REGÉLŐ

SZÉPMŰVÉSZETI ELSŐ MAGYAR FOLYÓIRAT.

HARMADIK ÉVI FOLYAMAT.

1835-KI

MÁSODIK KÖTET.

ALAPITÁ, ÉS SZERKEZÉ

RÓTHKREPF GÁBOR.

PESTEN,
TRATTNER-KÁROLYI NYOMTATÁSA
ÚRI UTSZA 612.

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRÁBÓL

Regélő tartalma.

A' számok a' folyóirat számaira utasitnak.

Történet és elbeszéllés.

Az elhagyott vár . . . . . 55. 57. 58. 59.
A' vas koporsó . . . . . 60.
Töredékek egy philhellen-zászlóalj történetéből . . 62. 63. 64.
A' Gaucho . . . . . 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72.
Kisasszony napja . . . . . 75.
Jánoshegy . . . . . 78. 79. 80. 81.
Somogyi képek . . . . . 83. 84. 85. 93.
Féltékenység szomorú következése . . . . . 85.
Szerelem szolgája . . . . . 86.
II. József végső napjai . . . . . 86.
Az árva leány . . . . . 87. 88. 89. 90.
Szeget szeggel . . . . . 91. 92.
Szegény Dorka . . . . . 94.
Három vőlegény 's csak egy menyasszony . . . . . 95.
Próbasétáim menyasszony után . 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104.
Karácson éjje . . . . . 104.

Élettörténet.

A' Széchényiek (gróf Széchenyi István képrajzával) . . . 53. 54.
Zumalacarreguy Tamás (képrajzával együtt) . . . . . 56.
Gróf Benyovszky Móricz . . . . . 60. 61.
Maria Dorothea, m. ország nádornéja (képrajzával együtt) . 70.
Fetz-Ali-Knurr . . . . . 82.
Chao Kang 100
M. Therézia (képrajzával együtt) . . . . . 102.

Ország 's népismertetés.

Siah-Pusch, népfaj . . . . . 54.
Éjszakamerikai indus vezérek . . . . . 57.
Kobola-Polyánai fürdő Marmarosban . . . . . 59.
Madagascar . . . . . 61.
Uti jegyzetek . . . . . 65. 66. 68.
Pöstény 1835. juliusban . . . . . 67.
Esztergom (a' vár rajzával együtt) 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83.
Ischl és egy ozsonna Schmalnauban . . . . . 76. 77.
A' Rokos Trencsén vmegyében . . . . . 86. 87.
Malta . . . . . 93. 94.
Utazási töredék Marmaros-Szigetről . . . . . 93.
Buda Pest az előkorból (rajzával együtt) . . . . . 96. 97.
A' Peserék . . . . . 97.

Természettörténet 's tudomány.

Állati előérzet. Okos farkas 53. — Uj tudomány 55. — Fekete vizek. Levegői setétség 56. — A' Condor fogása. Szelidített zergék. A' kigyók vizet isznak! Uj betegség 58. — El nem senyvedők 60. — A' kokos fának sokféle haszna 61. 62. — Amerikai medvevadászat. Haj és körmök a' holtakon. Kővé keményítő viz 63. — Olajtó. Turpan vadászat 64. — Nyers növényekből élő ember. Kenyér-

yämölcs. Manna-eső 68. — Nehány szó a' Newa befagyása körül 69. — Az ember erejének nevekedése és csappanása. Newton jóslata. Nagy felfogó tehetség. Énekes kar madarakból 70. — Hämion. Madarak szeretete fijaik iránt 71. — Halvándorlás. Boa Constrictor. Nevezetes hiba az organismusban. Mostoha fecske anya. 72. — Csudafa Verdunben. Szarvtalpú ember. Megszelidített hyena. Két színű asszony. Óriás gomba 73. — Különös nemű őrültség. Folyóvizben talált igazgyöngy. Fecske-boszúállás 75. — Hatodik érzék. Szép érzés kutyában 77. — Diadinai meleg források 78. — Folignoi földindulás 80. — 80. — Növények sebes tenyészete. Nagyithatások a' természetben. Drága tulipán. Természeti ritkaságok 81. — Hold befolyása. Bambus fa tenyésztés. Bujdosó csillagok. Halley üstököse Pesten. Nagy réztömeg. Szinváltozás az állatokban 85. — Későkori égi háború. Asszonyi termékenység. Arsenik ellenmérge. Uj tápláló szer. Nagy gyémánt 89. — Czápa torkossága. Mim-ügyesség. Nyelvbeli bénaság gyógy. 92. — A' vizi ló 94. — Cachelot 95. — Furcsa halandóság. Tanult kutyák. Roszul gyógyított ebmarás 97. — Fertő tava 98. — Mózeli bor. Gyulladó betegség. Csudálatos forrás 101.

Inneplés.

Bara-innep Siciliában 54. — Nyilvános tánczmulatságok Mexikóban 64. — Halálinnep Romában 72. — Halotti szertartás Tibetben 74. — Chinai menyekző 76. — Romai lakodalom 83. 84. — Farsang eltemettetése Marseillben 90. 91. — Damaskusi menyekző 103. 104. —

Különféle.

Büffon és munkája. Velenczei Dogek. Szerény hangász. Bátor orvos 53. — Mondókák Egerből 54. 55. — Mire nem jutunk. Portrait-álarczok. Temetkezési szokás. Amerikai szabadság. Követésre méltó végzemény 54. — Az elveszett kesztyű. Siami büntetések 55. — Temetkezési szokás. Nevezetes álomjáró 56. — Okos felelet. A' nyelv. Emberkereskedés. Pontos felelet. Poetai szabadság. Öreg emberek 57. — Pontosság. Napoleon kis kalapja. Érdem méltányása. Nagy ember 58. — Sibiriai gyomor. Nagy felejdékenység. Költők megjutalmaztatása 59. — Kunschütz lotteria. Malibran és az esernyők. A' porta katonasága. Husvéti inneplés Athenában. Ajándékok 60. — Böjt és farsang a' Mohamedánusoknál. Csudálatos megmenekvés. Párviadalok éjszakamerikai vadak között. Dr. Stapf. Jó hir. Rabszolga 61. — Szinészeti anekdota. Abbas, perzsa sach. Megrettenés következménye. Éljünk az alkalommal. 62. — Éjszakamerikai vad emberek. Az egyptusi alkirály háremja. Helyes felelet 63. — Democritusi porok 62. 63. 64. — Legszebb 's leghosszabb hajak. Rabszolgavásár Konstantinápolban. Festő leány 64. — Fecskeposták. Mulatóház ökörcsontból. Becses találmány. Az utszakoldulás Parisban. Indusok öröme földinduláskor. Bonczoló ház Egyptusban. Nevezetes istenülés. Angol status adósság terhe. Furcsa

felirás Agrában. Paganini fösvénysége. Don Pedro muzsikai szerzeménye. Bellini megtiszteltetése. Jótevőség 65. — Az asszony 66. 67. — Tréfafüzér. Mandschu nyelv bővítése. Jótevőség. Különcz temetkező 67. — Cholera emlékpénz. Jeles tulajdonság egy lóban. Fürdő-mania. Kutya-iskola. Originalis szabó inas. A' baj soha se jár egyedűl. Magos ember. Dupuytren orvos. Magyarul beszélő Szerecsen. 68. — Angol folyóiratok. Londoni játékszín csalogatásai. Virágcsarnok Parisban. Viráginnep Londonban 69. — Mumia és feleség. Eskimók gyermekszeretete. Spanyol deákok 70. — Emberi szaporaság. Amerikai józan törvények. Spanyol kulcs. A' próféta. Emanuele, második Stanhope 71. — Nevezetes orvos. Angol törvények. Török országi hir. Gyors futó. Halálos büntetés; de mire? Jeles törvényhatóság. Igazság és törvény. Hirdetmények 72. — Feleség eladás. Templomrabló. Megfordult világ. Bátorság és feláldozás. Kötélen tánczoló elefant. Vakbuzgóság 73. — Angol-német ember kereskedés. Az orrok. Az emberi élet 74. — Utazás egy jégdarabon. Fogak divatja. Törökök mívelődése. Érdem méltánylása. Gonosz tréfájú elefant. Embertelen mulatság. — Patkánycsapás. Boldog házasság. Kerekes okoskodások 76. — Nemes gondolkozású rabok. Jeles cselekedet. Sok szerencsétlenség egy farkas által. Cholera elleni gyógyszer 77. — Somogyi enyelgések 78. 79. — Kuntschütz uradalom lotteriájának huzása. Pannonia gőzhajón talált különcz. Edmund kir. halála. Fogadások. Andalodás. Erős indulatok. Feleség-praenumeratio. Nevezetes caracter-vonás 79. — Tűzpróba. Rabszolgakereskedés. Seprővitézek. Nagy ember. Fiatal özvegység. 80. — Nőtelenség Éjszakamerikában. Asszonyférjfi. Csemege. Angol szeszély. Indiai színjátszók. A' büntetés 81. — Nagylelkűség és háladatosság. Amerikai kalapok. Királyi vakbuzgóság. Tilalom. Játékszíni anekdota 82. — Szilárd caracter rabszolgában. Jegyszegés büntetése. Hires narancskertek 83. — A' boszúálló czethal. Javitás 84. — Furcsa kezesség. Fogadások 85. — Spanyolországi klastromok. Négyszegű karika. Muzsika ereje. Nev. játékszini kritika 86. — Kegyetlenség hallatlan példája. Szegények száma Európában 87. — Valami a' házasulóknak. Furcsaságok 88. — Pióczabevitel francziaországba. Finom tolvajság. Furcsaság. Franconi az ismeretes lovagművész 89. — Az asszony és a' könyv. Öngyilkosság A-mollból 90. — Népszokás. Nagy ebető. Ház és ablakadó. Külföldi borfogyasztás Angliában. Török igazság. Irrlandi parasztkunyhók 91. — Gabona árának befolyása a' halandóságra 92. — Chinai gastronomia 93. — Hidegvérűség és bátor elszántság. A' feleségétől megvert férj 94. — Régi mesterség. Wenczel cseh király. Nemes boszú 95. — Szeretet és barátság. Caninius Revilius. Simecz Agnes. Cigarro dohányzás. Érdemlett büntetés 86. — A' samokleski jószág lotto-huzása. Szerencsétlen lövés. Amerikai kötéljárók. Angol gyüjtés-düh. Külföldi censura 67. — Ki követte-el az eredeti bünt. Furcsa kiszámolás. Levél a' pesti játékszin ügyében 98. — A' tizenegyedik. Fokhagyma. Orosz parasztok öltözete. Görbe nyak meggyógyulása. Laconicai felelet 99. — Cuneoi asszonyok. Angol öt-

letek 100. — Okos atya. Epaminondas. Drágakő-kereskedés. Spanyol és Franczia 101. — Csalódások. Indus temetés 102. — Különös fürdő. Orrfüggők 103. — Daczoskodás következménye. Hosszas élet táplálmány nélkül. Névcsere Paganinival. Svéd vendégeskedés 104. —

Mulattató: 53. 55. 60. 70. 73. 77.

Jelesmondások.

Alku . . . . . 56.
Anya . . . . . 87.
Aphorismák Csongrádról . . . . . 60. 66. 71.
Aphorismák Erdélyből . . . . . 73. 77. 82. 89. 95, 103.
Aphorismák N. Kátáról . . . . . 81. 86. 93. 102.
Aphorismák Szigethről . . . . . 69. 74.
Asszonyi összehangzás . . . . . 94.
Állhatatosság . . . . . 55.
Ártatlanság . . . . . 96.
Barátság . . . . . 57. 65. 67.
Baráti mérséklet . . . . . 66.
Biztatás . . . . . 87.
Boldog . . . . . 97.
Boldogitás . . . . . 85. 104.
Bonyolodás . . . . . 69.
Bölcs . . . . . 103. 104.
Bölcsesség . . . . . 74. 77.
Bú Tél . . . . . 104.
Csapodárélet . . . . . 101.
Cselekedni kell . . . . . 96.
Egybevetés . . . . . 76.
Egyetértés . . . . . 55.
Egyenetlenségek . . . . . 68.
Elősejtés . . . . . 84.
Elszántság . . . . . 60.
Elvek . . . . . 90.
Emberi iparkodás . . . . . 62.
Ember sorsa . . . . . 70.
Emberismeret . . . . . 71.
Emelkedés. . . . . 99.
Emlékezés virágai . . . . . 70.
Engedékenység . . . . . 91.
Esés . . . . . 58.
Erény . . . . . 92.
Élet . . . . . 54. 57. 65. 71. 72. 75. 80. 81. 95. 101.
Érdem . . . . . 54.
Érzés . . . . . 76.
Ész világa . . . . . 66.
Fagylalt szív . . . . . 93.
Familia . . . . . 65.
Fájdalom . . . . . 61.
Felejtés . . . . . 72.
Fél. Egész . . . . . 102.
Gnomák 54. 55. 56. 57. 58. 61. 64. 67. 77. 84, 87. 91. 92. 93. 94. 95. 99. 100. 101.
Gondolatok . . . . . 58.
Gondolatpillangók . . . . . 72.
Gondviselés . . . . . 96.
Gyermek gondolkodása. . . . . 99.
Hamarság . . . . . 57.
Haszonkeresés 100

Hasznos kitérés . . . . . 97.
Hazafiság . . . . . 70. 84.
Hibánk megismerése . . . . . 86.
Hizelkedő . . . . . 101.
Hivatalos szorgalom . . . . . 64.
Hiúság . . . . . 68.
Honi egyetértés . . . . . 76.
Idő . . . . . 97.
Igaz . . . . . 89.
Ifjuság álmai . . . . . 93.
Illendőség megvetője . . . . . 95.
Indulat gátlása . . . . . 99.
Jó barát . . . . . 102.
Isten jótéteménye . . . . . 69.
Jó . . . . . 89. 96.
Jövendő . . . . . 72.
Jutalom . . . . . 80.
Keveset tudunk . . . . . 97.
Kincs . . . . . 96.
Kis ellenség . . . . . 100.
Kormány . . . . . 90.
Koronás férfji . . . . . 92.
Kötelesség hazánk iránt . . . . . 61.
Középszer . . . . . 77.
Köz tisztelet . . . . . 102.
Lélek vágya . . . . . 82.
Leány . . . . . 67.
Maximák . . . . . 75. 81. 85. 103. 104.
Mulandóság . . . . . 70. 86.
Munkásság . . . . . 60. 64. 90.
Muzsika . . . . . 77. 86.
Műszer az élet . . . . . 67.
Művész . . . . . 83.
Nagynak eredete . . . . . 75.
Nemes . . . . . 103.
Nemes elme . . . . . 102.
Nemes érzésű . . . . . 82.
Nemes ifiak kötelessége . . . . . 84.
Nemzet veszte . . . . . 76.
Nyiltszivűség . . . . . 100.
Ön-erő . . . . . 73.
Öröm . . . . . 64. 66. 74. 97.
Őrizkedés . . . . . 71.
Ősek érdeme . . . . . 75.
Pénz . . . . . 102.
Rágalmazás . . . . . 65.
Rendeltetés . . . . . 74.
Rokon érzés . . . . . 81.
Segitség . . . . . 55.
Sorsunk . . . . . 85. 91. 92.
Sympathia . . . . . 85.
Szabadság . . . . . 101.
Szerelem . . . . . 55. 60. 65. 69. 71. 75. 80. 93.
Szerencse . . . . . 62. 87.
Szerencsétlen . . . . . 61.
Szív . . . . . 67. 68.
Szív vezére . . . . . 104.
Szobor . . . . . 91.
Szokatlan történet . . . . . 74.
Tanulás vágya . . . . . 101.
Társ szüksége . . . . . 73.

Tátovány . . . . . 91.
Tehetségünk használása . . . . . 99.
Testi szépség . . . . . 60. 66.
Tisztelet . . . . . 56.
Titkok . . . . . 58.
Tökéletesség . . . . . 68.
Törvény . . . . . 89.
Uj szerelem . . . . . 70.
Udvariság . . . . . 96.
Utasitás . . . . . 99.
Üldözött erény . . . . . 73.
Ürügy . . . . . 73.
Úgy sikerei . . . . . 81.
Vallás . . . . . 80.
Veszedelmes próbák . . . . . 97.
Vigasztalás . . . . . 56. 90.
Világi sorsunk . . . . . 80.
Világtól elszakadás . . . . . 58.
Visszahozhatlanság . . . . . 74.
Vitéz . . . . . 95.

Rejtvények.

Betűrejtvény . . . 59. 67. 75. 82. 90. 97.
Csererejtvény . . . 54. 62. 79. 87. 95. 104.
Hasonszórejtvény . . 61. 70. 78. 86. 94. 103.
Kérdőrejtvény . . . 55. 63. 68. 76. 84. 92. 100.
Komolyrejtvény . . 60. 69. 77. 85.
Számrejtvény . . . 99.
Szórejtvény . . . 53. 56. 64. 72. 80. 88. 93. 101. 102.
Tagrejtvény . . . 57. 65. 73. 81. 89. 96.
Visszásrejtvény . . 58. 66. 74. 83. 91. 98.

Szépmű.

Gr. Széchenyi Istv. arczképe. 53. — Zumalacarreguy Tamás arczképe. 56. — Maria Dorothea nádorné arczképe 70. — Esztergom vára rajza 78. — Buda Pest rajza 1638ban 96. — M. Terézia arczképe.

53.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön julius 2kán 1835:

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ÉLET-TÖRTÉNET.

A' Széchényiek.

(Gróf Széchenyi István képével. *)

A' köz embernek neve vész magával
Kincs, kevély márvány, paloták homályba
Dülnek, elmulnak, 's heverő uroknak
Híre enyészik.
A' Derék nem fél az idők mohától;
A' koporsóból kitör, és eget kér,
'S érdemét a' Jók, Nemesek, 's jövendő
Századok áldják.

Berzsenyi.

Magyar ország jelesebb nemzetségeinek egyike a' Széchényieké. Kevesen lesznek, kik a' Széchényi nevet tisztelet nélkül ne emlitenék. Nem lesz tehát bizonyosan érdektelen olvasóink előtt e' tisztes nemzetségnek lapunk által bővebb ismertetése. Ha bár az már egyéb folyóiratokban is érintetett; de kétségen kivül még lesznek sokan, kiknek figyelmét a' Széchényiek nemzetségi története, melly olly sok szép példát nyujt a' követésre, mind eddig elkerülte: és igy annak ujabb közlése mindenkor érdekes leend; mert hasznosan hathat a' közös honra egy illy nemzetség tagjainak ismertetése, kik a' haza javáért annyi áldozatot tettek a' nemzet oltárára, kik szem előtt tartván a' czimerökben álló 's olaj-ágat tartó galamb symbolumát, honjoknak előmenetelén, miveltségén, 's boldogitásán buzgólag munkálódtak; kik végre nem felejtvén e' minden Magyar előtt kedves mondást „Istenért, királyért, és hazáért" dicséretesen törtek előre, 's erős lélekkel haladtak a' köz haszonra vezető pályán, teljes megnyugvással bizva a' menyei segedelemben, minek ingatlan bizonyságául szolgál a' nemzetségi czimert környező e' szép mondás: „ha Isten velünk, ki ellenünk? (Si Deus pro nobis, quis contra nos?)"

*) E' lapok kiadója már esztendő előtt szerzé-meg mind a' képet, mind annak kiadhatására az engedelmet. Nem közlé azt mind eddig, nehogy az idei Bajza-Aurórának némileg ártson. A' kép legelső másolása Ammerling jeles bécsi festő eredetijének.

A' Széchényi háznak bölcsője hihetőleg Nógrád megye volt. Legrégibb diplomatikai nyoma mutatkozik az Árpádiak kiholta után a' koronáért czivódó franczia-nápoli Anjou és Przemysl házból eredett fejdelmek idejében. A' regebeli hagyományok azonban felőlek már a' kereszténységedett Magyarok első koráig terjednek.

Széchényi Mihály, a' magyar Leonidasnak, Zrinyi Miklósnak, fegyvertársa Maximilian király alatt Schwendi Lázár fővezérnek egyik legmerészebb 's leghivebb ezredese volt. Erre bizá a' fővezér egymás után kétszer akkoron két legfontosb várakban a' főkapitánságot t. i. Pápán, és Eck generál által a' Töröktől visszafoglalt Veszprémben. — Mihálynak unokája

Széchényi György (született 1598-ban Szécsényben, Nógrád megyében) éppen akkor tünt-fel magyar honunk egén, midőn ezt vallásbeli boldogtalan villongások villám gyanánt készültek ketté hasitani. Pázmán Péter cardinál-primás lön Széchényi Györgynek atyai tanitója, 's barátja: emez pedig annak méltó következője fényes hivatalában. Györgyöt jeles miveltsége csak hamar kitünteté a' fejdelem előtt, 's ez őt hamar egymás után pécsi, veszprimi püspökké nevezte-ki. Ott egyházi megyéjének nevezetes zsinatját tartá; Bécsben pedig 1681-ben I-ső Leopold, 's a' császári udvar, sok herczegek, 's ministerek jelenlétében a' tudományos egyetem melléki Jesuiták templomában azon oltár előtt mutatá-be 50 évi papságának jubileumi áldozatját, mellynél mint a' pázmáni papnevelő intézet nevendéke mondá legelső miséjét. Négy esztendő mulva őt Leopold király a' török igából kiszabaditott Esztergomnak érsekévé és hazánk primásává nevezé-ki. — 1687-ben megkoronázta a' korona-örököst 1-ső Józsefet, 's miután magyar országnak a' török járomból kiszabadulását megérte, majd 100 éves korában Pozsonban 1695. febr. 18-án meghalt. — Gazdaságos életmódja mellett teheté csak, hogy két millio forintnál többet áldozhatott a' hon javára. Csak a' határ-várak és Buda, Esztergom, Győr helyreállitására, a' rokkant katonák számára több izbeli adakozása majd egy millio forintra terjedett. Tetemes mennyiséget áldozott József koronázási innepére, a' szétdult templomok, iskolák, kolostorok és várfalak felépitésére. — Budán, Esztergomban, Egerben, Pécsett, Győrött, Kőszegen Jesuita-collegiumot, seminariumokat, ott, Lőcsén és Trencsinben nemes ifiak számára convictusokat, — mintegy 30 monostort alapitott, helyreállitott, vagy jövedelmeztetett. — A' királynak 's familiájának tetemes pénzt hagyott végintézetében. A' legzivatarosb időkben, midőn a' Törökök és békételenek egyre pusztiták birtokait, mindenkor jótevő atyjok volt a' szegényeknek; 's midőn már a' török özön elől Bécsből Passau-

ba futamlott király nem nyujthata magyar alattvalóinak segéd kezet, Széchényi György mentő angyal gyanánt enyhité a' szükölködők inségeit. — E' jeles embernek öcscse

Széchényi Lőrincz lön atyja egy másik hasonlag nevezetes magyar főpapnak. Lőrincz hitese Gellén Judit szülé t. i. Gyöngyösön 1642-ben

Széchényi Pált, ki Bécsben és Romában végzett tanulása után 1662-ben a' Paulinusok remete-szerzetébe lépvén, több esztendőt töltött Pozsonban 's Nagyszombatban mint theologia professora 's rendje felsőbb hivatalainak viselője. Szerzetéből még akkor se lépe-ki, midőn neki nagy méltóságok, gazdag jövedelmek igértettek, és a' Bécsben levő pápai követ őt a' Cisztercziták rendjébe átléptetni kivánta. A' fejedelem kivánságának végre engednie kellett, 's csak hamar egymás után viselé a' pécsi 's veszprémi püspökséget, végre a' kalocsai érsekséget is (1687—1697.) 1698-ban nagybátyja (György) holta után három évvel Leopold király őt 's utódjait (a' kalocsai érsekségben) bács vármegyei örökös főispáni méltósággal tisztelé. (Ezen hivatalt most már világiak viselik.) Ő épité Kalocsán saját 's utódjai számára az első diszes kastélt, melly későbben Kollonicz László gr. 's érsek által nagyobbittatott. — Ércz betűkkel van vésve minden Magyarnak szivébe Széchényi Pálnak, a' király kedves emberének 's tanácsnokának, azon hires nyilatkozása, mellyet Bécsben egy nagy tanácskozás alkalmával, midőn magyar országot német szerkezetű kormány alá akarták vonni, nyilván 's hathatós sikerrel kimondott, 's melly Károlyi Sándor kézirati történetéből, és Katona critica historiájából eléggé ismeretes. — Őt választá, mint a' Magyaroknak is kedves emberét, a' sok viszontagsággal küzdő Leopold király a' Rákóczyak utósó zendülése idején ezek és maga közt közbenjáróvá. Ezen időben — midőn éppen a' spanyol örökségi háború dühöngött; a' Bajorok és Francziák Passaunál zajongtak, és Tyrolba rohantak; Lombardia, két Sicilia, a' spanyol és indiai korona az ausztriai házra nézve remény nélkül elveszettnek, 's Anjoui Fülöp biztos tulajdonának látszottak — ekkor mondom terjedtek magyar és erdély országra is a' vérpatakok, lángfellegek, 's pusztitás iszonyai. A' magyar békételenek gyakran jelentek-meg Ausztriának March mezején 's Bécs sánczai előtt; dulták morva országot, Sléziában lázadást gerjesztének, Rákóczyt Fehérváratt erdélyi herczeggé, majd a' szövetséges magyar ország fejévé választák. Ekkor szedé öszve Széchényi Pál minden erejét ama boldogtalan pártosok csendesitésére, kibékéltetésére. Fáradozásának legalább azon sikere lett, hogy fegyvernyugvást szerze, sőt az ohajtott békesség előmunkájit is létre hozá. Ennek

azonban tökéletes létesitését meg nem érheté, mert midőn Bécsből az őt igen kedvelő I-ső József királytól egy fontos tanácskozásból vissza térne, Sopronban halálos betegségbe esett, 's 1710-ki maj. 21-én kimult. Teste a' Sopron melléki regényes vidékű Vandorfon a' Paulinusok sirboltjába temettetett. E' kolostorban kezdé egyházi pályáját. 100 esztendő mulva majd egész épségben levő testét nagyunoka-öcscse gr. Széchényi Ferencz innepélyes pompával viteté-el innen Nagyczenkre (Sopron vgye) a' nemzetség sirboltjába. Pálnak a' Rákóczyak megbékéltetése iránt mutatott buzgósága nem csökkent. ha bár azoknak párthiveik gyakran pusztiták is jószágait, és gr. Heister Siegbert cs. fővezér nemcsak lakhelyéről elüzettetéssel fenyegeté őt, hanem sértő levelekkel is illeté, sőt a' császári hű közbenjárónak hirmondójit és leveleit felfogatá. Ezeket bizonyitják azon levelek, mellyeket nyomtatásban bocsátott-ki 1807-ben Miller Ferdinand a' Széchényi országos könyvtár igazgatója Pesten e' czim alatt: „Epistolae archiepiscoporum Georgii et Pauli e comitibus Széchényi" 's a' t. — Pálnak öcscse

Széchényi György (II-dik) a' hazát megszabaditó háborúban egyik legjelesebb hős, a' Törökök rémitője, 's Egervár, Szent györgy, Pölöske váraknak főkapitánja volt. Részt vett Székes Fehérvár, Kanizsa, Szigeth és Buda visszavételében, melly utóbbi fővárosunk, akkoron a' török birodalom 4-dik városa, minden Magyarnak zajgó örömére dühös ostrom után 1686-ki sept. 2-án ragadtatott vissza a' pogány Török körmeiből. György mind ezen idők alatt saját költségén katonáskodék, 's I-ső Leopold király őt hűsége jutalmául 1697-ben grófi méltósággal tisztelé-meg. Fija

Széchényi Zsigmond gróf négy fiút nemzett, kik valamennyin kitünteték vitézségöket azon háborúkban, mellyek által leginkább a' Magyarok, a' pozsoni gyülésen hős tüzzel felkiáltott igéretöknek emberei maradván, Therézia ingó királyi székét erős alapra helyezteték. Zsigmond fijai közül:

Széchényi Ignátz gr. a' Szala vármegyei felkelő seregnek ezredese bátor vitézséggel harczolt a' Poroszok és Bajorok ellen.

Széchényi László gr. mint huszár őrnagy vitézkedett.

Széchényi Antal gr. altábornok (F. M. L.) és egy huszárezered tulajdonosa volt.

Széchényi Zsigmond (II-dik) gr. a' Nádasdy-huszárok kapitánja még kora fiatalságában 1744-ben Tabor mellett (cseh országban) történt lovas ütközetben a' Poroszok ellen olly nagy sebet kapott, hogy szolgálatjáról lemondani és jószágaira visszavonulni kénytelenitteték. Hitese Cziráky Maria grófné szülte Széplakon (Sopron vmgye) 1754. apr. 28-kán a' hires

Széchényi Ferencz grófot, ki Sopronban 's Nagyszombatban kezdett tanulmányait Bécsben a' Theréziai lovag akademiában végzé, melly a' Jesuiták alatt több jeles tanitókkal tündöklék. Ezek köztt volt Hohenwarth Zsigmond gróf is (később Florenczban II-ik Leopold fijainak tanitója, azután trieszti és sz. pölteni püspök, végre bécsi érsek) ki Széchényit kedvencz tudományaira a' történetre, pénz és régiség ismeretére tanitotta. Miután itt Széchényi a' politicai és törvény-tudományokból a' szoros vizsgálaton keresztül ment, Maria Therézia őt 1776-ban cs. k. kamarássá és a' kőszegi kerületi tábla birójává nevezé-ki. — II-dik József 1783-ki aug. 17-én Esterházy Ferencz gr. magyar udv. főkanczellár és horvát bánnak helyettesévé tette Széchényit a' bánsági hivatalban 's igy egyszersmind a' bánsági itélő szék előülőjévé — 1785-ki febr. 11-én Zágráb megye főispánjává — ugyan azon évi aprilisban királyi biztossá a' pécsi kerületben 's egyszersmind Tolna vgye főispánjává, Somogy, Baranya, Verőcze, Szerém megyékben pedig főispáni helyettessé — 1785-ki mart. 9-én valóságos titkos tanácsnokká. — A' grófnak gyengülő egészsége azonban kényszerité őt 1786-ki év közepén minden hivatalairól lemondani. Kérelmére ekkor megengedtetett, hogy külföldre utazzék, 's ő a' német birodalmat, német-alföldet, franczia és angol országot járta-meg. — 1791-ki mart. 10-én az országgyülés 2-dik Leopold egyezésével meghatározta, hogy az uj király koronázásakor a' neapoli felségek Ferdinand és Carolina jelenlétöknek emlékezetére emlék-pénzek verettessenek, és azok különös követség által küldettessenek Neápolba. E' követség Széchényire bizattatott, ki ezen utazásnak költségeit egészen maga erszényéből fizette. Neápolban pompásan fogadtatott, és sz. Januarius rendjével tisztelteltetett. — 1798-ki aprilisban idvezült Ferencz királyunk őt ujolag Somogy megyének főispánjává, 's ugyan azon évben a' Dráva és Mura vizek szabályozásánál kir. biztossá, 1799-ki oct. 1-jén a' hétszemélyes tábla birójává, dec. 6-án ugyan ez évben magyar ország főkamarássává *) és az országbirónak előülő-helyettesévé, 1807-ki

*) Ezen méltósággal megtiszteltetésekor következő k. oklevél küldetett neki, mellyben dicseretesen emlittetnek ez ideig szerzett érdemei. — „Quod nos benignum ac debitum habentes respectum ad praeclaram fidem, constantisque fidelitatis ac devotionis cumulatissima et gratissima merita atque servitia fidelis nostri Nobis sincere dilecti spblis ac mgfci comitis Francisci Széchényi de Sárvári Felső Vidék, insignis ordinis regio-neapolitani S. Januarii equitis, consiliariique nostri actualis status intimi, et comitatus Simighiensis supremi comitis, nec non tabulae ntrae septemviralis assessoris, quae idem comes majorum et antenatorum suorum sago et toga conspicuorum sectando vestigia decursu plurium annorum

jan. 16-án Vas megyében főispáni helytartóvá, 1808-ki jan. 6-án pedig Luiza bold. királynénk menyegzője alkalmával arany gyapjas vitézzé nevezte-ki. — Szemeinek azonban minden nap nevekedő gyengesége, mellyet holtáig csudálandó béketüréssel és vidorsággal szenvedett, kényszerité őt minden hivatalainak letételére, melly alkalommal mind a' fels. király, mind f. József nádor-főherczeg ajkaiból érdemeit illető igen érzékeny nyilatkozásban volt szerencséje részesülni. — — Ekkor Bécsben telepedék-meg, 's itt is lakott élete végéig. *(Végzet következik.)*

TERMÉSZET-TUDOMÁNY'S TÖRTÉNET.

Állati előérzet. A' közelgő földrázkodásokat, hogy a' macskák előre meg érzik, nagyon hihetővé teszi a' következő eset. Messinában, mielőtt 1783-ban az első földrendülés éreztetett volna, egy ottani kereskedőnek két macskáji nagy nyugtalansággal körmölték a' ház ajtaját, hogy kibocsáttassanak. A' kereskedő megnyitá azt nekik. A' második 's harmadik ajtón hasonlóan cselekvének, 's miután ezeken is áthatolván magokat teljes szabadságban láták, az utszán keresztül egyenesen a' város kapuja felé tartottak. A' kereskedő, kinek ujság-

---

in diversis publicis, adeoque Regis et Regni commoda pro ratione instituti sui tangentibus officiis et functionibus tam juridicis quam politicis, signanter ad tabulam districtualem partium regni nostri Hungariae transdanubianarum in qualitate assessoris, subinde regnorum nostrorum Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae Locumtenentis Banalis, ac ad Tabulam Banalem Praesidis vices gerentis, sub quorum etiam officiorum decursu ob praeclara, quae edidit singularis ingenii, animi candoris, doctrinae, atque prudentiae specimina, comprobatam item integritatem ad diversas momentosas commissiones qua Commissarius Noster Regius delegatus, commissa sibi negotia eximio zelo et ardore ad altissimam complacientiam Nostram Caesareo Regiam, terminando demum in muniis supremi comitis officii, primum quidem fungentis comitatus de Tolna, Baranyensis autem, Simighiensis, item Syrmiensis et Verőcziensis administratoris, ac dictorum comitatuum Commissarii Regii, actu vero Simighiensis comitatus actualis Supremi Comitis, ac una tabulae nostrae Septemviralis Assessoris, sacrae cumprimis memorati regni nostri Hungariae Coronae, et deinde Augustae Domui Nostrae Austriacae, ac consequenter Majestati quoque Nostrae summa semper fidei et constantiae sinceritate fideliter et utiliter, benignaque ac omnimoda cum satisfactione Nostra exhibuit ac impendit, ac deinceps pari fidelitatis et constantiae studio, uti Nobis de ipso benigne persuasum habemus, exhibere, et impendere non cessabit. Eidem itaque comiti Francisco Széchényi de Sárvári Felső Vidék honorem Magistrati Cubiculariorum Regalium in Hungaria etc. dandum duximus et conferendum" 's a' t.

vágyát macskájinak ezen tette egészen felingerelte, utánok indult, 's elkisérte azokat egészen a' mezőre, hol magokat a' földbe akarák rejteni. Ezután mindjárt történt az első földrengés, mellynek a' város több pompás épületei 's többek között a' kereskedő lakja is áldozatja lett. Igy a' kereskedőnek életét macskájinak előérzete menté-meg a' végveszélytől.

Okos farkas. Signy le Petit-ben egy haszonbérlő kertjében ülvén eszrevevé, hogy egy farkas a' tőle nem messze legelésző öszvérét kerülgeti; — de azt veszélyen kivül hivé lenni, minthogy legügyesebben védte magát hátulsó lábaival a' farkasnak minden cseles támadásai ellen; 's ez okból nem is siete segitségére a' szegény állatnak. Mintegy-óra negyedi vivás után a' farkas félbe szakasztá a' megtámadást, 's egy közel levő gát alatti vizbe szökvén, több izben leüté magát annak hullámai közé. A' haszonbérlő gondolá, hogy ezt a' farkas fáradtsága enyhitésére teszi, 's legkevésbbé se kételkedék, hogy öszvére az elhatározó ütközetet győzelmesen végezte. Azonban nehány percz mulva érkezik viszont a' farkas, 's olly közel megy az öszvér fejéhez, mint csak lehetett: ekkor nagy erővel megrázván testét, vizzel a' szegény állat szemeit ugy öszve fecskendezte, hogy ez kénytelen volt azokat behunyni. A' ravasz ellenfél ezen kedvező pillanatot nem engedé hasztalan röppenni-el, hanem hirtelen felpattant a' magával tehetetlen állatra, 's mi előtt a' haszonbérlő öszvérének segitségére mehete, ez véres áldozatja lett dühös ellenének.

Fényhegyi Laura.

KÜLÖNFÉLE.

Büffon és munkája. Angol és franczia országban már pazaron fizettettek a' könyvszerzők, midőn még német országban felette silány bért nyertek munkájikért. Ha az ember hallja, hogy Gellert meséjeiért alig kapott többet ivenként 1 tallér 's 8 garasnál, Klopstok pedig az ő Messiásáért 2 porosz tallért; minél inkább kell akkor azon summán csudálkoznunk, mellyet Büffon a' maga saját természet-történetéért adott. Büffon t. i. kéziratát ingyen adta oda egyik könyvárosnak, ki a' nyomatás ideje alatt meghalt. Az özvegy nem akará többé visszaadni a' kéziratot, 's árverésre bocsátá; Büffon tehát, ki munkáját nem akará idegen kézre bocsátani, 180.000 livre-ért vette-meg saját kéziratát, hogy ön költségén nyomathassa-ki. Ő azonban mind ezek mellett is még 50.000 livret nyert. — 'S ez olly időben történt, mellyben a' Németeknél Müller János az ő schweiczi történetét csaknem elajándékozni kénytelenittetett.

Velenczei Dogek. Ha a' velenczei köztársaságban valamellyik patricius doge-i méltóságra emeltetett, diadalmi pompával vivék-ki őt a' dogepalotából Markus piaczára. Innét visszatérve átadaték neki a' hires korona-süveg aranyból ugyan azon óriáslépcsőn (Scala de giganti), mellyen a' nyolczvan éves Marino Falieri lefejeztetett azért, hogy királyi méltóság után áhitozott. Ugyan ott az is tudtára adatott a' dogénak, hogy halála után holt teste három napig nyilván ki lesz téve, hogy minden, kinek életében kárt okozott, örököseitől elégtételt kérhessen. S ez nem volt csak puszta szertartás. A' velenczei doge-k, valamint az ó egyptusi királyok, bizonyos halál-törvénynek voltak

alája vetve; e' végből némelly Censorok állittattak-fel, 's a' holt doge örökösei kötelesek voltak minden követelőt kielégiteni; és csak azután volt szabad őt eltemetni, midőn már senki se találkozék, ki karpótlást kért.

Szerény hangász. Cimarosa leginkább kitünt szerénységével, melly erkölcs egyébként nem igen gyakran szokott előfordulni a' hangászokban. Bizonyos képiró egykor azt mondá neki, hogy Cimarosa, véleménye szerint, Mozartot felül haladá. „Uram — viszonzá hévvel a' szerény hangász — mit gondolna kegyed azon emberről, ki kegyedet Raphael fölébe tenné?“

Bátor orvos. Chervin orvos Parisban nyilvánosan ajálkozik bármilly pestises embernek ruháját 14 napig viselni, hogy az előitéletet megczáfolja, melly azt hiszi, hogy ezen ruhák által a' mirigy elragad.

Mulattató. 1) Pestre jött minap a' köpczös vállas Z. Pista, hogy héti vásáron ludjait eladhassa. Szomszédja azonnal ajánlá neki a' birkozást Dupuis Francziával mondván: „Te komám! bezzeg elnyerhetnéd Dupó János 1000 forintját; birkozz-meg vele, próbáld-meg!“ — „„Dejszen a' földhez is teritném, mint a' békát, csak ollyan erős ne lenne!“ “ felele Pista. Domján György.

2) J. ügyész mezővárosi lakását Pestre tevé által; de elmenetele előtt házi butorait eladogatá, mivel Pesten ujabb divatúakat szándékozék szerezni. Pestre mentét azonban hamar megbánván előbbi lakására jön vissza, hol előbbi butorait az azokat megvevő zsidótól visszakéri, 's ezt, midőn a' butorokat vissza adni nem akarná, azzal ijeszti, hogy őt perbe idézi. Mire az elmés zsidó igy válaszolt: „Jól van; tek. ur eddig másoknak pereit veszté-el, most majd a' magáét fogja elveszteni.

Bükről.

Szórejtvény.

Első szó.

Ez szoritja előszer melljéhez
Szerelmi záloga fő jelét,
Ez hordja védkarjain, 's ha éhez,
Ő nyujtja első eledelét.

Második szó.

Járj mindig a' tiszta erény utján,
Ne birjon semmi gonosz tettre;
Ugy, ha előbb nem, sirod után
Méltó leszesz e' nevezetre.

Harmadik szó.

Mig az egymást hiven szeretőket
Ennyi szív, ennyi lélek lakja,
Bátor szalmás kunyhó fedje őket,
A' boldogságnak lesz az lakja.

Negyedik szó.

Emberi ész és kezek munkája
Az elemek vihara ellen,
Melly télben a' hideget kizárja
'S árnyékot nyujt nyári melegben.

Az egész.

Egy nagy 's szent intézet, melly a' reá
Irányzott nyilak ellenére,
Mintán mind azokat kiállá,
Már tizennyolcz századot éte.

Fell..... János.

Előbbi rejtvény: Lép.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

54.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap julius 5kén 1835:

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ÉLET-TÖRTÉNET. *)

A' Széchényiek. *(Végzet.)*

Gróf Széchényi Ferencz szerzé-meg nemzetségének a' Sárvári Felső Vidéki disznevet. A' hivatalbeli ügyektől üres idejét szüntelen munkásságra, kegyes tettekre, honja boldogitására fordità. Ő alapità a' Pesten levő magyar nemzeti muzeumot, melly első volt az ausztriai birodalomban. (Ennek példájára keletkezett azután a' grätzi Johanneum, a' pragai és brüni muzeum.) Mind itthon mind külföldön léte alatt iszonyú költséggel szerzé öszve a' magyar országot illető könyveket, irományokat, földképeket, rajzokat, ritkaságokat, czimereket, pecséteket, pénzeket; 's e' becses, száz ezer ezüst forintnál többet érő, gyüjteményt 1802-ki nov. 25-én költ ajándék-levelében magyar országnak ajándékozá, melly az 1802-ki nov. 26-án költ királyi oklevélben megerősittetvén az 1807-ki országgyülésben nagy tapssal fogadtatott, 's emléke törvénykönyvünkbe is iktattatott. **) E' jeles gyüjtemény öszveszedésében 's elrendezésében leginkább segité őt idősb fijának (gr. Lajosnak) érdemes nevelője Kocsobai Tibolth Mihály ur, kit ő barátjának szokott közönségesen nevezni. (Meghalt Sopronban apr. 5. 1833. — Lásd Honm. 1833.

*) Javitás. Előbbi számunk első lapján az élettörténet nagyobb betűvel nyomatott második sora végén álló „n e" szócska tévedésből csuszott-be.

**) Igy szólle' felől az emlitett évi 24-ik törvényczikkely. — „Grata mente recolunt Status et Ordines Regni Hungariae illam Comitis Francisci Széchényi Cubiculariorum Regalium Magistri liberalitatem, studiumque erga incrementum publici commodi, quod vestigia laudabilis memoriae antenatorum suorum premendo amplam lectamque Bibliothecam suam, nummos item rariores et arma insignium familiarum, uti etiam mappas et icones, nec non manuscripta peculiari cura, sumptibusque per se collecta, usibus nationis Hungarae pleno jure transscripserit, hisque fundamenta erigendi Musei Nationalis zelo laudabili posuerit. — Status et Ordines regni insigne hoc et imitatione dignum studium, ut ejus in publicis etiam regni legibus memoria supersit, benigne annuente Sua Majestate Sacratissima, inarticulandum decreverunt.

5. szám.) — Hogy pedig az említett kincs annál haszonvehetőbb legyen, gr. Széchényi annak már korábbi időkben kezdett 's később bevégzett lajstromát, melly a' könyveket, kéziratokat, és pénzeket tárgyazza, kinyomtatta, és azokat tudósok, europai egyetemek, fejedelmek, 's más honfiak számára elküldözte. 1819-ben ujabb ajándékot nyujta a' nemzeti muzeumnak ama 34.000 ezüst forintra becsült kézi könyvtárával, melly 9205 kötet többnyire remek kiadású görög és romai classicusokból, becses képekből, 6000 darab földképből állott. — A' köz miveltség elősegitésére bebizonyitott illy nagyszerű buzgósága csak hamar figyelmessé tette a' külföldet is, és vetekedve törekedtek a' sokféle tudós társaságok őt tagjokká választani. Igy lön (1803. apr. 1.) a' göttingai kir. tud. akademia, 1804. (sept.) 1811-ben (apr. 28.) a' jenai és varsói tud. társaság, 1812-ben (febr. 12.) a' bécsi képző művészet akademiája, 1813. (jun. 1.) 1816-ban (oct. 10.) Bécsben és Brünnben a' természet- és ország-tudományt előmozditó társaságok tagjává. — Hazánk háborús idejében tett nagy áldozatjai köztt több kitünőket is emlithetnénk; de elég legyen, hogy 1809-ben életének legbecsesebb kincseit, mind a' három fijait Lajost, Pált, és Istvánt a' felkelő nemes seregben honjának védelmére állitá-ki; azon kivül saját költségén a' Kienmayer huszár-ezredhez fél svadront állitott. — Valódi atyjok levén jobbágyainak, ezeknek szükségeit nagylelkűségével mindenkor enyhité. A' vallás szolgájit minden tekintet nélkül a' hit különbözésére nézve egyiránt tisztelé és segité. Széles terjedelmű jószágain levő 18 helvét vallású papoknak fél telek földet rendelt kényelmesb élelmökre. Birtokának több helységein iskolákat, templomokat, Nagyczenken szegények számára ispotált, épittetett. Sok szegény ifiakat tanittatott 's hivatalokra segitett. 1817-ben Bécs külső városaiban a' szegények ápolására gondoskodó egyesület előülőjévé választatván az akkori szük esztendőkben ottani szegények köztt 36.000 forintot osztatott-el. — Több iróknak munkájit saját költségén nyomtatta-ki, 's azokat ingyen elosztatta. Igy tett más hasznos könyvekkel is, mellyeket az emberiség javára készittetett és kiadatott, p. o. jobbágyai számára magyar imádságos könyveket, egyházi énekeket; a' magyar sz. irást; ur imádságát képekkel gyermekek számára; hit, reménység és szeretet czimű elmélkedést francziából forditva Pigay Antal ur által; selecta sanctorum patrum effata 's a' t. A' magyar muzeum számára mintegy másfél ezer oklevelet iratott-le a' bécsi cs. privát-archivumból, mellyeket ismét Pigay táblabiró ur, akkoriban a' gróf titoknoka, nagy szorgalommal szedett rendbe. — Végre hosszas vizi betegség következésében a' mindenkor nagy tervekkel foglalatoskodó jeles férjfiú 1820-ki dec. 13-kán csendesen örökre elszenderült élete

67-ik évében. Teste Sopron vgyben a' nagyczenki (általa 1807-ben épittetett) pompás sirboltban temettetett-el. — Emléke élni fog minden igaz Magyar szivében. Nem méltatlanul mondja felőle Fessler (Gesch. d. Ungern I. Bd. XXII Bl.): „Billig wird das Andenken des patriotischen Magnaten auch an dem Ufer der Wolga gefeyert!“ — Illy jeles embernek hasonló jelességű hitese szül. Tolnai Festetics Julianna grófné (a' keszthelyi Georgicon alapitójának gr. Festetics Györgynek testvére, 's gr. Festetics Pálnak és Bossányi Julianna gfnénak leánya) 1824-ki jan. 20-kán követé férjét az örök valóságba életének 71-dik esztendejében. Ez is szép ajándékokkal gazdagitá a' nemz. muzeumot, u. m. magyar országi ásványokkal, 's hasonlót tárgyazó könyvekkel, kristály alakokkal, fák nemei gyüjteményével, Bethlen Gábor pecsét-gyürűjével. Két leányai: Francisca gfné csill. ker. dáma gr. Batthyány Miklós cs. k. kamarásnak — 's Zsófia csill. ker. dáma gr. Zichy Ferdinand gen. majornak hiteseik. Három fijai közül, kik atyjok holta után a' familiai könyvtárban még találtatott könyveket és kéziratokat, valamint édes atyjok képét (mellyet életnagyságban Ender jeles festő által Romában készittettek) a' nemzeti muzeumnak ajándékozták

Széchényi Lajos gr. cs. k. kamarás és valós. belső titkos tanácsnok, több vgyék táblabirája, 's jeles hangművész és hangszerző (szül. 1781. nov. 6.) az 1809-ki felkelő nemes sereg sopron megyei ezredének kapitánja volt; azután Budán a' m. udv. kamara tanácsnoka levén, innen a' bécsi köz. udv. kamarához tétetett által. Hivataláról szemei gyengülése végett lemondván csendes munkásságban élt háznépének 's honjának javára, midőn uradalmaiban a' miveltebb gazdaságot előmozditani törekvék. 1823-ban az ausztriai mezeigazdaság társasága őt valóságos tagjává; 1824-ki őszkor idv. fels. Ferencz fejedelmünk titkos tanácsnokká és Zsófia fens. főherczegnének, Ferencz főherczeg hitesének, fő udvari mesterévé, az idv. bajor király pedig a' bajor korona polgári érdem rendjének nagykeresztesévé nevezte-ki. — Boldogult atyjának hazafiságát mindenkor szem előtt tartván nemcsak a' m. nemz. katonai nevelő intézetben (Ludovicea) egy nevendékre (10.000 pengő fttal) alapitványt tett, hanem a' m. nemzeti muzeumot is 1825—27-ki országgyülés alatt 10 ezer ezüst forinttal ajándékozá-meg. Két hitesétől Clam-Gallas Aloysia grófnétól († 1822. jul. 19.) és Wurmbrandt Francisca gfnétól (csill. ker. és palota-dáma) nyert gyermekei: János cs. k. kamarás Monyorókeréki Erdődy Agatha grófné férje — Maria csill. ker. dáma Zichy László gr. helytartói tanácsnok ur hitese — Aloysia, csill. ker. dáma gr. Wurmbrandt Ferd. cs. k. kapitán nője — Julianna, Parry

de Waltham Hall esquire-nek (angol országban) hitese — Károly cs. k. kapitán a' Würtemberg huszároknál.

Széchényi Pál (II-dik) gf. Széchényi Ferencznek 2-dik fija, cs. k. kamarás, több vgyék táblabirája (szül. 1790. nov. 10-én) hasonlag részt vevén az emlitett felkelő seregnél, azután a' fensőbb mezei gazdaságra, jelesen pedig gyümölcs-fa és nemesebb ló-tenyésztésre fordità figyelmét. Később a' m. tud. társaság alapitására 10 ezer ezüst ftot adott, 's az állattenyésztő társaság intézetének folyvást ápoló kezet nyujt. Két hitesétől Guilfort Carolina grófnétól († 1820. aug. 29.) és Zichy-Ferraris Emilia gfnétól nyert gyermekei: András cs. k. hadnagy, Kálmán, Maria, Erzsébet, Gábor, Gyula 's a' t.

Széchenyi István, gr. Széchényi Ferencznek 3-dik 's legfiatalabb fija, cs. k. kamarás, szül. 1791-ki sept. 21-kén. A' felkelő nemes seregtől átlépvén a' rendes katonai pályára, mi után itt többféle ezredekben szolgált és a' nevezetes europai nép-háborúban munkás részt vett volna, végre Hessen-Homburg huszár ezredében viselt kapitánságot. E' pályáján az orosz cs. Wladimir rend 4-ik osztályának, a' porosz kir. érdem rend, a' k. sardiniai Móritz és Lázár, a' k. siciliai érdem redjének vitézi keresztjével jutalmaztaték. Már ezen hadi pályája közben több utazásokat tevén, Europának nagyobb részét megjárta, nevezetesen a' német birodalmat, franczia, angol, olasz országot, a' spanyolnak felső részét, 1820-ban érinté Kisázsiát (Smyrnáig), görög és török országot. Lehet mondani felőle, hogy jeles nevelésében szerzett miveltségét saját vas szorgalma és fáradságos tapasztalása, hasznos utazásai által (mellyeket később több izben ismételt; mint legközelebbi években angol és török országban) emelé mai tündöklő fényére. Igy lépe a' magyar diplomaticai és polgári világba, midőn 1825-ki ország-gyülésünkben nemcsak megjelent, hanem a' tanácskozásokban munkás kitünő részt is vett. Ezen gyülés ideje alatt mondott-le hadi pályájáról, hogy honjának annál bokrosabb szolgálatot tehessen. Ezen gyülés alatt az ő inditványa után tétettek ama jeles ajánlások a' magyar tudós társaság felállitására, mihez ő 60.000 ezüst ftot adott, *) 's annak 2-dik előülője lett. — Az ő igyekezete hozá

*) Ez iránt az országgyülési alrendek olly tudósitást küldének a' főrendek táblájához, mellyben jelentik, hogy minden jelen voltaknak nem kevés örömére és gyönyörködésére történt, hogy gróf Széchenyi István e' czélra uradalmai jövedelmének egy esztendei mennyiségét ajálja; 's igen nemes szivének ezen ajánlásával mindenki szivét jeles lelkének csudálására ragadá. Az emlitett grófnak példája szerint a' jelenvoltak közül többen lelkesedve hasonló ajánlásokat tettek. A' Rendek méltónak itélék ő felségét megkérni, hogy az emlitett aján-

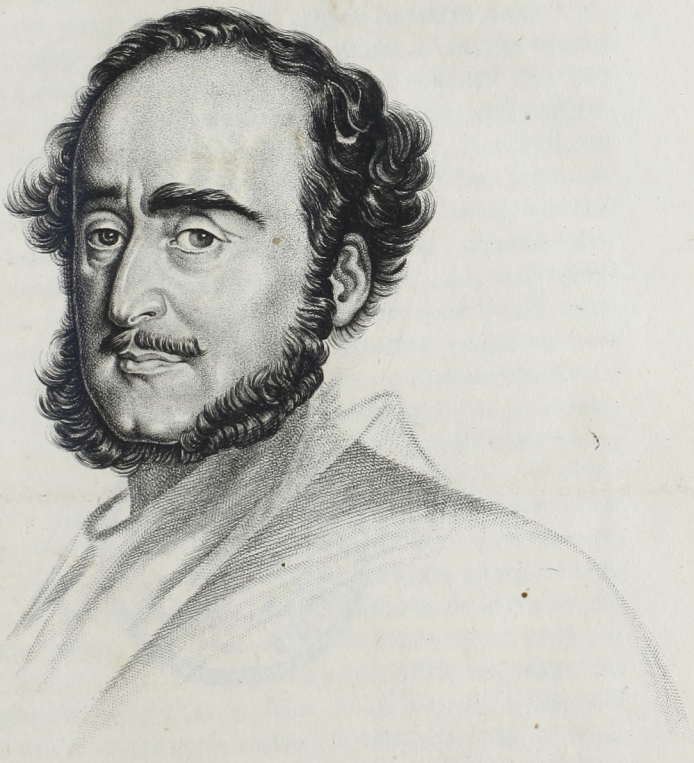

Amerling után rajz. Manielli *K. m.*

Gróf Széchenyi István.

1835-ki 53. Regélő melléke.

BIBLIOTH. REG. SCIENT. UNIVERSIT. HUNGARICAE

létre a' pesti lóversenyt (melly első évben 1826-ban Pozsonban tartatott), az állat-tenyésztő társaságot (most gazdasági egyesületet), a' nemzeti casinót Pesten (mellynek mintájára keletkeztek országszerte hasonlók majd minden jelesebb városokban), mellynek tagjai már is 80 ezer pengő ftot irtak alá egy az intézetre szánt különös háznak vételére; — ő törekvék előmozditani a' magyar országi gőzhajózást; ő pendité-meg a' Buda 's Pest köztt épitendó álló hidnak szükségét, a' vaskapui szoros utnak szabályzását, melly legfelsőbb rendelés mellett 1834-ben munkába is vétetett, 's ennek kir. biztosává ő neveztetett. — Dicséret halmaival itt előállani nem czélunk, valamint gyengéjeit is, mellyek nélkül ember nincs, emliteni tervünken túl esik. Csak a' mit honunk javára tett, akartuk röviden mintegy emlékezetbe visszahozni bizonyságul, hogy nagy szándékok létesitése volt mind eddig kedvencz műve; szólljanak tettei érette és mellette. — Mint iró különösen kitünteté magát sorsosai közül nemcsak irásmódjára, de abban czélul vett rendszereire nézve is. Tollából jöttek: a' lovakról — hitel — világ — magyar játékszinről — a' Buda és Pest közötti állóhid iránt a' hid-egyesülethez irányzott, és más könyvei — 's 1831. jul. 24-én Nagyczenken a' nehéz cholera idejében jobbágyaihoz irtt 's félivnyi nyomtatásban kijött atyai intése. — Mikép becsülé a' hálás hazafiak köre ezen munkás honfitársának buzgalmát, bizonyitják következő ujabb megtiszteltetései. 1831-ki nov. 21-én Pest városának választó tanácsa őt százados tagjává nevezte; ugyan ekkor választá őt t. Pest vmgye, 1832-ben Temes vgye, 1834-ki nov. 2-kán Torna vgye, 1835. majusban Torontál vgye táblabirájává; 1835-ki febr. 20-án Sopron városa polgárává, 1832-ben a' nagyenyedi casino, 's 1834. aug. 25. a' bajor kir. akademia tiszteleti taggá; Hont vgye 1835. mart. 20-án tartott közgyülésében elhatározá, hogy a' grófnak képét életnagyságban saját költségén lefesteti 's gyülési teremébe helyezteti; 1834-ki jul. 4-én Alsó Fehér vgye (Erdélyben) arany irótollal, Szeged városa pedig ugyan azon évi aug. 31-én polgári czimmel tisztelé-meg.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Siah-Pusch, népfaj. — Ezen népfajról, melly mint sokan hiszik, még a' régi Macedoniaiaktól veszi eredetét, Burnes hadnagy több tudósitásokat közlött már ezelőtt is. Későbbi tudósitásokat felőlek egy Mufti adott, ki nem régiben azon vidéken utazott, mellyben ezen emberek laknak. Azokból következőt közlünk. — „A' Siah-

lók neveiknek a' törvénykönyv különös czikkelyébe beiktathatását kegyelmesen megengedni méltoztassék. (Ez a' nevezett országgyülési 11. 's 12-dik törvényczikkelyben meg is történt.)

Puschok, kiket az említett Mufti a' szépség és bájosság remekeinek mond, körülfogák őt, 's leginkább lovát csudálták, minthogy ezen állat az ő tartományukban nevéről is alig ismeretes. Ruházatjok kecskebőrből áll, 's hajfürtjek egészen elfedi vállaikat. Megisszák a' bort is, szintugy mint a' vizet; soha sem ülnek földre, hanem mindig székekre. — Kő- vagy fa-bálványokat imádnak, mellyek Buruk és Maha Dev nevet viselnek. Fülökben vas gyürűket, a' nyakon csengetyűkkel megrakott zsinórt hordoznak. A' Hinduknak azon szokása, hogy rokonaikkal össze házasodjanak, nálok nem divatozik. Menyekzői szokásaik felette különösek: a' vőlegény vállaira veszi menyasszonyát, 's igy tánczol és ugrál vele végig az utszán, követve egy sereg férjfi 's aszonytól, kik sippal, dobbal iszonyú lármát tesznek. Az asszony lebetegülése előtt bizonyos nyilvános intézetbe küldetik, hol 40 napot tölt. Semmiféle férjfinak nem szabad azon ház előtt eljárni, annál kevesbbé pedig belémenni. — Temetkezési szertartásaik nagy pompával mennek végbe; a' testet éneklő, tánczoló, és doboló férjfiak kisérik; a' holt test nagy koporsóban van, 's egy arra rendelt magos hegyre vitetik, hol a' koporsóból kiborittatván napra tétetik száradni. A' jelenvoltak most tehenet áldozván előbb az Istennek, megvendégeltetnek, 's azután minden további szomorúság jele nélkül elszéllednek. — 60 nap mulva, miután a' test elrothadott, 's ragadozó madarak által elemésztetett, ismét felmennek hozzá rokonai, a' csontokat összeszedik, 's megmosván azokat valamelly folyóban, haza viszik, és rövid gyászt tartanak. Ekkor nehány férjfiak sirt ásnak, 's a' csontokat belé vetvén ezt mondják. „Ez a' te eged!“ (....'s ezt a' Siah Puschok mond ják!....) — Háborúban lándsákkal viaskodnak; különben jó ijászok. Derekokra rövid kardot csatolnak, 's hátokat fekete paizs fedi. A' győztesek eperjfa levelekkel koszorúztatnak-meg.

INNEPLÉS.

Bara-innep Siciliában. Ezen innepnek, melly évenként augustus 15-kén tartatik Messinában Maria menybemenetelének emlékezetére, tulajdonképpen kettős eredete van, vagy inkább két innep olvasztatott egybe. Az egyik akkor alapittatott, mint mondják, mikor Roger gróf Messinát ostrommal megvette Griffo herczeget meggyőzvén, ki, mint a' monda tartja, tevén lovagolt. — Ezen innep alkalmával augustus 15-kén két óriás nagyságú alak állittatik-fel a' templom ajtaja előtt, egyik bajnoki öltözetben, másik királyi köntösben; ez Griffót ábrázolja, a' másik ennek feleségét. Mások állitják, hogy ezen innep valamelly régibb pogány szertartásnak maradványa, 's a' két alak Saturnus és Rhea volna. Ugyan ekkor egy mozogható fa teve is hurczoltatik keresztül a' városon. — A' tulajdonképpi innep csak későbben kezdődik, melly amaz iszonyú nagyságú diadalszekér végett,

mellyet a' nép az utszákon végig hurczol, Bara nevet kapott. Ezen piramis alakú diadalszekér mintegy 60 lábnyi magos, több emeletekből 's erkelyekből áll, és nehány nagy golyót, kereket, 's napot visz, mellyeket különböző részekre lehet forgatni; rajtok több élő gyermekeket látni, kik fő erényeket, angyalokat, és egyéb allegoriai személyeket képeznek. Az első emeletben halála ágyán a' Madonna látható, tanitványoktól körülvéve. A' gyermekek nagyobb része fehérbe van öltözve ezüst fátyollal 's megaranyzott szárnyakkal. Tarka szalagok, fátyolok, aranypaszomántok, virág- és levél-füzérek ékesitik a' kocsi belsejét. Az utak minden felé felékesittetnek; a' házak szőnyegekkel aggattatnak-be. A' corsón, hol tulajdonképpen a' fő pompa tartatik, obeliskokat, piramisokat és diadalkapukat láthatni. Éjjel az egész város kivilágittatik. — Az innepet lóverseny, tüzjáték, 's lövöldözések előzik-meg. A' kikötőben levő hajók felcsinosittatnak, mécsek 's lámpák tündöklő világot hintenek a' tenger tükrére, 's a' muzsika rivadozó zajjal hirdeti a' köz vigalom egyetemségét.

KÜLÖNFÉLE.

Mondókák Egerből. — 1) G. meghalt 72-ik évében. Az egész város se mondhat roszat felőle. — „Bizonyosan szegény ember lehetett" monda egy gunykép a' kandalló mellett.

2) Egy nagyobb társaságban a' halál eredetéről volt a' szó. A' csintalan B. orvos igy nyilatkoztatá-ki magát felőle. — „Midőn az Isten Ádámot teremté, ez felette dévaj, bátor, és ledér lön. Hogy tehát szertelen tüze lecsillapodjek, feleséget adott neki. De ime! szegény Ádámnak baja nagy, és minden esztendővel kiállhatlanabbá vált. Sokszor sohajtozott-fel keserves inségében teremtőjéhez, hogy illy nehéz igától, az az: szeretett feleségétől megmentené. És az ur megkönyörülvén szenvedő állatján, házához orvos képében küldé a' halált.

3) N. egy csinos feleséget hozott Pozsonból. Házassági ege tiszta és fényes volt, melly azonban, midőn Minna nem sokára divat szerint kezdé férjét másokhoz hasonlitani, homályosodni kezdett, ugy hogy később a' fény csak homlokát környezé még. — „Nem csuda — gondolá egy elméncz — Pozsonból nem tanácsos feleséget hozni, mert koronát adó város." Frankenburg Adolf.

Mire nem jutunk! London utszájiban most már, mint halljuk, nemcsak kéziorgonával (Werkel) járnak az emberek házról házra muzsikálni, vulgo: koldulni; hanem fortepianókkal is! E' hangszer kereken forog.

Portrait-álarczok. Tudva van, hogy legrégibb időktől kezdve legszebb álarczokat a' Velenczeiek készitenek; ezek közül leginkább kitünők a' portrait-álarczok. Bizonyos nemes házban a' mult farsangon bál adatván, a' maszkok mind illy álarczokban jelentek-meg, 's igy az elmult korszak legjelesb ferjfiait és asszonyait lehete együtt látni, és felette kedves 's élénk jelenetet nyujtának.

Temetkezési szokás. A' skót felföldön rendszerint számos társaság szokott egybegyülni valamelly halottnak eltakaritására, 's a' test duda-szó mellett kisértetik-ki sirjához. Ott letétetik a' földre, 's melléje egy veder pálinka; már most, mielőtt a' pálinka el nem fogy,

addig a' testet nem szabad eltemetni. Ha valamelly háznépnek nincs elég pálinkája, az neki nagy szégyenére válik. Jöttek elő esetek, hogy egy szegény özvegy férjének temetésekor egyedül csak a' pálinka 50 font sterlingébe került.

Amerikai szabadság. Az éjszakamerikai egyesült országokban 1833-ban a' rabszolgák száma nem volt kevesebb 2.009.000-nél; mi ugyannyi fekete kérdésjel ezen kedvencz szó megett: „amerikai szabadság!"

Követésre méltó végzemény. Rövid, de fontos a' mit mondok. 1836-ban legfelsőbb határozat szerint franciaországban sehol se lesznek már lotteriák!

JELESMONDÁS.

Érdem.

Messze terült pályánk' a' rejtett arczu jövendő
Bévághatja ugyan, mert tör ez, és romokít:
Ám de az érdemeket letörülni az élet egéről
Nem képes, soha nem, porba tiporni idő.

Gegő.

Élet. Az embernek földi pályája hasonló egy csörgedező patakhoz, melly kezdetén keskeny árokba szorulva mozogni alig látszatik, de tovább haladtával szüntelen terjed, szüntelen nagyobbul; mig végre czéljához jutván egy sokkal nagyobb folyóba nem omlik, 's el nem vész. — E' patak hasznos, vagy ártalmas lehet azon tájra nézve, mellyet átcsörgedez, a' mint vagy dúló dühhel dagadozván föl árkai határain, vészszel pusztitja a' tájt, dulja kellemet mosolygó környeit, vagy csendes emelkedéssel ömlik szerte, 's jótevő, éltető vizeivel áztatja, táplálja a' nedvet szomjuzó réteket. — Igy az embernek élete is már léte kezdetében átkot vagy áldást hoz földi halandó társaira. Ezerszer boldog, kinek pályája ez utósóval kérkedhetik! Boldog, kinek bölcsőjétől fogva sirjáig virulat 's áldás követé lépteit; mert csak az mondhatja vég perczenetének röptén: „éltem!"

Második évi munk. a' p. nev. p. m. isk.

Gnomák. Hű szerelmesek közt történt viszálkodás ujan öntött lánczszem, melly a' két félt ismét 's erősebben egygyé forrasztja.

Nem boldog házas az, ki napjában többször vissza sohajt eltünt ifjúsága páratlan éveire.

F. Kunfi József.

Csere-rejtvény.

1. 2. 3. Kedvre derít, 's száműzi bujában
Néha kesergő szív boruit.
4. 5. 6. Tánczra örömmel mindig az élénk
Szép fiatalság megjelen itt.
3. 7. 4. Én vagyok; azzá tett az egész: bár
Nem csörög a' vas lánez kezemen; már
Most az egészt vedd: szüzre találsz,
A' ki a' férjfi-szivre vadász.

K. v. s. Egerből.

Előbbi rejtvény: Anyaszentegyház.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

55.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön julius 9kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Az elhagyott vár.

(Novella.)

Csaknem végére értünk utazásunknak, midőn a' Karpatok tövénél Galliczia és magyar ország közti határvonalon voltunk. Előttünk az óriási hegység hosszú hamvas falként huzódék-el; minél közelebb értünk ahhoz, annál nyájasabb lön az egész vidék, 's midőn nyugot felé az ég mindinkább kiderült, az erdős tetők viruló csucsai igen barátságosan fekvének előttünk. Jobbra az ország uttól valamelly régi vár látszott, mellynek sürű lombok közül felemelkedő tornya a' szemet magára voná, 's igen természetes, hogy forspontosomtól a' várnak nevét kérdezém. „Ez az elhagyott vár — lön a' felelet — de urát tulajdonképpen hogy hivják, nem tudom; mondják, igen különös ember lehet, mert egészen egyedül lakik ott fenn, soha a' völgybe le nem jő, vagy legfölebb is éjjel 's ködös időben. Én felőle igen keveset mondhatok; de az emberek közönségesen ugy tartják, hogy, uram bocsásd bünömet! az ö—gel tart, 's arany csináló: mások azonban azt hiszik, hogy jó ember, ki a' szegényen segit; de én soha se láttam, hogy még valakinek valamit adott volna.“

Leányomat ezen adatok igen érdeklék, 's kérésére tovább kérdezősködém. A' kocsis majd feleletet adott, majd csak vállát vonitá, ha jobb tudósitást nem adhatott. Mi elfeledtük, hogy ezen ember nem beszélgetésre volt velünk, 's igy történt, hogy kérdéseink mellett lovairól elfelejtkezett. Az ut itt éppen igen rosz volt; egyik kerék kivágott a' kátyúból, 's valamelly fának kiálló gyökeréhez ütődvén faralni kezdett. A' kocsis nehány hatalmas ostorcsapással menekedhetni remélt, de már késő volt. Nehány ide-oda lóbálások után a' kocsi feldült, 's a' megijedt lovak minket még nehány lépésre elhurczoltak.

Kevés percz mulva helyre állottunk, 's nekem első gondom volt leányom után látni. Hálát adtam magamban a' sorsnak, midőn őt legott felkelni láttam halaványon ugyan, de sérelem nélkül. Most csak szegény kocsisunkat kelle vigasztalnom, ki csaknem kétségbeesve mindenre esküvék, hogy egész életében soha fel nem fordult még;

noha e' rosz uton már husz esztendeje járogat. Én megigérém neki, hogy minden kárpótlást magamra vállalok, mi őt legott megnyugtatá. Eddig még ön magamra nem is gondoltam; de most egyszerre szurós fájdalmat érzék bal vállamban, 's ez annyira nevekedett, hogy végre eszméletemet elvesztve a' földre rogytam.

Mire magamhoz tértem; több földmivelőtől látám magamat körül véve, kiket szerencsétlenségünk vonzott ide. Szegény Zsófiám aggódva tarta karjain, de bizonyossá tevém, hogy magamat ismét egészen jól érzeném. Azonban nem kis aggodalomban valánk; az éj beköszönte, 's utazásunk mai czélja még jó tova volt; a' szomszédságban semmi szállást nem találhattunk, 's kocsink nyomorult állapotban a' földön hevert. Azonban kellett valamit végeznünk, 's igy elhatároztuk, hogy „az elhagyott várba" megyünk. — „Mit gondoltok földik! ad-e majd szállást ott fenn azon ur?" kérdém a' körülállókat. — „„Igen — szólla az egyik. — Nem — mondá a' másik. — Próbálni kellene" " vélekedének mindnyájan. — „Legyen-meg — mondám — 's most fogjunk hozzá atyafiak; állitsuk lábra e' kocsit!" — Húsz erős kar hozzá látott, 's egy óra negyed mulva kocsink jó formán elkészülve állott. A' fuvaros ismét befogott, 's mi Isten nevében a' várba vezető meredek utnak tartottunk. Fél óra mulva fenn egy téres helyen álltunk a' nagy vasrostélos kapu előtt. A' kocsis leszállt, 's hangos szóval kére bebocsáttatást; de sokáig hasztalan. Kevés idő mulva ismét elölről kezdé, de mind hijába. Végre mindketten elkezdtünk kiáltozni, én és a' kocsis. Erre két bozontos nagy eb hallatá magát a' hátulsó udvaron, de embert nem lehete látni. Most valamelly vonó csengetyű akadt kezembe, 's azt minden erőmből rángatám. „Végre csak még is ki kell nyitniok" gondolá a' fuvaros; de a' kutya-ugatást kivéve mély csend uralkodék. Sokára gyertyavilág közeledék, 's valamelly hang kérdezé, mit akarnánk. Mi kérelmünket előterjesztettük, t. i. engedtetnék-meg, hogy itt hálhassunk. — „Ide senki se jöhet-be" volt a' rövid válasz, 's ezzel a' lámpa-vivő megfordulván el akara hagyni. „„Csak egy pillanatig jó barátom" " kérém őt, 's elbeszélém neki egész szerencsétlenségünket. De a' leghatalmasb szószólló alkalmasint a' fényes tallér volt, mellyet a' rostélon át kezébe nyomtam. A' ficzkó megtekinté a' nemes érczet lámpája világánál, 's e' vigasztaló szókkal távozott: „Várjon az ur, majd mindjárt megkérdem uramat."

Ismét fél óra mult-el, melly nekünk igen hosszúnak tetszék; végre több szóváltásokat hallánk, 's a' többek közt: hogy be szabad jönnünk. A' vas rostél nagy ügygyel bajjal kinyittatott, 's kocsink az udvarra csörtetett. Valamelly igen komoly tekintetű cseléd, de kinek magaviselete egy igen előkelő háznak szolgájára

mutatott, egy nagy fűttetlen, látszólag sokáig lakó nélkül állott terembe vezetett minket addig, mig részünkre nehány szoba helyre hozattatnék. Kértem őt, mentene-ki uránál e' háborgatásunkért. Ő mélyen meghajtá magát, de semmit se felelt szavamra. Kevés idő mulva ismét megjelent, hogy szobánkba vezessen. — „A' báró — mondá — igen sajnálja, hogy önnek személyesen nem udvarolhat; de nekem kedves kötelességemül tette, hogy önnek minden kívánságait teljesitsem. Sebészt hozni még ma, távulságunk miatt, lehetetlen, de korán el fog lovagolni holnap reggel egy lovász a' legközelebbi helységbe."

Midőn leányommal magunkra voltunk, megtekintettük a' teremet közelebbről. Ez igen régiesen volt butorozva; nagy tükrök, megaranyzott ablakok, 's tetemes üveg lüszterek; a' falszőnyegeken Telemach volt lerajzolva Kalypso szigetében. A' kandallóban pedig nyájas tüz pattogott, mi nekünk igen jól esett.

Nem győztem eléggé csudálni leányom állhatatosságát szerencsétlen esetünk óta; nagy ifiúsága 's tapasztalatlansága ellenére is olly lelki jelenlétet bizonyita-be, melly engem csudálkozásra birt. Semmi panaszt, semmi éretlen aggodalmat nem mutatott; csak egyedül végettem nyugtalankodék. — „Kedves Zsófiám — kezdém enyelegve — — ime itt felséges kalandunk lehet, olly forma, millyent gyakran románokban olvasánk, 's ugy gondolom, még sokszor fogunk ezen elhagyott várra vissza gondolni." — „ „Nekem mindegy — viszonzá Zsófia — csak egyszer karod gyógyuljon-meg." " — „Mindenből, mit itt látok, azt kell következtetnem, hogy itt egykor sokkal élénkebb volt minden, mint most — folytatám beszédemet. — A' fényüzés itt ugyan jóformán régies divatú; de a' várnak komoly külsejével még is felette ellenkezésben áll. Régi bútorok reám még inkább hatnak, mint régi épületek; mivel egészen vissza visznek apáink házi életökbe. E' szobában, melly látszatólag régóta áll már laktalan, alkalmasint sok innepi vendégség tartatott, 's bizonyosan örömet okozunk e' személyeknek, kiket itt festve látsz. Nézdsze ama Nymphát ott, ki azon kis madarkákat hálóba iparkodik csalni, milly bizodalmasan tekint reánk, 's ujját ajkára teszi, mintha kérne, hogy ne sokat lármázzunk. Ama kép ott hátul alkalmasint a' mostani bárónak ős anyja volt. E' pompás öltözet, e' hajporos fürtök, e' világos-veres corsett nyilván mutatják, hogy az asszonyság valamikor szerette a' világot; bizonyára csóválja fejét unokája különczködései felett, hogy mindent igy megváltoztatott." — Enyelgéseim csak gyenge mosolygást csalának leányom ajkaira. A' cseléd megjelent ez alatt, 's vacsorára hivott. Zsófia kétkedő tekintetet vete reám; de én karját megfogván az elővilágitó cseléd után indultam.

asszony azon erősitése felől, hogy a' báro ur éppen nem gondol vele, ha a' várban kissé vidorabb zaj uralkodnék; mi nekem azonban nem igen tetszett valószinűnek. *(Folytatás következik.)*

TERMÉSZET-TUDOMÁNY'S TÖRTÉNET.

Uj tudomány. Ezen tudomány abban állna, hogy egy vagy több hajónak elérkezését előre lehessen megmondani, még mielőtt a' látkörön feltünik. Bizonyos Bottineau-t tartják e' tudomány feltalálójának Isle de France szigetén, ki azt már a' mult század 70—80-ik éveiben haszonnal üzte. Nevezetes, hogy Dumont d'Urville, ki utazásában az Astrolabium hajón ujra tudósit ezen tudományról, vagy jobban szólván mesterségről, azt mint másod-látást (second sight) állitja elő, 's hogy a' jóslátó az ismét angol kormány alá esett Isle de France szigetén van. D'Urville ur tudósitásai következők:

„Isle de France szigetén meglátogatott engem Faillafé ur, ki állitólag azon tulajdonsággal bir, hogy valamelly közeledő hajó érkezetét a' felhőkből kiolvassa, és pedig két-három nappal korábban. Örültem illy férjfiú ismeretségén, 's nem sokára a' neki sajátságos tudományára — melly Nauskopie név alatt ismertetik itt — intézém a' beszédet. Midőn e' felőli kétségeimet hallaná, egész komolysággal állitá, hogy több személy is birhat e' tulajdonsággal, de az egész szigeten ő most egyedül az, ki vele bir. Ő már 30 év óta van beavatva titkaiba, 's eszreveszi a' hajókat 200—500 mértföldnyiről, midőn szabad szemmel 's látócsővel legfölebb 60—100 mértföldről vehetni észre.

A' hajónak alakja az égen valamelly barna homályos felhőben képezi magát, de igen gyenge vonásokkal 's a' látkörrel párvonalos irányban. Néha 1, 2 vagy 3 fokot (gradus) foglal-el a' szerint, mint a' hajó közelebb vagy messzebb van, 's bizonyos különösségek által az alakon még azt is ki lehet venni, mellyik hajósereghez tartozik, minők vitorláji, 's merre veszi irányát. Mihelyt pedig a' hajó a' látkörön megjelen, amaz árnyék-alak eltünik.

Faillafé ur fiatalabb korában hajóseregbeli zászlótartó levén a' franczia respublica alatt, a' tisztes „czopfot" 's a' convent ruházatját maig is megtartá. Decaen general őt signaldirektori tisztségbe helyezé, 's innét 1800 frank nyugpénzt húz a' kormánytól; e' mellett Bathurst csatornának is kormányzója, 's ettől 25 piastere jár. Ezen szük jövedelemből igen számos családot nevel. Ris, kenyér, és vizen kivül mivel sem él. Állitja, hogy igen kevés nauskopok vannak a' világon; azonban soha tudományát semmi mysticismussal vagy cselszövényes ideákkal nem szövi össze."

Eddig d'Urville ur, ki ama kis felhőben általában semmit se vehetett eszre, mellyet neki Faillafé mutatott, 's azért igen kétségeskedett. Azonban találkozott még a' szigeten egy asszonyi nauskop is, Madame Dufailly, a' fennemlitett Bottineau tanitványa, 's bizonyos Demoiselle Ribourdin, de ez nem szemmel látó nauskop vala. Mind ezen körülmények arra határozák d'Urville urat, hogy az egészet a' magnetismus csudáji közé sorozza, mellyekre keveset látszik épiteni emlitett d Urville ur.

KÜLÖNFÉLE.

Mondókák Egerből. 4) Az igaz szerelem nagyobb lángra gyulad a' távulban. Nem vagyunk-e tehát szerelmünk idoljával szivünkben ugy, mint a' fiatal férj koros feleségével? — „minél távulabb, annál kedvesebb.“

5) A' „ritkaságok gyüjteménye“ emlékezik egy magyar jószágigazgatóról, ki földes urával elhitetheti, hogy jobbágyai is emberek: és egy gazdatisztről, ki csinyai és ravaszsága miatt a' szolgálatból elüzetik, noha szép feleség e van.

6) Párviadalra hivta-ki egy katonatiszt M. orvost. Ez fegyverhez nem értvén receptjeit hozta-el a' csatahelyre, 's az ellenfélnek megszünt minden kedve a' párviadalhoz. Frankenburg Adolf.

Az elveszett kesztyű. A' Philadelphiában megjelenő „napi értesitőbe“ nem régiben valamelly ur következőt iktattatott: „Én egy igen szép asszonyi kesztyűt találtam. Ha a' dáma, ki azt elveszté, olly szép, mint Hamupüpőke, ugy ismét visszakaphatja kesztyűjét, 's felül reá a' megtalálónak kezét is. A' kesztyű előlegesen ezen ujság hivatalában látható — de csak látható.“ — Nehány nap mulva az emlitett „értesitő“ illy választ közlött: „Miután a' kesztyű egy harmadik személy által megtekintetett, azt nyilatkoztatja-ki a' leány, ki azt elveszté, hogy ő magát igen rútnak találván semmi férjfira számot nem tart, 's e' szerint egyik feltételt se teljesithetvén, inkább a' kesztyű párját is oda küldi az elveszetthez azon ur megnyugtatására, ki az idegen jószágot, ugy látszik, magánál tartani szereti.“ — A' közelebbi számokban az ifiú ember neve aláirásával kötelezé magát, hogy 100 aranyat a' szegények pénztárába fizet, ha neki valaki azon leánynak nevét megmondaná. — A' felelet ez lett: „Én nem vagyok olly gazdag, hogy a' szegényeknek 100 aranyat adhassak tulajdonomból, de mivel alkalmam van azokat nekik most megszerezni, kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy a' kesztyű az én Mari leányomé volt. Bindner Ferencz s. k.“ Az ifiú ember a' 100 aranyat csakugyan lefizette, 's hiszik-e szép olvasónéim, hogy a' dologból házasság lett? No, hiszen ezt szabad hozzá gondolni minden olvasónak.

A' Siam-iaknál szokott büntetések. A' katona, ki zászlójától elszökik, felette kemény büntetés alá esik, 's rendszerint egész nemzetségének kell a' vétkes bünéért lakolni. A' büntetés, melly illy egy szerencsétlenre kiméretik, néha valóban pogány és embertelen. Néha hasát valamelly nagy késsel felhasitják, máskor nyakig beássák a' forró homokba, 's füleibe olvasztott ónt öntenek. A' vétkesnek torkába kokos-diót erőszakkal tömni, szinte szokott büntetés nálok. Ez egykor egyik siam-i követtel is megtörtént, ki franczia országból haza jövén azt bátorkodék állitani, hogy Parisban némelly istállók szebbek az ő fejedelme szobájinál. Istenkáromlók vas kalitkában elevenen süttetnek meg.

Mulattató. 1) Fájós jobb szeme miatt sokat szenvedő bői ember hirét hallván ama dicsért sz. gothardi hasonszenvű gyógyásznak, a' meggyógyulás vágya őt is ösztönzé ennek felkeresésére, ki neki az adott gyógyszereken kivül többek közt azt is meghagyá, hogy ne bur-

nótozzon, 's bort ne igyék. De a' beteg már néhány nap mulva megunván a' vizivást ismét visszatért előbbi életmódjához, de azon különbséggel, hogy most csak szája bal szegletén tölté-be a' szeszes italokat, és a' burnótot orra bal lyukán szivta-fel gondolván, hogy igy az orvos meghagyásának eleget tesz, 's az igy használt szerek jobb szemére által nem hathatnak. Bükről.

2) Több tekintetből megegyezem egy híres iróval, ki vitatá: hogy a' tudósoknak jobb holtig nőtelen maradni: ellenben az orvosokat e' törvénytől felmenté mondván, hogy az orvosok a' statusnak legalább részint kötelesek kipótolni gyermekeik által azon kárt, mellyet hivataljok teljesitésével okoznak. G. J.

JELESMONDÁS.

Segitség. Egyetértés.

Bár kicsiny legyen magában
A' segitség: hathatós
És erős, ha egygyetértés
A' felek között vagyon.

Virág.

Állhatatosság. Az eltökélett akarat, 's kivált az állhatatosság, ezen legritkább erény, mindent lehetővé tesz, minden czélt elér, minden akadályon diadalmaskodik. Az állandó erős akarat a' tenger szélvészei között uj világot keres-fel; a' hegyekre folyásokat visz; megvasalt utakon hordja a' haza feleslegét tengerek öblébe, 's a' Tamesis mély feneke alatt készit száraz bátorságos átmenőt. De az irigység még kevesebbé komoritsa tekintetünket, hanem felderült homlokkal, nemes és mennyei vetélkedés tisztán lobogó lángjával lépjünk a' pályára.

Gf. Széchenyi I.

Szerelem, te hatalmas rugó erő a' mindenségben! te visszasugárzása egy szebb 's jobb élet boldog hajnalának! te jóltevő tünemény éltünkön! Micsoda ez nélküled egyéb halóttak köztti bolyongásnál; micsoda létünk egyéb egy gyáva testalkotványnak szorongató gondossággal ápolgatásánál, hogy sirunkat késleltessük? — De eltünsz korán, mint minden öröm! Fáy.

Gnomák. Szépség, kellem, ész — vágyat gerjesztnek csak: tisztelést, becsülést csak erény szerezhet. Z. Leopoldina.

Csak az által éri-el a' polgári társaság valódi czélját, ha a' polgárok a' felsőségnek, ez pedig a' törvénynek engedelmeskedik.

Solon után S. Karolina.

Gyakorta pirulnánk-el legszebb tetteink miatt, ha a' világ tudná azoknak inditó okait. Rochefoucauld.

Kérdő rejtvény.

1) Melly vélőtlen fejek mulhatlanul szükségesek a' világon?
2) Mellyik hordóba nem lehet bort önteni?
3) Mért mozgatja farkát a' kutya?
4) Mellyik oldalára dül a' róka, ha agyon lővik?

Előbbi rejtvény: Borbála.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

56.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap julius 12kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ÉLET-TÖRTÉNET.

Zumalacarrèguy Tamás.

(Képrajzával együtt.)

A' politikai hirlapokból már ismerni fogja ugyan olvasóink nagy része korunknak ezen nevezetes emberét: de minthogy ez uttal képével kedveskedünk, egyszersmind életéből némelly vonásokat, mellyek a' Spanyolok lelkét is bélyegzik némileg, közleni érdektelennek nem tartottuk. — Don Zumalacarrèguy Tamás született 1789-ben Ormaisteguiban Guipuscoa tartomány kis helységében nem messze Cegarnától igen tisztes szülőktől. Elhagyván a' törvény-tanulást, már 1815-ben, tehát 26-dik évében, alezredes (Oberstlieutenant) volt; 1820-ban a' gyalogságnál kapitánságot viselt. A' zsibongó 1821-ik esztendőben Pampelunában őrkedett, 's mivel az 1812-ki constitutio ellensége volt, ezrede tisztjeinek gyülölségét annyira magára voná, hogy 1822-ben elhagyá a' cortesek szolgálatját, és az ugy nevezett vallási sereghez lépett által. Itt egy királyi önkénytes sereg kapitánja lön, 's mint illyen kezdé magát leginkább kitüntetni hadi pályáján. Előbbi élte szakából következő történetet közlenek a' külföldi hirlapok.

1822-ki apr. 7-én a' vallás-tábornak egyik guerillája (száguldó csapat) a' spanyol Pyreneusok hegyszorosai között egy keskeny szikla-rónán tartá bivouac-ját (éjtábor) nem messze a' Barcellona és Perpignan közti országuthoz. Jobbra vad olajfákkal benőtt magos szirtek emelkedtek, balra messziről a' tenger terjedett kék szinben és nyugottan mint az ég, mellytől a' látkörön azt a' lenyugvó naptól származott hosszú világos felhőfoszlány választá-el. A' Pyreneusok közepén ezen hevenyitett tábor, ezen éles arczvonalú 's vitéz férjfiaknak kis serege, kik elegendőleg alig ruházva 's csak keskeny térre szoritva ezen éjre nyughelyet itt kerestek, furcsa de vonzó látványt mutatott. Némellyek hosszú köpönyegeikbe burkolva fatörzsökökhez kötött lovaik 's öszvéreik mellett aludtak; mások vacsorát készitének, 's a' tisztek táborszemeket (Vorpost) állitának-ki a' kis csapat biztositásául. Mennél inkább nevekedék az éj setétsége, 's a' Pyreneusok csucsai a' sziklákon keresztül hosszú árnyékokat veté-

nek aljaikhoz: annál jobban lehetett megismerni már messziről a' bivouac tüzeit, 's megkülönböztetni a' szirt-rónaságon elterült bajnokok homályos rajzvonatait. Időről időre a' szél magosabbra lobogtatá a' tüzrakások lángjait, 's a' Catalonia napjától megbarnult vitézek arczvonalaikra vereses sugár vetődött.

Lassanként a' fecsegések, a' Sierra-Morenai népmondák, 's az ökör viadali elbeszélések némulni kezdének, 's a' tüzek elaludtak. Semmi se háboritá az éj csendjét, csak néha néha adá vissza a' hegységben egyik echo a' másiknak az öszvér-csengetyű hangjait, vagy valamelly bolero (spanyol dal) vers-szakait, mellyet unalmas őrködése közben valamellyik táborszem fütyörészett.

Alább a' térség felé egy tüzrakás világitá-meg az éjt mintegy felszóllitva a' veszedelemre vagy az ellenségnek tőrbe-keritése végett. Körülötte granit-tuskókon öt-hat ember ült pipázva, 's a' nyers tölgyágnak komor lángja csendes mosolygásukat világitá-meg, midőn magos és szalaggal ékesitett kalappal fedett fejeiket valamellyik Guerillero felé forditák, ki általellenökbe valamelly sziklához támaszkodva állott.

Ej a' menykőbe! — mondá egyik, midőn minden szótagnál ajkán függő czigarróját remegteté — tán azt hiszed, hogy Miguel Antonio, a' guerillero, fél magát mutatni? Nem, Istenemre, nem! Sőt a' Negroiak (Cortesek serege) egész hadnépe, kik, mint Fra Genares mondja, a' királyt Cadixba fogva tartják, a' Migueleteket nem volna képes akadályozni, hogy a' hideg éj közben e' hegyeken tüzet ne rakjanak. E' hegység a' Migueleteké, valaminthogy spanyol ország Ferdinand királyé. Eh viva el rey Fenando! — E' szóknál a' beszélő nehány cser-ágat taszitott lábával a' parázs közé, 's a' lángok füst-fellegben tekerődztek-fel egészen hozzá, mig az alatt a' többiek ismételve hangoztaták: Viva el rey Fernando! Viva Miguel!

Miguel guerillero ama Migueletek vezére volt, kik d'Erolès báro kis seregének előcsapatját képzették. Vitézségét 's merészségét néha még az öreg franczia granátosok is csudálták, midőn a' bárónak amaz osztálya a' franczia hadsereg 4-dik testével egyesité magát. Ő nehány magával, mint előbocsátott őrszem, az országut szélére állott, hogy a' kis táborhoz vivő utat védje, de leginkább, hogy, midőn kardra kell szállni, első lehessen, sőt talán azért is, hogy a' veszélyt előcsalhassa: mert álláspontja minden oldalról látható vala, és szavának hangja, mellyet nem igyekezék mérsékelni, igen messzire elhallatszott. Éppen egy guerilla-dalnak következő vers-szakát éneklé:

Rohlmann metsz.

Zumalacarreguy Tamás.

1835. 56-ki Regélő mellé.

BIBLIOTH. REG. SCIENT. UNIVERSIT. BUDAPESTINENSIS

De los bigotes de Riego,
De la cabesa de Quiroga
Haremos cepillo
Per limpiar cavallo
Del cura Merino....

Itt hirtelen félbenhagyá énekét, 's figyelmesen hallgatózott. A' guerillerók csendesen hátok megé veték cataloni csíkos köpönyegöket, 's kevés pillanat mulva a' körül belől uralkodó mély csend mellett könnyen lehete megkülönböztetni a' hangzó lódobogást, melly a' Barzellona felé vivő utról látszott jönni.

Az atochai sz. szüzre mondom — szólla Miguel — ezek Negrók! — Jelt adott tehát, 's azonnal embereinek ketteje futott a' táborba, a' többivel pedig a' sziklákon keresztül rohant ő maga előre az ország ut hosszában, mellynek kanyarulásain hosszú fekete vonal látszott mozogni. Ez a' vidék hadi foglyainak odább szállitványa (Transport) volt, mellyet egy csapat constitutionalista kisért volt Barczellona felé. A' szállitvány e' veszélyes szoros uton rendben és vigyázva léptetett előre.

Midőn e' menet eleje az utnak szélén lesben álló Miguel körébe jutott, ez felugrék, és dörgő szóval a' nélkül, hogy övéinek olly kevés számára ügyelne, kiálta: „Megállj!"

A' katonai commandóhoz gépelyeges engedelemmel szokott csoport megállapodék: a' guerillerók nem magyarázhatván-meg vezéröknek illy igen nagy merészségét, hasonlag mintegy elhülve várakoztak.

Qui vive? kérdé Miguel.

Vive la constitution! felel a' szállitványt vezető tiszt.

Vive le roi! meure la constitution! viszonz a' guerillerónak renditő szava.

Valami rémitő fekvék e' gyorsan váltott párbeszédben, melly egyszersmind halálos fenyegetést foglalt magában. Miguel szavára egyszerre valamennyi emberének puskája elsült, mit a' bérecznek echója számtalanszor ismételt.

Ez jeladásul szolgált, 's azon pillanatban az országutnak egész szikla-során guerillerók állának, kiknek tüzeik jó szerencsére minden felé csillogtak. Egyszerre világos lön a' táborban; az őrök üszgöket gyujtának-meg a' legmagosb csucsokon. Minden oldalról hangos ismertető jelek hallattak, valamint megtámadásnál szokott lenni. A' tisztek parancsolatot vettek d'Erolès bárótól, és a' Migueletektől jelentéseket kaptak, mellyeket ezeknek vezérök perczről perczre küldözgetett.

Az alkotványosok (constitutionalisták) lovagjaiknak sorában rémitő volt a' Migueletek lövése után a' vonakodás és meglepés pillanatja. Nehány megsebesült lovak ágaskodtak, és a' sorokban rendetlenséget okoztak: a' legénység már futásra kezdett oszlani.

Vezérök kétségbeeső erővel fordítá lovát serege előtt keresztbe az uton, 's kényszerité embereit, hogy mozdulatlanul állják-ki az ellenség tüzelését. Egy pillanatban kitanulá helyzetét, 's tudta, hogy csak ama hadseregnek előbocsátott őrszemével van dolga, melly most a' hegység rónáján mozgásba jött. Előtte nyilt volt az ut. Azonnal felosztá tehát seregét két osztályra; egyike a' foglyokat háta megé lóra vette, és a' Migueletek sikeretlen tüzelése 's átkozása köztt előre vágtatott, mig a' vezér a' másik osztály csucsán a' hátrálást védte, és Miguelnek 's övéinek megtámadását állá-ki.

Miguel segittetve az illy hirtelen megtámadással mindenkor párosulni szokott rendetlenség által, visszaüzé az országuton legmesszebbre előhaladtakat, midőn az utósó lövések egyike közben lova öszverogyott. Nehány percz mulva az alkotványosok szeme elől eltüntek; de vezérök elfogattatva d'Erolès báro elejébe vitetett.

Az öreg vezér (generál) ama fekvő ágyául szolgált zsúp mellett, melly keresztbe két állitott fegyveren függő köpönyeggel terittetettbe, állva hallgatá a' Miguel csatája iránt hozott izenetet, mellyet a' fogoly megjelenésekor keresztbe vetett karokkal egykedvűleg, gőgösködés nélkül szakasztott félbe, csak azon örvendve, hogy a' vezérsége alá bizott csapatot megmenté.

Kapitán! — mondá Erolès a' fogolynak — tudja, hogy Mina tegnap előtt egyik elfogott segédtisztemet agyonlöveté. Valamint tehát kegyetek folytatják a' háborút: ugy, Madonnára mondom! folytatjuk majd mi is. Az ur holnap napkeltekor meghal.

A' fogoly tiszt mozdulatlanul tekinte reá.

Kegyetlen ugyan, de igazságos tett! — folytatá a' vezér. — Kiván még valamit kegyed halála előtt?

Parancsnok! csak egy köpönyeget ezen éjre! — mond a' tiszt.

Ezen szók hangjára Miguel öszve rezzent. Figyelmesen nézett az alkotványosra, 's az örömnek villáma vonaglott szemeiben. — „Generál! — mondá most belső indulással remegő hangon — ajándékozza nekem ezen Negrónak életét!"

D'Erolès báro jelt adott a' fogoly elvezetésére, 's azután Miguelhez fordulva komoly hangon felele: Nem lehet! igazságot kell szolgáltatnom.

A' hegycsucsok éppen pirosulni kezdének a' hajnali fény első sugáritól, midőn Miguel a' még alvó fogolyhoz lépett. — „Fel, pajtás! — monda hozzá vállára csapván — fel, már a' nap is beköszönt!"

Valóban, csakugyan! — felel a' tiszt a' nélkül, hogy legkisebb megindulást mutatna. — Csak egy pillanatnyi időt kérek még, hogy lelkemet Istennek ajáljam; azután szolgálatjára leszek. — Most letérdelt, 's imádkozék a' nélkül, hogy a' fegyvereiket megtöltő

Migueletek által okozott csörgés őt ezen ajtatos kötelességében háborgatná. Midőn azt elvégzé, felkelt, 's a' homlokát kezével támogatva és mélyen gondolkozva egy sziklatuskón ülő Miguelhez menvén monda: „most pajtás készen vagyok!“

A' Guerillero megrezzenve, 's a' fogolynak kezét hevesen megszoritva csendes hangon kérdezé: „hát kapitán! már nem ismer engem?“

A' tiszt mintegy emlékezetét erőtetve felele: Nem! de mennyire tudom, kegyed engem elfogott, sőt, ha nem hibázom, ön maga volt, ki a' vezért felszóllitá, hogy nekem az örök valóságra uti levelet adjon. Én ezért nem neheztelek az urra. Tegye-meg kötelességét.

Ismerem azt, 's teszem is — felelt Miguel. — De a' kapitánnak emlékezete igen gyenge, mint veszem észre. Szerencsémre az enyim jobb, 's ez okból a' Col de Porpès-t még nem felejtém-el.

E' nevezetre, melly a' fogolyban dicséretes és jótékony emlékezést ujitott-meg, a' tiszt még egyszer Miguelre tekinte. Olly mozdulatot tett, mintha Miguelt megismerte volna; de azonnal hallgatott, midőn látná, hogy a' Guerillero rendelést tön d'Erolès báro parancsának teljesitése végett.

Tizenkét Migueletek carabin-csőveikkel fegyverkezve állának készen, 's nyugtalanul látszattak jeladásra várni, hogy boldogtalan munkájokat végrehajtsák.

„Térdre!“ kiálta Miguel olly hangon, mellyet fenyegetőleg és erősen igyekezék kimondani.

A' fogoly egyik térdére ereszkedék, 's homlokát nyugottan és kevélyen fordità a' puskát neki szegző katonák felé.

Miguel most egy lépéssel a' lövő-szak (Peloton) elejébe állott, mondván: „Ferdinand királynak az én és kegyed törvényes urának nevében vissza adom kardját az urnak. Viseli-e azt még tovább is királya ellen? Menjen most kapitán! Az ur szabad! Talán még néha meg fog emlékezni Miguelre, a' guerillóra.

Ekkor egymás karjai közé omlottak.

Mi kielégitettük egymás adósságát! — monda végre Miguel, és a' tisztet elkiséré a' barczellonai ut felé egészen a' hegy tövéig. Egy óra mulva visszajövén a' táborba, d'Erolès báro előtt állva várta ennek felébredését.

Ah, te vagy, Miguel? — mondá a' feltekintő generál.

Vezér! — felele nyugodtan a' guerillero, 's carabinját, pisztoljait, és tőrét amannak lábaihoz tevén — én engedetlen valék parancsa iránt — ime itt van fejem.

Hogyan Miguel, talán a' tegnapi foglyot — —

Nem lövettem agyon — hanem elbocsátám — ő már szabad.

Szabad?! — kiálta d'Erolès haragos fenyegető hangon, melly előtt mindenki, csak Miguel nem reszketett.

A' vezér ur nekem megtagadá megkegyelmeztetését, és igy abban én részesitém őt a' király nevében. Élete helyett vegye-el vezér ur az enyimet!

És a' guerillero, olvasójának keresztjét csókolva, letérdepelt, hogy a' hálalt elfogadja.

Az öreg generál egy pillanatig határozatlanul álla. Egy könycsepp csillámlott szemében. Végre kivoná kardját, 's vele Miguel vállát érintve mondá: „Derék Miguel! te kegyelmet osztál a' király nevében; én tehát a' király nevében sz. Ferdinand vitézévé ütlek. Kelj-fel, 's öleld-meg barátodat.

Egy pillanat mulva kérdé a' vezér a' Migueletet: „tudod te azon tisztnek nevét, ki életét neked köszöni?"

Elválásakor mondá csak meg.

Hát mi a' neve?

Zumalacarrèguy!

Hihető, hogy e' történet után nem sokára lépett által Z. a' vallási sereghez mint kapitán; mert még 1822-ben Ferdinandnak a' Cortesek kezeiből kiszabadulása és visszatérése után a' katonai rendek ezredében alezredessé, 's később a' 15-ik linea-regimentnek ezredesévé neveztetett. Ferdinand királynak mindig hive maradt; ámbár a' saliai törvény megsemmisitése után Don Carlos iránt vonzalmát is kinyilatkoztatá, sőt igérte, hogy Ferdinand holta után Carlost ismerendi királyának. Ez okból nem csuda, hogy hivatalától megfosztva Madridba viteték; hol azonban az ellene hozott vádaktól kimenté magát, és szabadon bocsájtatván előbbi hivatalába tétetése iránt a' király kiadá a' paracsolatot Quesada hadministernek, Z. ellenségének. Ez után történt, hogy Z. Carlos által a' beirai herczegné lakásába hivattatott, hol az infant megdicséré azon jeles viseletét, hogy a' király ellen felkelt pártosok csalogatásait vissza utasitá; de egyszersmind kijelenté a' herczeg, hogy királyi bátyja holta után Z. segedelmére számot tartand. — Z. ezt meg is igérte. — Quesada azonban folyvást üldözé őt, 's ez okból a' királynak holta előtt csak 4 hónappal nyerheté-meg régi ohajtása teljesitését, hogy Pampelunába hiteséhez 's háznépéhez vonhassa magát. A' király meghalt, 's Zumalacarreguy 8 hónap mulva Carlos részét védő önkéntes csapatnak, jelesen pedig 1833-ki oct. 11-én az V-ik Károly királyt kikiáltó Navarraiaknak, sőt Santoz-Ladron, Eraso, és Ituraldes után a' Carlisták egész seregének fővezérévé lön. Ereje napról napra nevekedék; Quesada, Rodil és Mina nagy hirét megtöré; Valdest visszavonulásra kényszerité, kinek hadi dicsősége,

ugy látszik, Amescoas csatamezején semmivé tétetett. Krisztina királyné emberei rendre megadják magokat, 's nevelik Carlos seregét, mellyet egyébiránt még rendesen ruházni 's felfegyverkeztetni se lehetett. — Legközelebb azon hir jött, hogy Z. jun. 18-kán Bilbao ostrománál tetemesen megsebesittetett volna jobb csipelyében, vagy jobb czombjában, 's ennek következésében jun. 25-én dél előtt 11 órakor meghalt.

Képe, mellyel kedveskedünk, állitólag tökélyesen hasonlit eredetijéhez. Borundában egy szikla tövében vagy Roncevaux völgyében ül, biskayi földmives öltözetében, és navarrai lakosoknál szokott sipkában, midőn Valdes jövetelét vagy a' csata-térről Pampeluna sánczai megé vonulását jelentik neki.

TERMÉSZET-TUDOMÁNY'S TÖRTÉNET.

Fekete vizek. Déli Amerikában, az orinokoi környék felső részében, az éjszaki szélesség harmadik és negyedik foka köztt, mint Maltebrun tudósit, fekete vizek által lepetik-meg az utazó szeme. Atabaco, Temi, Tuamani és Guainia folyók vize egészen kávészinű. A' pálmafák árnyéka alatt ezen viz egészen feketévé lesz; de átlátszó edényekbe töltve szép arany szint játszik. Ezen vizek arról nevezetesek, hogy bennek se halakat, se krokodilokat nem találni, hogy hüvesebbek vagy is frisebbek másoknál, 's partjaikon kevesebb Moskitolégy találtatik; a' levegő is sokkal egészségesebb e' vidékben. Illy fekete szinök alkalmasint valamelly szén-anyag felolvadásából származik.

Levegői setétség. Kiachtából irják 1834-ki december 6-káról. „November 12. és 13-kán Tsuru- Chaitu erősség környékében valamelly rendkivüli tüneménynek voltunk tanúji. 12-kén mintegy délutáni két órakor az ég a' szomszéd hegyek körül elsetétedni kezdett; kevés idő alatt ezen setétség az egész látkörön elterjedt, 's egyre másra annyira szaporodott, hogy még az est bekövetkezése előtt az egész tájék mély setétségben feküdt. Következett napon (13-kán) a' levegő állapotja ugyan az 's a' nap rejtve maradt, és alkonyati homály uralkodott egész napon által. A' levegő valamelly füst félétől tikkasztó lett, de e' füstnek éppen semmi szaga nem volt, 's már éjfél felé azon éjszakkeleti szelek által szétoszlott, mellyek már délutáni 4 órakor keletkeztek 's mindinkább hevesebbek levének. E' tünemény következésében a' partokon és Argun folyó jégtábláin valamelly barna minden szag nélküli, 's igen-igen sós izű por találtatott. A' mezőket hasonló por lepé-el, csak hogy ez kevessé verhenyeges volt. Ha lóháton ment valaki e' mezőkre, jó forma porfelleg keletkezett nyomából, melly a' torokban és orrban viszketeget okozott. (A' Tsuru- Chaitu erősség, mellyről itt szó van, Irkutsk kormány- kerületben fekszik Argun folyó bal partján, melly, mig Schilchával egyesül, Dauriának határait teszi, 's azután az egyesült folyó már Amur nevet visel.) A' sz. pétervári külső dolgokra ügyelő ministerium ázsiai departementja e' porból némi mustrát kapott. Egyébiránt a' nevezett tüneményt ezen tartományokban még soha se tapasztalák.

KÜLÖNFÉLE.

Temetkezési szokás. A' skót felföldön rendszerint számos társaság szokott egybegyülni valamelly halottnak eltakaritására, 's a' test duda-szó mellett kisértetik-ki sirjához. Ott letétetik a' földre, 's melléje egy veder pálinka; már most, mielőtt a' pálinka el nem fogy, addig a' testet nem szabad eltemetni. Ha valamelly háznépnek nincs elég pálinkája, az neki nagy szégyenére válik. Jöttek elő esetek, hogy egy szegény özvegynek férje temetésekor egyedül csak a' pálinka 50 font sterlingébe került.

Nevezetes álomjáró. Monsieur **Lorent**, Troyesban, többszer meg szokta látogatni **Renard** asszonyságot, kivel régi barátságban és bizodalomban élt. Egykor éjjel történt, hogy Renard asszonyt szőrén-szálán kirabolták. Gyanúba több személyek estek, kik valamennyin törvényszék elébe idéztettek. De hogyan jutott volna eszébe Renard asszonynak az ő régi barátjában csak egy perczig is kételkedni? Azonban, szerencsére olly férjfiúra bizatott a' dolog megvizsgálása, ki magát külszin által nem igen hagyá megvakittatni. Ő kémeit Lorent körül is felállitotta, 's nem sokára láták, miképpen Lorent éjjel álmában ágyából felkelvén a' kertbe ment, 's ott az elásott jószágokat rendre vizsgálgatta. Az álomjáró bevitetett, 's hamar kivallotta, hogy ő volt a' tolvaj.

JELESMONDÁS.

Vigasztalás.

Te! kit sokszor kimondhatlan
Fájdalomba merit az,
Hogy ok nélkül a' méltatlan
Irigy nyelve rágalmaz;
Halld barátod enyhe szavát,
Midőn vérez az marás:
„A' gyümölcsnek is csak javát
Szokta rágni a' darazs.“

Bürger után gr. Teleki Fer.

Alku. Időnkben minden alku szerint történik többnyire; — érdem és szív külszin, melly már csak idvezlő 's bucsúzó tiszti beszédekben kellő; itt is jobbára csak képleg: azért a' gazdag nősülendő bátran lép a' leány elebe, és pénzcsörgetve keres utat érzékeny szivéhez.“

Kisfaludy Károly.

Tisztelet. Ha tiszteltetni akarunk, szükség, hogy indulatosan ne szerettessünk. A' szeretet merészebb a' gyülölségnél, 's olly szabadságokra vetemedik, mellyek a' tisztelettel össze nem férhetnek. Nem jó, ha rendkivül fél valaki tőlünk; de az sem jó, ha igen gyengéden szeret: ez meghittséget szül, 's annyiban hanyatlik a' tisztelet, mennyiben a' szeretet nevekedik. Nem indulatossággal, hanem tisztelettel egyesüljön a' szeretet.

Heydenreich után L....cs Amalia.

Gondolatok. Az alkalom fél szerencse, mellyet a' szorgalom egészít.

Dicséretet vadászni hiúság, megnyerni szerencse, megérdemleni egyedül csak az erényé.

Ha az emberi élet munkából áll, ekkor a' henyék nem élnek.

Szórejtvény.

Társalkodni megszüntem már
A' földi halandókkal,
Éreztettem sok jót 's roszat,
Mondják, hajdan azokkal;
Két végsőm soha se hever,
Hogy élj, benned szünetlen ver;
Három végsőm hogy ha nagy,
Kerted 's szőlőd gyakran fagy.

Csattáról Széky János.

Előbbi rejtvény: 1) A' gombostő fejek. — 2) A' tele hordóba. — 3) Mivel ő erősebb annál, különben farka mozgatná a' kutyát. — 4) A' szőrösre.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

Kohlmann metsz.

Zumalacarregui Tamás.

1835. 56-ki Regélő mellé.

57.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön julius 16kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Az elhagyott vár. *(Folytatás.)*

Engem azonban tovább unszolt belsőm egy helyről, hova csaknem erőszakkal jutottunk-be, 's hol olly jól és nemesen bántak velünk; noha a' háznak ura magát soha se mutatá. Én őt emberkerülő különcznek tartám. Minél tovább maradunk tehát, annál inkább kelle őt, gondolám, nyugodalmában zavarnunk. Végre kieszközlém orvosomtól, hogy nehány nap mulva eleresszen; leányommal pedig nehány sort iraték szives gazdánkhoz, mellyekben sajnáltam, hogy őt személyesen meg nem ismerhetém, és szivességét megköszönvén a' napot kijeleltem, midőn elindulandók valánk. Alig küldém-el e' levelkét, midőn a' báró izené, hogy estére minket meg fog látogatni.

Zsófia kiváncsi volt őt megismerhetni, 's az egész napot azzal tölté, hogy annak különösségeit a' maga módja szerint magának kifesse. Közönséges ember nem lehete. Azon innepélyes hangból, melly a' házban uralkodott, 's Martha leányasszonynak mondásaiból igen előkelő emberre számoltunk benne. Már egészen besetétedett, midőn egy alacsony, éppen nem legajánlóbb külsejű emberke lépett-be hozzánk, 's legott mint házi urat megismerteté magát. Siettem neki vendégszerető szivességét megköszönni: de ő azonnal szavamba vága, hogylétemről tudakozódván. Elejénte a' társalkodással nem igen akart menni; a' minthogy másképp nem is lehet, ha az ember egymást nem ismeri, sőt nem is látja. Beszédmódja száraz epigrammai volt; szava hangja azonban kellemes, 's mindenből a' nagy világ embere mutatkozék. Lassan-lassan folyóbb lön a' beszélgetés, 's a' sor gazdánk várára került. Kevés várak találtatnak, mellyekről régi nemzetségi mondák 's regék ne beszéltetnének. A' báró többeket mondott-el nekünk igen kellemes módon az övéről. Midőn Zsófia emlité neki, miket hallott Martha leányasszonytól a' ház régi fényéről, mosolygott, 's kéré, hogy olly nagyitásokat csak egy régi cseléd kérkedésének tulajdonitsunk. Első látogatása igen rövidnek tetszék előttünk. Őt most ugy tekintettük, mint olly embert, ki a' magánosságot szereti, 's a' hir különösségeit, mint mindig lenni szokott, nagyitotta. Az illetlenséget, hogy jö-

vetelünkkor személyesen el nem fogadott, betegeskedéssel menté-ki. Személye külsejéről nem lehete tökélyes képzetünk. Már nagy setétség volt, midőn eltávozott, 's minthogy maga gyertyát nem kivánt, jónak gondolám azt részemről is elhagyni.

Más nap ugyan azon órában ismét eljött, 's most kissé tovább maradt, és a' társalkodás is élénkebb vala. Sokat beszélt Pestről 's egyéb nagy városokról, mellyeket meglátogatott, és több nevezetes emberekről, kiket ismerni tanult. Ezt meg nem magyarázhattuk magunknak. Ő tehát nem élt mindig magánosságban, sőt talán a' világban valamikor nagy szerepet is játszott; talán a' nagyravágyás áldozatja lett? 's több e' féléket gondolék; de a' kérdés szerénytelen volt volna.

Midőn ma eltávozék, tudtára adám, hogy megengedvén orvosom az utazást, szivességével tovább már visszaélni nem fogok, hanem holnap után elindulni szandékom. A' báro e' nyilatkozásra nem azon szokott complimenttel felelt, mellyet közönségesen minden vendégnek, ha még ugy terhünkre van is, mondani szoktunk, hanem csak ezt mondá: „Tehát holnap után elutazik kegyed. Ennél fogva reménylem megengedi, hogy az utósó napot társaságában tölthessem. Ha nem ellenzi, egy a' kastélomhoz közel fekvő érdekes barlangba vezetem-el holnap. Jó lesz egyszersmind, ha kegyed lassanként az utazáshoz hozzá szokik; de a' kisasszonykának is kedves lehet egyszer már több mulatságot lelhetni, mint eddig e' puszta várban. Ha megengedi, holnap reggelire vendégök leszek. Tehát a' viszontlátásig!“ Ezzel kezét nyujtá, 's eltávozék.

Mindenképpen ugy bántak velünk e' házban, mintha én voltam volna a' ház tulajdonosa, vendéglőnk pedig vendégünk, ki csak látogatásra jő hozzánk. Most már külsejéről is lassanként csinálhattunk magunknak képzetet, ha mindjárt tökélyetlent is. Én azon gondolatra jöttem, hogy valami szokatlan jelnek kell testén lennie; és Zsófiának ugy látszott, mintha felette különös arczvonásokat vett volna észre rajta. Azonban képzetünket a' valóság magán sokkal túl hagyta. Leányom a' thea-asztalnál ült, midőn a' báro másnap belépett. A' baro feje rendkivül nagy volt, melly kis termetével nagyon különös irányban állott; más termethez talán jobban illett volna, de igy tekintete borzasztó vala. Nagy kiálló szemei, igen feltetsző vonásai, sárgás arczbőr képének valamelly különösséget adának. Teste kinövésekkel telve, 's ő nem találta méltónak azokat külső eszközök által helyre hozni, vagy jobban szólván, meg vala győződve annak lehetetlensége felől; mert öltözetének rendetlensége mellett egy egész erdő meredt haj fedé nagy fejét. Mindkettőnknek elállott szava e' látványra. Zsófia szemeit lesüté, 's a' thea-

szereken bibergélt; magam is hivém, hogy illy egy embert zavarja, ha valaki szemébe nézne: de csak hamar érzém, hogy kétszerte kellemetlennek kell lenni, ha az ember éppen nem néz reá. Ő mint látszott, e' benyomásra el volt készülve; mert hallgatott, mintha mondaná: „csak nézzetek-meg jól.“

E' kinos helyzet azonban nem tartott sokáig. Szót kezdék, 's a' beszéd nem sokára folyamatba jött.

Reggelizés után kocsira ültünk, hogy a' barlangot megtekintsük. Ott fáklyák gyujtattak-meg számunkra, 's mi a' hegy keblébe jól behaladtunk. A' báro dologértéssel beszélt a' hegyek geologiai különségeikről. Én őt egymásután csaknem minden körülményeimről 's viszonyaimról tudósitám. Ez őt szemlátomást érdeklé, bár ellenben mindent aggodalmasan került-ki, mi az övéit hozhatta volna szóba. Bár milly kellemes volt társasága, még is visszataszitó külsejét ki nem verhetém fejemből. Az embernek különös caractere, ki mélyen érzette, milly mostohán bánt vele a' természet, már nem volt előttem rejtvény. Alig értünk vissza a' kastélba, titkolódva lopózkodék hozzánk Martha leányasszony négy szem közti beszélgetést kérvén magának, mit neki természetes kiváncsiságból meg is engedék.

„Nem hagyhatom kegyedet — kezdé — és szeretetre méltó leányát elutazni a' nélkül, hogy szivemből mindenekért köszönetet ne mondjak, mit jó urunkon tettek. Soká fog e' ház kegyetekre hálaadva gondolni.“

„„Kedves leányasszony — viszonzám nem kevessé meglepetve — hogy lehet ez? sőt inkább én érzem magamat igen lekötelezve, mert igen sok alkalmatlanságot szereztem a' kastélban.“ “

„Adná Isten, hogy ezen alkalmatlanságok még tovább is tartanának! Senki az egész kastélban nem resteli ittlétöket. A' báro ur kegyetekhez olly szives volt, mint régóta senki iránt; pedig erre senki se késztette.“

„ „Tehát nem látogatják meg őt barátjai, rokonai?“ “ kérdém.

„Nincsenek neki; némellyek kihaltak, mások nem jönnek. Alkalmasint kevessé visszatartó valója az, mi őket elidegenité. Őt közelebbről kell ismerni, hogy az ember méltán becsülhesse. Az emberek őt embergyülölőnek 's gonosz kedvűnek tartják; de ő áldott egy jó ember.“

„„Kérem a' leányasszonyt, ha őt olly jól ismeri, mondja-meg nekem, miért kerüli tehát az embereket?“ “

„Szerencsétlenségek, édes ur, gyötrelem, 's talán megsértett érzés. Történetét elmondani nem az én dolgom; de azt elhiheti kegyed, hogy bármilly kevessé él ő az élettel, senkitől sem irigyli azt.

Ha kegyed tudná, milly melegséggel beszélt mind kegyedről, mind leányáról, 's kegyetek egymás iránti vonzódásukról! A' kisasszonyka közelléte neki nagy örömet szerze. Mint örült, hogy megint egyszer muzsikát hallhatott."

„„„E' kedves hirek szerint, édes leányasszony, csaknem meg kell bánnom, hogy holnap elutazom. Ha tudnám, hogy további itt maradásommal a' báro urnak valóban örömet csinálhatnék, azt szivesen kész vagyok tenni.""

„Kedves ur! — kiáltá Martha tüzzel — én bátorkodom erre kegyedet kérni."

„„„De a' báro ur, midőn neki elutazásomat hirül adám, egy szóval se tartoztatott, hogy itt maradjak.""

„Azt nem is tenné akármi kincsért; azonban mi legyen belőle, ha mindenek elhagyják? Az én uram nem olly öreg, minőnek látszik, 's én még igen jól emlékezem reá mint kis gyermekre. Ah! akkor még megvoltak szülői, 's mindenektől szerettetett. Mint megváltozott azóta minden!"

Martha nem minden megindulás nélkül hagyott-el, és sirva köszönte, hogy itt maradásomat neki megigérém. Közlém szándékomat leányommal, 's ő mint látszott, ennek igen örvendett.

Kijelentém tehát a' bárónak, hogy a' kocsizás nem esett jól karomnak, 's e' szerint kénytelen vagyok vendégszeretetére még darab ideig szorulni.

„Látom már — monda a' báro erőltetett mosolygással — kegyed a' vendégszeretetet, mellyért adósom lett, azzal akarja fizetni, hogy tovább akar maradni, mint szükséges volna. Itt senki se maradhat tovább, mint maradnia kell."

„„„No's látod gyermekem — fordulék Zsófiához — itt terved semmivé lesz; te még szivesen tettél volna egy pár kirándulást a' szomszéd hegyekbe. Éljen tehát szerencsésen báro ur; a' napok, mellyeket nála töltöttünk, előttünk felejthetlenek maradnak.""

„Igazat szóll az ur? — monda hevesen karomnál ragadva — ha ez igaz volna, ugy felette örvendenék rajta!"

A' báro ezen este renden kivül igen vidám volt. A' sokáig olly üresen állott nagy teremnek csaknem innepi tekintete vala; 's én soha se láttam vendéglőt, ki vendégei között derültebb lett volna. Leányom a' fortepianóhoz ült; a' báro dicsérte ügyességét, 's dologértéssel beszélt a' muzsikáról és nagy hangászokról. Midőn Zsófia valamelly régi éneket, mellyet én igen szivesen hallok, dalolt volna, a' báro egyszerre igen komoly lön, 's a' terem egyik szegletébe gondolkodva leült. Leányom a' fortepianót betevé, 's most egy asztalhoz menénk, mellyen több rézmetszvények valának kiteritve,

„Még is különös — kezdé a' báró — milly hatalommal ébreszti-fel a' szunnyadó emlékezetet a' muzsika; elfeledjük, hogy öregebbek, hogy egészen más emberek lettünk. Az éneket, mellyet a' kisasszonyka éppen ez előtt énekelt volt, magam is éppen e' helyen sokszor eldaloltam anyámnak. Most minden másképp van, 's az érzés rajtam erőt vett."

Gondolám, bizonyára élend most a' báro az alkalommal, hogy minket viszonyairól közelebb értesitsen, mert az alkalom nem lehetett kedvezőbb; de csalódtam; ő a' beszédet rögtön más tárgyra irányzá, 's egyszersmind a' rézmetszvények megmutogatásához fogott.

Még négy napot töltöttünk a' várban. A' báro mindent előkeresett mulatságunkra. Volt neki igen csinos könyvtára, egy kis természet-ritkasági gyüjteménye, több igen szép olajfestvénye; a' leguJabb hirlapokat járatá. Reggelenként ki-ki rándultunk a' szabadba, 's megtekintettük üveghutáját, melly igen kellemes völgyben fekvék. Alig mondhatom-meg, ki volt ezen időben derültebb, Zsófia-e, ki mindent ifiúi élénkséggel izlelt, vagy a' báro, ki most egy régen nem izlelt éldeletben — emberi társaságban — gyönyörködött.

Végre szives vendéglőnknek csakugyan bucsút mondottunk. Meddig a' vár szemeink előtt volt, némán ültünk, elmerülve azon képekbe, mellyek az utóbbi napokban olly váratlanul 's annyi éldeletet szerzének nekünk. Utazáson az ember sokkal élénkebben érez, mint a' közönséges életben, 's különösen élénk sebes vérű leányomra a' bucsúzás igen hatott, ugy hogy még szemei is könnyekkel telve valának.

„Atyám — kezdé végtére — a' szegény, szegény ember! milly egyedül, milly elhagyatva van ő most ismét! milly szives szeretettel volt ő irántunk; ő igen illetődve vala az elbucsúzáskor, noha nem igen akará azt láttatni." — Természetes, hogy leányom most azon viszonyok előhozásával mulattatá mind magát, mind engemet, mellyek a' bárót ezen életmódra határozhaták.

„Hiszed-e atyám, hogy csak egyedül külseje végett hagyta-el a' világot? — Midőn én őt először láttam, azt véltem, hogy illy egy alakhoz soha szokni nem tudnék; pedig utójára már legkisebbet se botránkoztam-meg benne."

„„Mi őt ezen életmódra határozhatá — viszonzám — nem tudom; de hihető, hogy megsértett önszeretet, 's talán még keserűbb sértések távuliták őt el a' világtól. Elejénte, midőn születés és birtok által olly előkelő embert láték benne, visszavonulásának okát valamelly nagy vétségben gondolám alapulni; de ezen gyanút legott elvetém, mihelyt őt közelebbről kezdém ismerni. — Egyébiránt nem kell fejünket e' féle véleményekkel kinozni; itt egy iromány van,

mellyet a' báro nekem elindulásunkkor kezembe nyomott. Alkalmasint felvilágositásokat foglal ez magában azokról, mellyeket szóval mondani nem akart. — Olvassa ezt kegyed — mondá — ha majd egyszer otthon leend; 's ha boldog, társas körében néha a' férjfira visszagondol, kinek kegyed rövid társalkodása olly igen jól esett, ugy elhiszem, hogy irántam részvéttel van!" "

„O hamar, atyám — kiálta Zsófia — olvassa-el, de csak hamar, hamar —"

„„Nem lehet; szavamat adtam, hogy az iromány t csak otthon szakasztom-fel." "

„Kár!" sohajta kedvetlenül Zsófia, 's a' levelet kiváncsilag megnézegeté. *(Folytatás következik.)*

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Északamerikai indus veszérek.

A' mult 1832-ki évben végződött ama háborúskodás, mellyet nagy elkeseredéssel folytattak a' felső Missisippi partjain lakó Zsák- és Róka-indusok fekete sólyom nevű vezérök alatt az amerikai egyesült státusok, 's némelly ezekhez szitó indus népek p. o. a' Siou-k és Winnebagok ellen. Ezen háború természetesen az Indusok veszteségével végződék, valamint az indus vezéreknek minden eddigi próbatételeik, u. m. Massasoit fijaitól kezdve Tekumseh és testvére Elskwatawa-ig, kik a' hatalmokat mindig tovább terjesztő fehér embereknek gátot akarának vetni, nehogy különben a' veres bőrű lakosok ama harapódzó hatalom által nem csak kiszorittassanak régi birtokaikból, hanem a' legutósó ivadékig is kiirtassanak. A' Zsák- és Rókaindusok tehát elhatározólag megverettettek; vezérök a' fekete sólyom, 's ennek profétája, az ugy nevezett fehér felhő, negyven indus társaikkal együtt a' Vinnebagoktól, kikhez futottak, elfogattatván aug. 28-án az ugy nevezett kutyamezőségen (Prairie des chiens) lakó északamerikai agensnak Street urnak adattak által, ki őket a' Crawford vári ezredesnek Taylor urnak felvigyázata alá küldötte. A' fekete sólyom, kinek indiai neve Muskata-misch-ka-kack születésere nézve Potawatamie-i, de a' Zsákindusoknál (Saukie) nevelkedett, 's mintegy 60 esztendős volt akkor. A' Scott őrnagyhoz intézett győzedelmi tudósitásban ekkép iratik-le ezen indiai fővezér. — „A' fekete sólyom egy kis csomó ősz hajat visel kopaszra nyirt fején, homloka magos, orra romai alakú, szája teljes, 's kevessé többnyire tátva van; álla csucsos, szemöldöke nincs, de igen szép szemű. Fejét többnyire egy kissé válla megé ereszti; magossága mintegy 5 láb 's 4—5 hüvelk. Jelenleg igen sovány, 's kedvetlen, de némellykor parancsoló állásba veti magát. Midőn, mint rab, behozattatott, bal kezében fehér lobogót tartott, mellyet annak jeléül, hogy magát meg akarja adni, tüzött-fel. Jobbjában sasfarkat tartott, mellyen a' sas hátának bőre, feje 's orra lógott; ezzel időről időre legyezni szokta magát. A' profféta, ki ön befolyásával a' fekete sólymot segitette, az Amerikaiaktól Na Popenak, az Indusoktól Va-bu-kie-schiek-nek (fehér felhő) nevez-

teték. Ezen közel hat lábnyi magosságú és athlétai testalkatú férjfi mintegy 40 esztendős lehetett; arcza széles, orra rövid pisze, szemei nagyok 's teljesek, szája nagy, ajkai vastagok, 's hajai sürűek. Fején fehér kendőből készült nehány ujnyi magosságú ékességet viselt. Egész volta dühös vadságot, de nem hős bátorságot, hanem vérszomjuzást, és szántszándékos gyilkolást árult-el. Egyik kezében ő is fehér zászlót tartott. Mindketten igen fehér szarvas-bőr ruhát viseltek, mellynek szélei hasonló bőrrojtokkal valának beszegve. A' próféta fél Saukie, 's fél Winnebago vérből származott. Hihető, hogy őket fogoly társaikkal együtt különféle amerikai várakban éltök fogytáig zárva fogják tartani.

KÜLÖNFÉLE.

Okos felelet. XI-dik Lajos franczia királynak egyik kedvelt barátnéja halálát egy csillagász megjövendölé, 's be is teljesült jóslata. Ezt a' király megtudván magához hivatá a' jövendölőt, 's igy szóllitameg: „Ha te mindent előre látsz, mond nekem, mikor halsz te meg.“ A' királynak haragjáról előre levén tudósitva a' csillagász, vagy talán már előre sejditvén a' fejdelem czélzását a' jósló, igy felelt: „Én három nappal felséged előtt fogok meghalni.“ A' félelem győzött a' haragon, 's a' király különös gondot viselt ezen ember életének megtartása felett. Z. Leopoldina.

A' nyelv. Sámsonnak tettét nem akarják sokan hinni, midőn olvassák, hogy ő egy szamárnak állkapczájával ezer Filiszteust ölt-meg. Én erről nem kételkedem; mert a' szamár álla kemény, most pedig egy rosz, különben puha alkotású nyelv sokkal többet bir megölni. J. G.

Emberkereskedés. — Bizonyos oktalan állat, mellynek emberi formája 's Palmer neve vala, Bostontól mintegy 5 órai távulságra lakván a' minap feleségét, egy szép fiatal asszonykát, a' városba hozta volt kötőféken vásárra. Valamelly olajkereskedő egy schilling 's 8 pence-t (mintegy 2 váltó forintot) igért érette; végre csakugyan egyik szomszédjának 3 frankon oda engedte. Az adó, vevő 's az asszony erre korcsmába mentek, az alku nyugtatvány és készpénz mellett megtörtént, 's az asszony kötőfékestől a' szomszéd birtokában maradt. Vendégségül beefsteaket ettek, 's Palmer két korsó sert fizetett ráadásul.

Pontos felelet. Paris környékében valamelly falusi pap éppen pünkösd előtti éjjel tolvajt vön eszre lakszobája ablakán. Kiugrik tehát ágyából, 's pisztolt ragadva kezébe az ablakhoz megy, hogy bevárja, mi történik. A' tolvaj csak hamar beüti az ablakot, 's a' két ember egymás előtt állott. „Ki vagy?“ kiálta a' pap. „Apostolus Domini!“ válaszolá amaz durván. „Accipe Spiritum sanctum!“ szóll a' pap, 's ugy fejbe lövé a' tolvajt, hogy ez tüstént halva rogyott-le.

Poetai szabadság. Dorat ama jeles franczia költész († 1780), ki lángoló phantasiája, de leginkább költeményeinek olly gazdag szinvegyülete által közönségesen minden dámák kedvencze volt, egykor egyik legjobb barátjától azon szemrehányással terhelteték, hogy koros létére is igen fiatal feleséget vett. Dorat erre azt felelé, hogy ezen összekelésre poetai szabadságból határozta magát; 's midőn amaz ismét

kérdené, miért nem választott magának korához jobban illő feleséget, igy viszonzott: „No lásd, barátom, én szivemet inkább ujdan kiköszörült fényes tőr mint ócska rozsdás kard által döfetem keresztül.

Öreg emberek. A' mult év végével Penobscotban (Amerikában) bizonyos Hüching nevű ember halt-meg, ki 100 esztendős vala, 's kinek 10 gyermeke, 88 unokája és 244 dédunokája volt. — Mintegy illy tájban halt-meg egy szintén 100 esztendős Thorndike nevű ember Camdenban, kinek 354 utódja közül még 301 van életben.

JELESMONDÁS.

Hamarság.

A' melly fa tavasznak első nyilására,
Az uj verőfénynek muló sugarára
Bimbózik, 's virágot vesz mindjárt magára,
Elfagy 's a' gazdának nincs semmi hasznára.

A' szerelemnek is igy időtlensége
Hamar romlik, 's meghül kezdett melegsége:
Ha idős tanácson épül reménysége,
Jól kezdett dolgának ugy leszen jó vége.

Gyöngyösi István után K. Mária.

Élet. Az emberek ugy bánnak az élettel, mint gyermekek a' kerttel, mellybe bocsáttatva ki gazt, ki virágot, ki gyümölcsöt tép — 's többnyire mértéketlenül. Valkó után S. Karolina.

Barátság. Legédesebb szenvedelem a' barátság. Forrón imádja ezt a' finomabb érzésű ember, 's gyülöli az olly fondor indulatúakat, kik annak szent nevezetét megfertőztetik.

Kedveskedő I. K.

Gnomák. Éltünk tavasza virág, mellyről ha szorgalmas méhként szivtuk a' mézet, mosolygva várhatjuk az el nem maradható fagyos keblű telet.

Botor az, ki mindenben 's mindenkor állandó kiván lenni; mert van körülmény, mellyben vétek-örvénybe süllyed az állhatatos, holott az állhatatlanság lenge csajkáján ellebeghetett volna az örvény mellett.

F. Kunfi József.

Tagrejtvény.

(Három tag.)

Elsőm embernek nyugodalmas véghelye; abban
Lel menedékre, a' kit sors dühe üldöze itt.
Másodikom magyaros betüinknek az egyike, mellyre
Nem szoktak szomszéd Németek irni vonalt.
Harmadikom fűszerzi az étket; bánya-öbölből,
Tengerből 's kutból nyerheted azt egyiránt.
Elsőmet mindig két végsőmnek segedelme
Mellett készíti-el gyász mezején az egész.

Előbbi rejtvény: Tündér.

Figyelmeztetés. A' Regélő-Honművész első számait Julius elejétől kezdve még meg lehet rendelni.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Karolyi, uri utsza 612.

58.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap julius 19kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Az elhagyott vár. *(Folytatás.)*

Haza érkezésünk napján sok elintézni valónk volt; ezen felül több látogatásokat is kelle elfogadnunk, 's igy csak harmadnap értünk reá, hogy a' báro levelét felbontsuk. Az iromány átolvasása 's viszont reá tett észrevételeink minket egész késő éjig foglalatoskodtattak.

A' báro levele következő vallomást foglalt magában:

„Kegyednek olly kellemes ittléte alatt szokszor kinosan érzém, hogy azon bizodalomnak, mellyet kegyed egy ismeretlen iránt mutatott, olly roszul feleltem-meg szemei előtt. Életmódom az urnak felette visszatetszhetett. A' szerencsésnek nem kell semmit is titkolnia; de vannak viszonyok, mellyekben az ember tettei inditó okaival a' szokottnál visszatartóbb. Azonban eltökélém magamban, hogy az ur előtt egész belsőmet kitárjam, 's ezt sokkal könnyebben teszem irásban, mint szóval tehettem volna.

Harmincz évvel ez előtt az utazó idegenre nem olly komolyan tekintett e' kastél. Akkor itt egy anya lakott egyetlen fijával. Ezen fiú utósó sarjadéka volt egy igen jeles nemzetségnek, 's tetemes jószágnak örököse; ezen fiú én valék. Dicsérték élénkségemet, 's korán érett eszemet. Csudálták — hiheti-e ezt kegyed? — szép arczvonásimat, jeles termetemet.

Valamelly nehéz betegség egész külsőmet elidomtalanitá. Nevekedésem elállott, 's testem mindinkább görbülni kezdett. Éppen meggyógyulásom idejében földünket idegen katonaság becsapásai fenyegeték. Anyám, ki félelmet nem ismert, erősen eltökélé magát várában maradni; de engem bizonyos papnak nevelése és felvigyázása alá bizván bizonytalan időre utazni küldött. Egy évet éjszaki német birodalomban, egy másodikat angol országban töltöttünk; én magamnak némi ismereteket szereztem, nevezetesen az ujabb nyelvekben; de egy bátortalan 's magánossághoz szokott embernek oldala mellett az ugy nevezett nagy világot ismerni nem tanultam.

Az europai béke még ugyan helyre nem állott; de vidékünk soha se lön tulajdonképpi csaták helye, 's igy anyám haza hivott.

Ő engem leggyengédebb szeretettel fogadott, 's mindent elkövetett, hogy nemzetségem ősi lakhelyéhez lekössön. Atadá jószágainak kormányát, 's felőlem mintegy feltenni látszatott, hogy egész életemet itt töltendem, és egyéb pályára nem is gondolandok már ez után. Eljött beavattatásom innepe, melly három nap egymás után legnagyobb pompával tartatott. A' vendégek közt egyik szomszédunk fija 's gyermekkorom játszó társa St. gróf is jelen volt. Ez szülőjit korán elvesztvén jókora jószágot birt, 's tova birtokától — mások példája szerint Bécsben lakott. A' nagy változás, mellyen ez keresztül ment, reám felette nagy benyomást tett. Csinos külseje, illedelmes, ügyes beszédmódja, 's bátor fellépése velem elhiteték, hogy a' nagy világi embernek valódi mintája volna. Sokat beszélt azon gyönyörökről, mellyeket a' nagyvárosi élet nyujt, és szánakozólag ejte nehány szót olly emberek felett, kiknek az eszközök nem hibáznak magoknak kellemes életet szerezni, de még is valamelly magános várban tengetik-el egy oldalú éltöket.

Sokszor valamelly idegennek egyes ujmutatása nagyobb hatást tesz az emberre, mint közönséges mieinknek legokosabb tanácsa. Én is ez időtől kezdve erősen feltevém magamban St. példáját követni. Én nálánál gazdagabb levén nemzetségem nyomosabb szerepet játszott, mint az övé: mért ne járhatnék tehát én is éppen olly fényes pályán? gondolám. Anyám egyenesen ugyan nem szegezte magát ellene szándékomnak; de nem látta szivesen, 's egyszer is másszor is iparkodott róla elmozditani; de mindig hasztalan. Jó anyám legalább azt ohajtá, hogy egykori nevelőmet vinném-el magammal; de azon gondolat, hogy St. előtt, ki engem a' világba akart bevezetni, az öreg nevelővel megjelenjek, nekem elszenvedhetlen volt. Én minden neven nevezendő mentort állhatatosan vissza igaziték magamtól. Szabad és független akartam lenni.

Éppen azon időben értem Bécsbe, midőn ott az 1814-ki békekötés alkalmával a' legfényesebb társaságok egybegyülve valának. Nem csuda, ha az eddigi életmódomtól annyira különböző 's mindig változó gyönyör-élet, teljes függetlenségem mellett, engem egészen megrészegitett. A' társaságokba elejénte pirongva léptem falusiságom végett, 's igen nagy tisztelettel járultam a' nagyvárosiak elejébe. Ez nekik éppen nem volt kedvetlen, 's én minden társaságokban szivesen fogadtattam. De nem sokára belé tanultam én is a' nagyvilágba, 's el annyira hozzá szokám, hogy el nem tökélhetém magamat azt valaha odahagyni. Meglátogatám ugyan koronként jó anyámat; de ezen látogatások mindinkább ritkábbak lettek.

Meddig a' nagy sokasághoz tartám magamat, minden jól ment: de mihelyt magam is szerepet akartam játszani, több nehezségek

mutatkoztak. Asztalt adék, kocsit lovat tarték, műismerőnek tartattam, sőt még költő is lettem. Minthogy különféle apróságim tetszést nyertek, a' legfényesb társaságokba vezettetém. Iparkodtam a' legelőkelőbb asszonyságok ismeretségét megnyerni. Mennyi dolog volt itt, mennyi boszúságot és haragot kelle türnöm! Mint irigylettem a' szerencsés St. gróf lépteit, kinél minden mintegy önmagától ment; kit mindenki szolgálatjával 's készségével megelőzni sietett. E' mellett ő engem megbizottjává tett. Én hasonlitásokat tettem köztte és közttem; de ezen hasonlitgatások következményei éppen annyi gyötrelmek voltak nekem, 's megsértett önszeretetem mindinkább ingereltetett általok. Tudom, kárhoztattak, hogy a' társagokban bizonyos magam megelégedése és gunyos természetem által magamtól az embereket eltávulitám. A' szerencsés könnyen lehet szerény és egykedvű, ha bőségben él; még maga megtagadásáról is beszélhet; de olly lénynek, ki szivét féreg marja, meg lehet engedni, ha néha kelleténél is érzékenyebb. Folytatám azonban a' kezdett uton tövises pályámat; ámbár néha nekem is mosolygott itt-ott egy kedvező sugár; ez és itt-ott egy kedveskedés, mellyet kelleténél nagyobbra becsültem, engemet szükségképpen helyzetem kinos lélekgyötrelmével némiképp megbékéltetett.

Azon családok közt, mellyekhez járatos valék, volt különösen egy, melly egészen különbözött a' közönzéges nagy társaságoktól. — D. ur jószága nem messze feküdt az enyimtől; de mivel az udvarnál némi szolgálatban volt, jó idő óta már Bécsben lakott. A' barátságos viszony, mellyben boldogult atyámmal állott, engem arra birt, hogy őt felkeressem. Ha a' nagy világ zaját meguntam, mindenkor felkeresém e' házat, hol rövid idő alatt a' barátságos körben igen otthonosnak kezdém magamat érezni. A' fő vonzó pont azonban D. ur leánya Emilia volt, igen fiatal, csinos, és angyal jóságú leányka. Irigylém azon férjfi sorsát, kinek egyszer társul jutandana. Voltak pillanatim, mellyekben a' csendes falusi magány éldeleteire vissza emlékezvén keblemben többször édes vágy keletkezék. Visszagondoltam anyámra, kit már olly régtől fogva nem látogattam-meg. Emiliának szeretetre méltó vidorsága, melly tiszta pillantásából tükrözék, napról napra jobban letartoztatott. Ő felette nyájas volt irántam, 's én végre, elég balgán, azt vonzódásnak hivém, mi egyedül csak atyáink barátságos viszonyaik következménye volt. Igen szerettem azt e' leánykában, hogy olly visszavonulva élt; de fájdalom, szülőjei elhatározák őt a' nagy világba bevezetni, mi nekem felette fájt. Valamelly belső sejtés előre megmondá nekem, hogy azon férjfiaknak, kikkel Emilia meg fog ismerkedni, egyikével se állom-ki az összehasonlitást.

Nem volt hozzá semmi jogom, 's még is a' féltés dühe marczonglá belsőmet. Szemrehányásokat tettem neki a' végett, hogy engem még figyelemre se méltat, midőn ez és az iránt olly nagy mértékben mutatja azt. Emilia engem mosolygva hallgatott végig; sajnálá, hogy kedvetlenségre adott okot, de mindent olly elfogultlansággal, hogy látnom kelle, miképpen ő tulajdonképpi érzéseimet átaljában nem érti, de rólok még sejditése sincs.

Ez időben intést kapék, melly szemeimet kinyithatá vala, ha egészen vak nem voltam volna. Emilia és én a' teremben valánk. Ő magát nehány barátnéival felette vidoran mulatta. Magam gondolatokba merülve álltam széke megett. Szemeim ekkor véletlenül egy előttem álló tükörre esének, melly a' leánycsoportot egyenesen szemembe szökteté. A' kellemes fejecskék, a' vidám ifioncz fris arczocskák gyönyörű képet adtak. Követém szemeimmel Emiliának szép arczát és élénk szemeit, a' mint majd ide majd oda hajtá magát. Ekkor e' gyönyörű virágok köztt valamelly különös csudakép tünt szemeimbe, mellynek komoly zsémbes vonásai olly különös szeges ellenkezésben állottak a' leánykák kedves arczaikkal, hogy nem akarva is nevetnem kelle. Ama kép is nevetett — az enyim volt az! Az ut, mellyen e' felfedezésre jutottam, eléggé gyanútlan volt, 's könnyen oda vezethetett volna, hogy magamat már ekkor megismerjem. De elég eszközt tud az ember a' maga elámitására, ha egyszer azt akarja. Már több mint tiz év folyt-le ama nekem mindig felejthetlen eset óta; az idő, gyötrelem, 's életmód külsőmet azóta még inkább elváltoztaták; ollyan, mint most vagyok, igaz, hogy nem voltam, de annyira nem ment ámulásom, hogy magamat szépnek tartottam volna. Ki tértem minden nemű önvizsgálat elől. Szivesen hallottam mindig a' feltetsző iránytalan 's a' mellett még is nem érdek nélküles arczokról beszélni, 's emberekről, kiknek leki tehetségeik végett azoknak rutságaikat megbocsátjuk. Sőt hinni látszattam, hogy termetem hibája kivülem és szobámon kivül mindenki előtt mély titokban van. De álmom nem tarthata sokáig.

Valamelly nagy vendégség alkalmával egyik igen előkelő urnál felette derült és jó kedvű valék, magam se tudám miért. Öntetszőleg sétálék a' ragyogó teremeken keresztül; mindenkivel beszéltem, 's mindegyik karomon egy-egy dámát vezeték, kiket felette jó szeszélylyel mulattattam. Idő közben két fiatal dámát vevék észre (kik engem jól ismertek) egyik szegletben egymással beszélgetni, 's közben-közben szemeiket reám függeszteni. Nekem ugy tetszék, mintha rólam beszélgetnének, 's én ama szerencsétlen gondolatra jöttem, hogy őket titkon meghallgassam. Czélom volt, hogy azzal, mit beszédökből felkaphatnék, őket azután megtréfáljam; mert szo-

kásunk vala egymással gyakran berzenkedni. — „Mondják — kezdé az első — hogy valamelly igen csinos, felette fiatal leányt akar feleségül venni.“ — „„Azt nem hihetem — viszonzá a' másik — hogy is tehetnék okos szülők gyermeköket olly szerencsétlenné! de ő neki is, e' termettel, hogy juthat eszébe! — —“ “ — „Ugy kegyed őt roszul ismeri; ő a' maga termetével egészen megelégszik; csak nézze — de hova tünt hát? — Bizonyossá teszem kegyedet, ő senkivel se cserél; hiszen minap is valamelly diplomaticai tisztségért folyamodott az udvarnál. De tudja kegyed, mit válaszoltak neki? Még nem jutánk annyira, hogy idegen udvarokhoz madárijesztőt küldjünk.“ — Igy folyt ez még darab ideig. De már engem érzékeim elhagytak. A' hallott beszéd helyemből elkésztete, 's még is lábaim mintegy legyökerezve maradtak a' földön. Hideg veriték futá végig tagjaimat; a' félelem, hogy eszre vesznek, ott marasztott. — Nagy Isten! ha eszre veszik vala, hogy utánok hallgatóztam! — Végre szabadulhaték. Kirohantam a' teremből; a' sok gyertyavilág és a' nagy zaj csak őrültté tettek. Ugy tetszék, mintha mindenki engem nézne, 's gunyolva mutatna reám ujjával. Haza érkezvén szobámba zárkozám, 's az éjt tompa odamerengésben töltém. Illy szempontokból tekintének tehát engem a' nagy világban, mellyben barátokat véltem találhatni, mellynek mindenemet áldozatul vittem; és még is, kit illetek panaszimmal? Az asszonyságok, kik engem igy megsértének, legkisebb haragot se tápláltak irántam tiszta keblökben; de az se juthatott eszökbe, hogy utánok hallgatózzam. Ők minden szenvedély nélkül szólltak, 's éppen ez szaggatá össze szivemet. Ugy érzém magamat, mintha valamelly mély álomból ébredtem volna fel, 's ime a' hályog leesék szemeimről. Tükröm elejébe álltam, 's pontos vizsgálatot tarték magam felett. Megkérdém magamtól, ha vétkül tulajdonithatom-e birálóimnak e' felette kemény itéletet? — 's mit használt, hogy eddig állhatatosan magamat is meghazudtoltam. Ekkor Emiliának képe lépett lelkem elejébe. Mit kellett érzenie, ha felőlem neki illyeket 's igy beszélnének. 'S végre a' madárijesztő! — Hogy pedig diplomaticai hivatalért folyamodtam a' követségnél, az nekem valóban soha se volt eszemben; de csak még két embernek kellett volna elbeszélni, 's nem kelle több, engem az egész világ előtt nevetségessé tenni.

Elhatározám tehát magamban, hogy tüstént elutazom, 's a' nagy világtól örökre bucsút veszek. Posta lovaim korán reggel megjelentek. Minden esetre okosabban teszek vala, ha az egész dologgal nem hamarkodtam volna: de akkori állapotomban semmi meggondolásnak ura nem valék, 's hozzá szokva magamat mindig az első benyomástól kormányoztatni, napkeltével indultam, 's olly sebesen utaztam, hogy

még éjjel is egyre hajtaték. Pusztaság volt egyedül mind szivemben mind agyamban, 's irtóztam azon hasadékon keresztül, melly belsőmben történt, egy tekintetet a' jövendőbe vetni. *(Végz. köv.)*

TERMÉSZET-TUDOMÁNY'S TÖRTÉNET.

A' Condor fogása. Különös azon mód, mellyel Délamerikában e' madarat fogni szokás. Körül vernek t. i. bizonyos helyet karókkal, 's belé egy megöletett állatot tesznek. A' Condorok, kik a' dögöt mértföldekről megérzik, nem sokára ott teremnek. Mihelyt enni kezdenek, nekik esnek a' parasztok dorongokkal, 's agyon verdesik őket. E' madár t. i. nem tud felrepülni, ha csak 40—50 lépésnyiről neki nem szalad; de itt a' hely azt nem engedvén kénytelen magát megadni, noha ezt közönségesen csak véres verekedés után teszi, és sokszor sokat megsebesit üldözőji közül.

Szeliditett zergék. Az ardéchei kormánykerületben valamelly falusi birtokos két igen szép zergét (havasi kecskét) megszeliditvén annyira vitte, hogy őket kocsiba foghatja, 's velek kocsikázhatik. Szinte hihetetlen, milly nagy izom-erővel birnak ezen állatok, ha az ember sugár termetöket 's gyenge tagjaikat tekinti. Ha sebes vágtatva szaladnak, egy könnyen nem lehet őket feltartoztatni, mert fejök és nyakok nincs ugy zablára alkalmazva, mint a' lóé. Az ezen körülményből származható kár elmellőzése végett ugy rendelte el a' tulajdonos kocsiját, hogy valamelly egyszerű mechanismus segitségével a' kocsi tengelyét a' két zergével együtt egyszerre elereszthesi. — (Angolországban is tettek két szarvassal, nevezetesen a' londoni zoologi társaság kertjében, igen megnyugtató próbákat. Ezen állatok kocsi elejébe fogatván 12—14 angol mértföldet haladtak óránként, 's egy egész napi utat tettek.)

A' kigyók vizet isznak! Azon több természettudósoktól vitatott állitás, hogy a' kigyók soha sem isznak, Lamarre-Picquot urnak legujabb tapasztalatai által, mellyeket a' tudományok academiájában Parisban felolvasott, eldöntve lenni látszik. Ő megmért bizonyos mennyiségű vizet, 's azután több kurtakigyót vetett belé. Kivétetvén a' kigyók, a' viz kevesebbnek találtatott. Minthogy azonban sokan azt állitják, hogy a' viz a' kigyó bőrébe szivárog-be, 's ez által kevesedik, Lamarre-Picquot ur némelly kigyókat csak fejig tett a' vizbe, némellyeket pedig egészen belébocsátott. Bizonyos idő mulva kivevé őket, 's ugy találta, hogy az utóbbiak vize a' maga mennyiségében megmaradt, amazoké pedig vesztett. Természetesen következik tehát, hogy amazok ittak. Picquot ur ezen kivül még azon nyeldeklési mozgást is eszre vette a' kigyók torkán, mellyet egyéb állatokon is lehet látni, midőn isznak. A' kurtakigyók édes tejet is isznak, de a' bortól, mint mondják, irtóznak; noha Plinius az ellenkezőt bizonyitja. Plinius azonban talán édes mustot gondolt.

Uj betegség. Az angol orvosok figyelmét egészen magára vonja mintegy két év óta bizonyos betegség, melly még eddigelé nem ismertetett; mert csak azon néposztályban uralkodik, melly a' szénbányákban dolgozik. Legtöbben, kiken ezen betegség jelenségei mutat-

koztak, vagy már több év óta vagy gyermekségöktől fogva a' szénnel foglalatoskodának. A' betegség symptomáji igen hasonlók a' tüdővészély jelenségeihez, 's alkalmasint sokan gyógyittattak ez ellen, holott pedig a' nevezett uj betegségben sinlődtek. Midőn csak lehetséges volt, az orvosok minden illy halottat felbontottak, 's ugy találták, hogy a' megholtnak tüdeje kisebb-nagyobb mértékben de mindig desorganisálva volt, 's csaknem egészen fekete mint a' szén. Ez a' finom szénrészekkel vegyült levegő beszivásától származik. A' tüdő üregei nagyobb részint valamelly folyadékkal vannak tele, melly nagyon hasonlit a' tintához.

KÜLÖNFÉLE.

Pontosság. Robertson ur jó, igazságszerető, sőt nagylelkű ember volt; de felette szigorú és pontos. Ha mondá: „ezt vagy azt akarom" annak megkellett történnie, si fractus illabatur orbis. Hat házi cselédje volt, férjfi és nő, azon többi szolgákon 's kocsisokon kivül, kiket valamelly 200,000 font sterlinggel biró Englishman tartani szokott. Mindegyik cselédjének meg volt a' maga foglalatossága, 's egyiknek se vala szabad magát a' másiknak kötelességeibe avatni, ha tüstént el nem akart küldettetni. Igy p. o. volt egy cselédje, kinek semmi egyéb foglalatossága nem vala, mint ura kalapját kikefélni. Egyébiránt szerették cselédjeitől, mert valóban atyailag bánt velek; de ezért parancsait pontosan is kelle ám teljesiteniek! Valamelly elfelejtett parancsolat végbe nem vitele, egy nem a' maga helyére állitott csésze, parancsának csak egy perczczel későbbi teljesitése a' bünösre villámot és fergeteget arasztott, 's Robertson kérlelhetlen lett! — Betczy leányassz. kire kizárólag dolgozó szobájának tisztogatása volt bizva, főleg köteles volt vigyázni, hogy az ajtó soha tárva ne álljon. Egykor Betczy szabadságot kért, hogy Londontól nehány mértföldnyire lakó egyik nénjének menyegzőjére elmehessen. Robertson neki három napi szabadságot engedett; oda adá legjobb lovát 's groomját (egyik szolgáját) kiséretéül. Betczy magán kivül az örömtől és háladatosságtól, sietett a' dolgozó szobát minél előbb rendbe hozni; de örömes siettében elfeledé az ajtót betenni. Robertson ezt csak akkor vevé eszre, midőn Betczy már nehány mértfölddel túl volt a' városon Canterbury felé. „Nyergeljetek lovat! — kiálta dühös haraggal Robertson embereinek — legott utána kell hajtani, 's Betczyt elömbe hozni! El, el!" — Betczy azonban már elveszté láthatárából szent Pál tornyát, 's vidámon haladott a' kellemes kenti grófság határában czélja felé; midőn mint egy villámcsapás azon hir üti-meg füleit, hogy az ajtót betenni elfeledé, 's tüstént vissza kell mennie érdemlett büntetésének elnyerésére. — Egy óra mulva a' szegény Betczy halaványon és reszketve állott ura előtt, 's remegve várá annak itéletét, midőn Robertson nyugodtan hozzá fordul, 's ezt mondja neki: — — „Tedd-be az ajtót; azután ismét elmehetsz!"

Napoleon kis kalapja. Minthogy Napoleonnak felette kényes fejbőre volt, nem szerette az uj kalapokat; 's e' végből kalapjait igen sokáig viselé, mellyeket vattával kibéleltetett: innét származik eredete azon kis kalapnak, melly ezen nagy ember történeteiben olly nevezetes lett.

Érdem mélytánylása. Miklós császár egy nyolcz éves kozákleánynak Saweliew Agrasinának, ki egyik játszó pajtását a' Terek folyóból tulajdon élete koczkáztatásával megmentette, 500 rubelnyi móringot rendelt, 's őt egyik nevelő intézetbe ingyen felvétette.

Nagy ember. Radomán, magyarországban, bizonyos urasági tiszt él, ki tökéletes 7 bécsi lábat mér. Már apja is $6\frac{1}{2}$ lábnyi magos volt, 's az emlitett tisztviselőnek két fija szintén ez utóbbi magosságot érte-el.

JELESMONDÁS.

Titkok.

A' végzés, melly a' jövendőt
Bezárt könyvekben tartja,
Nem hirdette-ki, hol vagyon
Szabva az élet partja.

Az örömnek utjaira,
Mellyek rózsát termenek,
Töviset rejt, hogy a' bágyadt
Érzések ébredjenek.

Vályi Nagy Ferencz után K. Mária.

Gondolatok.

Ember! az alkalmat tüstént megfogni ne késs-el;
Mert a' „majd-majd-nak" magzata: a' **soha sem.**

* * *

Sok leveles fának nincsen galy-lepte gyümölcse;
Sok **szó-tengernek** nincs sava, **csepp esze** nincs.

* * *

Tüz 's szeretet rokonok. Használd ezeket, de vigyázva,
Mert közel ám megsülsz, messze pedig dideregsz.

Világtól elszakadás. Akkor kell magát a' világtól elszakasztani, midőn az még el nem hagyta az embert. A' bölcs ugy tesz, mint a' nap, melly fénylő világosságát vékony felhőkbe boritja, minekelőtte elnyugodjék, hogy kétségessé tegye, ha elenyészett-e, vagy nem? Hasz. Mul. 1835.

Esés. A' ki vágtatva megy, 's elesik, ritkán kel-fel épen.
Kisfaludy Károly után L....cs Amalia.

Gnomák. A' ki ön magán tud uralkodni, fog az uralkodhatni másokon is. Heydenreich után —

Ha szüntelen jobbon tünődünk, a' jót is elmellőzzük.
Zimmermann után L....cs Amália.

Visszásrejtvény.

Egy nagy nemzetnek neve ez, hajdan magyar ország
Jó nagy részének ő vala földes ura.
Ázsia hőseinek szállást ada, 's végre ezeknek
Fegyvere üzte-ki őt ősei telkeiből.
Most egyesülve velünk a' közös haza térein éldel,
Jó munkás, ámbár többnyire csűre szegény.
Több honi nemzetség már régtől fogva nevéről
Irja magát; noha most már faja 's vére magyar.
Csak három betüből áll e' név, mellyek előről
Ugy, mint visszáról, hangzanak ajkaidon.

Előbbi rejtvény: Sirásó.

Figyelmeztetés. A' Regélő-Honművész első számait Julius elejétől kezdve még meg lehet rendelni.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

59.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön julius 23kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Az elhagyott vár. *(Végzet.)*

„Milly ellenkező eset, midőn a' második nap estve házam békes tetője mosolygott előmbe; a' régi fák, a' falu 's azon darab föld, mellyhez legkorábbi gyermekségem emlékezete csatlá magát, hol annyi szeretetet tapasztaltam, milly egészen más benyomást tettek reám, mint eddigelé. Kocsim figyelmet gerjeszte a' falubeliek köztt e' félreeső 's járatlan uton. Inasom már messzéről köszöntgete mindeniknek, 's mindegyiket neven szóllitá; a' postalegény vidámon pattogtatá ostorát, 's a' lovak sebes kocczogva haladtak odább. „A' nagyságos ur jön — kiálta inasom fenn a' kapunál megérkezvén — nyissátok-ki a' kaput!“ — „A' nagyságos ur!“ “ hangzék az egész házban, 's minden a' legörvendetesb lázadásba jött. Anyám éppen nem volt otthon; legott tehát hirnök küldetett érette. Én a' nagy látogató szobába mentem. Az ismeretes nagy terem, a' félsetétség, a' setét falszőnyegek, az ódivatos bútorok, ezen békes és még is komoly lét reám leirhatlan benyomást tett. Ezelőtt illy élet, melly itt a' hegység tövében, tova a' nagyvilág zajától 's álkedvétől olly csendesen és tükör-simán lefoly, nekem siri magánynak tetszett volna; most irigylém a' szivet, mellyet illy kis világ ki tud elégiteni. Más nap megérkezék anyám; ő minden meglepetés nélkül véletlen megjelenésemen legbelsőbb szeretettel fogadott, noha vizsgálódó tekintete és aggodalma nyugtalanitának, de én feltevém magamban, hogy előtte nyugodalmat szinlelek. Nekem mindent el kellett volna beszélnem, de ő semmit se kérdezett. Ő ezt látszott mondani: igen nagy örömemre van, hogy téged láthatlak, de nem kérdelek mi hozott hozzám. A' várharang vacsorára szóllitott; a' tiszteletes ősz, ki ifiúságom vezére volt, lépett-be. Örömtől sugárzó arczczal jött előmbe; örült, hogy foglalatosságim ismét megengedék, hogy édes anyámat ápolhatom, 's egy jó fiúnak öröme, ki övéit viszontlátja, volt beszédének textusa.

Igy lassanként beszoktam e' régi életmódba. Reggel a' pásztor kürtje ébresztett-fel; asztal előtt a' plebanus jött-el, 's anyámmal

egy parthie sakkot játszott; asztal után a' jó asszony, ha ki nem kocsikázott, kötéséhez látott. Estve a' tiszttartó jött sáfárságáról számot adni és rendéléseket kapni, 's engem kérdezett, mikor akarnám számadását megvizsgálni. Ez okot adott a' jövendő felől gondolkodnom, 's én e' jó embereket elhitetém, hogy nem minden szánt szándék nélkül jöttem haza. Már ezelőtt is gondolkodtam a' kastél kiujitása felől, 's több terveket készitteték. Most tehát haladék nélkül az épittetéshez fogtam, 's legott egyik szárnyat le is bontattam. Anyámat az épités igen érdekelte; igen sokat értekezett velem e' felől, 's iparkodott az egészbe rendet és mértéket hozni.

A' régi gyermekkori foglalatosságok, az emlékezet, mellyet ezek bennem felköltöttek, sőt maga ezen csendes élet is néha epedéssel tölték-el keblemet; de még a' fergeteg egészen le nem csillapodott, hogy engem illy életmód egészen kielégithetett volna. Az első, mit a' megsebesitett állat tesz, az, hogy az erdőbe bujdosik; én is sebhedt szivemmel oda fordulék, hol előbb szeretetet és oltalmat tapasztaltam. De miután egy pár hónapig épitvényeimet szorgalmasan folytatnám, némelly közbejött nehezségek egész kedvemet elvevék, 's én olasz országba utazni tökélém-el magamat. Már előbb is vágytam ezen országot látni, de oda most inkább nyugtalanság, mint kiváncsiság hajtott. Ott szerepet játszani eszembe se jött már; visszatartó, bizodalmatlan lettem; kerültem a' társaságokat; egy tekintet, egy mosolygás, egy félsugva kimondott szó elég volt már ingerlésemre. Érzettem, hogy nem számolhatok hasonló joggal a' világ örömeire, mint egyéb embertársaim. Kerülém az alkalmat valakivel közelebbi viszonyba jutni. Zajos mulatságokat csak a' távulból néztem, 's ha bennek részt vevék is, magamra felettébb vigyáztam, az öntetszésnek mindennemü érzetét megfojtván magamban; mert érzettem, hogy az reám nem illett. Roma nagy épületeivel, egy lehunyt világnak nagy 's csendes képeivel, valómat egészen lekötötte. Az össze rombolt épületek különös vigasztaló altatást hintének keblembe. A' klastromokat is meglátogatám, 's élénken érzém, miképpen az élet örömeiről le lehet mondani, hogy annak bajaitól is megmenekedjék az ember.

Romában levél által hirt kaptam, hogy anyám tetemesen beteg. Viszsza utaztam tehát, 's veszedelmesbnek találtam betegségét, mint felőle tudósittattam. Az orvosnak még volt reménye, de anyámnak nem. Egész valója megváltozott; beszédje, tette mind ollyan volt, mintha minden, a' mi földi, őt csak félig érdeklené. Átláttam most, hogy érettem nem ok nélkül küldött. Ő velem még komolyan akart egyszer beszélni, mit én eddig tovább halogattam. Most, ezt igen is érzettem, meg kellett lennie. Megérkezésem után nehány nappal

egykor igen sokat beszélt nekem betegségéről 's Istenben tökélyes bizodalmáról. Ekkor egyszerre felszólla, erősen szemmel tartván: „És most kedves fiam! — ugy mond — valamit kell kérdeznem tőled, mit ugyan már régen kellett volna tennem: Szerencsés vagy-e?“ — E' kérdés engem megijesztett, és késelkedtem felelni. — „Válaszolj fiam! — unszola anyám — most kell tudnom; vagy talán örök titkot akarsz belőle csinálni anyád előtt?“ — „„ Hogy szerencsés vagyok-e? — Szerencsés — ó igen — mért ne volnék az? Mindenem van, mire az embernek e' világon szüksége; éltem a' világ örömeivel is; én többet nem kivánok!“ “ — „Igy tehát — viszonzá anyám — semmi önvizsgálat, semmi kitekintés e' földi léten tul, semmi sem adhatott pótlékot a' helyett, mit a' természet tőled megtagadott? Még mindig mardossa belsődet a' nadály? te csak arról gondolkodsz mindig, mid nincsen, 's nem arról, mennyid maradt még. Szegény fiam!“

En semmit se tudtam neki felelni ezekre, 's mindketten némák maradtunk. Darab idő mulva kezemnél fogott, 's érzékenyülve monda: „El ne fordulj fiam; beszélj velem; ne hagyd hinnem, hogy anyai létemet szememre veted, 's éltedet, melly néha kevessé keményebben nyom, nekem tulajdonitod hibául. Még minden jó lehet, csak komolyan akard; nyisd-meg előttem szivedet, már egyszer ideje van; hidd-el, mi mindketten kevesbbé vagyunk szerencsétlenek, mint magunk is hittük. Vallj-meg mindent, hogy félre ne értselek. Hiszed-e, hogy anyai szivem szintugy vérzett, mint a' tied? Mikép hihetted, hogy rejtve maradt előttem, mi belsőddel történt? Szóllj, 's kérjük azután az Istent, hogy szivedet hajlékonynyá tegye, miképpen az enyimet azzá tette.“ Ezzel szeliden magához vont, könyes szeme kimagyarázhatlan szeretettel csüggött rajtam. Én magam is sirtam. Soha ezelőtt a' legkeserűbb gondolat sorsom felett nem volt képes csak egy könyre is birni.

„Mindenek előtt — folytatá anyám — meg kell vallanom, hogy magam legtöbbet hárithattam volna el; tudtodra kellett volna adnom, mi várakozik reád a' nagy világban, 's igy sok kellemetlenségtől megmenthettelek volna. De reá birtak, hogy minden intés nélkül bocsássalak-el magamtól; e' mellett féltem, hogy megsértelek. De pillantatom a' távulban is rajtad függött; mindenütt vigyáztam reád a' nélkül, hogy te azt tudtad volna. Azért nem kell semmit is elbeszélned; én mindent tudok. Vess egy komoly tekintetet a' jövőbe; kezdj most uj életet! Én hálát adok Istenemnek, hogy valahára tartozkodás nélkül szólhatunk egymással; csak ezért siettettem visszajöttödet, mert veled világosan akartam szóllni.“

Illy beszéd előttem egészen uj volt. Én ugyan anyám szeretetében legkevesbbé se kételkedtem; de a' határtalan anyai hivségről,

melly engem mindenhova követett, és velem mindent némán szenvedett, erről sejtményem se volt. Felette könnyebbülve érzém magamat, miután szivemet előtte kitártam. Ő megtanitott engem az életet magosabb szempontból nézni, mint azt eddig tettem, 's én jó formán szerencsésnek érzém magamat.

Látja kegyed, hogy soká mulatok életemnek ezen szakaszánál; de hiszen az egyetlen ez, mellynél édes érzéssel mulathatok: mert egyedül csak beteg anyám mellett érzettem magamat boldognak. Romából visszatértem óta minden pillanatot, mennyire lehetett, oldala mellett töltöttem. Ha szenvedései fájdalmamra voltak, vigasztalám magamat azon gondolattal, hogy könnyebbitésökre mindent, mi hatalmamban volt, megtettem. Ha nyugottabb volt, akkor egymással beszélgettünk, vagy neki valamit felolvastam, 's a' világ és minden gyötrelmeim eltüntek; szégyeltem volna reájok gondolni is.

Gyertyám világa elhomályosul már a' betörő napfény előtt. Egész éjjelen át irtam e' levelen; olly mély tekintetet engedtem keblem belsejébe kegyednek tenni, hogy a' gondolat: kegyed ezt tőlem igen tova olvassa — igen megnyugtat. Valljon a' vak eset, mellynek kegyed ismeretségét köszönöm, össze fog-e még minket valaha vezetni?"

U. I. — Kegyed holnap elutazik, 's kevés óra mulva a' régi csend uralkodik ismét házamban. Ugy gondolom, levelemben mindent megirtam; csak azt függesztem még ide, hogy miután édes anyám tőlem örökre bucsút vett, szentül megfogadtam intése szerint élni. Mért nem tettem azt? Isten a' bizonyságom, hogy szivemben nem viselek gyülölséget az emberek iránt. Örültem rajta egy pár év mulva hallván, hogy Emilia szerencsésen férjhez ment. Sokszor mondtam már magamnak, hogy meggyógyultam, és még is — — kegyed maga látta életmódomat; tudja, mi módon fogadtam kegyedet is, 's miképpen jelentem-meg előtte először!"

„Atyám — mondá Zsófia, miután a' levelet neki olvastam — mi a' jó bárót ismét meglátogassuk. Ah! milly örömest tennék valamit érette! Mi őt ismét meglátogassuk atyám! vagy inkább, hivjuk-el őt magunkhoz! Bizonyára eljövend, ha megmondjuk neki, hogy csak magunkra vagyunk. Hiszen csak fogsz neki felelni édes atyám?"

Én leányomnak semmit sem igértem-meg; következő reggel előtte következő levelet olvasék-fel.

„„Báró ur!

Kegyed szives irása, melylyel nekem sok örömet szerzett, annyiban igen megnyugtatott, hogy emberkerülésének forrása nem egyéb mint fájdalmas ifiúkori emlékezet. Igen mélyen meginditott azon bizo-

dalom, mellyet hozzám és leányom iránt mutatott. Miképpen viszonozzam ezt? Ugy hiszem az által, ha nyilván szóllok egy férjfival, kit sokkal inkább tisztelek, hogy ne iparkodnám érette valamit cselekedni. Van az életben olly időpont, mellyben csak külső jelességek nyomósak; de nyomon követi a' másik kor, hol lelki miveltség és szilárdabb tulajdonok állitják-fel jogukat. Jaj azon férjfinak, ki fiatalkori fényére kelleténél többet gondol vissza; jaj annak, ki ötvenedik évében fájdalommal tekint vissza azon győzelmekre, mellyeket külseje tett! Mi szörnyen erőt vesz az illy emberen semmiségének érzete, ha egyszer önszeretetének kimaradhatlan megaláztatására kerül a' sor! Kegyednek éppenséggel nincs oka eddigi életmódjánál megmaradni: de minél tovább fogja azt folytatni, annál nehezebb lesz attól magát elszakasztani.

Látogasson-meg minket nehány napra; hajlandóságának ezen jele nekem és leányomnak felette nagy örömet szerzend. Mi igen kevés látogatást kapunk, 's kegyed lassanként hozzá szokik igy a' társasághoz. Engedjen kegyed egy nyilt észrevételt: soha se fognak külsejére gondolni az emberek, mihelyt látják, hogy kegyed nem gondol reá. Mint mezei gazdák sokat beszélgethetünk egymással. Éljen szerencsésen báro ur, és ezután ne mondja, hogy nincsenek barátjai!" "

„Meg fogja-e valljon őt e' levél nyugtatni?" kérdé Zsófia. — „Az első pillanatban nehezen — felelém — de hiszen éppen az a' feladás, hogy a' benyomásoktól, mellyeknek igen is oda adta magát, elszakadjon. Ő sokkal értelmesebb, hogysem később által ne látná igazamat. Meglátod, hogy nem sokára meglátogat." — „De leveled még sem eléggé nyájas — mondá Zsófia. — Te nem mondod-ki eléggé valódi részvétedet; ugy látszik inkább, mintha őt kormányozni akarnád, pedig ő inkább szánandó." — „Szánandó minden esetre — viszonzám — de ez mind csak oda járul, ha szerencsétlenségét nem veszi kelleténél nagyobbra. Hogy titkait nekünk felfedezte, az már elég nagy lépés volt. Ő igen érdekes ember, 's megérdemli a' fáradtságot őt szokásaitól elidegeniteni, 's ismét az emberiségnek visszaszerezni. — „Ugy látszik, atyám, hogy igazad van" jegyzé-meg Zsófia. — 'S nekem valóban igazam is volt.

Tizennégy nap mulva levelem után a' báro egészen véletlenül meglepett minket. Első napokban ugyan igen visszatartó volt; de lassanként kedvet talált a' társas életen, 's egészen nyilttan meg is vallotta ezt. Leányom mindinkább több vonzódást érzett iránta, 's én átláttam, hogy a' bárót is csak leányom vonzá hozzánk.

Midőn a' közelebbi tavaszszal őt meglátogattuk, egykor este karomnál fogott, 's négy szem köztti beszélgetésre kért. Megvallá,

hogy mostani szerencséjéből semmi se hibázik, mint egy jó feleség. Ha tehát Zsófia, ifiúságának ellenére is, el tudná magát határozni, hogy kezét neki nyujtsa, ugy ő legszerencsésb ember lenne e' földön.

Én beszéltem e' felől leányommal; láttam, hogy a' bárónak ohajtását szivesen teljesiteni szándékozik, 's a' legközelebbi majusinnep őt már mint szerencsés mennyasszonyt idvezlé.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Kobola-Polyánai fördő Marmarosban.

(Utazási töredék.)

Ugocsa vármegyében utazván Szőllősig semmi különöst nem láttam az igen jó utakon kivül, és a' régi szőllősi várnak, a' város tövében vagy 15—20 ölnyi magosságon álló düledékeit. — Szőllőst egy fertály órányi távulsággal hátra hagyván egy gyönyörű völgybe juték, 's a' legjobb utakon meg sem érezvén lovaim a' kocsi terhét egy igen magos hegyre felporoszkáltak. (Itt a' trappolást — ügetést — poroszkálásnak hivják). Felérvén a' Hark-hegy legmagosabb pontjára a' kereszthez, különös érzés foga el; mert magyar országnak szebb vidékeit már látván, itt valódi tündér látvány ötlött ujra szemembe. — A' másfél órányi hosszúságú völgynek végén Huszt kamerális városnak egyik része 's a' régi huszti vár omladékai, — jobbról egy kősziklás hegynek meredek oldala, mintha mesterség által épitett kőfalból volna, terjednek az alattok zajjal elsuhanó Tisza vizébe. Szemközt a' Hark hegyétől fél órányi szélességű völgy közepén felségesen emelkedő 's magában szabadon álló Nyaláb nevű hegyen látszanak a' királyházi várnak omladékai, hol valaha Ulászló király a' legnagyobb inségben hosszabb ideig lakott. A' vár alatt ugyan csak Királyház faluja csendes lakhelyet ad századok óta lakosainak. — Előttem vagy 40 ölnyi mélységben vala Veresmart helység, — 's Huszt felé három óranegyednyire a' hegy oldalban F. Sárad falu, mellyek az egész látvány gyönyörét mindinkább nevelik. — Éppen nap lementével valék a' Hark hegynek azon pontján, hol ezen varázs látás minden halandót, ki azt legelőszer izleli, különös érzéssel tölti-el. — Nagy nehezen tudtam e' hegytől megválni. Csak az időnek késősége és Husztnak távulléte, hova estvére szállni igyekeztem, emlékeztettek a' menésre. Esti tizedfél órákor Husztra szerencsésen beértem. A' huszti régi várnak magos fekvése van; sajnálom, hogy időm nem vala düledékeit megtekinteni. Másnap reggel utamat Tecsőn és Hosszúmezőn keresztül Marmaros-Szigetre folytatám. — Ennek szép fekvése, jó levegője, és jó vize van. — Lakosai többnyire kameralis tisztek, 's a' piaczi épületek nagyobb része a' kameráé. — Ezek közül nevezetesebbek a' kir. administratio és vármegye háza, Piaristák iskolai és lakó épülete szép templomjokkal, a' korona vendégfogadó, és más magánosoknak egy emeletű házaik. — Mester-emberek és kereskedők is lakják. A' köznép magyar, oláh és rusznyák. — Egy fertály órányira van a' Tiszán az átmenetel Szlatinára, hol a' kir. só-aknák léteznek. Itt lementem több mint 500 falépcsőn a' Kunigunda- és Miklósaknába, hol a' nagy földalatti terem, midőn az tökéletesen megvilágo-

sittatik, vajmi gyönyörű, 's mondhatni, valóban megható szép látványt nyujt. Ezen akna 55 ölnyi mélységű; benne kevés fehér, nagyobb részint kék eres barna só-kövek vágatnak. — A' munkások mécs mellett öl számra vágják a' sót, 's ha oda reggel 3—4 órakor lemennek, többnyire estve térnek vissza a' setét üregből, 's egyébbel mint kenyérrel és szalonnával ezen munkálodás ideje alatt nem élnek; pedig vajmi nehéz és fáradtságos e' keresetök módja! Egészségök fentartására a' t. administratio gondosan ügyel; mert őket a' Kobola-Polyánai fördőbe, melly vasas részekből áll, tisztaságuk és erejek megszerzése végett, esztendőnként többszer felváltva bizonyos időre szokta parancsolni. — A' Kobola-Polyánai vasas fördő Szigettől 3 órányira fekszik a' hegyek között egy gyönyörű széles völgyben Csuporka folyó mellett. — Kies itt a' vidék; — a' vendégek kényelmére egy vendégfogadó, 's előtte két sorban vagy 11 házacskák épültek, mellyekben szintén szállást kaphatni, ha a' számosabb vendégek a' fogadóban el nem férnének. — A' fördőszobák különözve vannak, 's a' vasas viz csatornákon vezettetik a' hegy oldalából a' fördő helyre, hol melegittetve öntött vas csőkből és csapokból eresztetik a' fa-kádakba. — A' vendéglő ház hátuljában a' hegyek felé csinos és tiszta utakkal diszlő sétahelyek vannak; több rendbeli forrás vizek futnak csörgedezve keresztül a' kerten. — A' vas viznek egy erősebb, és más gyengébb forrása van, hol a' mulató vagy beteges közönség egymás kedvéért versenyt iszik a' fris, csipős és italra igen kellemes vizből. — A' sétáló parthiák szebb része ültetett fenyvesekből áll, mellyek gyönyörűn tenyésznek. — A' kertben és a' vendéglő ház előtt ket ölnyire szökő kutak készültek. A' fördő helynek tő-szomszédságában a' n. m. kamerának szeg-hámorja van, fél órányira pedig a' vas-hámor, melly itt Handal név alatt ismeretes, hova a' fördő vendégek sétálni vagy kocsikázni szoktak, mivel gyönyörű látványt ad az olvasztott tüzes vasnak folyása. Ugyan itt lehet látni a' nyers vasnak minden félékre történő változtatását 's elkészittetését, mint p: o: eladandó vas-rudak képzését, kályha-részek, vas-csők, és egyéb nemű vas edények öntését, mi mind nem kevessé mulattatja a' nézö vendégeket. Létét ezen fördő-hely nagyságos G—n C—s urnak köszöni. Kár hogy távulsága végett kevés vendég járja e' valóban gyönyörű helyet!

KÜLÖNFÉLE.

Sibiriai gyomor. A' Sibiriaiaknak valóban csudás étvágyok van, mellyet alig hihet az, ki tulajdon szemeivel nem győződött-meg felőle. Tobolskban, ugymond bizonyos utazó, egy még nem egészen öt esztendős gyermeket láték a' szoba padlatán ide-oda csuszni, és a' gyertyáról lecseppent fadgyút nagy mohósággal felfaldosni. Meglepetve illy különös étvágyán kérdezém a' körülállókat, valljon olly különösen szereti-e a' gyermek a' fadgyút, vagy talán felette éhes volna? Egyik sem a' kettő közül, lön a' felelet, hanem a' Sibiriaiak mindent megesznek, mit megehetőt találnak, és soha semmi tápszert étlen elromolni nem engednek. Én a' gyermeknek egy egész szál gyertyát nyujték oda, mellyet az legott nagy étvágygyal felemésztett, azután egy másodikat és harmadikat is. Uti társam neki ezután több font meg-

romlott irósvajat ada, mellyet szinte megevett egy darab ott fekvő barna szappannal együtt. Kérém ezután a' körülállókat, ne adnának neki többet, mert világos volt, hogy mindent felfalt volna. — Még sokkal hihetetlenebbnek tetszhetik a' megnőttek falánksága. Többször volt alkalmam látni, hogy egy-egy nap 40 font hust is megevett a' Sibiriai. Gyomruk egészen más alkotású lehet mint a' mienk; mert különben theájokat és levesöket se tudnák elnyelni olly forrón, melly a' mi gyomrunkat összevissza égetné. Lehetetlen volna, hogy valamelly sibiriai gyarmat letelepedhetnék nyugoti Europában; egyetlen egy személy többet felemésztene, mint nálunk egy-egy család; pedig nem kicsiny.

Nagy felejdékenység. Bizonyos M*** ur II. Fridrich porosz király kamarása felette gyenge elmével birt, 's gyakran igen elgondolkodott, ugy, hogy a' bejelentett személyek neveit szüntelen ismételnie kellett, nehogy azokat elfeledje. Igy történt egykor, hogy, midőn a' királynénak bizonyos Essex grófot kelle bejelentenie, Bülow ur, szász országi tisztviselő, enyelegve figyelmeztetné őt: „De az Istenért azután, kamarás ur, jól meggondolja, hogy ez az Essex nem az, ki lefejeztetett.“ A' kamarás köszöné Bülow urnak ebbeli figyelmeztetését, belép a' királyné szobájába, 's az Angolt következőkép mutatja-be: „Van szerencsém felségednek Essex gróf urban azon férjfiút bemutatni, ki nem fejeztetett-le.“

Költők megjutalmaztatása. Talán kevés költő tiszteltetett-meg annyira mint Ronsard a' 16-dik században a' franczia udvarnál. — II-ik Henrik, II-ik Ferencz, IX-ik Karoly, és III-ik Henrik tisztelettel és aranynyal áraszták őt el. IX-ik Károly az ő dicséretére verseket is irt, mint a bajor király Götheére. Stuart Maria ezüst szereket ajándékozott neki, mellyek mintegy 2,000 aranyat értek. Volt ezek között valamelly billikom, melly egy rózsabokrot képzett Parnass tövén a' Pegasussal. A' toulouse-i tanács neki egy ezüst Minervát küldött. Azonban az ő nagy részint silány költeményei mind el vannak feledve. — Könnyű dolog volt akkorban hires költővé lenni. Desporres Fülöp, III-ik Henrik lectora, egy rég elfelejtett költeményért IX-ik Károlytól 8,000 tallért kapott, 's egy sonettért Joyeuse admiráltól egy apátságot, melly neki 80,000 livret hozott-be évenként. III-ik Henriktől évenként 10,000 tallér rendes fizetése járt.

Betűrejtvény.

H-val kiáltasz-fel, a' midőn sohajtasz,
J-vel, ha sok B-vel megterhelve állasz.
H-val tested egyik részének fő éke;
V-vel a' szakácsnak mulhatlan szüksége.
R-rel a' mezei gazda midőn látja,
Örvend, mivel édes gyümölcsét várhatja:
Kivált hogyha F-jét jónak dicsérheti,
'S Z-jéből sokasult számát remélheti.

Előbbi rejtvény: Tót.

Figyelmeztetés. A' Regélő-Honművész első számait Julius elejétől kezdve még meg lehet rendelni.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

60.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap julius 26kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

A' vas koporsó.

(Az olasz boszúállásnak példázatja.)

A' tergernek felette magosan emelkedő scylla-fokán álla Folsi olasz herczeg vára; hatalmas romjairól a' nézőnek látköre egész Siciliáig elhatott. — A' középidőnek vérengző csatáji, 's a' hatalmas nemzetségeknek egymást üldözéseik köztt gyakorta tömlöcze volt az olly szerencsétleneknek, kiknek csak nagy váltsági pénz nyujta ismét szabadságot. De voltak a' kormos falak köztt börtönök is, mellyeknek ajtait a' boszú-szomjas Olasz csak egy lassú 's kinteljes halálra itéltnek nyitá-meg.

Vincenzio, egy deli ifiú, legvadabb ellenségének hatalmába került, 's Tolsi őt várának egyik börtönébe kárhoztatá, mellyet a' legmagosabb várhegyen egy kormos torony körzött. — Kalitka alakú, teteje, alja, 's falai merő vasból voltak, és mesterségesen szolgáltak egymásba. A' fedelen hét rostélyzott ablakon keresztül hatott-be a' világosság. Ezeken 's a' keskeny vasajtón kivül semmi hézag se látszatott a' tündöklő fekete vasfalon. A' börtön egyik szegletében szalmával szüken behintett vas ágy volt helyezve; mellette egy vizzel tölt edény, és egy másik nyomorult eledellel állott.

Két őr vezeté Vincenziót e' rémletes helyre; megborzadt bátor lelke a' vaslak látásán; már küszöbén álla koporsójának, midőn hosszú némaságából felébredven, 's egyik őrjének karjába omolva sziv-repesztőleg esedezett, kérvén azt, mondaná-meg neki jövendő sorsát. Ezek őt hallották, de hallgatának. Vincenzio belépett börtönébe, 's a' kegytelenek háromszor reázárák az iszonyú vasajtót. E' mellett állapodék-meg Vincenzio földre szegzett szemekkel, 's hallgatván a' távozó őrök tompa lépéseiket elrémült, midőn utószor hatottak ezek füleihez. „Soha nem látsz te több emberi ábrázatot, nem hallasz emberi szózatot.“ Ez 's efféle gondolatok feszegeték zavart fejét, 's még pillantatot is rettegett börtönére vetni. Szabadság nem kecsegtetheté őt; a' vas-falat széttörni lehetetlen, Tolsitól menekvést

reményleni — ah elborzadt ezen gondolatnál, mert ismeré ellensége boszúszomját. Csak az éhhalál képzete kinzá tehát őt; előre látá, mikép fog hervadozni, önmagával küszködni; 's midőn ezen bús képzetek mezején halálát festegeté, lefesthetlen önharczban veté magát kemény ágyára.

Alkonyodott, midőn Vincenzio börtönébe lépe, 's az éj setét árnyékai csak hamar egész homályba burkolák őt. Hijába figyelt az esti harangszóra; semmi hang, semmi zörej nem hatott-fel hozzá. — Az álom jótevőleg és szeliden szállt alá fáradt szempillájira, 's álmában képzetei a' leélt boldog napok gyönyöreivel játszadoztak; de nyugtalanitólag vegyült ezekbe e' gondolat: — im most Tolsi rabja vagy. — A' kelő nap tiszta világával beköszönt az álmodóhoz; de szerencsétlen helyzetét annál szomorúbban látá a' tiszta napfénynél, t. i. a' menedék lehetlenségét. Nyugtalan csapongtak szemei vaslakának minden szegletein, 's méregeté az iszonyú lakhely vasoldalait, tetejét, és alját; 's ime, mi ütközik-meg szemében! A' tegnapi edények helyett ujakat lát uj ételekkel, 's más helyen; valakinek a' vasszobában kellett lenni, de ennek lehetőségén fennakadt esze. Nagyobb figyelmet gerjesztettek benne az ablakok száma; mert tegnap hetet olvasott — 's ma többszeri viszonzott megszámolás után is csak — hatot láthata. A' legmélyebb fontolgatások után is csak bizonytalanságra tért vissza. — Minden aggodás nélkül evett Vincenzio az uj ételekből; hogy ezek mérgesek lehetnek, gondolhatá; de ez nem tartoztatá őt vissza, ismervén Tolsinak tigrisi kegyetlenségét; a' halál megjelenése akármi nemében kedves reménysége volt.

Nyomasztó magányban folyt-le a' nap, 's Vincenzio feszült kebelében némi reménysugarat hagyott, hogy azon lényt majd észreveheti, ki ételeit lakába hozta; azon merő gondolat, hogy körülötte egy élő lényt lelhet-fel, boldogságba varázslá őt.

Leszállt az éj, 's Vincenzio ébren volt. Az uj hajnal beköszöntött, 's Vincenzio — megcsalatva látá magát. — Hijában akará a' setétben felmeresztett szemekkel álmát elüzni, leszállt ez, 's hatalmas ereje bezárogatá az ébredezőnek pillájit. Szemei első körülcsapongásukban korsóját, 's ételedényeit ismét telve láták; de a' mi legcsudásb volt, — egy ablakkal ismét kevesebbet lelt, 's Vincenzio hijában olvasgatá — mert csak ötöt találhatott. Ujra hasztalan feszegeté a' csudamű titkait, de eszméletei ugyan annyiszor fennakadtak a' sok m i é r t-en. Nyilván mutatá egy a' lak vas ajtaja előtt fekvő szalmaszál, hogy az ajtón által semmi élő lény hozzá nem juthatott; mert a' szalmaszál tegnapi helyzetéből az ajtónak legkisebb mozdulása által is félre tolatott volna. Ujra és ujra átvizsgálta

a' vasfalat, tetőt, 's talajt; átolvasta a' csuda-ablakokat, de semmi sem oldá-fel kétségének nagy csomóját. — Csak az látszott neki, mintha egész börtöne megkisebbedett, 's mintha a' falak egymáshoz közeledtek volna.

Felzavartan várta-be Vincenzio a' beköszöntő éjt; álmát ide 's tova járás által veré-el; nehéz lépésekkel tölté-el az éjszakát; midőn reggel felé végre a' talajnak egy gyenge remegő mozdulatát gondolá észrevenni. Megállapodék. A' mozdulat mint egy perczig tartott, de olly rendkivüli lassúsággal és olly halkan, hogy léte felől kételkedni kelle. Hallgatott — de csak a' mély kora reggeli csendesség szóllt. — Most egyszerre egy hideg légfolyamot érzett arczaira tódulni; hamar azon oldal felé kapott, honnan hirtelen arczait megcsapá az első lég külső hideg hulláma; de hirtelenségében valamin megbotlott, mit Vincenzio edényének vélt; a' légszivat megszünt, és midőn ez után kitárá kezeit Vincenzio, börtönének vasfalába akadtak azok.

Mozdulatlan kábultsággal állapodék-meg, 's a' reggelnek, melly csak lassanként üzé-el a' setétség vastag árnyékait — első sugárinál kénytelen is szemei az ablakokra fordultak — 's ime ma csak négyet látott. — Más felől az éjfél utáni zörej köztt eltört edénynek cserepei és mellette egy uj állott szinte uj itallal és eledellel. Bizonyosnak gondolta most már, hogy börtöne bizonyos műszeri készület által nyilik-ki, legalább a' börtönbe tóduló légfolyam ezt hiteté-el vele. Hijába kereste azonban a' nyilásokat; ezekre nem lelt, 's a' vasfalon tett többszeri ütések is sehol se gyanittattak üreget.

Börtöne valóban megkisebbedett; a' tető lefelé ereszkedék, 's a' vasfalak egymáshoz közeledtek. Földhez veretve ezen rémletes észrevételen sok óráig néma eszméletek járma alatt nyögött börtönében. Lelke bizonytalan aggodások rabjává lett. Végre villámként futá egy gondolat fejét által; felugrik, 's magán kivül igy kezde orditani: „Igen, igen ugy van; ó ördög, ugy kell lennie.“ — Szemei kinyomultak üregjeikből, 's hideg borzadás szökelt-át testén. — „Érzem a' rút kegyetlenséget, mint valamelly fürész fogait, fejemben. — Örök lény ments-meg! — Nem csalatom — a' tető leereszkedik; a' vasfalak lassanként átfognak, és lassan, rettentő lassan zuzatom öszve vaskarjaik köztt.“

Rémitő volt Vincenzio helyzete. Sürü könyek tódultak szemeiből, és redős homlokán nagy cseppekben álla az izzadtság; nehéz sohajokkal zokogott; mint valamelly eszelős hengeredett börtöne talaján; kezeivel tépte szőke bodor haját, 's ha lehetett volna, egy ütéssel vagy harapással zuzta volna szét vas koporsóját. Megszállta az éhség, 's ennek huga a' szomjúság; meredt szemeire már két

hosszú napig nem szállott-le az enyhe álom. Kiváncsian üríté-ki a' tele korsót; még kiváncsiabban ette ételét. 'S midőn a' természet végre keményen kiváná adóját, nehéz álomba szenderült-el kemény vas ágyán. — Álmai szigorú élte képeit még szigorúbb alakokban rajzolák elébe; nehéz ön-harczban küzdött a' szörnyű képekkel; sokszor felébredt, de nehány értetlen mormolások után ismét ágyába veté magát.

Felkelt a' nap; de Vincenzio csak dél felé ébredezett. Ki festi-le bámulását, midőn első pillantásai az ablakokhoz idéztetvén, ma csak hármat lelt közülök. Az újra lelt korsó 's edény semmi részvétet nem gerjeszte most benne; csak a' három következő nap volt képzeteinek zajgó mezeje. — Közeledett az éj, 's Vincenzio ébren tölté azt. — Midőn az éjfél eltünt, 's a' tegnapelőtti mozdulás órája közelitett, lakja talajára terült-el Vincenzio, hogy az esendő mozdulásnak figyelmesb vizsgálója lehessen. — Végre lassan kezdett a' vaslak alja mozdulni, 's Vincenzio jól érzette alatta mozdulását; felorditott most, de semmi hang, semmi légszivat, 's nyilás.

A' jövő napnak gyenge fénye még csak két ablakot mutatott; a' tető csak egy lábnyira volt fejénél feljebb, és a' falak csak nehány lábnyira egymástól. Ki tükrözi Vincenzio harczát, 's fekete gondolatjait mellyik nyelv beszéli. — Midőn ágyára fekve akara nyugalmat keresni, 's történetből a' fal felé fordulna, irásvonatok tüntek szemébe, azon — emberi kéztől irott szók. — Felugrik, 's hideg vérrel és feszült figyelemmel ezeket olvassa:

„Én Sforza Lajos, megkisértetve Tolsi kincseitől, 3 évig dolgoztam ezen műszeren. Végzetekor Tolsi velem idejött vizsgálatára, és első áldozatul engem kárhoztatott e' szörnyű lakba. Szerencsétlen! ki ezen betűket olvasod, véged közeledik! Kevés óra mulva öszve zuznak a' vasfalak, mint öszve zuzták azon semmire kellőt, ki őket öszve raká!"

Mint kőbálvány meredten nézte Vincenzio e' sorokat, 's bennek itéletét. Minden perczben nyugtalanabb lön. Minden remény elhagyta őt. Már már érezte az ereszkedő tetőt, kétségbeesve keresett zsebeiben tőrt, 's kést; de hasztalan.

Az esti nap a' tenger hullámai közé hanyatlott, és sugarai utószor hatottak Vincenzio koporsójába. Felette már eléré az ablakok rostélyát; egy ugrással rajtok függött, és azt, mit talán soha többé nem látand — látá, a' széles tengert veresre festve a' bucsúzó fény sugáritól. Majd egy majd másik kezén függött, majd mind a' kettőn, mig ezek vérzeni kezdtek, 's Vincenzio erőtlen zuhant-le börtönébe. Az éj bekövetkezék, 's eltüntét a' kelő nap előpostáji, hives sugári hirdeték, és Vincenziónak csak — egy ablakot mutattak. Nehéz be-

nyomást tön végének bizonysága egész valójára. De más rettentőbb várakozott reá. — Ágya nem volt az eddig szalmával behintett vasnyoszola — vaskoporsóvá lett az. A' vas ágy ugy volt alkotva, hogy a' közeledő vasfalak megérintése által egy elrejtett toll-rugás azt jelen alakjára változtatá. — A' levegő sürűsödött, és Vincenzio nehezen lehelt; börtönének szüke se feküdni, sem állni nem hagyta őt. Öszve zsugorodtan örömmel vette volna a' halálnak hirtelen megilletését; de kinzójának kegyetlensége ki volt számitva ezen utósó kinokig. — Egy szörnyű harang kongása ütközött füleihez. Csak egy ütés történt az érczen, de csengése megrendité Vincenzio agyát, 's a' sziklák rémitőleg dörögték vissza azt. Még egy percz, és egy rettentő csattanás megrendité a' falakat. Vincenzio kiterjesztett karokkal akarta óriásként a' közeledő vasfalakat vissza tartoztatni; de ezek, a' tető, és talaj olly közel voltak, hogy csak nehány ujnyi közeledés után is a' szörnyű műszer elvégzi rendeltetését. — De az Olasznak ördögi boszúsága nem győzedelmeskedett. Azon pillanatban, midőn Vincenzio öszve zuzattatnék, előre nem látott hiba által egy rugó toll a' lak talaján szétugrik, 's a' szerencsétlen a' falaktól elvált talajon, koporsójába ülve, egy szikla-boltozatba rohan-le; a' fenyitő halál félelmétől kinoztatva egy merész ugrás által a' szaladon terem, és szerencsésen kimenekedik a' nyomorult Tolsi körmei közül. K. S.

ÉLET-TÖRTÉNET.

Gróf Benyovszky Móricz.

Minden magyar kebelt érdekel a' derék hazafiak életrajza. Bár ezek éltöket a' hon határai közt szentelék is a' hazának, vagy a' viszontagságok őket idegen földre kárhoztaták: a' Magyar hasonló meleg részvéttel szereti emlitve hallani társait; — 's azért tiszta hazai szeretet jele a' hazafiaknak emlék-magot hintegetni az élők elmeföldében. Talán Benyovszky gróf is kevesbbé ismeretes közttünk, mint emlékét-csudanemű viszontagságai majdnem a' földteke nagyobb részén — megkivánnák; mert Europa, Ázsia (Sibiria), Afrika, és Amerika volt neki kitüzve élet-pályául. Emléke hiányát pirulás közlt érezteti velünk a' testvér haza lelkes utazója Bölöni Farkas Sándor ur utazása leirásában (126. lap) — midőn hazafija emlékét Amerikában hallá magasztalva emlittetni a' massachusettsi vice-gubernator Vinthrop ur által. — Hordja azért szét a' hazafiak emlékét olly hiven tápláló Regélőnk Benyovszkyét is a' haza téreire, 's állitson az üldözöttnek méltó emléket az emlékezet mezején.

Gróf Benyovszky Móricz Ágoston magyar és lengyel ország magnása született 1741-ben Nyitra megyében fekvő Verbova hely-

ségben. — Egész élet folyama rendkivüli történetek láncza. Atyja ausztriai szolgálatban ezredes volt, 's fija követvén atyjának nyomdokait mint császári hadnagy vitézkedett a' hét esztendős háború zivatarjai közt egész 1758-ig, midőn bátyja, mint örökösét, hivatta magához a' fiatal Benyovszkyt Lithvániába. — Nem sokára meghalt atyja, 's ennek javait sógora által hallá elfoglaltatni. Boszonkodva ezen merész tetten Krussavába vonta magát, melly a' verbovai uradalomtól függött. Itt elismerteté magát alattvalójitól uroknak, velek fegyvert ragadt, és szerencsésen sógorától vissza nyerte javait; de mint lázitó bevádoltatott, — 's Benyovszkyn most kezdé a' sors játékait üzni. — Minden javaitól megfosztatott, 's a' lengyel földön kelle menedékhelyét keresnie. Innét Hamburgba, Amsterdamba, és Plimouthba költözött; hol különösen a' hajósi tudomány lánczolá-le szorgalmát. Nem sokára nehány lengyel magnások levelek által őt Varsóba idézgeték, 's Benyovszky az akkor éppen forrásban levő öszveesküvés társai közé állott orosz ország ellen. 1768-ki julius hóban küldetett ezer lengyel fegyveressel Krakó alá; de minden vállalatai mellett is a' várost nem veheté-be. Az Oroszoktól üldöztetett megsebesitteték, 's végre — elfogatott. — Kiváltása után a' magyar határszéleken fekvő várba Lublóba sietett, 's itt az őt nyájason fogadó igazgatót, és alattomban többeket is reá birt az öszve esküdtek felsegélésére: de terve elárultatott, 's ő maga Apraxin generálhoz küldetett. Alig szabadult-ki második fogságából, midőn őt egy kozákcsoport ujra üldözőbe vette, 's ismét elfogattatott. Az orosz kapitán lánczolva küldé Benyovszkyt Kiowba. — Hol hajdan őseink araták első győzelmi babérjokat Europa térein, most ott magyar sovárgott nehéz lánczokon. — *(Végzet következik)*

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

El nem senyvedők. Bárha nem legmindennapibb jelenés is, de a' tapasztalás igazolja, hogy csak ugyan vannak esetek, midőn a' holt testek századokon keresztül elállnak épen, és sem elporlás, se rothadásnak valamelly jeleit nem mutatják. Pedig ezt nemcsak a' mesterséges bebalzsamozással lehet elérni, hanem néha a' természet önkénytesen is állit elő illyeseket. Igy például Bremában az ugy nevezett „ónboltozatokban" több év után is épeknek találtatnak a' holt testek, 's csak évek hosszú sora képes azokat elemi részeikre szétoszlatni. Bertuch szerint Plösvitzben bizonyos sirtboltban két holt testet láthatni, mellyek, mint emlék-irásuk mutatja, egy évszáznál régebben vannak ott, 's az értesitő urnak megjegyzése szerint némi visszapattanósság is mutatkozik testöken. Ha például arczaikat, vagy testöknek akármelly részét benyomják, szünvén a' taszitó erő, a' benyomott részek legott kipattannak viszont. Boroszlóban a' székestemplom sirboltjában 1803-ban találtak egy holt testet, melly tel-

jes épségében mutatkozott ekkor is, bár sirja felett 590 év repült-át! Öltözete egészen porrá volt mállva. Nevezetesb látványt mutatott 1500-ban az emlékezetes „via appia“ mellett felbontott sirbolt. Itt gyönyörű hölgyet találtak e' nevezett évben a' magát oda vett viz-anyag köztt lebegve. A' hölgy szép 's teljes épségű volt. Szőke haja csinosan feltekerve 's egy aranytővel megakasztva. Illyes látványokat mutatnak néha a' schweitzi jég-hegyek is, mellyeknek nyilásaiba utasok lezuhanván, sokszor csak több év mulva találtattak fel, 's még is testöken a' senyvedésnek legkisebb nyomai se valának láthatók.

Fényhegyi Laura Kolosvárról.

KÜLÖNFÉLE.

Kunschütz lotteria szabad sorsainak kihuzása Bécsben jul. 20-án végbe menvén, következők a' főnyertesek: 140.451 nyert 3000 aranyat; 61.470 — 300 ar. 122.722 — 100 ar. 62.188 és 70.433 mindenik 50 aranyat; — 113.796; 122.831; 148.820; 166.466 és 166.839 mindenik 20 aranyat; — 53.427; 61.576; 62.149; 70.755; 79.134; 88.441; 105.612; 114.177; 149.079 és 149.320 mindenik 10 aranyat. A' többi nyerő számok közül egyre egyre 6 vagy 3 arany jutott.

Malibrán és az esernyők. Midőn legujabban Malibran assz. Velenczében volt, a' fiatalság 's nagyobb részint a' paduai deákság által több drágaságokon, gyürűken, órákon és ruhákon kivül még tizenkét száz esernyő is zalogosittatott-el a' közönséges zálogházban, hogy azoknak gazdájik ezen éneklőnét hallhassák! — (De már illyes esetben Magyarjaink csak még is jobb gazdák.)

A' porta katonasága. Az egyptusi tábor kitörésekor 1832-ben a' szultan fő hadi ereje 300 000 katonára ment. A' porta katonaságának jelen száma 220.000-re számittathatik. A' szabályzott seregnek jelesebb része Konstantinápol és környéke vidékén tanyáz; a' nem rendes katonaság csapatonként van a' határszélekre felosztva.

Husvéti inneplés Athenában. A' husvéti inneplés folyó évi aprilis 19-én és 20-kán ezen városnak különös vidám élénkséget adott. Negyven napi böjt után, mellyet itt a' Görögök és katonák leglelkiismeretesb szigorúsággal tartanak-meg, a' husvét az, mellynek minden lelki 's testi vidámság eddig érzett hiányait ki kell pótolnia. Alig lelhetni csak egy házi atyát is, ki e' napon legalább egy báránykát ne ölne-le, melly közönségesen a' szabadon süttetik-meg nyárson, 's azután több más jó ételekkel és italokkal együtt egész napon által a' ház asztalát ékesiti, 's minden vendégnek és látogatónak meg kell kóstolnia. Leginkább az innep első napján számos fiatal emberek gyülnek össze; énekkel és nemzeti tánczczal mulatják magokat az élénk utszák hosszanta. A' jó barát barátjával találkozván ezt megcsókolja, sok szerencsés éveket kiván neki, 's átaljában mindenki mindenik iránt vendégszeretettel és barátsággal viseltetik e' napon. — (Hajdan ez nálunk is igy volt!)

Ajándékok. Az éjszakamerikai szabaditó háború elején jónak találta angol ország királya, hogy a' senesecai vadembereknek némi ajándékokat küldjön, és igy őket a' fellázadtak ellen felkelésre birhassa. Kevés idő mulva a' vadak, kik nem akartak hálátlanok ma-

radni illy fenséges párthivök iránt, az angol királynak viszont ajándékot küldének 8 csomóban. Kibontatván a' csomók, bennek 831 koponyát találtak (529 férjfi, 85 asszony és 222 gyermekét). Az amerikai barátságnak e' caracteristicai bizonyitványa Crawford kapitán urnak általadatott: de mi előtt még Europába érkezhetett volna, egyik amerikai hadi osztály kezeibe jutott, 's ott mai napig fenntartatik a' vadak kegyetlenségének emlékeül.

Mulattató. Pest vármegye I — — ák helységében Pista és Ádám bizonyos tárgy felett szóvitába keveredett. — „Hallgass pajtás! — kiáltá Pista Ádámnak. — Nem értesz te a' dologhoz, mert Ádámnak hivnak; Ádámot pedig az Isten legelőször teremté, minél fogva nem volt módja mástól tanulni!“ M. Móritz.

JELESMONDÁS.

Elszántság.

Az a' jó kormányos,
Ki, ha a' viz habos,
Nem tudja tengert félni.

Mint habzó tengerben,
Mi is ez életben
Evezőnket forgassuk.

Rimai (16-dik századi költő) után Ká. Irma.

Munkásság a' közjóért. Mi szebb, mint embertársaink 's a' köz vélemény tiszteletében állani, mint annak érzete, hogy azon homlok, mellyet a' nyugalom órájában veritékeiből megtörlünk, a' köz jóért izzadott. Bajza után közli L...cs Amalia.

Testi báj. A' lélek nemesség nélkül testi báj; oltár, minél a' hivságok fija csalfényü bálványoknak áldozik.

S. Anasztázia.

Szerelem 's házasság Szivünknek első szövetségei többnyire a' vak szerelemnek történetből eredt alkotmányai: a' házasság azonban szoros kötelességekkel levén öszvekötve, ebbeli végső elhatározásunkat nem a' hirtelenkedő indulat, hanem egyedül az észnek nyugodt itélete választja meg. Tuskó.

Aphorismák Csongrádból. A' leány szerelem nélkül remek műve a' tüz és élet nélküli szobrász művészetnek.

A' szép de hiú asszony hasonló a' festett virához, melly csak a' szem gyönyörködtetésére van alkotva.

Két érzelem emeli az embert az angyalokhoz: a' szeretet és bocsánat; — kettő leveti az oktalan állatokhoz: a' gyülölség és boszúállás. Alföldi.

Komoly rejtvény.

Van egy mesterséges igen becses tölcsér,
Mellynek billentyüje 's csöve kincset megér.
Csövén sok láthatlan hullám foly lelkedbe
Melly felvilágosit, 's csudát visz belsődbe,
A' megnyilt billentyün vonul titkos helyre,
'S ott terem gondolat 's érzelem gyökere.
Hasonló tölcsérbe legrégibb emberek
Öntének tudományt, 's lelket a' mesterek.
Mi előtt még Ádám és Éva vétkezett,
Már a' csőn keresztül suhant a' szeretet;
'S ha e' tölcsér velünk soha se születik
Az ének hatalma, 's hang sem ismertetik.

Előbbi rejtvény: Haj 's a't.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

Bajnok bucsudala.

Allegro non troppo.

Enekszó.

Pianoforte

p. fz. p. fz. p.

Cres. f.

f

Lándsák zö-rög-nek a' ha-tá-ro-kon kard csattog a' hős vér-le-pett ke-zé-ben.

fp.

1835. 60. Homm. mellé.

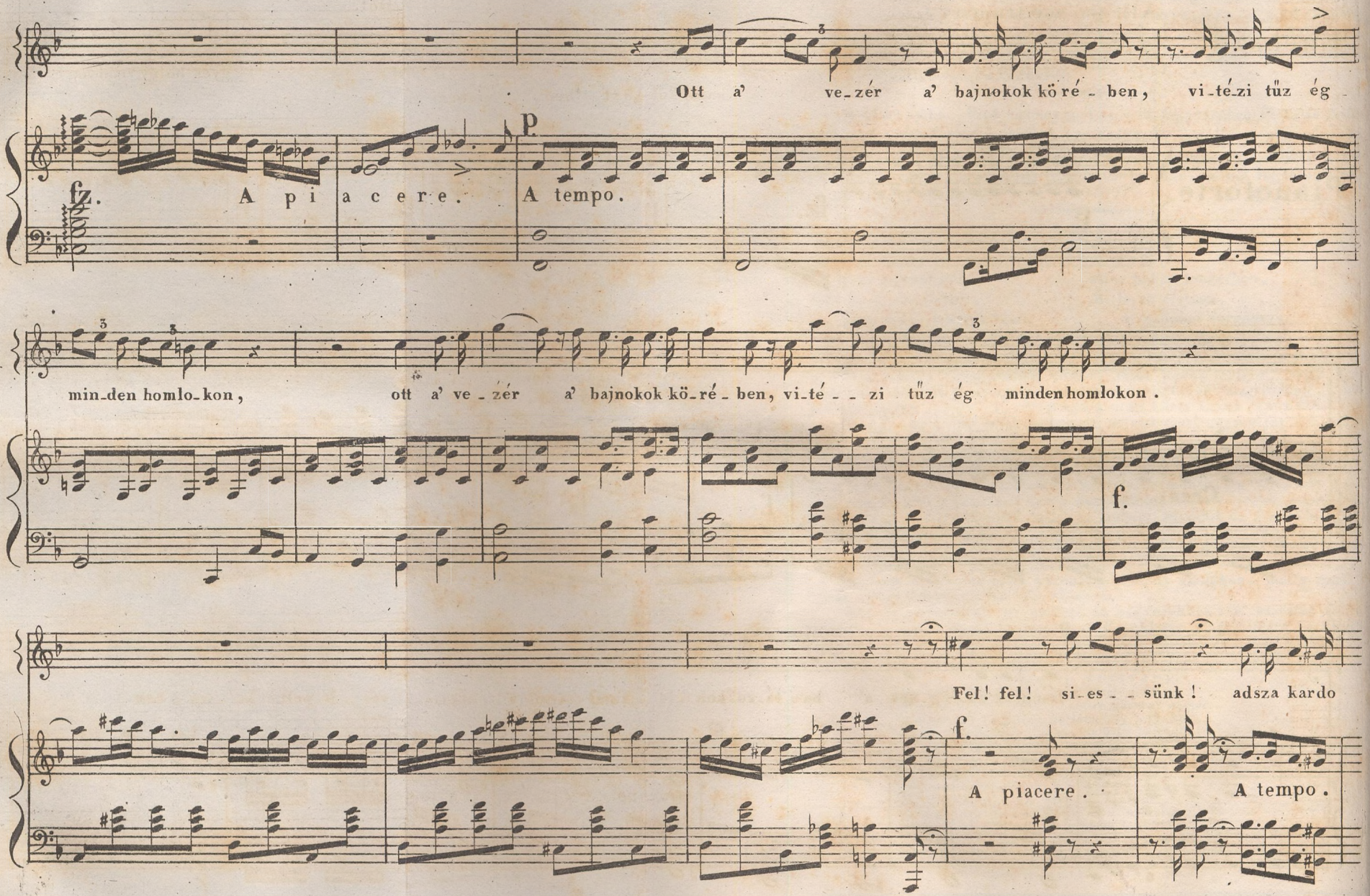
Ott a' ve_zér a' bajnokok kö ré - ben, vi_té_zi tűz ég
fz.
A p i a c e r e.
p
A tempo.
min_den homlo_kon,
ott a' ve - zér a' bajnokok kö_ré - ben, vi_té - - zi tűz ég minden homlokon.
f.
Fel! fel! si_es - - sünk! adsza kardo
f.
A piacere.
A tempo.

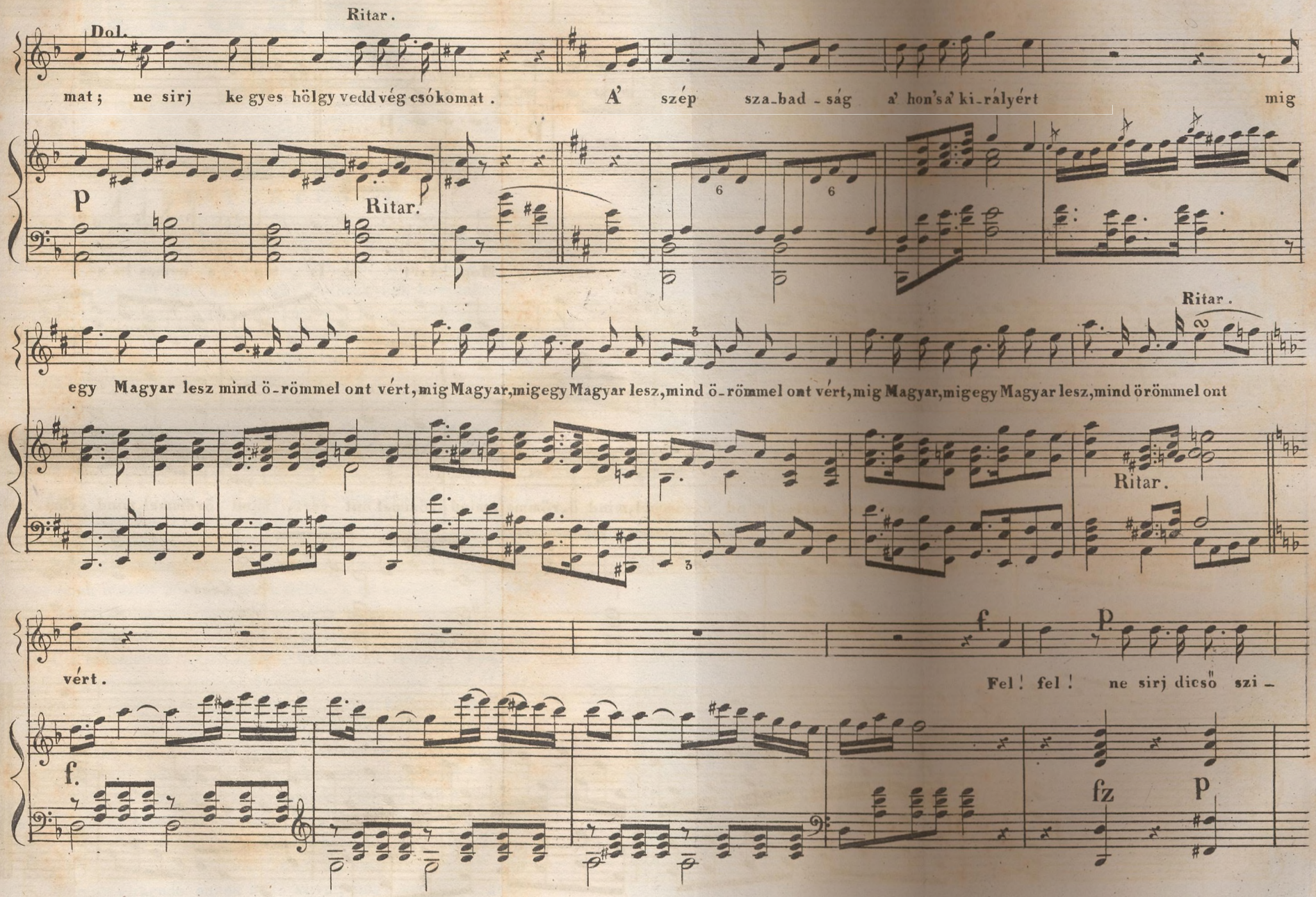
Ritar.
Dol.
mat; ne sirj ke gyes hölgy vedd vég csókomat. A' szép sza-bad-ság a' hon'sa' ki-rályért mig
p
Ritar.
Ritar.
egy Magyar lesz mind ö-römmel ont vért, mig Magyar, mig egy Magyar lesz, mind ö-römmel ont vért, mig Magyar, mig egy Magyar lesz, mind örömmel ont
Ritar.
vért.
f.
p.
Fel! fel! ne sirj dicső szi-
f.
fz
p

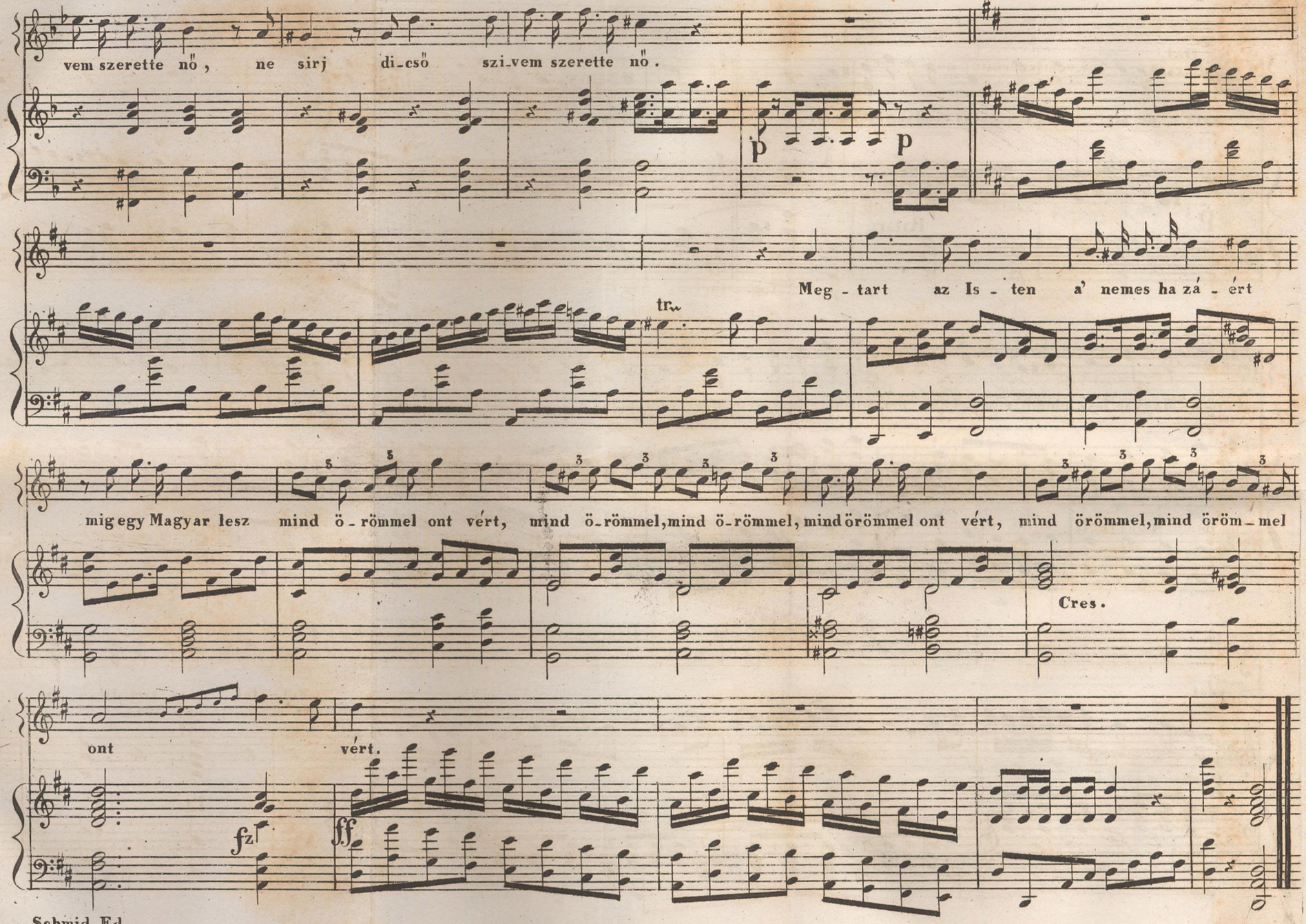
vem szerette nő, ne sirj dicső szivem szerette nő.
p
p
Meg - tart az Is - ten a' nemes ha zá - ért
tr
mig egy Magyar lesz mind ö - römmel ont vért, mind ö - römmel, mind ö - römmel, mind örömmel ont vért, mind örömmel, mind örömmel
Cres.
ont vért.
fz
ff

Schmid Ed.

64.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön julius 30kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ÉLET-TÖRTÉNET.

Gróf Benyovszky Móricz. *(Végzet.)*

Egy pétervári parancsolat minden foglyot számüzött Kasanba; de Benyovszky betegen Nizymben maradt hátra. Most ujra kiszabadult, és ezt egyedül csak Csarneczky Potoczkynak köszönheté. — A' sors azonban folytatá kezdett játékát, — 's Benyovszky ujra, mint az uralkodás ellen öszve esküdt, bevádoltatván Pétervároratt kerese menedéket. — Itt egy hollandi kapitánnal ismerkedék-meg, 's közttek a' bizodalom csak hamar kölcsönös lön; de a' hivtelen Hollandi Benyovszkyt — kinek nem sokkal előbb szabad átszállitást igért Hollandiába — egy utána kiküldött seregosztálynak adá át.—Megnehezült most Benyovszky helyzete, és sorsa komolyabban üzé játékait; szerencsétlen több büntársival együtt Kamcsatkába számkivettetett. Egész egy évi szenvedés után csak késő télen érkezett Tobolsk, Tomsk és Ochotskon keresztül Kamcsatkába 1770. — Benyovszky a' foglyokon is hathatós erővel emelkedék-fel, 's ezek őt csak hamar mint vezéröket tisztelék, 's neki örök hűséget esküdtek. Történetből Ansonnak utazási leirása akadt kezébe, 's ez elméjében a' kiszabadulás édes gondolatját ébreszté — utóbb gyökeresité-még. Mig ezen tervek alattomban szétterjedtek, az igazgató — ki Benyovszky rangjáról 's érdemeiről tudósittatott — kivánta őt ismerni. Tetszést nyert a' magyar nemes fogoly; az igazgató ön házába vevé őt, és egyik fija 's 3 leánya nevelését bizta reá, kiket különösen a' franczia és német nyelvben oktatott. Aphanázia, az igazgató három leányának legszebbike, ki szép korának feslésében 16 évet számolt csak, a' tanitványi hűséget tiszta szerelmi érzettel váltá-fel tanitója iránt, 's ebben kedvesét szerette szemlélni. Tudtára jött Aphanáziának Benyovszky elszökési szándéka, 's a' legérzékenyebb ellenvetésekkel akara elébe gátot vetni; de a' gróf jelen helyzetének rajzával, 's leginkább azon igérettel, hogy a' szép Aphanáziát nőül veendi, annyira elragadá ennek hajló szivét, hogy azonnal a' grófnak örök hűséget esküdött. — Ezen kedvező viszonyban a' grófnak minden tudtára jött, mi az igazgató házában történt. Nehany hét

mulva Aphanázia atyjának némelly szavaiból ennek gyanúját következteté Benyovszky iránt, 's a' grófnak azt tisztán megvallotta. — Az eddigi szabadulás vágya elhatározásig hágott most, 's a' gróf további veszteglés nélkül nehéz munkájához fogott. Mint feje a' szabadulni vágyó számüzötteknek, egy ellene küldött seregosztályt megszalasztott, tőlek egy ágyút elfoglalt, 's ezt az igazgató várának tüzé. Az ostrom kedvezőleg folyt, 's Benyovszky tizenkét társaival a' csapó hidon berohan. Először is az igazgatóhoz ment, 's ezt gyermekeihez menekedni parancsolá; de ez kemény ellentállását halálával fizette. Igy lett Benyovszky a' kamcsatkai várnak ura, 's az őt még szünetlen üldöző Kozákokon könnyen diadalmaskodék. De ezen kedvezőnek látszó helyzetben szabadulási vágya annál szebb képbe öltözött, 's már 1771. majusban elhagyá a' Bolshai kikötőt 96 társsal, kik között volt a' bájos Aphanázia is, mint hajóslegény, álruhában, kinek dobogó kebellel vált-el szeretet tüzétől felmelegült szive a' hidegség tartományától, magának egy szebb jövőt igérve. — A' gróf a' chinai partoknak tartott, 's aug. 28-án Formosa szigetén kikötött, és itten több győzelmek után a' lakosokkal szövetségre lépett, hogy majd ujra vissza tértekor itt gyarmatot alkotand. Sept. közepén elhagyá e' szigetet, 's nem sokára Makaóban szállt-ki. Itt sok társai megbetegültek, 's nehányan elhaltak, és közttek a' bájos, szerelmes éjszak szüze is — Aphanázia. A' keletindiai társaság ajánlását a' gróf elfogadván egy franczia hajón franczia ország felé evezett. Nyájasan fogadta őt itt az akkori minister Aiguillon herczeg, 's reá egy gyalog ezredet bizott azon feltétel alatt, hogy túl a' jó reménység fokán — Madagascarban — gyarmatot alkosson. Benyovszky elfogadta azt; hajóra szállt a' Lorenti kikötőben, és 1774. febr. 14. már Madagaskarnál termett. Minden gátot legyőzött, 's nagy fáradtsággal Foul-Pointban egy telepitvényt alkota. Midőn egy a' gróf hajóján érkezett vén barna anyó a' grófot Ramini örökös leánya gyermekének hirlelte volna a' sziget fő emberei közt, egész meggyőződéssel nevezték ezek 1776. Benyovszky grófot Ampansacabé-nak, az az: nép urának. Készséggel fogadta ezen uj fényhatási rangot a' gróf, 's mint uralkodó követeket fogadott-el, szövetségeket kötött, hadakat viselt, 's győzelem volt mind annyi vitájinak dijja. — De mivel mélyen érzette, hogy kedvező helyzetében is nehány europai hatalmasok segitségi szövetsége nélkül állandón fenn nem állhat, Europába utazott, hol a' franczia és bécsi udvarnál és a' st. Jamesi kabinetnál hasztalan kéréseket tön. — De el nem csüggedten átsietett Londonba, hol nehány privátusok részvétét megnyeré; innen Amerikába Marylandba evezett, 's a' baltimorei kereskedő

háznál szép segedelmet nyervén *) most ujra Madagascarba utazott. 1783-ban Angomynál egy franczia raktárt elfoglalt. Erről tudósittatván az Isle de France igazgatója, egy hajót külde katonákkal ellene, és ezek a' grófot 1786-ki majus 23-án megtámadák. Benyovszky sietséggel egy hegyormon egy kis várat épitett **) és itten magát elrejtve a' várat két ágyúval védelmezteté. De erős volt a' Francziák ostroma, 's a' grófot mellben találván egy szerencsétlen golyó. midőn mellvéde megül elővonatott, nehány percz után meghalt. Ott hevernek tetemei az idegen földön, 's mint egy franczia utazó állitja — testét egyszerű gödör-sirjában is szüken fedi az idegen hant. K. S.

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

A' Kokosfának sokféle haszna.

A' kokosfa (kókusz) termékeinek különféleségére 's hasznára nézve az egész pálmafajból legérdekesebb. Többnyire a' világ két félgömbölyeinek naptéritőji (tropici) között találtatik, 's némelly irók szerint regi időkben Arabiában is tenyészett. Niebuhr bizonyitványa szerint azonban Mochától észak felé már nem lehet nyomára találni. Valamint más napegyenlitői (aequinoctial) növények, ugy a' kokosfa is kevesebbé diszlik, mennél közelebb megyünk a' naptéritőkhez, 's átaljában ugy látszik, hogy az egyenlitőtől (aequator) északra 's délre terjedő 25 foknyi égaljat kedveli, mi Afrikának mintegy négy ötöd részét, Ázsiának egy hatodát, 's Amerikának egy harmadát foglalja-el.

A' kokosfának egyenes, 60—90 lábnyi magosságú, és 1—2 lábnyi szélességű törzsöke van. Koronáján 12—15 pálmalevelet nevel, mellyeknek mindenike 12—14 lábnyi hosszúságra terjed. Törzsöke kemény, hajlékony, fás, fekete rostokból (Fasern) áll, mellyek valamelly gyenge barnás reczézet (Zellengewebe) által vannak egybe kötve.

A' törzsöknek alsó része felé a' fa rendkivül kemény, 's igen szépen engedi magát fényesiteni. Ha a' fának ezen része keresztben ketté vágatik, ollyan kőforma fényességet kap, melly az agátkövéhez hasonlit.

A' világ némelly részeiben ama hálóforma anyagból, melly a' levelek alján van, gyermekek számára valamelly bölcső-nemet készitenek; a' még egészen ki nem fejlett leveleket pedig az Europaiak, 's belföldiek saláta vagy olasz káposzta gyanánt használják.

*) Lásd Bölöni Farkas Sándor ur éjszak-amerikai utazását. 126. lap.

**) A' gróf váráról több utazók tesznek emlitést, 's mai napig látható egy hegyormon, egyszerű sirjával együtt.

Némellykor eczetbe csinálva el is teszik, 's marinirozott (olaj 's eczettel készitett) pecsenyével megeszik. Egyébiránt megkell jegyezni, hogy a' fa kivesz, mihelyt ezen részétől mogfosztatik. Sokan az Europaiak 's belföldiek közül házokat kokoslevelekkel fedik, mellyeket schingales-i nyelven Polattu-knak, néha Ollah, vagy Cadjan-oknak neveznek. A' Cadjanok készitésénél a' levélnek fás részét hosszában elhasitják, 's a' két félnek levelkéjit öszve fonják, mellyek azután különfélére szolgálnak. Ezen neműségében használtatik a' kunyhók fedésére, a' fiatal növényeknek napsugár elleni oltalmára, kertelések fonására, szobapadlázatok, 's gyümölcsös vagy halhordó kosarak készitésére. Némellykor pálma levelekből olly sürű kosarak fonatnak, hogy azokat köbölmérték vagy mély kutaknál vizmeritő edény gyanánt is használhatni. A' hajók iszkábázására hasonlithatlan szolgálatot tesznek.

A' kokosfa éretlen leveleinek szép sárga szine 's reczézete van, melly bőrhez vagy atlaszhoz hasonlit. Ceylon némelly vidékein sok izlést árulnak-el a' belföldiek, midőn diadaliveket, lánczteremeket, 's hasonló helyeket ezen fának leveleivel, és egy különös szépségű moha-nemmel felékesitenek; 's mivel a' fiatal levelek átlátszók, lámpákat is csinálnak belőlek, miben ők különös ügyességgel birnak.

Otaheite szigetén az asszonyok kokoslevelekből készitett kalapokat viselnek, Ceylonban pedig az europai katonák azoknak keskeny szeletjeiből hasonlóan kalapokat csinálnak a' mi szalma kalapjaink módjára. Illyen széles karimájú kalapot viselnek többnyire a' nap hevének nagyon is kitett belföldiek, 's idegenek, de kivált halászok.

Néha a' levelkék irásra is használtatnak, mihez egy vas iróvessző vétetik segedelmül. Erre azonban gyakrabban használtatnak a' Palmyra (borassus flabelliformis) és Talipot (corypha umbraculifera) levelei. Mert a' pálmaleveleket előbb valamellyesleg el kell készitteni, hogy az iróvessző benyomását elfogadják; 's az illyek Ollah-nak neveztetnek. Ezekre irják leveleiket a' belföldiek, azután csinosan öszve tekerik, 's gyakran gummimázzal be is pecsételik. Irás alatt kézben tartatik a' levél, 's a' vasvesszőnek hegyes részével a' levelek belé karczoltatnak. A' helyett pedig, hogy az iró, midőn a' jobb oldal felé ir, kezét odább mozditaná, inkább bal kezének hüvelykével mozditja a' levelet az ellenkező oldal felé; 's hogy a' betűk olvashatóbbak legyenek, azokat fris tehénganéjjal kenik-be. Ezen anyag azokat feketékké 's nagyon olvashatókká teszi. Némellykor azonban kokosolajjal, vagy olaj 's korom-por egyveleggel is bekenik. A' belföldiek asztalon soha se, hanem állva vagy ár kálva szoktak irni.

A' levelkék fás bordájiból halászó kasokat csinálnak, vagy azokat gombostők gyanánt használják. Egy illyen bordacsomóból közönségesen seprőt is készitenek, 's ha valamelly europai ur fogpiszkálót kiván, inasa akkor egy illyen rostot hoz elejébe.

A' megszeliditett elefantokat leginkább kokoslevéllel étetik, 's ezen állatok a' rugós fás rostok elválasztásában a' levelek gyengébb széleitől igen éles elmét mutatnak.

Rövid használásra gyakran mind a' belföldiek mind az Europaiak Cadjan-házakat épitenek. A' Kandy kerületben volt 1818-ki lázadáskor sok beteg katona Cadjan-ispotálokba vitetett, mellyek az állaslábakon kivül egészen kokoslevélből készültek. Egy illyen lakhely közönségesen esztendeig, sőt tovább is eltart.

Meleg éghajlatok alatt közönségesen a' nap-hévség elkerülése végett éjjel szoktak utazni. Ehhez fáklyák kellenek, mellyek többnyire kokoslevélből készülnek. Az elégett kokosfa, de kivált annak levele sok hamuzsirt fizet; ezt a' mosó emberek néposztálya (kaszta) öszve szedi 's kereseti munkájára forditja. Szappan ritkán használtatik.

A' levélnek közép bordájával evezni is szoktak; ezen levélrész alsó végét néha erősen megtörik, 's ez által kefévé változtatják, mellyet különféle czélra lehet használni. Virágtokja meggyulható; ez okból azt gyakran fáklya gyanánt használják. India 's Amerikának egyéb részeiben ugyan azt vizben megáztatják, 's belőle kötelet gyártanak, mellyel a' házfedelet kötözik-le. Délamerikában a' legerősebb vasmacska-kötelet ezen levelke fás bordájiból csinálják.

Eme fának virágából 's győmölcseiből sok féle hasznos szereket készitenek. Egy különös bánásmód által a' virág bőséges czukornedvet ad, mellyet Arrak-ká (Rak, erős palinka) vagy czukorrá lehet változtatni. Az édes levet a' kifejlettlen virágból nyerik, melly naponként 2—4 kantával fizet, ha jó és egészséges, 's ez 4—5 hétig egyre foly.

Ceylon évenként 5—6000 leaguer Arrakot visz Bengalia, Madras és Bombayba, 's mindenik leaguer-ben van 150 gallone. (Egy gallone 4 pint). Belé számlálván a' tereh- és vámbért, minden gallone Madrasban 40 kron (ezüstben) adatik-el, Ceylonban pedig egy gallone kerül 24—30 krba. A' kiviteli vám tiz procentre van határozva. Angliában egy gallonet már 5—6 schillinggel is fizettek. Ezen Arrak nádméz (czukor) alja, pálmabor, és riskásából álló keverékből következő viszony szerint készittetik:

Czukor alja	—	—	—	62	rész
Toddy vagy pálmabor	—			3	—
Ris	—	—	—	35	—

's ennek 100 része ad 23½ próbás lepárolt arrakot.

Ha a' pálmaléből készült czukor, melly ott Jagery-nak neveztetik, erősen mésszel kevertetik, igen jeles ragaszványt (Kitt) ad, melly mind a' nedvességnek ellent áll, mind a' nagy hévséget kiállja. Ezen ragaszvány igen szépen engedi magát fényesittetni. Minekelőtte azzal a' falat bemázolják, előbb éretlen kokosdió külső hüvelyének erősen főtt levével a' fal megnedvesittetik, 's ugyan ezen higság használtatik a' materialék keverésére. Ezen ragaszványnyal fedetnek a' házfedelek Madrasban 's Indiának némelly más vidékeiben. Gyakran használtatik oszlopok 's a' szoba-alj bemázolására, mellyet sokszor márvány-formára festenek.

Ha a' kokosfa virága sértetlen marad, diókat terem, mellyeket sokféle hasznos czélra lehet forditani. A' belföldiek gyakran betegek ételére használják a' zsenge diókat. Az egyenlitő alatti szigetbeliek szinte nem ismernek más eleséget kokosdiónál; 's a' melly nép olly könnyen szerezheti élelmét, mint azt a' kokosfa adja, az ollyan nem érezhet ösztönt a' munkára. *(Végzet következik.)*

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Madagascar egész a' 19-ik század kezdetéig nagy számú független néptörzsökök között volt elosztva. Fekszik déli Afrika keleti partjain túl. Ujabb időkben az Ovasok fejedelme Radama állott elő mint hóditó, 's az egész sziget nagyobb részét elfoglalta, mellyet most özvegye, mint madagascari királyságot, igazgat.

Madagascari királyság tehát a' jelenkor politikai szüleménye. Az előbb emlitett ifjú Radama király teljes bátor lélekkel kiemelte a' szigetbelieket a' miveletlenség porából, 's az emberiség szebb lépcsőjire állitá népeit. Először ön nemesedésével kezdte szép munkáját, 's ugy boldogitá alattvalójit. Az ifjúság oktatására iskolákat alapitott, 's ezen tekintetben a' szomszéd Móricz szigetén veszteglő Angolok tanácsával élt, és közülök hozott népe számára oktatókat. Később Londonból és Parisból tódultak ide emberek, kik a' Madagassokat mesterségekre és művészetekre tanitották. A' főváros szép épületekkel, utakkal és hidakkal ékesült. A' ló behozatott, diszlett, 's a' generálok lóháton állának katonájik elébe. A' rendes katonák száma 25,000. Az ifjú fejedelem még sok szépet divatba hozott volna, de hiztelen nője Ranavala Manjoka méreggel altatá-el a' nép-mivelődésétől lelkesültet élete 27-ik évében 1828. jul. 27-ikén. — Ez a' rút asszonyi szörnyeteg Radama minden rokonait leölette, és maga kezdett uralkodni, kezét egyik büntársának, egy szép ifjú barna afrikai legénynek, adván. — De a' thrónra léptekor mindjárt köz nem tetszés mutatkozék iránta, 's hihető, hogy a' mivelődés utjára olly szépen felemelt sziget nem sokára ismét ősi durvaságába hanyatlik vissza. K. S.

KÜLÖNFÉLE.

Böjt és farsang a' Mohamedanusoknál. A' böjt (Ramazan) közönségesen egy egész hónapig tart az ezen vallást követőknél;

az idei böjt januar 1-jén kezdődék. Képzeljük magunknak a' leginkább dolgozó nép-osztály között divatozó 's Al-Koran törvényei szerint megalapitott megtartoztatásokat junius, julius és augustus hónapokban, mellyeket annyira üznek néha, hogy még a' viz-italtól 's pipától is megfosztják magokat. Sokszor láthatni Konstantinápolban éhségtől elbágyasztott hajósokat meredten és ellankadva állni hajójikon, meredt szemeiket a' moseák felé irányozva, mig a' Muezzin a' hold megjelenését hirül adja, mellyel a' böjtnek rendszerint vége szakad. Azt kellene hinni, hogy ezen örvendetes jelre ezen emberek legott egy enyhitő pohár-viz után fognak nyulni, 's égő szomjokat oltani; de nem ugy van! A' viz hátrább áll a' — pipánál! Ez az, melly után mindenki nyúl. Meg van már az előre töltve 's elkészitve, és az égő kanócz már előre készen tártatik meggyujtására. Nem gondolnak előbb a' szomjúság oltására, mig egy kettőt a' pipából nem szivnak. A' szigorú napot annál örvendetesb éj követi; mert a' hold uralkodása az ő farsangjok. Mihelyt ez fénylik, egyetemes vigalom hangja hallatszik az Islamismus minden követői közt. A' moseák, kávé- bor- 's csaknem valamennyi polgári házak kivilágositva vannak. Látogatások, vendégségek történnek; közvigalmi helyekre megjelennek, hol mindenféle alakosok 's leginkább ama nevezetes arab regélők mulattatják őket. Napkeltével kiki pompás ebédet tart, hogy elégséges erőt szerezzen magának az ismét bekövetkező böjtre.

Csudálatos megmenekvés. Midőn Klagenfurtban a' templom tornya kijavittatott, 's munka végével a' deszkaállás elbontatott volna, egyik ács a' 23 öles torony tetejéről a' bádoggal fedett templom tetejére zuhant. Nehézsége azt keresztül üté, 's igy a' templom boltozatára esett közel valamelly nyiláshoz, és ott mintegy csuda által épségben megakadt. Midőn ijedtségéből magához tért, maga szemeivel kivánta látni azon lyukat; mert nem hiheté, hogy illy nagy levegői utat olly séretlenül megtehetett volna.

Párviadal éjszakamerikai vadak között. A' következő előadás körülményes leirása egy párviadalnak, melly a' Natchez néptörzsök két kapitánja között történt, kiknek egyikét Chalgas-nak nevezték. — Fényes délben lehete látni Chalgast egész családjával együtt a' városba jönni. Szinte nevetséges módon volt befestve; egész teste veresnek látszott. Jobbjában valamelly fegyvert vitt, mellyet majd igy majd amugy rázogatott; baljában palaczkot tartott. Nem sokára több Indusok is jelentek-meg, 's közepettek egy férjfi, ki hasonlókép mint az első összevissza festve, de fegyvertelen volt. Egy asszony átkúcsolta őt karjaival, 's visszatartoztatni látszatott. Azonban ez hirtelen kikapja magát az asszony karjaiból; előugrik, 's mintegy 8 lépésnyire megállván ellenfele előtt, oda nyujtja fedetlen melljét. Chalgas felvonja fegyverét, de csak hamar, mintha valami más jutott volna eszébe, elveti magától, előveszi a' palaczkot, 's egyet iszik; ez meglevén ujra felvonja fegyverét, 's egy pillanatban halva rogyik-le ellenfele. Chalgas erre ismét megtölti saját fegyverét, 's áldozatja fijának nyujtja oda melljét, miként előbbi társa, 's most ő is agyon lövetik. — Ezen két Indus egy palaczkon veszett össze, 's egymást életre halálra hivta-ki.

Dr. Stapf a' hires parisi orvos, Hahnemannak egyik tanitványa, nem régiben meghivó levelet kapott az angol királytól, hogy jönne Londonba, 's a' királynét homöopathiai elvek szerint gyógyitaná.

Jó hir. Egykor egy spartai király megkérdeztetvén, mi módon szerezhetni magának nagy hirt, igy válaszolt: „Ha az ember jól beszél, dę még jobban cselekszik.“ **Z. Leopoldina.**

Rabszolga. Egy indiai herczeget kérdeze valaki, hány rabszolgája volna: — „Micsoda? rabszolga? — viszonzá a' herczeg — egész birodalmamban csak egyet ismerek, 's ez — én magam vagyok.“

S. Karolina.

JELESMONDÁS.

Szerencsétlen.

Szerencsétlennek —
A' szép violák nem szagosak,
Feketének tetszenek a' liliomok.

Gr. Zrinyi Miklós után K. Mária.

Érdemlettlen becsület. A' lágy szivű 's már a' természet által jóra szült asszonyt nem érheti érzékenyebb pironság, mint midőn olly jeleit kénytelen elfogadni a' becsületnek, mellyeket többé nem érdemel. **Kazinczy.**

A' fájdalom megtompul ugyan idővel, de fullánkja megmarad.

Milde.

Kötelesség hazánk iránt. Becsület és kötelesség parancsolja, hogy honunkkal tartsunk, melly nekünk nyelvet, szokást, gondolkozás-módot 's caractert adott. Hon nélkül az ember kétnemű korcs teremtmény volna, melly városról városra, országról országra, világrészről világrészre vándorol, 's gyakran csak az emberi alakot tartja-meg. **Arndt.**

Gnomák. Csak a' szivben lakik az egész ember, és csak ott leli nyugalmát 's boldogságát. **Klobusitzky Pál után —**

Minden, ha még olly nagy tett is, mi nekünk semmi fáradozásba se került, nem nagy becsületünkre válik. Saját tetteink próbálnak minket meg. **Pindarus után S. Karolina.**

Hinni, hogy a' tökélyességben elértük a' ne-tovább-at, annyi, mint annak legalacsonyabb fokán önfelejtve szenderegni.

Csak akkor áldozhatja-fel valaki okosan magát más boldogságára, ha a' feláldozástól közvetlenül függ a' boldogitás; mert különben mind a' két rész boldogtalan. Ez pedig ma nem gyér eset.

F. Kunfi József.

Hasonszórejtvény.

Éltem a' hajdanban, nevemet tisztelte Hunoknak
Népe; vezére valék akkoriban magam is.
Bátyám a' koronát nem akarván osztani vélem
Életemet elragadá, 's nemzetek ostora lett.
Én rólam nevezett Magyarok nagy városa még áll,
'S állani fog hihetőn, mig Magyar és nevem él.
Szép nevemet viselém, mig fényes lakhelyem abban
Diszlett, 's holtom után szálla örökre reá.

Előbbi rejtvény: Fül.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

62.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap augustus 2kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Töredékek egy philhellen-zászlóalj történetéből.

(Az utósó görög háborúból)

1. A' fergeteg.

Komboti mellett táboroztunk, 's csak hamar ránk ütének a' legbátrabb vitézek ellenségei: „a' veszteglés, és élelem hiánya.“ Mit használt Maurokordato minden igérete, hogy az egész had idejére elégséges hadi 's élelmi készületek leendenek? Ama kevés kukoricza-lisztet, mellyet hozzánk küldöttek, kovászszá kavartuk, tüzes köveken megpiritottuk, és fris vizben megettük. Levest nem csinálhattunk belőle, mivel sónk nem volt. A' só hiánya okozá azt is, hogy a' főtt fűvek, mellyeket éhünk csillapitására ettünk, béllágyulást okoztak, 's legényeinket elbágyaszták. Ehhez járult az évszaknak égető heve, és a' betegeknek naponként nevekedő sokasága, kiket fedél alá nem adhattunk, 's nem ápolhattunk. Maurokordato nem mutatá magát nálunk, kik a' völgyben voltunk, hanem a' hegyen maradott. Normann már most egészen elvált Maurokordatótól, 's a' német philhellenek csapatjában tartozkodott. Ő önte belénk bátorságot 's vigasztalást, ha bennünk a' reménynek utósó szikrája is el akart aludni; ama béketürés, 's jó kedv, mellyel ő maga minden szükséget elszenvedett, minket is állhatatosságra hevitett. Ha némellykor a' zugolódás akart elhatalmazni, azonnal értésünkre adá, hogy nem sokára Arta ostromoltatni fog, hol mindent felesleges bőségben fogunk találni.

A' nap forró heve, mellynek táborozásunk helyén ki valánk téve, arra kényszeritett, hogy sátorokat verjünk. Készitettünk is ollyanokat platan ágakból, száraz fából és rőzsékből, 's pedig azon árkok fölé raktuk, mellyek a' szőlőhegyeken voltak, hogy t. i. ezen mélységeket hasznunkra forditsuk. Ezen sátorkunyhókból álló tábor nem sokára valamelly gyarmathoz, vagy kis faluhoz hasonlitott, mellynek tekintete éppen nem volt kellemetlen. Közepén nagy rétség terült-el, mellyen lovaink bőségesebb legelőt találtak, mintsem mi az egész környékben lelhettünk.

Normann general nem veté-meg sátoromat, 's abban osztozott velem. Ezt uj inasom készité, egy fiatal Olasz, ki az épitéstudományt érté; nem csuda tehát, ha sátorom alkalmas és csinos elintézése által kitünőbb lett a' többinél.

Junius 24-kén egy kiállhatlan rekkenő nap estjén az egész égi boltozat setétségbe borult. Ennek előzője egy közelgető fergeteg vala, mellyet süvöltés, zugás, bömbölés hirdetett, melly az egy órányira levő tenger felől tódult felénk. A' távulas láthatáron nem villámok, hanem ugy szóllván tüzes üszgök hullottak, 's tompa dörgések hengeredtek utánok. A' körülöttünk feküdt levegő fullasztásig forró lön, 's már hét órakor magunk körül semmit se láthattunk, hacsak villámok nem vonaglottak, mellyek most perczről perczre az egész vidéket kékes tüzhullámokkal világiták. A' tenger zajgása már is egy óráig tartott, 's a' villámok mindig szaporábbak lettek, a' dörgés mindig hangosabb lön; midőn eszrevettük, hogy nehéz, sürű égi háborús fellegek ereszkedének völgyünk fölé, mellyek annyira nyomák a' levegőt, hogy csak nagy nehezen és zsongatás köztt veheténk lélekzetet. Kiki aggodalmas várakozással tünődött; Normann engemet arra beszélt, hogy vele együtt az árokba feküdjem, és igy a' vészélyt, mellyet a' fergeteg magával hozandana, mintegy elaludjam. Reá állék a' próbára; leheveredénk a' földre, a' gróf zsabrákjába (csótár), én köpönyegembe burkolva, 's beszélgeténk még egy ideig.

Mintegy tiz óra tájban süvöltő forgó szél támadt, melly perczről perczre dühösebb 's zajosabb lett. Szinte érzettük, mikép szaggatáki körülöttünk a' fákat töveikből; nagy recsesenve dültek öszve fölöttünk a' sátorok. A' sok fa és rőzsék ugy befedtek, hogy alólok alig tudánk kivánszorogni. A' Kombotiban öszve dült házak ropogása még inkább nevelé aggodalminkat. Az egész vidék szakadatlan villámtüzben lángolt; több erős menykőcsapás következett, 's ezt ismét egy rendítő megrázkodtatás követé; ekkor egy terhes felhő megszakadt, 's olly iszonyúan önté magából a' vizet völgyünkbe, hogy ez öt perczenet alatt egy nagy tóvá változék. A' hozzánk közel csörgedező patak sebes folyammá duzzadott, melly mindent, 's málhánknak (bagage) nagy részét is örvényeibe ragadván, magával elsodrá. Azon árok, mellyben én a' gróffal feküdtem, már rég óta zajgó patak ágya lön, és azzal fenyegetett, hogy minket is magával ragad; a' reánk szakadt fa és rőzse pedig olly keverékben 's mennyiségben fekvék fölöttünk, hogy minden igyekezetünk alólok kimenekedni sikeretlen maradt. Igy tehát két órai fördőben kellett heverésznünk, 's már a' hideg rázá testünket, midőn a' zápor szünni kezdett. Végre egy órakor a' levegő meglehetősen megcsendesedé

Ekkor szózatot hallék, 's eszrevettem, hogy nehány philhellenek talpon vannak. Azonnal mindketten egész erőnkből kiáltánk: „Philhellenek, segitsetek, mert vizbe fulladunk!“ Többen hallották ugyan kiáltozásinkat, de olly setét volt, 's a' körül fekvő tárgyakat az özön és a' gyökerestől kidült fák ugy kivették formájokból, hogy társaink soká nem találhattak vizes ágyunkra. Végre György, a' gróf inasa, ránk akadt, 's csak hamar örömmel tapasztaltuk, hogy még a' száraz földön állhatunk. A' következő hajnal felségesen hasadt, 's lángtekintetet vete a' borzasztó pusztulásra. Alig maradt egy élő fa is gyökerén; valamennyi kunyhó össze roskadt; az özönhullámok minden bokrot földre nyomtak-le. Lovaink elrémülve karikába állottak, 's fejöket egymás mellé dugák. A' viz már elfolyt ugyan a' dombokról, 's táborhelyünkről; de az árkokban folyvást zugott. Azonnal öszve olvastuk a' legénységet, 's örömmel láttuk, hogy senki se hibázott.

2. Anatoliko és Missolunghi.

Missolunghi öble mellett tanyáztunk, 's Anatoliko előttünk terült-el. Ezen látvány életet önte tagjainkba; kettőztettük erőnket, 's már délutáni négy órakor azon kuthoz értünk, melly egyenesen Anatoliko ellenében van. Ezen felséges forrásból enyhitettük szomjunkat. Az egész vidék tömve volt szarvas marhával, holott Missolunghiból 's Kombotiból hozott minden hirek szerint ugy hallottuk, hogy a' táborunk 's város köztt fekvő környék egészen kiraboltatott, 's minden élelemből kifosztatott.

Anatolikóba értünk. Nem volt itt ház, korcsma, bolt, mellyben henyélő görög katonát nem találtunk volna. Mindenféle 's felesleges bőségben árulták itt az élelmet a' falusiak 's városbeliek. Ezt látván mohón vágytunk azok után, miután annyi hetekig szükséget szenvedtünk. Elértünk St. Angelo piaczára; de örülnünk kellett, ha esedező kérésünkre legalább csak nehány parát (török kis pénz) kaphattunk, mellyeket lábaink elejébe vetének, mintha legutálatosb kóborlók voltunk volna. Csak hamar utnak eredtünk, hogy valamelly csónakot keressünk, mellyen Missolunghiba evezzünk. Ez okból egy szük utszán kelle keresztül mennünk, mellyben sok kávéházak voltak. Ezekből nagy zsibajt hallottunk, mert tömve valának éneklőkkel, játszók, 's politizálokkal. Ezek köztt legkitünőbbek voltak a' görög katonák, kik könnyelmű földijeiknek a' legszemtelenebb hazugságokat regélték, 's az egész világ előtt olly jeles tettekkel dicsekvének, mellyekről magok se gondolkodtak valaha. A' szemérmesebbek azonban csak azt vitatták, hogy a' philhellenekkel együtt nyertek a' Törökön győzedelmet. Egy másik kávéházban némellyek azt is állíták, hogy Komboti mellett

a

ők egyedül 30.000 Törököt egy lábig levertek. Mi, kik tudtuk, hogy e' kapitánsági Görögök azon napon azzal is beelégedtek, hogy a' sebesülteket és holtakat kirablották, 's rajtok méltatlankodtak, csendesen kénytelenittettünk odább menni mellőlek, 's Missolunghiba vitettük által magunkat. *(Folytatás következik.)*

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

A' Kokosfának sokféle haszna. *(Végzet.)*

A' Sago is könnyen készül ezen fa törzsökének belsejéből, ha t. i. a' benne levő reczézet megtöretik, azután vizbe kimosatik, keresztül szüretik, hogy a' fás rostok az aljas lisztől elválasztassanak.

A' diónak hüvelye házi butorok fényesitésére, és szobapalló surolására használtatik. Azon madarak, mellyek függő fészkeket csinálnak, ugyan abból szokták ezeket készziteni. Azonban leginkább használtatik a' Coir vagy Cair készitésére; de akkor a' dió egészen érett nem lehet. Ez a' szó Coir hihetően a' portugali Cairel főnévből származik, melly parókát vagy rojtot jelent. Shingal nyelven Coirt Kohu szó fejezi-ki. Hogy a' dió hüvelye levétessék, erre nézve egy nagy vas szeg, vagy éles kemény fadarab szuratik a' földbe: azután a' dió reá nyomatik, a' szegnek vagy fának csúcsa a' roston keresztül hat, mi által a' dió hüvelye a' belső héjtól megválik. Illy módon egy ember naponként 1000 diót képes kifejteni hüvelyéből. Ha azután Coirt akar készziteni, a' lefejtett hüvelyeket nehány hónapig vizben áztatja, 's ugy azokat egy kövön valamelly nehéz fával öszve tördösi. Az amerikai partokon, hol folyó vizek nincsenek, a' Coirfabrikások olly gödröket ásnak a' homokba, mellyek a' magos vizállásnál mélyebbek, ezekbe takarják azután a' dióhüvelyeket, minekelőtte öszve tördösnék. Végre a' megtördösött hüvely mindaddig kézzel dörzsöltetik, mig a' rostok közötti husos rész egészen megválik, 's ekkor kész a' Coir. Negyven kokosdió ad mintegy hat font Coirt. Ezen munka után ujjakkal a' rostok fonalakká sodratnak, mellyekből mindenféle köteleket lehet gyártani. Minekelőtte a' vasmacskának vas kötelei divatba jöttek volna, az Indiába menő minden hajók illy coirkötelekkel láttattak-el annyival is inkább, minthogy ezeket a' tenger vize meg nem rontja. A' coirkötél hajlékony, sima, erős, és rugós, 's a' hajón jól használható.

Coirfonállal aggatják öszve csónakjaik deszkájit a' belföldiek. Ceylonban ezen fonálnak 500 fontja 2 font sterlingbe kerül. Sok illyen fonalat hordanak az indiai kikötőkbe; 's a' hollandi kormány alatt évenként 3 millio font fonál készitteték. Nehány év előtt

Brasiliának Recif városában, Pernambuco szomszédságában, alapittatott illyen coirkötél fabrika.

Indiában a' Coir gyakran használtatik szőr helyett is, mellyel matraczokat, vánkusokat, 's nyergeket tömnek-ki. Seprők, 's kefék (borosta) készitésére is vétetik, mellyekkel házakat szoktak meszelni.

Az érett kokosdió magva ollyan forma izű, mint a' mandola, 's a' lakosok Jageryval szokták enni. A' latrok szigetén (Ladronen) kenyér helyett eszik hússal és halakkal. Néha megreszelve riskásával vegyitik, hogy kellemesebb izűvé tegyék. Majd ismét lisztté törik, czukorral keverik, 's apró kalácsokat sütnek belőle. Átaljában ezen gyümölcs nagyon táplálónak tartatik, és sokan azt vélik, hogy az embert megkövériti.

Ha a' mag kevessé megnyomatik, téjhez hasonló fehér folyadékot bocsát magából; 's midőn az Indiában élő Europaiak tehén-tejet nem kapnak, kokostejet vesznek helyette. Egy másik téj-helyettes higság ugy is készittetik, hogy a' mag lisztté töretik, azután a' dióban levő folyadékkal öszve kevertetik, 's leszüretik. Nyugotindiában kokosdióból Puddingot, sőt becsináltat is készitenek, ha t. i. mézzel és czukorral elegyitve edényekben elteszik, valamint nálunk a' becsinált gyümölcscsel szoktak bánni.

Mihelyt a' dió megérik, belőle valamelly olajos higságot készitenek, mellyel azután az Indusoknak igen kedves Curry nevű ételök szokott készülni. Legnevezetesebb azonban ama jó olaj, melly a' kokosmagból veretik. Tiz dió mintegy két kanta (egy pint) tisztátlan olajt, de 30 dió csak mintegy három fontnyi tisztát fizet. A' magnak vizes része kipároltatik, ha a' nap hevének kitétetik, 's ez által nehány nap alatt jó formán megavasodik. Ezen mineműségében a' magot Copra-nak nevezik, 's igy viszik azt az ökrök által hajtott olaj-törő malomba. Nehány esztendő óta egy gőzgépely segedelmével Colombóban sok illy olaj veretett. Az olaj kisajtolása után megmaradott anyagot Taur-nak nevezik, mellyel sertést, 's tyúkot szoktak hizlalni.

Ceylon nagy mennyiségű kokosdiót hord-ki évenként kivált Keletindiába; nevezetesen 1809-ben a' kivitel 2.977.275 darabra ment. Átaljában száza két forinton, Brasiliában hármon kel. Angliába Nyugotindiából hozzák, hol a' hajóskapitánok szedik öszve, hogy a' hordók 's málhaládák közti hézagot megtölthessék. Azért a' vitelbér kevésbe vagy semmibe kerül, 's az angol tengeri városokban olly számosan látni mint a' narancsot.

A' kokosdióolajnak egy gallone-ját 54 krjával Ceylonból ki lehet vinni, 's ezen áron évenként sokat hordanak-ki Keletindiába, és Javába; az utóbbiban egy Picul 15 forinton, vagy is egy gallone 1

ft. 3 kron kel-el. Nehány év óta angol országba is hozatik, hol egy gallone 3 ft. 36 kron is elkel. Részint világitásra, részint posztókézműhelyekben (manufactura) használtatik; azon kivül belőle jó szappant, 's különös jóságú gyertyákat is készitenek. Az üveghutai fuvók ezen olajt minden másnál többre becsülik.

A' kokosdió kemény héjából olvasókat, ivó 's más házi edényeket csinálnak. A' belőle készült ivó-medenczéknek különös erőt tulajdonitanak; nevezetesen mondják, hogy azok a' részegitő italokkal antiapoplektikai tulajdonságokat közölnek. A' belföldiek azokat meg szokták fényesiteni, 's reájok domború alakokat metszeni. Igy ékesitve azokat czukor szelencze gyanánt használják az Angolok. Délamerikában Montevideo szomszédságában szépen ékesitett kokoshéjakból isszák a' theát, midőn ezt hosszú ezüst csőken szörpölgetik. Keletindiában és Braziliában a' kokosdió egyik részéből közönséges merőkalanat is csinálnak, de annak nyelét fából készitik. Némelly ázsiai szigetek lakosai bizonyos száraz és hig tárgyak mértékére is használják a' kokoshéjat. Értéköket a' beléjek férhető Kaurik (csigapénz, cyprea moneta) határozzák-meg. Ez okból vannak kokoshéjak, mellyek 500—1000 kaurit is érnek.

Régibb időkben sokkal többre becsültettek a' kokosdiók, mint most. Rochon állitása szerint nem volt szokatlan dolog, hogy egy dióért 400 font sterlinget is fizettek. II-dik Rudolf császár 4000 ftért se kaphatott egyet; de már most igen olcsók.

Ha a' kokosfa valahova elültettetik, néha már 5—6 év mulva is terem gyümölcsöt; de 8—9-dik esztendeje előtt keveset terem. Ellenben 60—70 évig is termékeny marad. Jó földben 's nedves esztendőben minden 4—6-dik héten virágzik; azért közönségesen ugyan azon fán egyszerre érett gyümölcsöt 's virágokat is lehet látni. Többnyire 5—15 dió egy csoportban szokott együtt függni; jó földben egy fán 8—12 csomó, vagy is 80—100 dió teremhet. Tudva van, hogy többet termő fa is lehet; de átaljában nagyobb számra nem bizakodhatunk.

KÜLÖNFÉLE.

Szinészeti anekdota. Bizonyos vármegyének köz gyülésére egy magyar szinész társaság megjelenvén a' gyülés első napján Weidman „Corvinus Mátyás" czimű nemzeti hős darabját adá elő. Minthogy különben is számos közönség jelent-meg a' gyülésre, estve a' játékszini hely, vagy is a' ns. vmgye házának nagy tereme, mellyet a' t. Rendek különös hazai pártolásból engedtek által a' honi szinészeknek, tömve volt. A' játék elkezdetett; a' közönség figyelemmel hallgatta és várta a' darab kifejlését. Azonban az álló hallgatók egyike a' 2-dik felv. végeztével előre tolakodik, 's fenn hangon és egész ujság-kivánással

igy szólt: „alázsan kérem Domine Spectabilis Viceispán ur, nem méltóztatik tudni, hova való komédiások ezek?“ — Egy ott ülő uri ember a' kérdéshez képpest tréfát akarván kezdeni ezt adja válaszul: „„„ezek bizony Francziák.““ Mire a' kérdező elcsudálkozva 's fejcsóválva: „soha bizony! — már kigondolná, hova nem vetődnek-el ezek a' Francziák, még ide a' mi vármegyénkbe is!“ — Ezzel hallgatva visszsza ballagott helyére; azonban feszült figyelemmel nézé a' játék további folyását: de a' 4-dik felv. végzetén, t. i. midőn Zápolya Imre, mint hadvezér, a' királynak veszélyben forgását a' sereg előtt lefesti, 's minden vitézt és Magyart a' király és haza szabaditására buzditó szavakkal felhevit, e' lélek-ébresztő monolog rekesztvén-be a' felvonást, amaz előbbi kérdező ur magán kivül ragadtatva ismét előre tolakodik, 's most fenn szóval felkiált: „de Domine Spectabilis Viceispán ur! ha a' többi mind Franczia is, de ennek a' Zápolyának legalább az apja már csakugyan Magyar lehetett!“ — Mire közös lett a' tréfás kaczaj.

Megyery Károly.

Abbas perzsa sach egykor reggel kilovagolván utjában egy jobbágyával találkozék, kitől lova ugy megijedt, hogy urát majd leveté. — „Üssétek agyon!“ kiálta Abbas mérgesen kisérőjeinek. — „„„Miért?““ kérdé a' megrémült jobbágy. — „Mivel olly rút vagy — felel a' sach — hogy még lovam is megijed tőled.“ — „„„Ó be utálatos lehet e' szerint a' te képed — kiálta a' rémült — melly életem kivégzésére jött előmbe.““ — E' felelet nagyon megtetszett a' sachnak, 's a' jobbágyot megajándékozva bocsátá haza.

S. Karolina.

Democritusi porok. 1) Bizonyos tanácsosné 's egy irnokné valamelly társasági körben voltak. — „Ah kedves! — monda a' tanácsosné emennek — képzelje csak, a' mult éjjel kegyedről álmodtam.“ — „„„Ó, Istenem — viszonzá az irnokné sok főhajtogatással — milly nagy szerencse!! De az én kötelességem lett volna nagyságodat megelőzni.““

2) K. városi polgármester bejött a' pesti vásárra. Itt egy eltévedt külföldi igy szóllitá őt meg: „Ugyan jó ember! merre van a' vadászkürt?“ — „„„Én nem vagyok jó ember — felel amaz — hanem a' k—i polgármester!““

Mérey Móricz.

Megrettenés következménye. Aulus Gellius atticai éjeinek 5-ik könyvében beszéli, hogy Crösusnak, Lydia királyának, fija gyermekségében beszélő tehetségét egészen elveszté. Bizonyos város ostromakor, mellyet Crösus maga oltalmazott, egy ellenséges katona a' királyra rohant kivont fegyverével, őt valamelly hadazó vezérnek gondolván. A' fiú, ki éppen apja oldala mellett viaskodott, ezt látván annyira megrettent a' veszedelem nagyságán, hogy azonnal visszatért szava, 's felkiáltott: „Kegyelmezz atyámnak.“

Éljünk az alkalommal! Midőn f. e. marczius 22-én Halil pascha felesége Saliha szultanné szerencsésen egy férjfi gyermeket szült volna, az a' bevett uj török szokás szerint igen örvendetes történetnek tartatott; 's minthogy a' keleten bevett szokás szerint tartozik a' házi ur illy örvendetes alkalomkor erszényét kissé bővebben kinyitni mind azokra nézve, kik az övéihez tartoznak: e' végből tehát a' harem valamennyi dámáji, kik Halil bőkezűségével nem igen dicseked-

hetének, egy akarattal abban egyeztek-meg, hogy a' pascha nagylelkűségéhez folyamodjanak. A' szép kérőnék valóban meg is kapták, mit kivántak, t. i. adósságaik kifizetését. Szerencsére nem ment többre az adósság a' ruha-árusoknál, himvarróknál 's a't. mint más fél millio török piasterre.

JELESMONDÁS.

Szerencse.

Mutatott kedvének
'S forgó kerekének
Nincs kötöző láncza.
Agyafúrt fejének
Vakult elméjének
Nincs semmi tanácsa.
Gyakorta öröme
Szivünknek gyötrelme
Változó a' táncza.

Gróf Kohári után (a' 17. századból) Ká. Irma.

Emberi iparkodás. Az ember mindig azon munkálódik, hogy sorsát jobbitsa. Szüntelen azon törekedik, hogy egészségesebb, megbecsültebb, vagyonosabb, hatalmasabb — egy szóval szerencsésebb legyen. Ezen sokszor magunk előtt is titokban levő fáradozás okából, a' jólétel és boldogság szünet nélkül való felkereséséből származik azon ki nem magyarázható aggodalom, melly minden embernek nagyobb vagy kisebb mértékben természete; mellyet kiki, ha maga magába tekint, nyilvánosan érez; melly, mig él, soha egészen meg nem szünhetik, és mellynek különb különb czélra való vágyása jobbára a' neveléstől, a' gondolkodás módjától és az időkortól függ. Egynek szive öröm-érzéstől remeg, és lelke mennyei lángra gyúl olly dolog elérésével, mellynek birtoka egy másikat hidegen hagy. Egyik a' szép érzések, nemes cselekedetek és az emberiség szent felemelkedése homályországában találja az ő lelke békéjét, midőn egy másik gond nélkül való életben, jó asztalban, tölt ládákban, kézzel fogható jókban leli elméje nyugtát. — Kiki mást keres, mást vadász: de ritka, nagyon ritka az, a' ki az ohajtott jót az ahoz vezető uton keresné. És midőn az esztelen azon boldogságot, melly sajátja, megveti, hogy nagyobbat leljen: a' bölcs nem könnyen hagyja magát elragadtatni, hogy azt, a' mit bir, egy remény álnok képének feláldozza. Ő azon csekélynek árát és becsét, melly már az övé, inkább az azzal való okosan élés és megelégedés által neveli. — Változik ugyan századok leforgása alatt a' nemzetekben is az időkor szerint a' boldogságról való képzelet; de annak elnyerésére való fáradozás mindig állandóan megmarad.

Gr. Széchenyi I.

Csere-rejtvény.

7. 6. Szolga nem, kit igy hivunk.
5. 6. Nála nélkül csúf az arcz.
3. 6. A' sebekre gyógyszer ez.
1. 3. 6. Ur szegény egyforma itt.
1. 5. 6. A' levél csak ebbül áll.
1. 2. 7. Fákat összve rágni tud.
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Élte a' fukarnak illy.

Szigethről.

Előbbi rejtvény: Buda.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

63.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön augustus 6kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Töredékek egy philhellen-zászlóalj történetéből.

(Folytatás.)

Bár nagy volt is Anatolikóban a' hadsereget elhagyó henye Görögök sokasága; de ahhoz képpest Missolunghi olly vásárhoz hasonlita, mellyben csak erőködve lehet az embertömegen keresztül hatni. Szigetbeliek, Moreoták, Epiroták, minden törzsökbeli Görögök legtarkább egyvelegben forgottak itt, 's jártak keltek szép fegyvereikkel. Leginkább a' kapitánok törekedtek egymást felülmulni gazdag fegyveri ékességökkel, mellyekkel felczifrázva, 's pipázva fitogtaták naponként magokat az utszákon 's vásáron. Válogatott idvezlésekkel köszöntötték egymást a' két vagy többféle kapitánságok tisztjei, ha szemköztt találkoztak, mintha valami udvari czerimoniára voltak volna rendelve; 's ha ezen magok viselete egy részről egészen a' nevetséges oldalig terjedett, más részről boszantó képtelenség volt, minthogy azon tehetetlenségre, 's buja munkátlanságra emlékeztetett, mellyben ezen emberek csak tobzódtak, 's a' mellett még el is bizták magokat. Minden kávéház szüntelen ugy tele volt, hogy az ajtó küszöbéig is alig lehetett lépni. Az utszákon és szabad térségeken a' Görögök mesterséges szökőkutakat csináltak bádog medrekben, mellyeknek viz-sugaraik csörgetyűkkel megrakott apró kerekekre hullottak, 's csengő muzsikát eszközlöttek. A' vizmedrek virágkoszorúkkal valának ékesitve, 's czitrommal és narancsokkal körül rakva. Azon medrekből, mellyekbe a' viz amonnan lefolyt, több körülálló árosok mindenféle czitromos vizet meritettek, mellyel magát kiki enyhithette. Ugy tetszett, mintha itt örök innep tartatnék, mintha görög ország szabadságát az itt kérkedve kószáló herék vivták volna ki. Legalább az itt levők legkevesebbé sem állottak hátrább az Anatolikoiaknak hazugságaik erejére 's bőségére nézve.

A' henyén futkározó Görögök száma naponként nevekedék annyira, hogy Missolunghi már nem adhata valamennyinek szállást, 's több kapitánságoknak városon kivül kellett tanyázni. Ezek mind elfutottak a' hadseregből, 's ezredjeket vagy zaszlóaljokat cserben

zik. Nem messze Whampoatól egy sziget van, mellyen ezen kereskedés egész nyilvánosan gyakoroltatik, 's a' sziget lakosai semmi egyébbel nem foglalatoskodnak, mint hogy az idegen hajókba a' portékákat hordják. A' mandarinok engedékenysége erre nézve világszerte ismeretes, 's azért csak értekezni kell egy kevessé velek.

A' külföldi kereskedésen kivül még igen jó kereskedést gyakorolnak Cochinchinától egész Singapurig az indiai fő tengeren. Az angol parlamentnak benyujtott tudósitások szerint mind ezen hajók közül 20 Japanba megy, 13 Borneó-ba, 6 a' malay-i szigetekbe, 13 Manillába, 10 Sumatrába, 20 Cochinchinába, 4 a' Sulu-i szigetekbe, 8 Singapurba, 9 Cambodschába, 2 Celebesbe, 1 Rhioba, 20 Tonkinba, Javába, és 89 Siamba. Ezeken kivül még számos kisebb hajók, mellyek mind Hainan szigetéhez tartoznak, járnak szerte, 's közülök mintegy 50 Siamba 's körülbelől 43 indul Cochinchinába, a' többiek Tonkin és Singapur felé üzik kereskedésöket. A' Siam, Borneo, Java 's egyéb szigetekbe letelepedett Chinaiak is birnak illy hajókkal, hogy hazájokkal szüntelen közösülésben maradjanak; közülök mintegy 81 ismertetik, mellyeken kereskedést üznek. Ezen hajóknak terhe 120 és 900 tonna köztt változik; némellyek 1000 tonnára is reá mennek; a' közép szám közönségesen 300. Öszvesen az egész kereskedői hajózat 80.000 tonna teherre becsültetik, mellyek közül 70.000 jő a' chinai, 10.000 pedig Hainan szigetbeli hajókra. Még ezen kivül számos hajók üzik a' tengermelléki kereskedést, mellyek, ha már külhoniakkal nincs dolguk, a' tartomány délkeleti részeibe szállitandó portékákat vállalnak magokra. 1831-ben Canton folyóban 80 hajót lehete látni Amoyból, 150-et Tsung-tsau-fu-ból; 300-at Hiauy-tshau-fu-ból, 300-at, mellyek Keangmun és Fuhkien között kereskednek, 16-ot magából Cantonból. A' hajósnép e' nagy hajókon 150—200-ra, néha pedig szinte 300-ra megy. Egyébiránt e' hajók igen roszul vannak épitve, 's képtelenek sik tengeren a' szélvész dühének ellent állani, miokért igen sok el is vesz évenként.

A' chinai kereskedés Indiában igen sok magános vállalkozásokra ad alkalmat, mellyeket a' keletindiai társaság nagy és rendes kereskedésétől meg kell különböztetni.

Az Angoloknak Indiábaa három fő telepitvényök Calcutta, Madras és Bombay.

A' magános kereskedés China és India köztt jóformán tetemes summát hoz forgásba. 1813—1829-ig 315.741.802 dollart (egy dollar 5 frank) hozott forgásba, a' mi egy-egy évre 19.733.860 dollart tesz.

A' legjelesb kereskedési czikkely, melly Indiából Chinába jön, a' mákony. Chinából pedig Indiába több tiltott árúk vitetnek, 's közt-

tek ollyak is, mellyekre különben igen nagy vám vettetett. 1830-ban 46.854.533 font pamut; 10.194 pekul *) ércz; 13.916 pekul fűszer és bors; 8.994 pekul nád; 17.701 pekul mákony; 6.166 vég posztószövet; 16.936 dollarnyi pamut szövet; 267 pekul sodrott pamut; 111.469 dollarnyi drágakövek vitettek Chinába: — Chinából pedig ki ugyan azon évben 889.067 font durva selyem; 925.200 vég nanking; 143.464 pekul czukor; 2.748.533 font thea: 11.385 pekul fahéjvirág; 465.195 dollarnyi selyem árúk; 4.648.370 dollarnyi nemes ércz vitetett.

A' keletindiai társaság szintén beszállitja a' fennemlitett árukat, csakhogy az ő és magánosok által küldött portékák köztt igen nagy különbség van.

Angol országnak Chinával rendesen gyakorlott kereskedése főleg kiszállitásokban áll ezen országból az egyesült statusokba. A' kiszállittatni szokott czikkelyek thea, selyem, nanking, és vegyes árúk. 1793-tól 1831-ig egyedül a' theából mintegy 32 millio font vitetett angol országba, 's ha fontját csak két schillingre vesszük is, már 3.200.000 font sterlinget tesz. Minden kereskedési czikkelyek közül a' thea az, melly legbiztosabb nyereséget ad; mert használtatása napról napra terjedtebb lesz. Europa évenként 41.638.000 fontot fogyaszt-el, miből 23 millio angol, 5 millio orosz országra, 2 millio Hollandiára, félmillio franczia, 130.000 font dán országra, 3.500 font Nápolra, 3.500 a' német és ausztriai birodalomra, 's végre 1000 font olasz országra számittathatik.

Azon czikkelyek, mellyek angol országból vitetnek Chinába, leginkább posztó- és pamut szövetekben 's érczekben állnak. Az utóbbi esztendőkben Canton szüntelen tele volt angol árúkkal, 's kelleténél is több; a' honnét kénytelen lettek uj egybeköttetést keresni az éjszaki kikötőkkel, 's ezt Coreával kezdeni, de minden eddig tett próbálatok a' kormánynak igen nagy felvigyázásán még mindig elsiklottak.

INTÉZET.

Canadai sajtók, 's nyilvános intézetek.

Mennyire haladt-elő a' miveltség Canada tartományában (Északamerika), itéljék-meg olvasóink a' következő adatokból. Quebeck fővárosban 4 ujság jelentmeg; ezeknek hárma hetenként kétszer, a' hivatalos vagy is statusbeli ujságlevél pedig hetenként csak egyszer adatik-ki. Canadának tudományos fővárosa azonban nem Quebeck, hanem Montreal; itt 6 angol, 's két franczia hirlapot nyomtatnak, mellyek, egyet kivéve hetenként kétszer jelennek-meg;

*) Egy pekulban 100 chinai font van; 's 60 kilogrammal egyenlő.

ellenségnek első idvezlése nem viszonoztatott. — Ez tehát álmélkodva megszünteté allah-kiáltásait; de azután (hihetően olly véleménynyel, hogy az alsó hegy katonával megrakva nincsen, mivel a' mi szikla sánczainkat a' különben is szirtes lejtőn megkülönböztetni nem lehetett) még erősebb irtózatos lármával tódult előbbre. A' nagyobb hadcsapatok eszrevehetően éppen arra felé tartának, hol a' philhellenek állottak. Igy jövének a' Törökök 100 lépésnyire hozzánk; de azon pillanatban, midőn a' hegy tövére lépni akarnának, minden sánczból öldöklő lövéssel fogadtattak, melly egy percz alatt százakat teritett a' földre, és soraikban nagy zavart okozott. A' megtámadók ujabb sereget vonának magokhoz, 's már a' másodszori dühös megtámadásnál 2—3000 ember rohant sánczainkra. A' philhellenek halált 's veszélyt szórtak csekély veszteségök mellett a' sürűn tóduló török csoportok közé, mellyeknek minden arasznyi földet sok vérrel és számos holtakkal kelle megvásárlani. De már most az ellenséges gyalogság egész ereje hömpölygött meredeken emelkedő szikláinkra; a' philhellenek azonban folyvást tartó hidegvérűséggel védelmezék azokat. A' hegy aljját már is sürűn fedék a' Törökök tetemei, pedig még legkisebb előmenetelre se tehettek szert. Ekkor a' hegy oldalára rohantak, hol egyetlen sziklatetőt védelmezett osztályával Chauvassaigne, egy 20 esztendős ifiú, ki az előtt a' franczia testőrség (gárda) hadnagya volt. Ez vala az egyetlen pont, melly ezen oldalon védetett.

Az ellenség zászlósa szokás szerint száz lépéssel előbbre ugrott, hogy zászlóját, mint védendő szentséget, földbe szegezze. De azon pillanatban, midőn ezt tenné, egy a' sánczból reá lőtt golyó őt földre terité, Chauvassaigne pedig vakmerőn ugrék-le a' sziklatetőről, megragadja a' félholdat, 's dicső prédájával ismét helyére mász-fel, még mielőtt az utána tolongó ellenség a' hallatlan merész rablás által gerjesztett bámulásából feleszmélhetne. Az egész tömeg annyira elbámult, hogy, mintha földhez szegezték volna, hirtelen megállapodék. Végre a' sokaság inkább dühös orditáshoz mint emberi kiáltáshoz hasonlitó allah-lármával 's zajos irámlással rohan a' szikla felé. Az első megtámadás vissza veretik; a' második kettőztetett dühösséggel történik. A' philhellenek tapodtat se hátrálnak. Az ellenség már is kétszer mász-fel a' szirttetőre; a' mieink kétszer taszitják-le őt bajonettjaikkal. De ugy látszott, mintha mindenik holt Törökből más 10 Török támadott volna. Még talpon áll a' megsebesült Chauvassaigne, egy kezében tartván az elfoglalt zászlót, másikban levő kardjával kétségbe esve védelmezé magát, mert már sokan elhullottak hős társai közül. Körül keriti őt az ellenség, 's a' zászlót ki akarja kezéből ragadni; de ő azzal is dühösen csapdos maga kö-

rül, mig egy török kés ketté metszi karja inait, 's egy kardcsapás éri fejét. Ő hanyatlik, előre esik, 's lebukása közben elcsonkult testének tetemével fedezi az elfoglalt félholdat.

Igy harczoltak a' mieink itt és minden sánczokban hasonló bátorsággal, de nem hasonló szerencsétlenséggel. Spiro, ki a' philhellenek előoldalán vitézül viaskodék csapatjával, miután övéinek nagyobb része elhullott, bár folyvást megtartá álláspontját, még is végre kénytelen volt hátrálni a' nagyobb erő előtt. Csak most kezdé az ezred a' megtámadást elővigyázattal ugyan, de rendithetlen bátorsággal; Werndli az ágyújiból kilőtt kartácsokkal egész török sorokat teritett-le vagy szórt széjjel. A' vivók dühe és harcza mindig nevekedett. Már is sokan elhullottak közülünk, de azért a' philhellenek minden ujabb megtámadást tüzeléssel 's bajonettal vertek vissza. Végre a' Török bal szárnya ingadozni kezdett, az ezred vitézség csudájit bizonyitá-be; a' bennünk lángoló győzedelmi remény vágyunkkal egyesült elesett atyánkfijai megboszúlására. Valóban már mint győztesek állánk helyünken; az eddigi védelem megtámadássá változék, 's a' philhellenek a' Törököknek hátráló bal szárnyára készültek bajonetjokkal rontani. Ekkor a' szoros uton 1000 lovas ellenség jelent-meg, 's Gogo a' megfutásra ad jelet. Hijában üt Marko Bozzaris, hijában lőnek emberei a' megfutamlott Görögökre, hogy őket meg állithatnák; Gogo egy dombra vezeti őket, 's ön földijeire tüzeltet. Marko már most egyedül magára vállalá ugyan a' szoros ut védelmét; de későn volt; a' török lovasság már előre nyomult, 's a' maroknyi ellentálló Szuliotákat rakásra hányá. Ez után kirohant a' mély utból, 's nem is sejtett sebességgel a' philhelleneket elzárta az ezredtől, ágyúktól, 's egész görög seregtől. Mi azonnal egyesült erővel fordulunk az uj ellenség megtámadására. Tarella, kinek ezredét tisztjeinek nagy veszteségével nyomá vissza az ellenség, most veszi eszre, hogy mi el valánk tőlek szakasztva, 's mindjárt elhatározza, hogy keresztül ront hozzánk, 's helyre állitja a' közösödést. Bajonettal rohan a' Törökre, de azon pillanatban, midőn vissza verve legényeit ujabb megtámadásra ösztönzi, egy golyó furja keresztül hős melljét. Ő elesik, 's a' vezértelen ezred visszavonul. Ekkor Normann gróf jelent-meg, ki e' napon hadi isten gyanánt szállonga a' csatapiaczon, 's mindenütt volt, hol legmakacsabban viaskodtak. Most is ama hátráló ezred elejébe állván kardját villogtatva e' szókkal vezeti őket még egyszer a' Törökre: „Utánam, vitéz katonák, utánam! Mentsükki a' philhelleneket! Győzedelem; vagy halál!“ Az ezred kettős buzgósággal kezdi a' megtámadást; az előcsapatot szétveri; ekkor Normann melljét is golyó éri, 's eszméletlenül vitetik hátra. — Az

számú közönséget. Az előadás érdekét nevelék Kántorné (Köröndiné), Barthánė (Vilma) Lendvayné (Lidi), Kovácsné (Lucza), asszonyok. Az utóbbi szerep némelly jeleneteiben az igen aljas kitöréseket talán kissé illedelmesb 's egy nemes kisasszonyra nézve méltóbb viselettel kellene előtüntetni, hogy a' jeles előadóné különféleséget öntene az aljasabb póri és nemesebb szellemű szerep vitelébe. Szerdahelyi (b. Kényesi), Megyeri (Lombai), Szentpétery (Mokány), Szilágyi (Tamás) urak a' helyesen sikerült mutatványt igen mulattatóvá tették. — A' 3-án adatott „bűbájos vadász" felől jövő levelünkben. K.

Makón. jul. 11-kén a' „fekete Fritz" szomorú rajz valódi művészséggel adatott. — 12-én „doktor Pipitér" vig játék mindnyájunkat jól mulattatott; a' bohós szóejtéseken eleget kaczagtak a' nézők. Különösen tetszének Kováts (a' czimszerepben), Balla (Pipitér szolgája), Váradiné (szakácsné), Kőszeghy (Dörgő), Julia (Nina), Váradi (Széphalmi). Lázár (Gyárfás) meglehetősen, Végh (Árosi) nem elég jártosságot bizonyitva játszék. A' darab igen tetszett, 's a' terem olly tömve volt, hogy a' nagy melegséget alig állhattuk-ki. Ohajtanók, hogy tágasb helyök lenne színészinknek, 's igy tartósb ideig lehetnének mulatságunk szerzőjei. — Miután e' szorgalmas társaság itt léte alatt annyira megnyeré a' nemcsak helybeli hanem a' legközelebbi vidékről olly számosan egybe gyülekező közönségnek tetszését, hogy a' gyakran tömve levő szinterem elégtelen volna a' nézők számához képpest, 's illyenkor a' hévség kiállhatlan: e' tekintetből, 's hazafiságos lélektől buzditva, egyszersmind pedig megelégedésének jeléül e' t. megye főispáni helytartója ngos Tököli Péter kir. tanácsnok ur (ki rövid ittléte alatt minden mutatványban jelen volt) tulajdon udvarán levő (az előbbinél négyszerte nagyobb) igen csinos deszka-teremét engedé által színészeinknek, mellyben jul. 26-án adák első játékul „Lumpacivagabundus-t." E' tágasb hely is mind a' mellett, hogy a' szegedi vásár sok színészet-pártfogót elfoglalt, felette tömve volt. A' darab tetszett a' nézők nagyobb részének. A' főszerepek vivőjei Balla (Czérna), Kovács (Lábszij), Váradi (Enyv), és Kőszeghy (Stellaris) köz elégedést nyertek. Némelly hijány engedhető volt a' hely és személyzet tekintetéből. Fülhegyi.

Pécsett maj. 20kán Nagy József és Döme Lajos jutalom-játékaul a' „garabonczás diák" adatott. Sokat olvastunk e' darab többszeri előadatásáról, 's meg kell az igazat róla vallani, hogy nem a' rosz darabok egyike, 's kivált ott, hol minden benne előforduló diszitmény pontosan elkészittetik, jobban gyönyörködtethet, mint Nestroynak sok sületlen darabja. — Muzsikáját népdalokból összeszedte Pály Elek a' társaság igazgatója. Szintén azt mondhatjuk a' muzsikáról, mit a' darabról. Egy hallás elég annak felfogásához, hogy akárki is ott helyben megtanulhassa, 's hazáig dudorázza. Legjobb darab az ouvertura és az adagio, midőn az irások tünnek elő az egészben. Kárhoztató a' muzsikában, hogy minden énekek nagyon mélyen vannak téve (csupa bassistáknak nehéz irni), és hogy az asszony személyeknek semmi énekök nincs. A' czimszerepet Döme, kántort Nagy

adák. Szinteremünk tömve volt. Egy két néző magára vett nehány szót, 's ez által magát köz nevetségre tette-ki. A' diszitmények jól valának elrendezve, 's az egésznek egybefolyása által nyert a' darab. A' Tar-kertet ábrázoló függöny Döme ur által festetett, 's első megpillantása alkalmával tapsot nyert. Játék végén a' két jutalmazott kitapsoltaték. — 21-kén A' „királyi parancsolat" czimű vigjáték jött szinpadra. Különösen jól adák szerepeiket e' remek vigjátékban a' király Szaplonczay ur, Lindenek Baranyi ur, báro Vendel Nagy József ur, Julia Pályné assz. Henriette Therézia, Ordinata Szaplonczayné assz. Desolli Földváry ur, Sebestény Döme, káplár Pály ur. — Branden hadnagy Kiss ur ne fogjon illyes szerepekhez, 's ha csak lehet, kerülje-ki. Gyenge melljével inkább invalidust, mint szerelmes katonatisztet képzeltetett velünk. Játék végén az egész személyzet dicséretes játszásáért kitapsoltatott. Felvonások között Pály ur és Pályné asszony köz kivánságra „Tolvaj szarka" czimű daljátékból kettős dalt énekeltek köz elégedésre. — 24-kén „Miveltség és természet" vigjáték adatott. Ismét egy igen mulattató remek darab, mellyben Parázsóné assz. is részt vett mintegy tiz napi betegeskedése után. Közönségünk meg levén oszolva, része Pályné, része Parázsóné asszony érdemét nagyon becsüli. Ugyan is mind a' két kedvelt színésznék első megjelenése közönségesen zajos tapssal fogadtatik-el; de ma még is Parázsóné asszony (Aspázia) nyeré-el a' kitapsoltatást. Igen igen megelégedve hagyá-el mindenki a' szinteremet; 's ha igaz, hogy e' jelen társaság még csak egy hónap óta állt egybe, nem lehet eléggé dicsérni szorgalmát, mellyet a' darabok helyes előadásában nálok tapasztalunk. Alkonyati.

Szegedről julius 23-kán — Elragadó örömmel lepett-meg minket, midőn jul. 18-án egy olly hirdetéssel meglepettettünk, mellynél fogva a' nálunk volt Balla Károly társaságát három darabok előadásában segélt, — 's innen a' szomszéd Hold Mező-Vásárhelyre általköltözött Pály igazgatósága alatt levő színész-társaság ismét hozzánk leendő térésével huzamosabb időre ohajtja (ha elegendő pártfogást nyerend) közönségünket gyönyörködtetni. — A' magyar színészetnek előhaladásában több kellemes látomány után ha nem több keserűt, legalább annyit kell nyernünk azon gondolatnál, hogy hazánkban még semmi állandó hajlék nincs emelve a' nemzeti színészetnek, 's ha talán van is, abban a' felkentteknek állandó maradhatása nem levén biztositva, a' hazai színészek csak vándorlók, és bujdosók tulajdon honjokban, 's most kivált már, midőn annyira haladtak előre, hogy némellyek közülök vetélkedve felléphetnek a' külnyelvűeknek bár mellyikével: ugy látom, nem lenne már késő oda irányzani gondolkodásunkat hogy magyar országnak legalább némelly fő városaiban biztositást, és állandó pártfogoltatatást nyerjenek a' magyar színészek. — Vajha valahára a' köz ohajtás pártfogókat 's illy czélra áldozókat is nyerne; vajha szoknánk valahára a' színészethez, 's ismernők-meg azon drága virágokat, vagy azoknak gyümölcseit, mellyek a' szinpadokon kelnek, nyilnak, és érnek; ne kellene ugy látni és várni Thalia nevendékeit, mint az üstökös csillagokat, hanem ismernők, és tulajdonunknak neveznők azokat. — Ezeknek előre bocsájtása után jelentem, hogy a' vissza-tért társaság

Beléptünkkor több leányzók jöttek elönkbe ezüst kannákkal, 's vizet öntének kezeinkre; mások ezüst tálakat tartának kezeink alá a' viz felfogására; ismét mások kendőket nyujtának oda törlésre. A' gazdag szőnyegen valamelly négyszegű asztalka állott aranyhimzetű szőnyeggel beteritve, rajta harom láb körületű csemegetal kristályból. A' pascha én és anyám közé ült; kivülünk több udvari dáma is vett részt az ebédben, közöttek egy igen szép asszonyka is, ki előbb a' pascha rabnéja, most pedig egyik serege ezredesénél férjnél volt. Az edények franczia porczellanból valának; voltak az asztalon igen szép ezüst kések és villák is, de mellyekkel a' pascha nem tudott bánni. Midőn leültünk, mindegyikünknek asztalkendő terittetett ölébe, egy másik aranyhimvarrásos pedig bal vállára, és egy harmadik igen finom szájtörlésre adatott. Némelly rabnék legyezőkkel fris levegőt támasztának körülöttünk; mások legkülönfélébb étkeket raktak elönkbe; mások ismét ezüst kannákat tartának 's a' t. Az ebéd csaknem unalmas volt, mert mintegy 39—40 tál étel hordatott-fel, 's mindegyikből legalább valamit kellett megkóstolnunk. 'S milly furcsa ebéd volt ez! Az öt első ételfogás ürühúsból és risből állott; azután valamelly édeses következett, majd halak és becsinált diók, 's igy végig egész a' 39-ikig, melly főtt risből és s a v ó b ó l állott. A' kristálytál most elvétetett, 's helyette egy másikat tettek-fel dinnyékkel, baraczkkal, szőlőkkel 's a't. Midőn az asztaltól felkelénk, letérdeplének az ezüst kannás leányok elönkbe, 's kezeink mint előbb, megmosattak. Végzetül kávé és pipa adaték. Mig mi dohányoztunk, a' szultanné visszavonult imádkozni, mit napjában ötszer szokott tenni. Ki most a' következő jelenetet látta volna, azt hiheti vala, hogy valamelly nagy gyermekek társaságába jutottunk; mert annyira rángattak, 's vontak ide 's tova; kiki velünk akart beszélni, nekünk kedveskedni; kiki övéjének mondott, 's nem akará engedni, hogy mással beszéljünk. Négy órakor eltávoztunk. A' kertben ismét elönkbe jöttek ama csinos hangasznek; fejünk fölébe a' rabnék legyezőket és pávatollakat tartának. A' kert-ajtónál bucsút vevénk nyájas vendéglőnénktől, 's az eunuchok vezérlete mellett kocsinkig jutánk."

D e m o c r i t u s i p o r o k. 1) A' tavaszi munka alkalmával egy paraszt hajnalban dologra akarván indulni, istállójába megy, hogy lovát szerzámozza, de ezt dögölve találja. „No igy könnyű lónak lenni — felkiálta a' paraszt — egész télen csak eszik és hever, 's tavaszkor, ha a' dolog ideje jön, megdöglik."

2) „Azt álmodtam az éjjel, hogy a' nagyságos ur egy forintost, a' ngos asszony pedig egy huszast ad ma nekem" — igy szóllitá-meg egy kóborló 's már többszer alkalmatlankodott czigány asszony a' földes uraságot. — „„„Az álmok többnyire ellenkezőleg szoktak megtörténni"" — mondá az éppen nem legjobb kedvű földes ur. — „Jó — viszonzá a' czigányné — igy hát ngos ur ad egy huszast — a' forintost pedig ngos asszony adja-meg." M é r e y M ó r i c z.

H e l y e s f e l e l e t. Egy pap kérdezé a' 9 éves Chateuneuf-et: „mond-meg fiam, hol az Isten, 's én neked egy almát adok." — „„„Mondja-meg nekem tiszt. ur, hol nincs az Isten, 's én két almát adok érte"" — felelt a' gyermek. S. K a r o l i n a.

K é r d ő r e j t v é n y.

1) Mi esik a' Magyarnak jó izűen, a' mit nem eszik, nem iszik, se nem nyel, még is érzi szájában?
2) Mért hunyja-be szemét a' kakas, mikor kukorékol?
3) Mi hijjával van egy jól csinált csizma?
4) Mellyik süveget csinálják nádból?

Előbbi rejtvény: S z i g o r ú.

Szerkezi R ó t h k r e p f G á b o r, halpiacz 86. szám.

Nyomt. T r a t t n e r - K á r o l y i, uri utsza 612.

64.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap augustus 9kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dija helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Töredékek egy philhellen-zászlóalj történetéből.

(Végzet.)

Bár milly rémitő volt is a' Törökök köztt illy módon eszközlött vérontás, de azért ezek még se hagytak-fel a' viaskodással, sőt inkább azon hegy ostromához kezdettek, mellyen ágyúink állának. Éppen ezen elhatározó pillanatban rogyott Werndli lelketlenül ágyúji alá, ki már az ütközet előtt is beteg volt, most pedig a' tartós heves erőködés által egészen elerőtlenedett; 's vele együtt az ágyúk is elvesztek.

Már most a' faluban levő philhellenek is nagyobb erővel támadtattak-meg, 's annak elhagyására kénytelenittettek. Csupán 70 emberből álló csapatjok a' szirthegy csúcsára vonta magát. Csak akkor, midőn oda értek, lettek igazán a' felől bizonyossá, hogy valósággal tökéletesen elzárattak a' többiektől, 's mindenektől el volnának hagyatva. Ellenségtől látván magokat minden oldalról körül keritve, ujra neki kezdének a' kétségbeesett viadalnak. Minden egyes vitéznek egész csoporttal kelle viaskodnia. Egy sem esék-el a' mieink közül, ki magát ön kezeivel ölt ellenség tetemei alá nem temette volna. A' mieinknek bajonettjaik rémitőleg dühösködtek, 's a' vérző Törököknek jajgatásaik irtózatosak voltak. Csatahelyünk, mellyet már vérözön iszapolt-be, mind inkább keskenyedett és szorosabb lett, 's a' hegyre ismét ujabb török csapatok tódultak-fel. Ekkor az öreg Dannia előlépett Mizewskyvel együtt; egy pillanatra egybehivá 's öszve számlálá a' philhellenek maradékát, 's nehány lelkesitő szókat monda hozzájok. Valamenynyin „győzedelmet vagy halált!" kiáltánk utánok. De alig fordulánk ismét az ellenségnek, midőn Dannia melljét kettős golyó szakasztá széjjel. Lováról ezen ismételt szózattal fordult-le: „Philhellenek, győzedelem vagy halál!" — Nem sokára hozzá rohantak a' Törökök, 's fejét levágták. Igy teljesedék-be azon kivánsága, mennél fogva görög országban katonai diszfokot ohajtott kivivni magának.

Ez alatt rettenthetlenül 's fáradhatlanul védelmezék magokat a' hegytetőn még csak negyvenen maradott philhellenek. Végre eszrevették, hogy a' hegylejtőn levő egy igen meredek és kősziklás helyet a' Törökök el nem állottak; ezt tehát használni akarák, hogy a' már hátráló ezreddel még mindig reménylett egyesülésre szert tehessenek. Ez okból két két legény lefeszitett bajonettal indult az őket legközelebb bekeritő csapat ellen. Az Albaniaiak ezen ujabb megtámadáson olly zavarba jöttek, hogy soraikat megnyitván, minket keresztül bocsátottak. Eleinte senki se mert feltartoztatni. Csak akkor kezdettek mindkét oldalról reánk tüzelni, miután nehány száz lépésnyire utat törénk magunknak. Valódi golyózápor köztt folytattuk buzgón menetünket, 's majd minden lépésnél egy társat veszténk-el. Igy értünk végre egy domb tövéhez, melly görög katonákkal volt megrakva. Azon czéllal, hogy magunkat velek egyesitsük, a' dombra akarunk menni, de felülről erősen tüzelnek reánk. A' dombon amaz áruló Gogo-nak istentelen serege állott. Odább kelle tehát állnunk. Ekkor jutott eszébe Feldhann adjutansnak, hogy Normann generál skatulyáját Peta mellett hagyá, 's hogy ezt neki még el kell hoznia. Hijába kértük őt, hogy ezen sikeretlen lépéssel hagyna-fel. De ő kardját kezében villogtatva csatába rohant, 's hozzánk soha többé vissza nem tért.

Még egy erdőn kellett keresztül törnünk, 's a' már csak 25 emberre olvadott seregecskénk erre is szánta magát. Egy hegyre kellett felmásznunk, hogy végre az ellenségnek minket még mindig elérő tüzelését kikerüljük; ez is megtörtént: de mi előtt a' hegy tetejét elérnők, társink közül a' halálos ón sok derék bajnokot döntött a' völgybe vissza.

4. Visszavonulás. Már most vérrel és sebekkel befedve, tompa némultságban Languada felé vettük utunkat, hol még egy két megmenekedett barátink feltalálhatását reménylettük. El levén lankadva, kénytelenek valánk megállapodni, hogy az irtózatos küzdésnek heves erőködéseiből megpihenjünk. Állópontunk olly hely vala, honnan a' csatamezőt, atyánkfijai sirját, 's a' körül fekvő vidéket láthattuk. Valamint hogy e' látvány gyászt vona szivünkre, éppen ugy borzadás fogott-el, midőn észre vennők, mikép folytatják dühöket a' Törökök, miként kutatnak-ki nagy kutyákkal minden erdőt 's völgytorkot (Schlucht), hogy a' sebesülteket, 's eltévedt keresztényeket feltalálhassák. Ki veheti rosz neven, ha illy rettentő pillanatokban amaz agyon vert Törökök rakásai, mellyek a' dombokat, völgyeket, sikságokat befedték, nekünk némi de azért még is csekély vigasztalást szerzének? — Ekkor rögtön hirdeték Arta sánczairól az ágyúdurranások a' Törököknek győzedelmét; minden lövés

tompán, 's fájdalmasan hangzék vissza belsőnkben. Felvánszorgánk tehát, és fegyverünkhez kapván odább siettünk, hogy e' gyülölt hangokat ne hallhassuk; mert ezen árulás és alattomos gyilkoláson gerjedett örömzaj csak sziveinket szaggatá. — Végre, miután a' hegyeken keresztül fáradtságos utunkat folytattuk volna, Maurokordato táborába értünk. 18 emberből, seregünk egész maradékából, álló frontban léptettünk-el a' fő vezér előtt, ki a' csatapiaczról hat órányira maradott. Tudnia kellett már sorsunkat, mellyet görög árulás szerzett számunkra, 's komoly és borongós pillantásinkból, mellyeket reá veténk, minden szemrehányást olvashatott, melly őt 's földijeit érdeklette. Egy szót se volt képes szóllni; forró könyek gördültek-le arczain; köröskörül halálos csendesség uralkodék, valamint a' lelkek országában.

Lassanként Tarella ezredéből, melly hasonlóan tetemes veszteséget szenvedett, 's tisztjeinek nagyobb részét sinlette, nehány szétfutott katonák előkerekedtek. Még csak Normann generál hibázott. Ama lövés, melly melljét érte, csak visszapattanó lövés (Prellschuss) volt, 's mihelyt nem sokára feleszmélt, ujra általvevé az ezred commandóját. Az ő megfontolt és rémithetlen vezérlésének köszönheté az ezred, hogy ennek nagy része az ellenség közül megszabadulhatott. Midőn a' visszavonulás kezdődött, Normann a' hátulsó sorokba állott, 's valahányszor szükséges volt, szembe szállott az ellenséggel. Valamint a' Komboti mellett volt ütközet után, most is ő vala utósó, ki a' táborba ért. Szinte halálra nyargalt lován rohant végre hozzánk, 's igy szólla: „Herczeg! mindent elveszténk, csak becsületünket nem!“ A' fővezér ismét csak könyekkel válaszolt.

A' tábor még két napig várakozék Languada mellett, hogy a' talán még előjövendő elszéledteket bevárja. De csak kevesen jöttek vissza. Ekkor kezdődött a' köz hátrálás. Ehhez csatlák magokat azon kevés philhellenek is, kik az ellenség dühét, 's a' barátok álnokságát kikerülhették. A' kis csapatocska közepén vitetett ama zászló rudja, mellyen Korinthból kimenetelünk alkalmával vigan lobogott a' fehér kereszttel diszlő kék zászló, de most e' helyett fekete fátyol lebegett a' föld felé.

INNEPLÉS.

Nyilvános tánczmulatságok Mexikóban.

A' főváros legfényesebb nyilvános tánczmulatságai a' börze teremeiben tartatnak, 's részint aláirás által a' részvényesek kiküldöttségének felvigyázása alatt, részint községek vagy magányosok talál

adatnak, kik a' teremet kibérlik, 's ugy aztán kiki a' maga vendégeit meghivja. Volt alkalmam mind a' kettőben részt venni — igy szóll a' tudósító — im itt rövid rajzolatja.

1830-ki september 18-kán egy aláirási bál adaték. A' társaság esti nyolcz óra után csak hamar összegyült. A' terem pompásan volt felékesitve, 's kivilágositva. E' teremet oszlopsorok tartják, 's első pillanatra ugy látszik, mintha ezek végett tánczolni se lehetne; de az nem ugy van, sőt inkább az egész térséget különféle colonnákba oszták a' contretánczra; hagynak helyet a' keringőnek is, 's minthogy virágokkal és mindennemű lombozatokkal fel voltak ékesitve, igen kellemes tekintetet nyujtának. A' terem alapja felett gyönyörű drapperiában valamennyi amerikai köztársaságok zászlóji lobogtak; akarták az Europaiakéit is hozzájok csatolni, de ez bizonyos diplomatikai nehezségek végett elmaradt. Nevezetes, hogy ezen pompás teremben, 's válogatott csinossággal öltözött vendégek közlt az inasok pongyola nemzeti öltözetökben, pamut dolmányban és hálósipkában ürögtek (futkostak) a' vendégek között. A' báli nép nem volt felette sok, alig több három száznál. Az asszonyságokon a' fehér még elnem vegyült europai arczszin volt leginkább kitünő, midőn évvel ezelőtt a' fekete és vegyes szin mellett volt a' többség. Az asszonyságok legnagyobb részint igen pompásan és dúsan valának öltözve, gyöngyökkel és drágaságokkal 's egészen europai bálöltözetben, még pedig nemcsak a' bájos tánczosnék, hanem tisztes nagynénikéjeik és anyjaik is, kik ezelőtt világért se hagyták volna oda nemzeti öltözetöket. A' szépek általánosan olly hiedelemben valának, hogy a' legeslegujabb divati izlés szerint öltöztek; azonban kénytelen vagyok ez iránt némelly kétséggel lenni; mert habár nem vagyok is beavatottja az europai divatujságoknak, még se hihetem, hogy a' parisi, londoni, vagy berlini báldámák magokat akkor olly pipere-carricaturákkal eldisztelenitették volna, mint azt itt láttam. Valóban botránkoztatók voltak a' felette hosszú derekak, némellyek három négy hüvelykkel nyúltak-el a' csipelyek alatt, 's következésképpen a' szomszéd is irányosan mélyebben, melly colossalis dagály csaknem a' térd-hajlásokig jött-le! A' nem tánczoló vagy pihenő dámák jó formán szótalan és némán ültek a' falak hosszanta. Mindenféle nemi-mysteriumok számára egy a' férjfiakétól egészen elkülönzött szoba volt rendelve, 's itt némelly dáma megvonva magát kis papiros cigarrója mellett az egész báli pompát feledé. A' nem tánczoló férjfiak beszélgetve ide 's tova forgolódtak; itt észrevételeket tettek, ott szépeket mondának az asszonyoknak, majd egy fél órára leültek egy-egy parthia kártyához, vagy a' mellékszoba egyik billard-asztalához mentek

majd játszani, majd nézni. Monte- 's egyéb hazardjátékok, legalább nyilvánosan nem jöttek elő. Az al-elnök, ministerek, tábornokok, idegen követek, 's nemesség nagy része mind jelen voltak. A' táncz kizárólag europai tánczokból állott. A' keringőt itt is igen szeretik, de roszul tánczolják, kiállhatlanul lassan; nevetséges komolysággal forognak egyes párok mintegy a' magok tengelye körül. Meglehet, hogy az itteni sürű levegő nem enged-meg olly sebes mozgást, mint Europában; de minden esetre tulságos fontossággal járják. A' Mexikoinéknak tulajdon nemzeti tánczuk mellett kellene maradniok, ezekben ők felette bájlók; de keringeni, bizony, egy átaljában nem tudnak, 's nem is fognak soha megtanulni. Néha azt figurákkal járják, 's ez jobban is illik ama lassúsághoz: de ezek ismét, mint látszik, kimulnak a' divatból. — Alig lehet kifejezni, mennyivel tüntek-ki két europai aszzonyságok, egy Francziáné és egy Angolné, mind a' kettő diszes egyszerű öltözetök által az itteni felesleg-pipere és ama tornyos à la chinoise fejdiszek mellett, mellyeket egyik itteni franczia hajfodrász már reggeli 5 órától egész estig egymás után készitett egy-egy fejtől 4 fridrichsdorért! Egyik mexikoi ismerősöm, ki előtt az itteni dámák fénypazaros öltözeteiket sokallám, vállvonogatva csak ezt felelé „probrecitos de maridos!" (Igen, a' szegény férjek!) — Valóban ugy látszott nekem is, hogy nem kevés férjfiakat lehete sajnálni, kivált kiknek nem volt elegendő költségök erre; igy p. o. egyik tisztviselőnek fiatal szép felesége felette szembetünt ujdanuj igen gazdag bálöltözete által, mellynek története később illy formán fejtetett-meg. Ő nehány nappal a' bál előtt valamelly boltba ment, 's 800 piaszternyi ruhát vásárlott öszve és pedig azon igérettel, hogy 24 óra mulva a' megkivánt pénzt elküldi. A' kereskedő következő nap valóban megkapá pénzét, de nem 800, hanem háromszor 800 piasztert egymás után azon megjegyzéssel, hogy a' nevezett asszonyság tegnapi árjegyzékére való. Az asszonyság következő nap elment a' kereskedőhez kérdvén, ha megkapta-e valóban pénzét? Midőn a' kereskedő erre nemcsak igennel felelt, hanem a' háromszoros küldeményt is emlitené, az asszonyság nyugalmasan azt felelé, hogy itt bizonyára valamelly félreértés történt, visszakéri magának a' felesleges 1600 piasztert, 's vigan eltávozik. Minden esetre három kedvesének kellett lenni, kik közül mindegyik magát tartotta a' kegyencznek, 's kik közül mindegyikének elmondta férje kegyetlenségét, ki az árjegyzéket kifizetni nem akarná. — Két órakor éjfél után hideg vacsora adatott; a' táncz viradtig tartott; semmi kicsapongás, semmi rendetlenség nem háboritá az innepet, mellynek elrendelőji legnagyobb szorgalommal és fáradtsággal vittek mindent véghez, mi tőlek tel-

hetett. Másnap még is az oppositionalis hirlapok őket kegyetlenül megmosták; az egyik, hogy a' férjfiaknak igen kevés — a' másik hogy az asszonyoknak igen sok udvariságot mutatott.

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Olaj-tó. Legujabb felfedezések következésében a' déli tenger egyik szigetében a' tüzokádó hegyek köztt valamelly tóra bukkantak, mellynek felületéről valamelly olaj forma folyadékot lehet lemeriteni, 's ezt hamuzsirral vegyitve igen jól lehet szappan helyett használni fehérneműk mosására.

Turpán vadászat Ochotzk mellett. Sibiriában, az irkutzki kerületben Ochotzk környékén, hol az Ochota vize az ochotzki tengerbe szakad, a' vadrécze-vadászat, mi gyakran az idegen utasokat nem kevéssé mulattatja, különös módon szokott megtörténni. Az itteni vadréczék nagysága, mellyek ezen környéken „turpán" neven ismeretesek, ollyforma, mint nálunk a' közönséges réczéé. A' turpánnak nyaka inkább rövid; orra fekete, rövid 's keskeny, orr-lyukainál pedig bizonyos porczogó nemű gomb van. Tollai feketék setét szürke petytyekkel. Vedlés ideje alatt a' turpán minden uszó tollait elhullatja, 's illyenkor ha nem mély vizbe kerittethetnek, azonnal kézre vannak játszatva, minthogy se repülni, se viz alá merülni 's viz alatt lappangni nem tudnak. Húsok olly forma, mint a' halé; azonban nem kellemetlen izű, és nevezetesen a' csekélyebb sorsú 's birtokú embereknek igen használatos táplálékot ad. — — A' turpán-vadászat következő módon történik. Erre előlegesen a' kormányzótól kell megnyerni az engedelmet, 's ezért hozzá folyamodnak, midőn alkalmas időt reménylenek az Oroszok, Jakuták és Lámukok. Mikor ideje eljő, a' dolog közzé tétetik. Mintegy ötven ladikkal korán reggel 3—4 óra tájban kieveznek a' tengerre, 's dél után, midőn a' tenger-dagadáskor vissza-jőnek, iszonyú sok turpánt hajtnak-be magok előtt az öbölbe. Ekkor több mint 200 ladik fél-hold formára kanyarodva körülkeriti őket, 's igy midőn a' ladikok, valamint a' réczék is mintegy 6 hüvelyknyi mélységű vizbe leszállanak az ár apadással, a' vadász csoport feje jelt ad a' megtámadásra, 's ezen pillanatban kezdődnek a' legfurcsább 's nevetségesebb jelenések. Asszonyok, gyermekek, 's megélemedett férjfiak rohannak a' megszorult récze-seregre. Egy része a' vadászoknak horgok és hálókkal fogdossa őket, mig mások botokkal verik agyba főbe. Mindenhol a' legtarkább zsibongás. Itt az egyik, ki kezét egy turpánra emelé-fel, az ugyan azon czélból oda szökött vadász-társával véletlenül a' legérzékenyebbül érezteti a' szegény turpánra szánt csapás súlyát, minek következése rendszerint szitok, káromkodás 's jajgatások furcsa zavaréka. Különösen az ezen vadászatok alkalmával nagy ügyességet bizonyitó asszonyok rendkivüli zajt és lármát ütnek, kik a' vadászatba bele bőszülve, örömöket vagy boszúságukat hangos kitörésekkel mutatják-ki. Az egész egy csata térhez hasonló látványt ad, hol minden a' legnagyobb zavarban, 's szünteleni változatok foglalatoskodtatják a' nézők figyelmét. Ezen vadászat alkalmával a' vadászok fáradtsága olly szép haszonnal 's nyereséggel jutalmaztatik, hogy csak

egy vadászaton is 5000-ig valót keritnek kézre, 's nevezetesen azon turpán-vadászatkor, melly az ázsiai 's amerikai felfedezési utazásra kirendelt kapitán Billingnek jelenlétében esett, 6500 turpant fogtak-el.

Rákpataky.

KÜLÖNFÉLE.

Democritusi porok. 1) Egy zsidó kalmár, portékáji elküldésekor pakoló papirosra levén szüksége, a' szomszédságban lakó egyik zsidó tudóshoz ment, 's tőle, egy koncz makulaturát kért. A' tudós mérgesen igazitja-el magától a' zsidót mondván, hogy ő nem volna papiros árus. — „Engedjen-meg kegyed — felelé elmentében a' zsidó — azt gondolám, hogy sok hijába való pakoló papirosa lesz, mert azt hallottam, hogy sokat szokott irni."

2) Dionysius három szép leányt küldött Aristipphoz, hogy közülök egyiket nőül választaná. A' bölcs mind a' hármat megtartá, ezt adván válaszul: „Elég roszul járt (a' trojai) Paris, midőn három közül egyet választott; én okosabb akarok lenni."

A' legszebb 's leghosszabb hajak jelenleg egy kopenhágai matróz leányának birtokában vannak. A' leány csak 18 esztendős, 's már aranysárga hajai olly hosszúk, hogy azokkal egész testét, mint valamelly pólyával körül övedzheti.

A' rabszolga-vásár Konstantinápolban egyetlen egy a' maga nemében Europa térén. Ki azt látja, fájdalmas érzelemtől nyomatik-el, mellyet azonban a' belföldiek előtt mutatni se szabad. Nem kell azonban vélni, hogy e' rabszolgák bazar-ja ocsmány börtön vagy vérpad volna, hol egyebet nem hallhat az ember, mint a' szerencsétlen áldozatoknak jajszavait. Sőt ellenkezőleg a' rabok tulajdonosaiknak érdeke eszközli, kogy ezen emberi portékájik iránt kegyességgel viseltessenek, mellyhez amazok idő mulva szoknak. Átaljában a' Török nem utasitja-el kemény szóval a' szegényt, 's az idegent bizodalmatlanul: sőt amazon örömest segit, 's emezt barátsággal fogadja házába. A' rabné leányát törvényes feleségül veszi, a' rabot fijává fogadja. Igy tehát a' szerencse utjától senki sincs elzárva. Maga a' nagy ur is egy rabné fija; a' török feleségek' többnyire vásárlott rabnék. A' török fénypazar haremből áll. A' Töröknek méltósági tekintetét feleségei száma határozza-el; ez okból valamelly fő rendű kormány-férjfinak, ha hiteletlenségbe esni nem akar, sokat kell költeni feleségeire. Ez pótléka a' mi pompás vendégségeinknek, táncz- és esti mulatságinknak, 's szinházi páholyainknak.

Festő leány. Nehány év előtt a' dresdai művészacademiában egy fiatal festő, ki magát sléziai származásúnak mondá, már több esztendő óta tanulta a' festést. Szorgalma 's illő viselete által nemcsak kitünteté magát, hanem a' szépművek kiállitása után (Kunstaustellung) dicsérő decretumot is nyert. Közönségesen régi német (altdeutsch) de mindenkor csinos öltözetben járt, társaival utazott, a' képtárban (Bildergallerie) velek dolgozott, és semmiben se vonta el-magát azoktól, csakhogy, a' mint mondá gyengéd egészsége miatt, bort nem ivott. 1827-ben legjobb bizonyságlevelekkel hagyá-el tanitóját 's a' várost.

Nem sokára a' professor egy nem reménylett levelet kap tőle, mellyben ezen tanitványa szivesen megköszöni a' vett tanitást, 's tudósitja egyszersmind, hogy ő most ecsetjét (Pinsel) varró tővel cserélte-fel, minthogy Varsóban egy vagyonos és tisztelt férjnek felesége lön, minél fogva nincs többé szüksége ama művészet gyakorlására, mellyet csak azért tanult volt, hogy szükölkodő anyjának kenyeret szerezhessen, 's hogy azt alaposabban és olcsóbban tanulhassa, kénytelen volt nehány évig férjfiszerepet játszani.

JELESMONDÁS.

Öröm.

Nem pénzen kell venni elme vidámságát,
Nem áron, nem kincsen szivnek vigasságát:
Az öröm ingyen jő, 's annak társaságát
Szereti becsülni, ki tudja jóságát.

Határos az öröm, igaz, a' bánattal,
De nem avatkozik pörbe ő azokkal,
Kik józanon tudnak élni önmagokkal,
És nem birakoznak mulandó javakkal.

B. Orczy Lőrincz generál után K. Mária.

Munkás férjfi. Azon férjfiú, ki legnemesb idomait ügyességre emelé, mindenkor azoknak gyakorlására érzi magát ösztönöztetni.

G. Batthyány Vincze.

Hivatalos szorgalom. Ki magát nyilvános hivatalra szenteli, mulaszthatlan kötelességül tegye magának a' reá bizottat egész erejéből teljesiteni, minden munkát egész figyelmére méltónak tartani; mert mindenik a' közjóval kapcsolatban áll, mindenik tagja ama nagy láncznak, melly a' polgári társaságot veszi körül. Ki sok apró munkát tökélyesen végez, nagyot végez; és kárt akadályozni, nem kevesbbé érdem, mint jót alapitani. Pászthory A.

Gnomák. Mindene van, ki nem gondol azzal, mihez semmi köze. Heydenreich után. —

A' jó tevés módja gyakran becsesebb a' jótettnél. Ez által minden adománynak becsét emelhetjük: de ellenben attól egészen meg is foszthatjuk. Knigge után L....cs Amalia.

Szórejtvény.

Első szó.
Gyengéd szin, melly nem tür mocskot;
Ártatlanságnak jele;
Illyen lesz a' rózsa arcz, ha
Rá fú a' halál szele.

Második szó.
Tengeren jár, ennek szegi
Dagadozó árjait,
Dunánknak is a' szőkének
Hasitja hullámait.

Az egész.

Ismeretes Budapesten,
Tárva ajtaja mindég,
'S mindenkinek; benne soha
Se hivatlan a' vendég.

F. János.

Előbbi rejtvény: 1) A' dohányzás. — 2) Mivel könyv nélkül is tudja nótáját. — 3) A' másik hijjával. — 4) Czukor-süveget.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

65.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön augustus 13kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Uti jegyzetek.

Esztergom, junius 25. 1835. — A' templomnak két kápolnája és sirboltja egészen készek. Károly Ambrus főherczeg és primas emléke ott áll a' sz. István martyrében, hova azt Rudnay herczeg-primas a' hajdani sirboltból viteté. Egy angyal jő, 's leemeli a' követ a' holtnak sirjáról; alig fordul ez el, egy égi társa már leszárnyalt, 's most szellemujjakkal illeti a' holtnak kebelét, őt az örök, az igaz biró elejébe felhivó. Károly azonnal felkönyököl, jobb kezét bal oldalához viszi, mintha bizonyos akarna lenni benne, hogy ő magát, a' szivet, bünösnek nem érzi, 's az angyalhoz emelt ajtatos-bizodalmas ajak ezt látszik mondani: „Uram, vigy-be engem a' te dicsőségedbe!“ — Ezt az ideát, ezt a' pillanatot Pisano (modenai szobrász) véste-ki márványba olly tökélylyel, millyet csak az olasz iskola legnagyobb mesterétől várhatni. A' rajz tökéletes; a' csoportozat remek; a' kivitel felülmúl minden várakozást. 'S ez az olasz, puha kéz és márvány! mintha lebegnének az alakok előtted, 's mintha azok nem kőből, hanem valami könnyű aetheri tömegből volnának alkotva. Engemet legalább a' hires bécsi emlék (Christina főherczegnéé Canovától) nem ragadott-meg, 's nem elégitett-ki annyira, mint ezen miv; mit én azonban egyedül annak tulajdonitok, hogy ott az idea nem olly egy, 's nem olly poetai. — És ezen emlékkel szemközt az oltár felett Sz. István martyr szobra áll magyar márványban Ferenczytől. Márvány és munka itt is szépek, de nem olly szépek mint amott. A' vértanú már leroskadt a' gyilkos köve alatt; azonban még csak térdei fogytak-ki erejekből és bal karja, melly elhagyatottan nyugszik oldalánál: ellenben a' test egész derékig egyenesen áll, a' félig felemelt jobb kéz a' palástot is magával ragadja; 's még is a' szentnek igen nagyon hátra fekvő arczán a' dicsőülésnek és lélekszabadulásnak végpillanatja látszik kinyomottnak. Ha csakugyan ezt a' pillanatot akarta a' szobrász ábrázolni: ahhoz ezen attitude nekem erőtetettnek, nem egészen természetesnek látszik. Annyi igaz, hogy a' kép, ezen magosságról legalább, nem

hat kedvezőleg, 's én, részemről, sohasem helyeztem volna azt Pisano művével szembe. Ferenczy alakjai közt nekem még mindig Graphidionja látszik legcorrectebbnek: ellenben őszinte 's feltételetlen csudálója vagyok vésőjének mind abban, mi a' costumehez, kivált a' redőzethez, 's az ékitményekhez tartozik. Sajnálnunk kell, hogy a' művésznek gyéren jut alkalom és buzditás a' hazában magát az alakokban és csoportokban is tökéletesitnie; 's még inkább azt, hogy tudtomra mind ekkorig sem tehetett nehány lelkes tanitványra szert, kik tőle a' művészet szent titkát átvennék, 's annak áldásit öröklő művekben a' haza büszke fijain és leányin elárasztanák. De miután hazánkban a' művészeteket szülő és tápláló közgazdagság és luxus korszaka még nem érkezett-el; 's mig még nálunk a' költőt csak könyvtárba, a' szinészt csak egy estvére, a' festőt csak arczfestésre, a' szobrászt csak faragásra, 's a' kertészt csak spárga- tenyésztésre keresik: addig ugyan ne vegyük semmi szegény ifjúnak rosz neven, ha inkább akármi egyéb igyekszik lenni a' hazában, mint művész. A' legnemesebb növény is eltörpül, ha föld nincs, mellybe gyökereit verhesse, és szabad levegő, mellyben koronáját kifejthesse.

Bakács kápolnája, minden régisége 's ószerű pompája mellett is keveset illik a' mai nagy-templom izléséhez és pompájához. Ellenben a' sirbolt, a' mai t. i. valóban meglepő és felséges. Az itt olvasható hexameternek (PrInCIpIs a RVDna sVCCessorVMqVe soporI) meg lehet bocsátani azt, hogy chronosticon; de a' szobortalpakon álló felirásoknak, bár jók különben, nem lehet megbocsátani azt, hogy itt állanak.

Tiszt. Szeder Fábián ur az esztergomi érseki uj templomról irt bő és adatos értekezése végén *) azt mondja, hogy az itteni munkák folyton folynak, nem is gyanittatva, hogy azok talán, 's ki tudja meddig, meg is szünhetnének. Mindenki tudja, hogy az épités kevéssel az emlitett értekezés készülte után megszünt, 's nekünk az itteni épitészi tiszt azt mondá, hogy nem a' pénzre hanem csak engedelemre várakoznak. Ez vigasztalás.

A' min én Esztergomban leginkább csudálkozom, az, hogy a' Pestiek olly gyéren és ritkán látogatják-meg e' várost. Azon hegysor, mellynek tövében a' város elömlik, 's azon tágas — himes völgy, melly mélyen alattok elterül, amaz lombjaival és csúcsaival, emez széles és királyi Dunájával. a' tájak leggyönyörűbbike, 's mindjárt megettök még a' nagy és dús emlékezetű Visegrád! — Én nem értem a' Pestieket, hanem ha talán olcsóbb és sebesebb szál-

*) Egyházi Tár, I. füzet, l. 162.

litó eszközökre, például mindig kész omnibusokra vagy egymással versenyt repülő gőzcsónakokra várnának; a' miben ugyan nem volna rosz izlésök; de jaj nekik, ha ezen izlés mellett kellene azokra olly soká várniok, mint most a' nélkül hihetőleg várni fognak.

Nagy-Szombat, jun. 26. — Nemes Szuliny Antal ur lelke és közép pontja azon nagy kereskedésnek, melly innen Nagy-Szombatból magyar országi borokkal legközelebb az ausztriai német tartományokba üzetik. Az ő pinczéjiben 80—90.000 akó bor áll rendszerint készen, várva a' bizonyos és pénzhozó vevőt. De nem a' borkereskedésről, nem is a' pinczék sokaságáról, vagy a' 2.110 akós Nádorról *) akarok én itt szóllani. Másnak is lehet sok és nagy pinczéje, de bizvást elmondhatom, hogy nincsen ollyan szép, mint itt a' Szuliny uré; van sok pálinkaház a' hazában, 's én az ittenínél számos nagyobbakat láttam, de illy czélszerűt és szépet sehol se találtam, van talán máshol is, ugy mint itt, a' bor- és pálinkaház mellett egy 80—100 darab hizómarhára való akol, **) de az aligha olly szép, mint itt a' Szuliny uré, melly egy palotához hasonlit. Szuliny urnak lakháza is a' legizletesebb egész Nagy-Szombatban, 's beillenék a' mivelt Europa akármellyik városába. 'S ez a' műszorgalom utáni vagyonosságnak izléssel párosulása az, mit én a' polgári igyekezet 's élet legszebb virágának és czéljának tekintek; mert azt hiszem, hogy az mind magára az egyesre mind az egészre nézve legboldogitóbb. Az, ki műszorgalom után tetemes vagyont szerez vagy szaporit, ugyan ez által jótékony befolyással hat a' nemzeti gazdaság és szorgalomnak mind azon ágaira, mellyekkel saját vagyonszerzési ága szükségképen érintésben áll: mint izléssel biró vagyonos pedig hasonló befolyással van a' nemzeti művészet és tudomány külön ágaira is; mert ezek nélkül izlést képzelni nem lehet. Már pedig az anyagi és szellemi erőknek ezen összes kifejléséből ered a' nemzeti jóllét, gazdagság és erő. De legboldogitóbb ez a' párositás az egyesre nézve is: mert, ha vagyon és miveltség együtt nem boldogít, valljon mi boldogít? — 'S azt még elképzelhetem talán, hogy valaki némiképen boldog legyen izléssel vagyon nélkül: de hogy valaki a' legnagyobb vagyon mellett is boldog legyen izlés nélkül, teljességgel nem képzelhetem; mert annak, mit emberi boldogságnak nevezünk, széke nem az anyag, test, vagy puszta elme; ha-

---

*) E' nagy hordó, melly itt maga egy pinczét foglal-el, Donner pesti bognár készitménye.

**) Mind ezen kereskedési és gazdasági intézetei ns. Szuliny urnak megérdemlik a' részletes leirást és országos ismertetést, 's kétséget nem szenved, hogy azok a' pesti Gazdasági Egyesület és folyóirása figyelmét csak hamar magokra fogják vonni.

nem a' mivelt lélek és sziv, melly az egész embertermészetnek szintugy középpontja, valamint az egész embermiveltségnek középpontja az izlés, vagy is a' szépnek érzéke.

Az esztergomi főkáptalan könyvtárának egy része magának a' káptalannak egy részével Rudnay primas-herczeg alatt Esztergomba vitetett által, 's ott azóta is mintegy 10.000 kötetig szaporodott; a' nagyobb és könyvekben legalább becsesebb rész azonban, mintegy 20.000 kötet, itt Nagy-Szombatban maradt, hol annak saját őre (most nagy-tiszteletű tudós Pribely professor ur) 's mintegy 16.000 pengő forintnyi alaptőkéje van. E' könyvtár az esztergomi érsekek és káptalanbeliek hosszú sorának ajándékiból 's hagyományiból keletkezett, 's ennél fogvást nem lehet csudálni, hogy nagyobb része hittudományi munkákból áll; de az emlitett tőkepénz mellett csudálni lehet azt, hogy a' könyvtár már nagy idő óta az ujabb kor litteraturai termékivel semmi részben se szaporittatik. A' boldogult fejérvári püspök Horvát János által még Veszprimben megkezdett 's t. cz. Kovács és Oswald egyetemi professor urak által folytatott Egyházi Értekezéseket, vagy Guzmics Izidor apát Egyházi Tárát, például, itt hasztalan keresnéd. Kéziratokban is, legalább magyar nyelvűekben, szegény e' könyvtárrész, 's a' legrégibb magyar kézirat, mellyet nekem a' tisztelt tárnok ur mutatott, Szent Anselmus élete volt 1549-ből, góth betűkkel vastag parirosra és láthatólag sietö kézzel irva. Ellenben bir a' könyvtár 400 darabnál több incunabulummot, közöttök Durandusnak hasonlithatlan szépségű Rationaleját Fust-nak (nem a' bűvös emlékezetű doctor Fust vagy Faust), a' nagy Guttenberg egyik legelső társának officinájából. Csak az, ki e' könyvnek egy példányát látta, hiheti-el, hogy már 1459-ben, tehát csak 23 éves korában, illyesmit szülhetett a' könyvnyomtatás. Czimlapot, kettős lapszámokat vagy kerek latin betűket még itt hasztalan keresnénk; de a' röviditésekkel teljes góth folyóbetűk olly éles metszetűek, a' legnagyobb tömöttség mellett olly tiszta és correct nyomatúak, a' még ma is hollófeketeségű festék olly jól hat a' fejérsárga finom pergamenen (millyenen hihetőleg az egész lenyomás történt), 's a' könyv táblájával és kötetével együtt olly épen tartatott-fenn, hogy az akármelly könyvtárnak ritkaságai között az első helyek egyikét méltán foglalná-el. A' végszavak ezek: Praesens rationalis divinorum codex officiorum, venustate capitalium decoratus, rubricationibusque distinctus, artificiosa adinventione imprimendi ac caracterisandi absque calami exaratione sic effigiatus et ad eusebiam Dei industrie est consumatus per Johannem Fust civem Moguntinum, et Petrum Hernsheym clericum dioecesis eiusdem, anno domini

1459, sexta die octobris. A' könyvnek 1639-diki birtokosa ezt irta táblájára:

Gemmà charior aureàque laminà
In nostris, liber, aestimare gazis.
Gemmae par datur altera, alterum aurum
Auro Sarmaticis rubet cavernis:
Sed par et senio et decore et arte
Vix tibi liber invenitur alter.
Joanes Reinardus Marx,
Canon. Francofurt. possessor 1639.

Nagy-tiszt. Pribely ur, ki a' magyar academia által fel vala szóllitva, hogy az e' tárban található régi magyar kéziratokról adna ertesitést, azt nyilatkoztatá előttem, hogy e' felszóllitásnak a' könyvtár egyéb jelességeire 's történeteire is kiterjeszkedőleg fog megfelelni. E' szép szándék teljesitése annál becsesebb és kedvesebb fogna lenni, minél ohajthatóbb, hogy hasonló részletes ismertetéseket a' könyvtárakban különben is igen szegény országnak valamennyi tárárol 's gyüjteményéről birnánk.

A' Nosocomium Siphyliticorum, melly itt N. Szombatban a' nemes megye által állittatott, folyvast a' legjobb sikerrel hat a' szegényebb városi, de kivált a' falusi nép egészségi állapotjára. Ezért az ország valóban hálával tartozik Pozson vármegyének; 's csak azt lehet csudálni, hogy ezen intézet a' maga nemében nemcsak első, hanem még mindig egyetlen a' hazában, holott az ok, melly ennek alapitására alkalmat adott, t. i. a' falusi népnek a' vándor katonaság által elfekélyesitése, azt tartom, más vármegyékben is előfordul, 's a' nyavalya különben is minden nagyobb városunkban elég gyakor 's veszedelmes arra, hogy a' meglepetteknek külön gyógyház állittassék.

Ajánlom azoknak, kik N. Szombaton keresztül utazandnak, hogy a' hajdani Jesuiták templomát 's kolostorát itt látogassák-meg. Látni fogják a' helyet, hol a' magyar tudományi egyetem harmadfél századig szolgált e' szerzet országos befolyásának eszközül; elevenen 's talán megrázólag fog előttök lebegni a' szellem, melly ezen nagy egyesület papi és nevelői munkálódásit vezérlé, 's lehet, többen fognak velem együtt azon vallomásra fakadni, hogy nincs, nem volt, 's nehezen lesz többé szerzet, melly a' maga küldetését ugy megértse, 's annak olly mértékben tudjon megfelelni, mint a' Jesuiták a' magokét megértették, 's annak megfeleltek. — A' nevelésről levén szó: kevesen fogják talán tudni, hogy a' nagyszombati gymnasiumi ifjúság (a' Benedictinus atyák kezében) egypár esztendő óta a' templomban csupán magyarul énekel. Egyébiránt a' magyarosodás itt is, mint mindenütt, csak nehezen halad. Csató Pál.

KÜLÖNFÉLE.

Fecske-postá k. A' börze-berélők nem elégednek-meg a' galamb-posták gyorsaságukkal. Egy antwerpi levél következőt emlit: „A' börze ideje alatt, kivált vége felé, több kibocsájtott fecskét láttam, mellyek a' reájok aggatott pénzfolyamat-értesitővel Brüsselbe szálltak. Ezen uj közösködési eszköz sokkal gyorsabb a' galamb-postáknál.

Mulatóház ökörcsontból. Egy londoni mészáros csupa ökörcsontból készittete magának mulatóházacskát. E' szerint tehát azon érdemes ur mindenkor diadalmai jelei köztt mulatozhatik.

Becses találmány. Minap Parisban egy szegény kótamásoló különös módon jutott egy nagy becsű gyémánthoz. Egy iv itató papirost vásárlott t. i. hogy azzal irótollait kitörülje, 's midőn ezt használná, valamelly csomót vesz eszre a' papiroson, miképp ez gyakran találkozik az illyes papiroson. Játszi kivánesisággal szakasztja azt fel, 's nagy bámulására abban egy csillogó köszörült követ talál. Egy ékszeráros azt legtisztább vizű gyémántnak ismeré-el, 's majd ezer frankra becsülte.

Az utsza-koldulás Parisban a' legjutalmasb keresetmód közé tartozik, annyira, hogy a' legtisztesebb ruhás emberek is alamizsna-kérésre adják magokat. Egy bécsi utazó Parisban léte alatt következő koldus-jelenetnek volt tanúja. Két illően öltözött férjfi egy homályos utszában szembe megy egymással, 's alázatossággal levevén kalapjokat egymástól alamizsnát kérnek. Ezen ritka zavarban elejénte megilletődve lépnek mind ketten vissza, de azonnal feleszmélvén, mivel egyik sem akart szegényebbnek látszani a' másiknál, mindketten mint-egy érzelemtől vezéreltetve zsebökbe nyulnak, 's a' kivánt pénzt egymásnak nyujtják. Mindegyik oda adja 's elfogadja az ajándékot, 's mondja: „köszönöm uram az adományt" — és — „ime barátom egy kicsinység!"

Indusok öröme földindulás kor. Egy amerikai történeti munkának irója emliti, hogy a' Caraibi-Indusok valamelly erős földinduláskor egyik folyóvizökhez gyülnek öszve, 's tánczolnak örömökben, mivel vélik, hogy a' földrengés uj erőt 's termékenységet ad a' földnek.

Bonczoló ház Egyptusban. Clot Bey ur jan. 21-kén irja Kairóból, hogy ő valahára véghez viheté egy anatomiai theatrumnak felállithatását Moristan moseájában. Aouzoux doctor csontvázát és boncz-szereit használja anatomiai leczkéjeinél. Igy tehát a' boncztudomány is előhalad már olly országban, mellynek vallása leginkább ellenkezett ezen tudománynyal.

Nevezetes istenités (apotheosis). Egy angol téritgető 1827-ben Jáva szigetén (Keletindia) Buitenzora faluban, melly Batavia várossal határos, 's benne 2000 Chinából álló szállitvány (colonia) lakik, ezen Chinák egyikének házában Napoleonnak Europában készült 's arany rámába foglalt arczképére talált, melly képnek a' Chinák tömjént áldoztak, és előtte végezték reggeli 's esti imádságukat.

Angol statusadosság terhe. Némelly elmés emberek felvetették, hogy az angol statusadósságot tiz font sterlinges banknotákban, mellyekből 512 darab egy fontot nyom, 300 ember el nem birhat-

ná. Ha az adósságot csak 726 millio font sterlingre vennők is, már 142.650 fontot nyomna, 's ez 300 emberre felosztva, mindenikére 476 fontnyi terhet juttatna.

Furcsa felirás Agrában. Hindostanban Agra városának fő kapuja felett nagy betűkkel következő felirást olvashatni: „Julof császár uralkodásának első évében felsőség által a' házastársak kölcsönös egyezésével két ezer házasság oldatott-fel. Ezen a' császár annyira felindult, hogy birodalmában a' házassági elválást megtiltaná. Következő évben Agrában a' házasságok száma három ezerrel kevesedett-meg, 's a' házasságtörések majd hét ezerre szaporodtak. Három száz asszonyok, mivel férjeiket megetették, és 75 férjfiak, mivel felességeiket meggyilkolák, elevenen megégettettek; a' familiák lakásaiban öszvetört 's rontott házi bútorok értéke három millio rupiára becsültetett; erre a' császár azonnal ismét megengedte a' házassági elválást. — (Rupia, v. indiai tallér, mintegy 51 krt. ér váltóban.)

Paganini fösvénysége. Sok anekdotát hirleltek a' londoni levelek ama nagy remek hegedűs Paganini felől, mellyeknek tárgya többnyire annak fösvénységén alapul. Utazó társa t. i. Lothian Jeremias összeveszvén a' lángeszű művészszel Londonban elvált tőle, 's ama gyengeségének minden vonásait a' hirlapokban nyilvánossá tenni igyekezék. Többi között azt is közlé, hogy Paganini soha se hegedült londoni szállásán, soha hangszeréből csak egy próbahangot se csalt-ki, csupán azért (Paganini ön vallomása szerint), mivel attól tartott, hogy őt valaki ingyen hallhatná.

Don Pedro muzsikai szerzeménye. Tudjuk, bogy Don Pedro, a' volt brasiliai császár jó muzsikus levén több hangszerzeményeket készitett. Midőn az utósó háború Brasilia és Buenos-Ayres közt kiütött, egy győzedelmi marsot irt, mellyet a' brasiliai generálnak küldött olly meghagyással, hogy seregének első győzedelme alkalmával azt játszassa. Azonban szerencsétlenségre a' Brasiliaiak Ituzaingónál első ütközetöket 's minden málhájokat elveszték, és igy a' generálé is oda veszett. Ebben találkozék az emlitett mars is, melly tehát a' Buenos Ayres-iek kezeibe jutott, 's azt mai napig nemzeti daljok egyikének tekintvén minden nap eljátszatják.

Bellini hangszerző megtiszteltetése. Bellini a' rövid idő alatt nagy hirre kapott hangszerző 1832-ki majusban Siciliának Catanea városába mint szülő földjére ment látogatóba. A' büszke városka, melly ezen polgártársát már ez előtt egy arany emlékpénzküldetéssel tisztelé-meg, most őt nagy örömkiáltozással fogadta. Manganelli herczeg, mint első tanácsbeli személy, a' közelitő művésznek elejébe kocsizott, 's ön hintójában vitte őt a' lakosok hangos idvezlő köszöntéseik közben a' művésznek atyai házába. Bellini a' játékszinben megjelenvén az Intendans páholyába ült, 's élénk felkiáltással idvezeltetett, melly még erősebb lön, midőn Pirata és Straniera daljátékaiból némelly darabok énekeltettek.

Jótevőség. 1827-ben halt-meg Londonban Rundell ur, ama gazdag ezüst- és ékesmives, ki 1.200.000 font sterlingre menő vagyont, és semmi örököst se hagyott maga után. Végintézetében mindenét atyjafijaira 's barátjaira hagyá, és ezek közül egyikre 400.000 font (4 millio

ezüstben) jutott. Ezen férjfiúnak nagylelkűsége 's jótevősége felől több példákat beszélettek. Többi között: „Banister szinjátszó háznépéhez különös barátsággal viseltetett, kinek egyik fija ügyvédségre készült. Tanulásának végnapja előtt Rundell ur az ifiú embert meglátogatta, 's őt más napi reggelire hivá magához. A' fiatal ember megjelent, 's midőn ismét elbucsúznék, Rundell egy darab papirost nyomott kezébe olly meghagyással, hogy mielőtt haza érne, meg ne nézze. A' papiros 10.000 fontos (100.000 pengő ft.) banknota volt.

JELESMONDÁS.

Élet. Szerelem.

Mig tavaszunk zöldell, ezer indulat edzi fulánkját,
Megbékít az idő: akkor az élet iramt.
Kis hang a' szerelem, ha kiejted, milliomoz ma,
Zengedez élted vig hajnali álma körül.
A' szerelem titkába nehéz béhatni; mi okból?
Távoz eszünktől, 's vak hitre simitja szivünk'.

Kisfaludy Kár. után Z. Leopoldina.

A' familia a' nemzeti életnek kutfeje, mellynek eredeti tisztaságában fenntartása hazánkban uralkodó nemzetiségünk 's nyelvünk zürzavaraban legsürgetőbb kötelessége minden hazafinak. Tuskó.

A' barátság a' sziv legtitkosabb szugait tárja fel barátink előtt: az elszomoritott lélek sohajtásainak terhét a' barátnak keblébe teszile, keservét a' barátnak ajkain leheli-ki, könyeit amazéival egyesiti, 's megkönnyedtnek érzi magát, mintha róla valamelly lenyomó szikla vétetett volna le. Minden tárgy barátjának nevét hangoztatja fülébe, minden szellőcskében a' barátnak szavát hallja, 's lelkében semmi sem él, csak barátja képe. Az éjfél álmaiban titkos gyönyört adó beszélgetésben mint két rokon lelkek váltanak szót a' két meghitt lelkűek.

Wezel.

Rágalmazás. Fülsuttogás és rágalmazás mindenütt csak az érdem bemocskitására czéloz; mert ennek valódi becse a' kétszinű alacsonyságot nyomja. Amazoknak rágó mérge, mennél titkosabban munkálódik, annál gyorsabban emészti-el a' statusnak legnemesebb erejét, midőn a' méltósággal és észszel teljes férjfiaktól a' tiszteletet, bizodalmat, és munkássági kört ragadja-el. Fessler.

Tagrejtvény.

Három tag.

Elsőm, ugy mondják, ha a' sors kívánja, kerülni
Jó 's rosz részeivel mindenikünkre szokott.
Ollyant a' könyvben, vagy irásban, és a' világon
Számos alakban látsz, bár hova vesd szemedet.
Másodikom nélkül valamit történtnek ez élet
Nagy mezején ritkán vagy soha sem nevezél.
Harmadikom' szüli viz; nevem adtam honni folyamnak
Túl a' Dunán; mocskom bár gyülölik 's kerülik.
Mindhármam népes helység neve pesti vidéken,
Hajdan vásárt nyert, 's népe örömre fakadt;
És hujjongva mezővárosnak jó fejedelmét
Mondja, de száz éljen-t városi névre kiált.

Előbbi rejtvény: Fehérhajó.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

66.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap augustus 16kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

A' Gaucho.

I.

A' következő történet talán a' mivelt tartományokban hihetetlennek tetszhetik; de ki a' vadnépek között lakott, az irtózatost maga rendén fogja lelni. Az indiai ember fa megé búvik, hogy ellenségét orozva meggyilkolhassa; a' Török álmában fojtja-meg ellenét; a' vad Amerikai tüstént felhasitja megsértőjének hasát; az Europai, az ő miveltsége mellett is, legjobb barátját hivja-ki párviadalra, 's megölvén őt a' mesterség szabályai szerint, bánat nélkül távozik a' gyilkolás helyéről azon érzéssel, mintha nemes boszút állott volna. Mellyik már most a' legjobb ezen ölésmódok közül? — Azonban ez nem tartozik ide.

Mintegy három évvel ez előtt Ord nevű fiatal Angollal ismerkedém-meg, ki atyjától nevezetes jószágokat kapott örökül nyugoti Indiában, 's most azoknak birtokába lépett. Nem sokára legszorosabb barátság köté össze sziveinket; egy szép és őszinte caracter, az ábrándozásnak valamelly könnyüded vegyületével, melly már arczának nemes vonásaiban is mintegy festve volt, 's őt a' legrettenthetlenebb emberek egyikévé tette. Egyébként szenvedélyes hajókázó volt, 's éppen Buenos-Ayresbe szándékozék nehány megrakott hajókkal, egyedül azon czélból, hogy a' hirneves Pampasrónákat megtekintse. Reá birt engem is, hogy őt kövessem, 's egy kellemes utazás után nem sokára czélon valánk. Azon ajánló levelek között, mellyeket Ord magával hozott, az egyik valamelly igen gazdag kereskedőhez volt utasitva, ki nemzetbelije köztt a' miveltségnek és módosságnak valóban példánya lehetett. Legott az első látogatás alkalmával barátomat igen szivesen fogadta, 's mostantól kezdve naponként nehány órát nála tölténk. Igaz, hogy Ordot valamelly hatalmas magnes vonzotta, Don Jose Maria Chiverának egyetlen egy leánya, Donna Luisa, egy leányka, kit fiatalság, szépség és lelki tisztaság a' legbájlóbb teremtménynyé emeltek.

Mindjárt akkor, midőn először bemutattatánk nála, eszrevehetém, hogy barátomra nagy benyomást tett.

Alig volt tizenhat esztendós; de egy tizenhat évű spanyolnő, még pedig felül reá a' forró Amerikában, felettébb kifejlettebb, mint a' hasonló korú leány a' mi éghajlatunk alatt; 's Donna Luisa szemeiből már is azon szelid melancholia ragyogott elő, melly a' szenvedélynek előpostája és anyja szokott lenni. Legkisebb mozdulatai visszatükrözék az ő szelid lelkét, 's én egész életemben soha szebb lényt nem ismertem. Miveltebb ugyan nem igen volt földijeinél; mert egy spanyolnő lelki fejtésére itt ugyan nem sok történik; de tulajdonképpen nincs is szüksége kölcsönzött bájokra.

Nem soká tartott, 's barátom megvallá nekem, hogy Donna Luisa szivét 's kezét megnyerte; egy hónap mulva menyekző leendett, 's aztán vissza utaztunk volna angol országba. „De — monda Ord — még mielőtt lekötöm magamat az életre, előbb ki kell lovagolnom ama szép síkságba, indus életet élnem, aszalt bivalhust enni, a' sivatag vizéből inni, nyergemen hálni, az Andeseket megmászni, 's ormójokról a' nagy oczeant megillantani. Don Jose nekem a' szükséges irományokat kieszközli; kegyed engem elkisér, 's igy indulunk, még pedig minél előbb.“ — Én legnagyobb örömmel fogadtam-el tervét, 's naponként kiljebb 's kiljebb lovagoltunk, hogy igy a' pampasi fáradtságokhoz hozzá szokjunk.

Nehány nap mulhatott csak megalapitott tervünk után, midőn egy estve Ord ur Donna Luisával és ennek atyjával Almeida nevű térre sétálni mentek, hol egyszerre valamelly részegnek látszó Gaucho durván löké-ki utjából a' leánykát. Ord azt hivén, hogy ezt készakarva cselekedte, a' goromba embert főbe csapá öklével. Villámsebességgel voná-ki ez tehénbőrös csizmájából nagy kését, azt háromszor négyszer megfené bokáján, azután nyelét csikorgó fogai közé szoritván egyenesen Ordra rohant ezt kiáltva: „Meg akar-e kegyed ismerkedni késem élével?“ Barátom ezen megtámadásra nem volt elkészülve, de Don Jose olly lelkijelenléttel és bátorsággal veté magát a' gyilkos elejébe, millyet róla eddig nem hihettünk, 's botjával amannak kezére csapott. A' Gaucho egy pillanatig megnézé uj ellenét, azután felemelé kését, mintha azt egyenesen Don Jose melljébe akarná döfni; de egyszerre vissza voná azt, 's hideg durva hangon mondá: „Don Jose, kegyed életének már másodszor kegyelmezek; de vigyázzon magára! a' mi elhalasztatik, az még nincs eltörülve! Gondoljon kegyed Leonardóra! 's ezen fiatal ember is emlékezzék reá!“ Ezzel valódi spanyol módra levevé kalapját 's egy nyájas „A Dios Sennores-“sel tovább folytatá utját olly hidegen, mintha legkisebb se történt volna. Ord a' csaknem

elalélt Donna Luisával foglalatoskodva nem mehetett a' különös ember után, és Don Jose a' helyett, hogy embereket hivott volna segitségül, meredten és mozdulatlan állott; mintegy oda bűvölve kiséré szemeivel a' távozó Gauchót. A' Gaucho, ugy látszék a' felhevülés által magához tért; mert a' részegségnek semmi jele se látszott rajta; biztos léptekkel ment ő, 's csinnyán vete vállaira egy darab skarlát posztót, mint olly egy ember, ki a' hosszú finom spanyol köpönyeghez hozzá szokott, 's a' sokaságban, mindegyre köszörülve kését karja izmain, elvegyült.

Én az egész esetet csak azután tudtam-meg, midőn mindnyájan haza érkeztek; 's midőn a' Gaucho különös viseletén elcsudálkoznám, azt Don Jose következőleg magyarázta-meg: „A' Pampas lakójinak egyetlen egy foglalatossága vad lovak megszeliditésében áll, 's a' szarvas marhák bőrével és fadgyújával kereskednek. Csaknem mindannyin a' legjobb spanyol házakból származnak, 's őseik akár játék akár más kicsapongások következésében elszegényülvén kénytelenségből léptek ezen kalandos életmódra. Ezen szerencsétlenek még mindig büszkék származásukra, 's az ugy nevezett becsületbeli pontnál feletle csiklandósak: e' mellett hazájok erényeit, a' vendégszeretést és udvariságot nagy mértékben gyakorolják, 's e' szerint egy Gaucho a' Pampasvidékben, mint a' körülmények parancsolják, legbüszkébb, legudvaribb, legkegyetlenebb és legvendégszeretőbb ember. Ha valakivel a' sivatagban találkozik, képes őt kirabolni; de ha kunyhója küszöbére lép, ugy azon szókat, mellyekkel minden vendég fogadtatik: „Uram, minden készen áll parancsolatodra“ a' szó legsajátságosb értelmében lehet venni.“ — Igy az öreg. *(Folytatás következik.)*

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Uti jegyzetek.

Panonhalma, jun. 29. A' pannonhalmi főmonostort ezután 5—6 esztendővel kell meglátogatni; akkor az, kivül és belől, egészen fel lesz épülve, 's külseje egy ujszerű, nagy pompás palotához fog hasonlitani. Minden becsület a' külső simaságnak és csinnak; de a' hazafiúi szem, bár a' legizletesb formákhoz szokott legyen is, az ország legrégibb épületében az olly tiszteletes ó szint, 's a' több mint nyolcz százados hajdannak némi emlékezetes maradványit örömmel szemlélné. Mind annak, mi itt Sz. István, mind annak, mi utóbb a' nagy Mátyás alatt épittetett, *) felette kicsinynek kellett lenni, vagy a' Török által egészen lerontatni: mert a' mi most áll,

*) L. Pannonia századjai. I. 47.

a' Sz. István előtti kis kápolnát 's még igen keveset kivéve, alig idősb másfél századosnál. Részemről minden esetre sajnálatosnak látom a' külső bástyafalnak lerontatását, mellyet olly könnyű lett volna csekély költséggel helyreállitani, vagy egészen ujat, de ószerűt, emelni helyébe, melly mig hiven emlékeztet vala a' monostor hajdankori kettős jótékonyságára, egyszersmind legszebb koronája lett volna a' most éktelenül puszta 's kopasz hegyoromnak.

Azon magos terem és rotonda, mellyek itt a' 40.000 számot meghaladó könyvtárnak a' legszebb helyen 's legjobb izléssel készülnek, és jobbára már bútorozva is vannak, meghaladják csinban a' magyar egyetem könyvtáráét. E' jeles és gazdag könyvgyüjtemény nagyobb részét néhai nagy emlékezetű Novák Chrysostom apát vásárlotta öszve bajor országban, 's azt azóta a' szerzet a' legnagyobb dicséretekre méltó áldozatokkal szaporitá, 's folyvást és rendszeresen szaporitja. Alig fogsz nevezni könyvet, melly akármelly tudomány litteraturájában, a' szorosan orvosiakét kivéve, némi epochát csinált, mellyet a' pannonhalmi könyvtárnok tüstént kezedbe ne adna. Legteljesebbek a' diplomatica, egyházi törvény, ó és uj philologia, történetek, hittudomány és felsőbb neveléstudomány szakai: gyengébbek a' természetleirás- és mathesiséi; noha ez utóbbiak, szintén mint amazok, a' monostori élet magányához olly igen illők, 's a' hazában fájdalom, még mindig olly parlag studiumágak. A' tartalom ezen különfélesége és czélszerű gazdagsága teszi csakugyan e' könyvtár becsét; noha a' régiségekben és ritkaságokban se szegény. Incunabulumai közül megnevezem: „Illustrissimorum Hungariae Regum Chronica (Joannis de Thurócz) In inclita terrae Moraviae civitate Brunensi lucubratissime impressa finis feliciter anno salutis 1488, die 20 Martii, — és Macrobiust kerek latin betűkkel 1483-ban nyomtatva Brixae, per Boninum de Boninis. Legrégibb latin kézirata az egész (catholica) szentirás, kezdődve a' Genesisen, végződve sz. Pálnak a' zsidókhoz irt levelein, melly tek. tudós Jankowich Miklós ur competens itélete szerint a' X-dik századnak egy emléke. Tetemes régiségű magyar kéziratot én itt nem láthattam; nem azért, mintha illyekkel nem birna a' szerzet, hanem mivel azok, kivált az oklevélfélék, a' rejtek irománytárban tartatnak. Ha van ezek között ollyan, mi nyelvünk történeteire némi fényt vethet, kiadható 's mind eddig kiadva nincs, remélhetni, hogy az a' tudós és hazafiságos szerzet által a' magyar academiának, melly most, mint tudjuk, illyes nyelvrégiségek kiadásához fogott, másoltatás végett be fog jelentetni. A' mit azonban emlékül hoztam a' jeles könyvtárból, az egy futva kiirt kisded mutatvány annak legrégibb

magyar nyomtatványából, mellyet itt azon reménynyel közlök, hogy az a' nem érdektelen könyvnek és hasonlóknak gondosabb átolvasására 's megismertetésére fog többeket buzditani. A' könyvnek czime ez:

Vi testamentvm magiar nieluen: meli az Görög es Diak nieluböl reghen Siluester Janos altal fordittatot. Mast masodczor meg igazittatot es vyonnan ki niomtattatot — Beczben Stainhofer Gaspar altal 1574. esztendőben.

Következik a' főtartalom 330. lapon negyed rétben, 's utána egy toldalék a) Máté, Lukács és János evangeliuminak 's az apostolok cselekedetinek rövid summájával distichonokban; b) Az ollyan igékről, mellyek nem tulajdon jegyzésben (értelemben) vétetnek; c) Az nehéz igéknek (idegen szóknak) magyarságáról, mellyek az uj testamentumban vadnak, abc szerint; d) Az mérő szerszámokról, az pénzeknek neméről, 's az betegségekről, mellyekről az evangeliumban emlékezet vagyon. — Az itt emlitett nehéz igéknek kisded szótárában a' következőket olvashatni:

„Az Drül.

Dezma, ez szonak eredete ez diak szorul vagion decima, Magiarul tized.

Az Grül.

Golgotha sidoul, magiarul fükaponianak hele, egy hel vala ez Jerusalem küöl, holot embereket szoktanak vala megölni. Szokasok vala kediglem (kediglen, error typi; annyi mint pediglen) az Sidoknak, hogy (itt nem hogi) akarmi helnek onnan adnanak neuet az mi az helen volna. Mikippen nimeli hegiet cedrus heginek hynak vala, nimelliet olaifaknak heginek....

Az Trül.

Töuisses lapu görögü tribulus, nemi (némi!) fünek neue... Ezth Szent Hieronymus az ü nielueken gelegenienek fordetotta, de finek neue ez nem fanak neue...

Az Vrul.

Vendeg tarto magiarul, görögül architriclinus, ki valami lakodalomban az vendegekhez lat es gongyat viseli, hogy minden iol essek (nem essen) es fogyatkozas oth ne legyen.“ 's a' t.

A' tárnak ritkább vagy drágább könyvei közül megemlitem Walton polyglottáit, mellyeket franczia general Narbonne 1809-ben innen Győrbe vitetett, de a' szerzet 1.000 talléron tőle visszaváltott; Castell lexicon heptaglottumát (hebraicum, chaldaicum, syriacum, samaritanum, aethyopicum, arabicum, persicum; három oszlopban; London, 1669. fol. — Castell legelső professora volt az arab nyelvnek a' cambridgei egyetemben). — Ezt: Reise in Brasilien, auf Befehl Sr. Majestät Maximilian Joseph I. Königs von Baiern in den Jahren 1817—1820 gemacht und beschrieben von Dr. J. B. von

Spix und Dr. Carl Phil. von Martius. München 1823. gedruckt bei Lindauer. (12 kötet, imperial 4-ed, képekkel; ára 150 arany. — Dr. Martius özvegyénél Münchenben még van néhány példány, mint itt hallám, mellyeket bolti áron alól lehetne megkapni). — Peutinger tabuláját; Denon utazását Egyptusban, 's a' t. Nevezetes, hogy Kazinczy a' legutól emlitettem könyvnek táblájára 1831-ben ezt irta: Láttam, a' mit látni régen ohajtottam. — Ma, 1835-ben, nem kell messzebb menni Pestnél, hogy az ember Denon utazását megláthassa.

A' tanultság mindenkor hasznos és szép, de legszebb és hasznosabb akkor, midőn bizonyos irányban és elvek szerint köz czélokra fordittatik. Ez a' szerzet, melly tudományi készültségét tekintve még korunkban is disze a' hazának, miért nem adott-ki mind eddig alsó és felső iskolai alkalmasb 's czél- és korszerűbb kézi könyveket? Endrődy kis latin grammaticája, Szalay kis magyar gramaticája, Spányik kis magyar historiája 's több illyesek nem üköztek, mert nem is ütközhettek, a' magyar kir. egyetemi sajtó privilegiumába; miért ütköznének mások, kivált első és legelső (elementaris) oktatást tárgyazók, mellyekre olly igen nagy a' szükség? — Értenek engemet itt azok, kiktől akarok értetni, 's a' kik akarnak engemet érteni. Csató Pál.

KÜLÖNFÉLE.

Az asszony.

(Egy megholtnak irományaiból.)

Az asszony legkivált arra rendeltetett, hogy a' férjfinak tessék. Hogy a' férjfi neki tessék, nem olly feltételes szükség. Az ő érdeme önerejétől függ. Ő már csak az által is tetszik, mivel erős. Megvallom, hogy ez nincs a' szerelem törvényei szerint, de a' természeté szerint, melly korábban volt, mint a' szerelem.

A' kölcsönös két nembeli kötelességek nem egyiránt szigorúk. Ha az asszony igazságtalan egyenetlenség felett panaszkodik, nincs igaza. Ezen egyenetlenséget nem emberek alkoták, 's legkevesebbé az előitélet munkája, hanem az észé. Kétség kivül egyiknek sincs megengedve adott szavát megszegni, 's minden hivtelen férj, ki feleségét neme nehéz kötelességének egyetlenegy bérétől megfosztja, igazságtalan és kegyetlen. De a' hivtelen asszony tovább megy: ez a' familia kötelékeit tépi szét, 's a' természetnek minden kapcsait feloldja. Milly rendetlenségek! milly bünök következnek ebből! Ha van e' földön rettentő állapot, ugy egy szerencsétlen atyának állapotja bizonyára az, ki felesége iránt minden bizodalom nélkül levén magát szive legédesebb érzéseinek oda nem engedheti. Mi aztán e' szerint egy család, mint valamelly titkos ellenségekből összeállott társaság, mellynek tagjait az asszony egymás ellen felfegyverkezteti, midőn azokat szeretetre és tettetésre kényszeriti?

A' régiek nagy tisztelettel viseltettek az asszony iránt; de ezt az által mutaták-meg, hogy őt a' nyilvános itélet elől elrejték, 's éppen az által vélték szerénységét tisztelni, midőn erényeit elhallgaták. A' régieknek elvök ez vala: hogy azon ország volna az, mellyben a' legtisztább erkölcs uralkodik, hol legkevesebbé van szó az asszonyokról; valamint a' legerényesb asszony az, ki soha meg nem neveztetik. Innét származott, hogy játékszinökben a' nőszerelmesek szerepeit rabszolgák vagy nem legjobb hirű hölgyek játszák. Olly magos fogalmok volt ezen nemnek szerénységéről, hogy a' neki illő szükséges tiszteletet megsérteni vélték, ha egy erényes leányt a' szinpadra állitottak volna. Szóval, inkább eltürék a' nyilvános bünösnek előadását, mint a' megsértett szemérmességet kivánták volna látni.

Szelidség az asszonynak első és legfontosabb tulajdona. Egy olly tökélyetlen lénynek, mint a' férjfi, ki sokszor nincs bün nélkül, de mindig tele hibákkal, engedelmeskedni, rendeltetése levén: korán megtanul igazságtalanságokat eltürni, 's panasz nélkül jogtalanságot elszenvedni. Nem a' férj, hanem önmaga végett kell szelidnek lennie. Elkeseredés és daczoskodás csak neheziti szenvedéseit, s nagyitja a' férjfiaknak durva viseletét, kik igen is jól érzik, hogy illy fegyverekkel őket meggyőzni nem lehet. Az ég nem azért teremté az asszonyt hizelgővé és reábeszélővé, hogy daczos legyen. Nem azért teremtette gyengévé, hogy uraságvágyó legyen. Az olly szelid hangot nem azért adá neki, hogy szidalmazzon; nem azért adá neki a' szende vonásokat, hogy azokat a' harag elrutitsa; az asszony önmagát feledi-el, ha haragra lobban. Sokszor igazságuk van panaszkodni; de soha sincs versenygésre. Kiki köteles neméuek tónusát megtartani. Az igen szelid férj feleségét elronthatja; de ha a' férj nem szörnyeteg, feleségének szelidsége őt mindig korlátok között tartandja, és előbb-utóbb meggyőzi.

Az asszonynak minden, a' férj hibáji, az ő önfélénksége van ellene; részére csak lelkessége és szépsége van. Nem illő-e tehát mind a' kettőt ápolni? De a' szépség nem közadomány; ez olly sok esetiségek által elenyészhetik, elmúlik esztendők után, és a' szokás kevesiti benyomását. Egyedül az ész alapitja a' nemnek hatalmát; de nem azon ész, mellynek a' világ bókol, 's melly az élet boldogságára keveset tesz, hanem azon ész, melly a' körülményekhez simul, 's a' mi jelességeinkből nyereséget huz, azokat magáévá tenni tudja.

Az asszony nyelvének bizonyos hajlékonysága van; ő könnyebben beszél, előbb és kellemesebben mint a' férjfi. Szemökre vetik azt is, hogy többet beszélnek: de ennek ugy k e l l lenni, 's én ezen korholást dicséretté emelném; a' szájnak és szemnek nálok ugyanazon cselekvősége van, még pedig ugyanazon egy okból. A' férjfi azt mondja, a' mit tud; az asszony arról szóll, mi neki tetszik. Az egyiknek, hogy szóllhasson, tudásra van szüksége, a' másiknak izlésre. Az egyiknek főtárgyul hasznos, a' másiknak kellemes dolgok szolgálnak. Mind a' kettő beszédének csak egyben kell megegyezni: az igazban.

Az asszony nem arra teremtetett, hogy szaladjon; ha fut, azért történik, hogy őt elérjék. A' szaladás nem egyetlen egy dolog, melly nem tulajdonuk; de az egyetlen egy, melly nekik nem illik. Könyökeik hát-

ratartása 's feszesen a' testhez illesztése futás közben nevetséges tekintetet ad nekik. Minden physicai dolgokban, mellyek az érzékek itéletétől függnek, az asszony izlését kell kérdenünk; a' férjfiakét csak ott, hol inkább positivus tudás forog kérdésben. Ha az asszony az, minek lennie kell, magát cselékvéskörén túl nem emeli, itélete mindig eltalálttabb lesz. De ha ezen túl lép, akkor itélete korlátját elérte. Innét jő, hogy az ugy nevezett tudós asszonyok olly különösek, 's köz tetszést nem nyernek.

Az iró, ki illy egy asszonyt munkája felől megkérdene, rosz birára akadna; ellenben a' férjfiak, kik öltözetökért asszonyokat kérdeznek, közönségesen jól öltöznek. Elvont és szellemi igazságok fejtegetése, valamint minden, mi ide tartozik, nem aszszonynak való. Az ő tanulmányaiknak egyedül a' tettleges életre kell szorittatniok. Az aszszonynak mindannyi észrevételei, mellyek köréhez eszközetlenül nem tartoznak, csak az emberi sziv studiumát vagy az izlés tárgyait érinthetik; a' genie productumai látharát túlhágják. Positivus tudományokra hibázik eltalált felfogó tehetségök és figyelmök. (*Végz. köv.*)

JELESMONDÁS.

Öröm.

Gyéren kelnek elő az örömnek napjai, 's mint a'
Hervatag éltü virág eldiszlő kelleme, múlók.
Többször azért hágy a' sors intézője örülnünk,
Hogy gyönyör-álmok ölén elringattatva ne tudjuk,
Lopva az ellenkéz mikor üt szívünkbe hegyes tőrt.
És ki az élet után megölelt védangyal-alakban,
Az vetemül majdan pártossá életed ellen,
'S mellyeket enged az ég, örömidnek gyenge virágit,
Hervasztó kézzel gyökeriglen tépi szivedbül.

Baksay.

A' testi szépség gyenge, 's nem tarthat soká.

Virág.

Ész világa. A' legmélyebb üregekben is, ha ész napja sugárzik rájok, világosság dereng. Bajza.

Baráti mérséklet. Ha barátod méz, azért meg ne edd egészen. Igaz barát keresésén ne izzadj soha; azt a' végzés jegyzi-ki.

Aphorismák Csongrádból. Az első szerelem egy asszonyi tiszta szivben életének napkeletje.

Legnehezebb fa a' koldus bot. Nem csuda, ha az némelly szegénynek szemeiből könyet facsar-ki. — A' szegénység egy igen keserű fűvecske, főképpen a' paraszt kunyhókban tenyészik: a' gazdagoknak ez ellen palotájokon és házaikon vércsék vannak. Alföldi.

Visszásrejtvény.

Három betű.

E' rövid szó szárnyasokon
Koronának tartatik;
A' baromfin mennél borzasb
Annál szebbnek hivatik.
Boldogtalan minden ember,
Ki ollyannal született,
Mert az irigy sors testére
Kemény bélyeget vetett;
Melly a' termet kellemétől
Azt örökre megfosztá,
Kinek az ég ezen jegyet
Bús örökségül osztá.
Bár hogy fordits, vagy előről,
Vagy hátulról kimondhatsz
Mind egyiránt. Szerencsés vagy,
Hahogy engem nem hordasz.

Előbbi rejtvény: Sor-ok-sár.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

67.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön augustus 20kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Pöstény 1835-ki juliusban.

Nem a' fördő orvosi erejéről, hanem csak helyzetéről, és az itteni életmódról kivánom az olvasókat némileg értesitenì. — Hazánknak ezen egyik legnevezetesebb fördője fekszik Nyitra vármegyében Galgócztól éjszaknak jó két óra járásnyira. Tulajdonosa Erdődy Józsefgrófné. Az egész Kis-Pöstény (igy nevezik a' helységnek a' fördőhez közelebb eső részét) egy vendégfogadót képez. Minden háznak van külön czime, 's nincs egy is vendég nélkül. A' lakosok Tótok, pénzért igen vendégszeretők, és semmit se mulasztanak-el, mi az idegennek kényelmes élésére megkivántatik. — A' helységből rosz fa-hid vezet keresztül a' Vág folyamnak egyik ágazatán azon bokrokkal és fákkal fedett iszapos szigetre, hol a' forrás létez. Mellette nehány lépésnyire a' ravasz Vág csörtet-el. Kelet felől a' táj mintegy félkör hegy-lánczától van övezve, egyébről pedig sikság terjed-el. A' fördésre két épület van fölállitva, kivül sokat jelentők, de belől a' legnagyobb elhagyattatást árulják-el. A' fördő-hely három fő részre vagy is teremekre van osztva, mellyeket fokonként kell használni, 's ezek mind közösek; hol a' legelegansabb dámák a' férjfiakkal együtt fördenek. Vannak ugyan külön kád-fördők is, de ezek nem olly czélirányosak, és rémület fogja-el az embert, hacsak hozzájok is közelit. Durva kivájt fa-gerendákon foly itt a' viz keresztül, mellyek még talán akkor készültek, minekelőtte a' csap feltaláltatott; mert még az sincs rajtok, hanem a' vizet bocsájtó lyuk egy idomtalan dugaszszal zárathatik-be. A' szoba talyazatán igen vigyázólag kell lépni, nehogy a' deszkának felbillenése által az ember homlokba üttessék. Se szék, sem asztal nincs ezekben, hanem egy avult fa-pad és egy tükör teszik az egész butorozást. — Mind ezeken kivül a' pórnép számára egy, a' Zsidókéra pedig két fördőterem van. Az elhagyatásnak itt még nagyobb mértékét lehet látni, és nem győz az ember eléggé csudálkozni, hogy a' tulajdonos ezen jótékony hely csinosbitására legkisebb figyelmet se fordit; mire nemcsak önhaszna, hanem az emberiség is eléggé ösztönözhetné.

Alig pillant-fel a' közel levő hegy mellől a' nap, már tarka vegyület tódul a' forráshoz szörpölgetni meleg reggelijét. Onnan kiki fördeni megy. Vannak sokan, kik egyedül csak mulatság kedvéért elegyednek a' fördők közé. Igen javallom ezen gyógymódot hypochondriacus collegáimnak. A' sár miatt el ne rettenjenek; mert hisz' nem kell nekik az ugy nevezett pokolvölgybe leereszkedni; elegendő lesz a' tükörfördő (Spiegel-Baad); ott bizonyosan legnagyobb foganatot tapasztalandnak. Délfelé és estenden a' sétatéren van az öszvejövetel, hol czélirányos hanga, és Ádám apánk idejéből való pamlagok, az az: fatuskók kedveskednek a' szellőzőknek. Mintegy vetekedve zengenek itt a' roppant diófákra tódult madaraknak énekei a' hangászattal, melly igen elragadtató jeleneteket nemz. Többnyire grófok, bárók, 's Europa több részeiről jött külföldiek: Angolok, Francziák, Olaszok, Lengyelek, Oroszok, Ausztriaiak 's a' t. teszik itt a' gyülekezetet; belföldi köz nemest, vagy polgárt alig lehet látni. Majd minden europai mivelt nyelvet hallhatni, de magyarul csak igen igen ritkán; mit ne csudáljon senki, mert olly idegen itt már minden a' Magyartól, mintha a' nagy tengeren tul lenne helyezve. És ha a' külföldi nem tudná, hogy átjött a' határvonalon, nem tudom, mi által győzhetné-meg magát arról, hogy magyar országban van. — Vasárnapokon ugy nevezett fördői casinók szoktak lenni, hol az öreg nénikék whiszteznek, a' fiatalok pedig egy két órai keringelésre szabadittatnak-fel. Érdekes jelenet ekkor látni, mint igyekszik némellyik ezen üdvitő perczeket használni, mint vágtat a' kéjhullámok árjain. Egyszerre megszünik a' hanga, a' küzdő leteszi fegyverét, 's az elrepült bájpillanatokon mereng; mig nem a' sorshuzó szavára felriadván a' szabadba siet fellengős képzeteit eloszlatni. Néha valódi bálok is adatnak. Igy julius 21-ikén a' Nyitra vármegyei kórház elősegitésére adatott egy diszes tánczmulatság, melly majd egyedül csak magnásokból állott. A' nőnem egyszerűn, de tetszőleg jelent-meg; főleg kitünt deli ékszereivel Gr. B. A. — Szivhóditó kellemmel pedig a' két Z — i testvér. Igen szembetünő volt egy Angolnak jeles ölténye és e' valódi phlegmaticus Angolnak temperamentuma, kit a' keringők legelragadtatóbb perczei se látszottak meghatni, hanem csak mintegy tiszteletből phlegmatice ereszkedék néha néha a' tánczosok közé. — Az ide gyülekezett fördői nép közül majd minden tizedik sánta, mit a' fördőnek különösen a' végtagokra ható hatalmas ereje okoz, 's ez igen nagy vigasztalásomra szolgál, és reményt nyujt, hogy elromlott járó mosztonyim vissza nyerendik haszonvehetőségöket. Egyébiránt a' társalkodási körök igen feszesek, és azon vig fördői népet, mellyet magamnak eleve képzeltem, nem találtam-fel. Meglehet, hogy a'

félgyász tartoztat valamit a' dolgon. Elég az hozzá, hogy én, mint pusztai ember, sokkal többet vártam Pösténytől, kivevén a' pénzkeletet; és alig várom, hogy ezen igen igen vendégszerető feleimtől megvállhassak. Kolbay Berta.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

A' Gaucho. *(Folytatás.)*

„Jó, jó — viszonza Ord — de engedjen-meg kegyed; még ezzel nincs megfejtve azon hirtelen változása kegyednek, midőn amaz emberrel összetalálkozott.“ Don Jose cigarróján nagyobbakat szivott, de feleletet nem adott; látszott azonban rajta, hogy zavarodását roszul titkolta. Kevés váratra csaknem innepies tekintettel ismét szót vön: „Kedves uraim! megengedjenek, de igen nehezemre esik kegyeteknek ama rejtvényes szókat megmagyarázni; olly familiai történetet hoznak emlékezetembe, mellyeket jobb volna örökre elfelednem. — Igen is — folytatá kezével egyet intvén, hogy beszédében félbe ne szakasszuk — ezen ember nekem egy olly történetet hivott emlékezetembe, mellyet már rég eltemetve hittem; 's valóban ugy is tetszett elejénte, hogy kisértetet látok, midőn azon ember bátyám nevét említé.“ — „„A' bátyja!““ szóltunk egyszerre nagy csudálkozással mindketten. — „Az egész történet nem sokból áll — monda Don Jose. — Mi előtt atyám még megházasodott, egy asszonynyal, kinek külső szépségén kivül semmije se volt, barátságban élt; ennek gyermeke az anya nevéről Leonardo de Pelasgának neveztetvén 15—16 esztendős koráig atyai házban neveltetett. A' gyermeknek anyja egészen tele verte fejét némi körülményekre nézve, 's feledhetlen marad előttem, milly nagy dühösségbe jött, midőn őt egykor az én anyám, kit durván megsértett, zabfiúnak nevezé. Halaványlett mint a' halál, fogait csikorgatá, engem karomnál fogott, 's anyámhoz taszitván egy kést ránta elő: „„Ez — ugymond — a' valódi zabfiú! 's kezem csak azért kiméli vérét, mert atyám vére foly ereiben.““ Ezen szókkal kirohant, 's atyám szobájába ment, hol a' szekrényt feltörvén száz dollarral telt erszényt vitt-el, 's helyette az asztalra nyugtatványt hozván eltávozott a' nélkül, hogy valaha láttuk volna többé. Már jó formán elfeledtük őt, midőn két év mulva egy lovas ember házunk ajtajáig nyargal, 's ott Leonardo nevében 100 dollarral terhelt zacskót vete-le, 's ismét villámként eltünt. Több év mulva egykor Sierra Morenában utaztam bizonyos ültetmények megtekintése végett, mellyeket atyámtól örökségül kaptam. Egy csapat utazókhoz szövetkeztem, minthogy az utat a' banditák félelmessé tették. Itt egyszerre megtámadtatánk, podgyászunk elvétetett, 's nekünk lovainkról le kelle szállni, és arcz-

czal a' földre fekünni. Ekkor hallám, miképpen a' zsiványok kapitánja zsebkönyvemet keresztül forgatván felkiálta: „Echivera! nagy Isten lehetséges-e?“ Én e' szóknál felpillantottam, 's a' haramia vad vonásaiban a' szerencsétlen Leonardót ismerém-meg. E' pillanatban egy golyó reppent-el fülem felett, 's a' kapitánt szemem láttára leterité; még több lövés is történt: t. i. egy itt rejtve volt katonacsoport megtámadá a' rablókat, kiknek csak hamar hátrálniok kellett. Mig podgyászainkat ismét helyre rakták, mély szomorúsággal és sokáig néztem a' szerencsétlen Leonardo holt testét. Most a' banditák ismét vissza tolakodtak, vezéröket felragadák, 's a' katonák által üzetve csak hamar elveszének szemeink elől. A' banditákról többé semmit se hallék; Leonardo Sierra Morena bérczei alatt el van temetve. Hanem azon ember, kivel ma dolgunk volt, olly egészen tetőtől talpig Leonardo, millyennek lenni kell, ha most élne; 's ha magam nem láttam volna halva lábaimnál, hinnem kellene, hogy az ön maga volt. De még egyszer mondom, ez lehetetlen; előbb hiszem azt, hogy ezen ember valaha bandájához tartozott, 's vezéréhez viselt régi ragaszkodásából nem vette-el életemet. De bár mint van is — folytatá az öreg ur barátomhoz fordulva — kérem, hagyjon-fel kegyed utazásával. Egy Gaucho éppen ugy nem felejt-el valamelly megbántást, mint azt meg nem bocsátja. Itt a' felsőség oltalma alatt fenyegetését fel se vesszük; de ha kegyedet egyszer a' maga földén leli, nem nyugszik előbb, mig a' rajta elkövetett megszégyenitést kegyed szivének vérével el nem mossa.“

Sokkal jobban ismertem azonban barátomnak rettenthetlenségét, sőt vakmerőségét, mintsem meglepett volna, hogy feltételénél megmarad. Ő a' Gaucho dühösségét annak részegségéből következteté, 's Don Jose aggodalmai egészen alaptalanoknak látszottak előtte.

II.

Elutaztunk, 's első éjjelre száz (angol) mértföldre voltunk már Buenos Ayrestól türhető vendégfogadóban. Éppen nagy lóvásár vala azon helységben; sok Gauchót lehete ott látni, miképpen a' szabad pusztai csikókat az udvarban elfogdosták; egy igen szép csődört több fiatal ember kiváncsin állott körül. Egyik, ki a' szép állatot szerette volna magáévá tenni, sok pénzt igért azon Gauchónak, ki azt megszeliditené; de a' csikó olly tüzes és pajkos volt, hogy senki sem akarta a' jutalmat elnyerni. Végre egy öreg Gaucho lépett elő szürke szakállal, 's valódi kigyó-tekintettel; a' pénzt kezébe olvastatá, a' nyerget gondosan illeszté a' puszták lovára, 's megvizsgálván sarkantyújit egy ugrással a' lovon ült, és villámsebességgel elvágtatott. Barátom engem karomnál ragadott, 's fülembe sugá:

„az égre mondom, ő az! már nyomunkban van.“ Igy fejthetém-meg most én is azon mellékpillantást, mellyet a' Gaucho reánk vetett, mielőtt a' lóra ült. Én semmit se feleltem barátomnak, hanem magamban azon tünődtem, mihez kelljen kezdeni, ha az öreg visszaérkezik lovaglásáról.

Ha Délamerikában valamelly lovat megakarnak szeliditeni, nyargalva három négy mértföldet megfuttatnak vele egy körben; de az öreg Gaucho a' helyett, hogy kört formált volna, egyenes vonalban messze elvágtatott, ugy hogy utóbb egészen eltünt, 's kiki észre vette, hogy tette nem volt egyéb, mint csalás. Az éj bekövetkezett, 's a' Gaucho valóban nem jött vissza. A' jelen volt Gauchók közül azonban senki se akarta őt ismerni, ki illy alávaló módon szegte-meg szavát, 's az ifiú embernek szabad választást engedének lovaik közül; de ez már nem igen hitt nekik; versenygésök késő estig eltartott, és tőlünk az álmot egészen elrablá. Reggel borzadva látám, hogy barátom sáppadtsága nem egyedül csak az álmatlan éjnek következése. Lelkében senyvesztő sejditès keletkezett, 's megvallá nekem, hogy nem lehet ura ezen rettenetes érzésnek. De én vele együtt hivém, hogy majd az utazásnak változatossága kiveri elméjéből. — De ez nem történt, 's mi visszamentünk.

Vissza jövet még sokszor a' körül belől csatongló Indusok végett is szorongásba jöttünk, kiknek vadságukról vezetőink hajmeresztő történeteket tudtak ijesztésünkre elbeszélni. Az Indusok dühössége 's Europaiak elleni gyülölsége — mint vezetőink mondák — se határt se czélt nem ismer; mindent, mi utjokba jő, tüzzel vassal emésztenek-el; csak a' fiatal hölgyeket hagyják-meg életben, kiket magokkal visznek.

Azonban minden illynemű ismeretségbe-jutás nélkül három napi járással közeledtünk volt Buenos Ayreshoz, 's ismét szabadabban lélekzettünk. Egykor nehány mértfölddel előbbre jártam csapatunknál; midőn hirtelen egy strucz madár került utamba, 's én őt azonnal üzőbe vettem. A' lasso-hajitásban jó forma ügyességem vala, 's minthogy paripám egyike volt a' legjobb futóknak, remélhetém, hogy a' madarat még elérhetem. Valódi kedvvel vágtattam az iramó állat nyomaiba. Most már egészen közel voltam hozzá, midőn lovam rögtön valamelly árokba esik, 's engem kegyetlenül összetördösött. A' kantárszárat szerencsére kezemben megtartám, de sokáig megkábulva feküdtem. *(Folytatás következik.)*

KÜLÖNFÉLE.

Tréfafüzér. Mult hétivásárkor Pesten egy kofának sok eladó tojása volt, mellyeket ő kosárba rakva a' földön tarta. Midőn többi árújinak elra-

kogatásával foglalatoskodnék, bizonyos fiú sebes futtában őt olly hatalmasan meglökte, hogy ez nehéz testének egész terhével egyenesen a' tojáskosárba esett. — „Megállj gazlélek! — kialta a' törött tojásokon ülő, bot után nyulván — majd rántottával tartlak.“—A' fiú izét sejtvén a' rántottának, viszonzá odább szaladván: „„„köszönöm, csak egye-meg kelmed maga!““““

Külkey Vilmos.
10 esztendős ifiú.

Az asszony. (*Végzet.*) A' gyenge asszony igen jól itél-meg mindent, mit mozgásba kell hoznia öngyengéjei eltakarására, t. i. szenvedélyeinket. Az ő mechanicája erősebb, a' mienknél, mert fogancsai az emberi szivet rázkodtatják-meg. Mindent, mit ezen nem nem önmagából merithet, 's mi neki még is szükséges vagy kellemes, jól és ügyesen kell iparkodnia cselekedni. Neki tehát a' férjfiak szellemi tehetségét eltalálva kell felfogni, de nem az emberi nem szellemét átalánosan, csak egyedül a' férjfiakéét, kik őt körülveszik, kiknek ő, már akár törvény akár hajlandóság által, alájok van vetve. Beszédjek, cselekvésök, tekintetök, taglejtéseik által kell iparkodniok érzéseiket kikutatni.

A' férjfiak eltaláltabban okoskodnak az emberi szivről: de az asszonyok igazabban olvasnak abból. Ők a' morált fellelik; mi azt rendszerbe hozzuk. Az asszonynak több esze, a' férjfinak több genieje van. Amaz észrevesz, emez itél. Ezekből egy világos fény, a' legtisztább tudás, következik, mellyet az emberi lélek elérni képes; szóval a' legbiztosabb emberismeret.

A' világ az asszonyok könyve; ha belőle roszul olvasnak, az ő hibájok, vagy valamelly szenvedély vala vezetőjek. Az asszony esze practicai ész, melly neki igen ügyesen mutat módokat egy kivánt czél elérésére. Az asszony itélő tehetsége sokkal előbb van kimivelve, mint a' férjfiaké; minthogy csaknem gyermekségök óta önvédő állapotban vannak, 's egy igen nehezen megtartható kincset kell iparkodni megőrizhetniek, és igy szükségképpen előbb kell a' jót és roszat megismerniek. Bár az asszonyoknál általában gyengébb az értelem, 's előbb lankad is; de ellenben egészben általánosan hamarabb kifejlenek. hasonlón a' gyenge bársonvirához, melly sebesebben nő és enyészik az erős tölgynél. Lelkijelenlét, éles elme, finom észrevételek — ezek az asszony tudományai; az ügyesség azokat használhatókka tenni, talentumjok.

Mondatik, hogy az asszonyok hamisak; de illyenek csak lesznek. Az ő tulajdonképpi adományuk ügyesség, nem hamisság. Nemök valódi hajlandóságaiban, még ha igazat nem mondnak is, nem hamisak. Miért is kérdezni a' szájt, ha hallgatnia jobb? Figyeljetek szemeire, arczszinére, lélekzetére, félénk tekintetére, gyenge ellentállására; ez azon beszéd, mellyet neki a' természet adott, hogy nektek feleljen. A' száj mindig nemet mond, 's ezt mondania kell; de a' hangejtés, mellyel az mondatik, nem mindig egy, 's ez nem tud hazudni. Az asszonyt mindig bizonyos tekintettel a' férjfira kell nevelni. Ezeknek tetszeni, nekik használni, tiszteletöket és szeretetöket megnyerni, őket nevelni, tőlek tanácsot kérni, őket vigasztalni, az életet nekik édessé és széppé tenni: ezek minden időben az asszony kötelességei, mellyekre őt zsenge gyermek korától fogva kell szoktatni.

Bizonyos, hogy egyedül az asszonyok képesek becsületességet és igazságosságot közünkbe visszahozni; de ők megvetnek egy királyi pálczát az erény kezeiből, 's egyedül csak kecseik által akarják azt kivinni. Az ohajtás, hogy az asszonyoktól tiszteltessünk, sok nagyot szülhetne közttünk, ha értenők ezen rugótollat mozgásba hozni.

Jáj azon századnak, hol az asszonyok a' férjfiak feletti felsőbbséget elvesztik, 's a' férjfiak az asszonyok itéletére nem hallgatnak. Ez az erkölcstelenségnek legfőbb foka. Minden erkölcsös népek nagyra becsülték az asszonyokat. Tekintsünk csak Spartára, 's a' régi Romára! Ott az asszonyok tisztelték hadvezéreiket; megsiratták a' haza atyjait; az ő ohajtásaik, az ő gyászuk a' köztársaság főkivánatainak tekintettek. Minden nagy lázadások tőlek eredtek. Egy asszony által nyert Roma szabadságot, a' plebejusok consulságot. Egy asszony vete véget a' decemvirek zsarnokságainak. Asszonyok menték-meg Romát egy számüzöttnek kezeiből. Mint változnak az idők! milly megváltoztatva mutatkoznak a' tárgyak! Talán mindnyájunknak igazságunk van. A' mi időnkben illy asszonyi vonás a' táborban talán nevetséggé lenne. Hagyd, legyenek Romainék! 's mi megint Volskokat és Coriolánok szivét érjük-meg.

Ó asszonyok, asszonyok! ti kedves, szeretett, és szerencsétlenséghozó lények, kiket a' természet gyötrelmünkre annyi kecsekkel felékesitett; ti, kik büntettek, ha veletek daczolunk; üldöztök, ha tőletek félünk; kiknek szerelmök és boszújok egyiránt káros, 's kiket se felkeresnünk se kikerülnünk nem lehet torlatlan! Szépség, báj, inger, sympathia, megfoghatlan lény, a' legnagyobb gyötrelem és legnagyobb kéj öszvesége! Szerencsétlen az, ki magát gondatlanul csalékony nyugalmadnak oda adja! te az emberi nemzetben legveszedelmesb zivatarokat támasztasz!

Mandschu nyelvnek bővitése. Kieu-lung az utóelőtti china császár azon igen neheztelt, hogy a' mandschu nyelvben nagyon sok china szókat használtak; ez okból tehát a' mandschu nyelv gyökérszavaiból uj szókat készittetett, mellyek sok fogalmakat (Begriff) fejeztek-ki, mellyekkel a' Mandschuk csekély miveltségök miatt még akkoráig nem birtak. Ezen munkát a' legbölcsebb mandschu nyelvtudósok egyesülete vitte végbe, kiket a' császár ezen czélra egybe hivatott. Ezen egyesület 1777-ik esztendőben (a' mi számolásunk szerint) mandschu-chinai szokönyvet adott-ki, mellyben 5000 uj szó találtatott. Ehhez kell magát tartani minden embernek, ki nyilvános hivatalt visel, 's az addig szokásban volt china szók használására testi büntetés van szabva.

Jótevőség. Midőn 1827-ben Sir Burdett F. Londonban megtudá, hogy egy vagyontalan mészáros három szegény gyermeket vett magához, kik szülőjiknek hirtelen haláluk miatt koldusbotra jutottak volna, 200 font (2000 pengő ft.) sterlinget külde a' mészárosnak, 's ugyan annyit a' gyermekek számára.

Különcz temetkező. Angol országban Whitesen nevű helységben bizonyos Unterwood nevű ember hugának 6000 font sterlinget hagyott végintézetében azon feltételek alatt, hogy őt következő módon temettesse-el; mit az meg is tett. A' koporsó zöld szinnel volt befestve; a' holttest pompásan kiczifrázva. Lábainál egy példány

Milton feküdt; feje Horáczon nyugodott. Jobb kezében egy példány régi görög biblia, baljában Horácznak zsebkönyv-kiadása feküdt. Azon hat ember, ki őt a' temetőbe kivitte, fejenként 10 guineát kapott azon kikötéssel, hogy tarka ruhába öltözzenek, 's vitel közben Horácznak XXXI. odáját énekeljék olly muzsika mellett, melly nekik legjobban tetszenék.

JELESMONDÁS.

Leány.

A' leány ollyan virág,
Mellynek egy szellő is árt.

Dukai Takács Judit után Ká. Irma.

Szív.

A' szív hideg, vagy lángra lobbanó,
Fázik, melegszik, minden untalan,
Mig benn az érzelem helyet talál;
'S az érzelem ha benne megszünik,
Mint egy kiégett mécs — üres marad.

P. Szőkedencsről.

A' barátság, melly csupán udvarias szolgálatok viszonzásában áll, a' kereskedésnek bizonyos neme; melly csak addig tart, mig illyen emberek egymásnak használhatnak. Ez nem barátság, hanem berélés, minél a' szem mindig csak haszonkeresetre van fordítva.

Knigge.

Műszer az élet. Valamint a' bányák világossága mélyen a' hegyek üregeiben láthatóvá teszi a' fáradozással kifejtendő érczet: ugy a' szellemi szem világosságának is elválás és halál által okozott lelki sebekben gazdag kincseket kell felfedezni, mellyeknek nyeresége alatt a' viszontagsággal teljes élet műszerré változik, mellynek alakja tett és szó által nyilvánosodik-ki. Delbruck.

Gnomák. A' barátság egy lélek két testben.

Aristoteles után —

Erényes csak az, ki nem csak nem cselekszik roszat, de tenni sem akar. Stobaeus után S. Lotty.

Betűrejtvény.

É-vel diszt jelent, vagy feszit kemény tárgyat,
F-el tartja rendben kocsisod a' lovat.
K-val állandóság és szerénység jele,
L-el megnyilt a' tárgy, 's rajta nézhetsz bele.
P-vel városokban mesterembert jegyez,
Ki népnek naponként ennivalót szerez.
Sz-el látsz szobákban, templomban, teremben,
Sőt több országrészt is a' testvér Erdélyben.

K—i.

Előbbi rejtvény: Búb.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

68.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap augustus 23kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Uti jegyzetek. *(Berekesztés)*

Bakonybeel, jul. 3-án. — Mi egészen más érzetekkel léphetett a' középkori jámbor utas azon hegyszorosba, melly Koppányból Bakonybeelbe vezet, 's ma is a' legmeglepőbb, hogy ne mondjam fenségesb, vadonoknak egyike, mint e' mai századnak szabad elmű 's nem ritkán vallástalan fija! Remegve bocsátkozott amaz a' keskeny és örök homálylepte nyilásba, mellyet itt az órányi távulatra párhuzamósan futó két magos hegyláncz csaknem egymást ölelő százados bükkjeivel és bokraival képez; az ellenébe rohanó Gerencze, mellyen 10—11-szer kellett szekerének, kell ma is a' szekérnek, átcsörögnie, vagy ha a' viz hirtelen esőtől megdagadt, átusznia, mintegy eltiltani látszék őt a' tovább haladástól; a' rengeteg magány, a' rémletes homály, melly fölötte éjjel 's nappal elterült, a' félelemnek és babonának ezer zsibbasztó képeit csalák elméjébe; 's mi csuda aztán, ha majd, a' szoros végén, hol most a' falu és monostor áll, a' szent harang biztató kongása hatván füleibe, szerencsés átérkeztét 's a' pokol csábjaitól szabadultát e' hely szenteinek tulajdonitá, azoknak 's a' hely őreinek kettős háladattal áldozott? — Ma már itt is derültebb és nyájasabb minden; az erdő ritkább, a' völgy nyiltabb, az ut biztosb, 's midőn az inkább érdekes és regényes mint rémletes magányból kijutottál, egy kisded de nyájas épület fogad, 's benne egy apát, kit nem a' szélesen és mélyen eláradó szakál, hanem szélesen és mélyen eláradó tudomány tesznek tiszteletessé, kinek melljén maga a' kereszt is mosolyog, 's izlést és műszorgalmat árul-el.

Ha az e' magányt lakó szerzetes uraknak kedves lehet néha a' vendég érkezése: azt tartom viszont, alig lehet vendég, ki ebben a' vidékben 's ebben a' társaságban örömest ne mulasson. Én legalább sohasem éreztem még magamat klastromi falak között olly honilag, olly könnyű- és szabadkeblűleg, mint itt. Az utóbbi két év óta sok történt Bakonybeelben, mi a' helynek becsét 's kényelmeit neveli, 's még több van készülőben. Csak kevéssel ide érkeztünk előtt eredett-meg a' cső-kut, melly egy közel, igen gaz-

dag erű hegyforrás vizét magára a' monostor folyosójára, mindjárt a' konyha és ebédlő tövébe vezeti, 's mellynek más ágai egyszersmind a' virág- és konyha-kertnek szökőkutjait 's tág medenczéjit elegendőleg képesek ellátni. Mennyi áldás ezen egyszerű 's itt olcsó művezetben; 's még is melly igen nagy ideig volt-el a' monostor ezen áldás nélkül!? Igazán: igen kevés kell arra, hogy ember éljen; de melly nyomorú az, kinek csak annyija van, hogy élhet! — Azon nevendék fasor (allée), melly a' csudatevő borostyán-kutat és kápolnáját a' monostorral öszveköti; a' remetefok, melly ama kápolna felett a' legkisebb lát- és nyug-pontul szolgál; 's a' monostor alatti nagy kertnek czélba vett szabályositása e' már is kellemetes helynek még nagyobb diszére 's ékitésére fognak lenni: de a' nép- és ember-barátnak sokkal édesebb mindezeknél látva látni azon csendes de buzgó, jótékony 's közhasznú munkásságot, melly ezen kisded apátságnak kevés de jeles tagjait egyenként 's egyetemileg lelkesiti. A' mezei gazdaság nagy tüzzel és szorgalommal üzetik, 's mint hallatik, a' juhtartás jövedelmes ágával fog rövid időn szaporittatni. — A' bakonybeeli jobbágy jó módú, munkás és koldustalan; több hasznos ajánlatot tudok, mellyet a' szerzet, mint földesur, az ő javára tett neki; de mellyet ennek szánandó butasága visszavetett. — Voltunk a' népiskolában. 9—10 esztendős leánykák igen értelmesen feleltek hazánk leirásából 's történetéből, és a' váratlanul megnevezett vármegyét fővárosával együtt a' kisded földabroszon kijelelék. Még ifjabbak előtt magam nyitottam-fel a' könyvet, 's ők a' helyet igen helyesen és folyvást olvasák-el. Öt esztendős fiúcskáknak jeleltem-ki betűket a' táblán, 's látható volt szemeiken az igyekezet és öröm, melylyel azoknak hangjait visszaadák. A' ki olvasni, irni nem tud, 's a' vasárnapi leczkékre nem jár, az itt csak nehezen kap engedelmet a' házasodásra; 's ez a' rendszabás vajmi sikeres ösztöne a' szorgalomnak. Mind ezen szép virágai a' polgárisodásnak 's népmiveltségnek helybeli szerzetes-plebanus Polák Sándor ur vas szorgalma 's magos emberszeretete által diszlenek. De melly dicséret tisztelheti eléggé egy másik, ifjú szerzetestag önáldozatát és szorgalmát, ki itt azon kivül, hogy a' kelekedő kisded könyv- és pénz-gyüjteménynek gondos szaporitója és őre, a' nagy terjedelmű kertnek felügyelője és diszitője, egyszersmind az oklevéltudománynak, széptudománynak, 's nevelés-tudománynak *) fáradhatlan professora. És milly en professora! Milly nehéz illy kevés idő alatt csak magát a' diplomaticát némi si-

*) E' tudományok a' szerzet philosophiai folyamának harmadik évét teszik, 's ezen évet a' nevendékek Bakonybeelben töltik.

kerrel tanitani, tudják mindazok, kik e' tudománynyal valamenynyire ismeretesek. Részéről az alólirtnak szerencséje volt 1820-ban Pesten a' nagy hirű Schwartnert hallgatni; de meg kell vallania, hogy azokhoz képpest, miket itt a' leggyengébbek is tudnak, mit se tudott, és szégyenli a' calculust, mellyet merő jó akaratjáért tanitójától kapott. Valóban nekünk akkor ezen egészen gyakorlati tudományban csak egy gyakorlati óránk se volt *); itt Bakonybeelben a' diplomatica praxisnak szintugy óráji vannak, mint a' theoriának, 's a' professor ur által Mabillon, Gatterer és Schwartner munkájiból gyüjtögetett 's tanitványi által nagy gonddal lemásolt számos betűtáblák ott állanak ezeknek az olvasásban segedelmökre. Hogy a' szerzet gazdag levéltára nem szükölködik ide használható oklevelekben, legalább latinokban, mindenki tudja. De ez csak egy tudomány-ág. Ugyanazon tisztelt professor ur jelenleg a' széptudománynak (Aesthetica) kézi könyvén is dolgozik, mire válogatott kézi könyvtára a' legujabb 's legjelesb forrásokkal diszeskedik; mig asztalán egyszersmind, vegyest a' magyar litteratura legjobb termékivel, a' német legujabb paedagogiai folyóiratok feküsznek, 's én éppen nem csudálnám, ha az olly jeles oktatásmódú tanitó nem sokára egy jó Methodicával ajándékozná-meg nemzeti litteraturánkat. Ezen szint olly szerény mint tanult és érdemes tanitónak neve Briedl Fidelis József, születéshelye Székesfejérvár.

Midőn az ember egy olly monostorban, melly mindöszve is hét felkent tagból áll, három olly férjfiút nevezhet, mint itt Guzmics Izidor (apát), Polák Sándor és Briedl Fidelis József: akkor szivéből ohajtja, hogy bár a' hazának minden megyéje birna egy monostort, 's ez legalább is annyi földet és jövedelmet, mint a' bakonybeeli.

Pákozd, jul. 4-kén. — Nem akarván az éjet Székesfejérvár falai között tölteni, a' kellemes nyári alkonyon Pákozdig hajtatánk, 's itt a' fogadónak látszott kisded de türhető külsejű épületbe tértünk-be. Csakhamar, de némi meglepetéssel, előnkbe lépett a' fogadós, 's következő a' beszéd, melly köztte és közöttünk támadt.

Mi. Ez a' fogadó?

Fog. Az, igen is, uram.

Mi. Nyittasson-fel az ur két szobát.

---

*) Ha nem mondanám is, tudnák, legalább gyanitanák olvasóim, hogy ez most, midőn Horvát István üli e' cathedrát, nincsen ugy.

Fog. Uram, itt csak egy vendégszoba van.

Mi. Csak egy? — de hogy?

Fog. Tessék megnézni. — (A' szoba szük volt, igen szük, de tiszta.)

Mi. Hm! — Süttessen az ur egy pár csibét számunkra.

Fog. Uram, nincsen csibénk.

Mi. Nincsen? de hús, marhahús, borjúhús..?

Fog. Uram, egy falat sincs.

Mi. Hogyan? a' mészáros....

Fog. Az én vagyok, de ma mind elhordták a' húst, 's csak holnap reggel vágok.

Mi. Ah! — Adasson tehát lovainknak abrakot.

Fog. Igen; de zabunk nincsen, uram.

Mi. Micsoda? — A' papnál, a' faluban, talán csak lesz abrak?

Fog. Uram, itt most az egész faluban sincsen zab.

Mi. A' menykőbe! — Mi arendát fizet az ur?

Fog. 400 forintot.

Mi. 'S van-e sok vendége?

Fog. Igen ritkán, uram, csak rosz időben; akkor is el kell bocsátanom felét.

Mi megmaradtunk. A' szobácskának, de kivált az ágyneműknek tisztasága 's bizonyos házisága valamennyire megnyugtatott, 's a' gazdasszony becsületére meg kell vallanunk, hogy a' tojásétek, mellyet azon estve, 's a' kávé, mellyet más nap reggel kaptunk, igen jó vala és izes, a' szolgálat igen tiszta és szives. — Csak azt kérdem: e' factumban, mellyet nem egy szeles és elfogult idegen, hanem egy türni tanult 's roszabbakat látott hazafi beszél-el, nem látszik-e nyoma azon fél civilisationak, melly hazánk legboldogabb egű és földű vidékeit is nyomja, 's legközelebb annak, hogy az országos közösülésnek és közgazdaságnak száz, kisebb nagyobb, erei be vannak dugulva, elrekedve? Csató Pál.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

A' Gaucho. *(Folytatás.)*

Miután ismét magamhoz tértem, sok fáradtsággal csakugyan lábra vergődtem lovammal együtt; felültem a' nyeregbe, hogy tüstént visszaforduljak. De csak hamar átlátám, hogy társaimat már utól nem érhetem, mivel igen messze tértem volt el az országutról, 's lovam is éppen ugy oda volt, mint saját magam. Irtóztató volt annak meggondolása, mi leend illy körülményekben belőlem? Egyedül, ezen sivatag közepette éhhel 's szomjan kelle elvesznem, hacsak valamelly Gaucho nem találkozand segitségemre. Aggodalma-

san vizsgáltam a' látkört, de hasztalan, semmi élő teremtményt nem pillanthaték-meg. Mint valamelly rémváz keletkezett-fel képzeletemben a' szomorú vég, melly reám itt várt; görcsösen taszitám lovam vékonyába sarkanytyújimat; de a' szegény állat nyögő fuldoklása 's tulajdon fájdalmaim lassabb lépésekre kényszerite nem sokára. Esésem óta égető szomjúság kinzott, melly most már kiállhatlanná lön, ugy hogy eltökéllém magamat lovam nyakán eret vágni; de mielőtt leszálltam, még egyszer megvizsgálám a' láthatárt, 's a' távulban csakugyan valamelly lovaglót pillanték-meg. Egész erőmből kiáltozám utána, de a' távulság sokkal nagyobb volt, hogysem hallhatta volna, 's rettegve látám, hogy mind inkább elhalad. Ekkor azon szerencsés gondolatra jöttem, hogy pisztolaimat kilövém. Legott vettem eszre, hogy a' lovagló felém tart. Elég időm vala pisztolaimat ujra megtölteni, késemet kikésziteni, 's lelki tehetségeimet kissé rendbe szedni, mert igen jól tudtam, ha egy Gaucho valamelly idegent egyedül és fegyver nélkül előtalál, könnyen kisértetbe jő őt meggyilkolni 's kirabolni a' helyett, hogy segedelmet nyujtana neki. Aggodalmam azonban alaptalan volt; a' lovagló csak mintegy 11—12 esztendős gyerkőcz vala, 's én Istennek hálát adva pisztolaimat ismét vissza tevém övembe. — „Kicsoda kegyed?“ kérdé a' gyerkőcz, lovát megállitván. — Elbeszélém neki szerencsétlenségemet, 's kérém, vezetne kunyhójába, melly, mint tőle megtudám, innét csak nehány mértföldnyire volt. Most egy tehénszarvból, mellyet mindenkor magával hordozott, innom adott, 's én soha se fogom feledni ezen italnak jótékonyságát. Erre az egyik nyerge kápájába fektetett zsákból egy darab tehénhust vett elő, 's én valóban nehány falatot ettem belőle, hogy némileg megerősiteném magamat. Miután igy az ifiú lovag eleget tett emberi kötelességének, megcsavaritván feje felett lassóját (lázo, hurok), utját tovább folytatá, nógatván engem is, hogy hasonlót tegyek. Ekképpen végre elértük kunyhóját, mellyet nagyobbnak és szebbnek találtam, mint minden eddig látottakat; 's nagy csudálkozásomra a' sövényfákon egy egész sereg sólymot olly békesen láték időzni, mintha a' házbeliekkel egész barátságban élnének. Nehány tüzes paripa legelt az udvaron, 's lehetett rajtok látni, hogy nem rég hozattak-be a' sivatagból. *(Folytatás következik.)*

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Nyers növényekből élő ember. A' nizzai grófságban bizonyos Julian Antal él, ki gyermekkorában olly szegény volt, hogy elegendő kenyere se vala éhe csillapitására. Hogy tehát tápszereit szaporitsa, próbát tőn faleveleket és nyers növényeket rágni, 's lassan-

ként ugy hozzá szokott ezen életmódhoz, hogy most kizárólag illy szerekkel táplálja magát; csak 3—4 uncia kenyeret 's kevés bort tesz néha hozzá, de ezeket csonkulás nélkül elmellőzheti. Emésztése jó, 's külseje erős és izmos, mint a' leghizlaltabb emberé. Julian három osztályba teszi tápszereit. Az első osztályba azon növények tartoznak, mellyek inyére vannak, 's ezek hályogmakk-levél, szőlőkacs, luczerna, burgonya levél, makk, szederj levél, bogács- és rózsalevél. 'sa't. — A' második osztályban azok vannak, mellyeket kevesebbé szeret, u m. bogács, vad murokrépa, olaszkáposzta, édes kömény, czékla, falfű 'sa't. — A' harmadik osztályt csak éhség oltására eszi, de inyére nincsenek, 's ezek: fenyőlevél, rozmarin, puszpáng- tölgy- és olajfalevelek. — Caracterére nézve Julian szelid, jámbor, erkölcsei egyszerűk, értelme eléggé kifejlett, álma nyugalmas, 's olly gyenge, hogy a' legkisebb zaj felébreszti. Bőrrendszere kevés kifejlésű; metszés és felhasitás csak alig érezhető fájdalmat okoznak neki; a' hideget pedig fel se veszi, ha körüle minden fagy és didereg is.

Kenyérgyümölcs. Vandiemenslandban valamelly különös 's eddig csak tökélyetlenül leirt növény találtatik, mellyet a' gyarmatbeliek „native bread"nak neveznek. Mintegy két lábnyi mélyen van a' földben; sokszor akkora mint a' fej, 's vékony héjja van, mint a' burgonyának. Ha ketté vágatik, szilárd spongyiához hasonlit. Semmi gyököt nem találtak rajta némelly igen vékony szálakon kivül, mellyek felfelé állnak 's egy levelkét képeznek; és erről tudják-meg az emberek, hol rejtezik ezen természetes kenyér. Miképpen tenyészik, 's mi által, az még bizonytalan. Ize felette jó, 's kenyér nemű.

Manna-eső. Achalzigban Georgia egyik tartományában folyó nyáron nevezetes természeti tünemény adá elő magát. Valamelly hirtelen keletkezett szélvész alkalmával az égből igen számosan hullott-le valamelly növény-anyag, melly a' belföldiektől mannának nevezteték, 's mezőt földet elboritott. Közelebbi megvizsgálás után mindegyikben számtalan ágacskákat fedeztek-fel, 's azokban valamelly liszt nemű anyagot. Összetöretvén 's őröltetvén igen fehér és finom lisztet nyertek belőle, mellyből kenyeret sütöttek, melly sokáig maradt keményedés nélkül; valamint magok a' mannaszemek is sokáig elálltak.

KÜLÖNFÉLE.

Cholera-emlékpénz. A' svéd király f. e. majus 16-kán azon rendelést bocsátá-ki, hogy bizonyos jutalompénz verettessék azok számára, kik a' cholera pusztitásakor legjobban kitüntették magokat. Fő oldalán ezen körülirás lesz: „A' keresztényi bátorságnak a' pusztitó mirigyvész alkalmakor." Az ellenkező oldalon tölgy-koszorúban ezen szók: „XIV. Károly királytól."

Jeles tulajdonság egy lóban. Kosciusko generál egykor a' solettai predikatornak nehány palaczk bort akart küldeni Schweiczba, hol életének utósó napjait tölté 's meg is halt. Nem levén más, kit elküldhessen, házi gazdájának fiját küldé, 's megengedé egyszersmind, hogy a' generálnak saját lován mehessen-el. Midőn a' fiú viszszatért, egész őszinteséggel azt mondá Kosciuskónak, hogy azon a' lovon többé nem nyargal, hacsak a' generál neki egyszersmind pénz-

zacskóját is oda nem adja. „Miért?“ kérdé Kosciusko; 's a' fiú felele: „„„Az uton valamelly koldust találtam elő, ki kalapját levevén alamizsnát kért tőlem, mire a' ló megállott, 's tovább menni nem akart. Minthogy nem volt nálam pénz, ugy kelle magamat tettetni, mintha a' kérőnek csakugyan valamit adnék, mert a' ló csak ezután mozdult-ki helyéből.““

Fördő-mania. Porosz országban legfelsőbb rendelések szerint ismételve minden orvosnak keményen megtiltatott, hogy betegeiknek fördőt rendelni nem szabad másképp, ha csak felette 's elkerülhetlenül nem szükséges ezen gyógymód a' betegre nézve; minthogy a' lakosok közé berontott fördő-mania, örökké csak fördőkbe utazni, már számos családnak jóllétét és szerencséjét sirba döntötte, 's nagy elégedettlenség emészti azokat, kik illy utazást legalább egyszer évenként nem tehetnek.

Kutya-iskola. Parisban rendszeres kutyaiskola állittatott-fel. A' tulajdonos a' kutyákat bizonyos bér mellett elfogadja tanitásra, 's kevés idő alatt egyszerű tanitványait műveszekké és tudósokká neveli, ollyakká, hogy közönséges csudálást és figyelmet aratnak mindenfelől.

Originalis szabóinas. Bristolban valamelly szabónak nevezetes inasa van, t. i. egy Orangutang, kit ócska ruhák felfejtésére, kefélésre és a' posztó kiverésére igen jól használ, ugy szintén az elkészült köntösök haza hordására is.

A' baj soha se jár egyedül. Dieppe-ből mintegy hónappal ezelőtt történt rettentő szerencsétlenségről tudósittatunk. Bizonyos kőmives a' háztetőről leesvén téglarakással foglalatoskodó 12 éves fiacskáját esésével agyon ütötte. Midőn ezt a' kőmives felesége látná, ki téglákat adogatott-fel egy hosszú létrán állván, szédülést kap, leesik, 's iszonyú módon összezuzván magát halva maradt. Ez alatt a' kőmivesnek otthon maradt 4 kisebb gyermekei egészen magokra hagyatva játszadoztak. A' legöregebbik ezek közül tüzet rakott a' szoba közepén, 's a' gyermekek azzal mulatkoztak, hogy azt átugrosták. A' tüz mindinkább elharapózott, ugy hogy melegség és füsttől kényszeritve a' gyermekek futással akarák magokat megmenteni; de csak a' legöregebbik, egy 6 esztendős fiú, menekedhetett-meg; a' többi füsttől elkábulva lángok áldozatja lett. Nem sokára a' ház is meggyuladt, 's egészen leégett. Igy az egész kőmives-család a' 6 éves fiút kivéve egy nap alatt elpusztittatott.

Magos ember. Az ugy nevezett éjszaki óriás Bihin János nem régiben Mailandba érkezett, hol magát pénzért mutogatja. Mint mondják két és fél lábnyi a' magossága. Genuában és Turinban, hol az óriás előbb tartózkodott, nagy lármát tettek az emberek vele, és számos kiváncsiak lepék-el közönségesen a' vendégfogadót, mellyben magát láttatá.

Dupuytren orvos. X-ik Károly Holyvoodban tartozkodván, mint tudva van, sokat szenvedett hitelezőjeitől, kiknek sokkal tartozott. Ez Dupuytren orvosnak fülébe jövén legott asztalához ült, 's a' királyhoz, kinek ő előbb kegyelmében volt, következőt irt: „Sire! én 3 milliónak vagyok ura, egyet leányomnak szántam, egyet magamnak tartok; engedje-meg, hogy a' harmadikat felséged rendelkezé-

sére hagyjam, 's feleljen nekem csak egy „igen vagy nemmel.“ — A' válasz 14 nap mulva valóban megérkezett, 's benne ez egy szó állott „Igen.“ Már az egész pénz együtt volt, midőn uj hirnök jöve Dupuytrenhez, 's a' pénzről lemondott. Dupuytren tette mindazáltal mindig jeles és tiszteletre méltó marad.

Magyar szerecsen. Minap Pestnek egyik utszáján keresztül menvén egy setét fekete Szerecsent hallottam olly szépen 's helyes tisztasággal magyarul beszélgetni, mikép csak igaz Magyartól lehetne várni. Mint értém, ezen afrikai embertársunk jó idő óta egy magyar uraság szolgálatjában áll. Csinos magyar beszédjével honunkban született de magyarul nem tudó sok urakon szégyent tehetne, és sok Magyart ezen jó Szerecsen magyar nyelvre tanithatna! K.

JELESMONDÁS.

Szív.

A' szív minden! életünknek
A' szívben van kutfeje;
A' szív lelkünk és testünknek
Ereje és veleje.

Jó, rosz, szép, rút, csalárd, igaz,
Erős, gyenge, — csak a' szív az;
'S a' mit érez a' föld-por,
Minden csak a' szivből forr.

Kisfaludy Sándor után S. Karolina.

A' tökéletesség az embertől legtávulabb jár; a' középszerűséggel sokszor találkozik; az alacsonyságokkal pedig örökké küszködik. És ugy látszik, hogy a' természet tőle szinte mindent eltagadt, 's csak fáradozásainak és állhatatosságának enged. Melly könnyen futja-el a' gaz a' mezőt, midőn a' nemesebb plantát csak az emberi munka és gond nevelheti. 'S igy a' természettel az ember szünet nélkül való hadban él, 's a' Mindenható csak némelly kiválasztottjainak engedi-meg, hogy azon titokba tekintsen, és azokat felfedezze, mellyeknél fogva a' bölcseség mind azokat felkeresni, jobbitani, nemesiteni, és az emberiség szükségeihez 's javaihoz közelebbre hozni tudott, mellyek a' sokaság szeme előtt rejtve maradtak, és nemünk szerencséjére 's boldogságára olly hathatósan befolynak.

Gr. Széchenyi István.

Hiúság. Mi nagy mester az a' hiúság! Letörli az évszámokat az emlékezet asztaláról, 's helyettök az ifjú kor bohó képeit rajzolja rá.

Vörösmarty.

Egyenetlenségek születésben vagy rangban, miveltségben vagy érzésben, sőt még hazában is, lelki nyavalyákat okoznak, 's lépésünket előbb vagy utóbb keservesen átkoztatják-meg ön magunkkal.

Szemere Aur. 1835.

Kérdő rejtvény.

1) Mellyik kor olcsó áron megvásárolható?

B. Váczról.

2) Micsoda vizet hullajt az ember, ha elbucsúzáskor sir?

3) Micsoda lány az, melly az őt legnyájasbban is ölelő ifjúnak azon nyomban olly fájdalmat okoz, hogy ez azt kénytelen magától eltaszitani?

4) Mellyik igen ismeretes uton nem járt még egy ember is, 's nem is fog járni soha?

Előbbi rejtvény: ék, fék 'sa't.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

69.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön augustus 27kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

A' Gaucho. *(Folytatás.)*

Ha már a' ház külseje meglepett, ugy különös fogadtatásom még szembetünőbb volt. Saját tapasztalásomból tudtam, milly vendégszeretők és kitetszőleg megelőzők szoktak lenni a' Gauchók. Mint csudálkoztam tehát, midőn a' ház gazdája az ajtóban megjelenvén a' helyett, hogy szokott szivességgel fogadott volna, megpillantván személyemet, megütközött, 's hirtelen késéhez nyult. Hamar előadám neki, miért vagyok kénytelen szivességéhez folyamodni; erre, mint látszott, összeszedé magát; némelly megkövető szót dörmögött, eltevé fegyverét, 's kért, lépnék-be szobájába. De durczás magatartása roszul illett nyájas szavaihoz; azért nagy elbágyadásom ellenére is megkérdém őt, valljon talán terhére volna-e egy idegennek felvétele. Ekkor szürke keresztülható szemeit reámveté, 's egy hosszú pillantás után, melly őt, mint látszott, egészen megnyugtatá, lovam lenyergeléséhez fogott, 's nagy pathossal kezdé emlegetni azon nagy szerencséjét, hogy illy egy cabarellót vendégelhet-meg. „Kedves ur — mondá — bocsásson-meg egy szegény öreg embernek, ki a' veszélyek által, mellyekkel egész élete folytában küzdött, bizodalmatlanná lett. Ezen sivatagban az ember több gazemberre talál, mint jó kereszténre. Nem régtől óta hitelesen tudjuk, hogy egy csoport indiai rabló jár a' vidéken; kelet felé már is több tanyákat rontottak-le, 's talán nap kelte előtt itt is lesznek. Bizodalmatlanságom ennél fogva igen természetes, 's ki kell mentenie azon módot, mellyel kegyedet fogadtam. De minek az üres szó? tegyen engem szerencséssé uram, lépjen szegény hajlékomba, és legyen meggyőződve, hogy mindenekben szolgálatjára vagyok.“ Én eleget hallottam az Indusok felől ez előtt is, hogysem most a' Gaucho beszédje nyugtalanságot okozott volna; sőt azt hittem, bogy csak nyakáról akar minél előbb lerázni. De akármi származzék belőle, sokkal szenvedőbb voltam, hogysem ez alkalmat magam kipihenésére el ne fogadtam volna. Azonban egy gondolat futotta keresztül agyomat; a' Gaucho hangja nem volt

előttem egészen ismeretlen, 's azon öreg Gauchóra emlékeztetett, ki a' lóval elszökött; mindazáltal ezen gondolatot eleve nem folytathattam.

III.

A' kunyhó belseje is jóformán csinos volt; parázstüz 's egy a' padlatról lefüggő lámpa csak gyéren világositák-meg a' szobát, mellybe vezettettem. Az éji fris fagyos levegő megmereveszté tagjaimat, belsőképpen pedig forró láz emészte; szóval felette roszul voltam. Kedvem vala karomon eret vágni, midőn egy pillanatban négy öt asszonyalak 's ugyan annyi minden szinű gyermekek fogának körül, kiváncsiak levén egy még soha se látott operatio látására. Valamelly öreg négerné, mint látszott a' család szakácsnéja, bizonyos cserépedényt hoza vérem felfogására; de olly balul tevé mind ezt, hogy boszankodva hangosan megdorgálám. Ezen pillanatban a' mellékszobában egy szivszegő sikoltás hallatszott, 's mint villám csapása dühösen rohant-be az öreg Gaucho. Vérem fogyása által csaknem ájulásig elbágyadtam, de még is világosan láttam, miképpen minden jelenlevők egyetértő tekintetet vetének egymásra, 's hallám, miképpen a' Gaucho azon ismeretlen személyt fenyegeté. Lehetetlen leirni, hogyan érzettem magamat. A' sikoltás még füleimben csendült, noha érzékeimet félájulás bágyasztá. Az ijedtség 's valamelly borzasztó gondolat minden csepp véremet megdermeszté. Mindent hallottam és láttam körülöttem, de egy tagomat se mozdithattam; mint valamelly tetszőhalott feküdtem ott mozdulatlan és dermedten, mig az alatt felhevült lelkemben irtózatos képek keringének. Igen, a' hang, mellyet hallottam, kétségen túl Donna Luisa hangja volt. Villámsebességgel most egy egész oklánczozat futá keresztül agyamat: az öreg Gaucho ugyan az volt, kitől régóta rettegtünk; ő Don Jose Chivera leányát elrabolta, hogy rajta 's barátomon boszút álljon. Különös fogadtatásom, a' Gaucho beszéde, bizodalmatlan tekintete ezen gyanúmat csak igen is igazolták, 's azon öntudás fél állapotjában, mellyben voltam, ezen rettenetes világosságot felülről az égből jöttnek tekintém. Midőn azonban paroxismusom szünni kezdett, egyetemes bágyadást érzettem; hideg verejték folyt-le homlokomon, 's eszméletem végkép elhagyott.

Midőn ismét magamhoz tértem, láttam, hogy az öreg Gaucho aggódva fölém hajult, és sas szemeivel vizsgálgatta arczvonásaimat, mig a' többiek körülem foglalatoskodtak. Legott ismét becsuktam szemeimet, 's most csaknem emberi erőt haladó erőködéssel vonám össze lelki tehetségeimet, hogy meggondoljam, mit kelljen most hova hamarabb cselekedni. Csak hamar átlátám, hogy minden legkisebb gyanú eltávoztatása okáért mindjárt reggel a' házat el kell

hagynom, hogy igy Luisa apját mindenekről tudósithassam. Midőn ezt magamban elvégzeném, bágyadtan vetém-föl ismét szemeimet, 's halkhangon megköszöném a' körülem állottaknak szives részvétöket; kértem, hogy egy pár óráig nyugodni hagyjanak, 's ha lehetséges, valamit ennem adjanak, a' mi kissé könnyebb emésztésű volna, mint közönséges ételök. Szemeiből láttam, hogy az öreg Gauchót szerencsésen elámitottam, ugy hogy mindinkább udvariasb kezde lenni, 's végre egy csirkét parancsolt készittetni, és tulajdon kezeivel igazita-meg számomra egy ágyat. Legott lefeküdtem, 's ugy tettetém magamat, mintha aludnám; de sokkal inkább fel voltak indulatim hevülve, hogysem az álom lenyomhatta volna őket. Fekvőhelyem a' szobának valamelly setét szugában vala, honnét mindent ki tudtam venni, mi körülöttem történt. Nem sokára látám, mint gyültek egybe a' kunyhónak mindannyi lakóji vacsorára, melly egy jó darab marhahúsból és vizből állott. Kenyeret e' sivatagban nem ismernek. Végezvén vacsorájokat letérdepeltek egy Mariakép előtt, azután ki ide ki oda leheveredvén nem sokára mindannyin álomba merültek. De az öreg Gaucho 's egy igen csinos alakú mulatt hölgy a' tüzhez ülének, mint kik még valakire várnak. Az asszonyka karján gyermek volt, 's az anya aggodalmasan majd gyermekére tekintett, majd az ajtó felé fordità fejét; látszott, hogy belsejét bánat emészté: majd félénken veté-föl szemeit az öregre, 's panaszkodék egy férjfiúnak hosszas elmaradásán, kit ő Tebaldónak nevezett. Az öreg neki nem adott feletet; ugy látszott, hogy mély gondolatokba volt merülve; a' tüznek lobogó fénye meg-megvilágità kemény vad arczvonásait, 's macskaszemeinek tekintetét még rémitőbbé tette. Hosszú szünet után, melly alatt a' fiatal hölgy mind inkább nyugtalanabb lett, ismét felveté ez könnyes szemeit, 's én ujolag Tebaldo nevét hallám. Az öreg boszankodva elkáromlá magát, hallgatást parancsolt, 's ismét vissza esett merengésébe. A' szegény asszony lehajtá fejét, 's könnyei gyermekének halavány arczára gördültek a' nélkül, hogy maga is tudta.

Most egyszerre sebes patkókongás hallatszott, 's még mielőtt az öreg és az asszony ajtóhoz érhettek, egy termetes ifiú ember sebesen betoppant. Arczának kinyomása gőgös, csaknem nyers volt; kezét kalapjára tette, midőn a' szokott idvezletet elmondá; köpönyegét derekára göngyölgetve hordozá, 's a' vérfoltok rajta mutaták, hogy alkalmasint vadászatról jött. Az utána jött kutyák több helyen meg valának sebesitve, 's látszott, hogy gazdájok mulatsága nem volt gyermekjáték. Ezek farkcsóválva kedveskedének az öreg Gauchónak. E' közben az epedő hölgy felfogván gyermekét, a' bejött férjfihoz ment, 's karját gyengéden nyakába ölté; a' férj hi-

tesének nyájasságait olly hidegen és széllengéssel viszonzá, hogy nyilván lehetett látni szive 's eszének máshol járását, és nem sokára durván kéré tőle a' vacsorát. A' menyecske gyermekét egy csaknem egészen fejem felett függő bölcsőbe tevén ételt 's egy palaczk bort hozott, és pedig ugy látszék jobbat, mint a' többi házbeliek ezelőtt kaptak, mig az alatt a' kutyák egyike szaglalva jött felém, 's ugatva hirül adá, hogy idegen van a' házban. Az öreg fijának kérdő tekintetére elbeszélé halkan, mint jöttem ide. „Az Istenre és minden szentekre! — heveskedék az ifiú — micsoda együgyű gondatlan lépés volt ez kegyedtől?! egy idegen, 's a' városból — mondja kegyed? Inkább a' pokolnak valamennyi ördögeit.“

Az apa félbeszakasztá őt, 's parancsoló hangon hallgatást kivánt „„Te még fiatal vagy Tebaldo — mondá — 's elfeleded, hogy atyád vagyok; jó, hogy én jobban gondolok reá, mint te, különben merész beszédedért lakolnál. De erről máskor; most tovább a' mi vendégünkről““ — „A' pokolba vele!“ mormogá a' fiatal ember; majd hozzám jött, megnézett sokáig, 's ugy látszék, mintha meggyőződött volna a' felől, hogy alszom; én a' beszédből semmit sem hallottam. De hirtelen, mintha rögtön valamelly gyanú éledne-fel benne, lehajolt hozzám, 's kését előrántá. Rettentő pillanat volt ez reám nézve; eszrevettem, hogy csak próbára akart tenni, 's minden attól függ, hogy ura legyek magamnak. De midőn látszatólag megnyugodva lassú szitkok közt eltávozott, érzém, miképpen folyt végig homlokomon és arczomon a' hideg verejték. Az öreg szemrehányásokat tett fijának; de ez csak egy-egy reám vetett gyanús tekintettel válaszolt, leült a' tüzhez, 's enni kezdett. Nem sokára kinos állapotomból a' fiatal mulattné felköltött, 's a' kivánt marhahús levessel megkinált. Láttam, hogy egy tele csészével a' másik szobába is vitt. Az öreg Gauchón és fiján nyugtalanság mutatkozott, mig az asszony oda járt, 's lopva leselkedő pillantásokat vetének reám. Hogy minden gyanút eltávoztassak, arczomnak szenvedő kinyomást adtam, mi állapotomnál nem lehete feltetsző, 's ez alá rejtém azon aggodalmat, mellyel a' mulattné visszajövését vártam; mert nem volt kétségem, hogy Donna Luisa itt létét nekem hirül ne adná. De hijába néztem a' mulattné arczába, abból semmit ki nem olvashaték. Ő a' levest egészen hozá vissza, 's az öreggel olly lassan beszélt, hogy csak a' „Senoritta“ szót érthetém-meg. Az öreg csak szitokkal felelt, 's közben fijára némi jelentő pillantásokat vetett. Bátorságom végképp elhagyott; kinzó aggodalom, kinosabb a' legrettentőbb valónál, fogá-el szivemet: 's midőn igy lankadva ismét ágyam felé támolyganék, ugy látszott, mintha a' menyecske keze köztt egy

gyürűt pillantanék-meg. Az asszony azt most a' tüz fölé tartá, — 's nagy Isten! most már semmi kétségem se volt. Tökéletesen megismerém a' gyürűt, mellyet barátom Donna Luisának adott! megborzadtam, 's akaraton kivül felkiáltottam. Mind külső mind belső megindulásom olly nagy volt, hogy meghegedt karom vére ujra megeredt. Ezen eset megmenté éltemet, mert gyanú helyett mindenki hozzám sietett, 's kiáltásom' és zavarodásomat ebbeli fájdaldalmamra magyarázá. Karom ismét bekötöztetett, 's nekem időm maradt magamat rendbeszedhetni. Utálatom Luisa rablóji iránt annyival nagyobb volt, minthogy azt egy el nem fogult nyájas külső alá kelle rejtenem, és szentül felfogadtam, hogy őt, bár mibe kerüljön is, megszabaditom.

IV.

Hogy Donna Luisa megszabadulása sikerüljön, szükséges vala mindenek előtt gazdám előtt gyanútlannak látszanom, 's azért legott visszatértem ágyamra. Utánam csak hamar valamennyin lefeküdtek, 's nem sokára a' mély és egyforma lélekzet-vételek bizonyitani kezdék, hogy mélyen alusznak. Mi engem illet, belső háborgásom 's vérem másodszori eleredése nagy hevülésbe hozta véremet, 's az egész kunyhóban ébren csak egyedül voltam. Mintegy három négy óra mulhatott, mellyek nekem mind meg annyi esztendőknek tetszettek, midőn az öreg felébredett, 's egyet nyujtózván a' lámpa után nyult, és fényénél engem tetőtől talpig vizsgált. Midőn őt felém közelgeni látám, szemeimet becsuktam; megnyugodva tette-le aztán a' lámpát, felkölté Tebaldót, kiinté őt, 's igy nem sokára elhagyák a' házat. Mit volt most tennem? bemenjek-e Luisa szobájába, 's őt ellenek védelmezzem? Megtámadjam-e pisztolaimmal a' két rablót, 's a' kétségbeesés ezen munkájában magamat egyedül a' gondviselésre bizzam? Hosszú tusakodás után az okosság győzött. Aggodalmasan figyelmeztem az alvók lélekzetére, 's miután meggyőződtem, hogy senki sincs közülök ébren, az ajtóhoz lopózkodám. A' hold világosan szolgált, de az árnyékban észrevehetlenül állhattam; köröskörül tekintgettem: sehol egy emberi lelket nem láttam, de beszédet hallottam; hallgatóztam, 's megismerém Tebaldo 's atyjának szavát. Az udvar palánkja megett ültek, 's én minden szót hallhattam. *(Folytatás következik.)*

TERMÉSZETI-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Nehány szó a' Newa befagyása körül.

A' tüneményeket, mellyek a' folyó vizek befagyását követni szokták, még (mond Jakson ezredes az ő értekezésében, mellyet januar 6-kán a' kir. geographiai társaság ülésében felolvasott) a' természettu-

dósok nem méltanylották eléggé, 's ambár a' Newa körül egészen sajátságos viszonyok adják elő magokat, még is reményli, hogy e' folyam körüli tapasztalásai a' tudományok ezen ágához még eddigelé egészen első közlemények leendenek.

A' Newa amaz Europában legnagyobb tónak Ladogá-nak egyetlen egy kiömlése, 's négy hidraulicai rendszernek befogadója, t. i. Ladoga, Onega, Ischen és Saima vizekéié. Olly egy tartományban, mellynek földfelületét évenként mintegy öt hónapig fagy takarja, a' kipárolgás természetesen nagy nem lehet, 's e' szerint a' Newa ömlése, leginkább télen által, igen erős. Ezen folyam közép szélessége 1500, mélysége 50 láb, 's a' vizmennyiség, mellyet a' balti tengerbe visz, igen pontos kiszámolás szerint *) 116.000 köblábra megy perczenként. Illy körülményekben, igaz, hogy a' Newának tökéletes befagyásától nem kellene tartani, ugylátszik; de ezen körülmények a' folyó-jég által meggyőzetnek, melly a' tóból jő-le, 's itt a' folyó partjain megakad. Ezen folyó jég néha már októberben mutatkozik, de közönségesebben novemberben jelen-meg, 's csak igen ritkán késik decemberig. A' jég elmenése ellenben csak marcziusban történik, de közönségesen aprilisban; 's igen nevezetes, hogy, noha a' város felépittetése 's egyéb körülmények végett a' Pétervár körüli levegői mérséklet emelkedett, az időszakok még se változtak, mellyekben a' Newa befagyni szokott. Ezen állitás bebizonyitására Jakson ezredes ur egy tabellát mutatott elő, mellyen az emlitett időszakok az utósó 117 év óta feljegyeztettek.

E' bevezetés után kezdé Jakson ezredes tapasztalásait, mellyeknek czélja: 1.) a' viszonyt meghatározni, mellyben a' jég vastagsága szaporodik, 's mennyiben függ össze ezen vastagodás az uralkodó hideg mérsékletével; 2.) minden tüneményeket, mellyek ez alkalommal előadhatják magokat, feljegyezni, és 3.) a' viz mérsékletét különböző mélységben a' jég alatt feljegyezni, 's egyszersmind eszrevenni, ha valljon az a' légmérséklet változásaival egy lépést tart-e vagy nem. Következők a' tett tapasztalások:

A' jég, mihelyt a' levegői mérséklet hidegebb lett, rendszerint vastagodni kezdett, akár vastag volt az magában véve, akár nem. Igy a' Newa felületén a' jég mindegyik reaumuri légmérő 25. fokával, mellyel a' már uralkodó hideg szaporodott, egy-egy hüvelknyivel vastagodott. Noha különböző folyamoknál, folyásuk sebességéhez képpest, e' tekintetben különböző irány fog is helyet; még is, ugy vélekedik az ezredes, hogy az ő általa eszrevett fokonkénti nevekedés egészen 's igen hihetőképpen a' természet törvénye. A' jég alsó lapja mindig olly lapos volt mint a' felső, de az uj jég, melly egy az egész tömegben csinált üregben megülepült, alulrol mindig kisebb-nagyobb üreges (concavum) lapot képezett, a' szerint, mint a' hideg kisebb vagy nagyobb lett. Kevés lábnyival a' jegen alul valamelly kása forma tapasztaltatott, melly mig a' vizben volt, átsugárló vala, de mihelyt abból kivéteték, olly formájúvá keményedett, mint a' hópehely. Jakson ur ezt az ömlés elkéséséből származott valamelly surlódás következésének

*) Ezen kiszámolás a' kormány parancsára történt azon terv következésében, melly szerint Pétervárát a' mindig vissza forduló kiáradásoktól kivánták bátorságossá tenni.

mondja lenni, 's meg van győződve, hogy szinte azonképp a' viz fenekén is létez ezen kása nemű anyag, csakhogy kissé szilárdabb és vastagabb. Ha ezen anyag a' fenéktől elválik, akkor képzi aztán azon jégtáblákat, mellyeket a' viz felületén látunk uszni, 's mellyek a' hajózást olly igen gátolják. A' viz mérséklete jegen alul a' szerint emelkedett, minél mélyebbre hatottak le; azonban nehány lábbal a' fenék felett ismét esett, melly körülményt az ezredes a' felső félig megfagyott vizrétegnek tulajdonít. A' légmérséklet változásai a' vizben is éreztettek, de csak akkor, ha azok tetemesek voltak.

Végzetül még megjegyzé az ezredes ur, hogy a' jég kevés idővel képzése után hasábos oszlopokká szeret hasadozni, mit ő, midőn ezt először észre vevé, a' levegő vizirányos emelkedésének 's eltávulodásának tulajdonitott, melly a' viz alul igy nyit magának utat. Azonban közelebbi megvizsgálás bizonyossá tette őt, hogy ezen tünemény a' vizi részecskéknek a' fagyás által okozott összenyomulásával van egyebeköttetésben; minthogy olly jégdarabok is, mellyek a' torlás által a' partra egészen kitolattak, szinte igy — mintegy magokból — hasadtak. A' hasábok, mellyek igy képeztetnek, jó formán szabályosak: de, valamint a' bazalt-oszlopok, keresztbe nem hasadnak; mert ha igy törik ketté, akkor a' törés mindig darabos.

KÜLÖNFÉLE.

Angol folyóiratok. Mit követnek-el mindent az angol journálok, hogy előfizetőjiket kielégitsék, következőből kitetszhetik. Jun. 4-kén lóverseny volt **Epsomban**; többen, kik nagy pénzben fogadtak, nem mehettek-ki Londonból, 's természetesen igen kiváncsiak voltak megtudni a' dijnyertesek neveit, 's egyik „esti hirlap" feltevé magában, hogy azt még ugyan azon estve közhirre bocsátja; de hogy ez megtörténhessék, a' kiküldött tudósitónak egy lovat agyon kellett nyargalnia. **Gaskell** Edwin, kire ezen követség bizatott, küldetését szórál szóra betöltötte; mert a' szegény állatot kettőzött korbácsolással és sarkantyúzással hajtotta, 's egy órában 13—14 mértföldet haladott. A' szegény állat végső erőtetéssel a' Waterloo- hidig elért Londonba, de ott összerogyott 's megdöglött. Mind ezen erőtetések mellett sem adhatá-ki az „esti lap" a' televér- győzők neveit, hanem azok még csak a' „reggeli ujság" által tétethettek közhirré. De még ezzel nem tünt-le a' szerkezőnek szerencsétlen csillaga egészen; **Gaskell** az emberiségi társaság által kérdőre vonatott a' szegény állat kegyetlen kinzásáért; a' tanúk az egész esetet bebizonyiták, 's Gaskellnak 5 font sterling büntetést kellett fizetnie, vagy ha fizetni nem tud, két hónapi tömlöczöztetésre itéltetett. (A' lókinzók más országokban is büntetést érdemelnének!)

Londoni játékszin csalogatása. A' londoni operaház bérlője kihirdeté, hogy mindegyik, ki egy páholyért kész pénzben leteszi a' járandóságot, egy egy pohár sorbetet kap ingyen. — Különös egy csalogatás, még pedig Londonban! Valljon mit lehetne igérnünk, hogy budai szinházunkban valamennyi páholynak bérlőt szerezhetnénk?

Virág-csarnok Parisban. Mint hirlelik, Parisban a' virág-kiállitások diszességének emelésére egy arra különösen rendelt csar-

nok vagy templom fog épittetni. Ide Florának legkellemesb gyermekei fognak hozattatni, tavasszal, nyárban és ősszel, ugy mint őket az esztendő része életbe hozza. A' kirakás mozaik-nemű leend, ugy, hogy az egyes virágcserepek összerakása ismét egész virágokat képezzen. Az egész mint valamelly virágszőnyeg terül-el a' szem előtt, 's felette kedves benyomást tesz.

Virág-innep Londonban. Folyó évi majusban Loid lapdázó helyén nagy virág-innep tartatott St. Johnswoodban Londonban. Csaknem az egész tér körül volt véve szép sátorokkal, mellyeken különféle nemzetek zászlóji lobogtak. Minden jelen volt követek kimentek a' virágok nézésére, mellyek egy arra rendelt pavillonban voltak fel állitva.

JELESMONDÁS.

Bonyolódás.

— Az emberi nem magában hasonlik,
'S szőtt font csudáji közt harczolván kinlódik.
Mikor szabadságát kereste, rabbá lett,
Maga hatalmával magára jármot vett.

Bessenyei után K. Mária.

Az Isten jótéteményeit veszedelmekkel szokja kedveltetni, és azoknak ismétlendésökkel fenyegetni, hogy maga az elvesztés félelme által drágábbodjanak.

Szaniszló. Forditva közli M. I.

Szerelem bája! ki rajzolhat-le téged? Azon kies nap, melly egész létünkre elárad, 's minden titkait felfedezni látszik; azon könnyű emelkedése a' léleknek, melly minden érzelmet dicsőitve örök léthez csatol; azon büszke távozás minden köz dologtól, 's édes megnyugvás a' legkisebb tárgyon is, melly a' kedvest, a' hivet érdekli: mind ez égi kelyhedből ömledez, te vagy a' szegény halandók mennyei örökje.

Kisfaludy Károly.

Aphorismák M. Szigetről. Nem elég valamelly dolgot csak észrevenni; szükség jól, alaposan, és czélirányosan is: mert nincs rutabb, mint olly rosz észrevételt tenni e' vagy ama tárgy felől, mi által az embernek leginkább kitetszik lelki szegénysége.

Öröm és fájdalom az élet két gyógyitó és enyhitő szerei, mellyek azt illő sulyegyenben tartják. Jaj annak, kinél e' kettő közti sulyegyen nincs meg; mert az mint kormány nélküli csónak örök bizonytalanság tátongó sirjain hányatik az élet oczeanján.

Komoly rejtvény.

E' világon legbecsesebb
'S legkedvesb tükör vagyok,
Magamból sok indulatot
Elődbe tünni hagyok.
Bájló nyájasság, szelidség,
A' harag, és kegyetlenség
Szikrát hányó jaj, 's boszú
Latszik bennem, 's keserv 's bú.
A' legdurvább kebeleket
Tudom szelidíteni,
A' legdühösebb sziveket
Lágyakká tudom tenni.
Kivált, ha fekete szinem,
Vagy ha keket játszik fényem.
Szánlak, ha nem nézhetél
Tükrömbe, a' mig éltél.

Előbbi rejtvény: 1) Bocskor. — 2) Választó vizet. — 3) Csalány. — 4) Tejes uton.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

70.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap augustus 30kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ÉLET-TÖRTÉNET.

Maria Dorothea

magyar ország nádorispánnéja.

(Képrajzával együtt.)

József fenséges cs. k. főherczeg, közösen tisztelt nádorunk, miután szeretett bátyját Leopoldot, kit 1795-ki jul. 22-én ragadott-el a' nem reménylett halál, a' nádorispáni méltóságban felváltotta volna, országló fejedelemre méltó bölcsességgel lépett magos rendeltetésű pályájára, mellyet mai napig és igy 40 esztendő óta a' haza számtalan viszontagságai köztt is tetteinek olly fényével diszesitett, millyennel az ő előtte nem tündöklött. Nagy elmejének és hazánk boldogitására forditott fáradozásainak bizonyságai számtalanok, 's ezeknek létesitése méltán lekötelezé neki a' honnak örökké fenmaradó hála-emlékét, és a' bölcs nevezetet, mellyel minden buzgó hazafi őt megtisztelni ohajtja. — Házi boldogságát két izben boritá érzékeny gyászszal a' halál, midőn két első hitesét ölelő karjai közül kiragadá. Ezeknek elsője Alexandrina Paulovna, Petrovics Pál orosz czár leánya, (ki 1783. aug. 9. született, 1799. mart. 3. eljegyeztetett, és azon év oct. 30-kán Pétervár mellett Gatsina várban a' fens. nádorral egybekelt) 1801. mart. 16-án hunyt-el Budán. Teste a' budai felső hegyek köztt fekvő Üröm helységi kápolnában, melly e' czélra különös pompával épült, nyugszik. Egyetlen gyermeke Alexandrina Paulovna 1801. mart. 8-án született és halt-meg. — 2-dik hitese Hermina, Victor Károly Fridrik anhalt-bernburg-schaumburgi herczeg leánya (ki 1797. dec. 4. született. 1815. aug. 30. Schaumburgban a' f. nádorral egybekelt) 1817. sept. 14. szenderült-el Budán, miután e' napon két iker magzatjait Hermina Amalia Mariát, és István Ferencz Victort (arany gyapjas vitézt, az 58-ik sz. gyalog ezred tulajdonosát és ezredesét) szülte volna. Eltemettetett Pesten a' reform. egyházban. — A' fens. nádornak mostani és igy 3-dik nője Maria Dorottya Vilhelmina Carolina, Lajos Fridrik Sándor würtembergi herczeg leánya 1797. nov. 1-jén született, 1819. aug. 21-én kelt egybe f. férjével a' Tek alatti

kirchheimi várban délután két órakor a' würtembergi király, Lajos hgné 's háznépe, és a' szász-hildburghauseni örökös hg jelenlétében. A' papi szentelést Evara püspök, azután d'Autel udvari egyházi szónok 's főpap teljes pompával végzé az emlitett várbeli kápolnában. Innen az uj házas pár Frankfurtba ment, hol az oda aug. 24-kén érkezett István és Hermine főherczegi magzatokkal 's ezeknek nagyanyjokkal anhalt-bernburg-schaumburgi hgnével találkoztak. Gyermekeivel azután a' f. nádor 's hitese Bécsbe, innen oct. 16-án Buda felé utaztak, hova oct. 17-én estve hetedfél órakor minden külső pompa nélkül érkeztek-meg. A' kir. várban egyedül Ferdinand k. főherczeg és magyar országi fő hadi kormányzó idvezlé őket. Mi után a' fens. nádor-főherczegné következő napok közben a' budapesti vidékeket és nyilvános intézeteket, 20-án a' nemzeti muzeumot, személyes látogatásával megtisztelte volna, a' 24-én tartatott fényes udvari társaság alkalmával reggel 11 órakor fő udvari mesterné Révay gfné ő excja által a' budapesti fő nemes asszonyságok, azután pedig 12 óra felé fő udvari mester Beckers gróf ő excja által a' helybeli dicasteriumok fő tisztviselői, 's végre Ferdinand fő hg által a' katonai hivatalbeliek mutattattak-be a' nádornénak. — T. n. Pest vmgye nov. 11-kén tartott közgyüléséből fényes küldöttséget rendelt f. uj főispánnéjának idvezlésére, melly alkalommal a' szószólló mgos Kovalik János püspök a' fens. nádort ékes deák, hitesét pedig német beszéddel köszönté. A' t. rendeknek ezen figyelmét a' fens. nádor különös köszönő levéllel méltóztatott viszonozni, melly a' megyének másnapi gyülésében felolvastatott. — Mindenki előtt sokkal ismeretesb, hogysem hosszasan fejtegetni szükség volna, a' fens. nádornénak azon nyájas szeretete, mellyel kedves férjének nehéz terhét enyhiteni, 's háznépének (mellynek számát szerelme gyümölcseivel is kellemesité) részint neveltetése részint gazdasági helyes rendszere vitelében bebizonyitani törekvék. Mint honunknak első főnemes asszonya magos jótékony gondoskodásainak bizonyitványait adá, midőn mint a' budapesti jótevő asszonyi egyesületek és szegény nőszemélyeket ápoló intézeteknek fővédje ezeknek mennél sikeresb előmenetökre leghasznosb rendeléseket tett, és maga is azokhoz segéd kézzel és munkás részvétellel járult. 1825-ki sept. 25-én fels. Karolina Auguszta királynénak Pozsonban koronáztatása alkalmával teljesité azon hivatalbeli kötelességeket, mellyeket illy országos inneplésre a' nádorispánné méltóságával kötöttek öszve a' haza ős atyjai. (Lásd azokat e' lapok 1833-ki első számaiban.) — Minden Magyar előtt különös érdeket talált a' f. nádornénak azon buzgalma is, mellyet a' magyar nyelv iránt uj honjába jöttekor bebizonyitott. Ennek szép következménye volt ama minden honfit

Maria Dorothea

magyar ország nádorispánéja.

1835. 70. Regélő" mellé.

BIBLIOTH. REG. SCIENT. UNIVERSIT. HUNGARICAE

lekötelező érzékeny jelenet, mellyben nyilvánosan hallatni méltóztatott nemzeti nyelvünkben tett előmenetelét. 1825-ki dec. 31-én t. i. az országgyülési fő és alrendek közös küldöttséget neveztek-ki, melly a' főherczegnének az országos atyák részéről bejelentené uj esztendei köszöntésöket. Mivel azonban a' f. nádor hitesével együtt még azon napon Bécsbe utazott, 's csak 1826-ki jan. 3-kán érkezék vissza, csak ekkor mehetett végbe a' szives innepélyes tett. Ez alkalommal m. Kopácsy József veszprimi püspök, mint szószólló, magyar nyelven idvezlé a' főherczegnét, ki az akkori udvari gyász miatt négy udv. dámájival együtt fekete magyar öltözetben fogadá az országos rendeknek igen fényes küldöttségét, és hasonlag magyarul ékes kimondással következő 's nyilvános hirlapokban is közzé tett kegyes feleletet méltóztatott az idvezlőknek adni:

„Nagy köszönettel veszem az ország rendjeinek az uj esztendő alkalmatosságával előmbe terjesztett kivánságait: de még nagyobb köszönettel fogadom azon anyai öröm-indulatimban való részvételöket, mellyeknél fogva az elmult esztendőben olly igen boldoggá tettem. — Nem bizonyithatom-be sikeresebben ezen indulatimat, mintha édes gyermekeimbe a' magyar nemzet iránt ugyan azon szeretetet fogom oltani, melly magamat lelkesit. — Nincs szivesebb kivánságom, hanem hogy a' folyamatban levő országgyülés által közhazánknak java előmozdittassék. — Ne terheltessék e' kiküldöttség ezen érzéseimet az ország rendjeinek bejelenteni, és őket igazán hajlandó indulatim felől bizonyosokká tenni.“

Milly lelkesedéssel vették a' küldöttség tagjai ezen fenséges személy ajkairól ömledezett 's magyar főrendű szépeinknek örök például szolgáló édes nemzeti hangokat, képzelni lehet! A' f. nádorné e' beszédben nyilatkoztatott érzelmeinek valóban példás teljesitője is lön, mert kedves gyermekeinek a' magyar nyelvvel megismertetése iránt f. férjével együtt gondoskodott. Első gyermeke Erzsébet Carolina Henriette 1820. jul. 31. született, de azon évi aug. 23. meghalt. Többi élő magzatjai: Sándor Leopold Ferdinand szül. 1825. jun. 6-án. — Francisca Maria Erzsébet szül. 1831. jan. 17. — és — József Károly szül. 1833. mart. 2-kán.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

A' Gaucho. *(Folytatás.)*

„No igen — monda Tebaldo — hogyan jött ide az idegen, azt kegyed elmondta; a' gazfiú, ki őt ide hozta, majd megkapja érette az emlékeztetőt; de hogy a' dolog igy roszabb nem lesz-e? arról nem győzhetett-meg kegyed elegendőképp. Tudhatja-e kegyed, hogy e' jött ment ficzkó nem megy-e a' városba, 's mindent be-

jelent, mi itt történt? Nem látta kegyed, hogyan megijedt, midőn a' Senoritta gyürűjét megpillantá? Ugy, ugy! én eszre vettem, bár mint törekedett is magát tettetni. Uram, mondám kegyednek, hogy kém ő, ne kételkedjék benne. Csak egy tőrdöfés" — — „„„Az Istenre mondom! — kiálta az atya — a' kés, mellyet reá fensz, csak az én testemen mehet keresztül az övébe!" Kis szünet után nyugodtabban folytatá: „Csuda-e, hogy minket pusztai lakosokat bizodalmatlansággal illetnek az idegenek? — Fiam! a' Gauchók első 's legnemesebb erénye a' messze eldicsért vendégszeretet; az idegeneknek, kiket a' gondviselés hajlékunk alá hozott, becsülése az uj sarjadék között mindinkább elvesz."" — „Mit jelentsen ez? — szakasztá félbe durván Tebaldo — kiki magához áll legközelebb. Hát kegyed koczkára akarja tenni életét egy ugy nevezett becsületbeli pont miatt?" — „„„Tebaldo! én ur vagyok házamban, — viszonzá az öreg — 's ugy cselekszem mint nekem tetszik. Az idegen gyengén, betegen, 's minden feltett szándék nélkül lépett házomba; egyedül a' vak eset vezérlé őt ide, ő kém semmi esetre nem lehet. Ő hozzám a' béke szavaival jött, 's Istenemre mondom! egy hajszála se görbüljön-meg neki!"" — „Legyen hát — mond most Tebaldo. — Elég erről; most tehát a' bogárszemű leánykáról. Mondom kegyednek, jutalmamat akarom fáradságomért; tovább már nem hagyom magamat orromnál vezettetni." — „„„Tebaldo! arról holnap"" szakasztá őt félbe amaz. — „Az égre esküszöm — kiálta Tebaldo — te vissza élsz hatalmaddal; én tovább nem várakozom."

Midőn ezt mondá, érthetőleg hallám, miképpen fené-meg kését csizmáján. Megrázkodtatva egy atyagyilkosság képzelete által kész voltam már magamat közökbe vetni; de az önmegtartás ösztöne győzött borzadásomon, 's ott maradtam az árnyék homályában. Azonban bármi csekély volt is a' megrettenésemből származott zörej, még se kerülte-el a' Gauchónak gyakorlott fülét. Láttam őket felugrani, 's az egész udvart megkerülni, mi alatt késeik a' holdfényben meg-meg-csillámlának. Nem mozdultam, de ujjaimat még is pisztolom billentyűjére tevém elszántan tüzet adni, mihelyt reám bukkannak. Azonban ismét leültek, 's tovább folytaták a' beszédet, hanem olly halkan, hogy semmit sem értheték. Egyszerre felugrik az ifiú, 's iszonyú szitkok közben esküvék, hogy tovább nem várakozik, és keserű gúnyhangon értésére adá atyjának, hogy alkalmasint olly bizonyos okok tartják az öreget is vissza, mellyeket nem igen akarhat megvallani. — „Gazember! — kiálta az atya — nyomorú rabja szenvedélyeidnek! Hiú kénynek akarod-e feláldozni a' legédesebb, legbizonyosabb boszút? Halld öreg apádat, 's

higyj tapasztalásainak: engedj a' leánynyal ugy cselekednem, mint gondolatomban van, 's annyi kincsed legyen, hogy érttek 50 feleséget vehetsz magadnak, szebbeket mint ez, 's aztán azon rangot is a' világban, mellytől én alávaló módon megfosztattam."

Szünet következék, 's én közelebb vonultam, ugy hogy ismét mindent hallhattam. „A' leányka, kit te bármilly áron is magadévá akarsz tenni — folytatá az atya — veled közelről rokon; anyámról és ifiúságomról eleget hallottál már beszélni. Tudod, hogy atyám házából kétségbeesés üzött-ki, 's e' szerint semmi örökségre számot nem tarthatok. Hogy folytak dolgaim Sierra Morenában, azt is tudod. Minden szerencsétlenségeimnek, mellyek engem gyermekkoromtól óta értek, ezen leánynak apja az oka. Hagyd, hogy minden rajtam elkövetettekért egyben és egyszerre álljak boszút. Az ő apja anyámat nyomorúsággal és szégyennel halmozva magától eltaszitá. Isten bocsássa-meg neki, ha lehet; de én el nem feledhetem; én, kit a' világ kigunyolt; én, ki a' helyett, hogy születésem által engem illető jószágaimat nyugodtan birnám, kénytelen vagyok a' sivatagban és nyomorúságban élni. — Te fiam, ki meggyaláztatásomban és szükségemben osztakozol, hallgass most reám, és engedelmeskedj! Ezen leányt Don Jose szeme fényénél jobban szereti, kiváltásáért jószágainak nagy részét oda engedendi. Ezen felül befolyása által ki kell eszközölnie, hogy hazámba ismét visszatérhessek, 's ott reád a' legfényesebb rendeltetés várakozik. E' végett tehát okosan kell Don Joséval végezni. Mi előtt leánya kiszolgáltatik kezébe, innepélyes eskü által még arra is kötelezendi magát, hogy szerződésünket soha senkinek el nem árulja."

„„Uram — felele Tebaldo — nekem legkisebb kedvem sincs a' sivatagot elhagyni. Félre ama világnak szokásaival és erkölcseivel, mellyet kegyed miveltnek nevez. Mit tudok én felőlek? Én szabadon nőttem-fel, és szerencsésnek érzem magamat. Félre a' pénzzel és jószággal!"" — „Szeleburdi! te nem ismered azon kincsek jóvoltát, mellyeket magadtól eltaszitasz. Gazdagság, tisztelet, hatalom, hir, mindened lehet, 's te nem akarod ezt!? 's miért nem? egy leány miatt! Jól eszedbe tartsd fiam, a' mit mondok: egy olly leány miatt, ki téged soha se szerethet ugy, mint most vagy. Még egyszer mondom tehát, hogy öcsém kincse számithatlan, és szava előtte szent lesz. Hidd nekem, ifiú ember, becsület, hivség és bizodalom nemcsak Pampas sivatagjain vannak otthon." — „„Hiszem azt is — monda Tebaldo — de én már egyszer másképp nem akarok élni, mint most; a' város mirigyes levegője engem megölne. Igen uram, itt akarok élni, itt meghalni!"" — Ezen szókat Tebaldo

nyugodt 's elszánt hangon ejté-ki; nem győztem eléggé csudálni e' félvad embernek nagylelkűségét. — *(Folytatás következik.)*

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Az ember erejének nevekedése 's csappanása. Bizonyos Edvards ur valamelly erőmérleg segedelmével tett sokszori próbák által azt tapasztalta, hogy az ember ereje reggeli 7 órától egész délutáni 1 óráig szüntelen nevekedik, de azután mindinkább csappanik; a' viszonyzat, mellyben e' nevekedés és csappanás áll, következő:

Reggeli	7 órakor	67°, 7
„	11 órakor	72°, 1
Déli	1 órakor	73°,
Esti	7 órakor	71°, 2
Éji	11 órakor	67°, 6.

Newton jóslata. Burke Károly, ki sokat foglalatoskodik csillagászi vizsgálatokkal, egyik londoni hirlapban azt jegyzi-meg, hogy tévedés azt állitani, mintha Halley volt volna az első, ki az üstökös csillagnak bizonyos visszajövetelét előre mondta volna. Az 1736-ban megjelent üstökös előtt t. i. nehány évvel beszélte-el már Guise ezredes Whiston urnak, hogy Sir Isaak Newton többek jelenlétében, noha bizonyosan nem állitja, 's nyomtatás alá sem adja véleményét, de még is fontos okainál fogva hiszi 1736-ban egy üstökösnek vissza jöttét. Howard ur is hallá, midőn Sir Isaak egykor ebéd alatt mondotta, hogy ő 1736-ban vagy legalább ezen időtájban egy üstökös megjelenését várja. „Newton 1726-ban halt-meg, tehát tiz esztendővel korábban. Karolina királynénak marcziusban (1736) beszéllékel Newtonnak ezen állitását, 's valóban ugyanazon év végével meg is jelent az üstökös, 's egész 1737. marczius 20-káig volt látható. Az okok, mellyekre Newton véleményét épité, nem ismertetnek, hanem Whiston ur ezt mondja: „a' mennyiben tudjuk, Sir Isaak Newton az első ember, 's ez az első példa, hogy egy üstökösnek megjelenése előre mondatott, melly valóban be is teljesedett." Kétség kivül azon üstökös volt ez, mellyet Sartorius Madrasban, Vanbrugh pedig Lissabonban vett észre.

Nagy felfogó tehetség 's emlékezet. Edinburgban van egy szinész, kit nagy emlékezete 's felfogó tehetsége végett közönségesen csudálnak. Ő mind magános körökben, mind nyilvánosan adta már próbájit ezen rendkivüli tehetségeinek: igy p. o. 6—12 személy által legkülönneműbb tárgyak olvastattak fel egyszerre, 's vége levén ezen felolvasásnak, képes mind annyit egyenként szóról szóra ismét elmondani.

Énekeskar madarakból. Imstben, Tyrolban, valamelly madárkereskedőnek tizenkét kanári madara van, mellyek ezen ariát: „Örüljetek az életnek" olly pontossággal éneklik, mint a' legügyesebb kardalnokok. Egyike ezen madaraknak bizonyos jeladásra az éneket elkezdi, 's a' többiek legott belevágnak énekeikkel, és a' hallgatók nagy csudálkozására végig félbeszakasztás nélkül szép összhangban elzengik.

KÜLÖNFÉLE.

Mumia, és feleség. Valamelly antiquarius, ki feleségével együtt több esztendeig Egyptusban volt onnét most nem régiben hazajött, 's több mumiával együtt már hajón is ült dán ország felé. A' balti tengeren azonban hajótörést szenvedvén egyik mumiája a' partra vetődött, mellyet a' lakosok közönséges holt test gyanánt azután eltemettek. Az antiquarius maga, felesége 's egy mumiája szerencsésen megmentetett. De az asszony megbetegedvén nem sokára meghalt. A' legközelebbi vámhivatalnál számot kelle adnia portékájiról, 's ott a' mumiát mint igen nagy ritkaságot adá-ki. Minthogy azonban a' vámtiszteknek a' mumiák vámja iránt utasitásuk még nem volt, engedelmet kapott, hogy felesége holt testtével ugyan tovább mehet, de a' mumiát ott hagyja, mig legfelsőbb határozatot iránta nem kapnak. Mit volt tennie? A' gyengéd férj a' mumiát ugy adta-ki mint feleségét, azzal tovább utazott, felesége pedig mumia gyanánt ott maradt vámzálogban.

Eskimók gyermekszeretete. Egyike az Eskimók legszembetünőbb tulajdonságainak azon szeretet, mellyel gyermekeik iránt viseltetnek, mi ezen felette tunya népnél igen is csudálatos. De ha a' szülőkben ezen természeti ösztön olly igen nagy mértékben nem találtatnék, bizonyára el kellene a' gyermekeknek ezen éghajlat alatt veszni. Az anyák gyermekeiket meztelenen addig viselik hátaikon, mig azok magok nem járhatnak, 's egész idejeket azzal töltik, hogy gyermekeiket etessék, nekik minden kényelmet megszerezzenek; az apák játékeszközöket faragnak, 's magok is velek játszanak. A' gyermek soha és semmi esetben se büntettetik-meg, de még csak meg se dorgáltatik, hanem mindig a' maga kényére cselekszik, 's a' mit szeme szája megkiván, mindenben részesül egész harmadik, negyedik esztendejéig. Az anyák alig válhatnak-meg tőlek, és sokszor történt, hogy gyermeke elvesztén egyik vagy másik halálra búsulta magát. A' szülőknek gyermekeik iránt ezen szeretetök annál különösebb és feltetszőbb, mivel az Eskimóknál csaknem kizárólag éppen, de éppen semmi egyéb vonzalmat vagy hajlandóságot nem tapasztalni.

Spanyol deákok. — Madridból irják, hogy e' város iskolásai (deákjai) legsajnosabb helyzetűek a' magok nemében. A' spanyol deák (mivel fölötte ritka tünemény valamelly előkelőházból) kamarás, szolga, teherhordó 'stb. alacsony pályára kénytelen lelépni ön fentartásáért, könyv, 's iskola pénz megszerzéséért. A' legalábbvaló deákok ott levesdeák (jusculista) nevet viselnek, kik különbségül fakanalat tüznek-ki süvegök zsinórjához, 's recsegő gitárhang mellett énekszóval hordják-el ételöket a' klastromok ajtójiktól. (A' nálunk most megaggott generationál is fölötte nagy volt a' patrisansok száma: most még is jobbára önszorgalommal igyekeznek miveltséghez jutni szegény ifjaink.) Gondolható, hogy illy deákok hathatósb koldúsok nemdeák collegájiknál; mivel a' szavalás különb fordulatainál még a' grammaticai figurákat is beszédjekbe szövik. (A' deákoknak finom elménczségöket eléggé igazolják a' nálunk is köz-ismeretű számtalan deákos anecdoták.) Minden nyomorúság mellett, különös ruházathoz szorittatnak; t. i. fekete köntös, fekete köpönyegben 's három szegletű kalapban köteles kiki járni. (Vagy 40 esztendővel ez előtt, nálunk is általjában zöld dol-

mány, veres nadrág, 's kucsmában jártak iskolásaink, csakhogy önszántokból.) M. I.

Mulattató. — „Kincsem — szólla bizonyos nő férjéhez — menj a' budai szinházba; ma „az okos férj" igen helyes szindarab fog adatni. — „„„Papa! — felszólalt kis fiúcskája — vigy-el engem is! én még soha se láttam okos férjt." " Külkey Vilmos.

JELESMONDÁS.

Hazafiság.

Mit adhat puszta vágy nekünk?
Segélni kell hű tettel a' kebelt,
Melly jót mivelni forrón vágyadoz.
Irtsuk barátom, irtsuk mig lehet,
Közös haszonnal a' hon vészeit.

Horváth Czyrill.

Emlékezés virágainak az itélet mezején kell kifejleniek, hogy hasznos gyümölcsöt hozzanak, különben nem érdemlették, hogy őket a' kertész szorgalma ápolta. Bajza. Közli D. E.

Embernek sorsa nincs kezei között; felsőbb érczkarok mérikki azt eleve, 's a' beteljesedés csak szegődött zsoldú rabszolgájok.

Szemere Aur. 1835.

Uj szerelem, 's hivtelenség. Könnyen szökik keresztül az uj szerelem a' korábbin. Gyorsan és könnyen gördül az érzéki mámor a' göröngyöken által, 's befedi a' koporsót, melly a' fonnyadt virágokat zárja magába. De belőlek az emlékezés virága nyilik-fel. A' lélekismeret uj sirt ás a' halotti halom mellett, 's most az uj szerelmet is uj sirboltba süllyeszti a' korábban eltünt mellé. Hivtelenség mohón nyeli-el a' szerelmet, mellyet szült volt; elpusztit minden életörömet, 's e' föld paradicsomát a' kellemeknek temető helyévé változtatja.

Tromlitz.

Mulandóság. Változók a' világ alakjai; elsietnek, mint az árnyék, 's magokból csak gyenge emlékezetet hagynak hátra. Az idő minden jeleneteinek, minden kisebb 's nagyobb emberi műnek dicsősége is az időben 's idővel feloszlik 's elrepül, mint a' szappan buborék.

Fabius.

Hasonszórejtvény.

Jeles honi tudós iró volt hazánkban;
Sőt helység is egy nagy erdős szomszédságban;
Van illyen diónak, kenyérnek és fának,
Sőt még a' mécsnek is, 's akármelly gyertyának.
Nélküle bár millyen nagy és picziny állat
Élete e' földön soká fenn nem állhat.
Mivel az éltető szerek csatornája,
Mellyeket ad neki az állatnak szája.

G.

Előbbi rejtvény: Szem.

Jobbitása a' 65-dik számú Regélőben Esztergomról közlött uti jegyzetekben előforduló hibának. — Károly Ambrus főherczeg és primas remek emlékét Rudnay boldog emlékezetű herczeg-primas nem a' hajdani sirboltból viteté Sz. István martyr kápolnájába, hanem a' mostani vagy is uj sirboltból, hol csak Sz. István kápolnájának elkészültéig áll vala. M. I.

Szerkezi Röthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

71.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön september 3kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

A' Gaucho. *(Folytatás.)*

„Balgatag ember! — folytatá szavait az öreg — hah! ha tudnád, milly édes a' betöltött nagyravágyás! milly éleményeket nyujt a' gazdagság! Nem gondolsz-e nemzetséged fényére? elfeleded, hogy spanyol ország legelőkelőbb családjai közé tartozol? Tudd-meg, ha pénzed lesz, Andalusiának leggyorsabb 's legszebb paripájit birhatod.“ — „„E' lasso segedelmével — felelt Tebaldo — a' sivatag legszebb lovait hatalmamba keritem, 's a' Pampasok olly gazdagok, hogy mindennap egy másikat foghatok.“ “ — „Fiam — mond rábeszélőleg az öreg — szép mezei jószágokat kapsz, pompás palotákat, jobbágyokat, kik csak intésedtől függnek!“ — „„Nem enyimek-e Paraguay sikságai? — felele Tebaldo lelkesülve — A' mezei jószágok, mellyeket kegyed emlit, vannak-e ekkorák? Talál-e a' vadász ott struczmadarakat százanként? Akkorák-e spanyol ország legnagyobb erdeji, mint azon rengetegek, mellyek a' Cordillerákat koszorúzzák? Otthon van-e ott az oroszlán, az irámszarvas, a' vad zerge? Uram! egy szó mint száz, e' levegőt, e' földet, melly gyermekkoromtól óta olly kedves előttem, én nem hagyhatom-el; már későn van, el nem hagyhatom.“ “ — „Alávaló kutya!“ kiáltá az öreg; de hamar megváltoztatván hangját magában mormogá: „Igaz, igaz! nem lehet balul venni tőle! mit tud ő becsület és hir felől?“ — „„„Semmit felőle többet, atyám! — szólla a' fiú — mondom semmit felőle! 's a' leányt, kit szeretek — folytatá halkabban 's látható érzéssel — ki tőlem a' leányt el akarja venni, legyen az barátom, legyen atyám, jöjjön kivont késsel előmbe, 's fogadom, emberére talál!““““ — Én tisztán hallám miképpen zördült-meg fogai köztt kése. „Tebaldo! te azt nem fogod cselekedni — mond az öreg — 's mig élek, addig én őrizem őt előled.“ — „„„Azt ugy is gondoltam — kiálta az ifiú legnagyobb dühösséggel 's reszkető hangon — haha! te őt magadnak akarod tartani.“ “ — „Vége van! — szólla most az öreg mintegy magában, 's tompa hangon — féltem előre ezen órától, de már megtörtént. Tebaldo! te utósó sarjadéka vagy egy nemes család-

nak; de látom ereidben anyád rabszolgai alávaló vére foly, és én szégyenlem magamat, hogy nemzettelek. — Késed ki van vonva; védelmezd magadat!“

Villámsebességgel csaptak egymásba késeik; hallám az éleket csengeni, sebesebben és mindig sebesebben következék egyik csapás a' másikra; egyszerre csend lön — csak egy hosszú nehéz sohajtás hallatszott; mellyik esett-el a' viadalban, kivenni nem lehetett. De én a' borzadástól elfoglalva vissza siettem a' kunyhóba, 's magamon kivül vetém magamat ágyamra. Kevés percz mulva hallék valakit a' lak felé csoszogni; szivem hallhatólag dobogott, midőn az ajtóul szolgáló ökörbőrt vissza tolatni látám a' gyilkostól, 's biztos lépéssel belépni az öreg Gauchót. Felvevé a' lámpát, 's végig vizsgálá az alvókat; de midőn az ifiú mulattné képe fölé tartá, ugy tetszett, mintha keze reszketett volna. Minden körülöttem mély álomban volt rajtam kivül. A' fáradt kutyák alig mozdultak-meg az öregnek beléptére; csak egy igen csinos, magos, sugár agár szökkent-fel, 's midőn az öreg mellette elment, megszaglalta ruhájit, 's aztán villámsebességgel kifutott. Tudtam, milly bátor, erős és okos ezen ebfaj, 's hittem, hogy a' hiv állat ugatása által felköltendi az alvókat, 's a' gyilkos tettet ez által felfedezi; hittem egyszersmind, hogy a' megrettenés első hevében az asszonyok velem fognak tartani az öreg elnyomására. E' közben a' gyilkos legnagyobb csendességgel készül vala iszonyú tettéhez, meggyilkolt fijának eltemetéséhez. Több ásó eszközöket vett elő az ajtó megül; még egyszer keresztül nézé a' kunyhót, 's eloltván a' lámpát eltávozott.

Sokáig várakoztam legnagyobb feszültségben; de semmit se hallottam. Végre felkeltem, 's ismét kilopózkodtam. Senkit se láttam; de a' kapufa előtt két felnyergelt paripa állott, 's nem sokára a' helyről, hol a' gyilkolás történt, kinos sohajtások hatának füleimbe, 's az öreg Gaucho hangos zokogásra fakadt. Az ércz kebel t. i. végre ellágyult; de ezen ellágyulás sokáig nem tartott: a' zokogás éppen olly hamar mult-el, mint kezdődött; hallottam, mint parancsolá az agárnak: „el, Tauro, el!“ 'S e' pillanatban látám a' holdvilágnál, mint czipelte fijának holttestét a' kapu felé, 's ott egyik felnyergelt paripára köté. Iszonyú egy látvány! A' fiatal embernek köpönyege viaskodás közben eltépetett, mellje meztelen volt, 's benne két nagy seb; borzasztólag pirult-ki a' fehér bőr felett az aludt vér. A' kegyetlen atyát, kinek kezei még fija vérétől pirosultak, egészen elfoglalá a' gond, hogy a' holtestet minél jobban erősitse-meg a' nyeregben; de időnként egy-egy félénk tekintetet is vete maga körül, 's görcsösen nyult késéért, és azután ismét kezeit kúcsolta belső kétségbeesésében. Az agár a' holt

testtel megterhelt ló mellett ül vala, 's folyvást szemmel tartá azt. A' mint illy csendesen ott ült, azt lehete gondolni, hogy egészen egykedvű minden iránt; de valahányszor az öreg a' testet megilleté, mindannyiszor egy-egy morgást, mint valamelly távuli dörgést, hallatszott magától bocsátani.

Végre minden készen volt; a' Gaucho lovára ült, 's a' holttesttel megterhelt másikat kötőféknél fogván elnyargalt; utána az agár. Midőn az udvart elhagyá, bátran tovább mehettem, 's igy láttam őt, miképpen kis távulságra levén sebesen nyargalva vágtatni kezdett, 's nem sokára el is tünt; de még sokáig hallatszott az egyhangú tompa patkókongás a' sivatag éjéből füleimben.

V.

Ezen éj iszonyai erőmet mindinkább elnyomással fenyegeték, de kötelességem meggondolása erőt ada magamat rendbe szedni. Minden attól függött, hogy mindenről, mit láttam, legkisebb gyanút se mutassak. Felkeresém tehát ujra ágyamat, 's mind lelki mind testi elbágyadásom végre szemeimet bezárá. — Midőn kevés idő mulva ismét felvetém azokat, már mindenki ébren volt a' kunyhóban, 's foglalatossága után latott; az ifiú mulattné gyermekével játszadozott; a' kutyák ki 's be jártak, és két három gyerkőcz azzal mulatá magát, hogy kis lassójikkal tyúkokat fogdostak. Látható volt, hogy senki se tudta, mi történt az éjjel. Én ágyamból felkelék, 's örömmel tapasztalám, hogy vérem eleredéséből származott fájdalmaim csökkentek, 's a' láz egészen elmult. Az öreg négerné mosdó vizet hozott számomra, 's én egykedvűn kérdém, hol volna az öreg ur és fija?" — Kimentek — lön a' felelet — mint mindenkor szoktak a' nyájhoz." — „„Kis vezetőm is velek ment?" " kérdém. „Nem, uram! ő a' szomszéd tanyára nyargalt, hogy kegyednek tejet hozzon reggelire; mert csak ott vannak a' kecskék, 's az öreg ur azt mondja, hogy a' városi emberek igen szeretik a' tejet. De nem sokára itt lesz; két órányi vágtatással az utat ide is oda is megteheti."

Ellenállhatlan vágyódtam a' borzasztó gyilkolás helyét látni; de éppen midőn lábamat a' küszöbre tenném, ért az udvarra tegnapi vezetőm, ki husz mértföldet lovagolt, hogy nekem reggelire tejet hozzon. Éppen e' mellett ültem, 's tejet és tojást ettem, midőn az öreg Gaucho belépett olly derült 's bátor homlokkal, mintha most is oldala mellett volna Tebaldo. Tekintete, olly jéghideg, mint a' kigyóé, engem megrázkodtatott, 's nagy erőtetésembe került reggelimet vele elkölteni. Hogy azonban szótlanságom gyanút ne gerjesszen, kérdém, hol maradt legyen fija. „Utközben — ugymond legkisebb tétovázás nélkül — vadászatra menő nehany Gau-

chókkal találkozánk, 's a' ficzkó sehol sem érzi magát olly jól, mint künn a' szabad természetben. Ave Maria purissima — folytatá, 's keresztet vete magára — hogy nem sokára szerencsésen visszatérhessen öreg atyjához.“ —

Az ifiú mulattné hozzánk jött, mintha valamit kérdeni akarna; de az öregnek setét komoly tekintete őt visszaijeszté, 's egyik szugba vonulván keservesen sir vala. „Hogyan van, hogy a' kutyákat nem vitte magával?“ kérdém az öreget; mert minden veszedelemnek, mellynek magamat kitehettem, ellenére is belsőleg érzék magamban ösztönt a' kétszinűnek álarczát levonni. — „„Fáradtak, uram! — felelé minden megakadás nélkül — 's a' többinek elég kutyája volt, csak kedvenczét Taurót vitte magával, 's ugy hiszem, annak se veheti nagy hasznát, mert még az is eléggé fáradt a' tegnapi vadászat óta.““

Egyéb nem történt közöttünk. Midőn szándékomat vele tudatám, semmi ellenvetést nem tett; sőt egyik lovát még kölcsön is ajánlotta, mert az enyim egészen haszonvehetlen volt. Igy rövid idő mulva uton valék Mendoza felé fiatal kisérőmmel együtt, lelkemből örvendezve, hogy a' gyilkos tanyát megettem látám. A' nyilvános utra jövén, vezetőmet, egy darab aranyt nyujtván neki, utnak eresztém. Szeme szikrázott az örömtől, 's engemet bizonyossá tevén örökös háladatosságáról esküvel fogadá, ha hogy a' pusztában ellenségem volna, még nap nyugta előtt elhozza szivét. Ezzel bucsút vön, lovát megsarkalá, 's nehány pillanat mulva szemeim elől eltünt.

A' postaházban megtudám, hogy Ord mindenfelé kerestetett; de emberei a' helyett, hogy a' sivatag belsejébe mertek volna haladni, egy közellevő erősségbe vonák magokat; mert hire volt, hogy az Indusok jönnek. A' postamester, ki nekem ezt mondá, maga is azon volt, hogy családostól együtt a' házat oda hagyja. Csak bajosan kaphattam a' nagy zürzavarban számomra lovat. Midőn az emlitett erősséghez értem, elárasztottak a' számtalan kérdésekkel, hogy nem láttam 's hallottam-e valamit az Indusokról, 's melly felől jőnek? Midőn e' sok kérdezősködés végre lecsillapodott, nem kis meglepetésemre hallám, hogy ezen emberek mind Don Jose Echivera emberei volnának.

Szivem mod nélkül dobogott, midőn a' szoba felé léptem, hol a' szerencsétlen leánynak apját és vőlegényét reménylém találhatni. Kész voltam nekik legott felfedezni Donna Luisa hollétét; de barátomra vetett első tekintetem meggyőzött a' felől, hogy e' meglepetés igen káros következésű lehetne. Én őt tegnap leverve 's némán-merengő állapotban hagyám-el; most rettenetes felháborodás-

ban láttam nagy lépésekkel fel alá járkálni; szemei lángot szikráztak; e' bizonytalan lépések 's fenyegető taglejtés elmeháborodást féltetének velem. A' szerencsétlen apa egy setét szugolyban ült, és szivszaggatólag hangzának zokogásai közül ezen szók: leányom, kedves leányom! Mélyen elfogódva, könyes szemmel tekinték mindkettejekre. Ekkor fiatal barátom egészen magához tért, hozzám jött, 's kezemet görcsösen megszoritván: „megesett! — ugymond, 's egyet sohajta. — Nagy Isten! tehát hogy szivemet megsebesitse, ez angyalét kellett-e keresztül döfnie a' barbarusnak! Őt a' legszebb, legtisztább ártatlan teremtményt, kinek az volt egyetlen egy vétsége, hogy engem szeretett! Nem tudott tehát egyéb módot, a' nyomorú! boszúja eloltására?" Ezt szóllván ismét vissza esett őrjöngésébe; dühösen toppantá a' földet lábaival; fogait csikorgatá, 's kétségbeesve szorongatá kezeit. Rögtön megint lecsendesült, szemeivel gyanúsan méregetett; hozzám jött, 's mellém leüle. „Barátom — mondá, 's kezemet megfogta — ha az ember egy fáradtságos utazás után nyugtot keres, véteknek tartod-e azt? Nem lehet-e előbb levetkezni, mielőtt az ember aludni megy?" — „„Vigasztald magadat, barátom"" — biztatám őt, mert meredt tekintete őrjöngést féltetett velem. — „Mit mondasz hozzá — szóllt — ha barátod, mivel az élet neki szenvedhetlen terhére van, időnek előtte magától elhányja e'halandó por-testet? Fogsz-e azért nevére szégyent kiáltani? Nem — kiálta nyomósan — nem lehet, nem szabad azt őrjöngésnek nevezni! Ki hátráltathat engem, hogy az ugrást megtegyem az örökségbe, hol leánykám tiszta, egyedülszeretett lelkével testvéresülhetek? Luisa! kedvesem! hát örökre elvesztélek téged? Igen, szivem sejté a' szerencsétlenséget; de a' csapás még is rettenetes volt!" — Én látám a'pillanatot jelen lenni, hogy mindent felfedezzek, mit tudtam. Hittem, hogy a' véletlen hir általi megrázkodás őt ismét magához tériti, 's elbeszéltem kalandomat. *(Végzet következik.)*

TERMÉSZETI-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Hämion. A' parisi állatsereglet az ugy nevezett növénykertben Dussumier ur által 13 négylábú állattal szaporittatott, mellyek mind a' legritkább állatok közé tartoznak, 's közöttek a' Hämion vagy is a' vad ló Cuthból leginkább szembetünik.

Madarak szeretete fijaik iránt. Nevezetes és megható a' figyelmes tapasztaló előtt azon szeretet, mellyel a' madarak az ő fijaik iránt viseltetnek. Ha valamelly madár visszatér fészkébe, szeretettel és örömmel teljes csiripeléssel fogadtatik. A' melegség és oltalom, mellyet a' fimadarak anyjaiktól kapnak, megható képe az emberi megnyugvásnak és megbizásnak, ki az isteni gondviselésben bizván igy kiált-fel:

„ő téged szárnyai alá vesz!“ — Lássuk a' madarak anyai szeretetének nehány példáját.

Valamelly macska felmászott bizonyos palánkra, hogy egy a' felett függő rigófészket elkapjon. Megpillantván ezen ellenséget az anya elhagyá fészkét, 's kiáltva és boszúsan elejébe villant, ugy hogy a' macska őt is csaknem elérte. A' him is nagy nyugtalanságot mutatott, 's kiáltozni kezdett, és olly közel oda ült a' macskának elejébe, hogy ez csaknem neki ugorhatott. De nem tartott soká, 's a' macska hátára ugorván olly dühösen fejbe koczczantá orrával, hogy a' macska vele együtt a' földre esett, 's e' szerint ezt futásra kényszerité. Más alkalommal hasonló módon győzedelmeskedett ellenségén a' rigó, 's a' macska olly igen megfélemlett, hogy tervével felhagyott. A' rigó mindig zajos énekléssel innepelte diadalmát, 's még később is valahányszor a' macskát megpillantá, végig kergeté az udvaron, ha a' házból kilépni látta. Sőt tudok példákat, hogy a' rigók egy gyermeket is megszalasztottak, 's fejét megkoczczanták, midőn a' fészket fel akará dulni.

Tegyen az ember próbául bárhova valamelly kalitkát, mellyben madárfiak legyenek: minden esetben, ha csak nem természeti lehetetlenség, fijait az anyamadár mindig legnagyobb szorgalommal és pontossággal fogja etetni, 's az anyák szorgalma illy esetben sokkal tovább tart, mint mikor a' madarak természeti állapotban vannak. Sokszor vettem eszre a' madarak nagy aggodalmát és félelmét, ha fészkök szomszédságába jöttem, 's a' legfélénkebbek legnagyobb bátorságra vetemedtek. Észre lehet ezt venni a' sastól kezdve egészen le az ökörszemig; a' hattyútól kezdve a' legkissebb vizimadárig. A' vizicsibe p. o. mint tudva van, fészkét káka alá rakja egészen közel a' vizhez; de közönségesen az áradás végett távulabb és magosabban mindig készen van egy második fészek is, ugy hogy, ha a' viz ki talál áradni, fijait legott a' száraz fészekbe áttakaríthassa. Ezen észrevételt Surreyban egy igen becses háznép tapasztalta, 's annyiszor és olly különféle időben, hogy annak valóságán kételkedni nem lehet.

KÜLÖNFÉLE.

Emberi szaporaság. Brachyban bizonyos **Boulen** né asszony minap két fiú és két leány gyermeket szült, mind össze tehát négyet. Az utósó tudósitások elindultakor mind a' gyermekek mind az anya jó egészségben voltak, sőt az utóbbin még csak elgyengülés jelei se látszattak.

Amerikai józan törvények. Newyorkban minden hazardjátékok, minők kártya, koczka, billard a' nyilvános helyeken, vendégfogadókban, hajókon 's a' t. keményen meg vannak tiltva, 's a' büntetést a' ház vagy hajónak tulajdonosa 10 dollarral sinli. Minden személy, melly valamelly hazard játékban bizonyos summa pénzt nyer, azt ötszörözve tartozik lefizetni bünhödése fejében. Szintugy büntetimeg a' törvény ezen tartományban a' káromkodást és esküvést, valamint az égetthor árultatását is. Pensylvania hasonlóképp szabott több hasznos uj törvényeket. A' részegség részint pénzzel, részint fogsággal büntettetik meg; a' vendégfogadós, kinél valaki megrészegszik, legott elveszti bormérési jogát. Ha valamelly személy iszákosságra adta ma-

gát, eszelősnek hirdettetik, 's mellé egy gyámtárs adatik, ki neki a' bort eléjébe mérje, 's felül reá amaz 10 dollar büntetést fizet.

Spanyol kulcs. A' spanyol király kamarásai rendszerint egy nagy kulcsot hordoznak magokkal, melly jobb zsebökből kilóg. Annak karikája nevetségesen nagy és hosszúkás; meg van aranyozva, 's a' zseb feletti gomblyukban valamelly lobogó szalagra füzve. Ezen kulcs a' király szobájinak valamennyi ajtait kinyitja mindannyi spanyol országi teremeiben. Ha egyike ezen kamarásoknak kulcsát elveszti, be kell jelenteni a' fő udvarmesternek, ki legott valamennyi lakatokat és kulcsokat ujra csináltat mindannyi szobákban, 's ezt annak kell megfizetni, ki kulcsát elveszté, a' mi mintegy 10.000 tallért tesz öszvesen.

A' próféta. Berlinből aprilis 10-kén irják, hogy ott bizonyos kézmives oda hagyván műhelyét egyszerre olly gondolatra jutott, hogy jósoljon. Számtalan könnyenhivők (mert illyenek mindenütt vannak) lepék-el ajtait, kik között bizonyos szolgáló is találkozék. A' jós, miután a' leánynak kezét megvizsgálta volna, neki azt jövendölé, hogy életét a' vesztő helyen fogja végezni. A' leányt e' jóslat igen elszomoritá, ugy, hogy urasága utóbb az okát kérdezvén ennek mindent kivállott. Ez most a' leányt gazdag dáma-ruhába öltözteté, 's ugy küldé még egyszer a' jóshoz; de ez megint csak előbbi mondása mellett maradt. A' leány végre lélekismerettől furdaltatva megvallá, hogy két gyermekgyilkolás fekszik szivén. Igy tehát a' jóssal együtt befogatott, mert gyanittatik, hogy jós uram aligha bővebben nem vett részt a' dologból.

Emanuele, második Stanhope. Jamaicában egy Emanuele nevű spanyol asszonyság lakik, Bolivarnak neje, vagy legalább csak kisérője ennek utóbbi viszontagságaiban. E' deli külsejű, közép korú, világos elméjű 's rettenthetlen lelkű asszony ezen országnak Lady Ester Stanhope-ja. Bolivar halála után számüzetett, minthogy a' népre nagy befolyása volt. Itt egész visszavonultságban él, 's kevés Angolok tudták, hogy Kingstonban illy jeles személy lakik. Emanuele rettenthetlensége 's lelkijelenléte több alkalomkor Bolivart a' legveszélyesb állapotból kimentette. — Az utóbbi összeesküvéskor, melly ezen valóban nagy ember ellen intéztetett, egyedül neki köszönheté életét Bolivar. Egykor t. i. szokásánál korábban feküdt-le. Emanuele assz. az ablak alatt zajt vett észre, 's nem sokára egy lövést és „halál a' zsarnokra!" kiabálásokat. Legott tudósitá Bolivart a' történttekről, fegyvereit kezébe adá; de tudván, hogy Bolivar egyenesen neki rohanna a' fellázadt népnek, kinyitá a' kert felé nyiló ablakot, 's azon erővel kitolá őt. Alighogy az ablakot betette, már a' lépcsőken valának a' lázadók, és a' három őrt 's Fergusson ezredest, a' general segédjét, megölvén az ajtót kezdék feszegetni. Emanuele assz. összevetett karokkal ült pamlagán, 's ugy várta-be, mig az ajtót betörnék. — Midőn ezek berontottak, egyenesen a' generál ágya felé rohantak kivont kardokkal és tőrökkel. Emanuele assz. kinek egyedül csak az volt czélja, hogy Bolivar időt nyerjen elsuhanni, hidegen 's a' nélkül, hogy helyéből mozdult volna, azt mondá a' gyilkosoknak, hogy a' generál alkalmasint még dolgozó szobájában a' felső emeletben van, hol késő éjig munkálkodni szokott. A' lázadók legott oda rohantak. Onnét ismét más és más szobakba vezeté őket, 's végre vissza oda, honnét eljöttek, min-

dent azon asszonyi rettenthetlenséggel, mellynek még a' dühösség se képes ártani. E' közben Whittle tábornagy valamelly esetből megtudván a' lázadást, összeszedé kéznél levő seregeit, 's éppen azon pillanatban ért a' házhoz, midőn Emanuele assz. a' gyilkosokat a' hálószobába visszavezette. Legott jel adatik az összeütközésre, 's kemény ellentállás után részint megölettek, részint befogattak a' lázadók.

JELESMONDÁS.

Őrizkedés.

— A' ki nagyobb bajtól
Akar őrizkedni,
Az a' kis csipést békével
Tanulja szenvedni.

Szeder Fábián után Ká. Irma.

A' Szerelem.

Szívünk, ha szikrát nyer, 's kitörőn tüzelg,
És nem szokottan a' kebel éledez,
Egy szent sóvárgás tamad abban,
'S nyert tüze igy szerelembe lángol.

Miskoltzy István.

Ember-ismeret. Nem kell az embertől többet kivánni, mintsem ő fensőbb vagy alsóbb észismereténél fogva tenni képes; ne bizzunk reá többet, mint sem ő erkölcsi erejével és ügyességével elbirhat: igy azután az emberi nem hivtelensége és romlottsága felől divatozó minden panasz ama gyermeknek nyöszörgésévé olvad-fel, melly a' következmény ismerete nélkül a' lánggal akart játszani. Fessler.

Élet vására. Ne bámulj az életnek tündöklő vásárán, de ne is menj-el mellette. Vásárolj öszve, mit csak vásárolhatsz, 's várj az időre; mert ez a' szegénynek istennéje. Mit ma igen drágán vettünk, azt ő holnap ingyen adja neked. Herder.

Aphorisma Csongrádból. Mit használ neked, ha atyád szép testalakkal birt, te pedig ocsmány állathoz hasonlitasz? — Az eczet savanyú; hátor atyja felséges Tokaji volt. — Fennszületésű a' gólya is, melly fészkét a' templom tornyaira rakja. — Jó házból való, mint mondják, a' csiga és tekenős béka is; mindketten jó házat hordanak hátokon. — A' savanyú vadalma is magos törzsökről lehet. — Az erénynek kell nemesiteni a' nemest, valamint a' drága kő emeli a' gyürű becsét, a' mag a' dióhéjt, 's a' szentség az arany edényt. Alföldi.

Csererejtvény.

7. 8. A' vargának műszere.
1. 2. 3. 4. 5. Feketének ellene.
5. 4. 1. Szabónak egy eszköze,
Zsidó sokszor jár vele.
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. Ős város, most is ragyog.
4. 5. Ha ez benned nem dobog,
Béred immár a' halál.
6. 7. 8. Ellenfélnek ellent áll.

Garay Alajos.

Előbbi rejtvény: Bél.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

72.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap september 6kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

A' Gaucho. *(Végzet.)*

Nem hozom elő, mint festődött a' szerencsétlen apa arczán váltogatva az aggodalom és remény; nem az érzékeny örömet, melyet akkor érze, midőn megtudá, hogy lehet még remélnie. Hálát adott az Istennek buzgósággal, 's kiment azután, hogy népének parancsot adjon a' megtámadásra. Egészen másképp hatott beszédem barátomra, 's egész bátorságom csak hamar elcsüggedt, midőn látám, milly kevés benyomást tett reá a' hallott hir. Ő sem örömet nem mutatott, se meglepetést; 's midőn ezt kiáltám neki: „Luisa él, a' te Luisád él, 's te őt ismét meglátod, még ma látod-meg!“ hidegen viszonzá: „„Hiszen jól tudtam, hogy illy angyal nem mulhat-ki e' világból olly módon. De hozzá megyünk — folytatá ugyan azon egykedvűséggel — ne legyen panasza, hogy sokáig késtünk megszabaditásával.“ “ — Ezen hideg beszédekkel rettenetes ellentétben valának iszonyúan forgó szemei, 's egészen megváltozott szavának borzasztó hangja. Egyetlen egy reménységem csak az volt már most, hogy Luisa tekintete őt majd magához hozza. Nyugtalanságom minden pillanatban nőtt, mert katonáink éppen nem mutattak kedvet a' vár elhagyására 's az Indusokkal esendő megütközésre. Elijedtem; egész tervünk oda volt, ha katonáinkat reá nem beszélhetjük. „Don Echivera! — kiálték — igérjen egy-egy fejre tizenkét dollart; minden pillanat aranyokat ér előttünk.“ — „„Ifiú ember! — felele az öreg ur csaknem szemrehányólag — azt hiszi kegyed, hogy pénzemet számolgatni szoktam ott, hol leányom élete forog veszélyben! — Nem dollarokat igértem nekik, hanem tiz unczia aranyat minden legénynek. De ezek tán az arany becsét nem is tudják, sem azt, mit lehessen vele kezdeniek. Most csak egy marad még hátra: olly nyelven akarok hozzájok beszélni, mellyet jobban értenek. Katonák — monda fenhangon hozzájok fordulva — hallgassatok rám: az alkirály titeket parancsnokságom alá adott, 's ha akarnám, engedetlenségtekre kemény büntetéseket szabathatnék: de én inkább jóval akarlak titeket engedelmességre birni.

Esküszöm tehát, 's ti tudjátok, hogy adott szavam mindig szent volt, mindenik, ki egy óranegyed mulva az indulásra készen áll, egy nyerget, egy zablát, uj sarkantyúkat, 's egy pint pálinkát kap tőlem.“ — Alig voltak ez utósó szavak kimondva, legott egyetemes örömkiáltással jelenték megegyezésöket. Mindenki ló után szaladt, 's kevés percz mulva az egész sereg készen állott.

Némán haladtunk előre a' hold szelid sugaránál. Csak még 5—6 mértföldnyire voltunk a' Gaucho kunyhójától, midőn előseregünktől lélekszakadva érkezik vissza egyik legény, 's borzadozva beszélé, hogy az uton előttünk valamelly véres holt test fekszik, 's mellette a' gonosz lélek állott őrt. Jól tudván, milly előitéletesek ezen emberek, 's hogy ezen esetnek még rosz következései is lehetnek, megsarkalván lovamat, önszemeimmel akartam a' csudát látni. Ord 's néhány katonák követtek; az egész eset semmi egyéb nem volt, mint Tebaldo az ő hiv kutyájával, mellyet az öreg barbarus kegyetlenül összevagdalt, de egy a' holt test mellett fekvő holló eléggé tanúja vala, milly bátorsággal védelmezte legyen urának holt tetemeit. Egy pisztol-lövés véget vete életének, 's mindkettőjekre földet halmoztunk. Ez alatt katonáink hozzánk vetődtek; de ezen pillanatban más felől egy fiatal ficzkó csaknem lélektelenül szalad közünkbe, 's „az Indusok, Indusok“ kiáltással annyira zavarba hozá seregeinket, hogy ezek tüstént elszaladtak volna, ha tudják vala, mellyik felől fenyegeti őket a' veszély, 's mellyik felől menekedhetnek meg. Ezer kérdések és ezer szitkok repülének egyik szájról a' másikra; subordinatioról szó se lehete, 's tisztjeik szavára siketen azon tanácskozának a' katonák, mit kelljen cselekedni, ha az Indusokkal összeszе találkoznak. Én a' ficzkóban csak hamar megismerém utitársomat, a' kis Gauchót; de ő az ijedtség miatt annyira meg vala háborodva, hogy alig lehetett valamit belőle kivenni; csak midőn kérdeztem, hol volnának a' többiek, kik szintén a' kunyhóhoz tartoztak, felelt borzongva: „Mindnyájan agyon üttettek.“ — „„Nagy Isten! kiálta don Echivera — az én leányom, az én egyetlen egy leányom! Mond, hogy ő meg van mentve! mond, 's ezen egy szavadért ezer dollar legyen jutalmad!“ “ De minden hijába volt; a' gyermek egyre csak ezt kiáltozá: „az Indusok, az Indusok!“ — Ijedtségből megmeredve álltak körüle katonáink, 's nem lehetett egyebet hallani, mint a' zablák csörgését.

Már darab idő óta ugy tetszett, mintha füst-szagot érzenék, 's ime egyszerre valamelly tüzgomoly ütődik-fel előttünk. „Ez a' kunyhó, mellyben születtem! — kiálta a' gyermek a' Gauchókkal született emphasissal — ez az atyai házfedél, hol felnevelkedtem.“ Zokogás miatt tovább nem szóllhatott; de bennem rettenetes gyanú táma-

da. „Száz dollar annak, ki legelsőbben éri-el a' házat" kiáltám, 's előre nyargaltam; csak Ord, Echivera, 's a' csapat vezére egy bátor fiatal Gaucho követtek; a' katonák szándéktalanul egy helyben álltak. Tiz percz alatt a' kunyhó előtt állottunk.

VI.

Az Indusok már nem voltak ott; de a' borzasztó jelenetet leirni lehetetlen, melly most szemünkbe ötlött. A' pitvarban egy csoport összevagdalt 's még vonagló lovak fekvének vérökben; közelebb a' háznál agyonütött asszonyok és gyermekek össze vissza hányva. Oda mentem, 's az öreg szakácsnét és több házbelieket megismertem; de a' fiatal mulattné 's Luisa nem volt közttek. Igen is! hiszen tudtam, hogy a' fiatal hölgyeket az Indusok szeretik, az öregeket meggyilkolják. E' gyászhelyről a' kunyhó hátulja felé mentem, nem mintha valami nevezetes felfedezést reméltem volna, hanem hogy az atyának kétségbeesését 's barátom tompa odamerengését ne lássam. A' kunyhónak ezen részét a' tüz még el nem érte; a' fal mellett valamelly tárgyat szemléltem-meg, mellyet azonban nem vehettem eléggé ki. Megdöfém ostorom nyelével, 's ugy tetszett, mintha sohajtott volna. Lehajoltam, 's ime! egy Indusnak fekete villogó szemeibe tekintettem. Már kivontam pisztolomat, hogy életének véget vessek, midőn a' tüz fellobbant, 's borzadva látám fényénél, hogy derekán keresztül hosszú lándsával holt lovára volt szegezve. Meg se moczczant, midőn felvont fegyveremet homlokára tartám. Ez 's a' férjfias bátorság, mellyel kinjait eltüré, olly nagy benyomást tettek rám, hogy akaratlan leeresztém fegyveremet, 's megszóllitám őt spanyolul. Arczáról láttam, hogy kérdésemet megértette, de feleletet nem adott; nem tudom, fájdalom miatt nem szóllhatott-e, vagy az ezen népnek sajátságos daczoskodása tette őt hallgatóvá.

Ez alatt társaim is hozzám érkeztek, 's a' fiatal vezér csak hamar kivoná kardját, és az Indusnak melljére szegezvén: „Ha megmondod — ugy monda hozzá, — mi lett ezen emberekből, kik a' kunyhóban laktak, ugy kinaidnak ezen pillanatban véget vetek. De ha daczosan hallgatsz, akkor nem bánom, elevenen faljanak-fel a' hollók. Szóllj, akarsz vallani vagy nem?" — Elhatározott hangon felelt az Indus: „„A' bátor katona nem fél a' haláltól, akárminő alakban éri az őt, és Sangluca egyike a' legbátrabbaknak.""" — „De — viszonzá a' fiatal Gaucho — a' bátor katonának ohajtania kell a' halált, mielőtt még kinjai megtörnék bátorságát, 's ha lándsáját már nem birja, aludni szabad menni atyjaihoz. Ne hagyj türelmetlenné lennem; szóllj! igen, vagy nem? — Mindegy — fordula hozzám — akár ma küldjük őt pokolba, akár holnap; de csak ő adhat tudó-

sitást, ha ezen házból valaki megmenekedett-e? Nézze kegyed a' lándsadöfést — csak egy Indus döfhete igy; majd csellel oldjuk-fel ő kegyelme nyelvét. — No's — folytatá előbbi hangon az Indushoz fordulva — a' fehér, ki téged igy elteritett, jól vitézkedett, nemde?" — „„Nem! — kiálta-fel az Indus sebesen és gunyos hangon — nem, ezt egy fehér se tehette volna; Indus tevé azt; keblem barátja döfött keresztül e' lándsával. Mindketten a' bogárszemű leányért viaskodtunk; ő győzött, én vesztettem, de vigasztalom magamat, hogy még is vitéz kéz által mulom-ki a' világból." " — „Hitetlen vad! — kiálta Don Echivera — mit mondasz? Az én leányom elhurczoltatott volna? az én egyetlen egy kedves leányom egy rabló csapat közé került. Fagy és hideg köztt — —" Itt az öreg megakadt; azon szenvedések, mellyeket elő akart számlálni, a' képzelet és sok mások, mellyeket nyelve kimondani nem mert, 's emlékezete őt egészen elnyomá; lerogyott a' földre, és kétségbeeséssel küzködött. Csudálkozva, de gunyosan nézte az Indus az atyai szivnek ezen fájdalmát. „Mit gondolsz öreg? — szóllitá-meg kis váratra — hiszen ő egy jeles vitéznek lesz hölgye; gyermekei nem fognak a' városban lakni; a' szabad ég lesz boltozatjok, 's oroszlánokat és halavány fehéreket fognak vadászni." — „„Kutya! — kiálta a' Gaucho dühösen, 's kését melljébe döfé — menj a' pokolba, ugy is azé vagy!" " — Az Indus arczán diadalmas mosolygás huzódott-el; felemelé kezét a' csillagokhoz, 's igy imádkozék: „Az Indusok Istene nem teremtett poklot! Ott a' nagy sikságokon, ott vadásznak az én atyáim, 's én hozzájok megyek." — Ezzel lenni megszünt.

Még egészen el valék merülve e' rettenetes látványban, midőn Don Jose kiáltása magamhoz téritett; feltekinték, 's ime egy emberi alak kivont késsel lép-ki az égő házból. Arcza egészen el volt fedve vértől és koromtól; rettenetes tekintetet vetvén ránk Don Jose felé indult: „Don Jose — mondá — ismerd-meg bennem Leonardót!" — Az öreg kereskedő csak egy borzasztó sikoltással felelhetett. „Én — folytatá amaz keserűn — Leonardo vagyok, kinek anyja a' te atyádtól eltaszittatott, tőled és tieidtől kigunyoltatott, 's velem együtt a' házból kiüzetett. De én megvagyok boszúlva. Leányodat, egyetlen gyermekedet, az Indusok kezébe játszottam. Adhat-e elég vigasztalást ezért mindannyi gazdagságod? Nem! éppen olly kevessé, mint azon kinok, mellyeket én szenvedek, moshatják-le rólam fiam vérét, melly ősz fejemre átkot kiált. De megvagyok végre boszúlva. Ha bár a' csapás, melly reád volt irányozva, előbb saját szivemet érte is, mindegy! És neked gondatlan szeles ifjoncz — szólla Ordhoz fordulva — neked megakartam mutatni, hogyan bünteti-meg egy Gaucho azon vakmerőt, kitől becsülete megsértetik."

— Ord e' közben az égést egészen nyugodtan nézé, 's ezen uj történetet nem is látszatott figyelembe venni; de midőn Leonardo feléje most egy lépést tett, kiragadá pisztolját, 's leterité az öreg Gauchót. Tántorogva szedé össze még végső erejét a' boszús Gaucho, 's barátom melljét késével keresztül döfé. — Ideje, hogy a' karpitot leereszszem.

INNEPLÉS.

Halálinnep Romában. Azon számos innepek között, melyeket Romában tapasztalhatni, bizonyára kétszeresen feltetsző a' tulajdonképpen ugynevezett halálinnep (Festa de' Morti) komoly borzasztó külseje által ezen tiszta déli égöv alatt. Az innep napján legelőszer is ugynevezett Sacconi-k az az: bünbánok mennek seregesen a' martyrok oltáraihoz a' Colisseumba. Előttek egy a' kinszenvedés minden eszközeivel beaggatott kereszt vitetik; a' keresztvivő mellett két ember megy, kik halál-koponyát és halott csontokat visznek. A' santa Maria dell' orazione nevü templom alatt nem messze a' Farnese palotától valamelly földalatti kápolna van, melly ezen alkalommal egészen fekete posztóval beburkoltatik: az oltárok gyászkészületekkel vannak megrakva, 's csak igen kevés mécs ég a' kápolnában, hogy tekintete minél borzalmasb és komorabb legyen. Köröskörül a' templom falain belül különféle architektoniai idomzatban, 's közepettek cziprusoktól beárnyékolt katafalk a' halálnak borzalom-gerjesztő alakjával; maga a' katafalk (gyászalkotmány) is csont- arabeskokkal, sziv, csillag, háromszeg 's egyéb forma csont-alakokkal van befoglalva. Még a' szentelt viztartó helyébe is emberkoponya tétetik. Hogy a' halál-borzalom még inkább kiemeltessék, néha néha egy halott tétetik-ki a' kápolna elejére, kinek lábainál az alamizsnára rendelt perzsely is emberkoponyából áll. Ezen halálinnep egy hétig tart, 's az alatt mindig vigiliák tartatnak a' halottakért.

Dohány-innep. Mennyiszer prédikáltattak keresztes háborúk különféle időkben a' dohány ellen, eléggé ismeretes. Lissabonban, ugy látszik, nem viseltek ezen növény iránt olly gyülölettel; mivel a' XVI. század vége felé a' lissaboni nagy játékszinben még tiszteletére bál is adatott. A' játékszin Tabago szigetét ábrázolá, mellytől tudniillik ezen növény eredeti nevét kölcsönzötte. Miután a' beköszöntő beszéd elmondatott, (mellyben a' szigetek lakóji azon népeknek nagy szerencséjét dicsőiték, kiknek az Isten illy nagy becsü növényt ajándékozott), négy pap lépett elő, kik a' bálványokat tömjén helyett dohánynyal befüstölék. Ezután mindannyi munkálatok ábrázoltattak 's adattak elő, mellyek a' dohány-termesztésre megkivántatnak. Egyik dohányleveleket hozott, a' másik megmet-

szé, a' harmadik mozsárban töré-meg 's igy tovább, még pedig mindent szökdécselve és tánczolva. A' dohánykészitők után a' dohányfogyasztók jöttek; először azok, kik azt orrukba szivják; ezek egymást megkinálák, azután versenyt prüszköltek, mindannyi tetteiket különféle nevetséges helyzetekkel és taglejtésekkel követve. A' tobákolók után minden nemzetbeli dohányosok gyültek összse: Törökök, Magyarok, Spanyolok, Szerecsenek, Portugalok, Franczíák, Lengyelek, Németek 's a' t. 's kiki a' maga országának szokásaként szivá-ki pipáját. Voltak-e ezen inneplésnél asszonyok is jelen, nem tudhatni.

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Hal-vándorlás. Minap nehány halászok Gravelingen környékén kivetvén hálójokat egy sajgatóhalat (Zitteraal) fogtak, melly egyébiránt csak Surinam tengermellékén szokott tartozkodni. A' hajó tulajdonosa, ki első nyúlt az idegen hal után, kemény csapással idvezelteték-meg, 's a' többi halászok, midőn hozzá nyúltak, ugyan azt tapasztalák. A' hal ereje azonban 's e' csapások mindannyiszor csökkentek, valahányszor hozzá nyultak, 's az állat életével egészen elenyésztek.

Boa constrictor. Gulley urnak, a'hires Angolnak, állatseregletében találkozó boa constrictor, melly jelenleg Pisában mutogattatik f. eszt. majus 14-kén 32 tojást tojt, mellyekből a' tulajdonos legalább is egy harmadrészt remél megtarthatni. Ugyan ezen kigyó már Europában máskor is hozott fiakat a' világra, nevezetesen Erdelyben Nagy-Szebenben, 's Gulley ur a' nevezett kis kigyókból mind mostanig még hetet bir.

Nevezetes hiba az organismusban. Brüsselben a' sz. Péter nevét viselő ispotálban valamelly 14—15 esztendős ifiú ember typhusban meghalván midőn testét felbonczolnák, ugy találtatott, hogy belsejének szerkezete egészen meg volt forditva. A' szív, gyomor 's egyéb életműszerek, mellyek eredeti állapotban a' test balrészén találkoznak, nála a' jobb oldalon voltak. Ellenben a' máj 's egyéb belrészek, mellyek egyébként a' test jobb felén szoknak lenni, nála a' balon foglaltak helyet. — Ezen szegény fiúról tehát méltán lehete mondani, hogy szive nem volt helyén.

Mostoha fecske-anya. A' tojások fészekben voltak, 's a' nőfecske éppen a' kiköltéssel foglalatoskodék. Nehány nap mulva a' him búsongva és panaszosan fel alá járni 's a' fészket vizsgálni kezdé. — A' nőstény meg vala dögölve. Kivettük tehát a' megholt nőstényt a' fészekből, 's most villámsebességgel a' him ült reá; de mintegy két óra mulva ugy látszott, mintha az ülést megunta volna, 's foglalatosságával meg nem elegednék. Kirepült tehát délután, 's nem sokára egy másik nővel tért vissza, melly a' tojásokat azután kikölté, 's az aprókat mindaddig nevelé, mig magokról gondoskodni tudtak. — Ezen történetet Kalm beszéli amerikai utjának leirásában.

KÜLÖNFÉLE.

Nevezetes orvos. Nehány évvel ezelőtt Vaudemontban, Lotharingiában, egy 140 esztendős seborvos halt meg, kinek neve Timan vala, 's ki még halála előtti napon bátor és ügyes kézzel egy asszonynak rákfenéjét operálta. Timan egész élete folyta alatt egyszer se vágatott magán eret, hashajtót nem használt, soha se volt beteg, de minden vacsora közben magát leitta.

Angol törvények. Valamelly szegény irlandi asszony férjhez ment bizonyos Angolhoz. Sokáig lakván együtt Londonban annyira megszaporodott családjok, hogy utóbb sikeresbnek láták, ha London helyett inkább Leedben telepednének-meg. Itt a' férj meghalt, 's minthogy a' gyermekek Londonban születtek, a' leedi parochia azon rendelést tevé, hogy az özvegy gyermekeivel együtt Londonba visszaküldessék, mert az angol törvények szerint a' szegény ember azon városnak esik terhére, mellyben született. Egy tisztnek csaknem száz angol mértföldnyi messzeségre kelle tehát a' szegény családot Londonba gyorsszekeren elkisérni. De ez még nem minden. Minthogy vita kerekedett ezen szerencsétlenek törvényes tartozkodó helyökről, tehát a' tiszt ismét kénytelen vala őket Leedbe visszakisérni.

Törökországi hir. A' szultan parancsolatot adott-ki, hogy udvara, azon fájdalmas érzetek bebizonyitásaul, mellyeket I. Ferencz magyar király és ausztriai császár halálán érez, egy egész hónapig fegyvereit letegye. Ez annyit tesz, mint nálunk a' gyászöltés.

Gyors futó. A' legjelesebb gyorsfutó jelenleg Londonban láttatja magát, 's egyetemes kedvezést arat. Ez születésére nézve néger, 's már mint 5 éves gyermek gyakorlá lábait, több vadállatokkal versenyfutásban mérközvén. Futásának sebessége olly nagy, hogy bármelly erdei nyulat képes utól érni. Lábainak felszedése olly gyors, hogy egymásba elveszni látszanak, 's a' szem nem is képes a' láb formáját csak egy pillanatig is eszrevenni rajtok.

Halálos büntetés; de mire? — A' loangoi király Afrikában két házat épittetett magának ebédlőül. Egyikben csupán csak enni, másikban egyedül csak inni szokott. Inni szabad őt látni mindenkinek: de halálos büntetés van szabva arra, ki őt enni látja.

Jeles törvényhatóság. Bellac környékében egyik kis városban a' békebiró vak, a' törvénybiró egyik lábán béna, segédje pedig siket; még csak az hibázik, hogy az éjjeli őr köszvényes legyen, hogy ezen törvényhatóság nagyszerű benyomást tegyen az emberre.

Törvény és igazság. 1763-ban Cremonában egy asszony bevádoltatott, hogy férjét meggyilkolta, ki rögtön eltünt a' nélkül, hogy az asszony okát tudta volna adni, hova lett. Eleinte tagadta ugyan az asszony e' tettet; de a' kinzópad fájdalmai olly vállomásra kényszeriték, hogy férjét csakugyan meggyilkolta. Az asszony megitéltetett, 's felakasztatott. Kevés nap mulva a' férj megjelent bizonyos foglalatossági utazásából, mellyet szükséges okoknál fogva felesége előtt el akart volt titkolni. De a' birák nem hihették, hogy ők hibázhattak! a' férjet országos csalónak kiálták-ki, 's a' szerencsétlen hijába

követett-el minden módot személye ugyanazonságát bebizonyitani, és szöknie kellett, hogy életét megmenthesse.

Hirdetmények. Londonban az utszaszegletekre függesztetni szokott hirdetmények napról napra nyernek kiterjedésökre nézve, hogy mint óriási hegyek a' törpe halmok közül minél inkább szembetünjenek. Ujesztendő óta megjelent egy illy 3 öl magos és 2 öl széles hirdetmény, melly a' „fillértárt" hirdeté, 's mellynek betűjit egy óranegyednyi távulságról szabad szemmel olvashaták (a' jó szeműek).

JELESMONDÁS.

Jövendő.

Ó kétes a' jövendő! Életet halált
Visel méhében; arczát fátyolozza
Egymásba szőve félelem 's remény:
De a' halandó aggva áll előtte;
Es kín, ha roszra vár, — ha jóra, kín az is.

Vörösmarty után S. Anasztázia.

Élet.

Olly, mint vizekben kelt buborék 's üveg,
Éltünk: — ma fényben ringva kevélykedünk,
Holnap letörten hull virágunk,
'S porba terül leoszolt valónkkal.

Miskoltzy István.

Felejtés, sietős boldog felejtés azon alap, min a' sokat dicsért gyermeki kor szerencséje nyugszik; melly után mindnyájan olly gyakran visszakivánkozunk meg nem fontolva, hogy azt ismét azon jutalomért nehezen vennők-meg: mert emlékeztetés a' későbbi kornak öröme.

Schopenhauer Johanna után Klestinszky László.

Gondolat-pillangók Turáról. A' hamisság, hogy állandóbban megmaradhasson, egy ideig több álnokságokra támaszkodik; mig idővel ezek is kifejtődvén öszverogy, és csak romjai köztt lappang.

A' gyávák leginkább szerencsétlenek sorsuk választásában: ez oka nyugtalan szándékjoknak.

Csak rokon lelkek szülhetnek földi boldogságot. A' csupa szánakodásból nyert szerelem kinjaink reggelére ébreszt. —l—s.

Szórejtvény.

1) Három első kellemetlen,
'S ha végét hozzá adod,
Azt, mint népes gazdag várost
Bácsban feltalálhatod.

Az egész egy ismert iró;
Miveltsége nevére
Diszt ada, és már is szert tett
Magyar tudós czimére.

T. Lajos.

2) Öt betü szóm, a' magyar honban kies édeni gyógyhely;
Hármam kettőmben fészkel örömmel elég.
Vesztve fejem forditsd az egészt, a' béketürőkre
Rá veti ő sugarit, 's váltani szokta borút.

K. v.s. Egerből.

Előbbi rejtvény: Fehérvár.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

Perlaszka D. mtr.

Esztergom vára.

1835 [illegible] Reilly mellé

73.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön september 10kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Esztergom.

(A' vár rajzával együtt.)

Ha a' régibb történetirók könyveit előnkbe halmozzuk, 's bár fürge szemekkel tesszük is összehasonlitásainkat, nem juthatunk alapos nyomaira Esztergomnak: és igy őszintén megvalljuk, hogy ámbár találtatnak irók, kik ennek eredetét Noe idejétől Pannoniáéval egykorúnak állitják lenni, valódi kezdetét és alapitóját bizonyosan nem tudhatjuk. Cluverius, Schönleben, Bellarius, 's többen, állitsák bár: hogy Esztergom Bregoetium düledékein épült; de minthogy vannak irók, kik a' most emlitett romai várost Komáromhoz közel*) létezettnek kielégitőleg meg tudták mutatni; mit sem vétünk talán, ha elmellőzvén azokat, kik (mint Ptolomaeus) hajdan Curtiának, 375-ben Valentinianus alatt épült Burgum Commertiumnak nevezék — Tacitusnak hitelt adván állitjuk: hogy Domitianus, és Vespasianus idejében a' német tengertől megiramlott Brigantok, 's ezekkel párosult romai katonák telepedtek-le e' vidéken. Tudjuk azonban azt is, hogy a' Romaiak csak Augustus uralkodása alatt Vibius vezérkedése mellett jöttek Pannoniába, és később Julius 's Tiberius idejében foglalák-el 's tölték-be uj gyarmatjaikkal. Hogy mindazáltal Esztergom környékén mellyik romai gyarmat volt — ha itt állottnak vallja is Ptolomaeus a' 10-ik német legiót — bizonytalan.

Bizonyos mind ezek mellett, hogy már a' Magyarok bejövetele előtt koszorúzta — a' sebes Garannak ősz Dunába omlásánál — e' magányos kőszirtet egy vár, mellyet később a' két folyó neveitől — minden szónyomozók megegyezésével — Istrogranumnak vagy Istrogonionnak, 's innét eredett Strigoniumnak (Isztergom vagy Esztergomnak) nevezének. — Midőn Árpád vitéz serege meggyőzé Svatoplukot, Noe hegyén — közel Fehérvárhoz — vert volt

*) Az irók megegyezésével Ó Szőny telkein állott Bregoetium, hol mai napig is számtalan romai pénzekre, sirboltokra, 's más emlék-kövekre akadhat a' vizsgáló.

tábort, *) honnét később a' Duna partjáig szállitá gyarmatjait. Igen hihető, hogy ezektől maradott itt az uralkodó herczegek utólsója Geysa, ki Esztergomot választá lakásául. Uralkodása idejében vevé kezdetét a' keresztény világosság magyar országban, és a' külső országból ide sereglett tudós keresztény férjfiak iparkodása által oltatott-be először békeszeretet csirája a' Magyarok szivébe. Geysának Esztergom városában született (979) Voik nevű fija, kit minekutána Albert prágai püspök által az igaz hitre oktattatott volna, 25 éves korában (991) az esztergomi várban már akkor állott István első martyr templomában **) István névre keresztteltetett.

Nagyobb hirbe, és virágzásba hozá Esztergomot a' magyar nemzet megujitója István király; mert midőn 2-dik Szilveszter pápától az apostoli királyi czimet, szent koronát, az általa alapitott esztergomi érsekség ***) és más 10 püspökségnek megerősitését követje Asztrik által megkapta volna, Esztergom várát választá lakásául, hol nejével a' bajor születésű Giselával magát királylyá is koronáztatá. (1000). Mindjárt ozságlása elején fő czélja volt Istvánnak a' keresztény hit gyarapitása és az országnak helyes polgári lábra állitása. Mivel pedig a' világi méltóságok fényét, királyi udvarát Esztergomban tartá: a' hit fő pásztorának, az általa kinevezett 1-ső Domonkos esztergomi érseknek, lakását is fő káptalanjával ****) az esztergomi várba rendelé. Hogy ezen két méltóság lakhelyének fényét, és gyarapodását előmozditsa, számos Franczióknak, Németeknek, Olaszoknak ada szabadságot itt letelepedni, és kereskedéseiket üzni. Igy Esztergom minden külső országból behozott áruk piacza, és rakhelye lön. A' város nagy kiterjedésü 's népes levén külön utszájok volt az Olaszoknak, külön más nemzetbelieknek; sőt több irók bebizonyitása szerint István nagylelkűsége, és az őt követő királyoknak figyelme által Esztergom valamennyi pan-

*) Turócz. Chr. Hung. p. III.

**) Complures exstitere Episcopatus in Hungaria, utpote: Sirmiensis, Nitraviensis, Cibaliensis, Carpensis, Curtensis, et quos Henricus Spondanus ad Annum Christi 254. commemorat.

***) Igy szóll Szilveszter levele: „Quare gloriose fili, cuncta a nobis, et Sede Apostolica expostulata; diadema, nomenque Regium, Strigoniemsem metropolim, et reliquos Episcopatus etc.“

****) A' miveltség még messze nem terjedvén, kevesebb számú kanononok tevék ugyan a' káptalant mint most; de már 1007-ről Stilingus (128. lap) irja: hogy István Romában templomot, 's 12 kanonok és nevendék papok számára collegiumot épittetett, kik az igaz hit terjesztésében elegendőkép kitanittatván, a' magyar honba tértenek vissza.

Esztergom váru.

1835. 73. Regélő mellé.

BIBLIOTH. REG. SCIENT. UNIVERSIT. HUNGARICAE

noniai városokat felül mult mind gazdagságra, mind nagyságra nézve; 's mig a' Tatároktól szét nem dulatott, ennek fővárosa (metropolis) volt, melly dicsőségét később Budának engedé által. — Az ide sereglett ország nagyjai és más nemes családok fényes lakjaikon kivül 7 plebania templommal *) és több kolostorral ékeskedett; — azon felül Domonkos esztergomi érsek közbenjárása által épitteté István a' várbeli megyés fő templomot **) keresztelőjének — egy porosz pogánytól megöletett — Albertnak tiszteletére, melly különféle kápolnákkal, és ékességekkel gazdagittatott.

Alig juthata István alatt jobb lábra a' magyar hon; alig vevé kezdetét az igaz hit, már is számtalan egyenetlenségek nyugtalanitták a' közjót, 's fölforgaták a' belső békességet; mert 2-ik Domonkos esztergomi érsek, a' maradék nélkül elhunyt István helyében, (1039) Péternek, István nőtestvére fijának, fejére tevé a' koronát; ki azonban mindjárt királysága kezdetén az ország nagyjait és a' hitnek fő papjait megvetvén trónusáról elmozdittatott. Pétert követé Abának rövid uralkodása, mert 4-dik Henrik öt esztendő mulva Pétert ülteté ismét a' tronusra. — 1046-ban ennek elégtelenségét megunván az országnagyjai, Endrét, és Leventát, az Oroszoknál számkivetett magyar herczegeket, hivák-meg a' királyságra: de addig az országba sem engedék lépni, mig nekik a' szittya pogányságra fajulást meg nem igérték. — Endre már az ország széleire sereglett katonaság előtt állván, a' dolognak kétséges kimenetelétől elrettenve, a' nemzet kivánságára hajlandóságát mutatá. — Azonnal tehát tüzzel vassal öldöklének mindent, szétdulták a' kolostorokat, a' templomokat alapostól kiforgatták, a' püspöki székeket vérontással fertőztették. Maga Domonkos az esztergomi érsek is a' bőszültek áldozatja levén, el lehet gondolni illy körülményekben Esztergomnak, az igaz hit főszékének, szomorú állapotját is. Magyar országnak e' siralmas helyeztetését I. Endre király szivére vevén, 1048-ban józanabb eszméletre tért, 's magát a' még életben maradt három püspök által megkoronáztatván, alattvalójit keresztény buzgóságra emlékezteté; egész erővel az igaz hitnek helyre állitásához fogott; az árvaságra jutott esztergomi fő templomnak érseket, 's más püspököket is rendelvén, csak igy lehete 11 évig Neae-

*) Említtetnek ezek közül Lőrincz, Magdolna, Szentkereszt 's más több templomok.

**) E' fő templomban (1099) Kozma prágai püspök és hiteles iró tulajdon vallása szerint, Breczislav választottjával, Hermannal, Szeraph esztergomi érsek által szenteltetett pappá. Katona. Histor Crit. tom. III. pag. 62.

mias esztergomi érseknek, a' békesség és igaz hit helyre állításában fáradhatlan főpapnak, békével ülni érseki székében.

1059-ben uj zavarok történtek magyarországban. Béla, Endre öcscse, a' királyságra vágyván, német, lengyel, és cseh országban gyüjtött hatalmas sereggel jöve testvére Endre ellen, ki az ütközetben elesvén, koronáját meg is nyeré. De I-ső Béla királyságának elején sokan ismét a' pogányságra térvén alig lehete a' köz lázadásnak véget vetni. Rendbe szedvén végre országát a' király, uralkodásának 3-ik évében — a' demesi gyülés teremének szerencsétlen lerogyásakor — a' ház düledékei között meghalálozott.

Béla elhunyta után Salamon, Endrének fija, IV. Henrik nagy seregével jött magyar országba, 's magát Fehérváratt megkoronáztatá; addig Geysa és László, Béla fijai, lengyel országban gyüjtött pártosokkal ellene indulának. — Tovább tartott nyolcz esztendőnél az atyafiak köztti viszálkodás; mig 1071-ben Geysa és Salamon barátságra lépő szándékkal Esztergomba jövének, és kiladikázván a' közel levő szigetbe, nyolcz püspök jelenlétében, a' herczegek — tovább tartó, egymás ellen tett vádolásaik és mentségeik után — barátságos egyezésre léptek. Nem sokáig tarthatott ez is; mert Vid — az akkori nádor, mit a' püspökök jó tanácsaikkal végre hajtának, képes vala alattomos bujtogatásaival felforgatni. — Vérengző csata támadt, mire Geysa el nem levén készülve futásban kénytelenittetett menekvést keresni. Azonban iramló testvérének legalkalmatosb időben hozá segéd pártosait László, és Vácznál Salamonnak majd egész seregét megölte, 's őt trónusáról elüzte.

Nagyobb békesség volt magyar országban I. Geysa és sz. László uralkodásuk alatt, hogysem a' valamellyik által viselt hadak Esztergomnak, és az itt lakó főpásztornak némi nyugtalanitást okozhattak volna. De Kálmánnak, László fijának, kegyetlen tettét, midőn Almusnak 's fijának, a' kis Bélának, szemeit kivájatván, őket a' demesi kolostorba záratá, mindenki, de főkép Lőrincz esztergomi érsek nem helyeslé; és elhagyván az udvar zavaros gondjait 1113-ban Esztergomban nemzeti zsinatot tartott, hova az országnak minden főpapjait meghivá. — Nem találhatunk tovább Esztergomra nézve semmi diplomatikai nyomokat 1156-ig; midőn 2-dik Geysa uralkodása alatt Martirius esztergomi érsek a' keresztény hitnek lelkes gyarapitója, az esztergomi kanonokok collegiumának 70 falu tizedét minden terményekből ajándékozá, és a' vecsernyék énekését alapitá; melly adományát Geysa nyilvános, és több nevezetes férjfiak aláirásával megerősitett oklevéllel (diploma) örökitvén, mindjárt következő esztendőben felséges szülőji és tulajdon lelkének nyugalmául adá az esztergomi fő káptalannak Nána, és Kakad (Pár-

kány) só-adói jövedelmét. — Ugyan ezen évben állittata Martirius az esztergomi basilikában (székes egyházban) egy csinos alakú oltárt, 's azt a' Magyarok nagy azszonyának, Mariának, tiszteletére szentelé. Alája épitteté egyszersmind sirboltját, hova 1161-ben eltemettetett. —

A' püspöki javak elkobzásából kincstárát szaporitani kivánó III-dik István király a' megüresült nagyváradi püspökség javait királyi ügyvédje által elfoglaltatván, Bánffi Lukács esztergomi érsek igen tartott, nehogy magyar országban is — mint ekkor az Angoloknál — a' meghasonlás pislogó tüze lobbot vessen, 's 1169-ben Esztergomban tartandó zsinatra minden püspököt meghivott; kiknek tanácsából a' királyhoz ment, hogy az anyaszentegyház sérelmeit elintézze. Azonban az igért orvoslás napról napra halasztatván, panaszait III-dik Sándor pápa elejébe terjeszté. — Haladék nélkül megérkezett a' romai követ, ki Istvánt az elidegenitett püspöki javak visszaállitására birta. — 1172-ben uj zavarok támadtak. Midőn III. István a' Dalmatoknál kiütött egyenetlenségeket csillapitaní, II-dik Bélának fija, László, magyar országgba jövén a' koronát elfoglalta. — Kettőzött lépésekkel tért vissza István; 's midőn Bélának halálát megtudná, IV-dik István már magát királylyá koronáztatá; ki azonban III. Istvántól meggyőzettetvén szivfájdalomból meghalt. — Nem sokára követé őt III. István is, mert 1173-ban, midőn Palesztinába készült seregével Párkányba érkezettt volna, méreg által végzé életét, és Esztergomban temettették-el. *)

Az eddig uralkodó királyok köztt III. Bélát méltán mondhatjuk Esztergom második alkotójának; mert ez nem elégedvén-meg a' várnak szük korlátival, ennek belső terét megnagyobbittatá; az idő viszontagságai által elrombolt hegyet fallal és tornyokkal keritteté-be. Hasonlókép cselekedett a' királyának jó példáját követő Jób esztergomi érsek is, ki a' szent István által épitett Albert basilikáját megnagyobbitván, ékes szobrokkal, veres márványnyal, és más ékességekkel (mint azt közel fél század előtt még romjaiban látni lehetett) gazdagon ellátva, fényre hozta. — III. Béla erősité-meg az esztergomi érseknek minden előbbi királyoktól nyert szabadalmait; — ő eszközlé-ki Jóbnak VIII. Gergely pápától a' királyokat felkenő és koronázó hatalmat. — A' megyés templom kanonokjainak ajándékozá az esztergomi vár tere jövedelmének harmad részét. —

De mind ezen örvendeteseket iker szomorúság követé, t. i. 1196-ban a' nagy lelkű Bélának halála, és a' basilikának véletlen gyulladása. *(Folytatás következik.)*

*) Collect. Swandtner T. I. Chr. Hung: Cap. 65.

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 's TÖRTÉNET.

Csudafa Verdunben. Franczia ország Verdun nevű városában egyik birtokosnak 100 négyszeg ölnyi területű kertje van, mellyben tulajdonképpen csak egy gyümölcsfa áll, 's még is az egész kert területét elfoglalja. — — Hogyan? — Mintegy 200 különfajú gyümölcsfa t. i. az ágak beoltása és szemzése által ugy össze van egymással kötve, hogy csak egy fának látszanak, 's a' fatörzsökök mint meg annyi oszlopoknak, mellyeken a' nagy lombtetőzet nyugszik.

Szarvtalpú ember. Oviedo környékén spanyol országban valamelly parasztember él, kinek talpa természettől szarvnemű kemény bőrrel van fedve olly formán, mint a' ló körme. Ezen ember képes e' természeti csizmájában minden egyéb lábeli nélkül akármilly utakon 's időben járni, 's a' szarvnemű bőr mindig ujan megnő, ha járás által elkopik. Neki tehát a' csizmadiával nem sok baja van.

Megszeliditett hyéna. Valamelly fiatal tengeri tiszt, ki sok ideig tartozkodott a' Senegal környékén, itt egy hyénát szeliditettmeg, melly mint a' kutya járt utána, 's azt magával franczia országba elhozta. Brestben a' kormányzó arra birta őt, hogy ajándékozná azt a' franczia királynak; 's igy a' hyéna a' növénykerti állatseregletbe felvétetett. — Nem régiben most ismét Parisba vetődvén ama tiszt, ezen állatseregletet is megtekinté a' nélkül, hogy nevendéke itt létét tudta volna. Az első kalitkában, mellyhez lépett, egy hyénát pillanta-meg, melly azonnal a' földre elébe leborulva fejét farkát nyájasan csóválgatá, 's az örömnek mindenféle jeleit adá. Közelebb lépvén a' tiszt, megismeré benne egykori nevendékét, 's kezeit a' körülállóknak nagy bámulására a' hyéna hátára tevé, sőt szájába is, 's az állat nyájasan nyalogatá hajdani jó urának kezeit. — Ezen körülmény annyival inkább nevezetesebb, mivel az állat ezen hat hónapi időköz alatt egészen vissza nyerte volt régi vadságát.

Kétszinű asszony. Egy Rügen szigetbeli halásznak özvegye jelenleg Amsterdamban él. Ezen asszonynak egyik szeme fekete, a' másik kék. Hajának is két szine van: fele tudniillik szép szőke, fele pedig hólló-fekete. Mint mondják, fiatal korában nagy zajt csinált a' férjfiak köztt majd mint szőkécske, majd mint barnácska.

Óriás gomba. A' roueni muzeumba egy rendkivül nagy gombát (lycoperdon gigant) hoztak, mellynek egyedül csak kalapja 3 lábnál többet mér kerületében.

KÜLÖNFÉLE.

Feleség-eladás. Franczia országban nem régiben egy házas ember egyik ismerősével egyezést kötött, mellynek erejénél fogva feleségét emennek 1.000 frankért általengedé. De a' fiatal szép asszony az egyezést el nem fogadá, 's a' vevő most a' rendszerint aláirt és pecséttel erősitett egyezésre hivatkozván törvényes panaszt akar tenni.

Templomrabló. Madridban a' mult hónapban kinyittatván korán reggel egyik templom, az oltár-küszöbnél egy szélütött embert találtak halva fekünni. Melletie egy zsákban mindenféle drága edények és szent eszközök voltak. A' templom ablakján kötéllétra függött.

Megfordult világ. Moskvában jelenleg két dalművész hallatja magát; egyik 18 esztendős leány, ki legmélyebb bassust, a' másik pedig amannak atyja 's 50 éves ember, ki legmagosabb discantot énekel.

Bátorság és feláldozás. Nyilvános hirlapok következőről tudósitanak. Auchban két ház éppen legjobban égett volt. Ezeknek egyikéből segitségért esdeklő fájdalmas kiáltások hallatszottak. Egy anya volt az ő kisded gyermekével. Az érsek jelen vala, 's a' mennyire lehetett oltással foglalatoskodék, és a' körülállókat biztatá. „Huszon öt louisd'ort annak, ki ezen anyát gyermekével együtt megmenti!" kiáltá most. A' nép nehány lépéssel előre tolakodott, de a' veszedelemtől csak hamar vissza rettent. „Ötven louisd'ort!" kiálta még hangosabban az érsek; de senki se mozdult. Ekkor a' tüz fényénél látni lehete, miképpen a' jó lelkipásztor vizbe mártott pokróczot öltvén magára egy létrát támaszta az égő ház falaihoz. Nem sokára egy csoport látszék az ablakon: az érsek vala, 's az anya, és gyermeke. — Az érsek megmentvén őket miután a' félig összeégett pokróczot vállairól elveté, térdeire esék, 's hálát ada Istennek a' szerencsés szabaditásért. Azután a' szerencsétlen asszonyhoz fordulván igy szóllt: „Asszonyom! én annak, ki kegyedet megmentené, ötven louisd'ort igértem; én magam lettem a' nyertes, 's most azokat kegyednek ajándékozom."

Kötélen tánczoló elefant. Franconi urak e' napokban a' cirque olimpique-ban ismét uj bizonyságát adták csudálatra méltó ügyességöknek, mellyel az állatok oktatásában birnak. Elefantjok Kiouni t. i. valóban 's a' szó legsajátságosb értelmében egy kifeszitett kötelen tánczolt.

Vakbuzgóság eleven példája. Bizonyos Junot nevű szegény óramives Waadtban reménytelenül 6 millio franknyi örökséghez jutott. A' pénzváltónak, ki neki szerencsét kivánt, ezt felelé: „Mint az Isten akarja! de tudom én, hogy sátán az, ki engem kisért; Isten oltalmazzon engem és szegény gyermekeimet, hogy kincse által hálójába ne keritsen." Minden biztatás és rábeszélés daczára is mind eddig reá nem lehetett birni, hogy előbbi életmódján valamit is változtatott volna. Hordozza még most is, mint előbb, durva posztó köpönyegét, a' kopott kalapot, felfelé fésült haját; 's nevezetes, hogy gondolkodása módjában felesége is osztakozik. Mindennap kimennek most is együtt a' dologra; 11 órakor az asszony haza megy, hogy gyermekei után lásson, 's jó levest készitsen, mellyet azután, maga visz-ki férjének egy kis kézi kosárban. — „Életünk módjában minden ugy maradjon, mint eddig, különben a' sátán hatalmat kap nyugodalmunk megzavarására." — Ez Junotnak köz mondása.

Mulattató. 1) Egy társaságban P. jeles hangművészről fordult elő a' szó, 's B. ur monda: „én tegnap délesten elragadtatva hallgattam őt; majd egy óráig phantaziált." — „„Ah lehetetlen! — viszonzá L. kisasszony — hisz' én is tegnap beszélék vele, 's még semmi baja se volt.

2) Sz. város postájára a' szomszéd helységbe szólló sietős levél érkezék. Az igen pontos expeditor tehát azonnal egy lovas legényt küld a' levél által érdeklett tiszt urhoz azon izenettel, hogy sürgetős levele érkezvén azonnal értte küldjön. Alföldi.

3) X. Orvos csupa hideg vizzel gyógyitá betegeit, mivel az, itélete szerint, leghasznosb gyógyszer volna minden nyavalák ellen. Nem sokára azután vizbe esék a' gyógyász. Ekkor igy kiáltottak az őt látó nyavalgóji: „Nini! orvosunk most patikájában fekszik!“

Külkey Vilmos.

JELESMONDÁS.

Ön-erő.

Szerencsés hajó, melly a' fergetegek éjében
Két vaskapcsában lelhet bátorságot.

Kazinczy, Pindaros után; közli K. Marja.

Ürűgy.

Mikor nem volt az ürűgy, e' tarka palást, jó?
Mellyt, mert meztelenét szégyelte, a' pőre igazság
Mindenkor szeretett takaróul venni magára!

Garay Csatárjából közli S...y Ágnes.

Társ szüksége. Minden lelki élemény csak holt és félbecsű, ha nincs kivel megosztani. Bajza után L....cs Amália.

Üldözött erény. Soha sincs bátorságban az erény az üldözés furiája — és az érdem virágkoszorúja ama kirablás elől, mellyet rajta irigység követ-el. Ez okból az érdemteljes és erényes férjfiúnak, tehetségeivel szerzett hire végett, igen sokat kell küzdeni irigyeinek csoportjával. Lelki nagyságának fényesen tündöklő sugarára az irigylés mirigyes leheletei lengenek, 's azt a' rágalmazással szövetkezve minden vonalaiban dühösködve homályositják. Melczer.

Aphorismák Erdélyből. A'jó nő, ki csak azért jó, mivel érzi, hogy ugy kell lenni, mindig szeretetre méltóbb annál, ki törvényszabályok szerint igyekszik jó lenni.

Midőn a' természet férjfit és asszonyt teremte, két koczkát vetett a' szerencse fazekába, mellyből amaz az értelmet, emez az érzést huzta-ki.

Az asszonyok érzése többnyire igaz, de értelmök csak kölcsön vett tőkepénz, mellynek kamatját minden pillanatban készek lefizetni, bár soha sincs olly pénzök, melly országszerte forgásban jár.

ifjj. Thoroczkay László.

Tagrejtvény.

Két tag.

Elsőmet marhád étkéül kedveli szintugy,
Mint vele fűszerezed tenmagad ételedet.
Másodikom védhet fegyver 's ágyúk dühe ellen,
Rajta az ellenség vész-tüze gátra talál.
Volt illyen számos hajdanta honunk területjén,
Már ma csak agg düledék látszatik itt vagy amott.
Ámde egészem már több századok óta virágzik
Sárosban, miután városi névre jutott.
Kincseiből mérhetlen adót fizet ő a' királynak;
Elsőmben leled azt; néked is adja javát.

K.

Előbbi rejtvény: 1) Bajza. — 2) Füred.

Szerkezi Kóthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

74.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap september 13kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 fl. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Esztergom. *(Folytatás.)*

Az atyja nyomdokit hiven követő Imre királyt országlása elején Endre testvérének nyugtalankodásai elfoglalák ugyan; de alig hogy Jób, ki Palesztinába fogadott utját illy körülményekben félre tevé, 's Endrét II. Incze pápa által meginteté, 1198-ban Imre az eddig királyi tulajdonú esztergomi várat és a' még tökéletességre nem hozott királyi lakást azon feltétellel, hogy azt a' szükség idején ismét által engedni tartozzék, Jób érseknek ajándékozá; a' tüz által elemésztett okleveleket, az előbbi királyoktól és atyjától adottakat, megujitá és megerősité. Imre adá Jóbnak legelőször a' pénzőri hivatalt, és az ezzel járó pénzőrdijt (Pisetum) a' selmeczi bányákban találtató aranyokból, valamint neki és a' fő káptalannak engedé a' vár tere egész jövedelmét is, 's mind ezeket nyilvános oklevelekkel örökité. — Jóbnak és a' fő káptalannak birtokába jutván az esztergomi vár 's terének jövedelme, uj fényre emelék azt; 's midőn az ország gondjaitól mentten, magokat a' szent borzalomtól elfogultan békeölébe helyezteték, egymást felváltó solozmák ajtatos melodiája köztt imádák a' mindent alkotónak nagy hatalmát, 's isteni áldás követé minden részről a' hazájok és királyjok iránt hiv főpásztorokat. Midőn pedig a' szükség ugy hozta magával, 's a' hazát ellenfél bolygatá, azon kezek, mellyek nem rég a' tömjén füstje köztt szórták áldásaikat, kardot rántának a' kereszténység ringató nyugalmát kivivni. Egy győzedelem, egy királyi koronázás se mult-el ezentúl, hogy javaik ne szaporodtak volna. Igy cselekedett 1218 végén Endre király, midőn a' szent földről visszatérte után János esztergomi érseket Pográny helységgel (Nyitra vgye), a' fő káptalant pedig nehány erdélyi telkekkel ajándékozá-meg. Nem különben tett hazánk második atyja IV. Béla is, ki Robert érseknek (1239), a' mindenki által annyira ohajtott fijának Istvánnak születésekor végbe vitt kereszteltetetése emlékéül, minden érseki jogait és javait tárgyazó okleveleit megerősité; később pedig az érseki város épitését megengedé. De minthogy nem sokára meghalt, Ro-

bert követőjének a' királyi udvarban neveltetett Mátyásnak adá ezen hatalmat, kit iránta királyi szeretetének nyilvánitására IV. Béla magyar ország primásának nevezvén Pooh és Földémessel megajándékoza, a' primási alattvalókat pedig minden vámfizetéstől fölmentette.

Véget vete azonban mind ezen örvendeteseknek amaz évkönyveink leggyászosabb 1241. esztendejének bekövetkezése, midőn az ország veszélyén aggódó Béla minden érseket és püspököt fölszóllita a' fél magyar országot rövid idő alatt árvizként elboritó öt száz ezer kóbor és mindent szétduló dühödt tatár sereg megalázására. Mátyás esztergomi érsek se késett hon védelmére gyüjtött seregével az összejövet ponthelyén Pesten megjelenni; honnét midőn a' kétségeskedő 's tulságos vitákkal időt vesztegető ország nagyjaival kiindultak, a' Sajó vizéhez közel állapodtak-meg, hol az először nyert vakitó győzedelmen elkevélyedvén, midőn a' másodszori ütközetre szunnyadozásaikból késedelmesen ébrednének, némelly mocsáros helyen körülvétetvén a' nyilak zápora által majd minden jelen volt ország nagyjai — ezekkel Mátyás esztergomi érsek is — utósó csep véröket a' hazának megtartásáért onták-ki; maga a' király is kevés övéivel alig tuda menekedni a' pogányok dühétől. Szétdult azután mindent, és öldöklő fegyvereivel nem kegyelmezett senkinek a' bőszült tatár sokaság; 's minek utána 1242-ik nyáron egész felső magyar országban mindent, mi utjában volt, tüzzel vassal emésztett, rontott, rablott és ölt volna, Esztergomnak szét rontására (minthogy a' Duna akadályára volt) a' telet várá-be. Bekövetkezvén a' hideg napok, az erős hideg és sok hó által (mi már több év óta nem történt) a' Duna befagyott, 's a' Tatárok Párkány részéről vertek tábort. Minthogy pedig Esztergom az akkori magyar városok legnagyobbika és gazdagabbika volt, az előkelő családok közül igen sokan vonták itt meg magokat, kik elegendő rendelést tettek ugyan védelmökre, mig az alatt a' hideg nevekedése által az erősebb zaj a' jégtöréssel szüntelen foglalatoskodó gyalogok erejét felül haladá, 's a' Duna egészen befagyott. Mivel azonban a' tapasztalatlan Tatároknak nem volt elegendő bátorságuk a' jegen átjönni, csalárdsággal tettek próbát az átmenetelre. Lovaikat t. i. több napig minden őrizet nélkül a' Duna partján hagyák szabadon, magok pedig hátrább vonulva kémlelék-ki a' jövendőt. Látván a' mieink, hogy a' Tatárok elmentek, azonnal az ide 's tova kóborló lovakat a' jegen egyenként átvezették. Alig vevék ezt észre a' Tatárok, bátran a' jégnek rohantak, 's rövid idő alatt az egész város külső falait elboritá a' pogány csoport; 30 faltörő gépelyeiket a' bástyáknak szegezék, és a' velek hurczolt foglyokkal faágakat hordattak, mellyekkel, és

a' földdel tömött zsákok behányatásával, az éjjel nappal foglalatoskodó városiak sánczait betöltötték, nyilak és kövek záporával pedig a' fatornyokat elrontották. Erre a' városban nagy zavar támadt, 's a' lakosokat, kik magokat gőgjökben győzhetleneknek tarták, rémülés fogá-el: a' külváros fa házait meggyujtották; aranyat ezüstöt, posztót, ruhákat, 's más drágaságaikat a' földbe rejték-el; magokat pedig a' belső város palotájiba vonták-meg. A' Tatárok észrevevén kijátszatásukat, 's nyerendő kincs után vágyó szomjok felingerülvén, az egész várost ugy körül állák, hogy a' benn levők egyik félről se nyerhetének menekvést. — Ekkor a' Tatárok elkezdének mindent rontani; a' város palotájáig betörvén ezeket szétdulták, és minden személyválogatás nélkül öregeknek ugy, mint fiataloknak, vérökben förösztéк öldöklő fegyvereiket. Háromszáz nemes származású asszonyi személyek egy palotába szorulván, midőn már nem vala életök fenntartására reménység, czifra ruhájikba öltözködve *) férjfias elszántsággal kimenvén Esztergomból magokat a' fő tatár Khánnak, Bathusnak, sátorába vezetteték, 's hatalmába ajálkozva életök megtartásáért esdeklének: de a' kőszivű fővezér kincsre inkább, mint puszta könyörgésre, vágyó lelkétől vonzatva az üres kezekkel elejébe járult asszonyságokat ruhájiktól megfosztatván, kegyetlenül mindnyájokat lefejezteté, és igy a' kérést, könyek özönét, gőgös indulatot a' magok megalázásával miben sem hajtó dühödt pogányok tulajdon megvakitott bőszültségökben kóborolva förödtek az ártatlanok vérében, 's mindent, mi elejekbe jött, rontottak, szaggattak. Elrontatván és égettetvén a' városnak minden házai, egyedül azok maradtak épen, és életben, kik a' spanyol születésű Simon **) vitézsége által bevehetlenné tett várba vonhatták-meg magokat.

1243-ban IV. Béla a' keresztes sereg őrködése mellett vég pusztulásra jutott országába visszatérvén, minden gondját ennek helyre állitására, népesitésére és az árvaságra jutott püspöki székek betöltésére forditotta. A' Sajónál elesett esztergomi érsek helyébe Van-

*) Igy emliti Petheö Gergely. De Bél Mátyás kéziratában azt mondja, hogy leeresztett hajakkal, és széttépett ruhákkal mentekki a' tatár Bathus elejébe.

**) Ez Imre király idejében Mihály testvérével, az egész világon akkor legszebbnek tartott hugával, és Bertram unokájával, Constantia aragoni király leányával, a' leendő magyar királynéval, jött ide, és első letelepedése helyét, spanyol országi váraik legderekabbikának emlékéül, Bojotnak (most Bajóth) nevezé-el. Vitéz tehetségeiket Imre és 4-ik Béla több adományokkal, igy 1243. Csenkével, ajándékozá meg. Kéza Simon Chron.

csa Istvánt nevezé-ki. Minthogy pedig Esztergom egész fényétől megfosztva düledékeiben hevert, Béla legelőször is a' várost fallal kerítteté-be; azután pedig házakkal és lakosokkal látá-el. Szent Ferencz rendű atyák számára, kiket 1240-ikben fehér zászló alatt nagy pompával Esztergomba vezetett, roppant templomot és kolostort épittete; a' vár kijavittatására pedig több lakosokat szóllitaföl. Minthogy azonban e' végett különféle viszálkodások támadtak, Béla e' részbeli szándékát megváltoztatván, a' várat — vele az ország helyreállitásában hasonló szorgalommal fáradozó — Vancsa Istvánnak, és utódjainak örökös birtokába adta, ki tulajdon katonájinak őrizetére bizván a' várat nagy költséggel helyre állitá, Albert basilikaját megnagyobbittatá, és tornáczában Luczia martyr tiszteletére emelt oltárával ékesité. De nem lehete birtokosa ezen várnak Vancsa István 1252. esztendőnél tovább; mert nagy érdemeinek megtiszteltetéséül 4-ik Incze pápa által (a' Magyarok közül ő legelőször) a' praenestinai bibornoksággal (cardinalis) tiszteltetettmeg, melly fő egyházi rangja őt Romába idézvén I. Benedek neveztetett helyébe érseknek. Nem sokára azonban Vancsa István a' levegői változást ki nem állhatván magyar országba tért vissza, és és 1256-ban Benedek érsek által a' hit ítárgyában összehivott zsinatnak, Esztergomban, mint bibornok, elnöke volt. 1270-ben, midőn Filep esztergomi érsek, utódjainak biztositására, minden királyi adományokról szólló irományokat rendbe szedvén Béla elejébe terjeszté megerősités végett, alig hogy ez a' gondos fő pásztornak szándékát teljesité, magyar ország elveszté legnagyobb fájdalmára második helyreállitóját, és igy megfosztatott Esztergom is jótevőjétől IV. Bélától. — Nagy vita támadt ugyan ezen nagy király temető helyének elhatározása felett; de végre győzött Esztergom, hova a' király hasonló nevű fija mellé az általa épitett *) Ferencz szerzetesi templomban, (mellynek düledékeire 1699. épittetett a' királyi városi kisebb — később pedig a' mostani Péter-Pál — templom) temettetett-el, hova később neje Maria is tétetett. — Filep esztergomi érsek nem sokára innét elviteté ugyan basilikájába Béla tetemeit, de azokat Gergely pápa parancsolatjából a' szerzetesek visszanyerték.

Voltak ugyan Béla után Esztergomnak jótevői több királyok és érsekek is: de (a' várat kivéve, melly, mint alább fogjuk látni, Lajos és Mátyás alatt nagy virágzásban vala) előbbi fényére és nagyságára többé még se juthatott. IV-dik Bélának fija, V. István, atyjának emlékét fenntartó szándékból az esztergomi megyés tem-

*) Bél Mátyás kézirata 85. és 91. lap.

plomnak az adók két részét és Esztergom vármegyei Ebed falut ajándékozá. — A' Dráván túli tizedet a' kincstárnokok megtagadván az esztergomi érseknek, azt István oklevéllel erősitve 1272. visszaállitotta. Két esztendei uralkodása után 10 esztendős fija IV. László követé őt a' trónuson; de ez a' fajtalanságoktól vezéreltetve az ország kormányzását elhenyélvén 1277. a' primás javait rongáltatá, 's más püspököket is nyomorgatott. Azonban a' két esztendei árvaságában sanyargatott érseki széket L o d o m é r nyervén-el, ez közbenjárása által Lászlót megengesztelé, 's nemcsak a' püspöki javak békével hagyását eszközlé-ki, hanem minden nemes familiáknak szabad akaratot hagya javaikkal az esztergomi megyés templomra rendelkezhetni, sőt még az ennek javaiban találtató aranynak birtokában is szabad megmaradását helyben hagyta, a' primás és káptalan alattvalójit pedig bizonyos terhektől fölszabaditotta. De nem sokáig maradott állhatatos ezen szelidségében, 's előbbi fajtalanságira visszatérvén, erkölcstelenségének nem sokára méltó jutalmát halálával fizette.

László halála után tized napra Lodomér III. Endrét kené-föl magyar királynak, ki mindjárt koronázása után az esztergomi káptalant uj oklevelekkel ajándékozá-meg, Lodomérnak pedig az országban támadt lázadás lecsillapitásáért Rozsnyót — valamint Fennena királyné, Endrének neje, a' királyi tulajdonú Mochát (Mocsa) adá. Lodomér azonban IV. Miklós pápának kegyelméből kiesett, mivel a' követje által megkoronáztatott Martell Károly ellenére Endrét nemcsak királynak ismeré, hanem hatalmas pártoltatása mellett a' pápa követjének a' királyok koronázása iránti oklevelét is előmutatá. Eloszlatván azonban minden viszálkodásokat 1292-ben Lodomér Esztergomba tartományi zsinatot hirdetett. Itt véget vetvén minden békerontó akadályoknak 1294-ben III. Endrétől megnyerte: hogy az érseki város lakosai, 's a' káptalan és szent Tamás prépostságához tartozó alattvalók a' királyi városi tanács törvényhatóságai alól fölmentetvén egyedül földes uraiknak hóduljanak, 's annak rajtok hatalmaskodni joguk ne legyen.

(Folytatás következik.)

KÜLÖNFÉLE.

Inneplés.

H a l o t t i s z e r t a r t á s T h i b e t b e n. A' Thibetiek halottjaikat nem temetik-el, de nem is égetik-meg, mint például a' régi Romaiak; sőt bizonyos helyre teszik-ki, hol a' ragadozó madaraktól fölemésztetnek. Minden évben egy-egy halotti innep tartatik ezeknek számára. Bizonyos hajó-kapitány következőkép ír-le illy egy inneplést.

October 29-kén a' bekövetkezett éj alkalmával egyetemes kivilágitást lehete látni a' Thesooloomboo kolostor azon épületein, mellyek Golgathának, azon helynek, hova halottjaikat kiteszik, legközelebbi szomszédságában vannak. A' sikföldnek mindannyi házai 's a' legtávulabb faluk, mellyeket itt ott láthatánk, lámpákkal valának kivilágitva, mi ragyogó 's tündöklő nézőjátékot nyujta. Az éj setét volt; az idő csendes, 's a' sok lámpafény élénk világot terjeszte szét. A' Thibetiek ezen körülményre nagy fontosságot helyeznek; mert ha az idő borongós, 's a' lámpák szél vagy eső által eloltatnak, akkor veszedelmes dolgoknak előjeleit látják a' levegőnek ezen természetes változásában.

Igen természetes itt azon észrevételt tenni, hogy az ezen anyagos okból keletkező hatás és benyomás az azzal egybekötött első ideától függ, 's hogy a' látszólag hasonló körülmények egészen ellenkező benyomásokat szülhetnek. Európában ahhoz szoktam volt, hogy a' kivilágitásokat, mint a' legélénkebb örömnek kifejezését, tekintsem. De itt ezen nagyszerű adó, mellyel a' jelenkori szülemény elődeinek áldozik, az éj setétsége, a' mély síri csend, melly csak néha szakasztaték félbe a' Nowbat vagy is trombita és czimbalom hangja által, a' harangok bús kongása, a' panaszok egyhangú ismételtetése: mind ezek mintegy kiszámitva látszának arra, hogy a' legkomolyabb önvizsgálatra nyujtsanak okot: nem is ismerek czerimoniát, melly annyira képes volna félelmet és borzalmat gerjeszteni, mint ez.

A' Thibetiek mindazáltal nem tartják magokat egyedül és kizárólag ezen külső jelekhez; ők hiszik, hogy az ezen innepi szertartások ideje alatt véghez vitt jótéteményeknek különös erejek és becsök van. Innét minden Thibeti felhatalmazva érzi magát ezen nevezetes napon a' szegényeknek alamizsnát osztogatni, 's őket minél jobban megvendégelni.

KÜLONFÉLE.

Angol-német emberkereskedés. A' Négerkereskedés, hála érette a' nagybrittanni parlamentnak, az europai tengerhatóságok által annyi mint megtiltatott: — de még is franczia, spanyol és portugal tőzsérek által folyvást üzetik. A' 20 esztendőt még el nem ért néger férjfi Amerikában 200 — 300 talléron, a' 20—30 esztendős 300 — 500 talléron adatik-el helyben, p o. New-Orleansban, honnét azután az ország belsejébe szállittatik. Fiatal négernék irányzatosan alább állnak becsben, 's az angol-amerikai gyarmatokban 1834-ki aug. 1-től kezdve, angolország becsületére legyen mondva, egészen megszünt a' néger rabszolgaság; a' nagybrittanni kormány t. i. 20 millio font sterling kárpótlást adott a' gyarmatos gazdáknak. — De ellenben egy uj neme keletkezett az emberkereskedésnek, a' német-angol, mellyben egy Németnek ára sokkal kevesebb mint valamelly Négeré, valamint ezt következő tudósitásból láthatni. — „Brema febr. 28-kán 1835. — Bizonyos Meiers nevű israelita az angol törvényhatóságokkal egyességre lépett Jamaika szigetében, mellynél fogva a' német földmivelőket oda átszállitja, 's valóban a' mult ősszel közülök 550-et egyik bremai nagy hajón át is takaritott. Ő minden fejtől 15 font sterlinget kap. Jelenleg, mint mondják, hasonló átszállitással foglalatoskodik. Az emlitett emberek mind a' legszegényebb néposztályból valók, kiknek semmi birto-

kuk nincsen.“ — Mi nem lehet minden az emberből? Nem ugy tetszenek-e israëlita uraimék, mint valódi embermentők a' legnyomósabb szükségből? Az ő industriájok egyiránt kisegít pénz- és ember-szükségből, kölcsönzés által szintugy, mint emberkereskedéssel!

Az orrok.

Van a' philosophiai és physiologiai világban egy szörnyű előitélet, mellyet tüdőm és tollam minden erejéből levivni kötelességemben áll. Ezen előitélet e' közmondáson alapul: „a' szem a' lélek tükre.“ — Ezen közmondás az igazságnak még csak látszatját se viseli. Ha az embert szeme után kellene megitélni, nyakig esnék a' hibák özönébe. Csak egyetlen egy példát emlitek. Hogyan lehetne valamelly vakot megitélni? Ezen ellenmondás elégséges lehet szemeiteket felnyitni, 's megbizonyitani, hogy a' szem egyátaljában se fontos. — Az emberi physiognomia még egy más, sokkal biztosabb és csalhatlanabb tükörrel gazdag; ezen tükör pedig nem egyéb mint azon húsdomborulat az arczban, melly közönségesen orrnak neveztetik. Orrotokról ismerem-meg, ha lángeszűk vagytok-e vagy tompák, tanúlttak vagytok-e, vagy buta gombák. Sőt még többet; megmondhatom nektek, ha közületek valaki költő-e vagy ügyvéd, szatócs-e vagy journalista, diplomatikus vagy harisnyakötő. Forditsatok gondot az orr theoriájára, 's meglátjátok, hogy Gall és Spurzheimnak mindannyi phrenologiai rendszerei nélkül ellehettek.

Itt következnek némelly utmutatások, mellyekre ezen uj tudományt alapithatjátok.

1.) Az orrok cathegoriákra osztatnak, osztályoztatnak, számjegyeztetnek; kiterjedésökre és formájokra nézve a' liliputi orrtól kezdve egészen fel azig, melly mint valamelly obelisk domborul-ki az emberi arczból, megkülönböztetnek.

2.) Első a' romai vagy sas-orr. Azután jőnek a' görög orrok; a' hosszúk, 's hegyesek, mellyek ollyanok, mintha viaszba volnának öntve. Azután a' fitos orrok. Ezeket nyomban követik a' tompa orrok, pyramis- és font-orrok.

A' romai orr közönségesen komoly és elmélkedő emberre mutat. A' görög orr finom és ravasz szellemnek tanúja. A' fitos orrot élénkség, pajkosság és szabadelműség bélyegzi 's a' t. Az orrnak ezen physicai jegyeiből a' caracter különféle bélyegeit lehet kimagyarázni. Igy például nekem, ki ezt irom, félig romai, félig fitos orrom van, 's valóban félig komoly, félig pajkos vagyok. A' többit kifejteni az olvasóra bizom. Ő észrevételek által oda juthat, hogy egy egészen uj physiologiai rendszert alkothat. Elég legyen, hogy figyelmeztettünk titeket, milly keves gondot forditok az orra. Vannak emberek, kik hiszik, hogy ezen testrészt Isten ő felsége egyedül csak a' szemüvegért és tobákért teremtette.

Az emberi élet hasonló a' tüzi játékhoz. Ráketák emelkednek-fel, mellyek rajként csörtetve kerekeket képeznek. Illyen az emberek tette 's lénye. — Ez zsinór egyenességgel hat a' magosba mindenkinek figyelmét bámulásig vonván magára; de csak nehány pillanatig világolva elhal. Az nagynak mutatja magát, sziszeg és fúj az emberek között elannyira, hogy hatalmas szökéseket tesznek miatta; végre elpattanván gunykaczajt szenved. A' harmadik egy helyben keringve fo-

rog; nem megy tovább; világlik és szikrádzik; megáll néha; megint megindul, 's addig forog, mig csak hüvelye marad. A' negyedik — ez a' bölcs — mélyen elrejtezik a' fűben, igen ritkán bocsájt-fel valamelly lassú szikrákkal villogó golyót, mellynek fénye jótékony a' szemnek, 's ottan létét elárulja. E' szerint játsza-el mindenki szerepét; azonközben forog tüzkerékként a' világ, 's rákéta gyanánt enyésznek gyorsan el az esztendők; sokat lármáznak és zörögnek; végre még is csak minden füst és pára! Van azonban oda fenn egy, ki a' megmaradott szikrákat összeveszedi, 's belőlek örökké világító csillagokat teremt.

iffj. Thoroczkay László.

JELESMONDÁS.

Rendeltetés. Bölcseség.

Rendeltetésünk nem magányos élet,
'S örök komolyság, és elmélkedés;
Hanem barátság és társalkodás.
'S nem a' világi jókat megtagadni,
De józan észszel vélek élni tudni,
A' bölcsességnek jele és titka.

Berzsenyi.

Visszahozhatlanság.

Könnyű a' nyilat ellőni,
De nehéz tegzébe annak visszajőni.

Gyöngyösi után Ká. Irma.

Szokatlan történet ereje. Rendkivüles és rémitő esetek, mellyek véletlenül történnek, hatalmas erővel birnak romlatlan szivekben a' vallási szellemnek fensőbb emelkedést nyujtani, vagy azt felnyitni; talán ez okból is szövettek egybe a' világ szellemétől a' történetek szokott folyamatjával. Fessler.

Az öröm és élemény, mellyeket nem a' természet, hanem változás utáni nyugtalan vágy készit, állhatatlan. — Türödelmesen várakozunk, és sok alkalmatlanságot szenvedünk ama sovárgva ohajtott pillanatig, melly előttünk az öröm kapujit tárja-fel: de alig érkezékmeg, már is elvesztettük, 's ujolag a' mindennapias egyformaságnak tunya folyamán uszunk odább. B. Mednyánszky.

Aphorismák M. Szigethről. Valódi erény az erkölcsnek kelleme nélkül nem lehet; a' kettőnek rokonulva kell öszveszövődni, ha nagy, dicső és hasznos akar lenni: különben csak bolygó tünemény gyanánt nézettetik az élet egén.

Nemesen szeretni olly ritka valami, melly nem minden kebelnek levén tulajdona, ki azt sajátjává teheti, legközelebb áll az istenséghez.

Visszásrejtvény.

Magyarosan irott nevem'
Bár melly végről olvasod,
Mindig egyformán hangozva
Bizvást jól kimondhatod.

Igy nevezi teremtőjét
Egy keleti nagy nemzet,
Melly honunknak hajdanában
Sok veszélyt és bút szerzett.

R. János.

Előbbi rejtvény: Sóvár.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

75.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön september 17kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Kisasszony napja.

Besnyőre akaránk kirándulni egy szép kisasszony társaságában, kisasszonynapját megülni; de a' „kisasszony" Pesten maradt, 's mi legalább „napját" megülendők, habár kisasszonytalan is, elindulánk a' kisasszonyi bucsúra.

A' magam részéről, valahányszor utra megyek, mindig rózsaszinű kedvet öltök szivemre, 's bal oldalomnak ezen derültsége ugy elömlik egész valómon, hogy aztán minden tárgynak csak a' jobb oldalát látom. Ez által legalább is annyi tinta- akarám mondani kedvspeciest hozok magammal haza, mennyit csak kalamárisom kivánhat, hogy: olvasóim számára is egy-egy kis mulatságot márthassak-ki belőle. Maga a' vidék is csinos vasárnapi köntösébe bújt, mintha tudta volna, hogy az illy ujságiró-ember szereti a' szép vidéket, 's arról megint sok szépet is tud elmondani iróasztalánál; 's megvallom, hogy a' vidéknek e' hozzám mutatott bizodalma nem hatott viszonti bizodalom nélkül reám, és én annyi szépet vagyok kész róla elmondani, mennyit csak valamelly folyóirat lapjai fölvehetnek, ha egy kis csekélység vissza nem tartoztatna, t. i. az irat folyó levén nem félnék, hogy dicséretem vizessé válhatnék benne, 's igy minden dicséretemmel együtt netalán még sárban maradnék. Ettől, az igaz, Pestről Czinkotáig nem lehetne ugyan félni; mert ha folyóbeszédem egész beszéd-folyóvá lenne is, sarat még se csinálna: de itt egy más folyótól lehet megint félni, t. i. a' folyóhomoktól. A' szárazságtól pedig szintugy félek, mint a' vizenyőstől, kivált iróknál.

Czinkotánál még egy más eset is elkedvetlenite: t. i. a' bucsújárók már szemközt jövén velünk, szembetünő volt, hogy a' bucsúebédnek már vége, 's mi legfölebb is majd csak a' morzsalékokat szemelhetjük-fel, ha ugy tetszik. Az okos ember illyenkor megforditja rudját; haza megy, 's otthon magát kikaczagtatja: de nekünk magunkat kikaczagtatni nem volt kedvünk, 's már kettősen megcsalatkozottak vidámon koczogtunk a' harmadik és utósó remény

elébe is, a' bálra, melly a' besnyői bucsú befejezéséül Gödöllőn szokott adatni.

Utunk kellemes vala. Az ég nagy kék szemét nyájas szerelemmel nyugtatá, melly májusban menyasszonya volt, a' most már anya földön; emez pedig szerény anyaként mutatá-be kékszemű férjének ezernyi gyermekeit a' kis buzaszemtől kezdve az erdők legnagyobb tölgyéig; egész felülete növényekkel diszlett; csak egy hosszú kavics-szalag, az ország-ut, vala kopáron hagyva — édes magunk számára. Lovaink sebesen szaladtak, mintha a' szégyen elől futnának, melly az elkésett bucsújárókat nyomon üzé; hasztalan! A' czinkotai szellő csak hamar bejárá a' hirrel az egész vidéket, 's felveré ebédutáni szunnyadásaikból a' körülbelőli hegyeket, és azok egymásután feldugdosák fejeiket az elkésett bucsújárókat megtekintendők. Majd egy-egy falu bukott előnkbe fehérlő házaival mint meg annyi kiváncsi fehérnépek, 's pajkos-gúnyosan kacsintának reánk a' kis piszkos Csaba, a' piperés menyecskéhez hasonló Péczel, a' völgybebútt Tarcsa, 's a' nem vasárnapi köntösbe öltözött Kerepes.

Végre elértük Gödöllőt, melly mint valamelly innepi elfogadásra sorba állitott katonadandár állott előttünk; de kapitán uram furfangos eszű ficzkó lehetett, mert a' legénység szépét javát mind a' front elejére állittatá, 's a' nem éles szemű ember azt hinné, hogy hátuk megett nincs is piszkos, bénna, 's csonka nép. De mit tartozik ez az én rózsaszinű kedvemhez? Hiszen a' bál mindent kipótoland. Ah! a' bál! hiszitek-e hogy ebben is megcsalatkozánk? Uram fija! este jöttünk, 's még is korán volt, az az: öt nappal jövénk korán; mert a' bál még csak akkor születendő. Már illyenkor az ujságiró csak megszeppenhet, midőn minden kilátása egy jövendő hirczikkelyre igy semmivé válik! Se kisasszony, se bucsú, se bál! szóval semmi se! Semmiből pedig valamit előteremteni, ugy-e hogy semminél több valami?

A' herczeg angol kertét mindannyi virágaival, csal-utjaival, hattyújival, szarvasszaruival 's mulatóházaival együtt láttuk ugyan; 's ki nálánál szebbet nem látott, vagy nagyitó üvegen néz, az elragadtatik, 's édennek irhatja; de az én szemüvegem, az átkozott! a' helyett, hogy nagyitana, csak tisztán mutat, 's nekem a' lakosoknak kis csinos telkeik, tele csűreik és szénabaglyáik nagyobb örömemre voltak, mint minden csal-utak.

Több illy csinos telkeket megtekintettünk, 's meggyőződtünk róla, hogy Grassalkovics herczeg nemcsak jeles és nagylelkű hazafi, mit magyar játékszinünkre tett telek-ajándékozásával ujra bebizonyitott, hanem alattvalóinak — embertársainak — jó

ura is és pártfogója. Egyikén ezen csinos telkeknek megszálltunk, a' magyar szívesség és vendégszeretet lakában. Vacsora felett a' kedves házi asszony fiacskája, egy 2 éves szőke fiúcska „a' pesti bácsikra" poharat köszöntvén ezen köszöntéssel: „Éljen Széchenyi gróf, a' nagy hazafi!" valamint igen meglepett, ugy kinek nem nyerte volna meg teljes szeretetét?

Rózsaszinű kedvem ujra megtért a' kedves körben, 's csak egyedül ennek 's a' kedves házi asszonynak köszönjétek, ha kisasszony napi mulatásom leirásában némi mulatságot leltetek.

Garay.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Esztergom. *(Folytatás.)*

Ki nem kerülheté Esztergom a' III-ik Endre halálával történt viszálkodásokat; mert Árpád vére e' királyban kifogyván két részre hasonlának az ország nagyjai. A' Magyaroknak nagyobb része Venczelt, a' hason nevű cseh királynak fiját, a' kalocsai érsek által Fehérváratt koronáztaták-meg; mások pedig a' pápa által erővel királynak kineveztetett és az általa elismert Gergely esztergomi érsek által a' Maria képéről levett koronával fölékesitett Robert Károlynak részére állának; ki, alighogy megtudá Venczel koronáztatását, a' pápához sietett, és ezt kéréseivel arra birta, hogy levelei által kérdésre vonván azokat, kik Venczelt pártolák, a' vaticanum zuzzó villámival fenyegesse. Minthogy azonban a' Csehek erejét és hatalmát (az előkelő magyar nagyokéval támogatottat) Károlynak csekélyebb számú pártosai fölül nem mulhaták, Venczelt ország szerte királynak kezdék nevezni. Erre Bonifácz, mivel az akkori idő szokása szerint a' kétes tárgyú ügyek elintézése a' pápa elejébe terjeszteték, Károlyt és Venczelt Romába hivta-meg, 's ezen akaratjának kivitelére Miklós bibornokot küldé magyar országba; ki azonban nehány napi itt mulatása után vissza térvén, mivel egyik fél se tevé-le vádját a' szent szék előtt, Károly azonban, mint ő állitá, hites védlőjeivel megjelent, igy mondá-ki az itéletet: hogy Mariát egész magyar ország királynénak, Károlyt pedig mint ennek unokáját királynak nevezzék egyházi kiátkozás terhe alatt. Melly végzést midőn Erdélyben a' választott esztergomi érsek (Gergely) hirdetné, megfogattatott, és megölettetett. Ennek helyébe nevezéki Károly esztergomi érseknek Mihály zágrábi püspököt, kiben igen jó pártolóra is talált.

Azonban Venczel a' cseh király, minthogy a' pápai kárhoztatás félelme nehány Magyarokat fijától elidegenitett, igen tartott, nehogy messze terjedő birodalmainak egyetlen utódját veszedelmez-

tesse, 1304. hatalmas seregével magyar országba jött, 's a' Dunán által akarván menni, Kokothnál (Párkány) vert tábort, hogy a' Károly részét pártoló Mihály esztergomi érseket megboszulja. — Erősen védelmezteté ugyan várát az érsek, de midőn már a' végveszély közel vala, nem volt más mód hátra a' menekvésre, mint setét éjszakán bucsút venni a' vártól. Más nap dühösen dombolt mérgében az öreg Venczel megtudván kijátszatását; 's betörvén a' vár kapujit, Albert basilikáján tölté boszúját, hol mindent lerontván bőszült övéivel a' kincstárnak rohant. Itt a' szent edényeket, többféle templomi drága ruhákat, a' nemes okleveleket, mellyek részint az érseki javakról szóllók itt tartattak, részint pedig más családoktól ide őrizet alá adattak, majd szét tépte, majd magával ragadta. — Meddig mulatott Venczel itt, nem bizonyos, de hihető, hogy az ausztriai Rudolf herczegnek Morvába tett kicsapásai őt fijával és a' vele vitt szent koronával honjába sietteték.

Venczel elköltözése után a' Magyarok szabad választási jusaikat feltartó szándékból bajor Ottót ülteték a' trónusra: de ennek se volt állandó maradása; mert midőn koronázása után Erdélyben magát királyi öltözetében kérkedőleg mutogatná, Opor László vajda által elfogattatott, és szabadon nem bocsájtatott, mig a' királyságról le nem monda. Megtudván a' pápa, hogy a' Magyarok király nélkül maradtak, 's Károlynak trónusra ültetésére legjobb alkalmat vélvén Gentilis bibornokot követül küldé, ki miután Károlynak nem királylyá tevését, hanem annak mint a' Magyarok ősi szokása szerint lett királylyá választása megerősitését eszközlő szándékát nyilván kimondta volna, a' Magyarokat részére hóditá, 's ezek Károlyt királynak kiálták és megerősiték. —

De voltak még Venczel védjei közül Károlynak ellenfelei. Ugyan is gróf Trencsini Máté az országnak nem csak északi részén, de Erdélyben is pártosokat gyüjtött, kiüzvén várából és fogságba ejtvén a' Károly részére hóduló nyitrai püspököt. Még jobban boszonkodék Tamás esztergomi érsekre, ki Károlyt Esztergomban megkoronázá. Ennek Mátyás érseki javait tüzzel vassal rontá (1213), 's midőn már a' Mátyásnak hódulókat részint megölné, részint fogságba hurczoltatná, Esztergomnak inditá boszús seregét: de az érsek hivei által erősen védelmezett várat kétszeri megtámadása után be nem vehetvén, annak rongáltatásával beelégedve fölhagyott ostromlásával. Ezen zavarok által sokat vesztett ugyan Esztergom, de Károly az érsek veszteségeinek helyrepótlásául a' III. Endre által Lodomérnak adott rozsnyói további birtokát nyilvános oklevéllel erősité-meg; 1315-ben pedig Tamás nagy érdemeit, a' Trencsini Máté birtokából visszafoglalt Komárom várával jutalmazta-meg,

mellyet azonban az ország nagyjainak ellenzésére 5 esztendő mulva ismét általengedett Tamás, Károlytól pótlékul Barsot és Bácsot kapván, 1318-ban pedig örökös főispáni czimmel és hivatallal tiszteltetvén-meg. Ámbár hihető, hogy ezen hivatalt már az előtt is viselék az esztergomi érsekek, minekutána 1273-ról 4-dik László oklevelében, mellyben Lőrincz szepesi grófnak Ujvárt ajándékozza, II-dik Miklós esztergomi érseket „esztergomi gróf és udvari kanczellár" czimmel olvassuk aláirva lenni. — A' Venczel és Trencsini Máté által okozott hijányosságok, 's már az idő viszontagságai által is sokat megrontott esztergomi várnak helyre állitója volt 1329-ben Telegdi Csanadinus, ki mindjárt érseksége elején a' vár falait kijavittatá, az érseki várost pedig uj fallal bekeritteté, valamint Albert fő templomnak elrongyolt szent helyét (sanctuarium) különféle alakú kő boltozatokkal és két kápolnával ékesité. 1337-ben Csanadinus állitá uj lábra az esztergomi zöld mezőről nevezett Szent György martyr prépostságát; minekutána már egészen dülő félben hevert voltna; ujra épitteté a' templomot; előbbi 4 kanonokjai számát a' préposton kivül 8-ra emelé-föl, és különféle adományokkal gazdagitá. Károly és nagy lelkű fija, I. Lajos, idejében valahára békesség levén a' honban, uj fényében ragyogott Esztergom, 's fő papjai nyugalomban terjeszték a' jónak magvait.

De alighogy az erős markoktól vezérlett kormányzó fékszár gyenge aszonyi kezekre juta, életre kapott minden részről a' megelégedetlenség maszlaga, 's bizonyos szenvedélyi veszély fenyegete mindenkit. Maria, kit a' Magyarok (1382) atyja iránti szeretetből királynak neveztek, ámbár mindjárt országlása elején Demeter kardinál és esztergomi érsek javaslatára, a' magyar nemességnek II. Endrétől és más királyoktól nyert okleveleit megerősitette, még sem engesztelé-meg az ellene áskálódó nehány nagyokat, kiknek boszúállása nem sokára ki is ütött; mert némelly Dalmaták és Magyarok bujtogatásaira Károlyt, a' neapoli királyt, hivták a' magyar trónusra. Ez Forgács Balázs által nem sok idő mulva kivégeztetvén, vissza nyeré ugyan Maria a' királyságot, de többek bosszúállása őt fogságba idézé, 's helyébe az összeesküdt pártosok Zsigmondot, Maria férjét, 1387. Fehérváratt a' veszprimi püspök által megkoronáztatták, ki mindjárt országlása elején neje kiszabaditásáról gondoskodott. 1388-ban Kanisa Jánost esztergomi érseknek nevezvén-ki, régi szokás szerint az érsekség javait Esztergom és Komárom vármegyei több vagyonok ajándékozásával szaporitá. Kanisa 1390. megyei zsinatot tartván Esztergomban, a' keresztény hit anyavárosának gyarapitására tett lépéseket; szent István martyr templomában prépostságot alapitott 6 kanonok collegiumával. Ha-

sonló figyelemmel volt a' fő pásztor az egész haza iránt is; mert midőn a' gyermektelen Maria elhunytával, mig Zsigmond bolgár országban a' Törökökkel vesződött, László lengyel király hatalmas seregével magyar országot elfoglalja, ha Kanisa ellent nem áll. Az anyaszentegyháznak e' hatalmas gyarapitóját IX. Bonifácz az apostoli szent szék született követjének czimjével, melly utódjaira is háromlott, mint haza védjét pedig Zsigmond Boyon mezővárossal ajándékozá-meg, és magyar országi fő kanczellári czimmel diszesité 1396.

(Folytatás következik.)

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Különös nemű őrültség. Nem régiben Parisban a' Salpetrière őrültek házába egy asszonyt hoztak, ki éppen azon időben lakott Rodezban, midőn **Fualdnak** ama nevezetes meggyilkoltatása történt, 's ezen asszony azóta azt képzeli magának, hogy ő volna madame **Manson**, ama szerencsétlen esetnek egyik rejtvényes tanúja. Elbeszéli azon gyilkosságnak legkisebb körülményeit, és szüntelen törvényszék elébe kiván hurczoltatni, hogy szükséges felvilágositásokat adhasson ama gonosz tettről, melly még mindeddig, mint hiszi, nem ismertetik, és meg nem büntettetett. Ezen képzelete már **több év óta** tart, 's az orvosok minden reménységet feladnak ezen szerencsétlennek meggyógyulhatása felől.

Folyóvizben talált igazgyöngy. A' kincstár ministere Pétervárában nem régiben az archangeli kormányzótól próbákat kapott bizonyos igazgyöngyökből, mellyek ezen kormánykerületben két különböző helyen egyszerre fedeztettek-fel, **Kajnoruczaj** nevű kis folyóban t. i., melly Kaino tavából ered, és **Sywczuga** patakban nem messze az Orega folyamtól Kajnoruczaj a' fehér tengerbe ömlik, 's 2—7 lábnyi mély, 2—14 láb széles; feneke homokos és agyagos, vize átlátszó. A' gyöngyház ott találtatott, hol a' mélység legcsekélyebb. — A' Sywczuga hasonnevű tóból ered, közép szélessége 3—8 láb, de mélysége mintegy két ölnyi. Feneke majd agyagos, majd köves és homokos. A' viz tiszta és csendes. Ebben is a' gyöngyök nem feküdtek mélyen alánt, 's homokos földön találtattak. A' Kajnoruczaj gyöngyei a' czárnénak bemutattattak; igen tiszták és szépek, 's a' többiekkel együtt a' hegyföldmérők muzeumába tétettek.

Fecske-boszúállás. Heilbronban az idén ismét bevalósodott ama régi monda, hogy a' fecskék olly verebeket, mellyek a' fecskefészket elfoglalják, bevakolnak. Bizonyos festőnek ajtaja felett már régibb időktől volt egy fecskepárnak fészke. Az ezen madaraknak idei későn eljövetelök valamelly verebet azon gondolatra birhatott, hogy talán a' fecskék már örökre odahagyák fészköket, 's igy elfoglalván azt bele költé tojásait. Már rajtok ült, midőn a' fecskék megérkeztek; de a' veréb semmi módon el nem akará hagyni a' fészket, 's a' fecskével megvivott. Ekkor mintegy 8 fecske összeszövetkezett, 's nyakrafőre kezdék a' fészek száját sárral bevakolni, mig végre a' veréb, hogy elevenen el ne temettessék, még is csak kénytelen lön a' fészket oda hagyni.

KÜLÖNFÉLE.

Utazás egy jégdarabon. Bizonyos **Potapenko** nevű Kozák a' fekete tenger mellől mult dec. 25-kén egy nagy harmatos napon hálóji után nézett, mellyeket a' jégen, a' parttól mintegy fertály órányira, kiteritett. Egyszerre érzi, hogy a' jégdarab lábai alatt mozogni és sebesen odább uszni kezd. Minthogy megmenekedni lehetetlen volt, nyugodtan engedé-át magát sorsának a' Kozák, 's hat hosszú napot töltött a' jégen. Minthogy melegen volt öltözve, 's az idő langyos volt, a' hidegtől nem sokat szenvedett; kenyere ugyan volt, de nem igen éhezett, és szomját eső vizzel oltá, melly a' jégüregekben megmaradt. Csak kilencz nap mulva ért száraz földre bágyadtan és elgyengülve Casan Dif fokhegynél. — 8 nap alatt 39 mértföldet uszott.

A' fogak divatja. Mi a' fehér fogakat méltán tartjuk szépeknek. A' Tunkiniaknak nem kell a' fehér fog, minthogy közösek az elefant és kutyáéival; feketén szeretik azok a' fogat, mint azt már Dam pier Vilmos megjegyzette az ő „Utazásában a' világ körül 1697. London." Japanban az asszonyok az által különböztetik-meg magokat a' hajadonoktól, hogy fogaikat feketére festik, 's szemöldeiket kitépdesik. A' Siamiak hasonlóképp bekenik fogaikat valamelly fekete mázzal, 's mig az megszárad rajta, nehány napig inkább semmit sem esznek. A' zöld és veres fogak Makassar lakosainak tetszenek, sőt az ottani előkelők azokat megezüstözik vagy megaranyozzák. A' Tatárok is megfuttaták Marco Polo idejében fogaikat aranynyal; Cock János pedig Bataviában azon szokást találá, hogy ott a' fogakat köszörűkővel egyformákká és simákká köszörülték.

Törökök mivelődése. Hogy török országban a' szultan feleségével és familiájával valamellyik jobbágyát meglátogassa, mindeddig éppen olly hallatlan volt, mint az, hogy egy Törököt erősen füstölgő pipa nélkül látni vagy gondolni lehetett volna. **Mahmud** szultan, a' mostani török császár, nem rég leereszkedett **Vogorides** szamosi fejedelmet egész családjával együtt meglátogatni, melly látogatás azonban az utóbbinak több mint 150.000 piasterébe került. — Ezen alkalommal a' szultan, vendéglőjének szobájában, valamelly gazdagon kiékesitett szekrényt pillanta-meg, mellyben eddigelé a' pipákat volt szokás tartogatni. A' fenséges vendég legott elhozatá magának a' szekrény kulcsait, 's azt szaporán kinyitá. Szerencsére egészen üres volt az, 's a' szultan elégedését fejezé-ki a' fejedelem iránt azon pontos engedelmessége felől, mellyel a' szultan tilalma iránt a' pipák ügyében viseltetik. —

Érdem méltánylása. Galouzena nevű municipalgardista, ki nem rég Parisban két embert mentett-meg a' vizbe-halástól, 's a' törvényes jutalmat el nem fogadta, az akkori esetnél ezüst óráját elvesztő. A' franczia király, kinek ezen tett értésére esett, neki egy arany órát küldött és 200 frankot egy arany láncz vételére, melly neki az ezredes által nyilvánosan minden bajtársai előtt a' kaszárnya udvarában általadatott.

Gonosz tréfájú elefant. Sennaarban egy elefantról beszélnek, melly valamelly asszonyt látott, ki éppen a' folyónál ruhát mosott, 's azután a' fűre kiteritgeté száradni. Az elefant utánozásra ser-

kenve oda megy az asszonyhoz, megfogja őt ormányával, 's mind addig mártogatá a' vizbe, mig meg nem halt, 's azután szépen kiteritéa' mezőre száradni.

Embertelen mulatság. 1425-ben, ugymond a' krónika, Parisban d' Armagnac hotelban a' St. Honorei utsza szegletén egy akol készitteték, hova egy kövér sertést 's nagy botokkal fegyverkezett négy vak embert eresztettek, 's a' sertés annak igértetett, ki azt botjával agyon ütné. Az akol számos nézőktől volt körülvéve. A' vakok mindenkor hevesen ugrottak azon helyre, hol a' sertés röfögése hallatott, de mindannyiszor önmagokat verdesték, mi a' nyers nézőnépnek nagy hahotákra szolgáltatott alkalmat.

JELESMONDÁS.

Nagynak eredete.

Minden, a' mi nagy leszen 's fő,
Csak kicsinyből származik,
A' diófa, melly magosra
Nőtt, előbb kis mag vala.

Virág.

Élet.

Az élet tüze, ha jobban
Ég is néha, de ellobban,
'S majd semmivé tétetik.

Vályi Nagy F. után K. Mária.

Szerelem. Hirtelen nő a' szerelem; egy könyben, egy égő tekintetben repül előnkbe, 's éltünk fele elandalitó karjában tünedez, mig édes titkait kifejtjük. Boldog, ha csendes tisztelet szövetkezik hozzá: igy halandóságunk a' fentebb égi létnek előérzete.

Kisfaludy Károly.

Maximák. Kinek életnapjai rózsával koszorúzott örömekben folyandók, annak a' történet gyönyörű árnyékos fa, vagy bátorságos révpart az életfolyam partjain. De a' kit szerencsétlen fátum kalauzol, az ollyannak hajózhatlan élettengere körül sziklabérczek szögellenek-ki, mellyek a' vizeket tajtékozva tördelik öszve, hogy azok szüntelen enyhület és áldás nélkül siessenek rendeltetésök helyére, 's az oczean végtelenségébe örökre enyésszenek-el. Szem. Aur. 835.

Az ősek érdeme valami, sőt sok: De a' saját érdem sokkal több, sőt minden. Az első maga is külső tisztelet-mutatást szülhet ugyan: de csak az utóbbinak adózunk azzal, mi nemes szivet örvendeztet-meg, 's tüntet-ki. Horm. Tasch. 827.

Betűrejtvény.

B-vel bút mellőz 's vigalomra deríti szivünket,
K-val hosszút él, ki öreg, 's ifjanta vigyázott.
P-vel száraz idő szüleménye; van útakon, utszán.
S-sel szép a' falú 's város, ha igy állnak a' házak.
T-vel majd vídám, majd bús esetek lakomája.

Garay Alajos.
Pécsről.

Előbbi rejtvény: Alla (Allah).

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

76.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap september 20kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Ischl és egy ozsona Schmalnauban.

Farkasnak északamerikai utazását olvasám; lelkes ecsettel festé elválását a' szabad földtől, és fohászt fakasztott mellemből járhatni valaha a' vidékeken, hol ő járt; láthatni bár csak egy részét is a' sok szépnek, mit ő látott: midőn szobámba toppan Sándorom, 's „utazni megyünk barátom a' külföldre — mondá örömhevülten — részint egészségem miatt Ischlbe, részint, hogy utazási szomjunk legalább kevessé enyhüljön, több részeibe is a' német földnek. Ennél szebb vacatiónk ugyse lehetne; majd ha kigázolunk az iskolai porból, tovább is.“

Ti hazám ifjai, ti lelkesek, kik nem azért lettetek, hogy az avas palotákban faként leéljétek a' kurta életet, vagy a' külföld esztelen majmolásában csufjára a' világnak, kárára a' nemzetnek, ferde miveltségű élet-utaitokon leszédelegjetek: hanem kiket édes szeretet láncza köt a' szép honhoz; kiknek kebleikben a' haza reményvirága fakadoz, 's kiknek mintegy sziveikből vannak szakasztva egy ifjú költőnk e' megható szavai:

Hő szivemben él a' nagy kivánat
Boldogulva látni Hunniát,
'S tudni, hogy miatta lassú bánat
Nem zavarja senki nyúgotát,
Tudni, hogy fölébredt szenderéből,
És kigyógyult százados sebéből!

Ti érezhetnétek, mit én Pestről kiindultunkban. Eláradt örömem azon gondolaton, hogy a' német földnek mű és természeti ritkaságaival, 's mennyire rövidségünk engedi, népe szellemével megismerkedvén, nem leszek kénytelen pirulni, hanem piritani külfajú, csahos, örökké az idegenben álmodozó 's édes fészkünkben hálátlan kakukként kuruttyoló ifjak ellenében, imádottjok bálvány oldalaira tevén őket figyelmessé; — és szerencsés leszek a' külföldnek hasznos szépéhez édesgetni némelly másokat, kik vastag eredetiségökben mindent megvetnek, mi nem hazai. Amazok keserű gombaként

bőven teremnek mindenütt, 's annál bővebben és keserűbben, minél szebb fényben hasad nemzetiségünk hajnala; emezek pedig naponként csappannak.

Közeledtem-e 's mennyire czélomhoz, utam végével számot adok. Most pedig szép olvasónéim! menjünk az itt meredező havasok lábához előbb eprészni (mi már nálatok elérett, 's itt még most diszlik), aztán ozsonára Schmalnauba.

Ischl az alig másfél tized óta keletkezett, és a' birodalomban mind hasznára mind vendégeire nézve a' leghiresebb fördő-helyek egyike, fekszik a' havasok ölében Salczburghoz négy fogatnyira (statio).

Ki Füredet látta, és a' vidék kedves változatosságában a' Balatonnak háborgó vagy csendes játékában gyönyörködött, az kénytelen megvallani, hogy Ischl e' részben alább áll Fürednél. Szép völgyben fekszik ez is, 's ha ki rá szánja magát egy órai mászásra, a' bérczekről kedves szem-éleményt nyer: de a' szabad kilátásban gyönyörködőnek itt nincsen világa. Ischl körében számtalanok a' mulató-helyek, emlék-padok, és ligetek: 's ez teszi, hogy a' fördő vendégeket egy helyre gyülve nem láthatni; mert kiki családjával más utat vesz, tudván hogy legközelebb talál egy ligetkére, hol délutánját csendes örömben töltheti. De mind ezek között legnevezetesebb Schmalnau a' mező városkától nyugotra egy szép kereklő hegyecskén. Ki a' fördői nagyobb világot csak részben is látni kivánja, az ide siet, hol a' közönségesen kedvelt 's kőre rajzolt Schmalnau Franzl paraszt leánytól, ki szerény fürgeséggel szolgálja vendégeit, vett ozsonáját szép eszméletekben töltheti. A' városkát két folyam övezi, Traun és Ischl. Emez több helyen zugókkal felfogva sebesen suhan-el a' helység nyugotán, hátán gyalog-hidat viselve, mellyen Schmalnau vendégeinek át kell menniek. Átkelénk mi is, és a' dombnak eredvén, kis leánykák, kik minden vendéget megénekelnek, fogadtak minket havasi dalokkal. Illy prosaice, mióta német országban vagyunk, soha meg nem tiszteltettünk; de annál inkább hazánkban. Szerdahelyből kiindulván, az igen szapora fajta czigány gyermekeknek egész hadja utánunk csődült, és csudálatos szökdelésekkel kisért jó darabig; 's egyszerre, mintha vissza terelték volna őket, megfordultak, és gyermek-halálban futottak haza felé; mert a' buzából két izmosabb suhancz ugrott elő, egyik hegedűvel, másik klarinettal, 's az apróbbakra fenyegetvén kocsink mellé szöktek, és bámulatunkra (már most vesse valaki szemünkre, hogy nem nevelünk művészeket) versenyt futva kocsinkkal, keringőn kezdték, 's nem éppen roszul. Ecsetet érdemlő volt a' vas-szeg-fekete szemeknek kocsinkba bevillogásuk, és a' he-

gedűsnek koronkénti könyörgő elbődülése könyörületes: de leginkább a' fuladozó klarinétos arcza volt kinban, ki már a' végső galoppban tüdő szaggatás köztt kukorékolt-be, mig egy jótevő hantban megbotolván egész hosszában hasra terült. E' fatalis eset hegedűsünket is kinos zavarba hozván, miután elvevé jutalmát, visszsza ügetett.

Megénekeltetve kis leányainktól a' kis távulságú erdő-alba menénk, hol eper bőven terem. Innét Schmalnauba rét és gabona között érni a' kis faajtóhoz, 's általa be a' mulatóba. Gyümölcs 's vad fák alatt állanak a' mulató padok; a' kert elején pedig egy oszlopos gloriette nyilttan napkeletre. Felséges a' kilátás e' boltorból a' városra, 's tul rajta a' tojásdad Hundskogl nevű hegyre, mellyen Henriette nyughelye, egy pompás mulató csarnok, kevély tekintettel. E' kis gloriette oszlopán legelőbb is a' nagy hirű Berry herczegné kézvonásait láttuk saját nevében, alatta pedig Luchesiét, 's ez alatt szerelmet lihegő versecskéket francziául. A' herczegné régebben itt mulat már. — Már ez előtt láttam Ischl déli oldalán a' comtessek padját, és a' rózsa-lugost, mellyeket hazám szépei közül a' Batthyányak épittettek. Itt is lesz valami gondolám, és számtalan különféle nyelvű emlékirások között ezt is találám magyarul:

Szép vagy Ischl! a' természet
Szép környékkel ékesitett;
De hazám szebb téreivel
Soha se cserélnélek-fel.
Szabad a' madárnak kis párjánál lenni,
De nekem nem szabad szép hazámba menni.

Ez utósók borúsan hatottak lelkemre, 's emlékemben azon idők fordultak-meg, mellyekben Bacsányi, a' költő, hazájából számüzetett. Legyen szabad itt e' tisztes öreg emlékét, ki mint nyelvhős is nevezetes, ünnepelnem; ki mélyen érezvén sorsát, elválásunkkor könyezve szoritá-meg kezeinket. „Legyetek — ugymond — fiaim igaz Magyarok, és jobbak azoknál, kik reám e' keserű poharat mérték!“

Mig az emlék-irásokat olvasgatám, addig meg is teritett, 's fel is adá tejét Franzl e' piperétlen kellemes leányka, és unszolásunkra szende pirongással saját mássát, mit ő Wierer orvos és tanácsnok urtól kapott, elhozá, alatta e' versekkel, mellyeket Wierer ur rakogatott össze:

Ischl soll dir gesunden
Die Jausen soll dir munden
Wenn die Sonne glänzt
Und Franzl dir kredenzt.

A' csevegő kedves leányka igen tisztán föladott ozsonáját azzal fűszerzé, hogy a' vidéknek szebb és kényletesebb helyeit irogatá-le. „Itt van — ugymond — házunk felett a' Magyarok padja.“ Erre kellemes érzést fogott-el minket, és mintegy bizgatva valamitől elsieténk, 's Franzl viszonlátási köszöngetése közben felmenénk a' Magyarok padjához. E' padot gróf Karaczay csináltatá 1823-ban, és az idén kijobbittatott. Nincs Ischl körében szebb pont ennél, honnan a' kilátás tán legszabadabb a' wolfgangi tó körére, Dachsteinra, a' havasok e' királyára, és keletre a' hó-hegyre, mellynek havát a' nyárnak legforróbb napja sem olvasztja-fel, valamint némelly elmék előítéletét a' legvilágosabb ész-nap. Éppen a' nyugoti bérczeken játszott a' nap, és piros sugarai a' keleti hóhegyekben törettek-meg; leszállt végre a' hegyek megé, 's homály lepé-el a' völgyeket. (*Vége. köv.*)

Esztergom. *) *(Folytatás.)*

Minthogy azonban Bajazet szultan magyar ország széleire kicsapásokat tett, minek előtte Kanisa a' királylyal elindulna a' Törökök ellen, az esztergomi fő megyés templom oldalában boldogságos szüz tiszteletére egy igen csinos kápolnát építtetett, mellyet későbbi végrendelése szerint Akuspalota faluval gazdagitott. **) De Zsigmond Nikápolnál a' Törököktől megszalasztatván egy halász csónakon alig tuda oláh országba menekedni, 's további veszteglése alatt tőle a' Magyarok közül többen elpártolának állitván: hogy Maria halálával a' trónuson maradni semmi jusa se volna. Azért 1401. nehány pártosok által Zsigmond elfogattatván, az atyjok megöletése végett rajta boszút állani kivánó Gara Miklós és János őt Siklós várába záraták.

1402. Kiszabadulván Zsigmond a' siklósi fogságból cseh országba sietett az ellene törekedők megalázására sereget gyüjteni: de alig

---

*) Ezen értekezés első közleményében, a' Reg. 578. lapjának 9-ik sorában „25 éves“ helyett „15 éves“-t kell olvasni.

**) Kanisa az emlitett sz. István martyr prépostságában (a' hagyomány szerint) első prépostnak iktatá Nagy Mártont, ki 1396-ik esztendeig viselé e' hivatalt. 1397-től 1418-ig Ujvárosi János — 1420. Péter, Zsigmond császár's magyar királynak a' constantiai zsinat alkalmával egyszersmind alkanczellárja — 1423. Domonkos — 1447. Miklós — 1459—1483 Zánthó Ambrus — 1484—1491 Segest Ambrus — 1492—1499 Csamaházi Gosztony András — 1501. Garazda Péter— 1507. Csaszma Mátyás — 1519. Hamel Mihály — 1534. Paxy Farkas — voltak sz. István martyr prépostjai.

indult-ki az országból, az utána küldött követtől azon szomorú hirt hallja, hogy a' pártütők Dirrachi Lászlót — a' megöletett Kis Károly fiját — hivák-meg a' magyar trónusra. Nevezetes férjfiakat említett a' követ Zsigmondnak az összeesküdtek közül; de egyet se, ki őt annyira megrettenté, mint Kanisa János esztergomi érsek. — Hogy pedig remény 's vigasztalás nélkül el ne csügeggedjen a' király, tudtára adja egyszersmind a' követ, hogy Stibor Pozson és más 36 várak hatalmas ura, királya veszedelmeztetésének első hallatára, olly hatalmas sereget állita alattvalójiból, hogy Sárosnál (Sopron vármegyében) az ellenkirály zászlósaira ütvén, ezeket megszalasztotta; Nyitrát, Ludányt, Surányt, Győrt megalázta; 's igy Esztergom vidékén állott-meg seregével. Mindent elkövetett ugyan Kanisa a' közelgető 's javait minden részről rongáló ellenségnek elháritására, de siker nélkül; mert Stibor elérkezék, és az első megtámadásra megalázta magát a' város. Magát a' magos várban menekvést kereső érseket is domboló fölszóllitásával fenyegeté. Az érsek szokatlan ugyan, de a' pápától megbizott — erős szókkal válaszolt Stibornak tárt levelében; de hijába minden, mert Zsigmond is vissza térvén személyesen jelent-meg Esztergomnál, és a' László pártolásában gyanús Kanisának érseki székéből elmellőztetésével nem elégedvén-meg, minden javait pusztitá, elkobzá Esztergomot, 's tulajdon katonáji őrizetére bizta. Mindezek mély keserűségbe meriték Kanisát: panaszát a' pápa elejébe terjeszté, ki fenyegetődzésekkel tömött apostoli levelet küldött Zsigmondnak. Ez azonban karddal, nem joggal akart győzettetni; mig végre a' minden részről tódult követek szavára ugyan 1402. oct. 15-kén kiadott okleveleiben királyhoz illő kegyességgel mindenkinek megbocsájtott, sőt az okozott károkat tulajdon javaiból helyre pótlá.

Zsigmond halálával 1437. Albert ausztriai herczegnek Fehérváratt megkoronáztatása nagy reménységet ébresztett a' Magyarok szivében a' békességre. Megelégedés vonásai olvastattak mindenkinek homlokán; szivből örvendezett kiki. — Albert, koronáztatásának emlékéül, Palócz esztergomi érseknek, ki Zsigmond és Albertnál olly nagy becsben volt, hogy a' szent koronát minden drágaságaival az esztergomi várban őrizete alatt tarthatta, Drégely várát ajándékozá. — De a' nagy reménységű királynak 1439-ben történt kora halála még jobban megszomoritá a' Magyarokat, 's nagy zavart okozott az országban; mert Albert halála után Erzsébet az özvegy királyné megegyezett ugyan a' Budán összegyülekezett országnagyaival Jagello Ulászlónak, az ő leendő férjének, királyságra meghivatásában: de mig a' követek elindulnának, férjfi gyermeket szülvén az egyezésről lemondott. Midőn az Ulászló koronáztatására összejött

Magyarok a' szent koronát Erzsébet által elrablottnak lenni megtudták, minden szeretet szétoszlott keblökben; dühödve rohantak egymás ellen; egyik fél Erzsébetnek, vagy inkább fijának az utószülött Lászlónak, hódult, mások pedig a' lengyel Ulászló részét pártolák, 's a' zavarban némellyek azt se tudták, mellyiknek jogait védelmezzék. *(Folytatás következik.)*

INNEPLÉS.

Chinai menyekző. Chinában a' férjfiak soha se látják az asszonyokat; itt a' házasságok csak a' szülők és rokonok akaratja szerint köttetnek, vagy pedig némelly ezzel kereskedést üző öreg asszonyok, vulgo: keritők által. Ezek t. i. a' menyasszony familiája által megvesztegettetnek, hogy ennek szépségéről és értelmességéről az ifiú előtt értekezést tartson. Nekik mindazonáltal keveset hisznek, 's ha nagyon hazudnak, keményen megbüntetik őket. Menyegzőre kirendelt napon a' vőlegény ökrös szekeren 's muzsikaszóval megy a' menyaszony elébe. Ha a' vőlegény mandarin, vagy egyéb főrangú személy, akkor az egész menet igen pompás. A' menyasszony ugyan ezen időben csinosan felkészült kocsiba ül; utána butoraival, ruhájival 's egyéb eszközeivel megrakott egy vagy több szekér jön. Kocsija mellett, bár nappal van, fáklyákat vivő bérlett emberek, előtte számos muzsikálók és tánczolók, utána pedig rokonai és barátjai jönnek. Egy biztos hű szolga viszi kocsijának kulcsát, mellyet csak egyedül a' vőlegény kezébe szabad adnia. 'S igy mennek egymásnak elejébe. Mihelyt összetalálkoznak, a' vőlegény általveszi a' kocsi kulcsát, hevesen kinyitja, hogy élete szerencséjét vagy szerencsétlenségét lássa. Mindazáltal még is vannak esetek, hogy a' vőlegény meg nem elégedve hamar becsukja ismét a' kocsit, 's a' menyasszonyt minden hozzá tartozandójával együtt visszaküldi, és inkább elveszti azon summa pénzt, mellyet a' leány szülőjinek fizetnie kellett, hogysem a' menyasszonyt haza vigye. De az illy esetek ritkák; mert a' ravasz szülők okosan tudják illyesminek elejét venni. Ha a' menyasszony a' vőlegény háza előtt kiszállott, mindketten a' vendégterembe lépnek, 's ott Tien az ég istene előtt négyszer meghajtják magokat. A' menyasszony ugyan annyiszor hajtja-meg magát jövendőbeli férjének rokonai előtt is. Ekkor általadatik az innep asszonyainak, kikkel a' nap hátra levő részét eltölti, mig azalatt a' vőlegény a' férjfiaknál mulat különszobában. Estve a' menyasszony vőlegényének szobájába vezettetik, hol az asztalon fekvő olló, tő és czérna 's a' t. intik őt, hogy szeresse a' dolgot, és kerülje a' henyélést. Ettől kezdve az ipa soha se látja többé menyét, noha vele ugyanazon házban lakik. A' ház barátjai tanú nélkül nem beszélhetnek a' menyecskével. Az asszonynak magának esztendőt által csak egyszer kétszer szabad kimenni legközelebbi rokonaihoz; 's ebből áll egész életi vigadalma egy chinai házas asszonynak. De a' milly szigorúk a' házasságban a' Chinaiak, éppen olly könnyen történik az elválás. Fecsegés, az ipák iránti engedetlenség, vagy a' férj legkisebb jószágának elsikkasztása, szerelemféltés 's a' t. mindezek mindannyi fontos okok az elválasztásra, még akkor is, ha már több gyermekeik vannak.

KÜLÖNFÉLE.

Patkány-csapás. Spanyol országban a' mostani háborúskodások alatt Lerin városa kaszárnyája egyszerre annyi patkányoktól lepetett-el, hogy nemcsak minden eleséget felemésztettek, hanem a' katonáknak egyéb eszközeiket is megtámadák, sőt a' szerencsétlen katonák fülei és lábujhegyei se maradtak mentten, ugy, hogy a' helynek parancsnoka 4—5 szomszéd helységekbe formaszerinti felszóllitást vala kénytelen küldeni macskákért. Ezek, a' mit csak tehettek, mindent elkövetének, 's a' 4 legközelebbi helység közül mindegyik húsz húsz macskát küldött; de a' patkányok sokasága akkora volt és olly rettenetes, hogy a' kölcsönvett macskasereg a' sokkal számosabb ellenséget megtámadni nem mervén nehány szerencsétlenül kiütött csaták után a' csatapiaczot kénytelen volt oda hagyni.

Boldog házasság. Minő boldogok a' tiszta szeretet éldeletének elsőbb napjai! Milly mennyei az elragadtató megjutalmazott hűség! Szivünk, melly a' kielégitett nagyravágyás özönében is még mindig ujabb kivánatokat állit elő, olly hallgató 's egészben megelégedettnek tetsző, mintha valami nélkül soha se szükölködnék, 's mintha a' változó szerencse jótékonysága azon kerek golyót, mellyet csalóan gördített fejünk fölébe, rózsás bilincsekkel kovácsolta volna oda. Gyönyörű álom! csak alakos és szépen felszinelt képed ad kedvet az élethez az érzékeny földi lakosnak; 's valójában hatalmunkban áll azon kedves csalódást nyujtani és ápolni: mig egykor a' halál, minden csalatásoknak megszüntetője, a' szeretetnek öléből ama dicső örömeknek hazájába visz, mellyeknek éldelésére a' Teremtő keze finomabb 's elronthatlan érzékszereket szövend. Igen is hatalmunkban áll; hanem csak a' bölcseség, ez az égnek leánya, teheti által a' czukor-édességű szerelmeskedésnek tartós és csömört szerző egyszerűségét soha el nem muló örömeknek forrásává. Ha napi munkádat kötelességeidnek 's a' bölcseség istennéjinek szentelted; nődnek átkarolása mindenkor kellemes lesz, 's bőség szarvából a' szeretet hervadhatlan virágokat fog adakozó kézzel szórni. De nem a' fényes udvaroknál, nem a' pompás palotákban találod-fel a' polgari egyességnek e' gyönyör-teljes képét! Ott minden szétszórt, maga a' szeretet is nem megujulást szerző, se nem olly pihenő csendes óra, melly a' bölcseség szolgálatára lelkünk erejét ujjá szüli. iffj. Toroczkay László.

Kerekes okoskodások. Ha körülnézem magamat e' kerekföldön, ugy találom, hogy nincs szebb és bajosabb, mint a' kerek. A' min.i földfiak lakunk, e' földgolyó nemde kerek? 's mi szebb ezen földünknél? Kerek a' nap is; 's mi felderitőbb a' világok világának sugaránál? Kerek a' hold; 's mi van bájlóbb a' csendes szerelem-epedés előtt ezen csendes szerelem-tanúnál? Kerekek a' milliard csillagzatok is; legalább azoknak tetszenek; 's hol kell szebb valami, mint az éj, midőn e' csillagköpönyegét az égre kiteriti? — Van-e a' természetben valami szebb egy szépnek kerek karjánál? Van-e valami gyönyörködtetőbb benne azon kerek harmatcseppnél, mellyet örömkönynek nevezünk? A' mit mindnyájan mintegy istenitünk, miért mindent feláldozunk, az arany, 's a' kemény tallér nem kerek-e? A' legforróbb szerelemnek és örökös hiv-

ségnek jele és záloga, az arany gyürű is kerek. A' vidámság és áldomások pohara kerek. — Kerek valamelly jeles tulajdonság is lehet. Van-e nagyobb dicséret, mint mikor valamelly műről mondatik, hogy: kerekdedség van benne? A' játékszini előadás legtökélyesebb, ha kerekded a' játék. Hát a' kerek számot ki nem szereti? Többet állitásom bebizonyitására talán nem is kell előhordanom, mert félek, hogy értekezésem kerekdedségéből vesztene; ki pedig e' tréfa felett kerek orrocskáját fintorgatná, vagy ne talán még gúnyra is fakadna, annak kereken kimondom: a' kerekdedség nem neki való, ő nekem nagyon szegletes. — aa.

JELESMONDÁS.

Egybevetés.

A' nagyság öszvehasonlitásban áll.
A' mi nagy is kicsiny, ha más nagyobb annál:
Ezért is a' volt nagy boldogsághoz képest
Az azt elvesztett sziv mindent kicsinynek fest;
'S örök eledelét kapja bánatjának
Hajdani ízében boldogabb sorsának.

Gr. Teleki Józs. (néhai koronaőr) után Ká. Irma.

Honi egyetértés.

Nemzetem! öszve forrt keblünk
Ha egy tárgyért rengene,
Nagyságunknak arany napja
Fél világra fénylene.

Átkos sors ez, kit ostorul
Ránk büntető kéz vete,
Öszve nem tartó akarat
A' Magyarnak élete.

Baksay.

Nemzet veszte. Milly szomorú sors öntagjaink egymásutáni lassú sorvadását nyilván érzeni, 's az élet-erő fogyatkozásit napról napra csalhatatlanabbul észre venni! — 's ennél csak annak kinja lehet még fájdalmasb, ki kénytelen átlátni, hogy ő egy rothadó nemzet tagja; mert százszor könnyebb testi mint lelki aljasodást szenvedni. Hol pedig a' nemzetiség semmivé vált, hol a' lakosok elkorcsosodtak, vagy hol a' nemzeti szellem és sajátság hijábavalóságokon, gyermeki bábokon alapul már; ott, ha a' sokaság vakságában nem is gyanitja, keserű de csalhatatlan tekintettel nézi a' gondba merült hazafi, mikép folydogál-le szemenként a' hátramaradt kevés fövény a' nemzet életórája üveg-szelenczéjébe. Gr. Széchenyi I.

Érzés. Legszebb érzelmeink értékét még egyszer olly nagyra neveli annak tudása, hogy más is hasonlólag érez.

Bajza után L. Amalia.

Kérdő rejtvény.

1) Mellyik alma nem nő fán; se magva se nedve, még is nagy becsben tartatik?
2) Ha két gólya kelepel fészkében, mellyik közülök a' jércze?
3) Mellyik jegyzökönyvbe félnek az emberek tekinteni?
4) Mellyik szem legkedvesebb az állatok előtt?

Előbbi rejtvény: Bor, kor 'sa't.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

77.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön september 24kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Ischl és egy ozsona Schmalnauban. *(Végzet.)*

A' fenyők üstökein zugott az éjszak szele, mi pedig haza, 's onnét a' játékszinbe menénk. Houwaldnak világitó tornyát adák. Már a' muzsika is igen nyavalgó volt; de nem türhetem a' találgatásokat. Vizsgálám tehát egész elmerüléssel a' karpitnak czombos és tenyeres talpas aetheri nymphájit, mellyek kövérségökben semmit sem engednek a' győri szinház karpitjára nyujtóztatott múzsáknak; mig elkapatván előlem, a' szin felnyilt. Nem tudom hány felvonásban irta a' szép nyelvű szerző e' darabját; de itt kettő volt a' czédulán, és háromban adák. Az egészet emelni erőködött Schmidt ur, ki a' szerelmest, 's Dem. Gengler, ki párját adá; de minden tusakodásuk mellett is a' páholyok első felvonás után jobbára megürültek. Ugy vélem, tetemesen megboszonkodnék minden szerző, kinek fő személyeit gugás és függős szinészek adnák; 's itt ma azt láttuk. Schmidt urnak füleiben nagy kerék gyürük függöttek, és mezitelen nyakán tetemes golyvák. E' vidékben ugyan nem ritkák ezen protuberantiák: de nekünk, kiknek szemeik Lendvay, Szerdahelyi, Egressi csinos termetű szerelmesekhez szoktak, ez undoritó volt. Az ischli sugó, ha igy folytatja, nem sokára vépkép oda lesz; mert a' jó fülek mindent kétszer hallhattak. Lehet képzelni, hogy nagy benyomást tett az előadás; mert végén alig maradt-meg fele a' publikumnak. Legközelebb Töpfer „jó tónját" adák, mellyben bebizonyiták, milly sokkal könnyebb vigjátékot, mint szomorút egész lényegében felfogni és ujra éltetni. Szomorú játékokban a' sorsnak setét és mély örvényü utjain megbukik és eltéved a' közönséges szinészi lélek: mig a' világosabb — mert hányszor esünk életünkben magunk is a' szinpadon előmutatott scenákba — vigjáték caracterére könnyebben rá ismer. Az egészben, ha nem művészileg is, de mulattattak.

Ha azon sok feltagoló és mindig csak gáncsoskodó, a' dramaturgia minden mezejére competens birói arczczal oda toppanó kemény tollú budapesti birálókra hallgatunk, azt kell gondolnunk, hogy

színészeink — értem a' Budaiakat — a' művészet legalsó fokán állanak: ha pedig a' mindig Talmáról 's Garrikról álmodozókat hallgatjuk, mintha a' mieink a' non plus ultrához kapkodnának — milly nagyon csalatkoznánk, a' szembe állitott színészek hasonlitása mutatja. Hallottam ugyan szebb éneket is, mint magyar színésznéinktől, de olly természeti fürgeséget, olly otthoniságot a' szinpadon, minőt Szerdahelyi a' 16 éves királynőben 's Figaróban mutatott, a' bécsi szinpadokon se láttam. Lendvainé nőjével együtt mi volt csak egy év előtt, és mi most? És kinek nem birja kedvezését Megyery? 's igy tovább. Ők valóban nem praeceptori vesszőkre hanem szerény felszóllitásra, baráti intésre érdemesek, és (mi lelke a' dolognak) nagyobb pártolásra. Fizessük-meg csak mi is ugy az éneklőket, miként szomszédink övéiket, fognak azok is olly bájjal énekelni, miként ezek.

Azonban mindent jóvá tesz a' jövendő, leginkább szépeink eszközlése által, kik naponként forróbb részvéttel vannak nemzetiségünk iránt. Ó higyjétek-el hazám hölgyei, kiknek kebleiken a' honja hasznáért fáradozó férjfiú édes enyhületet talál! Ti érlelhetitek-meg azon növényeket, mellyeket a' férjfi karok ültettek. Nem vakmerősködöm hinni, hogy azon franczia leány jobban szeresse Hunnia nyelvét, ki e' napokban itt a' külföldön arra kérte barátnéját, mondana neki valamit magyarul; ez pedig mondá: „én önt szivből szeretem édes Herminám!“ Mire amaz sejtvén az értelmet, csókok közt ölelte-át szépünket. Hiszem, hogy ti kedvelitek a' bőkezű hazát, melly olly sok szép mindent 's a' minden közt lelkes szép ifjakat is terem számotokra szép leányok! — Ischlben aug. 5-kén 1835. Hidegh Mihály.

Esztergom. *(Folytatás.)*

Illy zavarok között Esztergom se maradhatott békességben; mert midőn Palócz Györgynek holta után az üresen álló érseki székre Rozgony Simon veszprimi püspök igen vágyódnék, neki Erzsébet azt válaszolá: hogy mig ő királyné lesz, Rozgony nem leend esztergomi érsek. Mire Simon fölhevülvén azt felelte Erzsébetnek: hogy mig ő élni fog, Erzsébet nem lesz királyné“ — 's e' végett részére hóditott pártosival mindenkép Erzsébet ellen dolgozott, ki mindazáltal Rozgony ellenére az esztergomi érsekségre Szécs Dienest emelé. Ez, hogy Erzsébet iránti háláját kimutatná, a' királyné csecsemős fiját megkoronázván, saját testvérét Tamást, Erzsébetnek esztergomi (hol Erzsébet, Albert özvegye, az ő részét pártoló nagyok tanácsából udvarát tartá 1440.) és komáromi várában parancsnokát, fölfegyverkezteté, és azokat, kik Ulászló részére

állottak, több izben megtámadtatá. Jól szolgálván Tamásnak a' szerencse, érseki katonáktól segittetve Budának külvárosait is több izben ostromlá, gyujtogatásival emészté, 's az ott tartozkodó Ulászlót fenyegeté; ki végre Tamásnak szilajságát nem türhetvén, Esztergomot, hol Erzsébet az érseknél tartozkodék, 's honnét a' kicsapongások történtek, 1441. megtámadván, a' várost 's várat erősen ostromolja. Végre fájdalom fogván-el Dienes szivét, hogy végette annyi ártatlan vér ontatik, béke-zászlókat függeszt a' vár bástyájira, 's Tamást a' királynak kegyelmét kikérni küldötte hódulásának ajánlásával; mit Ulászló el is vállalt, 's Dienest kegyelméről bizonyossá tevén Erzsébetet ez által hatalmas pártolójitól fosztá-meg.

1445-ben a' varnai szerencsétlen ütközet után Szécs Dienes a' pesti gyülésre sereglett országnagyait az utószülött László részére hóditá, kinek királysága kezdetén békesség uralkodott a' hazában; 1449. pedig Esztergomba tartományi zsinatot hirdetett, mellynek fő tárgya az idő viszontagságai által igen megrontott esztergomi várbeli basilikának javittatása volt. Minthogy pedig Dienes illy roppant épület helyreállitására elégtelennek ismeré kincstárát, fölszóllitá az ide gyülekezett püspököket ezen czéljának kivitelére. V-ik Miklós pápának kemény parancsoló szavakkal küldött levele, mellyben az egész Esztergom fő megyei papságnak nehány ezernyi arany összegyüjtésére utasitást ada, igen segité ama czélt. Ugyan ezen pápa Szécs Dienest és utódjait magyar országi és minden hozzá tartozandó tartományok primássává, és született követjévé nevezé, 's egyedül előttek engedé-meg egész magyar országban a' kereszt vitelét. Valamint más országnagyai, ugy Hunyadi gubernator is nagy summa pénzzel adtak példát, 's nyujtának segéd kezet ama nemes czélra, melly négy esztendő mulva uj fényében már készen is állott, 's 1453-ban Szécs Dienes az eddig egyedül Albert püspök és martyr nevéről ismert fő templomot nagy egyházi szertartásokkal a' boldogságos szüz és Albert tiszteletére ujra fölszentelé.

Szécs Dienes halála után Mátyás király Vitéz Jánost, egykori kedves tanitóját emelte az esztergomi érsekségre. Minthogy pedig Vitézt, már mint nagyváradi püspököt nagy dicséretekkel adott oklevelében egész Bihar vármegyével ajándékozá-meg, Esztergomra nézve is nagy reménysugarak tüntek-föl mindjárt érsekségе kezdetén. Ugyan is alig lépe érseki székébe, már Barmóth és Tóth Miklós telkével öregbité Mátyás az esztergomi fő megyés templom javait, valamint a' primást a' bár milly törvényhatóság előtt teendő esküvéstől fölmenté, 's illyet tulajdon tisztviselője által tétethetni rendelé. Hálaadatos tanitványát Vitéz olasz országban szerzett tapasztalásaihoz és miveltségéhez képest mint érsek és primás

se szünt-meg erkölcsi tanácsadásaival vezérleni. Az esztergomi várat az ide kihivott olaszországi művészek által nagy fényre emelé; legjobb izlésű faragmányok 's mesteri kéz-véste szobrok büszkélkedtek e' pazérlott költségekkel elrendelt művészeti tömkelegben; 's mind ezeket a' jól elintézett gazdag könyvtár is ékesité. Ezen fölül Pethő Gergely jegyzéke szerint egy fényes teremben minden királyokat egész Mátyásig lefestete; következendő négy képet pedig jövendölőleg igy ábrázoltata. Az elsőre festetett egy királyi székben szunnyadozó fejedelmet (ezzel Lászlóra czélzott); 2-ikra szinte királyi alakot, kinek lábai alatt harapódzó tüzön emberek süttettek (ez jelenté Lajos királyt); 3-ikon koronáért veszekedő két meztelen férjfi volt (Ferdinand és Zápolya addig viszálkodók, mig közttek az ország meztelen maradt); 4-ik ábrázolt egy haragos oroszlánt, két első lábaival egy patyolattal fedett koronát tartót; akarván jelenteni: hogy a' török császár a' koronát magának foglalja-el. — Ám de alig hozatott illy fényre Esztergom, midőn már az ország nagyai a' sok költségbe került háborúskodásokat, zsarolt terhes adót, püspöki javak jövedelmeinek elfoglalását, esztergomi érsektől az arany bányák tizedének megtagadását a' nélkül se türhetvén, Mátyás még is Podiebrad halála után mind ezek ellenére cseh országba indult seregével — több összeesküdt országnagyai, ezek között Vitéz János, atyjafiával, a' borostyános költő Jánus Pannonius pécsi püspökkel, elpártolván Mátyástól 1471. a' lengyel Kazmért hivák-meg a' magyar trónusra, ki 20 ezer fegyveresei között sebes léptekkel jött az országba, 's Nyitrán vert tábort.

Fölháboriták ezek Mátyást; többeket nagy igéretekkel részére hóditott, 's először is az érsek engesztelésére seregével Esztergomba jött; a' sok költségbe került pompás várat, ha szivfájdalommal is, megtámadja; minek előtte még is a' dolgot végveszélyre hagyná jönni, Zápolyát, a' pártos hivét, küldé Vitéz Jánoshoz, ki őt megbékitvén Mátyás részére hóditotta; innét Kazmér ellen sietett Nyitrára.

Alig lett győztes Kazméron, kit lengyel országba szabadon bocsájta, Mátyás Budára jövén Vitéz Jánost magához hivatá, 's ott megfogatván a' visegrádi várba záratta. Kiszabadult ugyan az apostoli követ közbenjárására nem soká, és érseki székébe visszsza is helyeztetett, de szivfájdalomban meghalt. Vitéz halála után Alemannus János, ki érseksége 4-dik esztendejében 300.000 forinttal Auszstriába illant, ujra fölboszontá Mátyást Esztergom ellen, 's az esztergomi érseknek ekkori időben 100.000 aranyra terjedő jövedelmét három esztendeig elfoglalta, és javait elkobzotta. 1480-ban vége levén az Alemann ellen inditott pernek, az általa okozott károk visszatéritteték, és Mátyás Arragoni Jánost,

Beatrix királyné testvérét, ajándékozá-meg az esztergomi érsekséggel, ki érseki jövedelmein kivül cseh és lengyel országi birtokaiból is igen sok jót tett a' hit és anyaszentegyház részéről; 1485 az esztergomi basilikát szent Mihály oltárával ékesité: de nem sokára a' nápoli zavarok lecsillapitására menvén, Romában a' bibornonok között, kiknek tagja volt, maradt, és végzé is életét.

II-dik Ulászlónak mindjárt királysága kezdetén nem volt ugyan Esztergom békességben, mert a' Mátyás által 1487. kinevezett 9 esztendős Estei Hippolyt esztergomi érsek 1492-ben 6-ik Sándor pápa által bibornokságra emeltetvén Romába utazott, honnét 7 hónapra igért visszatérését nemcsak meg nem tartotta, hanem minekutána Ibafalvi Tamás-nak, helyettesének, elmozditásával bizonyos földijét emelé ezen hivatalra, a' további elmaradásán boszonkodók ama panaszára, hogy az érsekség jövedelmeit külföldön pazérolja-el, a' terhek viselését pedig másnak vállaira nyomja, 's a' Sándor pápa elejébe terjesztett panaszokra, érsekségéről lemondott, 's helyébe az Ulászló által fölterjesztett Bakács Tamás erősitteték-meg. Ezen halhatlan emlékezetű férjfinak 's legbuzgóbb hazafinak köszönhette magyar ország a' lonyha természetű és a' hon javával keveset vagy semmit gondoló II-dik Ulászló király alatt annyira mennyire fenntartását. Bakács volt az, ki eldődeinek hibájit kettőztetett szorgalma által helyre hozá; neki köszönheti a' hit ingadozó állapotjában dajkáltatását. Mindjárt érseksége elején a' magyar anyaszentegyházat jó rendbe szedvén 1500-ban bibornoknak neveztetett, 's ezen apostoli kegyelemtől tüzeltetve 20.000 aranyat adott a' Törökök ellen fegyvert fogó magyar katonaság segedelmére; a' megyés főtemplomot szép oltárokkal fölékesitteté, 1506-ban pedig ennek déli részén már egy fennállott kápolnát egészen ujan gyönyörű veres márvány faragványokkal és gazdag alapitványnyal a' boldogságos szüz tiszteletére emelt. Nemcsak a' főtemplom, de egész Esztergom és az itt levő szent István martyr, szent György vitéz, és szent Tamás prépostságai is különös fényben voltak Bakács alatt; a' várban több rendbeli kápolnákon kivül még az érseki ékes lak, a' káptalan consistoriuma, mellyek mind annyi roppant épületek, tökéletes virágzásban valának. *(Folytatás következik.)*

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Hatodik érzék. Miss Mac Avoy Margit, egy angol dáma, nehány hónappal ezelőtt elveszté szeme világát; de e' helyett nála egy, mondani lehetne, hatodik érzék állott-be, melly abban áll, hogy ujja hegyével a' legfinomabb tárgyakat megkülönbözteti. Renwich dr., ki őt orvosolja, a' következő eseteket több tanúk jelenlétében bizonyitá-be. Az asszonyság t. i. mindenféle könyveket képes olvasni, mihelyt

mutató ujjával a' betűken és sorokon végig megy. Ezen kivül a' szövetek szinét megkülönbözteti, még pedig az élénkeket könnyebben mint a' setéteket; azt mondja pedig, hogy a' szinekhez hozzá nyulván valamelly gyenge érzés futja keresztül egész testét; ujjai vonaglanak, sőt a' fekete szin remegést is okoz testében. Észreveszi, ha a' szövet be van piszkolva vagy foltos. Megkülönbözteti az üveg vagy réz szinét. Minden személyeket, kik meglátogatják, járásukról és lélekzetvételökről képes megismerni; 's ha az ember elmenetekor csak intve vesz bucsút, azt is eszreveszi a' levegő mozgásából, melly neki egyszersmind, mint mondja, azon testnek, melly ezt előhozza, körületét is megjegyzi. Ujjait a' fagy ezen finom érzéstől megfosztja; de a' meleg ismét visszaadja neki. Tettek elébe egy karafinával vizet és pálinkát; mind a' kettőt megismeré, hogy szinetlenek; de megjegyzé, hogy egyikében valamelly szeszes nedv volna, mivel ujhegyei meleget éreznek tőle. Ha ujjával az óra üvegén körül jár, pontosan meg tudja mondani az órákat sőt perczeket is.

Szép érzés kutyában. Olasz hirlapok következő igen érdekes történetet beszélnek egy kutyáról. Ajaccióban (Korsikában) bizonyos mesterember egyik sütővel ugy egyezett, hogy neki naponként 10 zsemlyét küldjön házi szükségeire, mellyeket egy erre alkalmas kitanult kutya által a' sütőtől mindennap haza vitet magának, 's a' számadás mindig a' hét végével történjék-meg. A' zsemlyék tehát mindennap valamelly ruhába köttettek, 's minden további gond nélkül a' kutyának átadattak, ki azokat pontosan mindig haza hozta urának. A' dolog sok ideig igen jól ment; de egyszerre csak naponként egy-egy zsemlyével kevesebbet hozott a' kutya-cseléd, 's a' mesterember szemére hányá a' sütőnek, hogy kutyájának az illő zsemlye-mennyiséget nem szolgáltatja ki. A' sütő menté magát, 's másnap tanúk jelenlétében olvasá-be a' zsemlyéket a' kutya kendőjébe. De ez megint csak kilenczet hozott. Világos vala, hogy valahol meglopatik, 's azért másnap egy biztos cseléd kiséré messziről nyomait. A' kutya tehát megkapván zsemlyéjeit elindul; de egyszerre csak befordul egy mellékuton valamelly félre eső utszácskába, oda szalad valamelly fal-omladékhoz, hol egy kutya fekvék kölykeivel; kivett csomójából egy zsemlyét, 's azt e' kölykesnek adván a' többivel egyenest haza szaladott. Csudálkozva beszélé-el az érzékeny történetet urának a' cseléd, 's rövid idő mulva elterjedt e' szép érzésű kutyának hire; mindenki akarta őt látni, sőt egy gazdag ur sok pénzt ajánlott érte; de a' mesterember inkább szegény akara maradni, mint ezen kedvessé lett ebétől megfosztatni.

KÜLONFÉLE.

Nemes gondolkozású rabok. A' hadi tanács által nyilvános fenyiték-munkára itélt két öreg katona, Panneau és Magnino, a' mult hónap vége felé Belle-Croixba poroszlók által kisértettek el. Midőn az Aude-kerületben bizonyos Orbien nevű folyón mennének keresztül, az egyik poroszló, ki őket vezérlette, lováról a' folyam örvényébe bukott. Közel volt már halálához, midőn a' két rab könyörgve kéré lánczaiknak feloldoztatását, hogy a' szerencsétlennek életét megmenthessék. A' veszedelem szemlátomást nagyobbodott, 's a' rabok

feloldatták. Panneau és Magnino tehát hirtelen a' hullámok közé ugranak, és szerencsésen, ön életök koczkáztatásával, megmentik a' poroszlót. Ezen nemes cselekedet nem hibázhatja-el a' kormányzó részvétét felébreszteni, ha tekintetbe vesszük azon viszonyokat, mellyekben a' vizbebukott és a' megmentők egymás' ellenében állottak.

Jeles cselekedet. Bizonyos Glotow Terentij nevű Orosz 22 évvel ezelőtt katonának vitetett, hol csákók készitése által magának szép pénzecskét szerzett össze, 's mesterségét még akkor sem hagyá félbe, midőn már altiszt lett. Most lefolyván 22 évi szolgálatjának ideje, 's összeszedvén pénzét haza ment Buturlinka nevű helységbe a' ssaratowi kormánykerületbe. Oda érkezvén, a' helységnek mostani urát M——w tanácsnokot kérdezte, valljon valakik léteznének-e még az ő rokonai közül. A' tett vizsgálatokból kisült, hogy Glotowtnak familiájából még 12 férjfi és 16 nőszemély volna életben. Glotow kéré a' földes urat, adná-ki neki ezen embereket bizonyos fizetésért a' jobbágyság alól. Az alku hamar megköttetett, 's Glotow-nak mind a' 28 személy kiadatott. Éppen igy váltotta ki egy másik asszonynak 53 éves nagyatyját. 'S igy ezen nemeslelkű ember 15.000 rubelt fizetett véres verejtekével keresett pénzéből azért, hogy atyjafijait és még a' két idegen személyt a' jobbágyságból kiváltsa.

Sok szerencsétlenség egy farkas által. Mirandé szomszédságában a' minap nehány fiatal ember (mind szenvedélyes vadászok) összegyültek, hogy a' vadászatot valamelly kis innepléssel elkezdjék. Kevés idő mulva eszrevevék, hogy V. Prosper, egy igen nyájas társalkodó, hibázott. Legott elindultak tehát, hogy őt kastéljából elhozzák. Midőn igy valamelly erdőn keresztül mennének, iszonyú sikoltást és kiabálást vettek eszre, 's a' neszt követvén láták, miképpen viaskodék egy kisasszony valamelly farkassal. Egyike ezen uraknak legott felvoná csővét, 's lőtt, de hibázott. Most a' dühös állat egyenesen uj megtámadójára rohant, 's bal karját tetemesen megharapá. A' vadásznak fájdalma 's elkeseredése neki óriási erőt adván torkon ragadá a' vad állatot, 's erős markával megfogta, mig az elkésett barátok oda szaladhattak. A' kisasszony állapotja reménytelen volt; kezei, képe és mellje egészen össze voltak marczangolva. Prosper, a' leánynak imádója, megérkezvén, 's az esetet látván, főbe lőtte magát. A' farkasgyőző pedig forró seblázba esvén betegen vitetett haza. Midőn reggel az orvos a' betegnek két barátjával együtt látogatására jönne, irtózva láták, miképpen a' beteg ágyából felszökve az orvost egy ököl ütéssel leterité, fogaival széttépé, 's vérét szomjazva szürcsölé. Magokon kivül rohantak-ki amazok a' házból; de a' dühös beteg egy nagy vas doronggal, mellyet a' kályhából szakasztott-ki, utánok iramodott, őket agyonveréssel fenyegetvén. Csak nagy nehezen lehetett a' dühödtet biztos helyre hozni; 's igy négy család lett szerencsétlen a' dühös farkas által.

Cholera elleni gyógyszer. Marseille-ből érkezett levelek állitják, hogy az ottani czukorraffineria munkásai mind cholerába estek, 's egy pohár olajjal kevert bor által tökéletesen kigyógyultak. A' tett igaz, 's jeles orvosok bizonyitják, hogy spanyol országban is jól munkálkodott az olaj ezen betegség ellen.

Mulattató. A' pesti szénapiaczon egy pórsuhancz sült halat vett. Iskola-társom, ki ezt jó távulról látá, olly pontosan lőtte-meg fúvócsővel kezét, hogy a' suhancz fájdalmából a' halat elejté. Erősen hivén, hogy a' hal megmarta, igy szitkozott: „No meg állj te gazdög, majd jól laksz harapasodért" — és dirib darabra összetiprotta fejét.

Külkey Vilmos.

JELESMONDÁS.

Középszer.

A' szegénység semmi szégyen,
Ha ez a' sors hibája;
Csak a' szív 's ész gazdag légyen,
Okos panasz nincs rája.

Mert ama bal közvélemény
Hazugság, hogy az arany 's fény
Boldogít csak egy embert.
Dicsérem a' középszert.

Kisfaludy Sánd. után S. Sarolta.

Bölcsesség 's Vallás.

A' bölcsesség a' vallással
Két mennyei szikrafény:
Hol e' kettő nincs egymással,
Vak ott minden teremtmény.

Nélkülek csak emberformát
Láthatni, de embert nem.
Légy bölcs és vallásos tehát,
'S igy megsegít Istenem!

Lencsés után Munkácsi Gaidler Pál.

A' muzsika nem valamelly távulas szellemi világnak titokteljes nyelve-e, mellynek csudálatos accordjai belsőnkben viszhangzanak, 's bennünk fensőbbéletet gerjesztenek?! Minden szenvedélyek csillogva tündöklő panczélban küzdenek egymással, és valamelly kimondhatlan vágyban süllyednek-el, melly keblünket tölti-el. Hirdethet-e egyebet a' muzsika, mint azon világnak csudájit, mellyből hozzánk által származik?

Hoffmann.

Aphorismák Erdélyből. Szeretetnek csak a' szív tehet kedves áldozatot titok leple alatt: fényes áldozatra egyedül az önszeretet vágyik. A' szeretet győzni, az önszeretet pedig diadalmat kiván.

A' szerelemféltéssel ugy van, mint a' kisértetekkel. Ki kisértetet nem hisz, nem is lát azt; ki pedig fél tőle, szeme előtt lebeg mindenhol rémképe.

ifjj. Thoroczkay László.

Gnomák. Minél álnokabb 's ravaszabb valaki, annál gyülöltebb 's gyanúsabb, jámborsága álképének levontával.

Mindenkit önravaszsága és rettegése gyötör leginkább; mindenkit ön rosz tette kinoz 's balgatagsága búsít, a' veszélyes gondolatok, lélekismeret hangjai rémitnek. Ezek az istentelennek elválhatlan és honi üldözői.

Cicero után B. F.

Komolyrejtvény.

Foly az anyám,
Úszik tanyám,
Terhesitem szülőmet,
'S ismét ő szül engemet.

B. F.

Előbbi rejtvény: 1) Ország almája. — 2) A' mellyik utójára kelepel (mondják a' csintalanok). — 3) Bűneik lajstromába. — 4) A' búza- vagy más gabona-szemet.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utcza 612.

78.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap september 27kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Jánoshegy.

(Népmonda.)

Ollyan szép volt! 's a' mulandóság még sem kimélte-meg; ollyan jó volt! 's a' természet vastörvényei kivételt nem szenvedtek iránta.

Vajda.

Magosan emelkedik hazánk fővárosának, a' hajdan királyi Budának, hegyláncza közül egy magános, kúp formájú tető, melly, mint valamelly trónuson ülő király, büszkén hordozza szirtfejét társai felett, őket egy egész fejjel meghaladó. E' hegy régi időktől óta János hegyének neveztetik, 's a' künn csatangolni szerető Budapestiektől, kik nyaranta számosan tódulnak a' szemgyönyörködtető hegyvirányra (hajdan Svábhegy), a' setétenvidám ligetszugba, 's a' regényes Maria völgyébe, ő is gyakran meglátogattatik. De csak kevesen tudják, milly regényes történet ada nevet e' hegynek, 's még kevesebben, hogy „János hegyének" csak a' hegy; maga pedig a' tulajdonképi kúp „Márthabércznek" neveztetett már a' legrégibb időkben, 's valamint ez maga, ugy története is szoros kapcsolatban van a' János hegyéével.

Miután t. i. XI. Konstantin császársága elenyészett, 's II. Mohamed magát a' császári fővárost, Konstantinápolt is elfoglalá, sok szabadlelkű és zsarnok-igát nem türő Görög egy szebb jövendőtől kecsegtetve inkább kibujdosott ősei honából, 's földönfutóvá lett, hogysem szemmellátó tanúja legyen nemzete sanyargatásainak, 's végképi letapodásának. Ezen menekvők között volt egy archimandrita is Thessalonicából, egy főnemből eredt, bár már öreg, még is lelkes és nemzetét szivében hordozó férjfiú, kinek nevét azonban a' chronica fenn nem tartá. Ez nemzete végpusztulását látván, 's a' hatalmas ellenerő legyőzését ön nemzetéből nem remélhetvén, eltökélé magában hazáját oda hagyni, 's Hunyadi Jánosnak, a' magyar nemzet akkori nagy hirű igazgatójának, hatalmas pártfogásáért nemzete nevében esedezni. Ő szoros ismeretségben volt több jeles magyar főpapokkal, kiket a' konstantinápoli zsinatban ismert-meg, jelesen

Széchy Dénessel is, Hunyadinak még akkor barátjával. Ezek közbenjárásában egy részről, más részről a' Magyaroknak diadalmas karjaiban bizakodván már mintegy előre bizonyos volt benne, hogy nemzetének szomorú ügye a' Magyarok honában résztvevő keblekre 's karokra találand.

Még egyszer felment az ősz főpap Kurtiah hegy magos tetejére, honnét gyönyörű kilátás vala az egész városra, a' thermei tengeröbölre, Macedonia végtelen térségeire, az ezeken kigyódzó folyókra, 's messze éjszakon a' kék távul ködjeibe elvesző hamvas hegyláncra, Xerolivadóra; és fájdalmasan veté könyekkel eltelt szemeit a' 360 oszlopokon álló szent Demeter templomára, mellyben ő annyi évektől óta hirdette ősei vallását, most pedig hitetlen Törökök kezeibe jutván, benne az Islam leczkéji hangoztatnak; 's innepélyesen összekúcsolván reszketeg kezeit, csendes ahitattal állott, mintha egész nemzetére mondaná az áldást. „Nemzetem Istene — igy fohászkodék azután — ne engedd, hogy a' szabadon született Görögnek nyaka idegen zsarnok igája alatt görbedjen, 's adj ősz szolgádnak elég erőt czéljához, elég malasztot czélja kivitelére. Hiszen te az embert szabadon teremtéd, 's a' szeretet Istene vagy!" — Imigy imádkozék az ősz pap Kurtiah magos tetején, 's az ormok szele ezüst sugárok gyanánt lebegteté feje körül ősz haja szálait, és mellig leomolt szakálla tisztes havát.

Elvégezvén ezen végfohászát, mindenével, mije volt, egyetlen egy leánykájával utnak indult, és számos viszontagságok után elérkezett oda, hova hő reményei hivták, magyar országba. Szép reményei azonban nem valósulhattak; mert magyar ország 's Hunyadi a' magok részéről is ugy el valának foglalva a' Törökkel, hogy minden erejöket ön védelmökre valának kénytelenek forditani. Fájt, kétszeresen fájt az archimandritának ezen csalatkozása reményeiben: de átlátván annak lehetetlenségét, megnyugodt a' végzés rendelésében. Azonban ereje napról napra fogyván, részint elaggott öregsége részint a' háborgó idők végett hazájába visszatérni többé nem akart. Hatalmas barátjainak minden ajánlatit eltolá magától, 's a' nagy világ piaczától félrevonulván Buda ormai közé rejtezett, és ott a' rengeteg mélyében egy magos tetőn felüté laktanyáját, a' csendnek és leányának élendő. Csak a' legszükségesb eleség beszerzéséért ballagott néha néha leányával, akkor is nem Budára vagy Pestre, hanem a' közel fekvő falukba, nevezetesen a' hegytanyája alatt fekvő kisded de jó szivű emberek-lakta Budaközre.

Itt a' csendes magányban, a' szép szabad természet virányain — ha nemzete sorsán néha néha érzett fájdalmait kivesszük — csaknem boldogul és nyugodtan élt az ősz férjfiú. A' hegynek kúpja

akkor is, mint mai napig, kopár volt; de egyéb része köröskörül be vala nőve százados tölgyekkel és cserfákkal. Tanyája egyenesen a' kúp alatt a' hegy derekán vala felütve gyönyörű kilátással a' regényes ligetszug felé. Ezen szép kilátás bár kecsegtette őt, még is szeretett naponként a' kúpra felmászni, ott lelkét szabadabb 's nagyszerűbb benyomásoknak általengedő. Ki valaha volt e' magos tetőn, csak az képzelheti-el az öregnek éleményét. De az ősz főpap éleménye kétszeres vala; mert ő a' szép vidéket önhazájával, a' regényes halmokban és hegyekben, mezőkben és folyamokban változatos, gyönyörű Thessaliával összehasonlitva éldelé. Ha vágyó szeme messze keletre tekintett, 's ott a' hamvas Mátrabérczeket és az ősz Karpatok csucsait látá, a' tetemes Öta 's az isteneklakta Olümpos nem akarva is elméjébe torlakodék; a' méltósággal kanyargó erdők és városok köztt haladó nagy Dunában mindig hazája folyamát, a' csendes folyású Peneiost képzelé magának, 's az ennek partjain fekvő paradicsomi Tempét eléggé látta az előtte elterülő rónán, a' falukkal, legelőkkel, termékeny gabonaföldekkel, szőlőhegyekkel, halmokkal és folyókkal elhintett gyönyörű panorámán. Sőt még a' helynek is, hol állott, e' kúptetőnek is milly hasonlatossága volt Pelion hegyével, mellyet a' Gigások Ossára tornyoztak, hogy az eget vivhassák; mert nem ollyan-e János hegyének kúpja, mintha mesterségessen tették volna valamelly óriási golyóként magának a' hegynek tetejére? De legnagyobb öröme volt leányában, a' hollóhajú, szép, még élete első tavaszában viruló Márthában.

A' természet 's atyjának gondos nevelése ezen leánykát nemcsak mindennemű jeles lelki tulajdonokkal ruházák-fel: hanem e' belső tulajdonai mellett jeles külkecsekkel is diszeskedék elannyira, hogy a' szem és sziv egyiránt bálványának nevezheté.

Nem volt az ő arcza azon a' mi éghajlatunk alatt egyedülidvezitőnek gondolt liliom alakok egyike; nyaka nem volt sem alabastrom, sem hattyú fehérségű, keble halmai nem voltak hóhalmok; ah! mert a' hó hideg és fagyos; görög országnak hév-ege pedig fagyot hideget nem tür; éghajlata és hölgyei meleg érzésűek, hevesek és forrók, mint a' rózsapirosan kelő nap déli sugara. A' szép göröglány pedig illyen vala, 's keblének hévtüze napsugár leheletként ömlék-el eperkerek alakján, 's az ember őt inkább barnának mint fehérnek nevezheté. De ki ezen szabályos alakot, e' félgömbölyeg áll, e' szeliden hajlott orr, e' kis cseresznyeszáj, e' se teljes se szikár arczok, 's ez idomos homlok kellemteljes harmoniáját e' setét pillájú lelkes szemmel, a' boltosan ives szemöldnek 's a' hajnak éj-

fél-sötétjével összevetvén, a' könnyü kisded lábkát, a' se kis se nagy termet sugár 's aránytökélyes növését látá, az a' kedves leánykát nemcsak szépnek de bájlónak is vallá. De e' külkecsek nem voltak Márthának egyedüli bájai; szép lelke ezeket, mint napvilág a' holdat, ragyogásával sokkal felülmulá. Világos ész, előítéletlen értelem, emberszerető sziv, egy soha nem borongó, mindig nyájas és mosolygó kedv, melly mint majusi szellő a' rétek virágaival édes-szeliden enyelge mindenkor; ezek valának, mik őt neme egyik példaképéül tevék. Milly boldognak érezheté magát még szigorú magányában is az öreg archimandrita e' bájos lénynek társaságában! milly büszkeséggel nevezheté azt leányának, az egyetlent, a' forrón szeretettet!

De nemcsak édes atyja szereté e' bájos teremtményt; mindenek, kik őt ismerték, az egyszerű romlatlan erkölcsü falusiak, mint valamelly isteni lényt tisztelék és szerették, mint ki nyájas fesztelen leereszkedése, vidor társalkodása, elmés mulattatása által egyszerű körükbe életet és éleményt önte; noha iránta még is mindig néműleg visszatartók valának, 's a' legelmésebb leányok se tudtak egészen hozzá simulni; a' legbátrabb legények is bizonyos távulságban maradtak tőle: mit részint lelki fensőbbségének, részint atyja rejtvényes körülményeinek lehete tulajdonitani.

A' közép évben még igen sokat tartának az emberek a' bucsúkra, 's alig vala helység, melly legalább évenként egyszer ne tartott volna illy népinnepet egyik vagy másik szentnek tiszteletére. Régen hallá Mártha falubeli barátnéjitól, hogy Budaközön az ajtatos nép nagy 's népes bucsúval szokja innepelni boldog asszony napját. Mártha még soha se látott bucsút, 's vágyott látni az előtte ismeretlen innep szertartásait. Engedelmet kére tehát atyjától a' megjelenhetésre; de az ősz főpap magányában maradt, 's a' leányka egyedül ment Budaköz népinnepére. *(Folytatás következik.)*

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Esztergom. *(Folytatás.)*

Megmaradt ezen fényében Esztergom vára a' szerencsétlen mohácsi csatáig, hol az övéitől nem elegendő jó tanácsokkal támogatott gyermek-király II-dik Lajosnak, Szálkán esztergomi érseknek, több fő papok, 's ország nagyainak eleste, az 1526-ik esztendőt véres betűkkel iratá magyar ország évkönyvébe. Ámbár nem jutott is azonnal Esztergom török iga alá; de Solymannak a' vérengző csata után minden felé kóborló serege által nem kevessé rongáltatott, mindazonáltal nem vétethetett-be; mert habár parancsnoka, a' rosz lelkű Orbanczi Endre, a' butoraikat Dunán Pozsonba szállító

Budaiakon tett zsákmányával a' közelgető Törökök elől a' várat el is hagyá, de egy alacson sorsú, 's Nagy Máté nevét méltán érdemlőnek vitézsége megtartá azt. Hatalmas két ellenfél viszálkodék most a' magyar koronáért: ausztriai Ferdinand, és Zápolya János. Ez a' mohácsi veszedelem után azonnal országgyülést hirdetvén Tokajba, pártos hiveitől királynak kiáltatott, és mit sem késve az üresen állott esztergomi érsekséget Várdai Pál egri püspöknek adván, a' Perényi Péter által Fehérvárra vitetett szent koronával magát megkoronáztatá. Az alatt a' nádor Báthori István által Pozsonba hirdetett gyülésben Ferdinand is az ország nagyjai más felekezetétől királylyá neveztetik, 's hatalmas seregével Budára menténben Komáromot, Tatát, elfoglalván, midőn a' Ferdinandnak minden részről utat nyitó Nádasdi Tamás a' Zápolyának részét pártoló érsek testvére által erősen védett Esztergomba érkezett volna, dombolva kérte-föl a' várat, honnét hasonló mérgű feleletet nyert a' kiküldött vitéztől. Egyre ropogtaták most az öldöklő fegyverek mindent szétduló játékjokat; mig az ide jött Ferdinandot szivesen (bizonytalan azonban, nem szinlett tettetéssel-e) fogadá Várdai Pál. — Ferdinandnak nagy erővel közelgése a' Budán tartozkodó 's az ellentállásra elegendőkép el nem készült Zápolyát nagy zavarba hozá; azért seregét Pesten alá szállitotta. Alig tudá ezt meg Ferdinand, Budát minden nagyobb vérontás nélkül elfoglalá, 's innét Fehérvárra menvén, a' nádor által kitanitott Perényi által a' helyére nem vitt szent koronával magát 1527-ben megkoronáztatá.

Látván Zápolya, hogy Ferdinand hatalmas erejének megalázására elégtelen, maga és az egész kereszténység vesztére Laszki Hyros követe által Solymannak pártoló 's királyságába visszahelyeztető segitségét kikéri; kinek magyar országba sietö győzhetetlen erejű serege elől Ferdinand Bécsbe vonulván, Budának védelmét Nádasdy Tamásra bizta; de ezt az összeesküdt pártosok bezárván, alacsony árulással föladták a' várat; 's midőn ott mindent szétdulna Solyman, hatalmas seregét Bécsbe inditván Esztergomba jött 1529. Ezen idő közben végveszélylyel fenyegető elcsüggedésében Várdai Pál az egyedül Bécs fenntartására figyelt Ferdinandnak részéről elállván, mig a' rettenetes török sereg tábort vert, elhatározá magát Zápolya részére térni. Követeit Gothi Miklóst és Gesti Lászlót tehát Solyman táborába küldi, 's magát övéivel kegyelmébe ajálja. Pártfogást és a' táborba kimenetelre szabadságot nyervén küldöttjei által, a' dolog szerencsés kimeneteléig másnap Muthnoqui (Mutnoky) Mihály őrizetére bizá a' várat és várost, 's az udvarában nevelt 300 lovag, 's ugyan annyi gyalog nemes ifiak

*) kiséretében a' tisztes fő pásztor Törökök táborába kimenvén a' katonák zajgó örömei között nagy szivességgel fogadtatott, 's mintegy büszkélkedve, hogy a' hit főpapja magát közökbe megalázta, Ibrahimtól nem messze, a' Jancsárok zörgő fegyverei között, jegyeztetett-ki Várdai Pálnak a' hely. Férjfias, lelkes, 's mintegy lebájló nyájas szónoksága Solyman szivét könyörületességre inditván teljes becsülettel fogadtatott, 's a' táborból el se bocsájtatott, hanem Solyman Várdát magával Bécsnek ostromlására is el vivé, honét a' tovább tartó haszontalan vivás után Budára visszatérvén, midőn Zápolyát királyi székébe helyezteté, egy pogányban csudálható kegyességgel Várdát pártfogásába ajánlá, 3000 Törököt hagyott Zápolya védelmére, 's honába visszatért.

1530-ban midőn Zápolya János katonáji Sziget váránál haszontalan tölték az időt, Ferdinand magyar és cseh országból gyüjtött seregével, és Károly császártól, testvérétől, nem különben a' német herczegektől nyert segitségekkel Buda ostromlását és a' Törökök segedelmében elbizott Zápolyának az országból kiüzését határozá-el; 's valamennyi seregét Rogendorffra, a' nem rég kiállott Bécsi ostromnál legnevezetesb vitézre, bizá; ki azonnal ágyúkat és más minden hadi készületeket hajóra rakván, seregét a' Duna mentében levezeté. Midőn Esztergomba érkezett, Várdai Pál, kit taval Solyman Zápolya részére vezérlett, minekutána a' török szövetségtől irtózását kijelenté, ismét Ferdinadnak ajánlá hódulását, 's Buda várát ostromló seregének élelmet és pénzbeli segedelmet küldött; mi több, örömében, hogy a' török szövetségtől megszabadult, az esztergomi megyés templomban emlékül a' szent kereszt tiszteletére oltárt csináltatott, és bizonyos napokon véghez viendő isteni szolgálatokra misés papokat rendelt. Miután Rogendorff Budát 50 napi ostromlásával rontaná, december 19-én megtámadásával fölhagyott, és seregének nagy veszteségével magát Esztergomba vonta-meg; hol Laszky Hyrossal, Zápolyának követjével, 3 hónapi fegyverszünést kötött; melly békekötést a' két ellenkirály később 1532-ki aprilis utójáig azon föltétellel hosszabbitá-meg, hogy Esztergom közösnek nyilatkoztatván-ki, biztositás okáért Zsigmond lengyel király, és György **) szász herczeg, mint közbenjárók, Ferdinand részéről

*) Ezek az érsek felügyelése alatt nyert neveltetésök által erkölcsi és tudományos tekintetben annyira miveltettek, hogy midőn a' polgárok valamelly rosz magaviseletű ifiút láttak, szokásuk szerint illy itéletet hoztak felőle: „ez se neveltetett ám Pál érsek udvarában" mi később a' Magyaroknál közmondásul szolgált. — P. Szörényi.

**) Istvánffy a' szász herczeget Firinek irja.

Esztergomot, Zápolyáéról pedig Nagyváradot zálogositsák-el, és tulajdon kormányzójikra bizván addig is polgáraikat hitéltessék-meg.

(Folytatás következik.)

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Diadinai meleg források. Jaremba téritgető (missionarius), midőn Kars, Bajazid, Etschmiatsin városokon keresztül az Euphrat mellett fekvő török-orosz tartományokban utaznék, meglátogatá a' diadinai meleg forrásokat is, 's azok felől ezen leirást közli. „Diadina egy váracska, melly Bajazidtól hat mértföldnyire fekszik, 's az Oroszoké. Attól fél mértföldnyire vannak a' meleg források, hol a' szemet igen festőleges látvány gyönyörködteti. A' források előtt sok sátor-sorok és csoportozatok állanak, mellyekben katona-tisztek laknak; kevés távulságra fabódék vannak beteg katonák számára, kik ide küldetnek, 's ezen hasznos viz használata által többnyire kigyógyulnak. Ama hely, hol a' betegek tartozkodnak, nem egyéb, mint egy rendkivüli fehérségű darab, melly legkülönösebb történet által az Euphratnak, mellyet a' Törökök Murat vizének is neveznek, bal ágán hidat képez. Ezen hid, vagy inkább a' vizbe nyuló dombnak hosszabbulása olly széles, hogy rajta több ember járhat egymás mellett. Némelly távulságra tőle hasonló nehány illyes előnyomulásokat láthatni, mellyek szinte hidakat formálnak, 's a' gyógyulóknak sétahelyökké szolgálnak. Ezen természeti hidakat az Oroszok Nakybi-knak (daganatok, duzzadások-nak) nevezik, mellyek, véleményök szerint, lassanként nőttek-ki, 's a' folyóviz fölébe terjeszkedtek. A' források vas és mészrészekkel vegyes kénkősavanyságokból állanak, 's igen csekély téren feküsznek egymás mellett. Az Euphrat közepén is, a' hidak egyikétől nem messze, meleg forrás bugyog-ki, mellynek alkató részei azonban még ismeretlenek.

KÜLÖNFÉLE.

Somogyi enyelgések.

Frankenburg Adolftól.

1) „Mi az urnak fizetése?“ kérdé egy urszéki ebédnél A. szolgabiró a' mellette ülő kasznárt. — „„Felette ki van mérve; kivált ha az accidentiák nem pótolnák““ - válaszola ez, és a' tányérján heverő urbéri csibének melljét kezdé bonczolni. — „Accidentiák! — echoztatá gúnyhanggal a' kérdező — ugyan kérem, mik azok az accidentiák?“ — „„Azt szolgabiró ur bizonyosan jobban fogja tudni, mint én““ — lön a' szerény tudósitás.

2) Az 1831-diki cholera alkalmával B. falucska előtt jó későn megállittattam. „Van-e az urnak levele?“ kérdé a' felvigyázó vasvillás pór. — „„„Igen is.““ — „Tegye csak ide a' vasvilla fogai közé.“ — De a' setétség miatt én az alázatos parancsot elég ügyesen nem tudván végrehajtani, a' paraszt azonnal kezemből kivevé a' passust, és a' mondott helyre szurá. „Várjon egy kevessé az ur, míg a' nótárustul elolvastatom“ — és egy jó fertályig hagyott várakozni visszajöttéig. „Az ur nyavalyás helyről jön; itt nem szabad bemenni“ — szólla a' visszajött faluőr, és kezembe adá a' füstöletlen passust. — „„De jó

ember! illy későn hova menjek már?"" — „Tudja-e az ur mit? menjen-el csak itt tüled a' kertek mellett, mig el nem ér a' falu másik végére, hol nem áll istrázsa, onnént bátran be lehet hajtatni a' korcsmába."

3) „Nyelvünk szegénységét árulják csak el a' hasonszók" vitatá egy anti-saphirianus igen kedvelt iró C. grófné jelenlétében. „„És még se szeretném őket egészen számüzetni belőle — monda ez — a' néha igen frappant együveillésök végett is; így p. o. az inasok (Bediente) nem szoktak-e többnyire inasok (nervigt) lenni?"

4) Érzékenyen vált-el balatonlakta tiszti-társától egy felföldi. „És mikor fogjuk ismét egymást látni?" kérdé zokogva a' hátra maradottat a' sopronvidéki: „„Ha az Isten éltet, jövő majus elején az állatmutatáskor Bécsben"" vigasztalá az barátját. „De feleségedet is elhozd ám oda!" lön utósó kérelme a' távozónak.

5) D-ben az uraság vendégfogadójára még egy emeletet, és benne nagy tánczteremet épitettek. A' tudatlan épitész nem elég erősekre hagyá a' fal külsőldalait, ugy hogy a' cseréptető reátevésekor az öszveomlástól méltán lehetett tartani: hozzá járulván az is, hogy a' terem padlázatja hasonlóan gyengén feküdt, és így a' tánczolókra minden felől veszély közelge. Mindazáltal a' terem szerencsésen fedél alá jött; de a' vendéglőnek rettenetes magyarságú bál-hirdetményei sikeretlenek maradtak, miért ő a' helybeli főtisztnél haszonbére kisebbüléséért könyörgött. A' tiszt ezt minden okokkal együtt ex officio megjelenté uraságának, kitől ezen válasz érkezett-le rövid idő alatt: „Mivel a' tánczkedvelő nemes környék legjobban attól fél, hogy uri vigalmaik alatt a' terem igen könnyen leszakadna: tehát megengedtetik két napi robot elengedése mellett a' parasztlegényeknek, leányoknak, és afféle pórnépnek ott egy egész éjjeli táncz, dombérozás, 's a't. Ugy, ha a' tánczszoba valahogy még is megmaradna, és le nem rogyna, a' nemes uraságoknak ezentul semmi veszedelemtől se lehessen félniek." — A' próba megtétetett, és a' tánczteremben már én is igen vigan jártam a' keringőt.

6) A' nyári kellemes napokban fényes házi családjával jószágaira szökik Bécsből gróf F. a' szabad természetbe. — Szájtátva — magyar szokás szerint — nézik a' falu együgyű lakosai a' velek nyájasan mulató uraságnak tarka öltözetét, még tarkább tánczát; és sok egészséges parasztleány nem győzi eleget magasztalni az ifjú grófok leereszkedésöket, valamint ezek igen aimable nak tartják egyszerűségét, és szen e szokását. Az urfiak tanultak-e itt több természetet, és bemerték-e azt vinni a' fővárosba? nem tudhatni; de annyi bizonyos, hogy az uraság elmente után a' leány mind inkább szégyenel erős dologhoz nyulni, és ügyesen tiporja-le a' modernizirozott irászszal a' deutschot, és galoppot! — (*Végzet következik.*)

Hasonszórejtvény.

Hajdan magyar vezér voltam;
Vagyok föld hátulja is;
Sőt belőlem bort és vizet
Sokan isznak még ma is.

Keszthelyről S. F.

Előbbi rejtvény: Felhő.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

79.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön october 1jén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Jánoshegy. *(Folytatás.)*

Ott állt Mártha mesterkéltlen 's egyszerűn öltözve, szerényen és igénytelen mint a' völgylapály ibolyája, de magos bájaival körülötte mindent felülhaladó. Kiváncsi szemmel nézé a' buzgólkodók sormenetét; hallá ajtatos éneklésöket; megtekinté áldozatvitelöket. Az egyik viaszlábat vett a' templom ajtaja előtt, 's azt az oltárnak áldozá, mert gyermeke fájós lábú vala; a' másik térden csuszá körül az oltárt bünbocsánatért; a' harmadik viaszgyertyát tüz vala védszente képe elébe, annak segedelmét kérő; a' negyedik végig csókolá az oltár lépcsőket 's oltárszegleteket, magát méltatlannak tartván az Istenhez feltekinthetni; az ötödik hazulról kezdve követ hoz vala fején, 's azt a' boldogságos szüz lábaihoz raká áldozatul; a' hatodik a' templom mécsének hoz vala olajt és bélt, hogy büneit leégesse; 's igy tovább kiki a' maga módja szerint. A' szép göröglány pedig feltekinte Istenéhez, 's imádva kéré, hintene világosságot és valódi erényt a' szivekbe; hintené alá szent malasztját, melly az előitéletek fátyolgőzét minél inkább ritkitaná.

Mise után kiki lehengerült a' pázsitra, 's vig beszédek, enyelgések és mulatságok köztt költé-el a' bucsú fiját; mások valamelly rozzant czimbalom vagy fuvola hangja mellett tánczot járának; a' hajadonok egy része enyelgő legényekkel czikkát járt; mások másmás mulatságokkal tölték az időt; a' szép göröglány pedig egyedül áll vala egy terepély tölgy alatt, 's örömmel mulattatá szemeit a' tarka sokaság vegyes örömein, nem sejtve, hogy rajta égő szemek legelnek, és szerelem lángja lobog elébe a' legtisztább ifiúi kebelből.

„Kicsoda az a' magányos leányka?“ kérdé egy városi uracs a' gyümölcsárusnét, kitől ez ürügy alatt némit bevásárla. — „Ő nem látszik részt venni a' falusiak mulatságában; bizonyára idegen lehet.“

„„Ah urficskám — válaszolá neki a' gyümölcsösné — angyal az, egy megtestesesült angyal! Idegen? no persze hogy idegen. — Hát lássa urficskám, az ott fenn az erdőben lakik, ott ám az erdőben,

egy nagy-nagy szakállú emberrel; no hát apjával. De Isten tudja mifélék; se nevöket, se származásukat senki se tudja. — Messze országból jöttek, ugy mondják az emberek; 's az a' szakállos ember pap volna, no persze, mert ott a' papoknak is van feleségök, 's onnét osztán magával hozta ezt a' Mártha leányát: de mondom urficskám, ez a' pap-Mártha egy angyal.""

A' szerelemre gyuladt ifjú keblét e' regényes-rejtvényes leirás még inkább eltöltötte azon vágygyal, hogy a' leánykával megismerkedjék. Nyájas illedelemmel közelite hozzá, vele beszédbe elegyedő. A' leányka annyi értelmet, világos észt, és szivet fejte-ki magából, 's ezt mind olly mesterkéltlen, olly természetesen 's egyszerűn, hogy az ifjú nem győzte eléggé csudálni, miképpen fejtheteki e' magány annyi jeles 's illy bájló tulajdonokat. A' lánykának is, ugy látszék, nem vala kellemetlen az ifiúnak társalkodása, és szíveik előbb, hogysem magok is eszrevették volna, a' legöszhangzóbb szerelem hangjait beszélék egymással.

A' szabad természet nem tűr convenientiákat. A' lepke rózsát lát, szive szerelemre gyulad iránta, 's a' lepke tartozkodás nélkül enyeleg kedveltével; a' reggel szele bejár hegyet és mezőt, meglátogatja a' völgyben illatozó ibolyát, 's a' reggel szele tartozkodás nélkül hull a' szüz ibolya keblére; a' berek énekese megpillant egy társmadarat, szive szerelemmel telik-el, 's a' berek énekese tartozkodás nélkül csattantja-el szerelemittas ajkát a' társmadár ajkain. A' szabad természetben az ember is lágyabb, fesztelenebb és mesterkéltlenebb; 's a' természetszerető ifiú a' szabad természet-nevelte leánykájának már másodszori találkozásakor vallá-meg szerelmét, és a' leányka tartozkodás nélkül csattantá-el cseresznye-száját az ifiúnak lángtüzes ajkain, és a' hegykúp virágvegyes fűszálai, 's az alkony szele szerelmet suttogának; fenn pedig az égről letekintének az égnek angyalai, 's imádva dicsőiték a' világok urát, ki szerelmet teremte az ember keblébe. 's a' rokon kebelt rokon kebel ömledezése által boldogitja. Az ősz főpap örülve látá az ifiú párnak ártatlan szerelmét, 's áldá Istenét, ki leányának idegen éghajlat alatt illy nemes szivet hagya teremni.

Már e' közben régen el vala feledve az öreg archimandrita Budán az országos háborgásokkal elhalmozott Hunyadi 's Hunyadi barátjai előtt; midőn egykor kedve jött János fővezérnek számos barátjaival mulatságos vadászatra menni Buda mélyebb hegyrengetegei közé. Harsogott a' kürt, pattogott az ostor, az ebek csahólának; fényes urak és Amazonoknak öltözött deli asszonyságok vidám beszélgetések 's enyelgő tréfák köztt haladának; a' czifra ruhájú apró-

dok nyilakat, puskákat és dárdákat emelintének haladó uraik 's urnéik után. A' nap gyönyörű volt, 's vad annyi, mennyit a' kedvrederült vadászok csak ohajthattak.

A' nap már alkonyodóban vala, 's fáradtan és mintegy hosszú utjában kipirosodva hajolt az őt tárt karokkal váró hegyormok közé; a' csordák jóllakozva 's vidám bégetés közben tértek haza legelőjikről; 's a' munkájából haza térő munkást nyugalom-ringató csendüléssel idvezlé az esti harangszó. Csak még a' budai hegyekben lakó vadak nem nyughatának; puskadörrenések, ebek csaholása, 's kedvre kapott vadászok hahójaik által felrezzenve még enyhelyre nem találhattak, 's az erdő lombjai csörtetve zördülének-meg nyomaik után. A' zaj azonban lassan-lassan itt is kevesedni kezde; a' fáradt vadászok egymás után vissza vonulának; csak még János fővezér hibázott. Ő egy deli szarvast az erdőnek legmélyebb részébe üzött, 's annyira el vala kapatva hevétől, hogy társait, sőt még apródját is, messze maga után hagyván egészen eltünt szemeik elől. A' nemes állat bár megsebesitve hatalmasan baktatott, 's hátra szegzett fejjel tördelé az erdők ágait; 's a' deli bajnok mindig nyomában.

„Megállj!" kiálta most egyszerre egy durva hang, 's e' pillanatban előrohan három izmos legény a' fák sürűjéből a' fővezért tőreikkel feltartóztatók.

„„Vissza! nemtelen utonállók — kiálta a' fővezér kardját hüvelyéből előrántva — vagy legott darabokra vagdallak. Tudjátok-e, ki vagyok?""

„Zsigmond porondja! — kiálta az egyik, sárga fogait csikorgatva — 's az én foglyom" — 's ezzel olly mozgást tett testével, mintha őt meg akarná fogni; mig az alatt a' két másik kivont tőrrel rohaná-meg.

A' fővezér vitézül védé magát a' gyilkosok ellen; azonban az erdei homály annyira erőt vön, hogy csak igen nehezen lehetett magát védenie szüntelen cselt hányó fogásaik ellen, 's állapotja annál veszedelmesb volt, mivel most egy negyedik is hozzájok verődött.

„Megálljatok — kiálta ez már messzéről nem igen férjfias hangon — engem is Czyllei küldött!"

„Hah! hát Czyllei" kiálta a' fővezér, 's már uj ellensége elébe akart rohanni; midőn nagy bámulására egyik megtámadója ezen szókkal — „átkozott! el vagyunk árulva" halva lerogyott; 's alig hogy a' másik vissza tekinte, annak is egy suhogó nyilvessző csapott csipelyébe, ugy, hogy a' fővezér egy csapással véget vete életének; a' harmadik elinalt.

E' pillanatban ott terem az eddig még láttatlan nyilazó; a' hold első sugarát kivillantá, 's a' fővezér előtt mintegy menyei gloriától

körülsugározva állott egy gyönyörű leányka, remegő kezekkel összehajtván a' halál-ontott nyil-ivet.

„Ki vagy te bájos alak — szóllitá-meg a' fővezér — kit az ég illy véletlen szabaditásomra küld?“ 's nem tudván álomképek lengik-e körül, vagy valóban igaz az, mi körüle történik, őt gyengéden kezénél megfogá.

A' szép leányka szemérmes pirongással veté csillagszemeit a' haza bajnokára, 's lágyan, mint a' szerelmet suttogó esti szellő felelé:

„Atyám e' rengetegben lakik; tanyánk nincs tovább mintegy száz lépésnyire: de engedd-meg, hogy atyám nevét elhallgassam, engem Márthának hivnak.“

„„'S hogyan jutottam szép Mártha ahhoz, hogy gyilkosaim kezeiből mentőm légy?“ “ kérdé nyájasan János fővezér.

„Azt hallgassa-meg kegyed kunyhónkban“ — mondá simuló bizodalommal a' szép göröglány, 's a' bajnok mint valamelly tündérerőtől vonzatva, nem tudva követé szép szabaditónéjának szellőkönnyű lépteit. *(Folytatás következik.)*

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Esztergom. *(Folytatás.)*

Míg ezen békekötések végre hajtatnak, Zápolya Várda Pál esztergomi érseknek két izbeli meghasonlását boszúlni akarván, ezen esztendei nyáron Gritti Lajos vezérkedésében seregét Esztergomba küldi. Igazgatá ekkor az esztergomi várat a' spanyol születésű Liskán Tamás, mint egy ezerre menő spanyol őrseregével, kiket az érsek, tulajdon katonáin kivül Horváth Bertók vezérökkel, Ferdinand parancsolatjából ide helyeztetett, maga káptalanjával Pozsonba, mint biztosb helyre, hordozkodván által. Gritti tehát a' várat és várost faltörő mozsaraival rontja, valamint hajós seregével, úgy gyalog csapatival körülállja: de azt az egyetértő Spanyolok és Magyarok vitézül védelmezék. — Midőn azonban Gritti sem ásatott aknájival, se több rendbeli megtámadó ostromával mire sem mehetne, éhséggel akará megvenni a' várat, 's lassú ostromláshoz fog. Végre Esztergom bevehetéséről minden reményét elvesztvén elcsüggedve összeszedeté minden eszközeit, és Zápolyához visszatért. 1531-ki martiusban Solyman és Ferdinand között bizonyos békekötési pontok tétettek, mellyeknek egyike volt: hogy Esztergom várának kulcsai engedelmesség bebizonyitása okául Konstantinápolba küldettessenek; melly kivánság a' Magyaroknak nem kevés gyanúra és félelemre adott okot.

Solyman 1543-ki julius 20-kán Pécset elfoglalván, sebes léptekkel Esztergomba sietett. Ferdinand akaratja szerint az érsek, ki sok katonát, nagy számú cselédet, és védenczeket tartott 's nevelt udvarában, mindenestől Pozsonba költözvén, hogy a' spanyol őrsereg Musika másképen Liskán Márton vezérkedésében (ki testvére Tamás halálával vevé által a' kormányzást) annál szabadabban fölvigyázhasson. Nem sokkal előbb, mintsem a' várost megszállák a' Törökök, a' spanyol Szalamanka Ferencz két olasz csapatot vezérlett ide; ezeket követék a' Németek, kiknek két harminczas csapatját bajor születésű Mönch Ferencz vezeté. Ezen vezérek a' veszély előtt kevélyek, és az ellenségnek hiú megvetői ¡voltak el annyira, hogy nyilván merék mondani, ha a' török, és romai császár ellenök összetett erővel támadná is meg a' várat, mit sem félnének; 's ámbár mindössze csak 1600 gyalogból állottak, nagy bátorsággal várták mindnyájan az ellenséget. De midőn a' Törökök elérkeztek, és sánczokat hányván minden részről, rónát, hegyet, völgyet, szőlőket fölállitott sátoraikkal elfoglalnának, és szemök láttára szépen elrendelt hajóikkal kikötnének, mindnyájan elcsüggedve a' kétséges kimeneteltől keveset reménylének. Minekelőtte Solyman a' nagy sereggel, és ágyúkkal elérkezett volna, nem volt még annyira körülvéve a' vár, hogy Ungnad János majd 600 katonájával, pénzzel, eleséggel, és puskaporral Komáromból hajón ide jövén övéihez szerencsésen ne mehetett volna, mi a' megszállottakat igen bátoritá és vigasztalá. — Ezen pontban mieink a' várból kirohanván, a' gondatlanul sánczoló Törökök között igen nagy zavart okoztak megtámadásukkal, és sokat meg is öltek. Másnap megérkezék Solyman, 's Esztergomot erősen körülvétetvén a' vár föladását kéri, és a' megtagadóknak végveszélyt izen; de Liskán, mig övéivel élni fog, annak megtartását válaszolá. Mig a' követek a' várban mulatának, ágyúikat a' Törökök a' vár ellenében álló szent Tamás hegyére viteték-föl. Mieink az ellenség ezen munkájának végbevitelét gátoló ágyúik kisütögetésével a' Törököknek igen nagy kárt okoztak. Azonban Liskán és Szalamanka a' külvárosi erősségekben és a' nagy városban nem bizván, magokat a' várba vonták. A' várbeli őrsereg az ellenségnek háromszori megtámadását vissza nyomván, a' török hajósereget is megszalasztotta. A' pogányok nem sokára a' vizivári tornyot lerontván, a' várat berohanással igyekeznek bevenni: de hétszer megujitott ütközet után a' mieink elkergetik, 's uj erővel a' vizi torony csatornáján kirohanván, némellyeket elüznek, sokakat a' bástya alatt megölnek, 's hirtelen a' hajókra ütvén, ezekből 13-at elmeritenek. Ámbár pedig a' mieink ennyi győzedelemnek örvendének, mivel még is többeket elvesztvén

katonájikból, igen megkevesedtek, se segitségre reményök nem volt, elcsüggedni és életök fenntartásáról gondolkodni kezdének: 's minthogy a' pogányok a' vár rontásától meg nem szüntek, Massa János olasz zászlótartó, vezérök tanácslása nélkül, föladja a' várat.

(Folytatás következik.)

KÜLÖNFÉLE.

Kuntschüts uradalom lotteriájának harmadik 's utósó sorshuzása sept. 22-kén menvén véghez, a' fő nyertesek ezek voltak: 97.422 nyeré az uradalmat — 32.629 nyert 20.000 ftot; 17.005 — 10.000 ft. — 49.849 — 5.000 ft. — 48.619 — 2.000 ftot.

Somogyi enyelgések. *(Végzet.)*

7) G. úr egy determinált Törökianus, ki az uj szokás, vagy szónak hallására magán kivül ragadtatott, igen koros és rút feleséget vön házi keresztjének. „Ha már keserű adagot, mért nem czukorral behintve?“ kérdé egy elménez. „ „Mert G. ur a' neologusok daczára meg akarja mutatni, hogy megmarad a' réginél“ “ lön a' válasz.

8) J. urnak éppen eltemették legkedvesebb fiját. Az elkeseredett atya megköszöné a' halottvivőknek fáradságukat. „Kötelességünk, viszonza egyik, csak tessék másszor is parancsolni.“

9) Az N-i ezered öszvejövetele (Concentrirung) alkalmával O. ügyész tréfásan inté-meg szomszédját, hogy szép feleségét szemmel tartsa. „Én jót állok Lizámról, — monda a' felindult, — és mind hitvány ember az, ki azt nem teheti.“ — „Lassan, bátyám! lassan; a' katonák között igen sok derék emberek“ “ — „Ej mit! — közben vág a' mindig jobban felhevülő szomszéd — az én feleségem soha se szerette a' derék embereket.“

Pannonia gőz-hajón talált különcz. Nem régiben Pestről Pozsonba utazván a' gőzhajón, mellyen két napot és egy éjt tölték, itt egy külföldi tudóst vettünk észre, kinek azon különös tulajdonsága volt, hogy nappal és éjjel, midőn a' pamlagon heverészne és aludnék, ugy ebéd és vacsora evés közben is kettős szemüvegét használá: ellenben olvasás alkalmával azt mindenkor letette, és több óráig folyvást forgatta könyveit szemüveg nélkül. Kinek ebbeli ritka tulajdonsága az utazó társaságnak nem kevés tréfát és mulatságot szerzett.

Edmund király halála. Különös módon történt Edmund angol király halála. 945-ik esztendőben Leof hires rabló egy lakoma alkalmával, mellyet a' király a' kenti sz. Ágoston tiszteletére adott, a' vendégek közé ült a' király asztalához. Ez őt eszrevevén parancsolá pohárnokának, hogy a' szemtelent utasitsa-el: de ez most sem akarván engedelmeskedni, a' király maga rohant oda és haját megragadván őt földre terité: de mig birkozva fölötte feküdt, attól gyilok által agyonszuratott. Csak most vagdalták a' jelenvoltak darabokra a' gonosztevőt. K. S.

Fogadások. Az Angolok fogadás vágya egész világon ismeretes. Ha két kutya az utszán összemarakodik, legott körül állják őket a'

fogadni kivánók, mint Parisban körülvesz a' kiváncsi nép egy kalandozó escamoteurt. Minap valamelly medvehajcsár ment keresztül a' worcesteri utszán medvéjével és majmával. Egy arra menő mészáros megszóllitja őt, 's kutyája és a' medve közti viadalt ajánl neki. A' medvehajcsár megegyezett benne, 's a' szelindek nagy bátorságot és dühösséget mutatott. A' majom, melly gazdájának vállain ül vala, nem türhetvén sokáig a' viadalt a' medve hátára ugrott, 's ezt védelmezni segité; de gazdája őt visszahivá, 's a' veszekedők szétvétettek. — „Felette kár — monda a' mészáros káromkodva — hogy amaz a' majmot visszahivá! — szelindekem a' kis férget egyszerre elnyelte volna!" — A' medvetulajdonos megsértve érezvén magát: „„Akarja kegyed — ugymond — hogy vivjanak ?"" — „Kicsoda, az én szelindekem 's a' majom? Három guineát teszek egyre, hogy a' majom tiz percz alatt oda van." — De a' medvehajcsár fogadott olly feltétel alatt, hogy a' majomnak szabad legyen kétlábnyi hosszú bottal megjelenni a' csatatéren. Idő és hely meghatároztatott, 's más nap számos kiváncsiak gyülekeztek össze a' különös viadal megnézésére. A' kutya eljött urával, 's a' mészáros kaczagva kére váltság-elengedést a' majom haláláért, melly háromszor kisebb volt a' szelindeknél. Most a medvetulajdonos kétlábnyi botot elővona zsebéből, azt a' majomnak adá mondván: „Vedd ezt Jakab! latod ezen ebet? vigyázz magadra fiacskám!" — A' mészáros ezen szókkal: „„Uszú, nyeld-el őt!" " ereszté neki a' szelindeket, melly dühösen rohant a' kis állatra. De ez ügyesen egy szökést tesz a' levegőben, 's a' kutya hátára esvén abba olly erősen belé kapaszkodott, hogy a' kutyának lehetetlen volt őt megharapni. Majd fogaival torkon kapá a' nagy szelindeket, 's baljával egyik fülét megragadá, és a' fejét fölfelé csavaritván elkezdé a' bottal ellenfelének száját ütni, ugy hogy a' szelindek hangos nyivogásra fakadna fájdalmában, 's bizonyára halálig ütötte volna, ha a' mészáros kegyelmet nem kér vala kutyájának, igérvén hogy a' fogadást megfizeti.

Andalodás. Egykor Kant, ama hires philosophus, estve egyik barátjával társaságba mene. Holdvilág volt, 's a' palánk-karók hosszas árnyékot vetettek utjába. Gondolkodásába elmerülvén Kant egyszerre megállapodék, 's tünődni kezde. — Barátja, ki más ok végett vélte őt hátramaradottnak, utját folytatá, 's egyszer csak hallja Kantnak ugrándozását. E' különösségre megállván barátja, kérdi őt: honnét duzzadt olly jó kedve? Ekkor vette észre magát; hogy a' karók árnyékát ugrálta által, mellyeket ő mindannyi tóczskáknak tartott.

Munkácsi G. Pál

Erős indulatok. Hogy az erős indulatok p. o. harag, 's az erős vágyódás, millyen az ételre, italra, becsületre, a' hazaszeretetre való, tulajdon orvosló szere a' képzelődésbeli betegségeknek: akár ezer példákkal megbizonyithatnám. — De mivel az anthropologiában is fordultak már elő, elégedjünk meg ezzel. Jenai tudákos professor Weigel barátja azt képzelte magában, hogy ő kakassá valt, 's azért kukorikolt is. — Ezen barátja szerencsétlenségében nagy részt vett Weigel. Egyszer midőn éppen rajta töprenkedik, oda jő a' szerencsétlen; ő tetteti elmerültét a' nagy számvetésbe. Látván e' mély elmerültét, nem akarván zaklatni, magára hagyja a' professort. Máskor meglátó-

gatván ismét hasonló elmerülésben leli a' professort; ekkor már nem tarthatá magát, hogy meg ne kérdezné, min törné anyira fejét? Mintegy kénytetve mondá Weigel: azt akarom kiszámlálni — ugymond — hogy a' kakassá vált emberek mikor változnak ismét vissza Ezen szavának, benne helyzett bizodalmánál fogva, olly nagy benyomatja lett a' szerencsétlenen, hogy hevesen kérdené: „no's mikor?“ — 63 nap, 5 óra, és 4 pillantat mulva. Ehez képest a' tébolygó kevés idő mulva helyre jött. — Philodotus dr. egy olly beteget, kit az a' képzelődés bántott, hogy nincs feje, avval gyógyított meg, hogy egy ólom kalapot csináltatott neki, mellynek erős benyomatja foganatos leve. — Egy tudós professor pedig, ki a' sok ülés által annyira elgyengité lábát, hogy azt szalma szárnak képzelné, azon boszúságában tért magához, hogy szolgálója mérgében lába szárát meg meré ütni, 's utána ugrott, hogy jól megzuhálja értte, 's észre vette, hogy birják lábai. Egy Hypochondristát meg azon boszankodása gyógyitott meg, a' mint hallá, miként kelt-ki Luther Márton a' pápa ellen.

Van Swieten után: Munkácsi G. Pál.

Feleség-praenumeratio. A' Buschmanoknál a' leány közönségesen már hetedik évében jegyeztetik-el; t. i. azon férjfi, ki őt elvenni szándékozik, a' leány szülőjit eleve értesiti szándékáról, nehogy valamelly más kérőnek eligérjék; 's mivel ezen országban közönségesen mindegyik férjfi egy második asszonyt is szokott elvenni, mihelyt az első öregedni kezd, ugy talán ezen előrelefoglalás szükséges is minden további perlekedések elkerülésére. Illy lefoglalás után mintegy három négy év mulva a' leány felcseréli szülőjinek lakát vőlegényével. Ezen házasságok, mellyek nem egyebek kereskedésnél, csak a' menyasszony szülőjei vagy rokonai köztt köttetnek-meg; a' házasodni akaró férjfi csak egy bőrzsákot, vagy egyéb ennek értéket megütő tárgyat küld a' leány szülőjének. Ha ezek az ajándékot elfogadják, akkor a' házasság ellenmondhatlanul meg van kötve.

Nevezetes caracter-vonás. Bebizonyodott 's valódi dolog, hogy azon skót mezőgazda, ki Károly királyt a' culodeni harcz után magánál rejtve tartotta, 's a' király fejére díjul kitett 30.000 font sterlingnek ellene állott, és királyát el nem árulá, később egy tehénlopás végett bevádoltatott, 's fel is akasztatott.

Csererejtvény.

5. 4. 1. Láthat'd ebben a' házakat.
2. 1. 4. 5. Árul sok szép tárgyakat.
3. 4. 5. 2. 1. Gőgös lánykától kapod.
1. 2. 3. Halva bíborszinben láthatod.
3. 2. 1. Mondod ezt, ha veszély ére,
3. 4. 5. Nyájnak dísze és vezére.
1. 2. 3. 4. 5. Honunk egyik szént vidéke,
Rajta volt ősid gyülése.

Garay Alajos.

Elébbi rejtvény: Kupa.

Kérelem. Végére járván esztendőnk 3-dik negyede, a' fertály évi előfizetők méltóztassanak további rendeléseiket megtenni.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

80.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap october 4kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi díjja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Jánoshegy. *(Folytatás.)*

Nem kevessé csudálkozott János fővezér, midőn a' kunyhóba belépvén ott az öreg archimandritára talált; emez pedig megtudván a' fővezérnek, mellyben forgott, veszedelmét, szives, a' Görögnek igen sajátságos, vendégszeretettel üdvezlé őt házában; a' kedves leánykát pedig atyai hévvel megölelvén szép homlokára nyomá gyengéd szeretetének csókját. Örömmel hozá aztán elő, mije volt, az egyszerű mezei ozsonát, 's a' fővezért megkinálá; a' leányka pedig a' történet elbeszéléséhez fogott:

„Még nem alkonyodott-be — kezdé szavát — midőn több férjfiakat lehete látni, az erdő sürűje felé közeledőket. Négyen valának; egyike közülök tekintetesbnek tetszett. Testét hosszú köpönyeg takará, 's a' süveg, melly fején ült, mélyen le vala huzva arczára. Ugy látszott, mintha nem akarta volna, hogy arcza láttassék, 's a' végből fel-felemelődék bal kara, a' hosszú köntös redőjit arcza felé emelő. A' többi három gyanús de bátor tekintetetet mutata. Igy elértek egészen odáig, hol — —"

A' leányka rögtön elhallgatott, 's csak most vevén eszre, minő pontra jutott beszéde, pirulva szögezé-le szép szemeit.

„No's leányom hol?" biztatá az ősz archimandrita.

„Hol —" folytatá János fővezér, 's kiváncsi szemmel nézé az ujra elpirult leánykát, ki pirulva imigy folytatá szavát:

„Hol — „ő" vele egy lombozat alatt ültem. Mind ketten feszült figyelemmel vártuk, mit lesznek teendők e' setét alakok. Most amaz előkelőbbnek tetsző férjfiú megállt, a' három pedig karikába állott körülötte. Mindannyin körülnéztek, ha nem láttatnak-e, 's mi lélekzetünket visszaszoritva figyelmeztünk. „„Itt fogtok állni — mondá most amaz előkelőnek tetsző — én majd rajta leszek, hogy hajtóim által egy szarvást erre szalasszak. Ő, mert ismerem tüzes természetét, bizonyára utána iramodik; kisérőjit visszatartani az én gondom lesz; 's ha egyszer erre jő, bizonyosak lehettek, hogy tanú nélkül vagytok. Első kötelességtek lesz őt megragad-

ni, 's ki fejét elhozza nekem, ez — 's itt egy tölt erszényt mutata nekik — az övé lesz. Most elég: én megyek, nehogy távullétem gyanút gerjesszen. Bizom bennetek.“ “ —

„Bizvást“ felelének amazok, 's a' hosszú köpönyeges eltávozék. A' három orgyilkos karikába ül vala, kiki kezét tőre markolatjára tevén, 's beszédbe ereszkedének.

Az én társam legott eltökélé magában, hogy a' gyilkosokat — bár kit is érdekeljen gonosz czéljok — szándékjokban meggátolja, 's tőlem elvált János fővezér vadászseregéhez menendő, hogy a' dolgot valakikkel közölje, 's a' gyilkosokat megtámadja. Én visszamentem atyám kunyhójába. Oda érvén, atyámat hon nem lelém, 's mintha Isten sugallotta volna, nyilát kezembe vevém. Még nézegettem 's próbálgattam azt, midőn magamat nevemen szóllittatni vélém. Az ő hangja volt. Siettem ki felé, 's már jól benyomultam a' sürűbe, midőn ijedve veszem észre, hogy az orgyilkosokhoz közel vagyok. Visszaszaladtam volna, de szóváltásuk olly hangos vala, hogy megérthetém, 's figyelve megálltam. Ekkor hallám, hogy amaz előkelőnek tetszett embert, küldőjöket „Czyllei“ névvel emliték. A' név, bár ezelőtt azt soha nem hallottam, mélyen megrázkodtatott, 's emlékezetembe tapadt. E' pillanatban csörtetést hallok. Őt véltem jönni; de azon futó szarvas volt az, mellyet kegyed üzött, 's e' pillanatban a' három gyilkos felrobbant. Hallám kegyednek nevét, mellyet atyámtól már ismerék, 's lélekborzadás futá-el ereimet, midőn három embert egy ellen láték rohanni. De az Isten erőt ada, 's csak most látám, hogy siettemben a' nyilat puzdrástól együtt kezemben feledém. Megpróbálám a' merényletet őket megtámadni, 's hála Istennek sikerült; kegyed mentve van!“

Igy végzé Mártha beszédét és szeretettel tekinte a' haza bajnokának szemeibe, ki őt nyájasan kezénél fogva: „Mennyei leányka — ugy monda — engedd-meg, hogy szép tettedet csak néműleg is meghálálhassam; mig egész adósságomat leróhatom, szóllj, mit adjak életem megmentőjének hálám bizonyitványául?“

„Én azt tevém, mit az emberiség és szeretet parancsol, hálát nem érdemlek!“ monda szelid méltósággal a' szép göröglány.

„Uram! — kezdé az ősz főpap, 's örömkönyűk csorgának szemeiből — az Isten megengedte, hogy ön leányom lehessen kegyed életének megmentője. Jótettért bért csak béres szolga vagy kislelkű ember vár: én sem egyik se másik lenni nem akarok; de ha leányom tette csak néműleg is becses kegyed előtt, kérem, esedezem, kényszeritem kegyedet, hogy ujra kérhessem Hunyadi Jánost: ne feledje-el ügyemet, mellyért agg csontaimat magyar országba hurczolám; vegye-fel az ősz papnak esdeklő kérését,

melly nemzete ügyében szóll a' nagy hatalmú bajnokhoz. Támadjátok-meg lelkes Magyarok! az embertelen Muzulmant, és szabaditsátok-fel igája alól elnyomott nemzetemet!"

Hunyadi János a' maga részéről mindent megigér vala neki. Elbeszélé, hogy az europai kereszténység nagy része egyetemes erővel kívánja megtámadni görög ország elnyomóját, 's a' pápa levél által kéré-meg, hogy ezen egyetemes hadnak kormányát magára vállalná, és hogy maga Hunyadi is minden jót reménylene.

Az öreg archimandrita térdére esék, 's hálát ada Istenének.

Mig az öregek igy országos dolgokról értekeznének, a' nap egészen leáldozott, maga elment egy más világrész embereinek világító, 's a' budai hegyek felett még csak viszfényének bibortengere vala látható. A' nap kelte és nyugta egyiránt szép 's lélekemelő szokott lenni János hegyén, 's az archimandrita valahányszor szerét teheté, részesité magát 's leányát e' lélekemelő látványokban. Most is, midőn látá, hogy a' nap élesen a' hegycsúcsot mossa, felszóllitá János fővezért, mennének együtt fel a' kúpra, ezen gyönyörű látványban résztveendők. Hunyadi örömmel fogadá-el ez ajánlatot, és szemeivel még csak a' leánykát keresé, hogy az is jönne-el velek. De a' szerelmesének visszatértét forrón váró leányka már az országos értekezések alatt surrant-ki a' két öreg közül, 's fürge őzike gyanánt szökdécselt a' kúp-oromra, onnan keble barátját meglátandó. 'S igy a' két öregek csak ketten haladtak a' kúp felé. —

Ez alatt Mártha már egészen felért a' kúp tetejére, 's kiváncsi szemekkel méregeté a' vidéket, ha valljon nem jön-e már kedvese segédtársaival. Mint örült eleve, hogy ezekre immár nincs szükség, 's mint fog kötődni az elkésett életmentővel, előre elmosolyodék rajta. Még igy állott, midőn egyszerre kibontakozik a' sürű cserjéből egy férjfi alak, 's feléje tart. „Karjaimba kedves levente!" kiálta Mártha; mert kit is sejthetett volna mást itt, mint a' forrón szeretettet? A' levente őt valóban átölelé hevesen és forrósággal, 's arcza felé hajolt, hogy megcsókolja.

Nagy Isten! egy idegen volt. A' leányka megrázkodék, 's egész erejét összeszedvén kibontakozék karjaiból. „Vissza szemtelen! — kiáltá — „ne élj vissza egy ártatlan leány szerelmével; én nem téged kereslek!"

„„Nem engem? kaczaga amaz sátáni gúnynyal — nem engem? Azt jól tudom; de, harcz és háború! azt nem akarom tudni; parancsolom és akarom, hogy engem ölelj, különben — —" " 's itt kivonván tőrét az ijedt leányka melljének szögezé — „„ha csak egy

szót, egy hangot adsz szádból, halál gyermeke vagy!“ “ orditá dühös indulatában, 's iparkodék a' leányt karjai közé emelni.

De még eléggé korán értek-fel Hunyadi 's az öreg archimandrita, hogy a' szemtelen tettnek tanúji lehessenek. Borzadás futá keresztül az ősz atya ereit e' látmányra; de Hunyadi megismervén a' dühös ölelőben ugyan azon orgyilkost, ki előbb ön személyét támadá-meg két társaival, 's a' viadal közben elosont, kivont karddal sietett feléje. A' szerelemrabló szinte megismeré a' haza bajnokát, 's már semmi menedéket nem látván: „„„Hah vessz-el tehát!“ “ ordita, 's markolatig döfé tőrét a' szép göröglányba, és előbb, hogysem őt Hunyadi hatalmas csapása elérheté, dühös fogcsikorgatással önkardjába dült. — A' fővezér megdermedve bocsátá-le kardját; az ősz apa kimondhatlan fájdalommal roskadt össze. — De az illy jeleneteket festeni nem lehet, 's én a' karpitot lebocsátom.

(Végzet következik.)

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Esztergom. *(Folytatás.)*

Nem sokára nagyobbodván a' veszély, Szalamanka a' török táborba ment jobb föltételeket eszközlendő; de mindnyájoknak szabad elbocsájtásánál egyebet nem nyert. Kinyittatván a' kapuk, a' Törökök által minden elfoglaltatik; 's midőn a' mieink kiállott gunyoltatásaik után nem csak saját hanem a' kereskedőknek 's másoknak bútoraikat is fölszedik, parancsoltatik nekik, hogy félre állván dárdájikat, puskájikat, és egyéb fegyvereiket egy gödörbe vessék, hol a' gyujtó kanócz a' kényköves puskaport meggyujtván az egész halmot szétveté, 's ha a' véletlen esetről vezéreik a' Törököket nem engesztelik, dühödve konczoltatnak-föl mindnyájan. Kimenvén azután a' várból az egész napot éhségben, a' nap hevségétől nyomorgattatva tölték; egyik fél társainak mondá az utósó istenhozzádot, másik az elhagyandó 's többé nem látandó helyet sohajtások köztt bámulá. Végre elérkezett alkonyatkor Solyman ajtónálló mestere, császárának azon kivánságát nyilatkozandó: hogy a' várat föladó katonák fogadása szerint szabadon bocsájtassanak, előbb még is a' várba visszamenjenek; kik azonban nem engedelmeskedvén botokkal kegyetlenül visszaverettettek, azután megholt társaiknak és a' levágott Törököknek már rothadt büdös tetemeiket eltemetni, az árkokat nagy fáradtsággal kitisztogatni, és az ágyúkat előbbeni helyeikre vontatni kényszerittettek. Ez meglevén, fegyvereiktől, ruhájiktól, 's pénzöktől megfosztatva, félholtan, és mezetelen hajókra rakattak, 's a' Duna tulsó partjára tétetvén, onnét Pozsonba mentek, hol Ferdinand parancsolatából Liskán és Szalamanka

mint az elárulásról gyanúsok megfogattak, és kérdőre vonattak. Igy Solyman augustus 10. Esztergomot török iga alá hajtván, szokása szerint az Istennek hálát adva, a' főtemplom leomlott előboltozatának faragott köveiből, a' várnak napkeleti részén egy uj erősséget (melly közlött rajzunk fő tárgyát képezi) épittetni rendelt, 's igy, hol eddig a' kereszténység tompa morajú harangokkal hivatott az igaz Isten dicsérésére, már most a' kereszt jelét véres fél hold váltván föl „Halla!“ a' Mahomed törvénye szerinti isteni tiszteletre meghivásnak süvöltő viszhangzó kiáltása hallatszott.

1544-ik esztendőben Sabanus, az esztergomi lovag osztály parancsnoka, szabadságot nyervén a' vár vezérétől Mehemettől, 400 Jancsárral és 1500 lovaggal szép holdvilágnál a' Dunán általkelvén nagy csendességben Lévára ment, 's mielőtt észrevétetnének, falnak támasztott lajtorjákon a' mezővárosba rohantak, azt elfoglalván, mindent, mi utjokban volt, szétrontának, és megöltek; mit sem kérve a' várat is megtámadják, de az őrseregtől övéik nagy veszteségével visszaverettek. Ekkor a' mezővárost több helyen meggyujtották, 's mindent elzsákmányolván, midőn Esztergomba akarnak visszatérni, Szalkánál mieinktől megverettetvén elkergettettek.

1556-ki september végével Gál Ádám, győri százados, katonájival éjszaka megtámadja Esztergomot, és a' Törökökből igen sokat megölt. 1590-ben az esztergomi Memi Beg Szokolovics Thurzó Györgyöt és érsekujvári őrseregét, közel Esztergomhoz, megtámadja; Zay Endrét és Lőrinczet, Jakusics Imrét, Pesty Zsigát, Hagymássy Kristófot, Lákonyi Jánost, és Huszár Mátyást fogságba ejté, és több jeles katonát megölvén maga Thurzó szaladással alig mentheté magát.

Ötven esztendő folyt már le, és a' győzhetlen pogányság büszkélkedve lakta Esztergom várát, mig hosszas békességöket 1594-ki majus elején Mátyás főherczeg 50.000 emberből álló seregével zavará-meg, a' várost és várat megtámadván. Karali bég, kire a' parancsnokság bizva volt, a' külvárost 's majorokat meggyujtatván védelmezéshez készül. Mieink nehány napig a' bástyákat ágyúkkal rontják; a' basilika tornyát és más épületeket tüzes golyókkal fölgyujtván a' Törököket megtámadják; de 30-nál több társaik elestével és sokaknak megsebesitésével visszaveretnek. Azonban a' Ráczok gazdag igéretekkel megvesztegettetvén, föladják a' várost, és setét éjszaka Pálffi Miklóst a' magyar és német katonákkal beeresztvén, megölik a' török őrsereget. Kevés fáradtsággal elfoglalák a' várost; de minthogy itt maradni a' Tamás hegyén levő hajdani prépostságból készitett gerendavárból (Blockhaus) szüntelen ropogó ágyúk végett maradni nem lehetett, azt a' szomszéd hegyről kezdék ostrom-

lani, 's a' golyók zápora által elrontván, 200 védőjit megöldösték. A' Törökök ötszeri megtámadásukat övéik nagy veszteségével, de mieink nagyobb kárával visszavervén és 500 Jancsártól megsegittetvén az ostromlókat megvetni látszottak, főkép pedig, midőn megtudnák, hogy Sinan Basa tömérdek seregével a' pesti rónaságra érkezett. — Mátyás főherczeg tehát visszavoná ostromló fegyvereseit.

(Folytatás következik.)

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Foligno-i földindulás. Ama sokféle szerencsétlen eseteket, mellyek közelebbi időkben az egyházi olasz státusokat látogaták, egy irtóztató földrengés is szaporitá, melly a' perugia-i delegatioban (megye) Foligno városát rettentőn pusztitá. A' mult 1832-ki esztendő Jan. 13-án délutáni két órakor valamelly nehéz kocsi-zörgéshez hasonló robaj hallatszott, mellyre, miután nehány másod perczig tartott volna, olly erős földrázás következék, hogy a' toronycsúcsok, kémények, 's házak tetejei is ingani kezdének. Nem sokára ismétlődtek a' rengések, és sok helyen falak és házak ledültek. Mivel pedig még jó ideig tartott a földingás, kevés idő mulva egy ház se marada sértetlenül; sok épület már düledékeiben hevert, 's a' többi is lerogyással fenyegette a' lakosokat. Ezen szerencsétlenek tehát szertefutottak a' városból, csakhogy mennél előbb szabad térre juthassanak; de sokan nem voltak olly szerencsések, hogy oda érhettek volna; mert a' leomló falak vagy agyon ütötték vagy nagyon megsebesiték őket. Legtöbbet szenvedtek a' szerzeteseknek klastromaik, hihetően azért, mivel legmagosabb falaik voltak. Akkoriban 22 monostor, mellyek között 8 asszonyi szerzeteseké, volt a' városban. Amaz apáczák közül, kik klastromaikat elég gyorsan el nem hagyhatták, vagy templomaik 's kápolnájikba futamodtak, sokan áldozatjai levének emez iszonyú történetnek. A' városi tanácsház és Barnaboi palota is majd egészen omladékaiban hevertek. Foligno városa jól birta magát; népessége külvárosaival együtt szinte 15 ezerre ment, 's egy püspök lakhelye volt. Topino folyócska mellett egy termékeny völgyben fekvék, 's évenként tartatni szokott három népes vásárain tetemes mennyiségű angol, franczia, német, és levantei portéka fordult meg. Érezhetők valának majd erősebben majd gyengébben ama földrengések a' környékben is egy részről Spoleto, Terni és Narni-ig, más részről Nocera és Perugiá-ig; de nevezetesen Foligno határos legközelebbi vidékén iszonyú pusztitásokat okoztak. Sok falu 's mezőváros kőhalommá omlott; Bavagna körül a' tüzokádó hegy torkolatjához hasonló nyilás támadott, melly 48 óráig tüzet, követ, 's hamut hányt-ki. Montefalco is, Timiához közel, egészen elpusztult; Topino, Maraggio, 's Timia folyóvizek három napig illy kis vizekhez képpest tetemes nagyságú zajgó hullámokat hánytak. A' della Madonna e degl' Angeli temploma is, melly a' hozzá tartozó pompás monostorral együtt kivül a' szabadon állott, 's mellyben sok ember menedéket keresett, hasonlóan öszvedült, 's mindazokat, kik nem a' szabad ég alá futottak inkább, eltemette ama szerzetesek és földmivelőkkel együtt, kik az oltárok előtt térdepeltek. Egész Foligno omladékban hevert, 's a' székes egyházzal

együtt nyolcz templomai közül, ide nem számitván a' klastromi templomokat, egyik se maradt használható karban. Felüleges számolás szerint mintegy ezer ember életének vete véget e' rémitő eset, kik talán még hosszasb ideig hevertek elevenen, öszvezuzott tagokkal, a' falomladék romjai alatt. Több hetekig kellett a' lakosoknak tanyázni szabad ég alatt, hol az isteni szolgálat is tartatván irgalom 's oltalomért esedeztek a' Mindenhatóhoz. A' Lago di Perugia is, ama tó, melly a' Romaiak megveretése által Thrasimenus név alatt nevezetessé lett, hasonlóan jó darab ideig erős mozgásba jött, 's a' benne levő szigetek tetemes rengéseket érzettek. — Jan. 27-kén a' szerencsétlen Foligno-hoz közel a' levegőben robajos pattanás történt, mellyet ismét egy csekély földindulás követett, mi által ujolag némelly szabadon álló épületek 's egy templom erős rongálást szenvedtek. Azonban jan. 29-én sokkal tetemesb rázkodások következtek, mellyek közben nagyon szenvedett Trevi kis városa, melly Spoleto közelében egy magos dombon Petino hegy tövében amphitheatrum formában fekvék; nevezetesen pedig 10 klastromai nagyobb részt keményen megrongáltattak. — Már most a' lakosok Foligno körületében fából kunyhókat, deszkából sátorokat csináltak, 's az apáczákéit magos deszka falakkal keriték körül.

KÜLÖNFÉLE.

Tűzpróba. Bhurtpurban, Indiában, nem rég két ember összeveszett egy kispénzen. A' per a' Hakim elébe terjesztetett, 's ez az igazság kinyomozására tüzpróbát rendelt, melly abban álljon, hogy a' vádló valamelly tüzes ágyúgolyót illessen-meg kezével. Másnapra számos sokaság gyülekezék össze ezen csalhatlan itélethozásnak megtekintésére; de midőn a' dolog komoly kezde lenni, a' vádló szabadkozni kezde; mire a' nép őt pulyának szidalmazá! Erre csakugyan hozzá nyult az ágyúgolyóhoz, 's természetesen — megégeté ujját. Ez most csalhatlan jele volt annak, hogy a' vádló hamis vádat tett; a' kispénz ellenfelének itéltetett, a' nép pedig hangosan magasztalá a' tüzpróbának csalhatlanságát és a' Hakim bölcsességét!!

Rabszolgakereskedés. Minden végzések 's angol felvigyázatok ellenére is még mindig létez az emberiségnek e' mocska egész brasiliai tengermelléken. Még most is egyre mintegy 40.000 rabszolga vitetik-be évenként. Az ezekkel kereskedő hajók száma 200-ra megy, 's mindegyike ezeknek évenként két utat tesz. A' rabszolgák ára következő. Afrika belsejében egy-egy fej 16 schilling (8 pengő forint) a' tengermelléken 1 font sterling (10 pengő ft.) A' rabszolgakereskedő minden fejtől 5 font sterlinget fizet. Ha a' brasiliai partokra ér, ott ezen szerencsétleneket 12—15 font sterlingen adja-el; a' belső mezeigazda pedig 25—30 font sterlinget is megad egy-egyért.

Seprő-vitézek. Medinában 40 fekete szüntelen azzal foglalatoskodik, hogy a' nagy profétának sirját tisztogassa. Ezen emberek közönségesen seprőknek (Ferrasch) neveztetnek, 's e' hivatal olly nagy tiszteletben áll az Islam hivei előtt, hogy a' Sultan még tiszteletbeli seprő-vitézeket is nevez-ki, mi olly becsület, mellyel csak legkedvesb kedvenczeit tiszteli-meg.

Nagy ember. Századunk legnagyobb, vagy jobban szóllván legmagosabb embere bizonyára azon orosz gyalog-őrnagy a' Danzignál kikötött orosz hadseregnél, kinek nagysága ott általánosan bámultatott. Ez, mint mondják, 27 hüvelknyivel haladja felül a' közönséges katonai mértéket, 's feje egy forma magosságban volt egy mellette lovagló rendőrrel, ugy hogy akkorának látszék gyalog mint amaz lovon. Az óriás őrnagy származására nézve kozák, 's Orenburg környékén született; mintegy 30 esztendős, igen erős testalkotású, 's olly termetes, hogy Danzigban bizonyos pórember őt egészen a' nagy Kristófhoz hasonlitotta.

Fiatal özvegység. Brüsselben nem rég valamelly czipős, ki még nincs több negyven esztendősnél, már ötödszeri menyekzőjét innepelte. Három első feleségei testvérek voltak, 's mindannyival igen emberségesen bánt; de ki tehet róla? tán kissé keményebb bánás-mód mellett életben maradtak volna.

JELESMONDÁS.

Jutalom.

Nem sok pálmája van a' halogatásnak,
Kit a' félelmesek mondnak vigyázásnak;
Sok pedig laurusa a' gyorsalkodásnak,
Melly kalauzságán jár a' jó tanácsnak.

Gyöngyösi István után K. Mária.

A' vallás első beléptével boldogságra hiv, és boldogit is; 's hol ezt emberi körülmények miatt nem teheti, legalább vigasztal, 's remélni hagy. Cselkövy.

A' szerelem emésztve táplál, simogatva kinoz, mosolyogva csal, 's kizsebelve bért ad. Kisfaludy Kár.

Világi sorsunk. Békkel, csendben, és takarékosan felneveltetve lépünk egyszerre a' nagy világba, 's ezerféle hullámok öblitnek-meg: minden magához vonz; sokféle tetszik, különféle boszont, és óráról órára ingadozik a' könnyen békételen érzet; mi érezünk, és érzeteinket a' tarka világi tolongás mossa-el.

Goethe után Klestinszky László.

Élet szigetei. Az élet tengerén két szüntelen ingó sziget van; a' szerelemé és igazságé, mellyeknek partjaikhoz ezüst sajkákon és arany evezőkkel közeledhetni legbizonyosabban.

P. Thewrewk J. után L. Amalia.

Szórejtvény.

Rövid szó, de fontos, mert ha ő elterül,
A' növényi vidám élet elszenderül.
Fejét vágva metsz ő, főkép ha edzve van,
Ez forditva pedig olly hig, hogy foly 's locscsan.
Az egész forditva sajátja mindennek,
Mik a' Teremtőnek kezéből kimennek.

Tili.

Előbbi rejtvény: Rákos.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

84.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön october 8kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Jánoshegy. *(Végzet.)*

A' gyilkos senki egyéb nem volt, mint Márthának egykori imádója, kinek ugyan a' leányka soha semmi hajlandóságai által jogot nem adott arra, hogy tőle viszonszerelmet követelhessen; de vannak emberek, kik agyukban és szivökben annyira elfogultak, hogy semmi ellenmondást nem türhetnek, 's ezen ifiú ember azok közül vala. Ő szereté a' leánykát, 's kivánta, hogy a' leány is szeresse őt; de minthogy ez már akkor választott, megesküdt akár rajta, akár kedvesén boszút állni, 's e' végből olly emberek társaivá szegődött, kiknek segedelmével alávaló czélját legkönnyebben vélte elérhetni, az erdő napbujkáló emberei közé, kiket a' köz szó „zsivány" névvel bélyegez; 's mint láttuk, czélját rettenetesen elérte.

Még dermedve állott a' gyilkolás két tanúja Hunyadi 's a' kínelfojtott apa, az ősz achimandrita, midőn uj csörtetés 's közeledő léptek felébreszték őket kábulásukból. Az ifiú vala, Márthának forrón szeretettje.

„Szerencsétlen! — kiálta elébe az archimandrita — ah hogy későn kelle jönnöd!"

„„Tehát végbe ment az istentelen tett?" " kérdé hevesen az ifiú.

„Egy másik" monda kinos sohajtással az öreg, 's kezénél fogva az ifiút leánya holt teteméhez vezeté.

Az ifiú egy szivszegező kiáltással kedvesére rogyott. —

„Ismeri kegyed ezen ifiút?" kérdé meglepetve Hunyadi az archimandritát.

„Hogy ne ismerném; hisz ez az, ki kegyed életének megmentéseért leányom oldala mellől eltávozott; a' szerencsétlen!" sohajtá az ősz Görög.

„'S a' leány őt szereté? mondá kegyed?"

„'S az ifiú őt viszont. Igy csak az angyalok szerethettek; ah de ennek már vége van!"

„'S kicsoda ő? milly származású? hova való?" kérdé aggodalommal Hunyadi.

„Azt még nem jutott eszünkbe tőle kérdezni; nekem elég volt benne az ember, ebben pedig szép lelket és tiszta szivet lelvén, kellett-e tőle többet kérdenem? Legyen bár király vagy koldus fija, ő bizodalmamat birja. Ismeri kegyed tán jobban?" kérdé az archimandrita.

De Hunyadi a' nélkül, hogy a' főpapnak kérdésére felelt, örömés fájdalom-könyűvel borult-le a' szenvedéseiben elmerült ifiúhoz. „Fiam, Mátyás! kedves Mátyásom! eszmélj, 's öleld-meg apádat is" kiálta.

Mátyás feleszmélt, de fel nem kelt, hanem atyjának térdeit átkúcsolván zokogá: „Atyám, bocsásd-meg, hogy szerelmemet előtted eltitkolám: látom, ez angyalra nem valék érdemes. Ő már azok köztt van, kik hozzá érdemesebbek. — Bocsánat szerencsétlen apa tőled is" — 's itt az archimandritához fordult, és kezét forró hévvel nyomá ajkaira „bocsánat, hogy fel nem fedeztem magamat előtted eddig; de Istenemre esküszöm! szándékaim tiszták voltak, 's leányodat szivből szerettem."

És az ősz archimandrita minden szerencsétlensége mellett is hálát ada Istenének, hogy igy történt; mert ki kezeskedett arról, ha Mátyás folyvást az maradandott-e leányára nézve, mi most volt; 's illy nagynevű ház sarjadéka nem leendett-e utóbb kénytelen országos tekintetekből házasodni? — Igy a' szegény Mártha csak ismét áldozat lett volna. „Az ur adta, 's az ur ismét elvette; áldassék szent neve!" sohajtá végre Jóbbal, 's kitörülvén szemének forró könyűjét, a' két Hunyadi segedelmével levivé szerencsétlen leányát kunyhójába, azt bevett szokás szerint eltemetendő.

Már más nap egész Buda 's minden körülbelőli faluk tudták János fővezér kalandos történetét, 's a' szerencsétlen görögleánynak sorsát; mert Hunyadi élete megmentőjének még halálában is nyilvános hálát és fényes tiszteletet kivánt adatni. E' végből három napig nyilván mutattatott az oda számosan felgyülő népnek a' szép martyr, 's egy arra rendelt herold minden jelenvoltak előtt elmondá a' történetet. Mátyás urfi mély gyászba öltözve mind végig ott gyászolt kedvese koporsójánál. Az archimandrita vigasztalhatlan volt. Mind kettőjöknek forró kivánságuk vala, hogy Mártha a' hegy-kúp tetejére temettessék; mert az volt az achimandritának legkedvesb helye, honnét a' szép tájat nézvén hazájára emlékezhetett; az volt a' hely, hol Mátyás olly kimondhatlan boldog vala kedvesével, annak holtiglanos hűséget esküvén; 's végre, mert a' szerencsétlen leányka ott gyilkoltatott-meg.

És a' szép görögleány a' hegy tetejére temetteték.

Ott sirt és gyászolt az öreg archimandrita még egy egész évig Mártha sirjánál, az őt és Mártha sirját meg-meglátogató körülbelőli lakosoktól megszánva és vigasztalva. Ott látta még sokszor kelni és leáldozni a' napot; de az többé neki örömére nem volt. Látta a' hamvas Mátrabérczeket 's az ősz Karpatok csúcsait; de bennek már nem a' tetemes Öta hegyét 's az isteneklakta Olümpost látá; most azok csak mint valamelly óriási sirdombok tüntek szemeibe. A' méltósággal kanyargó, erdők és városok köztt haladó nagy Dunában már nem hazája folyamát, a' csendes folyású Peneiost képzelé magának; az egy ragadó vész-lavina volt előtte, melly sodrékony örvényével mindent elpusztit és elsodor, mi utjába jön. A' lábai alatt elterülő változatos regényes róna már nem vala Tempe; az egy nagy sivatag temetőnek tetszett vala, 's közepette ennek a' kúptető, mellyen állott, nem többé Osszához, hanem a' temető közepén álló halottak házához hasonlita szemeiben; ah! mert az ő legnagyobb öröme, a' hollóhajú, még élete első tavaszában viruló szép Mártha — nem volt többé!

Igy ült egykor búsan 's az enyészet képeitől hollófeketén körüllebegve, halaványan és kiszáradva, inkább hasonlitva a' sirok szelleméhez, mint élőemberhez, midőn egy ifiú közeledék hozzája, 's merengéséből felriasztá.

„Atyám — szóllitá-meg az idegen — 's te még is olly búsongva? Fogadd-el baráti jobbomat, 's ébredj-ki gyötrelmeidből!“

„A' sir szélén nincs ébredés, fiam! — viszonza az öreg. — Nem te vagy Hunyadi Mátyás?“

„Nagy Isten! 's egy év annyira eltörlötte arczvonásaimat?“

„Ah fiam! — sohajtá az öreg töredezett hangon — a' könyek sava felette erős, kiette az szemeim világát, 's emlékezetemet rostává lyuggatták eseppjei. Ah! én sokat, igen sokat sirtam! de már nem tart soká; a' szabad apák iga-elnyomott fija nem sokára Márthájához költözend.“

„Vigy hát szabad apáidhoz reménysugárt te életedben reményhagyott ősz! Mond-meg nekik, hogy Hunyadi János Belgrádnál tönkre tette Mahmudot, 's igaelnyomott fijaiknak a' szabadulás hajnala pirkadni kezd. — Én Belgrád alól jövök!“

„Szabadság! azt mondod fiam, szabadság az én nemzetemnek? — Nézd ezen egy szó megifiúsitja elcsüggedt lelkemet; erőt ad kiaszott csontaimnak, lomhán czammogó véremet sebes szökellésre ösztönzi. — Szabad tehát az én nemzetem? a' szabadulás hajnala pirkad neki? — Már most örömmel szállok siromba!“ — Ezzel, mintha óriási erőt kapnának egyszerre kiaszott erőtlen tagjai, felszökék

a' sirhalomról, felegyenesedék, kezeit ég felé emelé, 's innepélyesen állott-meg, mint hazájából kiköltöztekor állott Kurtiah magos tetején. „Nemzetem Istene! — fohászkodék-fel másodszor is — ne engedd, hogy a' szabadon született Görögnek nyaka idegen zsarnok igája alatt görbedjen! Adj neki elég erőt czéljára, adj elég malasztot czélját kivinni. Hiszen te az embert szabadon teremtéd, 's a' szeretet Istene vagy!"

Imigy imádkozék az ősz főpap másodszor is, már nem ugyan Kurtiah csucsán, hanem leánya sirja felett János hegye kúp-tetején, és az ormok szele másodszor is ezüst sugárok gyanánt lebegteté feje körül ősz haja szálait, 's mellig leomolt szakálla tisztes havát.

De ez végső fellobanása vala erejének, csontjai ujra összeroskadtak, lábai inogni kezdének, szemei elhomályosodtak, 's életnélkül rogyott leánya sirjára, onnét többé soha fel nem kelendő. Ő reménynyel szállott sirjába, 's a' remény négy száz év után bár, de még is teljesülésbe ment.

Midőn Mátyás aztán királylyá lett, azon helyre, hol egykori kedvese, a' szeretett Mártha, atyjának életét menté-meg, egy kisded kápolnát épittete szent János tiszteletére, honnét azután a' hegy közönségesen csak „János hegyének" neveztetett. De a' környékbeli nép valahányszor János kápolnáját meglátogatá, mindannyiszor felment a' kúpra is a' papleány sirjához, 's a' bérczet, a' tulajdonképpi tetőt „a' derék pap-Mártha" emlékére közönségesen „Márthabérczének" nevezé. Garay.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Esztergom. *(Folytatás.)*

Szerencsésebb volt a' következő 1595-ik esztendő a' keresztények részére; mert gróf Mansfeld Károly, a' császári sereg fővezére megtudván, hogy Esztergom csak kevés katonák őrizetére volna bizva, julius 1-jén sebes léptekkel ide siet, és 60.000 katonájival véletlen körülveszi a' várost, 's erősen ostromolja, Pálffi Miklós által pedig Párkányt támadtatja és véteti-meg. Budai Hassan pasát ki 30.000 katonájival a' megtámadottak segitségére sietett, 14.000 katonája veszteségével a' Dorogh felé nyiló rónaságon meggyőzi, és elkergeti. De midőn ezen vérező csatában Mansfeld a' derék vezér legvitézebb katonai foglalatosságait teljesiti, kifogyván erejéből a' hosszabb életet érdemlő hős, aug. 15-én életének 52. esztendejében meghalt. Mátyás főherczeg mindazáltal hatalmasan folytatá az ostromlást, 's nem sokára a' vizivárost beveszi, és a' megtámadottaknak segitséget hozó Törököket megszalasztja, sept. 2-án

Mehemet beg-et a' vár föladására kényszeriti, 's igy a' keresztények kezére keritett várat számos őrkatonákkal Pálffi Miklósra bizza; ki azonban 1600-ban mint érsekujvári és esztergomi várak vezére közsajnálásra meghalt, és követőjének a' császár által kinevezett Althan Adolfnak hagyá a' nem sokára 70.000-nyi Török megtámadásától is föltartani tudó dicsőséget.

1604-ben midőn tudtára esnék a' császárnak, hogy a' nagy erővel Esztergom ostromlásához készült ellenség már utban volna, Basta Györgyre bizá seregét, ki Esztergomnál két hidat állitott, 's végeit árkokkal és sánczokkal erősitteté-meg. 19-ik Hassanes 70.000 emberből álló seregével Esztergomba jött; három helyen készittetett sánczokat, 's a' Látóhegynél tábort ütvén, a' várat és várost ágyújival kegyetlenül ostromolja. De a' megtámadás után nyolczad napra mieink a' Törökökre rohanván, e' vérengző ütközetben mind kétfélről nagy volt a' veszteség és a' sebesedtek száma. Végre látván a' Törökök, hogy sem ostromlással, sem !az alá ásott aknákkal, de Eger vagy Kanizsa fölcserélésével se jöhetnének Esztergom birtokába, october 10-én végső, és legnagyobb erejű megtámadással tesznek próbát; de mieinktől elkergettetvén Budára tértek vissza.

1605-ben Mehemet, ki tiz esztendő előtt Esztergom várát Mátyás főherczegnek föladta, az alatt nagyvezérnek neveztetvén-ki, august. utósó napjaiban városok ostromlására szükséges nagy készületekkel Esztergomba jött. Ennek védelmezése, Althannak önkényes lemondása után, nem rég gróf Öttingen Vilmosra bizatott, ki a' régi magyar zsoldosokat hajós társaikkal együtt éretlen előítéletből nem sokkal a' Törököknek ide érkezte előtt a' várból elbocsájtván, ezek később tulságos gyanú-félelméből Bocskay zászlója alá állottak. Ezen időben a' Törökök három sánczot készitvén ugyan annyi részről támadák-meg a' Németekre bizott Esztergomot, 's először is mindjárt övéik nagy veszteségével a' Tamás-hegyi erősséget, nem sokára pedig a' vizivárost erővel megvették; mellynek védelmezésében Öttingen gróf a' Németek legnagyobb rémülésére elesett. Más nap, midőn a' Törökök aknákat kezdének ásni, és a' fölső várkeritést a' behányt tüzzel meggyujtanák, sok Németek megégtek, részint pedig a' füsttől megfultak, mások a' vár fenntarthatásáról kétségeskedvén, Dampiert, kit Öttingen gróf helyett katonai szavazat által vezérnek választának, a' vár föladására kényszeriték, és a' kétségeskedőt a' közttek támasztott lázadásban megfogatván őrizet alá tették. Ali budai kormányzót most a' várba bocsájtván, vele a' vár föladásáról kezdének egyességre lépni; — ki Esztergomot vissza nyerni vágyódásától elragadtatva a' nagy vezér nevében mindnyájoknak szabad kibocsájtást, az itt maradóknak pe-

dig napi zsoldot igért, melly föltételre a' német katonákból mintegy kétszázan Dampier ellenére zászlójikkal és dobjaikkal hátra maradtak. A' többiek mintegy ezeren az őrizet alól fölszabaditott Dampierral kiterjesztett zászlók mellett Komárom felé mentek.

(Folytatás következik.)

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Növények sebes tenyészete. A' növény tenyészése legsebesb példáját az óriás-bovist nyujtja, melly egyetlen egy éjszaka alatt akkorára nő, mint egy közönséges gyermekfej, Ha feltesszük, hogy e' gomba reczézetének (textus cellulosus) átmérője nem több $\frac{1}{100}$ hüvelyknél, ugy emlitett nagyságában 47.000.000.000.000 rostjai vannak, és igy feltevén, hogy tizenkét óra alatt nőtt, egy óra alatt 4.000.000.000 reczét, vagy is egy percz alatt 66 milliót fejleszt-ki; 's ha meggondoljuk, hogy ezen reczéknek mindegyike számtalan kisebbekből, 's ezek még kisebbekből vannak összetéve, végre annyi részei lesznek ezen egyszerű növénynek, mennyinek felfogására az emberi ész nem is képes.

Nagyithatások a' természetben valóban csudálatosak. Legujabban bizonyos Hauletown nevű opticus Londonban valamelly készületet gondolt-ki nagyitó üvegekből, mellynek segedelmével a' tárgyakat végtelenségig lehet nagyitani. Minél több üveg állittatik összve, annál nagyobb lesz a' nézendő tárgy. Illy formán a' csillagzatok egyes részeit legpontosabban lehet meghatározni, 's utánrajzolni. Ezen találmány által egyszersmind alkalom adatott némelly egészen uj, még eddig nem ismert, csillagok felfedezésére.

Drága tulipán. Valamelly uj tulipánt, mellynek a' genti virágtársaság „antverpi fellegvár" nevet adának, Vanderninck ur, egy amsterdami virágkedvelő csak (!) 16.000 frankon vett meg nem régiben. — Eszembe jut itt egy más birtokos Lille-ből, ki ezelőtt régebben hasonló ritkaságú tulipánért egy egész jól felkészült serfőző intézetet cserélt-el, 's ez idő óta a' serház tulipánnak, a' tulipán pedig serháznak neveztetett. Az egész történet azt bizonyitja, hogy a' bolondok nem halnak-ki egy könnyen még a' világból.

Természeti ritkaságok. Hieresben, franczia országban, láthatni jelenleg 1.) egy igen gyönyörű czukornádat, mellynek ágai mintegy 12 lábnyi magosak.

2.) Egy másik kertben több datolya-pálmákat láthatni, mellyeket ezelőtt 25 évvel ültettek, 's most már mintegy 30 lábnyi magosságra emelkedtek.

3.) Ugyan ott egy „andropogon squarrosus" is magára vonja a' dologismerők figyelmét. Ez indiából hozattatott, 's virága 7 lábnyi magos. Ültetési ideje 1832-ik esztendő vala, 's illy rövid idő alatt óriási sebességgel fejleszti-ki magát ezen neki különben nem honi éghajlat alatt.

KÜLÖNFÉLE.

Nőtelenkedő férjfiak ügye Éjszakamerikában. A' maine-i törvényhozó gyülekezetben, Éjszakamerikában, az utóbbi ülé-

sek egyikében bizonyos Smar ur azon inditványt tevé, hogy az öreg nőtelenkedő férjfiakra valamelly adó-forma vettessék, mellyből a' férjtelen maradt leányok bizonyos stipendium félét kapjanak. A' vitatások eléggé mulattatólag mentek végbe. A' nőtelen férjfiaknak ellenvetéseik között többek közt az is mondatott, hogy az emlitett adó alól olly férjfiak, kik egymás után ötszer kaptak kosarat, vagy őket kérői ügyökben egyéb szerencsétlenség érte, a' nevezett adótól menttek legyenek. Bizonyos Jordon ur még ezen felül jutalmakat is akart az agglegényekre szabni évkoruk számához képpest. Az inditvány azonban legközelebbi országgyülésig elhalasztatott, ugy, hogy az agglegényeknek még elég idejek marad magokat ellene felfegyverkeztetni.

Asszony-férjfi. Normandiában bizonyos gazdag polgár azt képzelé magának, hogy ő fiatal csinos menyecske volna. Minden egyéb tárgyakról értelmesen és illőleg beszél, 's az őrültségnek legkisebb nyomai se látszatnak rajta; de senki se képes reábeszélni, hogy asszonyruhájit, mellyekben minden társaságokba sőt templomokba is megjelen, letenné. Ha őt nevénél „Dumouret" urnak nevezik, dühösségbe jő, 's hímes ruhájára és fökötőjére mutat. Hizelgői 's asztalbarátjai őt „kedves Róza kisasszonynak" nevezik, és sikerét tapasztalják engedékenységöknek. Némellyek ezen tálbarátjai közül egy az illető 's törvényes örököst kizáró végintézetre is reá vették; de a' végintézet törvényszék előtt reclamáltatott.

Csemege a' kaczaj-szekrényből. Egy idegen, ki Pestnek minden nevezetességeit kivánà látni, bérkocsistól viteté magát a' vakok intézetébe is. Oda érkezvén, kérdé az idegen: „Ez a' vakok' intézete?" „„Hogy ne" " — visszonzá a' bérkocsis — hiszen látja nagysád, hogy belőle két vak nézeget az ablakról!" "

Kűlkey Vilmos.

Angol szeszély. Világszerte ismeretes dolog, hogy az Angolok igen sokat szenvednek a' hypochondriától. Bizonyos földes ur, mintegy 20 mértföldre Dublintól, hirtelen a' legfeketébb odamerengésbe esék, 's ezen állapotjában, mellyben az egész világot fekete szinben látá maga előtt, kastélját kivül belől feketére festeté, minden bútorait feketével bevonatta, 's hogy szemei éppen ne lássanak mást, mint feketét, a' szolgákat is csupa Négerekből fogadta.

Indiai szinjátszók. Mondják, hogy valamelly hajós kapitán Pondicheryből egy teljes számú indiai szinjátszó társaságot hozott magával Bordeauxba. Ezen szinjátszók az ottani nagy játékszinben ön hazájok szokása 's módjaként szini előadásokat fognak adni; innét későben alkalmasint Parisba jövendnek. Ez bizonyára nevezetes előadás leend, különösen a' franczia népre nézve, melly ugy is mindig az ujat vadássza. Ők már most az indiai Bajadereket valódilag látandhatják, kikről költészeik olly sokat álmodoztak.

A' büntetés. Valamelly asszonytolvaj, ki Parisban a' st. Jaques utszában álló egyik ház körülményeivel, mint látszik, ismerős vala, nem rég, a' házi ur eltávoztával beosont a' szobába, hogy ott az irósasztalt feltörje. Hosszas erőködés után már csak az utósó feszités kellett, hogy a' zár kinyiljon, midőn egyszerre valamelly pisztol-durranás hallatik, 's a' tolvaj élet nélkül rogy a' földre. Midőn később a'

ház ura haza jönne, látja, hogy íróasztala erőszakkal fel van törve, 's mellette a' holt asszonyt, kinek a' lövés melljén ment keresztül. Kisült most, hogy az emlitett ur már többször is kiraboltatván a' lakat závorára egy pisztolt illesztett. Jeles egy mód valóban házi tolvajok kipuhatolására. Halljátok íróasztaltörők!

JELESMONDÁS.

Ügy sikere.

Gyengéd karokban biztosúl az ügy,
Mellyet vas által üzni nem szabad.

Horváth Czyrill.

Életszabály.

Hazádnak és az emberiségnek élj!
Tiszteld a' szépet, jót, igazat, valót!
'S az álszinűség leple ajkad'
'S tetteiden soha ne lebegjen.

Helmeczy.

Rokon érzés. Milly boldogság azt érezhetni, hogy bár mi távulra szakaszt sors és körülmény minket azoktól, kiket szeretünk, velek még is lélekben 's a' legszentebb emlékezetek által a' legtávulabb messzségeken keresztül is egybefüzve maradunk.

Bajza után L....cs Amalia.

Aphorismák Nagykátáról. Boldogság itt — nem egyéb, mint rengő sugár, mellyet csak egy vékony köd is eloszlat.

Szinlelt barát hasonló a' rém-üstököshez, melly mennél inkább közelit hozzánk, annál nagyobb veszélynek oka.

Csernyánszky.

Maximák. Szerelemben a' könnyű győzedelem keveset ér, tartós boldogságot nem igér.

Egy Istenem, egy hazám, egy királyom, egy — szivem imádottja is.

Szép érzeni, szebb beszélni, legszebb cselekedni.

Klestinszky László.

Tagrejtvény.

Első tag.

Hogyha hármam méltó fija valál.
Főbb javára szánva éltedet,
Bizz! gyászolni fogja estedet,
És nem törli neved' el a' halál!

Második tag.

Ha nem kontár kéz adta létemet,
Csak ugy illet két jegyű nevem;
Kedved ha tartja, megszenvedem,
Hogy hely-'s darabhoz ragassz engemet.

Harmadik tag.

Fut mindenki engemet, ha futhat,
'S felének ismerhet a' fűvész.
Főtelen, dicső ajándék, 's vész
Emberben, melly az egekbe felhat.

Egész.

Egészszel testvér, mi kezedben van
Kedves olvasó! — 's jár szerte szét,
'S először kelt honunkban e' két
Barát, a' jelen diszes alakban.

S—i Ján. Egerből.

Előbbi rejtvény: tél.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

82.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap october 11kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Esztergom. *(Folytatás.)*

Esztergom ostromoltatása és elfoglalása közben Bocskay István erdélyi fejdelem hajdúji a' Törökök és Tatárok társaságában nemcsak magyar országot, hanem Ausztriát 's morva országot is kegyetlenül pusztiták 's égeték. Homonnai Bálint Érsekujvárat és Nógrádot Bocskay számára, más várakat pedig a' Törökök — tett fogadásaik ellen — a' fényes ottomani porta részére foglalák-el. Némelly jó lelkű honfiak a' végső veszedelemre hanyatló hazának békességet szerezni akarván, Illésházy István közbenjárására előbb fegyverszünet — később pedig 1606. esztendei nov. 11-kén az ugy nevezett zsitvatoroki békesség köttetett, mellynek 16-ik czikkelyében határoztatott: hogy Esztergom várához csak azon helységek tartozzanak, mellyeket a' keresztények 1595-iki elfoglalásakor birtak, 's ezeken fölül mások a' hódulásra ne kényszerittessenek.

Igy nyögött Esztergom közel 80 esztendeig a' pogány Törökök igája alatt, kiknek biztos menedékhely gyanánt tevé szolgálatját. Itt összeszedett csapatjaikkal innét indultak többnyire ellenségöket megalázni, vagy csak apróbb zsákmánylásaikat véghez vinni. Voltak ugyan több érdemes honfiak, kik Esztergom elvesztését sajnálták, sőt többen azt visszavenni is iparkodtak. Igy 1663-dik tavaszon minden erejéből háborúra készülvén I-ső Leopold császár, midőn a' török sereg augusztus elején Esztergomhoz érkezik, 's tüstént nehány csoport a' Dunán átevez, gróf Forgács Ádám érsekujvári főigazgató 's a' bányavárosok fő kapitánja megértvén, hogy nem igen nagy számmal volnának, a' hidat pedig az átmenetelre csak nehány nap mulva készithetnék-el, megtámadásukra legjobb alkalmat vélvén, a' hirtelen összeszedett Nyitra, Trencsin, Arva és Turócz vármegyei nemességgel, az ujvári őrlovagokkal, 's gyalogságának nagyobb részével, és nehány kisebb ágyúkkal tulajdon kormányzása alatt aug. 7-én éjjel reájok ütött; de azoktól Párkánynál megszalasztatott. Melly véletlen győzedelme után a' török fő vezér Érsekujvárhoz szállitott egész seregével kegyes föltételek alatt

azt september 25-kén bevette, honnét ismét octoberban, Érsekujvár falait kijavittatván és megerősittetvén, a' Tatárokat Esztergomba küldé, 's maga a' fővezér is ide — mint téli szállására — visszatért. Ugyan ezen idő közben a' fővezér által Érsekujvárból Nyitra, Nógrád, Léva, és más várak ostromlására küldött Törökök által több károk tétettek magyar országban; ámbár a' Magyaroktól imitt amott derék csapásokat kaptak is, főkép Zrinyi Miklós és Péter hős testvérek által. Igy történt Esztergomnál september 23-kán. Midőn t. i. a' fővezér minden erejével Ujvárt legkeményebben ostromlaná, a' Komáromiak megértvén, hogy Esztergomból 1500 Török Nógrád felé ment, ezeknek elnyomására és az esztergomi hidnak elégetésére 600 lovast és 500 gyalogot küldének; a' berkekből véletlen kirohanó gyalogok két hadi készülettel terhelt hajóba tüzes koszorúkat 's tekéket hánynak, és ezek meggyulladván, az egész hid a' tovább terjedő tüztől lángba borult. Azután a' gyalogok előbbi helyeikre rejtekeznek, a' lovagok pedig a' hat helység kirablására eloszlott ellenséget, melly már elfogott embereket és marhákat hajtott maga előtt, megtámadván, az egyik csoportot megverék, midőn a' többi magát rendbe szedé, 's a' Magyarok viaskodva és futva készen várakozó gyalogjaikhoz huzták magokat. A' Komáromiak ezen harczból visszatértökben a' megszabaditott foglyokon és elvett prédán kivül 500 kardraszúrt török fejet mutogattak.

Elérkezék valahára a' szabaditás napja. Midőn 1683-ki sept. 12-én a' Törökök Bécsnél részint megölettek, részint pedig az olly nagy kérkedéssel kezdett ostromlástól megszalasztattak, János lengyel király, a' bajor, és lotharingi herczegek Pozsonnál általmenvén a' Dunán, egyenest a' Párkány és Esztergom közt állitott hid elrontására sietének. A' veszedelmet megelőző vezér ide 10 ezer Törököt küld, kiknek négy ezre a' vadony erdőkbe rejtezvén a' magyar csapatokat megelőző Lengyeleket nagy erővel megtámadja és szétkergeti; maga a' király, fijával, alig tuda menekedni a' veszélyből: de a' német sereget vezető Lotharingi Károly segitségre sietvén, a' dühödt ellenséget megszalasztja, és 9-kén táborát Esztergom felé szállitja. A' tegnapi szerencséjek után serényebb Törökök mieinkre iszonyú lármával rohannak; de a' kereszténvektől erősen visszaveretvén igen megzavartatnak, 's nem sokára szétszóratva futásnak erednek, ugy, hogy 26.000 pogányból csak 3.000 maradt: mert midőn a' hidon által akarnak menni, ez a' nagy teher alatt lerogyván Dunába fulladtak. Ezen időben vétetett 's égettetett-meg Párkány is. October 22-én kezdődott Esztergom ostromlása; két napi lövöldöztetése által a' budai kapu fala egészen ledült; a'

vizi város pedig másfél óráig tartó küzdés után bevétetvén, 's az igazgató a' vár föladására kényszerittetvén, a' kért egy napi fegyverszünet megtagadása után, az ostromlás nehézségétől rettegő vezérek köz örömére, békezászlót függesztett a' vár-fokra; 's igy az olly nagy számú katonaság által annyiszor ostromlott Esztergom három napi vivás után királyának és hajdan itt uralkodó keresztény tuajdonosinak visszaadatott.

Több izben mérkezett-meg a' Török Esztergom erejével ezután is. Igy 1684-ki juniusban a' budai basa 8.000-ből álló seregével a' német császár által szorongatott Visegrád segitségére sietvén, midőn föltett szándékát nem teljesithetné, Esztergomnak fordult. Hallevill az itt levő császári sereg kormányzója, miután Norkarmin az első megtámadás után megszalasztatott, az erősebb ütközetben megölettetvén, Rabbata és báró Lor elfogattattak. Hirtelen itt terem Rabbata ezrede, 's a' veszélyt szokott vitézséggel föltartoztatja; mig a' sebes vágtatva oda sietö Thim és Dunewald lovas ezredek az első győzedelmen örvendező ellenséget megszalasztván, Pacz alezredes az ut szorosait elállván, hasonló csapást ejt rajtok, és sok hadi zászlókkal visszatért. Igy az eleintén kétes harczot bizonyos győzedelem szakasztá félben. Hasonló próbát tevének a' Törökök 1685-ki julius 31-én. Midőn megtudá a' Szeraszkier, hogy Lotharingi Károly Érsekujvárt vivja, olly tüzzel fogott Esztergom ostromlásához, hogy megvevén szent Tamás hegyét, szent György mezeit földulván, sánczokra fölkapaszkodó emberei a' gyakrabban megujitott rohanás által az őrök számát igen megfogyasztották, az alsó város megtámadásakor pedig a' falakat erőszakkal meghaladák: de Strasser Ferencz alezredes a' várat védő 500 őrkatonával őket egyik leveré lábaikról. Midőn azonban a' Szeraszkier a' Komáromnál vert hidon által jött keresztény sereg közelgetését megértené, aug. 10-kén fölkerekedett, és a' távozókra kiütött várbeliek—utóseregökből—közel hatszázat megöltek. Később midőn Lotharingi Károly Komáromból hajón ide szallitott hadi eszközökkel ellátá az Esztergomiakat, észre vevé, hogy a' Törökök a' budai uthoz vezető tágas völgyben táboroznak, és ezeknek bal oldalát, melly a' közel levő dombokig terjedt, mieinktől egyedül a' tó választja-el; aug. 18-kát megelőző éjszakán az egymást ágyúkkal nyugtalanitó táborozók között nagy zajgású mozdulatok történnek, 's elsőbb lövésekkel, utóbb kardvivással egymást rontván, végre a' császári seregtől tónak szoritott Törökök a' Szeraszkier haszontalan ébresztéseire és biztatásaira mind futásnak erednek, 's tulajdon vallomásuk szerint 12.000 veszett-el közülök e' csatában. Mindenfélében nagy volt a' zsákmány a' győzők részéről; 50 zászló

25 tábori ágyú, 10.000 sátor, fegyverek, ruhák, hadi eszközök 's élelem nagy sokasága.

Kiüzettetvén Esztergomból a' Török, mieink nem egyedül megfertőztetve, hanem csaknem egészen szétdulva nyerék vissza a' várat. Hajdan nagy költséggel épült paloták kalibákhoz hasonlók; a' lerontott mocskos falak 's berogyott födelek minden részről terjeszték a' pestises büzt; az egykoron egekig nyuló tornyaival büszkélkedett főtemplom nagyobb részint aranyától 's minden fényes köveitől megfosztva siralmas maradványit mutatá az ország 's vallás főszékének. De midőn már csak kevés békesség is uralkodhatott a' hazában, valamint az egész országnak ugy a' Törökök által elrontott Esztergomnak helyrehozására is fordità minden figyelmét I-ső Leopold; ki mindjárt a' Törökök kiüzetése után népesiteni akarván azt Németekkel vegyes Magyarok által, kik a' nyugalomra jutott katonákból itt maradtak, részint pedig máshonnét ide sereglének, kezdé javittatni a' várost. — 1685-ben az üres esztergomi érsekségben ország szerte nagylelkűségéről és adakozásáról hires Széchényi Györgyöt nevezé-ki primásnak; kiben is, noha még őt a' romjaiban sinlődő Esztergom kebelébe nem fogadhatá (mint alább emliteni fogjuk), több rendbeli jó tételeményei végett, nagy pártolóra talál. (Ezen érsek végintézetében 1695. Leopold császárnak Esztergom és Buda városai helyreállitására 180.000 forintot ajánkozott.)

Ám de midőn a' király 's más nagy lelkűek iparkodása által leginkább népesülne a' szennyéből, ha nem fényre is, emelkedni kezdő Esztergom, hátra volt még nyomorgattatásainak utója, melly által serdülő helyzetéből ismét — mint midőn a' már már gyógyulandó sebnek uj ingerlések öregbitik fájdalmait — szétdulatott. Rákóczy Ferencz kóborló seregének nyugtalankodásai félbeszakasztván minden javitást, jaj volt a' városban tartozkodó német lakosoknak. Valahányszor a' Magyarok közelgetésének csak hire hallatszott, mindannyiszor a' menedékkel kinálkozó várhoz folyamodni 's védelmeztetésökről kellett aggódniok; mert most véletlen megtámadásaikkal sanyargatták, majd alighogy hátra vonultak, a' szőlők és földek mivelésétől futtatták-meg a' lakosokat, majd pedig egész a' házakig nyomulván ezeket tüzzel emészték-meg. Leginkább pedig 1706-ki julius elején Rákóczy, Bercsényi 's pártosaik számos katonával keriték-meg a' várat és várost; több helyen sánczokat hányatván ágyúkkal és mozsarakkal ostromolták; — később a' vizi várost bevevén, a' várat aláásott lyukakba töltött puskaporral akarák fölvettetni; szóval a' segéd remény nélkül szükölködő kétségbe esett őrsereget annyira szorongaták, hogy sept. 8-kán Kuklender,

a' várnak parancsnoka, kénytelenittetett föladni a' várat, mellyet a' Rákóczyak, miután a' császári sereget szabadon elbocsájtanák, elfoglaltak, 's az ide rendelt őrsereget Bonafoux franczia kormányzónak adák által. De igen rövid volt a' Rákóczyak uralkodása; mert, nehogy a' várat kijavithassák — 8 nap mulva Stahremberg Guido, és Pálffi János nehány ezernyi seregével Esztergomba sietett; utjokban az erősen védett 's őket hátráltató nyergesujfalusi várat megalázván, másnap azonnal déli részről megtámadák Esztergomot, 's négy napig szüntelen tartó ostrom után ismét visszanyerék; és mig Kuklender az elköltözött kormányzó megjött, Bruckenthalra bizták.

Két esztendő mulva Kuklender visszatérvén, a' várat ismét kormánya alá vette, 's nem egyedül ennek, hanem a' hét esztendő lefolytáig szünteleni nyugtalanitásokkal sanyargatott városiaknak is igen sok jót tett. Több volt mindazáltal a' düledékeiből csak alig lakhatóvá tehető ház száma, mintsem hogy még ennek idejében Esztergom gyarapodhatott volna. Egyedül azon egyben vala e' maroknyi nép szerencsés, hogy az ezen időtájban uralkodott pestis a' nélkül is csekély számát nem csonkitá-meg. Ámde más sanyargatá a' szegény városiakat, t. i. hogy nem ismerék határát birtokaiknak; szabadságaikról, mellyek elveszett irományaikban foglaltattak, mit sem tudtak. Ez alatt mindig fogytak, egyre szükebb korlátok közé szoritattak telkeik, 's lassanként enyészni kezdettek minden szabadalmaik. Egyedül hirből tudták, hogy Esztergom királyi város volt, és polgárai hajdan igen messze terjedő szabadalmakkal éltek. Nehogy tehát mindezekből, szokásból is, kimaradjanak, az ekkor uralkodó I-ső József, elejébe nyujtott esedező levelökre, 1708-iki febr. 18-kán adott nyilvános oklevelében Esztergomot királyi városok közé számitá, és pótlólag minden eddigi királyoktól kapott szabadalmaiban megerősité. De mellyek voltak ezek, nem tudhaták, kivevén azokat, mellyek más királyi városokéival megegyeznek. *)

(Végzet következik.)

ÉLET-TÖRTÉNET.

Fetz-Ali-Knurr.

Feta-Ali-Knurr születésétől fogva siket, néma, vak, sánta, érzéketlen 's pupos hátú vala. Szegény is volt egyszersmind 's pór eredetű. Meg kell vallani, hogy ő nála mostohábban egy ember se lehetett a'

*) A' töredékek köztt még is találkoznak 1276. és 1282 ről a' tizedek iránt, 4-ik Lászlótól és 1326-ról Károly királytól a' városnak adott Kovácsi puszta iránt, 's Hunyadi Mátyástól az oklevelek megerősitésének nem megvetendő emlékei.

természettől felruházva. Atyai bátyja Rack-Patack környületességből magához vette, 's legidősb leánya igen nagy türelemmel és szorgalommal ápolgatá őt. Mindenki könyörült a' nyomorulton, senki se csufolta őt; mert az igazi Törökök felette nagy bünnek tartják az ollyanból csufot üzni, kit az ég mostohán alkotott; sőt ellenben hiszik, hogy, ki ollyat pártol, az által bizonyosan elnyeri a' paradicsomot. Ezen hiedelem különösen Fetz-Alinak születési városában közönséges vala, és midőn egy kevessé megnőtt volna (t. i. természetéhez irányozva), a' nép azt vélte, hogy ő talán még Sanir, vagy is valami választott ember lehet; mert senkivel se szóllott, senkire se hallgatott, senki közeledését nem érezte, 's még azon felül igen nyájas, csendes, szemérmes, és bal sorsa iránt türelmes megelégedéssel viseltetett.

Már is ugy tisztelé őt mindenki, mint a' proféta választottját. Egy dervis (török szerzetes), ki felmagasztalásának egyik legfőbb inditója volt, egész vagyonát rá hagyta, melly különféle ócska házi gunyákból, 's egy tele fazék Zermahbudsból (mintegy 4 frankot érő török pénz) állott.

Nem sokára egy igen hires bagdadi orvos Fetz-Alinak csámpás csontjait egyenesre huzta, 's azoknak hijányait fából pótolta, mellynek segitségével könnyeden mászkálhatott. Többféle gyógyszerek használása által valamennyire érzést is öntött beléje. Ezt a' nép csudák csudájának kiáltá-ki, 's még is erősen hitte, hogy mind ezeket tulajdon ereje által eszközlé. Külön házat épitettek tehát számára 's azt a' közönség költségén felékesiték, az abba helyzett szegény embert ruha 's élelem félékkel tarták, és ha nem ugy is mint kalifájokat, de legalább mint annak elsőbb vezérét nagyra becsülték. A' lassanként eszére térő Fetz-Ali valóban azt vélte, hogy az emberek, kik őt minden haszon-lesés nélkül igy ápolgatják, valóságos angyalok.

Boldogsága öregbedésére véletlenül szemei is megnyilának. Nyolcz nap mulva megtért hallása, és 14 nap után nehány szót is tudott ejteni. Az egész város tele volt e' hallatlan csudával, 's minden ember látni ohajtotta őt, kin Allah olly felette nagy csudát tön. De fájdalom! a' melly szempillanattal távozott szerencsétlensége, ugyan azzal tünt-el szerencséje is.

Szemeinek első látása egy bőszült familiai villongás volt. Két testvér veszekedett a' rájok hagyott örökség felosztásán, 's az ő jelenlétében egymás ellen világos erőszakoskodásra fakadtak. Kevés szavakkal törekedett kimagyarázni e' történet feletti álmélkodását 's fájdalmát. De mennél többet hallott, mennél többet szóllhatott, annyival inkább vádolta az egyiknek alacsonyságát, a' másiknak makacsságát, 's mind kettejeket összevevén, azoknak nyomorultságukat. Eleintén nagy figyelemmel tekintették őt, lassan lassan fejöket csóválták, mig végre annyira megutálták, mennyire őt ez előtt tisztelték és szerették vala. Egy derült téli éjszakán, midőn éppen első álmában szunnyadoznék, a' nép tüzet vetett házára, 's ő a' lángoknak legkegyetlenebb prédája lett.

Gulistan-ban olvashatni, hogy maig is egy kis fekete kő fekszik ugyan azon helyen, hol hajdan Fetz-Ali-Knurr háza állott, 's a' kövön ezen felirás olvasható: „Hogy boldogul élhessünk, vaknak, siketnek, 's némának kell lenni.“ —

KÜLÖNFÉLE.

Nagy lelkűség és háladatosság. Az 1810-ki franczia háborgások alkalmával valamelly franczia nemzeti őrségbeli katonáktól üzőbe vett angol ügynök (agens) Leesben (Hannoverában) Wagener vendégfogadósnál keresett menedéket addig, mig valamelly angol hajó, mellynek eljövetelére bizonyosan számolt, őt angol országba visszavihetné, 's ezen szolgálatjáért 1000 font sterlinget igért a' korcsmárosnak. A' nemes lelkű fogadós, noha ezen tette által saját fejét szerencsélteté, hallgatott az ügynök kérésére 's őt házában rejtve tartá. A' szabaditó hajó megérkezett, 's az ügynök szerencsésen elér hazájába, miután hijába törekvék a' nemeslelkű fogadóst reá birni, hogy az alku szerinti jutalmat elfogadja; minden, mit az ügynök vele véghez vihetett, abban állt, hogy valóságos nevét, születése napját és helyét megnevezze. Mind ketten elváltak, 's évek multak, midőn most nem régiben törvény elébe idéztetik a' fogadós, 's ott jelentetik neki, hogy egy nem régiben meghalt nyugotindiai ügynök neki 60.000 font sterlinget (600.000 ezüst ft.) hagyott végintézetében. Az ügynök ugyan az volt, kinek Wagener 25 évvel ezelőtt életét menté-meg.

Amerikai kalapok. Nem régiben New-Yorkban levén — igy ír egy utazó — heves orkántól támadtatám-meg, és számosan közülünk elveszték kalapjokat. De meg nem foghatám, honnét jön az a' sok papiros, ruha, levél, toll 's a' t. mellyeket a' levegőben ide oda repkedni láték. Emlitém ezt némelly barátimnak is, 's következő felvilágositást kaptam. „Nincs egy nemzet is a' földkerekségén, melly a' kalapot olly sokféleképen használná, mint egy amerikai Yankee. A' kalap neki nemcsak fejtakaróul szolgál, hanem egyszersmind iróasztal, éléskamara, 's ruhazseb gyanánt is. A' kereskedő mindennemű mustrájit, az orvos gyógyszereit viseli benne; a' házi atya piaczon vett zöldségét teszi 's az utazó ruháját rakja bele. Mind ezen emberek felette elégedetlenek a' kalapoknak nem rég elkezdett uj szabásával, melly az előbbinél sokkal kisebb, minthogy most bele legfeljebb is egy tized czigarrót tehetni. Ha a' divat későbben ne talán még kisebbre szabná ezen kalapokat, ki tudja, minő káros lázadást szülhet még ezen divat-iga. —

Királyi vakbuzgóság. Madagaskarban bizonyos napokban, mellyek az uralkodó királyra nézve szerencsétleneknek tartatnak, minden szoptató anya, ki a' királyt ne talán előtalálja, legott kénytelen gyermekét megfojtani.

Tilalom. Londonban egy 19 éves leány a' törvényszék által megintetett vétségéért, melly abban állt: **hogy atyja sirjánál hangosan sirt, mi a' phlegmaticus szomszédok békét zavarta!!**

Játékszini anekdota. A' budai magyar szinházba játék alkalmával egy közrendű falusi magyar ember is bement; még pedig az első helyre váltott magának billetet. Szembetünt némellyeknek a' parterre noble helyen az illy szokatlan vendég, különösen pedig maga viselete. — Egész elragadással, száj-tátott arczczal bámulta ő a' játék folyását; a' zajosabb jelenésekre pedig fel-fel sohajtott: „én Istenem, be csudálatos! valljon hogy lehet már a'?“ — Egy a' hallgatók közül kérdé tőle, látott-e már illyen játékot. — „Nem uram — felele — illyet még

nem; pedig sok mindenfélét láttam már: mert én T. helységnek bírája vagyok, és gyakran megfordulok a' városon. Nálunk is a' helységben megfordulnak ollykor komédiások, 's a' gyertyánál a' falon mutogatják mesterségöket: de illyen forma figurákban nem mutatkoztak még. — „„No's? tetszik-e ez kendnek földi?"" kérdék tőle. — „Hát! — nagyon helyes ez uram — mond a' földi — és az benne a' legszebb, hogy mind magyarul mondja; — legalább megérti az ember!"

Megyery Károly.

JELESMONDÁS.

Lélek vágya.

A' lélek szomja olthatatlan ég!
'S gyümölcse kivánsága tárgyinak,
Mint fáé, melly a' földben ver gyökőt,
De vég-sudarával a' felhőkbe vesz;
Nem érik itt, fenn csillagok között
Elérhetetlen ágon csügg alá
Az üdvözűlet asztalára.

Vörösmarty.

Nemes érzelmű. Nem — szolgai dicséret emelheti halandó embertársinkat magosb lépcsőre — —; mert a' lelki rab csak ugy szóll, mint haszna vagy félelme sugja; 's valóban a' nemesb és büszkébb érzésű — mert semmit se gyülöl erősebben rosz társaságnál — ollyakkal, kiknek minden érdemök 's becsök nem egyéb születésnél, titulusnál, kincsnél, egy helyen állni nem kiván; 's ha azok dicsértetnek, ő inkább egészen ismeretlenül 's taps nélkül ohajtja hazafiúi kötelességeit gyakorlani 's folytatni: mert a' szolgaszájból jövő dicséret előtte csak bántalom, — — kinek némelly ajakról rágalom 's gyalázás jobb izűn esik, mint minden magasztalás 's felhőkig emelés eshetnék.

G. Széchenyi István.

Aphorismák Erdélyből. A' házasság kellemetlen tars-ének, ha a' hangok nem egyeznek, 's ha, mielőtt kezdetét venné, a' szeretetnek tiszta harmoniájára nem élesztetik, mellyre ama nagy Alkotó a' sziveket egyezteté.

A' lélekismerettel ugy van, mint a' gyomorral. Mihelyt jelenlétét érzed, már nem vagy többé egészséges.

iffj. Thoroczkay László.

Betűrejtvény.

1) V-vel izes halnak neme,
L-el egy szép kedves neve
Kinek égi báj arczája,
'S csók-özönt oszt kerek szája.

—l—s Turáról.

2) T-vel szobád' melegíti,
Sz-el kedvünk' felderíti,
F-el hevünk hüvesíti
Ha hüs árnyékját teríti.

Keszthelyről S. F.

Előbbi rejtvény: Honművész.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

83.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön october 15kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Somogyi képek.

Frankenburg Adolftól.

Wenn einer eine Reise thut,
So kann er was erzählen,
Drum nahm ich meinen Stock und Hut
Und thät das Reisen wählen.
Claudius.

Somogyvári bucsú julius 22-kén. — A' nap ködös ágyból lépett-ki a' virágtermészetbe. — Már megengedjenek szépnéim! hogy illy érdeketlen contourban állitom-fel képeimet: a' nap ugyan számüzetve marad a' festészet oskolájiból, de annál jobban praetendenskedik a' költők ábrányvilágában; és még is műértő izlésünk azokban minél több természetet, 's ebben több mesterkélést lelni szeret. A' napot egy tisztes költészetből se lehet kirekeszteni, miután ő égisége az egész világ irója és mázolójival örök egyezést kötött, melly szerint ezeknek megengedi, hogy róla irhatnak, t. i. minden jót és dicsőt (mert szabad-e máskép a' nagyokról irni?), érdemeit magasztalják; és ha egy ebédre méltatja őket, melly soványabb a' panegyristák alkalmi verseinél, jótékony behatását a' tudományok minden ágaira hirleljék. Tout comme chez nous! Egyes moecenásaink mennyivel nyomnak többet ezen egyetemes hirbérlőnél!?

A' nap tehát vizes ágyból, mit a' korán beköszöntő alkalmi verseknek lehet tulajdonitni, lépett-ki a' világ teremébe, midőn befogatni parancsoltam. Feleségem, a' tőlem sokszor le és kiénekeltetett seraph-lény, kit földiesen Ninának szoktam nevezni, reggeli pongyolában állott előttem. „Illy korán!“ susogá félálmosan; és rozsvirág szemeit dörgölgeté, mellyek azonban az ujdivatú pesti piperékkel kirepülő szobaleány látására egészen felelevenitve mozogtak kellem-arczában. Illyen az asszony, még a' legjobbik is! mutass neki piperét, és eleven lesz a' félholt is! — Feleségem magát felbucsúzni ment (az Istenért, T. uram! semmi anathemát reám ezen uj kitételért!), és én egy rettenetes hosszú órát, hasonlót ah-

hoz, midőn nem régiben öreg bátyámnak a' „velenczei szappanport“ kellett elolvasni, ásitoztam-el a' rugóstollú pamlagon, melly alattam kinpaddá változott. Heine „Salon-ját“ kaptam kétségbeeső kezeimbe, és verseinél éppen elaludni készültem, midőn a' befutó Teréz azon örvendetes hirrel riasztott-fel, hogy a' tens asszony már az utósó szalagot köti áljához, és lebegésben, az az: indulóban van. Én hirtelen felugrottam és hozzá siettem. Sárgáim egy óranegyed óta erősen kalapáltak a' curialis agyagon, és feleségem valahára a' napernyőt, 's Albach épületes könyvét előhozván kocsiba szállott.

Gombáról Marczali-ig, Somogynak majd legcsinosabb mezővárosáig, nincs több egy magyar litteraturai, az az: igen csekély ugrásnál. A' homok, ezen megrögzött „maradjunk-meg a' réginél“ ugyan szemtelenül ragaszkodik az előrehaladó kocsi kerekjeibe, mellyhez az uton egy darabig elnyuló akáczfák sora éppen ugy illik, mint egy nyomorult irkásznak vizes elbeszélésébe motto gyanánt belészőtt classicus mondások. Mikor remélhetünk valahára jobb utakat!? — „Mi haszonra tartok én négy lovat istállómban — igy feddémeg nem régiben haszonnal ujitni vágyomat egy harminczkét ősü földes ur — ha utaink mindenütt olly jók és egyenesek lesznek, hogy rajtok magam is eltaszithatom hintómat? — és hova lenne vadászkedvem, ha minden mocsárt kiszáritatni, vagy irtásokat tenni akarnék jószágomban?“

Marczaliban G. orvos, egy szerény külsejü, nevelt fiatal ember, ki csak most hagyá-el Pestet, és egy determinált Minkista, hozzánk, az az: hozzám csatlá magát a' kocsisülésre, és Ninámmal jó reggelt váltván, legnagyobb udvariasággal kiragadá kezemből a' lókormányt; mit én ama felvett elvem ellenére „lovadat, feleségedet 's a' t. másra ne bizd“ még is oda engegedék, és magányülő édes kérdőjelemhez (mert nem kérdőjel-e minden jó aszszony, mellyel a' kegyes természet tudakozza tőlünk, ha megelégszünk-e mennyei ajándékival) telepedém-le.

Lovaim a' szokatlan igazgatót el nem akarák fogadni, mint a' vén gazdatiszt komornyik-előjárójit: de az uj ostor ezen, hatalmas argumentum a posteriori, és legvilágosabb okkisértője az emberi akaratnak, csudaerejét kezdé mutatni, és mi mindig tovább jutottunk. Valóban egy baroque nézet! Az előttünk nevelő eszközét helyesen használó orvos sebesen hajtott, mintha egy gazdag betegnek örökösei hivatnák hozzá, kinek ő azonban a' halál helyett kettőnkben az eleven megelégedett teljes életet viszi; balról a' Marczaliaknak ugy nevezett praterján, nehány kifakadni készülő fákból, koresma és tekehelyből, és egy két gazos utacskából

álló erdőn, hova a' köznép dologtalan órájiban öszvetódul, túlérvén, a' boronkai nyirfás fogadott-be árnyéknélküli homokos gyomrába. Régi, de jó az a' közintés: „egyenes uton járni legjobb"; de mi divat szerint élet- és irásmódunkból minden régit, ha jó is, kiküszöbölvén, hogy uj elvünkben consequensek maradjunk, a' széles postautról letértünk, 's rövidebb és könnyebb czélhoz jutást remélve tovább és tovább haladánk. Az ut, előbb jóval téres és egyenes, mindig járatlanabb és gazosabb lön, mint a' pártaunt leány minden esztendővel negédetlenebb; a' nyir- és cserfák sürűn állottak öszve; a' menet szorosabb, és a' lecsüggő gallyak udvariatlanak, mint az uzsorás hitelező, kezdettek lenni. „Eltévedtünk!" monda lassan gúnymosolylyal Nina, és az orvos visszafordulni kéré; de én tájismeretségembe bizván, mint sok tanitó tudományában, mellyet tanit és nem tud, a' visszamenni készülő Titan-Aesculapot egymásra halmozott merész állitásokkal arra igeneztem, hogy szavam után indulna, annál is inkább, miután kelet felé az erdő már már világosodni látszott, 's én végét érni erősen hittem. — G. hitlenül csóválta fejét, 's a' világosság felé tüskén 's fákon keresztül, a' szó legszorosabb értelmében, untatá lovaimat. Csalékony világ! nem hasonló a' pásztorok vezércsillagához, hanem egy mocsári bolygó fényhez, melly kisértve feltünik, mint a' kaczér asszony csudaszeme, és bizonyos vészbe vezet. — Egy félig leboszonkodott 's félig lenevetett óranegyed után áttörénk ugyan a' világosságra; de arczainkon, az enyimen és orvosén, egy hosszú négytagú periodus ingadozott, mellyet minden improvisatori tehetségünk mellett is képtelenek valánk bevégezni; midőn a' reménylett rövidebb ut egy a' határdombra kipanyvázott vadászat-tilalomra juttatott, és az előttünk elnyuló messze taróföldekbe elillant. Az orvos lópárjával megállott; én erősebben boszonkodtam a' nem-ut-csinálókra, és Nina nevetett. „És nem történik illy eltévedés máshol is — kezdé pusztai szóval mondókáját — kivált a' speculatio utáni szerelemben?! Az igaz tiszta szerelem mindig egyenes uton, a' becsület és szerénység el-nem-téveszthető utján, marad; melly ha hosszabb, vagy szigorúbb is, de bizonyos czélhoz vezető: csak a' haszonvágyó, kereskedői sziv választ alattomos utakat, a' pénz és külső fénynek eldugott rókaczammogásait. De mi igen sokszor akad-meg ut közepén a' könnyebben elérni akaró szerencsevadász! Szertelen kivánatai előtt egy határdomb nagyságú háztól eltilalmazó kosár fekszik, és a' hibás számoló kába 's megszégyenült arczczal kénytetik alkalmasb ösvény után nézni!" *(Folytatás következik.)*

ORSZÁG- 's NÉPISMERTETÉS.

Esztergom. *(Végzet.)*

Megerősité József hasonlókép a' régi királyoktól kapott czimerét is a' városnak; t. i. a' fölálló 's az ország négy nevezetesb folyójit képező paizsot — mind két részről erős négyszegű kövekből készült bástyát (a' polgároknak királyuk és hazájok iránti állhatatosságukat képezvén) mind két részen álló veres téglával fedett — tornyokkal-környékezve; melly paizs felső részén látszik még szinte veres téglával fedett, rendbe állitott, az ellenség elüzésére alkalmatos nyitott ablakú — más három torony is; ezeknek közepén a' város kapuja lógó sorompókkal tárva, látható. — Ezen szabadalmakról 's czimerről kapott oklevelet 6-ik Károly császár is Bécsben februar 20-án 1725. megerősité, és helyben hagyá; sőt a' város iránt nyilvánitandó kegyelmének jeléül, miután a' mult század elején Gyöngyös tájékán megtalált, 's f. t. Pray György bizonyitása szerint (Magy. Hist. 2. R. 109. lap.) Robert Károly királytól kapott kettős — 's nagyobb pecsétjével — melly egyik részről: kék alapon, zöld dombon álló, régi alakú, melly vonalokkal bástya alakra épült, a' védelmezésre bezárt ablakokkal és ajtókkal — és veres téglával fedett tornyos erősséget képez e' körül irással: „Sigillum Latinorum Civitatis Strigoniensis" — más részről pedig: szinte kék alapon — magyar ország hajdani czimere három szegű alakban, ezen körülirással: „Secretum Civitatis Strigoniensis" — élhetést is megengedé. — A' város tanácsa még is azonnal a' pannonhalmi szent mártoni apát előtt letett egy nyilvános ellenmondási irományt, mellyben minden idő közben e' pecséttel készithetett irományok sikeretlenségét kinyilatkoztatá. De azzal ezen tul nem is élt, hanem azt levél tárában zárva tartá, 's később a' nemzeti muzeumnak ajándékozá.

Kuklender halála után, ki (1719) a' Ferencz szerzetesek templomában temettetett-el, később pedig neje született Trück Katalin 1722-ben aláirt végintézete szerint ugyan itt lorettoi kápolnát épittete alapitványnyal, hova 1726-ban ide helyezett férjével temetteték, kormányzó lett Schuhknecht Miksa őrnagy, vitézi tehetségű, szelid, 's buzgó keresztény; ki, a' mig Esztergom várát kormányzá, mindent véghez vitt, hogy azt mentül alkalmatosbbá tegye, és olly fényre hozhassa, millyenben volt, midőn azt a' Török egykoron a' keresztényektől elvette. Ez okból a' keleti részről egész északi várfokig a' bástyákat mind kijavittatta, valamint az itt közlött képünkön látható várkaput, mellyhez egyedül a' hidon volt járás, ő ujittatá-meg, mit e' folirás is bizonyita:

Carolo VI.
R. I. S. A. G. H. B. R.
Porta MoenIaqVe arCIs
IstIVs Ita DeCorI noVo
restItVta.
Maximiliano de Schuknect
Generali Vigiliarum
Fortalitii hujus Praefecto.

Midőn e' nagylelkű férjfiú a' vár bástyájit javittatná, találtak egy fára festett Maria-képet, mellyet ő kitisztogattatván tisztelni szokott, 's ezen képet később, az 1506-ban Bakács Tamás esztergomi érsek által készittetett, igen csinos faragású, veres márvány kápolnába — *) tétetté köz tiszteletül; minek következésében minden nap szolgálandó szent misére és szombati litaniára alapitványt tett. Ezen képet később 1760 körül az akkori vár-kormányzó Erős Adám egészen ezüstbe foglaltatá, 's igy tiszteltetik mai napig is. — Schuhknecht sisakja és mellvasa emlékül most is láthatók a' várban; tetemeit 1732. kivánsága szerint ezen kápolna alá tették, melly helyét az uj sirboltban is 1823. megnyeré.

Az esztergomi várat később Maria Therézia gróf Barkóczy Ferencz primásnak ajándékozá vissza, ki lépéseket tett azonnal, hogy lakását, és káptalanját ismét eredeti helyére vissza hozhassa. Több helyen szétdulatta a' bástyákat; a' vár terét, hogy az általa épitendő fő templom- és fényes lakásnak helyet készitsen, megnagyobbitá. — 1764-ki majus 2-kán dült-le Jób basilicájának még eddig fenn álló egyik tornya, mellyről szokták volt a' Törökök „Hosdá-jok által (kereszténvektől „bőrharangnak" neveztetett) a' „Hallá-t! kiáltani. — Barkóczynak e' jeles szándékát félbe szakasztá kora halála, 's egyebet az elkezdett terveknél és a' most

*) A' fő templomnak nagyobb részét elronták a' Törökök, 's más minden egyházi épületeket megfertőztettek, szétdultak; de megkegyelmeztek ezen kápolnának, mellyet ők tulajdon moseá joknak használtak: mit mostanság is az oltár aljából kivésett kereszt-jel, és az oldalfalra, melly szintén márvány, mindenféle karczolt török nevek valósitnak-meg. — E' mind architecturai mind szobrászati igen jeles régiségünknek részenkénti rajzát igen kivánatos volna a' t. közönséggel közelebbről megismertetni: mi annál is inkább eszközölhető, mivel (M. I. barátom szemtanúsága szerint) t. t. Horváth István ur birtokában van ama nevezetes 's egykoron itt Esztergomban ragyogott nyelv- és rajzmesterünk Révay által készült pontos ábrázolatja e' kápolna belső rész inek; 's ezt a' hazafiúi áldozatoknak példaadójától bizonyosan elnyarhetné a' közjónak előmozditója.

pinczére fordittatott kapunál nem létesithetett. — Később azután boldog emlékű Maria Therézia 1768-ban kezdett és 1771. elvégzett csinos templomot épittetett itt. Végre Rudnay Sándor a' boldogult 65-ik érsek és 13-ik bibornok 1820. kezdett nagy költségű munkálása alkalmával mindent szétdulatott, és az egész várnak uj fényt adatni szándékozott; a' káptalant Nagyszombatból, hova az Pozsonból a' Törökök elől hordozkodott, Esztergomba vissza hozta. De ezen örökemlékű fő pásztornak iparkodásai, költsége, és fáradozása sem értek czélt; mert a' nagy munkát 1831-ki september 12-kén az élők sorából kiszólittatása félben szakasztá.

Birkés Endre.

INNEPLÉS.

Romai lakodalom.

Ha a' Romaiak vak pogányok voltak is, szent volt nálok a' házasság. Nehány irók adatai szerint Romában 500 évig nem történt házasság-elválás; de ez Roma arany korában volt csak, 's később gazdagság, és bujaság lett a' romai erkölcs fő vonásává. — Minden egyes nép szokása legkitünőbb fényben a' menyekzői szertartásoknál ütközik szemünkbe; mert az ebbeli szokásokat egyik század a' másiknak hagyja örökségül. — A' rég elavult szokások nekünk ugyan nevetségeseknek 's babonásoknak tetszenek; de tisztán tükrözik az akkori időnek izlését.

A' romai menyekzőt mindig eljegyzés előzte-meg. — Ebben a' fődolog a' házasulandók viszonyos vonzódásuk volt; ha ez nyilvánittatott, 's a' szülők benne megegyeztek, kész volt az eljegyzés. Előjöttek ezután a' bizonyságok a' mennyasszony atyjának házába, 's a' jegyző megirta a' szerződést. A' vőlegény, jegyesének egy vas — később arany — gyürűt adott-által, 's ajkára egy heves csókot. — A' gyürűt a' menyasszony bal kezének negyedik ujára vonta; mert köz hiedelem volt, hogy ezen ujból legrövidebb uton megy egy ideg a' szivhez. — A' csók nem volt a' régieknél csekélység; a' menyasszony az által többféle jogokat nyert. — Ha a leány, eljegyzése után, valamelly más férjfitól hagyá magát megcsókolni, vége volt a' menyekzőnek. Plutarch beszéli, hogy a' kemény erkölcsbiró Cato, Manlius tanácsnokot a' senatusból azért küldte-ki, mivel tulajdon nőjét lánykája jelenlétében csókolá-meg. (Ez nálunk már nem bün!)

Most a' menyekzői nap határoztatott-el. Nagy megfontolás kivántatott ide. — Az időt a' Romaiak boldog 's boldogtalan napokra osztották-fel. Egy esztendőben 36 szerencsétlen nap számláltatott. Ha valamelly napon nagy szerencsétlenség érte a' házat, egy Romai se tartotta azon menyekzőjét. Az egész majus hónap bal előjelentésű volt.

Bár szerencsésnek tartatott az elhatározott menyekzői nap, még is egy a' jóslásban jártas papnak tanácsa kivántatott-meg az auspiciumok, vagy előjelentések szerint. A' pap kiment a' városból, 's figyelt, mellyik felől jőnek repülve a' madarak, 's milly hangot lehet reptökben hallani; mert a' régiek a' madaraknak magos röptéből azon hiedelmet vonták, mintha azok, istenek tanácsából, az emberek sorsa felől nehány

szót felkaphatnának; ez okból minden köz vagy házi fontos foglalatosság kezdeténél először is a' madárjóslók vonattak kérdőre.

Ha az istenek tetszésöket mutatták a' házasságon, elkezdődött az ünnep. A' menyekző előtti nap már ünnepi volt. A' menyasszony — gyakorta alig 12 éves — a' házi isteneknek és szerelemistennének áldozta gyermeki prémzett felruháját, a' keblén hordozott arany szivecskét, játékait 's bábjait. Ezután előhozatott a' menyekzői öltözet. A' menyasszonynak hosszú fehér, bibor rojttal, vagy szalaggal kihimzett ruhája, derékban pamut-övvel erősittetett meg. — Haja két egyenlő részekre osztatott; de ez nem történhetett közönséges fésűvel, hanem olly lándsának vas hegyével, mellyel már valamelly gladiator vagy közvivó, az amphitheatrumban megöletett. — Egy illy lándsának mindenféle erő 's magusi jelentés tulajdonittatott. Az elvált hajak ujolag hatra oszlottak, 's ezek bodrokban konyultak-fel. Feltétetett erre a' virág-koszorú, mellyet a' romai leányka különös szép művészséggel értett fonni. — Mindennemű illatozó fűvek köttettek belé, mint majorana, 's a' többek köztt petrezselem is. A' virágkoszorúból a' menyasszony képére egy tüzsárga szinű fátyol függött-le; czipői hasonszinűek valának. Az öv és fátyol megkülönböztető jelei voltak egy romai menyasszonynak.

Korán reggel tiz bizonyság jelent-meg a' menyasszony házánál. A' főpap véghez vitte az ünnepi szertartást. Az isteneknek lisztet és sót áldozott. Egy kenyeret nyujtott-által az egyesülendőknek, kik abból, hazasságuknak leendő szoros fennállása bebizonyitására, ettek; elmondta ezután felettek a' főpap szertartási szavait, mellyeket nem közölnek az irók tökéletesen. — Később a' menyasszonynak férjét mintegy megkellett venni — 3 arany darabért. Az elsőn megvette férjét; másodikon ama szabadságot, hogy férje penateseit (házi isteneit) ő is tisztelhesse; harmadikon a' keresztutak istenének kegyét, hogy bemenetét férje házába szerencsésitse. Az egész menyekzői nap különféle istenekhez intézett áldozatokkal ment véghez; különösen tiszteltetett Juno, mint a' házasság istenasszonya. Legrégibb időkben fő menyekzői áldozat egy sertés, később két évű bárány volt. Mi előtt az allatok oltáron elégettettek, a' pap mindegyiknek epéjét félre hajitotta, hogy ez által az egyesültek köztt minden keserűségnek elháritását előre jelentse. — Erre a' menyekzői pár az áldozott állatok bőrére ült annak emlékeztetésére, hogy egy iparkodó gazdaasszony első foglalatossága a' gyapjúszövés legyen, 's hogy az aranykorban a' gyapjú szolgált egyedül az embereknek ruházatul. *(Végz. köv.)*

KÜLONFÉLE.

Szilárd caracter rabszolgában. Nehány nappal ezelőtt — igy ir egy new-yorki hirlap — valamelly ember három rabszolgát vásárlott: egy férjfiút, ennek feleségét és gyermekét. A' rabférjfiúnak nem tetszék a' vevő, 's eleve kijelenté, hogy neki soha se fog dolgozni; de a' vevő mindezek ellenére is megveve őt. A' daczos rab ezzel kiment az udvarra, 's jobb kezét egy törzsökre tevén azt szekerczével egyetlen egy vágással elcsapta.

Jegyszegés büntetése. Newyorkban nem régiben egy asszonyság 1,000 dollar pénzbirságra itéltetett azért, mert jegyváltását

megszegvén jegyesérŏl lemondott. Liverpoolban ellenben egy hasonló vétségŭ asszonyság 1 schilling birságot vala köteles fizetni.

Hires narancskertek. Thiersch urnak görög országból irt levelei szerint a' leghiresebb narancskertek Hagios Johannes (Sz. János) helységében, Pelopponesusnak Eurotas völgyében vannak. Azon helység maga egy milliónál többre menŏ, és pedig legnagyobb 's legszebb portogallót, vagy is narancsot termeszt évenként. Azon háznak, mellyben ŏ szállva volt, narancs-kertjeiben a' jól mivelt 's öntözött fák, nagyságuk és szépségökre nézve, csudaművek voltak, mellyeknek virágokkal és gyümölcsökkel megrakott és egymásba fonódott ágaik sürŭ lugosfedelet képzettek. Egyetlen csomóban 21 egymást érŏ nagy arany almát számolt ŏszve a' tudósitó. Ugyan ezen fa azon esztendŏben maga egyedül 5000 gyümölcsöt fizetett.

Visszásrejtvény.

Tisztes éltŭ jámbor ember neve vala mindenkor.
Számlált illyent, férjet és nŏt, a' jelen és hajdan kor.
Tisztje: erényt tanitani, jót és hasznost hinteni,
A' gonoszra vetemültet jobb pályára inteni.
Lelsz mindenütt, kivált Olasz és Spanyolnak honjában;
Neveznek igy sok nemest is a' jó magyar hazában.
Bár milly oldalról mondjad-ki e' három betŭs szócskát,
Egyiránt hallod hangzani a' rövid egy tagocskát.

K. J.

Elŏbbi rejtvény: 1) Viza 'sa't. — 2) Tüz 'sa't.

Előfizetési figyelmeztetés. Közelitvén a' Pesten tartandó novemberi vásár ideje, melly egyszersmind biztos alkalmat szolgáltat előfizetési pénzek felküldésére, e' lapok kiadója tisztelettel figyelmezteti a' haza leányait 's fijait, kik a' Regélő-Honművészt jövő 1836*-ik esztendőre is járatni ohajtják, hogy a' szokott előfizetési dijt vásári alkalmak által egyenesen hozzá felküldhetik. A' folyóiratból jövendőben is minden héten eddigi alakjában két iv, mellette hetenként egy divat kép (a' körülmény kivánsága szerint kettő is) jelenend-meg. A' mellékes műtárgyaknak mint hangművek, arcz- és tájképeknek 'sa't. számát, valamint most folyó fél évben is, előfizetőink számához fogjuk szabni. A' folyóirat dijja mostani marad.*

Tudósitjuk egyszersmind a' t. közönséget, hogy a' mostani 2-dik félévi Regélőből még nehány teljes számú példányt meg lehet szerezni. Mind a' kiadó hivatalban mind Tomala műáros urnál még nehány eladó példány találkozik gróf Széhenyi István, Kántorné, Dériné asszonyok 's Megyeri ur arczképeikből, és a' „pesti tárogató, magyar dalnok, varázshangok a' Szerailból" czimű hangművekből, mellyeknek egyes példányai 24 pengő kron árultatnak. Nagyobb számra tett rendelmények felől a' kiadó hivatal előre tudósittatni kér.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utcza 612.

84.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap october 18kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Somogyi képek. *(Folytatás.)*

Napoleon-waterloo-i hosszú arczczal állottunk vagy inkább ültünk mi is a' határdomb előtt bizonytalan elveket döntögetvén. Az egész vidék mágusi nimbusba öltözött, az az: a' buda-pesti német ujság rejtett-szavaiba, és semmiképp sem akart szemeimnek ismeretes lenni; mig végre a' kocsiról leszökvén egy szemüveges nyomos kémlelet után félig eldugott gyóta i puszta, mint a' fátyol alatti márványkebel, kérkedék előttünk, és már bizonyos utat mutatott. Sárgáim vizesek voltak, mintha minden szerelemverseimet rájok öntöztem volna; az orvos hitlen főcsóválását ismétlé, midőn Ninám ellenző szájára tevén kezemet, őt tovább hajtani kértem. Végre még is, áthágván nehány csekély akadályokon, u. m. a' tegnapi szél által kidöntött három fán, egy széles határ-árkon, tizennégy holdig levő taróföld megyéjin 's a' t. Csömendnél a' postautra, vagy is inkább az afrikai homokpuszták egyikébe süllyedezénk. És mikor fogunk rajtad is örülni te embert és lovat kifárasztó csömendi és niklai postaut!? Mikor fog rajtad is megszünni ezen menés haladás nélkül? Mikor látunk kőrakásokat és utcsinálókat kövek 's utcsinálók nélküli hosszú járásodon? — Valóban a' lüneburgi vagy gödöllői homok a' mainál csak ugy férhet-meg, mint a' keszthelyi kőfaragó sirköve Thorwaldsen Apollója mellett: milly igen csekély és látszatlan az; milly nagy, és mély behatású ez!

A' tájék, ha azon hypothesist állitjuk, hogy itt nincsen homok, nem kellemetlen. Az erdőhez balról közelálló csinos és téres urilak, a' nyárfák közül kimosolygó Nikla — classicus Berzsenyink szülő helye — és a' távulról kéklő Balaton hosszú hegysorával, Szigliget, Csobáncz és Szentgyörgy megrázó emlékeivel furcsa ellentiséget mutatnak a' jobbról leláradó Somogynak komoly és gondolkodó magányaival. Állitsák kegyneim! egy mákvirág arczú, égszemű, nyárfa termetű, életet és bájtlehelő csudaleány mellé, ki egy szóval éppen ollyan, mint kellem-önnék, a' hideg padlás-szobában egyedülies, bokros arczú béres-költőt, mint rágja-el ma már kilen-

czedik tollát egy beköszöntő iktatási versecskén; és ha nem egész, de még is hiven utánozni akaró mássát nézhetik a' kólya oldalait kisérő tájkörnek.

És még is szeretem én ezen szomorú magányt, felelevenült szivem érzéseinek első tanúját; szeretem elmult gyönyöreim kora-mennyével körülövedzeni a' nagy puszta virányt, hova a' természet nekem egy szép virágot ültetett, melly varázsihleténél örök életet igért: de a' hiven ápolgatott virág, fiatal keblem első szerelme, igen hamar lehullott, és egy nagy sir volt nekem a' vidék, mellybe setét búmat eltemetni akartam. Sokáig hordoztam én ezen bút, sokáig neveltem szivem mélyében; és azért szeretem e' vidéket, azért kedvesek nekem kiholt kellemei, mert itt dobogott hevesebben szivem, itt sirtam először édes-keserű könyüim'.

Hova felhők olly sietve?
„Láthatáron túl!"
Ti elmentek; de napomra
Setét vész borul.
Hova madár szép daloddal?
„Hideg égen túl!"
Szerelmemnek rövid hangja
Örök búba fúl.

Hova szellő rózsáimról?
„Puszta kerten túl!"
Mint a' bimbók hervadoznak,
Örömem lehull.
Hova gallyak házam felett?
„Kopár földön túl!"
Életfám is ki van döntve,
Többé nem virul.

Mind elmennek ők lakomnak
Bús virányirul;
Velek szökik árva szemem,
'S könyekbe borul:
Nem mehetek; mert ha mennyét
Elveszté a' szív,
Csak a' tájhoz, hol az letünt,
Marad holtig hív.

A' gondolat ugyan nem uj, mert a' thema igen közönséges, de bő és jutalmas. A' szerelem egy mindenektől befogadott kedves thema, mellynek változatait még a' leggyengébb dilettans is prima vista eljátsza.

Berzsenyink, mint a' hozzá hivatott orvos beszélé, ma éjjel igen roszul érzé magát. Nem volna-e ezen veteranus költő halála ismét egy sokáig ki nem pótolható kár gyermekségéből már már kilépdelő litteraturánkra nézve? Mért nem örök életet a' lángésznek? A' derék letapodva a' pulyaság dagályait, egeket kér; és elnyerheti-e, ha halandóságot hordoz tökélyre vivó keblében? Tettei kevéssel élnek utóbb elhunytánál, és sokszor nincs még eltörülve neve mohlepte sirkövén, midőn régen kimult már emléke a' szivekben.

És valahára a' ki nem ir- és irt- ható homok codáját decrescendo elvégezvén, a' leomlani kezdő husz-urasági csapszékek régiségeit — mellyek ugy állottak, vagy is tántorogtak itt, mint az unalmas menuett háromfertályait félbeszakasztó pausák — elhagyván, tiz óra felé a' somogyvári határba értünk. A' tájék mindjárt kellemetesb 's az ut könyörületesb kezdett lenni. Négy dolgot akartam eddig kerülni mindig a' nélkül, hogy a' fatalis sors őket minden alkalommal nem vetette volna nyakamra: öszvejönni egy gazdag tudatlannal, ellenségünkkel az asztalnál szemköztt ülni, egy kaczér asszonynak hódulni, és csinálatlan uton járni!

„Ah! milly gyönyörű kilátás!“ susogá Ninám, midőn mind az öten szabadabban tudtunk lihegni, és az orvos diaetai gyógyszerét, mellyet a' világ minden lovai ostornak neveznek, az az: ismernek, félre tevé. Egy virágos rétvölgy gördült-fel előttünk, midőn a' várallyai pusztán tul az ismeretes dombon leereszkedénk; hosszú csatornák hasitják keresztül a' buja fűvel megterhelt rétet; nehéz kepék hevernek a' kirablott szántóföldeken; jobbról Öreglak verestetejű templomával, a' Kupa-hegy hesperidai gyümölcskertjével; balról a' sürű, földig lecsüggő Breza, az ujonnan épült malom, és a' hegyek közé vonult Pamuk, nevető és kimosolygó, mint a' futó leány arcza, ha biztos menedékből csintalan imádója után néz; — valóban elragadtató bájos látvány! A' szép mythosz korán eltünt édenvilágában gondolja magát lelni az utazó; isteni álom egyesül a' gyönyörű valóval, és — de tudom-e méltán leirni érzelmeivel a' varázstájat, ez eleven de képzelhetlen panoramáját Somogynak!? — Lehet-e Rafaelnak madonnáját égi szerelmében gondolni, és nem látni? Lehet-e a' tizenkilenczedik századbeli leány karját felruhája alatt elképzelni, ha az előtt fedetlen havát vállainkon nem csudáltuk?! Az előre sietö férjfiak vasárnapi bundájokban, és a' felcziczomázott asszonyok tisztes egyentiségben állottak az innepélyes vidékhez; és szív-emelően kongottak-le a' nem egészen tiszta harangok, 's minden embert, nagyot kicsinyt, behivnak vala az Isten kegyes lakjához, a' béke, egyesség, szeretet csendes hajlékába.

Vigan, mint tele csürben a' gazda, hajtottunk-fel a' hosszú kasztéldombon, és az akácz-alléen keresztül a' vendégeket mindig szivesen látó V. ur téres udvarán, mint biztos kikötőben a' hajós, álláspontot találtunk. — Az asszonyok csókkal, mi egy szives kézszoritással köszöntők egymást. Itt, ha tulságosabb akarnék lenni, mint már eddig voltam, egy hosszú értekezést tarthatnék az asszonyok között olly igen divatba jött csókváltásról, és őket ekkor egy rövidlátó festészeti recensensnek nevezhetném-el, ki hogy

a

a' kép hibájit kitapogathassa, azt igen közelről szokta megnézni; de akaratom ellen is elhallgatok nem csak azért, mivel gyalulatlan észrevételeimet sokszor ollyan arczok és levelek követék; és mindig hálátlan merény marad az asszonyokról, mint a' nagy urakról, puszta igazságot irni: hanem leginkább azért is, mivel feleségem a' többi asszonyokkal már a' bucsút megnézni, az az: látni és látszani készül, és nekem, hogy valahára elbeszélésem czimzetével összetalálkozzam, 's udvariságomat mutassam, őket kisérni kellett. A' bucsút, mellyre olly sok ember öszvejön, hogy semmit se tegyen, csak látnom kellett, ha leirni akarom; azonfelül Ninám már otthon elkészite engemet, vagy inkább erszényemet nehány szükséges apróságok vásárlására, mit mi férjek azonban szükségtelen drágaságoknak szoktunk nevezni; (de nem értünk mi ahhoz; — soha sem akarjunk szigorúbbak lenni asszonyainknál, és örüljünk, ha azok három bucsúból egyet elhagynak, hol illy szükséges apróságokra pénzt nem adnak) 's igy ellátva egy jó izű másod-reggelivel a' heves nap daczára is utnak, az az: pornak indultunk.

Szivesen emlékezem mindig azon jó időkre, midőn elhunyt apámmal egy iszonyú borczégért tüztünk-fel a' vendégszerető plebanus éjjel nappal tárva álló kapujára, és vizzel töltött hordókat vontattunk udvarára, hogy, a' mint dévajkodva állitottuk, a' vendéglőnek bora olly hamar el ne fogyjon. — Azóta igen sok változott itten: elmentek ők mind, kiket szerettem, egy ismeretlen de szebb hazába, a' világ, ész, 's öröklét sugárhazájába; csak a' derék plebanus él még annyi kedveseim közül, ki volt örömeimet felkölti mély sirjából, és a' multnak gyönyörű képeit előhozván hiven tartja egy perczenetig felrázott és magát olly örömest megcsalni hagyó keblemben: mint a' ledült falak felett épen és erősen áll az őrtorony óriási órájával, melly, biztosan szóll-le a' pihenő utashoz, ha bár el is multak szebb napjai; hangja szomorúbb, de még is romlatlan maradott.

És most hosszú idő óta ismét beléptünk a' még mindig nyitva talált kapun, 's az előnkbe jövő háziurtól régi nyájas arczczal fogadtattunk. A' téres udvar tömve hintókkal, az ebédlő vendégekkel. Többnyire ismerőseket köszönténk. Az asszonyok leültek a' kerevetre; feleségem körül egy juratus tánczolt, ki nem régiben hagyta oda Pozsont, honnét leendők lehetőségén kivül kevesebbet hozott-le, mint Bias őt számüző hazájából; én pedig a' mellékszobába a' plebanus bibliothecájához szökeltem. Milly édesen valék meglepve, midőn a' mellette álló asztalkán barátságos egyetér-

tésben láttam heverni hazámnak majd minden jobb folyóiratait: a' Regélőt, Jelenkort, Rajzolatokat, Fillértárt, és Meyer universumát, a' mellyeket, mint később érthetém, a' helybeli tisztek a' plebanussal hordatják, és felcserélve egymásnak olvasni küldik. — Mi szép és nemes áldozat a' felelevenülő litteratura zsámolyán, és milly kitünő bizonyitványa ez honi miveltségünknek!? Somogy, mellyre az alacsony rágalom szeret csak örök álmot hazudni, mint önhasznot szokott keresni a' nagy tetteket mozditó hazafiban, — és benne a' csekély eldugott falu, egy levél a' százas tölgyfán, nem nézhet-e büszkébben-le sok honi kőrakások bolygó csillagként elfutó koresvérű iparára, minél többet nyujt itt három lelkes Magyar kimért vagyonából a' közjóra, mint a' pompás semmibe pazérlani értő gazdag herék valaha szentelni akartak?! — Hallgatok, hogy ne sértsek!

„És tisztelendő ur a' dámák ujságát is hordatja?“ kérdé dévajkodva feleségem, kit hozzám beinték, a' csemegét kináló háziurat, és a' pamlagon heverő divatos naplopót üvegelte a' Regélőben. —„ „Vasárnapi szép vendégnéimnek, kik már egyebet is készülnek tudni, mint tüzhelyök és libáik erényeit!“ “ válaszola gyenge ironiai mosolylyal a' felszóllitott. „Az én feleségem igen szereti ezen ujságot, bizonyitám én; leginkább a' Honművész utósó nehéz értekezéseit szokta mesterileg felfogni!“ — Nina szemei, valamint ha a' fellegtelen égből hirtelen lerepül a' villám, büntetést igérve reám estek, 's én elhallgattam. — Ezen szempillantatban megkondultak harmadszor és utójára minden harangok; t. i. ez ideig csak kettő, mellyek közül a' sopran régóta orvosolhatlan rekedtségben szenved néhány meghűtések és hasitások miatt: és még is olly szivesen, olly szolgálatra készen szóll-le ingovány állásáról a' felszóllitott, mintha jelen énekesnéink körébe nem is tartoznék, kik egy erőtetett trillát két hónapig szoktak közönségesen meggyászolni egész fizetésök pontos járulásával!

Mi is besiettünk a' misére; de milly kinos és fárasztó bemenetel a' vasárnapi bundákon, és az „eau de Vienne 's de rose“ finom szagát még hiréből sem ismerő határtalan asszonyokon keresztül; milly izetlen lökések 's dörgölésektől kisért szökések, hasonlók a' hazánk világosulni készülő egén felbukó fiatal iró bogácsos utjához, ha éretlen recensensek, vagy óvilági sentimentalismus ragaszkodnak előre törő szárnyatlan pegasusa lábaiba!

(Végzet következik.)

INNEPLÉS.

Romai lakodalom. *(Végzet.)*

Az éj beérkezvén az egész menyekzői társaság ünnepi menetben tért az ifjú férj házába. A' menyasszony most anyjához, vagy ha ez már meghalt, egyik atyjafijához menekedett, 's csak ennek karjából kelle most a' vőlegénynek jegyesét elrabolni. Roma azon legrégibb korának emlekezetére történt ez, midőn Romulus 's ennek vad csordája orozva rablák-el anyjaik karjai közül a' szabini szüzeket. Tudjuk, hogy ezen merész tett nagy hasznot hajtott a' köztársaságnak. — Erre egy orsót, rokkát, 's gyapjút ragadott a' menyasszony kezébe, és elhagyta a' szülői lakot. De sem ennek, se jövendő lakának küszöbét nem érinthette lábaival; azért lebegve két fiatal legénytől emeltetett által. Az egész menet igy volt rendezve. Előmentek a' fáklyahordózók, ezeket követte egy sereg füttyös, fuvolás, trombitás, czimbalmos, 's más hangászok, ezekután az első vőfél fenyő-fáklyával; ezt követte két más vőféltől vezetve a' menyasszony; utána a' völegény, ön 's jegyese rokonaitól környezve; ezután végetlen gyermek, leány, rabszolga, 's rabszolgálók tömege, 's az Io, Io, Hymen Hymenaae vagy Thalassio, Thalassio, örömkiáltások emelkedve tölték-be a' levegőt. Egy ifjú, ki Camillusnak neveztetett, vitte az ifjú gazdaasszony varróeszközeit; mások utána, rokkájit, tükreit, ollóit, szalagait, fésűit, hajtőit, vetélőit, és többféle eszközeit, 's nagy lárma és zajongás köztt követték az ünnepi menetet.

Az ifjú férj háza fel volt ékesitve, világitva; gallyakkal 's pamlagokkal gazdagon czifrázva, különösen a' ház- ajtó felei mindennemű virággal voltak megrakva. — A' menet ide érkeztekor a' menyasszony férje ajtófeleit pamut szalagokkal övezte át, 's bekente zsirral. — Ennek kellett minden rosz lelket a' házból kiüzni. — Megjelent a' házmester, 's a' menyasszonynak egy csomó kulcsot nyujtott-át, ki ezeket egyik szolgájára bizta; most átemeltetett az ajtóküszöbön, de ha megérintette ezt lábával, szerencsétlen előjelenet volt, mert a' ház küszöbe Vestának, a' szüzek istenasszonyának, volt szentelve.

Most megkérdeztetett az ifjú nő „ki legyen?“ 's igy felelt: „Hol te vagy Cajus, ott vagyok én Caja! hol te az ur és atya vagy, ott én asszony 's anya vagyok; ha te gazdag vagy, én is az vagyok, mert mindenünket megosztjuk.“ — Az uj gazdaasszony Cajának neveztetett, a' régi Tarquinius Priscus király nőjétől, ki Caja Caeciliának, vagy Tanaquil-nak hivattatott, 's igen ügyes gyapjúfonó és gazdaasszony volt.

A' szoba belsejének egyik oldalán lángoló tüz, a' másikon egy medencze forrás-viz volt. Mind a' kettőt megkelle az ifjúpárnak érinteni. Több okai hozatnak e' szertartásnak elő. A' tüz és viz a' fő elemek, mellyekből minden lett; mások a' két elemet a' tiszta házassági élet jelképének nézik. Ez alatt a' ház előtt porrá égették a' lángoló fáklyákat; mert ha ezek az ifjú férj ágya alá juthatának, kora halálát előre jelenték-meg, azért azok egészen megsemmisittettek.

A' menyekzői lakomához ültek ezután a' vendégek, kiket mindnyájokat virágkoszorú ékesitett; a' hangműszerek riadoztak; a' fiatal pár ősei hős-dalokban magasztaltattak.

Lakoma után a' vőlegény minden vendéget megajándékozott a' hozzá hozott ajándékok megtéritésére, mások tőle borostyánlevelen mákos süteményt nyertek, 's a' házat körző fiatalság közé tele marokkal diókat hajitott. Ez azért történt, mivel a' diók Junónak voltak szentelve, vagy az aranykor emlékezetére, hol a' gyermekek az ünnepi Saturnalékban diókkal jatszadoztak, vagy annak kinyilatkoztatására, hogy ez által minden gyermeki játékkal felhagy, 's komolyabb dolgokkal foglalatoskodik.

A' menyekző utáni nap áldozatokkal, és szent szertartásokkal mentle, 's ezek köztt az uj nő mint uj házi gazdaasszony forgolódott, férje pedig házi isteneit 's oltárait megosztva tisztelé vele.

Alkonyatkor a' férj uj lakomát adott, hol az asztalon 5 nagy viaszgyertya lángolt az öt istenség tiszteletére, kiknek kegye legszükségesebb a' házi életre. Ezek voltak Jupiter, Juno, Venus, Svada, és Diana. —

Ezen szertartások ugyan a' jelenkor inyéhez kevesbbé alkalmazhatók; de ha ujra megemlékezünk, hogy 520 év alatt egy házassági elválás se történt, 's az első Romai — Spurius Carvilius Ruga—ki szeretett nőjétől elvált, csak egy, az erkölcs-birók előtt letett, eskü következésében cselekedte azt, szivesen megengedünk a' régi Romaiaknak, hogy nálunk tudatlanabbak voltak. K.

KÜLÖNFÉLE.

A' boszúálló czethal. Midőn „Essex" nevű amerikai hajó a' déli csendes oczeánon czethalfogással foglalatoskodnék, 's csaknem az egész legénység csónakokon künn vadászna, egyszerre valamelly igen nagy czet neki megy a' hajónak, 's olly hatalommal csap a' hajó orrára, hogy gerendáji legott elváltak, 's a' viz szinére usztak. A' czet kevés váratra ismét megjelent, 's olly dühösséggel csapá fejét a' hajó derekára, hogy azt legott bezuzá, 's a' hajó tüstént tele lett vizzel; a' hajón még hátramaradt nehány emberek hamar csónakra ülének, 's csak igen nagy bajjal hozhattak magokkal némi enni valót, mielőtt a' hajó egészen elsülyedt. De a' száraztól sok száz mértföldre levő legénység nem evezhetett-ki, 's egy csónakon kivül a' többi mind részint éhség részint habok prédája lön. Amazt valamelly hajó vette magához, 's már a' rajta levő emberek száma csak három vala, a' többi mind elveszett.

Javitás. Az europai módra formaruhásitott török katonák az utóelőtti nyáron fehér pantalonokat kaptak vászonból, ugy készitve, hogy azokat télen által is lehessen viselni. De a' tél kevessé szigorú levén a' katonák panaszkodni kezdének a' pantalonok ellen. A' seraskier meghallgatá a' panaszokat, 's hogy a' bajnak véget szakasszon, azokat — kékre festeté. Már most eléggé melegek voltak.

JELESMONDÁS.

Művész.

Mikor a' mű mestere bátor,
Kézzel ügyes képét kiteremté, és az időnek
Nézésül kitevé — mosolyogjon bár az egész föld,
Vagy gúnyolja művét — ő bátoran áll, és — hallgat.

Garay „Csatárjából" közli S...y Ágnes.

Elősejtés.

Titkos elősejtés így inti utában az embert,
Hogy látná vesztét, a' melly éltére jövendő,
És ő megy botorul rövid észszel sorsa elébe.

Baksay.

Hazafiság. Kiki áldozzék, a' mivel tud. A' jó hazafiság első virtus, első kötelesség. Szivvel, észszel, értékkel tölthetjük ezen édes kötelességet. Háromszor boldog, ki mind a' hárommal áldozhat! Háromszor átkozott, ki mind a' hárommal bir, 's egyikkel se cselekszi.

Kisfaludy Sándor.

Nemes ifiak kötelessége. Korunknak nemes ifjai azt vélik, hogy mivel nemesek és vagyonosok, elme-miveltségre nem szorulnak, és a' gyüjtésnek drága idejét lelket 's testet gyilkoló üres mulatságokra pazérolhatják, minthogy tőlek senki se követelhet valamit, 's mivel ők senkinek se tartoznak valamivel. Nem ugy Te, fiam! Tudd meg, hogy éppen, mivel te nemes származatú 's gazdag vagy, a' hazának rajtad nagy követeléseket tenni van igaza, te az emberiségnek nagy adósa vagy, és e' tartozásaidat csak illő tettekkel róhatod-le.

Thurzó György fijához irt levelében a' 17. szban.

Gnomák. Könnyen kerüli a' veszélyt, kit ártatlansága véd.

Ki magának barátja, tudd-meg, hogy mindenkinek is barátja.

E' szók: „ismerd önmagadat" nem egyedül büszkeségünk kisebbitésére mondattak, hanem hogy jó oldalainkat is ismernők.

Cicero után B. F.

Kérdő rejtvény.

1) A' három király közül mellyik volt a' szerecsen?
2) Ki született még az uj testamentum idejében, 's még se halt-meg?
3) Mért tekint a' nyúl vissza, ha a' kutyák kergetik?
4) Miféle emberek vesznek-el mindent szájunk elől?

Elébbi rejtvény: pap.

Előfizetési figyelmeztetés. Közelitvén a' Pesten tartandó novemberi vásár ideje, melly egyszersmind biztos alkalmat szolgáltat előfizetési pénzek felküldésére, e' lapok kiadója tisztelettel figyelmezteti a' haza leányait 's fijait, kik a' Regélő-Honművészt jövő 1836-ik esztendőre is járatni ohajtják, hogy a' szokott előfizetési dijt vásári alkalmak által egyenesen hozzá felküldhetik. A' folyóiratból jövendőben is minden héten eddigi alakjában két iv, mellette hetenként egy divatkép (a' körülmény kivánsága szerint kettő is) jelenend-meg. A' mellékes műtárgyaknak mint hangművek, arcz- és tájképeknek 'sa't. számát, valamint most folyó évben is, előfizetőink számához fogjuk szabni. A' folyóirat dijja mostani marad.

Tudósitjuk egyszersmind a' t. közönséget, hogy a' mostani 2dik félévi Regélőből még nehány teljes számú példányt meg lehet szerezni. Mind a' kiadó hivatalban mind Tomala műáros urnál még nehány eladó példány találkozik gróf Széhenyi István, Kántorné, Dérné asszonyok 's Megyeri ur arczképeikből, és a' „pesti tárogató, nemzeti dalnok, varázshangok a' Szerailból" czimű hangművekből, mellyeknek egyes példányai 24 pengő kron árultatnak. Nagyobb számra tett rendelmények felől a' kiadó hivatal előre tudósittatni kér.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

85.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön october 22kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Féltékenység szomorú következése.

(Igaz történet.)

Herczegi pompával hozta haza Lajos bajor herczeg fiatal 's különös szépségű brabancziai nejét. Szerelmének szenvedélyes izzó tüzétől boldogitva, melly heves beljegye mellett mint egy emésztő láng égett keblében, gyakran nyugodtak Lajos szemei égi alkatú hites társán, kit irigylésre méltó sors szánt tulajdonául, és a' ki férjének heves érzeteit csendes hévvel viszonzá. A' sokaság elragadtatása nejének tekintetén hizelgett Lajos indulatjának; mindenki által helybenhagyott nőválasztása belseit voltaképpen jutalmazá; de ha ollykor a' féltékenység homályos gyanúja a' hódulatokat avval párosultaknak gondolá, akkor a' leghalkabb sejdités mellett is belseiben rettentő dühösség lobogott, és illyetén képek által pokol-kinok vegyültek keblében boldogságával.

Maria (igy hivták nejét) Henrik brabanczi herczeg leánya, és Wittelsbach Otto által megöletett Fülöp császár unokája volt. Őt az egész udvar mélyen tisztelte, 's becsülte; viselete és életmódja például szolgálhatott más herczegi személyeknek. Észrevette ő, hogy Lajos minden legkisebb lépésére igen igen vigyáz: de azért mit sem félt, lélekismerete és erényes belső meggyőződése erős paizsai valának minden vád ellen; és ha valaha Lajosnak alaptalan féltékenysége házassági egekre felhőket hozott, fáradhatlan béketüréssel és szeretettel tudta ő azokat elrezzenteni, 's azon bizodalmat megerősiteni, mellyet tulajdonainak közelebbi megismerése után beljegyébe helyezni kezdett.

Lajos vitézeinek körében mind bajnokságra mind pedig kellemre nézve leginkább tündöklött volt Ottlinger Ruho. Ritka érdemei miatt a' herczeg kiséretében első helyen állott, és ennek nem csak hiv hasznos szolgája, de tiszteletre méltó kedves bajtársa is volt, kit a' herczeg örömest látott oldalánál, és hivségében 's becsületében bizva nejével a' társalkodást sem ellenzé neki.

Legyen bár, hogy Maria kellemei reá nézve nagyon hatalmasok voltak, vagy csupán azon ártatlan jó akarat uralkodott közttek, melly legnagyobb tisztasággal állhat-meg; elég látható vala, hogy egy határtalan készség vonzá őt a' herczegnéhez, mit a' fejdelemné csendes elismeréssel jutalmazott.

Azonban ezen viszonyos megkülönböztetés olly tiszta, nemes természetű, és viseletök egymás iránt olly világos és nyilt vala, hogy maga a' legmérgesebb rágalom se merészkedék őket leheletével zavarni. Maria semmi kedvezéssel nem volt iránta, sőt ellenkezőleg, mennyire tán belsőképpen becsülte őt, annyira bizonyos keménységgel viszonzá legmérsekeltebb kivánatjait is. Igy játék közben egykor Ruho sikeretlenül kéré őt, hogy a' herczegné hozzá, valamint más szolgájihoz, a' bizodalmasb „Te" névvel szóllani méltóztatnék.

Most háború veszélyei, mellyek a' durva érzékűeknek ünnepjátékok valának, szólliták-el Augsburg felé Lajos herczeget szerelme karjai közül, hol bátorsága sokszor messzebbre vitte, mint sem azt okosság és a' maga megtartási kötelesség engedné.

Maria, ki őt sikeretlenül tartoztatá vissza, előérzetekkel telve hallotta, hogy vitézsége vakmerőséghez hasonlit, és igyekezett levelek által őt meginteni, 's kérésekkel a' hazatérésre birni. Mit sem mulasztván-el, mi tervéhez vezethetné, jelesül ezen ügyben Ruhóhoz is fordult, ki urát a' táborba követte, irván neki, hogy kérését támassza, ápolja, és ha azt véghez viszi, örömmel igéri neki azon barátsági kérelmének teljesitését, melly után olly gyakran hasztalanul esedezett.

Egy szerencsétlen elcserélés által ezen levél Lajos kezébe jutott, ki elégtelen levén ezen szók rejtvényét megfejteni, lelketlen féltékenységétől vakitva az ártatlan hirnöket keresztül döfte, és haragjától ihlelve a' vélt hűtelennek érdem szerinti büntetését eltökélé. Ruhót csak esetes eltávozta menté-meg irtóztató dühösségétől.

Sejtve, mi közel leng már fiatal feje felett a' halál angyala, ült a' bájló Maria Elizával, sógornéjával, IV-ik Konrád király özvegyével, ki férjének elmentétől fogva lakó társnéja vala. Estve volt; gyermekeiket éppen ágyba fektették, és mély beszélgetésbe merültek; midőn ime lódobogást hallottak az udvaron, 's az ablakhoz sietö Maria a' hold gyenge fényénél férjének fegyverzetét és lépteit ismerte-meg.

„Még egyszer ezen életben — utójára —" mondá örömében a' legtisztább 's ártatlanabb keblű; udvari dámáji, kik az oldal szobában dolgoztak, ide siettek asszonyuk elragadtatásában részesülni:

de — ah! ezek még hamarabb mint az, és éppen olly ártatlanul bünhödtek.

Mivel a' megölt hirnök utósó vonaglásai közt megvallotta, hogy egyike ezeknek Brennberg Elizka adá a' gyanús levelet, hogy azt Ruhó vitéznek vigye, és sorsosai e' mellett jelen voltak; azért Elizka volt első, kit a' herczeg kardja, mint boszújának áldozatját, átdöfte, mi alatt a' többiek a' herczeg parancsa szerint kihurczoltattak, és a' vár-torony kupjáról mélységbe taszittattak egy általok végbe nem vitt árulásnak büntetéséül. — Szikrázó szemekkel és azon nehéz váddal, hogy Maria házasság-törőné, fordult ekkor Lajos ahhoz, ki egykor legtüzesebb szerelmének, most gyülölségének tárgya volt, és azon esküvel, hogy neki azonnal meg kell halni, tudtára adá, mi szándékkal történt mostani eljövetele.

Sikeretlenek valának Maria szavai; kérése, rimánkodása tekintetbe nem vétetett; Eliza esengését megvetéssel vette a' dühösködő herczeg, és minden kérelmek 's eskük daczára átalkodott maradt őrültséggel határos mérgében, mit ő igazságnak nevezett: — de elégtelen levén egykori kedves mindenét saját kezével megölni, hóhérjai közül egyiket beszóllitá, parancsolván: hogy tulajdon kardjával fejezze-le a' herczegnét.

Maria némán állott, ártatlansága jutalmaztatását boldogabb világban biztosan remélvén. Még egyszer melljéhez szoritá szeretett Elizáját; azután gyilkosainak megengedett, letérdelt, és a' halotti vágást nyugodtan fogadta, mintha borzasztó végét nem a' durva és szabad akaratosságú barbarusnak, hanem fontolt felsőbb hatalomnak végzése határozta volna el.

Midőn Lajos a' szép fejet, melly különben szemeinek éltetője vala, porban fetrengeni látta, és tiszta vérének fényessége lábait nedvesitette, emberi érzés tért-vissza megháboritott lelkébe; irtózás lepte-meg, mint előpostája a' mardosó lélekismeretnek, és soha nem enyhülő fájdalomnak.

Lajos még azon ijesztő éjszakán bizonyitó tanúságokat kapott, hogy Mariát ártatlanul áldozá-fel, ki mindig hiv és szeplőtelen szerelemmel viseltetett iránta. Ez szivét és erejét meglankasztá. Kétségbeeséssel küszködve szobájába zárkozék, hol kevés órák alatt feje egészen megőszült, és ő a' virágzó 27 évű ifiú másnap mint egy aggott öreg görbedezett-elő.

Ottlinger Ruho felindulva ezen borzasztó tetten, és szerencsétlen parancsnoknéját siratva, Lajos táborát és szolgálatját elhagyta, élténck hátra volt napjait a' herczegné halálának gyászolására 's ártatlanságának hireszteléséré szentelé. Miután a' vad, 's pusztitó szélvészhez hasonló fájdalom Lajosnak teljes kétségbeeső keblében

csendesedni kezdett, és mardosó de csendes megbánás váltá-fel helyét, iparkodék jó tettek által az egeket engesztelni, és az emberekbe, kik őt mint mirigy-veszélyt kerülték, ujan bizodalmat önteni. Ő épité-fel a' fürstenfeldi klastromot emlékéül vágyódásának. Jámbor munkákkal akará nagy vétkét jóvá tenni: de lelkének nyugalma oda volt — életének szerencséje örökre darabokra tördelve. Lélekismeretének sérve soha se gyógyult-be, 's azóta őt soha emberi szem nem látta nevetni, vagy csak mosolyogni is.

Klestinszky László.

Somogyi képek. *(Végzet.)*

Örülve, mint a' pártaunt leány mennyegzői napján, foglaltukel a' számunkra hagyott üléseket, és valahára nyugodtan emelhettük-fel szemeinket az előttünk függő Megváltónak keserves rajzára. — Ismét igen kellemesen valék meglepetve, midőn a' harmadfél octávás orgona remektelen előjátszása után többféle hegedük és fuvolyák nem olasz vagy bécsi hangászkart ugyan, de még se fülrepesztő karczolókat eláruló egyszerű 's ajtatos hangája zenge-le a' szük templom hajójába; és a' buzgó nép énekével, 's a' gazdag tömjén füstjével egygyéömölve háladatos áldozatul szálla-fel a' világok egy és határtalan urához. Ünnepies komolysággal, mint a' hulló lombok felett panaszló fülmile esti hattyúdala; csendes méltóságban, mint vallásunk szent tanitása, hallottam ismét lejönni gyermekségem évei szent viszhangjait, a' „salve regina" sziv-emelő buzgó éneket, melly tudtomra t. Róthkrepf Gábor urtól németből magyarra forditva énekre alkalmaztatott, és a' muzsikát szenvedélyesen kedvelő plebanustól kimondhatlan türelemmel a' falusi antimalibrani gégéknek betanittatott. Az orgona és az ének csekélyebb behatást szültek ugyan bennem, mint egykor valódi szent gyönyört éreztem a' horpácsi udvari kápolnában, hol szerencsém volt a' szerző urat hallani remekelni: mindazáltal itt is a' praeceptor ki-nem-mivelt, de hatalmas bassusa, a' betanult tiz évű gyermekek solo-partie-jok, természetes, értelmes, istenadta szavokkal, az utánok éneklő ajtatos népnek jól öszvehangzó hangászkara, és az egészet kisérő együgyű hangszerek szerencsés változatjai nem kellemetlen érzést rázának-fel mély vallásos belsőmben; ki olly igen szeretem, ha a' muzsika, az ég csudaleánya, fényes jövendőnk előhirnökje, inkább egyszerű nyájas stilbe öltözve közelit sziveinkhez, mintha erőtetett, pompás, és büszke lármájával a' világ hiú leányát, a' kaczér győzőnét, hirdeti; és jobban szemeinket 's fülünket, mint belsőnk szebb 's nemesebb érzéseit akarja ingerelni.

Hála az égnek, 's emberiebben gondolkozó földes-urainknak! itt is már valamire készülünk érni falusi nevelésünkkel; és ha a' derék plebanus, (kinek 10 vagy 12 esztendei ittléte már több hasznot igér, mint valamennyi e' tárgyban remekül kidolgozott, de csak kidolgozott nevelési tervek eddig okoztak,) kedvencz kivánata valósulást remélhetne, hogy t. i. a' fáradhatlan, de már nagy idejű mester helyébe egy nemcsak a' szoros paedagogiában jártas, de a' hangászatot is alaposan értő és tanitó fiatal ember, ha bár nagyobb fizetéssel is állittatnék; a' szükséges nép-könyvek, hangszerek, jobb szellemű misék, énekek, 's a' t. meghozatására a' földes uraságtól bizonyos pénzmennyiség rendeltetnék: igy egy realis iskola „en migniature" alapulván, a' nagyobb és kisebbek mintegy játszva tanulhatnák-meg a' hasznost az édessel egyesiteni. Ez még csak pium desiderium ugyan; de ha a' nagylelkű Széchenyiek számos jószágaiban két vagy három helyen is teljesülendhető, mi ujabb fény árad ismét érdemeik csillagkoszorújába, halhatatlan eldődök által tiszta magyar vérökbe csepegtetett hazafiúságuknak?!

Mise után a' lelkes papnak kezét megrázván, feleségemmel a' bucsúvásárra siettem, hol nehány, mint már emlitém, szükséges megszerzésére tele erszényemet nyujtva, azt dicsérhető hamarsággal nem sokára kiüritve érzém türelmes kezeimben. — V. urnak bő és jó izléssel készült ebédjénél vigság 's életöröm fűszerzé a' sebesen muló időt; az orvos jelen volt menyasszonyának erényeit számlálgatá egy felül fülembe; másik szomszédom, egy vigszeszélyű földmérő, az asszonyok és a' házasságra ürömözött sarcasmusokban kimerithetlen volt. Szemközt velem egy csinos szőke kisasszony ült, ki nefelejts szempárjával olly édeslopva 's megbájólag nézett reám, hogy hónapok mulva most először keserűbben vehettem volna sorsomat, hasonlót az alkalmi versezethez, mellyet, bár belbecse van is, senki sem akar szerzőjén és leénekelt személyén kivül többé olvasni; ha e' pillanatban önkényes lánczaimat mellette ülő Ninám szerény kellemei el nem felejtetnék.

A' Badacson tóvidékéről sürűen tornyosodó felhők egészen szétoszoltak, és tiszta meleg nap sütött alá; kiderült mint lelkeink, és szép, mint a' szerelmes leány regényes tervei. Nem mulaszthatám-el feleségemnek a' Kupahegy gyönyörű kilátását megmutatni. Itt állottunk a' vár büszke omladékain elmerülve a' multnak varázs és csuda világába: itt mutattam neki egy lement vitézi sirboltot, egy az iszonyú villámtól lesujtott sarcophagot, mellyen mi magos vágyainkkal, hir-ittas belérzéseinkkel, hajh! de tehetetlen karokkal, lekötött erővel állottunk, mint a' szabadság büszke oszlopa lánczczal van földhez kötve, hogy az idők vihara el ne döntse. — Kettős örömet

temet-el ezen szent hely; kettős fény fekszik elborulva alatta. Legyen szabad itt örök fátyolt huzni az elmult kevés napokra, mellyek bár elrejtve lesznek a' világ, emberek, 's nyilvános itélet tudatlan gúnyától, még is mély gyászban fognak élni mindig kinos emlékemben.

„Ach vergebens rang und strebte ich, aus diesem wüsten Grauen
Mir ein tröstendsüsses Traumbild des Gewes'nen aufzubauen!"

Észrevétlenül hervad-el magos fű között az emlény: de a' kemény tél siri-csendje után örök tavaszra ébreszti a' virágok kegyistene!

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Hold befolyása ügyeinkre. Mindig az előítéletek 's babona közé tartozott előttünk, ha itt ott egy aggodalmas ember a' holdjárása után kérdezősködék, midőn ültetni, vetni, szántani 's a' t. akart. De az ujabb, szorosb tapasztalások szerint, ugy látszik, csakugyan van valami a' dologban, 's ennek valósága leginkább a' naptéritői vidékekben látszik bebizonyodni. Igy p. o. férjfikar vastagságú bambus-karók, ha ujholdban vágattatnak, tiz tizenkét esztendeig is eltartanak: ellenben, ha hold töltén vágják őket, alig tartanak-ki két évet, már is rothadni kezdenek. Az állatok országa is ad ebbeli bizonyitványokat: p. o. a' halak, bár milly fris vizből vonattassanak-ki, ha a' telehold sugaraitól megérintetnek, legott megdöglenek, és semmiféle só nem mentheti-meg husaikat a' rothadástól.

Bambusfa-tenyésztés franczia országban. Aprilis 1-jén 1833-ban bizonyos kertben Hiéresben (Var departement) egy 12 hüvelknyi magos bambus-fa ültettetett, melly azóta több 20—25 láb hosszú szárakat hajtott. Földje a' jó időjárás alatt szorgalmasan öntöztetik: de, minthogy azóta még nem volt igen erős tél, nem tudhatni, milly fokát állhatja-ki a' hidegnek. Az ágoknak egyike, melly a' mult évben september 3-kán jött elő, már october vége felé mintegy 25 lábnyira nőtt; vastagsága legalant 9 hüvelyk vala. Ha ezen növényt éghajlatositni lehetne, nagy hasznú lenne franczia országban illy gyors tenyészése által, melly csaknem az indiait felülhaladja. A' bambus az által szaporodik, ha az anyafa minél többször lenyesetik; pedig már 5—6 hónap után lehet az anyatörzsről ágakat nyesni.

Bujdosó csillagok. Arago ur a' bujdosó csillagok számáról értekezvén azon következményre juta, hogy naprendszerünk körében 60—80 000 bujdosó csillagoknak kell létezni.

Halley üstökös csillagát Pesten oct. 13-kán (miután egünk kiderült volna a' borús napok után) láttuk először szabad szemmel közönséges csillag-nagyságban; üstöke igen gyenge halavány világban mutatkozék.

Nagy réztömeg. A' „Sillimans American of Science" egy darab természetes tiszta réztömegről tesz említést, melly mintegy 137 fontot nyom, 's a' yale-i collegium birtokában van. Találtatott ezen réztömeg Ontanawgaw folyó szomszédságában, közel oda, hol a' tengerbe szakad; éppen itt, mint mondják, egy még nagyobb darab is találta-

tott egykor, mintegy tonnányi nehéz 's éppen olly tiszta mint az emlitett.

Szinváltozás az állatokon. A' londoni zoologiai társaság egyik ülésében következő nevezetes történet olvastatott-fel. Valamelly egészen fekete kakas a' haz közelében egy arra csatangoló rókától megragadtatott, de az inas a' már erősen megsebesitettet 's tollai nagyobb részétől megfosztottat kiszabaditá. Idővel a' kakas ezen ijedtség után fekete tollait elveszté, 's most tiszta fehér tollakat kapott.

KÜLONFÉLE.

Furcsa kezesség. Egykor a' tizenhatodik század történeteiből ismeretes, 's hazájában nagy érdemeket szerzett, vitéznek és nemes Portugalinak, Don Juan de Castro a' keletindiai telepitvények kormányzójának tetemes summa-pénzre volt szüksége, hogy Diu várát, mellyet Campaya királyság vad népei egészen leromboltak, ujra felépittethesse, minthogy felette szükséges oltalmul szolgálhatott a' többi telepitvényeknek. Mivel pedig már is minden királyi pénztárak fenekig voltak üritve, nem tudott hova fordulni aggodalmában, 's Goa karait és rendeit szóllitá-fel segedelmül, 's nekik szakálának egy részét kezesül küldé. Ennek annyi nyomatéka volt azon népnél, hogy Don Juan de Castro még több pénzt is kapott, mint kért volt. — Valljon ki adna mai nap illy kezességre olly tetemes summa-pénzt? kérdi a' tudósitó. De hát ugyan ki tesz szakálára olly becset mai időben, mint Don Juan de Castro?

Fogadások. Charleroi városa különös fogadások által tünteti-ki magát. Minap itt bizonyos S. ur fogadott, hogy tiz óra hosszat nyargal annyi idő alatt, mig egy csiga 10 hüvelyknyi tért haladna egy czukorporral behintett kövön. — Ugyan ezen uri ember valaki mással még abba fogadott, hogy ki maradna kettejek közül tovább Sambre folyójában. Miután ott hat óráig a' vizben voltak, S. ur halósipkáját kéré azon nyilatkozással, hogy ő a' vizben másnap reggelig akarna maradni. Társa ezt hallván, a' fogadást inkább elveszté, 's a' folyót odahagyá.

JELESMONDÁS.

Boldogitás.

Barátom! ezreket boldogokká tenni,
'S boldogságuk tanúbizonysága lenni,
Többet ér, mint egy uj világ találása,
'S mint a' gyógyult vaknak a' holdfény látása.

Kis János.

Sorsunk részei.

Rablánczok a' földi szenvedések,
Mellyeket csak a' halál szakaszt;
Rózsa-szálak a' gyönyörűségek,
Mellyeket egy őszi szél hervaszt.

Berzsenyi.

Sympathia. Titkos és nehezen szakasztható sympathia-fonalak által fűzetünk, 's még pedig a' távulban is, olly emberekhez, kik va-

lódi és elhatározott pályánkról lidérez-lobogások gyanánt csalogatván, kik onnan gyakorta ellenállhatlan erőhatalommal vonván félre 's ezer meg ezer viszontagságok között ál-utakon bolyongtatván minket, miattok csak későre juthatunk azon czélhoz, mellyet legközelebbi helyzetünk és hatáskörünk számunkra rendeltenek.

Szemere Aur. 1835.

Maximák. Légy igaz, igazságos, és maradj ön magadra érdemes, akkor sem emberek sem a' sors nem képes téged elnyomni.

Klinger után —

Az erény bére nem az idvesség, hanem az erény maga.

Spinoza után S. Lotty.

Mit ér a' kincs 's gazdagság, ha kevélyen fénylik az alacsony kunyhók felett, 's enyhitő árnyék helyett égető sugarakat vet a' szegényre. Igaz földi boldogság csak egyszerűség mezején tanyáz, mellyen a' megelégedés hömpölygő csermelyének enyhitő habjain a' szeretet szelid fénye csillámlik. Dambó E. után K. S.

Komoly rejtvény.

Rejtett tok, melly közttünk nagy szerepet játszik;
Egy nagyobb tok fedi, és ezért nem látszik.
Belseje lágy, kemény, rosz, és jó is lehet,
Hatása sok gonoszt, jót 's kedvest is tehet.
A' tavaszt szereti, 's ha rokonra akad,
Meglágyul, virágzik, 's gyümölcsökre fakad.
Ekkor boldogságot oszt; de kárhozatot
Szerez, ha féreg rág benne, 's megváltozott.
E' tok hát bimbója búnak és örömnek,
Veszélye és idve az élő embernek.

K. J.

Előbbi rejtvény; 1) A' fekete. — 2) Mi mindnyájan, kik még élünk. — 3) Mivel hátul nincs szeme. — 4) A' borbélyok.

Előfizetési figyelmeztetés. Közelitvén a' Pesten tartandó novemberi vásár ideje, melly egyszersmind biztos alkalmat szolgáltat előfizetési pénzek felküldésére, e' lapok kiadója tisztelettel figyelmezteti a' haza leányait 's fijait, kik a' Regélő-Honművészt jövő 1836-*ik esztendőre is járatni ohajtják, hogy a' szokott előfizetési dijt vásári alkalmak által egyenesen hozzá felküldhetik. A' folyóiratból jövendőben is minden héten eddigi alakjában két ív, mellette hetenként egy divatkép (a' körülmény kivánsága szerint k e t t ő is) jelenend-meg. A' mellékes műtárgyaknak mint hangművek, arcz- és tájképeknek 'sa't. számát, valamint most folyó évben is, előfizetőink számához fogjuk szabni. A' folyóirat dijja mostani marad.*

Tudósitjuk egyszersmind a' t. közönséget, hogy a' mostani 2-dik félévi Regélőből még néhány teljes számú példányt meg lehet szerezni. Mind a' kiadó hivatalban mind Tomala műáros urnál még néhány eladó példány találkozik gróf S z é c h e n y i István, K á n t o r n é, D é r i n é asszonyok's M e g y e r i ur arczképeikből, és a' „pesti tárogató, nemzeti dalnok, varázshangok a' Szerailból" czimű hangművekből, mellyeknek egyes példányai 24 *pengő kron árultatnak. Nagyobb számra tett rendelmények felől a' kiadó hivatal előre tudósittatni kér.*

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

86.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap october 25kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 fl. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Szerelem szolgája.

„Nem! inkább halált, mint szégyent!“ felszóllala Pataky lekapván kalapját, és azt egy mellék szék alá vetvén, melly alól az ott alvó agár ijedten ugrott-ki. „Inkább holtig búsulok! — kiáltá ujra — inkább fájdalmamban fejbe lövöm magamat, mintsem hogy annyira szégyenkedjem, és magam vigyem szállására e' levelet. — Ha ugy messziről már jönni látna, vagy éppen a' folyosón szemköztt jönne! — Istenem! össze rogynék. — Boszús pirulásom és átkozott szégyenkedésem ezerszer kitaláltatnák vele, hogy a' szerelmes levelet zsebemben hordozom.“ — „„Furcsa ember! — biztatá Károly (Pataky legujabb barátja), és pipáját, melly már alvó félben volt, ujra kezdé éleszteni — irásban akarod kifejezni szerelmedet, 's ő nem tudja, hogy szereted. — Mi ketten a' szerelemben mindenben ellenkezünk. Én ha szeretek, szerelmem tárgyának árnyéka vagyok; szerelmem füleinek szempillantatnyi nyugalmat se hagy. — Te minden alkalmat kerülsz vele össze jönni, és ha a' kénytelenség titeket össze hoz — hijábavalóságokról beszélgettek. — Én külsőmről keveset gondolok, de annál többet szerelmemről; nálam csak a' sziv szokott mindenkor tündökleni. Te! ellenben ugy ruházkodol, mint a' vőlegény; és még se mutatod magadat senki előtt. Halld bárátom! ez igy nem mehet. — Illy formán agg legény maradsz, 's ugy hagyod-el a' világot, mint abba léptél. Ha az ember leányoknak tetszeni akar, legelőszer barátság kivántatik; aztán béketürés, a' mennyire lehet mindig szemök előtt lenni, és a' legkisebb alkalmat is a' tetszés eszközlésére felfogni; mert a' mennyire idő és alkalom segithet, annyira magunk esze és tudományunk után soha se mehetünk. Halld tehát! — te még a' szeretetben gyermek vagy; én mentorod leszek! Add ide szeretetednek lepecsételt bizonyságát, én hiven megteszem a' szolgálatot, és magam adom által Venusodnak kérő leveledet.“ “

Örömmel adta által Pataky barátjának Károlynak a' levelet, 's ez őt lehetőségig biztatván — diplomatikai pályájára siete. Azon

idő alatt, mig Károly oda volt, több dolgot talált magának Pataky, mint az előtt egy egész heti munkája volt. Majd pipára gyujtott, de ez gondolkodása közt elaludt; majd puskájit kezdé nézegetni, majd nyakkendőjét igazgatá tükör előtt; agarával beszélgetett, énekelt, morgott, irt, szaggatott, és szobájában egy szék, egy könyv maga helyén nem maradt. — Képzelődései örvényébe esvén, magát kedvesével már oltár előtt látta, és igy dult fult benne az aggodalom, félelem 's türhetlenség zavarékja: midőn kis idő mulva Károly a' szobába lépett. Mint kőbálványok álltak mindketten szótalanul egymás szemei közé nézvén. — A' kályha mellé szorult agárnak is különösnek tetszett ezen jelenet, 's már kételkedni kezdett, valljon két háló-társa életben van-e? Közelge hozzájok, és őket művészileg megszagolgatván 's morgással jelentvén békétlenségét ismét alvó helyére huzódott.

Végre Pataky félbe szakasztá a' halotti csendet, egy lépést előre tevén. „Mért nem beszélsz?" kérdé röviden Károly. Uj csend lön. — „Hallgatásod — kezdé ujra Pataky — többet mond, mint a' mennyit tudni kivánok; — csak mond-el hát körülményesen, hogy 's mit végeztél?

„„Már látom csak szóllanom kell"" — mondá Károly.

Pataky. Előleg is a' legfőbbet! Szeret-e?

Károly. Nem!

Pataky. Miért?

Károly. Mert mást szeret!

Pataky. Ki az a' szerencsétlen?

Károly. Én magam.

Pataky. Lehetséges? áruló! megcsaltál.

Károly Csak magamat; halljad. — Midőn az ajtóhoz érek, lassan csengetek. Az ajtó nyilik, 's ki áll előttem? Régi kedvesem, ki szállását változtatván, enyim maradt; a' többit magad gondolhatod — nem is mondom-el, nem akarom avval szivedet busitani. Végre meglátja kezemben leveledet. Nekem szóll? kérdi nagy kivánesisággal. — Igen is! nem tagadhatom. És alig néztem körül, már nyitva volt 's olvasta. „Sajnálom, hogy későn kopogtat" — felele Lilám pirulva. — No's — barátom mit gondolsz?

Pataky. Azt gondolom, hogy esztelenségemért eleget lakolok. — Mit az ember maga tehet, másra soha se bizza; — a' haszontalan félékenység minden férjfiban büntetést érdemel.

Károly. Igazad van. Magad is ehhez alkalmaztasd magad, és ezen szerelmi szolgálatról meg ne feledkezz. Azonban, barátom, ha kivánságodat még is el akarod érni —

Pataky. „Ne tréfálj! Légy boldog! a' szerelem igaz, villám gyanánt gyujt; — de szintén, mint villám, elenyészhetik. Ezentul okosabb leszek.“ — Most a' két barát egymásra borult; az agár pedig örülvén két ura jobb kedvén', farkát csóválva járt körülek. Hat hét mulva tartották Károly és Lila mennyegzőjöket; Pataky a' vig lakodalmi ebéd felett poharat vevén igy köszöntött: „Tudtára adatik kinek kinek, hogy világért se bizza a' szerelmes másra szerelme ügyét; mert az igaz szerelem meghatalmazott követet nem szenved. — Sapienti pauca!“

Móritz.

2-dik József végső napjai.

Egy olasz apát, kit a' császár még olasz országban létekor tanult mint jó költészt ismerni, 1789-ki juniusban sétálgatván a' laxenburgi kertben Bécs mellett, véletlenül szembe találkozott a' fejedelemmel. „Nekem talán rövid idő mulva alkalmam lesz — mondá a' császár — az urnak költői elméjét próbára tenni, 's az urra egy kis historiai költemény készitését bizni. Akarja-e magára vállalni?“ — „„Felséged csak parancsoljon velem, 's méltoztassék nekem ahhoz anyagot nyujtani!““ — volt az apát felelete. — „Ezt az ur könnyen el fogja maga találni — viszonzá József — ha előbb jól megtekint engemet.“ — „„Én tehát kivánom — folytatá a' költő — hogy felséged teljes helyreállitását vagy győzedelmeit hirlelhetném, magasztalhatnám. — „Nem, nem — szavába vágott a' császár — kezdjen inkább egy epitaphium készitéséhez, mellyet minél előbb hozzon nekem által; anyagul pedig ez szolgáljon az urnak: „Itt nyugszik egy herczeg, ki legjobb szándékával se vihette keresztül terveinek egyikét is!“ — Ezzel elhagyá József a' megilletődött apátot a' nélkül, hogy időt hagyott volna neki további feleletére.

A' sirverset lehete is már valóban september kezdetével olvasni franczia nyelven irva, melly magyarra forditva következő tartalmú: „Itt nyugszik 2-dik József, császár és hős, ki életében semmi nyugalmat nem ismert; életét hazája dicsőségének szentelte-fel. Népének annyi jót tett, mennyit csak tehetett a' nélkül, hogy erőszakot használt volna, melly elveivel ellenkezett, habár tudva volt is előtte, hogy azon javakat, mellyeket egy herczeg tesz, csak halála után ismerik-meg. Nyájas, leereszkedő mindenki iránt, őr nélkül népe között sétálgatva, ő a' leghatalmasabb uralkodó volt Európában. Azon herczegnek, ki őt az uralkodásban követi, példaképül fog szolgálni.

József születésekor az ausztriai birodalom, mint tudva van, igen veszélyes helyeztetésben volt. Therézia bátor szive és szellemessége,

a

alattvalóinak iránta bebizonyított szeretete, 's magok a' monarchia belső erei — segiték a' végromlással fenyegető felhőket szétoszlatni. Ez időtől kezdve emelkedett a' birodalom azon hatalomhoz, magossághoz 's erőhez, melly azt egész mostanig a' politicai világban megkülönbözteti. — Ezen alkotmánynyal meg nem elégedve, József császár még magosb polczra kivánta emelni tartományait. Ő feltette magában valósittatni azon állitást, mellyet a' 18-ik század kezdetén egy messze kilátó férjfiú választott könyvének czimléhez: „Ausztria minden felett, hacsak akar!"

A' császár nézetei kétségkivül nagyok, jók, és szépek voltak. Hogy ő a' dolgot nem mindenkor a' legjobb oldalról támadta-meg, 's hogy nem mindig a' legalkalmasb embereket és módokat választotta hozzá, ezt bizonyitni látszott a' bal siker, melly a' tudósoknak szeme előtt nagy vállalatok érdemét vagy nem érdemét nem határozza-el ugyan, azonban a' nagy csoportnál 's magában a' practicai világjáratban bebizonyodott igazságnak tekintetik. A' szomszéd világnak is nem keveset feküdt szivén ezen állitás megvalósulását gátolni, hogysem egész erejeket nem forditották volna József terveinek megbuktatására. — Valóban legtöbb közülek nem sikerült, 's József legnagyobb bámulója is kénytelen volt őszintén megvallani, hogy a' fáradhatlan császár a' dolgokat olly magosra üzte, hogy az ausztriai birodalom annak kimultánál még kétesb helyeztetésben volt, mint születésénél. — A' török háború nem volt még tökéletes folyamatban, habár a' második táborzás Loudon szerencsés fő hadi vezérnek személyes vezérlete alatt a' patriotáknak legmerészebb kivánatait is kielégitette. Azonban mind ezeknél is a' háború egy hatalmas ellenséggel folyt: olly háború, melly már sok ezer emberbe 's nagy summa pénzbe került, és mellynek végét nem lehete előre látni. — Éppen ezen török háború fenyegette Ausztria uralkodóját egy más, talán nem kevesbbé költséges, haddal. A' politicai dolgok már 1789-ki esztendő végén az éjszaki szomszédokkal olly fordulatot vettek, hogy a' császár szükségesnek találta, még az első téli hónapokban 1790. alsó magyar és horvát országból hadi seregeit cseh országba, Morvába, és Gallicziába küldeni. — Ez volt a' helyeztetés kivülről; — belül is kevés vigasztaló mutatkozott.

Belgium végső fokra vitte a' lázadást; a' császári katonaság a' luxenburgi tartományba nyomatott-vissza, 's az szabad statusnak kiáltá-ki magát. — Magyar ország és Tirolis olly hangot vett-fel, melly a' rettenthetlen császárt végre arra birta, hogy egy tollhuzással mind azt ismét ledöntse, mit ő egész uralkodása alatt felépitett. Volt ez bár alapos megelégedetlenség, külső 's belső felingerlés, vagy más országok rosz példája — elég, az segite a' zürzavart

nevelni. — Cseh országban, Morvában, Gallicziában, a' statusok igen elégedetlenek voltak az uj behozott adószabályozás 's némelly régi feudalis jogok elvesztése végett. A' nép panaszkodott a' háború által beállott közönséges drágaságon, 's a' rendkivüli fizetéseken, mit a' háború megkivánt. Egész nyiltszivűséggel meg kell vallanunk, hogy századoktól fogva Ausztriának politicai ege olly zivataros nem volt, 's éppen ezen időpontban feküdt ágyában nyujtakozva 2-dik József, az emberiség barátja a' legsulyosb betegségben, daczára minden emberi segedelemnek, minden perczben kimulandó. Bátran mondhatni, hogy József első 's utósó napja borongósak, 's kellemetlenségekkel telve voltak. Igy mult-ki ezen hasonlithatlan nagy fejedelem 1790. febr. 20-ikán 4 perczczel 5 óra után reggel, 's 22-én délutáni 5 órakor indult-meg a' császári vár-kápolnából a' gyász menet.

Febr. 23-kán kezdődtek az Augustinianusok udvari egyházában a' halotti vigiliák, melly gyász-ünnepléshez Hohenberg Ferdinand udvari architektus műterve szerint az egyház következő elrendezést nyert. Az egyház közepén állott egy 26 láb magos gyászállvány. E' fölött függött egy fekete bársonyos diszbaldachin, melly aranynyal megrakva, 's a' 4 szöghegyen cs. sasokkal volt ellátva, ugyan annyi lefutó feketével kevert szétterjesztett arany anyaggal. A' gyászalkotványon álla egy koporsó, mellyen a' feszületen kivül gazdag vánkuson az ország czimerei 's ékszerei, a' magyar, cseh országi, 's házi koronával, valamint is az ausztriai főherczegi kalap, 's a' rendjelek, a' fővezéri vagy marsalpálcza, kalap, kard, 's a' tisztöv, feküdtek. Az állvány 8 lépcsőjén, melly gazdagon feldiszesitve, körösleg pedig cs. kir. czimerekkel befüggesztve volt, 372 ezüst gyertyatartó állott, 's a' 4 szögön piramisok, mellyeknek mindenikén 72 viaszgyertya volt betüzve. Az egész egyház általán fekete posztóval behuzatott, 's 80 fal- és tükör-gyertyatartóval, mellyek között czimereket lehete látni, és 45 lüszterrel vala kivilágitva. A' főoltár gazdagon himzett keresztposztóval volt egészen behuzva, 's cs. kir. gyászczimerekkel diszitve. Az egyházban azon nap 1700 viaszgyertya égett.

Novák Daniel.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

A' Rokos Trencsén Vármegyében.

(Levelekben)

Kedves barátom!

Aug. 19 835.

Kinek elméjében mély benyomást hagynak a' földleirók tartományi rajzata: elragadják annak képzeteit a' mindennapiságból, és szebb vidékekre varázsolják át. De minden elragadtatásnak is csak vágy — gyakorta hiú vágy következménye, a' leirt táj után, 's a' képzelődés-szülte gyönyörűség egy szeliden szenderitő édes álom. — Csak ha egész

valójával dülhet a' természet keblébe a' képzelő, záródnak-fel szempilláji, 's csak ha a' természeti jelenetek felséges látványai ragadják-el őt, lelkesiti a' legtisztább gyönyörűség. — Illy gondolatok tolódnak kénytelen is elmémbe édes Dausom, midőn a' hegyes völgyes trencséni megye szép tájékain gyönyörködnek szemeim. A' természet itt minden kellemeit dúsan kitárja előttem, 's fentebb ver ott a' sziv, hol a' teremtés minden hegyormon más más emlékét tünteti elő, 's hol minden völgyben, a' lassudan csörgedező csermelyek mentében, szelidebb ábrándozás lepi-meg az andalgónak belsőjét. — A' nyárnak tikkasztó heve honunk szebb lapályait az idén pusztai kopársággal disztelenité; 's midőn Trencsén határain gördült-át kocsink, a' hegyi lég szelid kelleme egy egészen más éghajlatba varázsolt minket, 's a' nyár hervasztó hevét egy gyönyörű tavaszi kellem váltá-fel. Ott a' heves, száraz, esőtlen nyarat előző meghatalmazottjává tevé az ősz, 's a' lepörkölt vidékek alig bizonyiták a' tavasz létét: itt zöld pompájában ékesült, hegyen, völgyön, lapályon. — Ott a' terméketlenség okozta gond már sok szemeket könybe fürészte, ha a' jövendőnek szük láthatáriba néztek: 's itt — mennyire a' vének emléke igenli — félszázad óta a' természet szebb áldással nem fizeté a' földmives fáradságát.

Aug. 21.

Engedek egy belső vágynak, melly kicsal a' szabadba, a' hegyek ormaira, 's bámulva szemlélem ezeknek tetejéről a' trencséni vármegye egyik keleti határ-pontját, a' magos Rokost kékelve emelkedni-fel. Elég őt egyszer látni, hogy kékelő teteje után a' vágyódás felébredjen a' szemlélőben. — Felébredt bennem 's P... barátomban ez a' szép vágy, és a' természeti kellemnek előérzetével merengtek képzetink a' Rokoson. — Czélunk napjává a' Magyarok nemzeti ünnepét, István király napját, tüztük-ki. — E' kijelelt nap előtti estve Várallyában szállott az est reánk, a' majd éjfél után a' Rokosra feltörendőkre. Éji szállást egy nyomorult tót kalyiba nyujtott, szerencsénkre a' biróé. — A' minket nyájasan fogadó tót biró nyilván kimutatott vendégszeretéssel vezetett-be egy alacson 's rendetlen küszöbű ajtón füstös lakába. — Különös meglepetést hoza ennek első látása reánk. A' kunyhó — szobának nevezni vétek volna a' szép izlés ellen — nagy részét egy iszonyú kemencze fogta-el, mellynek elején egy, unokájitól körzött, vén tót anyó tüzélesztéssel bajmolódott. Szánakozást gerjeszte az érzőben egy kivájt durva fenyő-törzsökben, közel a' lángoló tüzhez, heverő kisded. — Másik szögletben állott egy tojás alakú asztal, — az egész család legszebb butor darabja — mellette a' fal szélében hosszú, durva, egyenetlen pad; a' kunyhó allja göröngyös, 's még egy gyökeres fenyőtörzsökben lássa a' bemenő, hogy meg ne botoljon. A' többi szöglet holmikkal van rendetlenül tele szórva, vagy házi állatoknak szolgál menedékül. — Az egész kunyhó belseje feketés. Rendkivüli antipathiájok lehet a' Tótoknak a' kéményes ellen; az egész faluban egyet sem látánk, 's a' füst lássa, hol tódul-ki; majd az ajtónak, majd az alig tenyérnyi szélességet meghaladó, néha üvegtelen ablak-lyuknak veszi utját. A' sürűn kitóduló füst feketére festi az ablak körzetét, különösen alkonyatkor minden ház ablakán ugyan annyi füstfolyam lövel-ki 's a' szél elkapva hordja szét a' falu felett. Tüzveszély ugyan minden füst-özön mellett sem

igen történhető, — 's birónk dicsekedve említé kérdésinkre, hogy ő nem emlékezik falujában tüzveszélyre: — de a' felséges természet kebeléből egy füstös, tisztátlan kunyhóba menekedni, különös izlés. — A' tót lakosoknak házaik mind egymásra rakott fenyőkből készülnek, 's hogy olly idomtalanok, egyedül a' rosz izlés következése; mert fát, követ, mennyiségben adnak a' hegyek. Szépen kipótolta az izlés 's tisztaság hiányát az iránt unk nyilvánitott vendégszeretés; készséggel rakta elénkbe az öreg tót anyó mogyoróit, tejét, 's kürtvélyeit, és jószivűségéről tökélyesen meg valánk győződve. *(Végz. köv.)*

KÜLÖNFÉLE.

Spanyol országi klastromok. Egész spanyol országban 1940 kolostort lehet számlálni; az ezekben tartozkodó papok, szerzetesek 's laicusok száma pedig 30.900-ra megy. 901 kolostor egyenként véve 12-nél kevesebb szerzetest táplál, 's azért a' legujabb végzemény szerint meg kell szünniek. Hogy ezeknek jószágaik eladatásából szép pénz jövend-be, melly a' status adósságok pótlására fordittatik, reményli spanyol ország kormánya.

Négyszegű karika. Bizonyos Veneroni Kajetan hirdeti olasz hirlapokban, hogy a' karika négyszegletessége valami igen egyszerű dolog, 's igéri, hogy mindenkinek, kit a' dolog tudása érdekelne, annak tökéletes 's kézzel fogható mathematicai igazságát felfedezi. — Ime tehát itt volna az igazság, mellyet már századok óta hijába kerestek a' bölcsek.

Muzsika ereje. Hogy a' muzsika a' dühös bikát is megszelidithetí, azt angol országban csak az imént tapasztalta valamelly szegény szabó is. Ez egyszersmind hegedű-játszó is levén öreg hegedűjével a' daltoni bucsúra ballagott, hogy ott a' tivornyában muzsikájával magának valamit kereshessen. Midőn onnét visszajönne, látja, miképen közeledik feléje valamelly dühös bika tombolva és dühtajtékozva, szarvaival és lábaival a' földet toronymagosságra hányó. Rettegés és iszony közben az olló embere fára akar mászni, de hasztalan! ekkor eszébe juta próbát tenni, ha valljon a' muzsikának meg van-e még is azon tündérhatalma, mellyet neki az emberek tulajdonitanak. Előragadá tehát vén brácsáját, oda támaszkodék, mellyre nem birt mászni, a' fához, 's egy lágy adagióba kezde. Az uj Orpheus valóban nem csalatkozott, mert a' vad bika egyszerre elveszté dühösségét, a' muzsikát figyelemmel és tetszéssel hallgatá. Midőn az uj Orpheus ellenfelét igy lecsendesülve látná, nagy halkan 's észre vétetlen el akart osonni; de a' pillanatban, midőn a' muzsika elhallgatott, a' fegyvernyugvás is megszünt, 's a' bika szikrázó szemekkel közeledék a' fa felé. Rögtön a' szabó tovább muzsikált, 's a' bika ujra lecsendesedett. Igy muzsikáltatott magának a' daczos nyájkirály egész késő estig, mig nehány gulyás a' szepegő muzsikust meg nem szabaditá.

Nevezetes játékszini kritika. Crawfurt Siam'és Cochin-Chinába tett utazási leirásában azon különös módról tesz említést, mellyel az ottani minister kritikai elégedetlenségét a' szinjátszók iránt kinyilatkoztatá. Midőn az udvarba léptünk — ugy mond — egy szinész-csoportot látánk, melly éppen ezelőtt adta volt előadását. Ugy látszott,

mintha előadásuk a' minister magos ízlésének nem felelt volna meg; minél fogva a' minden moralis, polgári és politicai kötelességek megsértéséért járandó universalis orvossággal gyógyittatá őket; t. i. a' deressel. Az első tárgy, melly szemünkbe ötlött, a' darab hőse volt, ki arczczal a' földön fekvén teljes dramai öltözetében kapta-ki portiójá't. A' többi kisebb szerepek is részesültek egymás után a' mogyorófa- kritikában."

JELESMONDÁS.

Mulandóság.

Néma hallgatás ül a' hamvakon,
A' nagy tettek czime nincs azokon,
Leszedte a' halál.
A' vitéz kar helyén porhulladék
Hever, 's a' kard nyomán a' maradék
Vas salakot talál.

Vályi Nagy Ferencz után K. Mária.

A' muzsika hathatós eszköz a' vidorság előmozditására. Milly hajlékonyak lesznek izmaink, milly vidámok érzékeink a' hurok pendülésekor! Ezeknek varázs zengése eloszlat minden komor felleget, melly előbb lelkünket elboritá; hangjok még az enyekes lelket is felébreszti tunyaságából, és a' búskomolyt felviditja; vidorrá, beszédessé, lelkesültté 's bátorrá teszi a' vidám muzsika. Szekrényesy.

Hibánk megismerése. Az ember csak másokon veheti észre ön hibájit. A' szem nincs ugy alkotva, hogy magát láthassa.

Bajza után L....cs Amalia.

Aphorismák Nagykátáról. Három özön káros az emberiségnek: a' viz, öröm, 's köny özöne. Az első pusztit, a' 2-dik ragad, a' 3-dik sokszor csal.

„Az ész mennyei szikra" mond a' bölcs. — Tagadom: mert soknál pokol-láng; éget, perzsel, emészt.

Két fül adatott az embernek és egy nyelv: hogy két annyit halljunk, mint szólljunk; és még is tiz annyit szóllunk, mint hallunk.

Csernyánszky.

Hasonszórejtvény.

Egyik legbecsesebb tagja az embernek
Vagyok, sőt állatok egész seregének.
Búza, zab, mák, szőlő, sőt sok más lehetek;
Drága gyöngyöt, és még tengert is tehetek.
Bujdosó madárka, midőn ökör, vagyok;
Gyülölsz, ha tyúk leszek, 's fájdalmat okozok.
Ifiak, öregek (ha pápának hivnak),
Igen gyakran belém, rajtam kacsintanak.

G. K.

Előbbi rejtvény: Szív.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

87.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön october 29kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Az árva leány.

Ütött a' végóra Darvainénak. Nehezen válhata-meg a' világtól, mellynek tisztább örömeit fölkeresni minden időben képes volt, 's mi több, egy derék ifjat szült 's nevelt annak. Kálmán lelkes és szép ifjú vala; ő atyját nem ismerheté, mivel ennek halála után két hónap mulva született; 's mostan szeretett anyját veszté-el, kinek végső tanácsa volt, hogy Kálmán báro Szamosinénak egyetlen leányát a' kellemes Rózát vegye nőül.

Miután kedvelt anyját a' bús fi eltemetteté, 's a' ritka jóságúnak fájdalmas könyözönnel áldozék, több napok mulva annak utósó tanácsára eszméle, melly szivét annyira elfoglalá, hogy feledné egykori esküjét, mellynél fogva erősen fogadta a' kevély és vad lelkű Szamosi-családot messze kerülni. Szamosi báro már nem élt: ez Darvainé ellen igaztalan pört folytata, melly azonban az igazságos birók előtt elbukott. A' báróné rávette férjét Darvainéval megbékülni; 's a' vele ugyan egy helységben lakó kegyteljes asszonynyal csak hamar barátság kötteték. De Kálmán érzé még akkor is a' méltatlanságot; 's jó szülőjének megbántóját, sőt annak egész házát hevesen utálá. A' báro az összeegyezés után nem sokára megszünt élni; 's ezután a' mint Darvainé a' gyászos háznál látogatását tette, látá-meg először Szamosinak a' klastromi nevelésből csak imént érkezett leányát. A' lelki testi kellemekkel bőven megáldott Róza büszkeségök vala szülőjinek, kik minden látogatónak tüzesen beszéltek a' szép hölgy diszes erkölcseiről, 's magokat feledve, nem javalható kérkedéssel adák-elő, mi bölcs az ő Rózájok, mi jártos a' külföld és hon történeteiben, a' földirásban és költészetben; mi könyörülő szép lélek ő, ki a' koldusnénak maga vitt enni, 's mulatságpénze utósó maradékából is juttatott annak.

De még több dicséretek is folytak a' hiú anyának ajakiból; azonban midőn a' szerény Róza jelen volt, akkor sokkal kevesbbé magasztalhatá bálványzott gyermekét, miérthogy a' földnek ezen alázatos angyala, mihelyt a' beszéd róla elkezdődék, elpiramlott

arczczal szülőjének melljére borult, 's hallgatásért esdeklett. Különben is hóditó magaviseletű vala ő, kit Darvainé fijának első látásakor mindjárt megszerete, 's eszébe jutván Kálmánnak azon megadása, mellynél fogva a' nőválasztásban magát egészen szülőjére bizta, nem kétlé, mi helyesen cselekszik majd, ha egy-két nap multával Rózát szeretett fijának megkéri.

Darvainé e' tárgyban éppen értekezni kiván vala kedvelt fijával, midőn a' ködös ősz ez előtt is gyakran szenvedt egészségét keményen illetvén a' közép idejű nemes asszonyt huszonnégy óra után halálnak adá. A' fiatal, de öreg itélettel biró Kálmán hatalom-teljes urrá vált, 's az anyai végtanácsnak szivében rezgő szavai őt egy bájos élettárs keresésére ösztönzék. Rózának szép hire neki is értésére lön, de a' jelest még személyében nem láthatá. Egykor a' bárónénak háza felé sétála, 's midőn arra föltekinte, felső nyilt ablakából egy csinosan fürtözött szőke fej voná-be magát. Ugy tetszék Kálmánnak, hogy bár annak szemre-vehetése rövidke volt, mindazáltal az arczulatnak gyengéd pirossággal elegy kelleme azon kis idő alatt is látszatossá lön. Ő szivdöbbenve álla-meg; majd a' házat megkerülő egy másik uton tért haza.

Kálmán gondolatokba merülten járdalt fölebb-alább szobájában. Elméleti fő tárgya a' szőke fürtözetű fej vala, 's minthogy az arczulat részeit valólag ki nem veheté, a' hű képzelet egészíté-ki azt, 's egy szemérmesen mosolygó kellemes gráczia-kép álla elő; és igy Kálmán az előteremtett Rózával teljesen elégülve volt, sőt annak képzett bájaitól egyszerre elragadtaték. A' bárónénál megjelennie más napra határozá, 's nyugtalan éje a' szép Róza képével lön teljes.

Szamosi báróné másnapi délután Pestre vala indulandó leányával. Öreg nénje, kiről, mint a' báróné hinni szereté, gazdag örökség nézett rá, nehéz betegségben nyögött, 's igy a' bárónénak Rózával együtt el kelle utaznia. Udvarán várta hatlovú üveges kólyája, 's már a' báróné, Róza szobaleány, 's inas fel valának készülve, midőn a' báróné az árva Lidát néhai bátyja leányát megcsókolván, a' házat felügyelésébe ajánlá. Lida kézcsókkal felelvén, majd Rózával ölelkezék- öszve, 's a' szép árva hölgy a' grádicsokon lekiséré az utnak eredőket a' kólyáig, 's azontul a' kapuig, honnan csak hamar vissza 's fel magányos szobájába tért.

Kálmán akkor jöve, midőn a' kólya előtte elröpült. Fanyalodva gondolá, Róza utazott-el anyjával, midőn amaz érdekes ablak juta eszébe, mellyből tegnap a' kedves szőke fej vonult-vissza: rögtön oda tekint, és szőke fej, pirosdad fejér arcz, bájfényű szemek néznek-ki. — Ő az! kiáltja Kálmánhoz elragadtatott lelke; ő az, Róza!

— 'S ment, kaput nyita; dobogó kebellel siete-föl a' grádicsokon, és szerelme sugallata után indulva, egyenesen azon ajtóhoz juta, melly az ablakon kinézőé volt. Remegő kézzel koczogtatott, egy kimondhatlan édes szó mondá: „szabad"! 's Kálmán belépvén, alig tudá üdvözleni a' váratlan szépségűt; mert mit képzeménye a' szőke fej arczáról festett, az árnyékrajza se lehete imennek, mellynek haváról a' legszebb életrózsák és szemeiből a' legélénkebb nefelejtsek mosolygának. A' kisded piros száj tündérleg nyilt-meg Kálmán üdvözlésére, 's az angyalfej magosdad homlokával szerényen hajtá-meg magát az ifjúnak. Kálmán a' bárónét kérdezé. A' szép megmondá Pestre történt költözését. — De — ugymond Kálmán — bájos kisasszonya hon maradt. Szerencse nekem, ki rég vágyom önt ismerhetni.

Szerencse nekem e' találkozás, viszonzá elragadó kellemmel Lida — miután előbb Kálmán kilétét illően megkérdezé — önnek azonban nem: én a' báróné leánya nem vagyok.

Hogyan?.. világositást kérek.

Ha ismerte Bodrogi kamarást...

A' báróné testvérét?

Igen. Én leánya vagyok a' szerencsétlennek. — 'S ezen szókra könyűk pörögtek a' kék szemekből.

Én — folytatá Lida keserves hangon — miután atyám, a' boldogtalan...

Ó kérem! — esdeklék Kálmán — hallgassa-el az ő végtörténetét; én váltig tudom azt.

Ugy?.. Tehát e' szerint csak azt mondom-el, hogy fél éve már itt lakásomnak. Néném oltalmába fogadott. Ő anyám helyett anyám; ó a' kegyes! —

És sirni kezdett. Kálmán kérlelé, de a' kellemes siró arcz egészen legyőzte őt. — Engedelmet — ugymond — én a' kisasszonyt megkeseritém. Örüljön, ám anyát talált, és bennem...

Kálmán megütközék magán, midőn vele a' sziv egyszerre sokat akart mondatni. Lida hallgatott, midőn Kálmán falra függesztvén égő szemeit ott egy parányképet (miniatur) tünt szemébe. Ürügyet vön zavarában, mintha a' képet kivánná közelebbről nézni-meg; 's fölkelt, a' képhez közelge, 's egy gyönyöralakot láta. Rózsaszin ruhában mosolyga egy hollóhajú szépség, 's hasonló fekete kerék szemöld-ivei alatt nyilazó nagy setét szemek tündérkedtek, és a' hosszudad nyájas ábrázatnak minden része kegyet 's nagylelket igazló fönséget látszék hirdetni.

Az a' mi Rózánk helyesen találva; szólt Lida derülő tekintettel.

Legdicsőbb kellemangyal! mondá Kálmán, 's huzamósan nyugtatá szemeit a' képen. — Mikor jő-vissza?

Azt nem tudhatni, mert a' beteg néne, kit látogatni menének, talán nem hamar javulhat-fel, vagy talán mostani betegségében meg is hal.

Most a' beszéd Rózára fordult. Lida őszintén magasztalá ezen becses rokon barátnéját, 's édes hitelű beszédével Kalmánnak a' legboldogabb órákat adá. A' jó-szivű beszélőné olly iránynyal ejté szavait, hogy Kálmán, kire a' Szamosi háznál számoltak, ennek jeles leányát eleve megszeresse, 's igy a' nemes lelkű barátné Rózának szerencséjét eszközölje. De Kálmán gondjait már a' szép árva egészen elfoglalá, 's egykét pillanat véghez-vitte, hogy a' heves ifjú az ártatlan Lidát élte királynéjául válassza.

Helyesen! — mondá Kálmán hazamenet közben. — Róza nem szorult annyira segélyre; de igen azon árva, kire többé semmi örökség nem néz, hacsak egy tehetős férjfi nem boldogitandja őt. Enyim tehát! ó helyesen Kálmán! az anyai árnyék nem lesz megbántva: ő jóváhagyást mosolygand egéből jótevő fijára.

Illy gondolatok között ére haza Kálmán. Többször látogatá-meg ezentul szelid választottját, kiben naponként több-több bájló erkölcsi jegyeket fedezett-fel. Egy hét elmult ezen közben: a' Szamosi háznak asszonyai még se tértek haza, 's ez alatt Kálmán a' kegyes Lidának szemeiből kedvező végzést olvasott. Lida viszont megkedvelé őt, de bár az olvadt keblű Kálmán szerelmet valla neki, ő tartozkodék, 's a' heves ifjat Rózához utasitá.

Egy tiszta szép alkony elhozá végre Kálmán győzelmét. Lida elmerülten állott, Kálmán kiterjesztett karokkal esdeklik vala előtte. Parancsolt a' szerelem, 's Lida ön tudtán kivül borult imádója melljére. — Enyim, tied! hangzának, 's a' boldog ölelés aranykora üdvezité őket. De nagy változat követé Kálmánnak a' heves szerelemhősnek eltávozását. Lida most eszmélt-föl ábrándjaiból; most látá, mit követett-el Róza 's mit a' báróné ellen, ki az ifjú Darvait gyakran emlegeté, és leányának mintegy igényzőleg ohajtá férjeül. Az árva szüz egyszerre bús lett, 's eszében forgatá a' báróné tervét, ki Rózájának születés-napjára mulatságos lakomát csupán a' végből rendele, hogy arra az ifjú Darvai meghivathassék.

De majd a' magával küszködő Lidát azon gondolat, hogy ő a' történetnek nem oka, valamennyire megnyugtatá, 's más nap reggelén éppen ablakából néze-ki, midőn hűséges Kálmánja ott terem az ablak alatt, 's halk de érthető szóval kérdezi, ha az utazók hon vannak-e már? A' szép ajakból ejtett: „nincsenek" 's az ezt követő

édes mosoly szárnyakat adának a' szerelmes ifjúnak, ki a' grádicsokon könnyüden futa-fel, és szavait a' legfontosb végzésen kezdé.

Lida, te enyim vagy! akarom, két hónap multán oltár egyesitsen minket.

Lida elhalaványult.

Tudom, mi halványit-el, édesem. Te hálátlannak képzeled magadat a' Szamosi házhoz. Nincsen ugy szép Lidám! az ég végzése és tiszta szived sugalma nagyobbak minden földi köteleknél.

Kálmán, tied vagyok — viszonzá mosolygó könyes szemekkel Lida — habár áldozattá kellene is lennem miattad. — 'S ezen szókra virágkellemű arczát Kálmán vállaira hajtá.

Nem kedves! rebegé Kálmán — inkább én legyek éretted áldozat. — 'S most a' meghajlott szépnek hattyúnyakára borult. A' hókebel magosan hullámzott, 's a' ráborult kegyencznek érteni hagyá az érette lángoló sziv dobbanásait. De a' pásztorálom igen rövid lön: kocsizörgés riasztá-föl a' fiatal párt édes forrongásaikból.

A' néném!.. kiálta felszökeltében Lida, 's iszonyú háborodással tipegett ide-tova. Kálmán szintén zavarodva inté Lidát, szedné magát rendbe. — Ah, távozzék hát, mondá reszketve a' leányka; de Kálmán mintegy szoborrá meredve állott, 's nem tuda semmiben is egyezni.

Már a' kólya behajtott az udvarra, 's fenn a' tusakvók nem vevék-észre. Egyedül, midőn a' grádicsokon lábcsuszogások hallatszának, lepé ujabb zavar őket, és Kálmán tanácstalanul nyitott az oldalszobába.

Ne, ó ne! susogá öszvetett kezekkel Lida; de már Kálmán bent vala, és majd megint mást gondolva, visszatérni kivánt, 's éppen akkor nyitá azon szobának ajtaját, mellyben Lida töprönge; és igy Kálmánnal egyszerre lépének-be.

Ki van itt? mond a' báróné hátra huzódva.

Kálmán elhalaványultan hajtá-meg magát, 's nem tuda szóllni.

Darvai ur; felele érette, remegő ajakkal Lida.

Ugy!.. örvendek! — mondá a' szinében változó báróné; és szemei gyorsabban forgának; majd szótlanul ment-ki.

Elvesztem! — susogá kezét törve Lida.

Hogyan?. szólla neki-bátorulva Kálmán. A' vétkes töpröngjön édes Lidám, ne mi! Én eléggé gyávaul cselekvém, folytatá; de jóvá teszem.

Ezen szók csendesen ejtettek, midőn kevés várat után a' báróné Rózával jött-be. Kálmán bájolva lön, midőn a' szép Róza szemeiből jósággal teljes vidorság mosolyga rá. Üdvözlése kedves hangú levén, a' mennyire anyjának rezzentő tekintete előbb eltaszitó, any-

nyira ez most magához vonzó lön. Kálmán lelkében egészen visszatérve, örvendését jelenté az asszonyok érkezésén, szerény nyájassággal adván-elő többek között: miképen ő már több nap óta várá ezen szerencsét, és szintén, mintha előérzés vezérlette volna, e' napra megjelent, 's Lida kisasszony neki a' kastél szobájit megmutatván, itt a' szomszéd szobában éppen a' báróné képét nézi vala, midőn a' kisasszony a' báróné elfogadására kiszökelvén, őt magát hagyá. Szinte kimenendő vala ő is, midőn most a' kép alatt észrevett két betű őt megállitá. A' K. J. betűk magyar művészt sugának szivébe, 's ő azoni örömében kevessé elmerült.

(Folytatás következik.)

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

A' Rokos Trencsén Vármegyében. *(Végzet.)*

Éjfél után feltörtünk; vezetőnknek a' birógazda ajálkozott. Utunk jódarabig egy szük völgyben, sebesen csörgő patak mentében, iszonyú vastag cserek között vezetett; a' fekete setétség láthatlanná, az utban heverő vastag szikladarabok veszélyessé tevék utunkat, 's a' borzasztó csendességet csak a' lábaink alatt zörgő száraz falevél és az éji bagoly huhogása zavarta-meg. — Csak a' többszeri megpihenés tevé meredek utunkat folytathatóva, 's harmadfél nehéz óráig fáradtunk, mig a' Rokosnak lapos tetejére felérheténk, hol már a' hajnali kellemes szürkületnél könnyebben vert a' dobogó szív. — De milly gazdagon fizeti viszsza a' felséges Rokos teteje a' reá felfáradónak munkáját azon szép természeti gyönyörrel, mellyet előtte pazérolva szór-ki. Nyugoton egész a' morvai hegyekig megható látkört nyitott előttünk, hol a' szép zöldes völgyek, faluk, 's kékelő hegyek a' hajnali fénynél mosolygva mutatkozának. — Keleten nehány cser zárta-el látkörünket; helyet kutattunk, hol a' kelendő napot — utunk fő czélját — egész dicsőségében megláthatnók, 's tót mentorunk a' veres kősziklára vezetett. Bámulásra inditott minket a' felséges látvány, 's mi szépet, gyönyörűt a' természet csak előnkbe állithat, legfelségesb természeti téren huzódott-el előttünk. Első vigalommal kisérte a' gyönyörködő szem a' félhold formájában elterjedő 5 hegylánczot egész a' nagy karpatokig, a' Kriváig: 's az utósó hegysort a' kelendő nap előpostáji — sugarai — aranyszinnel hinték-be. — Feltünt végre az ég királya; 's vele látkörünk legdiszesb pontja egész pompájában; méltó fénynyel diszesité a' nemzeti ünnepet, 's elterjedő bájos fényére körülöttünk az egész természet ünnepet látszaték ülni. — A' Rokos keleti fele, egy meredek feketés granit kőszikla-fal, egész a' veres kőszikláig emelkedik-fel; az itt ott kinyuló sziklakarok lezuhanással ijesztik a' szemlélőt, ki borzadva nézi az alatta terjedő mélységet. — A' hegynek tengerfeletti magossága 4500 láb; jobbra emelkedik a' pokol hegye és a' Plánka. Az első gömbölyű, kalaptetejű, 's oldalán a' fenyők közül feketén kikandikáló szikla-karok regényes látványt mutatnak. — A' Rokos minden hegytestvérei közt legmagosabb, 's még is legtöbb hasznot hajt. — Tetején a' legfeketébb porföldet leltük, 's nyugoti felső felén bujan terem a' leg-

jobb fü, a' Várallyiaknak rétségök. Bámulva, és szánakozva hallottuk vezetőnket, mennyi veszélybe kerül innen a' takarmány leszállitása. — E' végre a' szénacsomót egy több ágú széles faágra kötik; az ág elejébe nyir vagy más hajló ágat huznak, minélfogva magának kell a' munkásnak szénáját a' meredek hegyről lehuzni; nyilsebességgel rohan-le az, 's ha néha rohanó sebessége elkapja vonóját, veszélyben forog ennek élete, 's csak nagy ügyessége mellőzheti-el nyaka, lába, vagy keze kitörését. Vezetőnk példával bizonyitá ezt. Télen a' Rokos tetején a' fennmaradt széna golyókba sodortatik, vagy köttetik öszve, 's ugy hömpölyög-le a' völgyig, hol szekérre rakatik; — ha a' munkás ügyes, szénagolyójával együtt repül-le nyilsebességgel a' völgybe. — Az ág általi leszállitást jól megfoghatóvá akarván vezetőnk tenni, kettőnket, egy e' végre talált ágon, a' meredek Rokos pázsitján villámsebességgel vont-le. *) — Nem csekélyebb munkával kell küzdeniek csekély kiterjedésü földjeik mivelésében. Gyakorta ezer lábnyit meghaladó magosságra kell az ekével felfáradniok, hogy sárga, veres agyag, 's kövecses földjeiket felturhassák ott, hol a' hegyek oldalában a' természet egy kis kopár tért hagyott; 's még szomorúbb az, hogy a' föld termékenysége háladatlanul fizeti a' nagy fáradtságot. — A' szarvas marha legelés végett a' hegyekre üzetik, 's vezetőnk példával bizonyitá a' nagy veszélyt, mellynek az ki van tétetve; mert gyakran egy csuszamodás az ökröt alatta tátongó völgybe sodorja. — A' Rokos melletti völgyben az isienyú vastag cserek levágatnak, helyben elégettetnek, 's hamvok hamuzsirra fordittatik, a' nagy mészkőszikla darabok pedig messzé égettetnek.

Nehéz szivvel vettem bucsút, hidd-el Dausom, a' veres kősziklától, 's vele a' legfelségesebb természeti jelenettől, miben valaha szemeim gyönyörködhettek; **) a' sziklán hagyott felirt nevemet ugyan lemosandja az eső, de emléke minden természeti jelenet látásánál szebb fényben ébredend-fel emlékezetem szintérén. — Jóléted ohajtja barátod.

K. S.

KÜLÖNFÉLE.

Kegyetlenség hallatlan példája. Egy a' legnagyobb kegyetlenségre 's barbarusságra mutató cselekedet, melly e' napokban Hermersbergben, bajor országban (waldfischbachi canton) jött napvilágra, közönséges beszéd tárgyává lön. Közöljük azt hiven az olvasóval. Hermersbergben t. i. bizonyos Kettenring nevű paraszt feleségével együtt nem türhetvén, hogy leányuk a' házi szolgát szereti, eltökélék magokban a' szerencsétlen teremtményt, melly már is 31 évet számlált, elsikkasztani. Őt e' végből tehát őrültnek hiresztelvén-ki, bezárák. Történetből felfedezteték most nem régiben a' hely, hol a' szerencsétlen leány zárva tartatott. Ez egy tulajdonképpen e' czélra épitett kutyaistálló-forma épület volt, toló fiókkal ellátva. E' setét lyukban tartatott a' szerencsétlen egész 8 esztendeig fogva; táplálata csak

*) A' melly falu környékén a' meredek hegyeken rét nincs, a' falevél szolgál takarmányul; mint p. o. a' gyertyánfáé.

**) Tiszta látkörnél a' Rokos tetejéről honunk 15 vármegyéje látható.

vizből és burgonyából állott. Szalma, melly csak felette ritkán tisztittatott, vala fekvő helye, 's midőn a' törvény által kiszabadittatott, egy, csaknem egészen összerothadt ingnek rongyai valának egyedüli ruházata. Testén valamelly kemény hártyakéreg képeződött, melly a' most már számtalan fördés és mosás által sem akar egészen elmulni, ugy hogy emberi bőrnek alig van rajta nyoma. A' leányt magát, noha egészen összevissza nőtt, az orvos physicailag egészségesnek vallá; hozzá intézett kérdések bizonyiták, hogy emlékező tehetségét egészen elvesztė. A' kegyetlen, embertelen szülők, kik legott elfogattattak, Zweibrückenben várják ítéletöket; a' szerencsétlen leány pedig egy nemeslelkű családnak adatott által ápolásra Waldbachban.

Szegények száma Európában. Villeneuve Bargemont statisticai munkát adott-ki Europa szegényeiről, 's számukat 10.897.533-ra teszi 226.445.200-nyi népességhez képpest. Ezen szegényeket következőképp osztályozza. Angol országnak mintegy 3.900.000 szegénye van; t. i. az egész népességnek, melly mint tudjuk 23.400.000-re tétetik közönségesen, hatod része. A' dolog, mellyet az ottani erőművek visznek véghez, 180 millio embert táplálhatna. Londonban 1.500.000-nyi népességnél 105.000 szegény van; Liverpoolnak 80.000 lakosa, 27.000 szegénye; Corknak 60.000 lak. 26.000 szeg. és Sunderlandnak 17.000 lak. 14.000 szegénye van. — Német országban, melly nagyobb részint földmiveléssel foglalatoskodik, mintegy 680.000 szegényt lehet számlálni, vagy is az egyetemes népesség huszad részét. Ugyan itt a' földmivelő nép száma három akkora, mint a' kézműkkel foglalatoskodóké. Ausztriában a' szegények száma ugy áll az egyetemes népességhez, mint 1: 25-hez. Dán országban csaknem éppen illy viszonyban. Spanyol országban 13.900.000 lakos között 450.000 szegény van, vagy is 1: 30.; a' földmivelők pedig ugy állnak a' kézművesekhez, mint 5: 1-hez. Franczia országban 1.600.000 szegényt számlálni 32 millio lakos között, vagy is 1-et 20 között. Olasz országban a' viszony ugy áll mint 1: 25-hez. Belgium és Hollandiában csaknem ugy, mint angol országban. Portugaliában 3.530.000 lakosra 141.000 szegény jut. Porosz országban 12.700.000 lakosra 425.000; orosz országban pedig 52.500.000-re 525.000 szegény; Schweicznak 724.000 lakosa 's 17.000 szegénye van.

Csererejtvény.

1. 2. 3. Ember 's állat testének fő tagja.
4. 5. Ebben van a' vér rejtek-tanyája.
3. 7. 8. Ki ezt cselekszi, az nem áll.
8. 4. 6. Itt hajó nyughelyet talál.
6. 7. 8. Hősek és bajnokok őrzik,
6. 4. 5. Kik ezt honjokért öntözik.
1 — 8. Megye, 's város honunkban,
Melly hires volt hajdanban.

Beőthy Ferencz Jász-Apáti fi.

Előbbi rejtvény: Szem.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

88.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap november 1jén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Az árva leány. *(Folytatás.)*

A' báróné kedvelni kezdé az ifjú Darvait, kivált midőn tapasztalá, hogy Róza is kedvesen fogadja őt, ugyan is szeretett leánya példájin sokat épite.

Valahára! mondá Kálmán eltávozta után Darvainé; mégis meglátogatott a' magányos remete. Rég vártuk őt; de most térek-viszsza: hiszen első látogatását Lida nyeré-el. — 'S ekkor ujjával fenyegeté Lidát, ki alázatosan csókolá-meg nénje kezét, csak ennyit mondva: „Én arról nem tehetek."

Te szinedben szüntelen változtál, és reszkettél, midőn ide beléptem, és — —

Anyám! szavába esék Róza; kérem ne piritsa Lidinket: tudjuk, ő félénk a' férjfiak mellett. Emlékezik-e édes anyám, mikor Tarlay kapitán a' pamlagra mellé ült, milly iszonyúan pirult-el, 's kötőtűjét talán tizszer is leejté.

Legyen, legyen, ha lehet! viszonzá a' báróné sohajtva; mig Lida magát rendbe szedvén, édes szósséggal kérkedék Rózának, hogy Kálmán Róza képét huzamósan, és — a' mint Lida hitte — elragadtatással nézegeté. 'S midőn barátnéjának ebben kedvét telni látná, hiven hozzá adá Lida, hogy Kálmán a' képet legdicsőbb kellemangyalnak nevezé.

Rózának most már minden gondolatjában Kálmán lön uralkodó. Az ut valamennyire megtikkasztá Rózát, de az éj még sem altathatá-el sokáig, 's csak viradat felé merült álomba.

* * *

Tudva levén a' bárónénál, hogy Rózáját Darvainé végórájában fijának ajánlá, 's az engedelmes Kálmán erre hajlomását igen tisztelt szülőjének ki is nyilatkoztatá, ugyan azért Szamosi báróné, a' már-már szegényülő, erős bizalommal számolt a' gazdag ifjonczra. De majd véletlenül a' szép Lida társaságában lelvén őt, az ápolt bizalom csökkenni kezde, 's bár azt ismét táplálni igyekezett, majd a' sürgető gyanú nála erősebben támada-fel, 's a' szorongó anya ked-

ves leányának komoran fejezé-ki magát, miképen őt igen félti, nehogy reményétől megfosztassék.

Róza arczának elhalványulta jelenté anyja szavain támadt ijedelmét. A' szülő folytatá gyanús szavait, 's majd Lidát, kit ezelőtt leányaként szeretett, nehezteléssel hozá-elő, és maga 's Rózája szerencséjében akadálynak, 's felhevültében irgalomból tartottnak nevezé. A' nemes lelkű Róza megborzada, midőn legkedvesebb meghittjét, a' biztos őszinteségű Lidát, kiről ő a' testvértelen számtalanszor feledé, hogy nem testvére, 's kinél tökélyesbet a' világon képzeményében sem ábrázolhata, és olly igen jót, olly igen kedveltet anyjától kárhoztatni, gyaláztatni halla. Sajnosan megindulva, öszvetett kezekkel esdeklett anyjának, szünnék-meg a' jámbort okolni; mire a' báróné haragszemeket vetvén Rózára, elfojtott méreggel távozék egy másik szobába.

A' történet ujabb vészt hoza magával: a' báróné ablakot nyita, onnan kikönyöklendő, mintha boszús gondolatait szabadabban kivánná jártatni. Alant a' házi kert kieskedik vala, mellynek virágos tábláji között Lida meghitt egyedülségben ült a' gyeppamlagon, 's halkan, tiszta, érthető szóval egy dalt, a' szegény pásztorleány dalját, zengedezteté. Ebben a' szükölködőnek reményei egy gazdag urfihoz valának intézve, ki az alacson kunyhónak gyermekét hű szerelmére méltatá. A' dal teljesen érzelmi volt, melly a' bárónénak gyülölséggel foglalatos szivét tőr gyanánt hatá-meg. 'S mármár le akara szóllni Lidához, gunyolni kivánván őt, hogy ön sorsából egy érdekes czikkelyt énekel. De most nyilik a' kertajtó, mellyen Darvai lép-be, ki Lidát a' kerti sorompón keresztül látva megsejté. Lida megrezzent, 's félénken huzódék-hátra, és bármint kedvelé is a' nemes ifjat, rettegvén a' bárónétól, a' kerti cserhéjú kunyhóban akará magát elrejteni. De már későn volt, mert a' lángoló ifjú nyomban követé őt, 's a' kunyhóba lépett. A' báróné boszús elragadtatással látá ezt. — Hah, titkos egyetértés! — — ugymond, ajkait harapdozván; ki kell hallgatnom őket. — És indult. A' kastély alsó része egyik szobájának ablaka mellett álla éppen a' gyanús kunyhó. A' báró bement azon szobába, 's meghuzá magát az ablaknál, mellynek iplaga (zsalu) le vala vonva. Ez kedve szerint volt a' boszúsnak; az ablakot azonban remegő kézzel, de csendesen nyitá-meg, 's hallgatózott.

Hagyjon-el — igy kérlelé Kálmánt Lida — néném könnyen kivethet kegyéből, ha szövetségünket közelebbről fogja sejteni.

O! — susogá a' báróné — való tehát — —

Én szabad ember vagyok — viszonzá Kálmán Lidának — engem semmi se tartoztat téged boldogitani.

Istenem! — rebegé Lida — villámszemek nézhetnek engem; Róza is mindjárt itt lesz, mert választott olvasó órája közeleg, mellyet itt ezen kunyhóban szokott tölteni.

Kimélem rettegősködésedet, angyali lény — mondá Kálmán csillapulva; de hogy irántam nem változál, igazolja csak egy — —

És a' báróné gyanúját valósulva hallván elsietett Rózának hirt vinni, 's eléglé a' tudottakat, mellyekből Kálmán és Lida kölcsönös szövetsége nyiltan világolt.

Elküldöm őt — ezen szókkal nyita-be Rózához; és boszúsan lihegve veté magát a' pamlagra. — Neki szükség távozni, mert alattomos ármánya mindkettőnket elbuktat.

Anyám, az Istenért, kit emlit? — kérdezé Róza remegve.

Lidát, a' hálátlant — lön a' felelet; 's a' báróné elbeszélé a' kerti történetet.

Egek! — töprönge fel 's alá jártában a' kinosan sebhedett Róza. — Édes anyám! — kulcsolá kezeit — engedjen itéletet mondanom az egymást szeretőkre. Ah, sajnosan esik! de a' becsület és igazság, anyám, ezek legyenek vigasztalóim. Sirva, küzdve is hű akarok én lenni éltem fényeihez. Legyenek háboritlanul egymáséi, kiket én méltán becsülök, Ők, nem kétlem, tisztesen érék-el boldogságukat. Ne szakasszuk-el a' tiszta szeretet lánczát magunk szeretetéből. Szegény Lida! ő helyrehozhatlanul szerencsétlenné válhatnék. Higyje szülőm, ég rendelé neki Darvait; ő árva, de jámbor és okos: mint árva gyámolt, mint szerény, jutalmat érdemel. Én elbirom még keservemet; őt pedig, ki szülőtlen és vagyontalan, a' veszteségi búbánat könnyen sirba is szállithatná.

A' nagy lelkű Róza ezen szavai után anyja mellé lankada, 's keblén a' mélyen-illetődés könnyeit sirá-el. A' báróné először hajlani kezde szavára; de majd kinos hangja, töpröngése és siralma, mellyek Kálmán iránti tüzes vonzalmát árulák-el, boszúra sürgölék őt. Lida és Kálmán nehány szót lehallának a' kertbe, és szoborként merevültek-el, mig Kálmán biztató szavakkal Lidát csendre inté, 's teljesen megbátoritván, elméjében egy fontos tervet forralva rövid bucsúvét után haza siete.

* * *

Róza elzárá magát szobájába, senkit nem akarván látogatóul elfogadni. Szemei állandóan nedvesek valának; 's igy az előbb mindenkor vidám tekintet rajta egészen meg lön változva. Megmondá ő anyjának, hogy mostani állapotjában csak a' magánlétet ohajtja. 'S midőn a' bá[illegible]elmét nyilatkoztatná rajta, ő ügyesen biztositá, hogy lelki erejét csak egyedülségében reményli visszanyerni, 's annak megszerzését ott fogja munkálni. Anyja tehát engede, de

a

alkony felé a' szabadon kesergő még is megháborittaték: a' folyosón lassú lépdelések gyanittaták vele, mintha valaki szobája felé igyekeznék. Lida volt az, ki Rózához akara jőni, de a' becsukott ajtó neki ellentálla.

Ki az? kérdé fojtott keservhangon Róza.

Az árva leány kér meghallgattatni. — 'S ezen szomorú szókat hallatos zokogás követé.

Róza iszonyúan reszketve nyitott ajtót, 's Lida kiterjesztett karokkal borult nyakába. — Nyugalom neked — rebegé siralommal — tudom kit raboltam-meg; tudom, hogy legjobb Rózám iránt lettem pártos; ah én gondtalan! én hálátlan!

A' kinos hölgyek összeölelkezten onták szemeik gyöngy záporit, 's keservöknek ezen csepjei egymásba pörögve hullának kebleikre 's le a' talajra. Erőtlenekké válva pamlagra települtek, 's a' nemes részvétűek, a' sirásaik miatt már szóllni nem tudók, egyiránt törekedtek beszédi tehetséget meriteni, 's karjaikat egyik a' másiknak vállán nyugasztván, ázott szemeiket kényszeritett mosolylyal veték egymásra.

Te nyerni fogsz, édesem — kezdé Róza — tied ő.

Neked kell nyerni — viszonzá Lida, megcsókolván amazt. — Én lemondok örökre, 's pártosságomat folytatni nem akarom. Ó nézd! milly vidor levék egyszerre, hogy egy jó szellem ezen határzó igéket nyelvemre adá. — Róza szavát akará vágni, de Lida szemeit megtörülvén, hangosabban folytatá: — még mondani-valóm volna neked; de... de.. elégülj-meg, kedves. Én bizom. Jó éjszakát!

Most hirtelen kele-föl. — Nem, nem; az nem lehet! — kiálta Róza, és átkarolá a' menőt; de az erősen ragadá-ki magát az erőtlenebb kezekből, és mint fürge őz iramlott-ki, 's le az oldalgrádicsokon.

Egy kis setét szugolyba osont ő a' kertajtó mellé, hova a' kertész földmivelő szereit és egyéb eszközeit szoká rakni. Onnan egy általa elrejtett nyalábot húza-elő; 's a' kert hátulsó ajtaján senkitől se láttatva, az erdő felé szökelt.

* * *

A' nap most fordula-le. Lida utban vala, 's eszébe se tünék, hogy utjában netalán valakivel találkozhatik majd, ki szándékát Szamosiéknak hirül adhatja. Ő magát egészen a' gondviselésre bizá. Majd egy juhnyáj közelg vala ellenébe, mellynek szerteható kolompolása Lidát képzelmiből fölébreszté. — Én gondtalan! — susogá dobogó szivvel — embereket akarok kerülni; 's mennyire feledkeztemel, hogy a' nyilvános uton bátorkodom menni. — Egy fiatal erdő

vala mellette: bement abba, 's a' fris tavasz-zöldű fák között búsandalogva ballagott. Nem vala keblének többé semmi félelme becsületének érzetében, 's bár fájós szivvel de egyébiránt semmivel se küzdve, egy kis ház felé intézte lépteit. Majd visszagondolván: a' Szamosi házért, különösen Rózáért 's Kálmánért, imádkozék. Az alatt a' teljes hold fölkele, 's majd barátságosan sütött-le árva leányunk ösvényére.

Rózát, midőn kezéből Lida kisiklott, iszonyú szivszoritás leptemeg: kevésig tántorga, 's majd egyszerre ájulva zuhant-le, és egy asztalkát dönte-fel, mellynek zörgésére a' szobaleány rémülve szaladt-be hozzá, 's igen tisztelt kisasszonyát jajongva támogatá-fel. A' báróné is bejött a' zörgésre, 's megrettenve csapá-össze kezeit; majd azután Róza több cseléd által ágyba segéltetvén, hozzája rögtön orvos hivaték. Az ügyes gyógyitó erősitőt irt neki, 's kevés percz alatt Róza magához tért; de ajkai kékülve, arczai halványan maradtak. Halk rezgő hangon beszélt anyjához, 's mindent, a' mi Lidával történt, kinosan vontatva adott-elő.

Reggel elküldöm a' galibát! szóllt a' gyötrelmes báróné, 's nem eszmélt arra, hogy Róza az árva rokont érzékenyen szereti.

Anyám, anyám! — esdeklék Róza — ne tegyen sirba engem. Világért se magzatom: te meg fogsz elégülni velem.

De Róza kinosan töprönge, 's majd terhére kezde lenni anyja: mihezképest állitván, hogy magát eléggé jól érzi, kérte anyját, nyugodnék-meg, 's hagyná-el őt. Ez félig vigasztalódva távozék, 's ezután Rózát egy gondolat valamennyire erősité, és háborús éje után fölkelvén, asztalához ülve, Darvaihoz ezen levelet irá.

„Nemes barátom!

„Igy merem nevezni, miután ismeretes jóságáról teljesen győződve vagyok. Levelemet önhez egy beteg de tiszta szivből jövő kérelemmel kezdem: bocsásson-meg anyámnak, ki engem önnek birtokába szeretne adni; de látom öné nem lehetek. Ön a' legtökéletesb szüzet kedvelé-meg, kitől én csak hiú embert szeretnék megfosztani; de önnek nálánál e' földön nagyobb áldást nem kivánhatok. Most csak azt tanácslom nemes barátomnak: siessen magát az árva's rövid idő alatt talán minden gyám nélkül leendő Lidával minél előbb örökre egyesittetni. Okokat szeretnék irni, de a' leányi tisztelet gátol. Ön ért engem, ki nem szünök lenni

szives barátnéja,

báro Szamosi Róza."

(Folytatás következik.)

KÜLÖNFÉLE.

Valami a' házasulóknak.

A' házassági kötésben fő szükség 1) hogy szerelem válasszon házastársat; a' 2-dik, hogy a' választás szerelmet érdemlő tárgyra essék; 3-dik pedig a' viszonos szeretet megtartásának tudása.

A' házastárs választásától legtöbb függ: azért kivánni lehetne ezen lépést az emberi születésnél többre becsülni: mert az sokkal többet határoz-el ennél, 's a' jövő élet egész menetelét és sorsát intézi-el. Ha ezen elrendeltetés szerencsésen üt-ki, illyenkor a' következők legyenek szoros figyelmünk tárgyai.

a.) Élet-kor. A' férj ne legyen 24 éven alól, és nem 35-ön felül; a' nő azonban mindig egy két évvel fiatalabb, mit is a' házasulóknak pontos szabályul kellene venni; mert elég példáink vannak, fájdalom! hogy ott, hol a' nő férjénél idősb, a' házassági élet előbb vagy később földi pokollá válik.

b.) Az egészség. Ki ezen czikkelyt a' választandó tárgyon keresztül nézi, az a' házassági életben semmi örömre számot ne tartson.

c.) Ész és egy jó erkölcstudományi beljegy. Ezek is ollyanok, mikre igen nagyon kell figyelni. Valamelly gyenge eszű, könnyen gondolkodó hiú emberrel, kinek minden szenvedély és kivánat laptául szolgál, kevés megelégedett napot fogunk élni. Ész és erény mindenütt boldogitnak, 's igy a' házassági életben is. Felebaráti szeretet és magán uralkodás két égi csillagzatok, mellyek az öröm napjait dicsőitik, és a' bú éjeit megvilágitják.

Ha minden földi jók enyésznek, és unalom 's nyomorúság a' házaspárt minden oldalról ostromolják, erény azon egy, mi nekik vigasztalást, bátorságot, erőt, és reményt nyujthat. Mindenek előtt tehát arra figyelmezzünk, hogy életünk hátra levő napjait egy jó hitesnek társaságában éljük-el. Az emberek teljes ismerete itt hasznos szolgálatokat tehet.

A' legellenibb erkölcstelenségek, mellyektől valamelly leány a' férjfiúban leginkább félhet, következők: visszaélés a' szerelemben és boritalban: hajlandóság az uralkodási vágyra, haragra; szánakozás és jámborság hiánya. Mindezeknek tudását ugyan iparkodni fog a' szerető leány kedvese előtt palástolni, de az asszony mind a' mellett vigyázzon a' férjfiúnak viseletére. Ha a' természet legszelidebb örömeire 's az idegen emberek fájdalmaikra érzéketlen, a' szolgák és szegények iránt kemény, ha ok, és megindulás nélkül, sőt éppen szándékkal 's örömmel állatokat kinoz, ugy bizonyára a' férjfiú igen durva vagy rosz szivű. A' némber legnagyobb hibáji, mellyek által a' házaséletet leginkább keseriti: kaczérság, felfuvalkodottság, hiúság, és fejesség.

Szerencsétlen azon férjfiú olly asszony oldala mellett, ki minden férjfiúval kaczérkodik, mindig hizelgések után sóvárog, magát a' némberek elsőjének gondolja lenni, másokat megvetéssel néz, és saját mondásait csalhatlanoknak tartja. Ezek azonban mind ollyanok, miket egy férjfiú első tekintetre megismerhet benne, kivevén a' vak szerelmest, mert ez nem lát 's nem hall semmit.

Ezek mind rosz tulajdonságok és szerencsétlen következésre igen bő anyagúak. De még van egy kérdés: „valljon azok együtt éve olly

fájdalmassá teszik-e a' páros életet, mint a' féltékenység?" — Ez olly furia, melly magát és imádottját mardossa, melly rákdaganathoz hasonlóan szakadatlanul nagy kinokkal mindig tovább rág, terjed, és gyógyuláshoz mi reményt sem ad soha. Kinek élet-szerencséje kedves, kerülje az illyent, bár egy angyalnak tulajdonságával birna is, ha vakon féltékeny.

d.) Ha a' szerelmesek szerencsés házassághoz minden szükséges tulajdonokkal birnak, még is egész szerencséjeket semmivé teszik, ha azon bohóságot követik el, hogy összepárosodnak voltaképpen, nem gondoskodva és gondolkodva élelembeli mindennapi szükségeikről. Ezen okossági szabályt még naponként hágják által a' megvakitott szerelmesek, kik nem ismervén még, mi az éhség, 's milly kinos a' házaspárt és kisdedeket éhségben sinlődve látni, 's közönségesen hiszik, hogy szerelmök mindent kipótol; a' gondatlan bohók (engedelemmel irva) nem tudják, hogy a' szerelem csak egy vidám érzet szülöttje, az élet teljessége, és — hogy ott, hol a' legszükségesebbek hijánya, nyomorúság, és gond lakoznak, szerelem lehetetlen.

De ha enged is a' szerelem szenvedést átélni, azért még is bizonyára tizszeres fájdalmak forrása leend. Azon férjfiú tehát, ki házasodni akar, feleségét és gyermekeit illően tarthassa-ki: soha azonban ne engedje magát neje által eltartatni: mert ez természet ellen van, a' férjfiút igen megalázza, méltóságát alacsonyitja, és gyengeség 's restségnek legvilágosabb jele. Azon felül nemde fájdalmas, ha a' nő férjének szemére hányja, hogy az övéből él; ezt nemde szégyenülve kell hallania, 's ha szóll, az egésznek egy igen kellemetlen házassági jelenet a' vége.

Kedves Marikám! Ne higyj a' hizelgő sokat fecsegőnek; mert szerelme igen változó, lepke gyanánt egy virágról a' másikra száll; feltételeiben ingadozó: az illyen soha vagy késő éltének korában, akkor is czélt nem érve, házasodik; ha illyennek fontolatlanul hódulsz, rövid idő mulva változó szenvedélyének tüze kialszik, és jutalmadul végre kinevettetel általa.

Edes druszám! A' házasság igen bajos portéka; de még sem olly annyira, mint sokan vélik. Igaz, hogy percznyi életünkben igen fontos lépés: de ha a' fentebbieket szabályul veszed, hideg meggondolás mellett, arra elszánhatod magadat; csak kérlek, azt ne vedd nőül, kinek szivét megnyerned csekélységbe került. — Bölcsnek elég!

Klestinszky László.

Furcsaságok. — 1) Vigyorgó étvágygyal ásitgata egy éhcsiklándozta czigány suhancz Pesten az uri utsza egyik szögletén levő fűszeres bolt előtt annak hordócskán ülő kis horgász czimjére, midőn egy arra menő ur oldalba löké mondván, mit lábalatlankodik bámészkodásával, 's mért nem lat inkább dolga után. — „Hisz ippen abba fáradozok nagysága! azirt lesem ezt a' kis bolondot, hogy ha a' fölsiges pildabeszid szerint horgárul azt a' sült halacskát számba potyantaná!" — felelé az éhen kórász.

2) Egy a' városon kivül levő fördőházhoz — hol az őrültek orvosa gyógyulandó betegeit förösszteni szokta — érkezék tajtékos paripáján

nagy izzadtan egy az agarászatot szenvedélyesen kedvelő hetyke uracs, ki midőn egyik jobbulandó órültnek kérdéseire: „Volt-e sok szerencse? — Évenként paripája 's agarai mennyibe kerülnének, 's mennyi a' haszon azon vadakból, mellyeket esztendőnként elfogat“ — igy felelne: „„Ma éppen semmi; paripákra 's agarakra évenként költök mintegy ezer pengőt, 's nyulat szintén elfogatok esztendőnként vagy tizenkettőt““ — ezt viszonzá amaz: „Jaj! igy az Istenért csak távozzék az ur innét mi előbb, hogy orvosunk itt ne érje; mert minden bizonynyal meg förösztendi!“

Lukács Pál.

JELESMONDÁS.

Szerencse.

Most ha jobb szárnyán szerencse
Hordoz is, ne higyj neki;
Állhatatlan; majdan ott hagy
A' faképnél tégedet.

Virág.

Biztatás.

Nem dúl örökké a' zivatar! kilép
A' fellegekből gyászba borult napunk,
'S majd jóltevőleg hintve fényét
Honfi-kebelbe megint tüzet gyujt.

Miskoltzy István.

Anya. Olly hatalmas az anyai szeretet, hogy ellenállhatlanul is kényszerit a' puszta kinteljes jelent örömmel szenvedni egy jövendőnek kedvéért, melly talán soha se jelen-meg! A' remény szükségesb az életnek világosságnál és melegségnél, 's minden remény közül legerősb és legédesb az anyának reménye; valamint a' szeretet a' művészetté dicsőült szerencse! Sokat beszélnek az asszonyi nem gyengesége felől; ó pedig milly erős az anya! Sok bátor férjfinak az előtt méltán megpirulni kellene! Ennek számára fennmaradnak a' sorsnak örökké uj koczkáji, a' mozgékony háború, dicsőség, a' ravaszság és kiszámitás változó küzdése. De a' már betört szerencsétlenség mozdulatlan áll, 's mindig közel vesztegel homályos vampyr gyanánt az asszonyok oldala mellett. A' külső körülmények többnyire a' nehéz terhet még nehezebbé tevén vonják földre a' helyett, hogy megkönnyitenék.

Horm. Tasch. f. d. vat. Gesch. 824.

Gnomák. Nevetnünk kell, mig boldogok nem vagyunk azon félelemből, nehogy meghaljunk, mi előtt olly szerencsések leendhetnénk, hogy nevettünk volna.

A' képmutatás a' bünnek erény iránti hódulata.

Molnár Terézia.

Szórejtvény.

1) Állat, hátán ollyat visel,
Mit ha te is hordanál,
Bár ő nem az, te miatta
Nyomoréknak mondatnál.

Forditva is állat, bár nem
Olly nagy; fürgébben halad;
Fáról fára szálldos erdőn
Szárny nélkül, avagy szalad.

Tili.

2) Hét a' betűm, 's az egész sok mesterségre haszonnal
Szolgáló eszköz. De őt elsőm' főre tehet'd-fel.
Két végsőmben egyik mesterség-nemre találhatsz.

Schmidt K.

Előbbi rejtvény: Fejérvár.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

89.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön november 5kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Az árva leány. *(Folytatás.)*

Klári, a' meghitt szobaleány vivé-el Kálmánnak a' szép-lélek sugallta levelet. — Egy levél a' báro-kisasszonytól — mondá szerény üdvözlése után Klári. Kálmán fellobbant ábrázattal 's tüzelgő szemekkel töré-föl a' pecsétet, 's nem is vette-észre, midőn a' szobaleány még előbb illően meghajtván magát, utasittatása szerint eltávozott.

Mi ez?! — kiálta a' levelet kezéből kiejtve Kálmán — jól láttam-e? vagy igézet talán? avagy ámitás. — Fölveszi a' levelet, a' sorokat ujra olvassa, 's bámulattal, csudálkozással telik-el. Másképpen igyekszik öltözni; a' levelet kiteritve kezében tartja, 's meg se fontolva, mit tegyen, kalap nélkül siet-ki; a' mit inasa észrevevén, kalapjával utána fut. Némán veszi-el azt a' gondokba merült szerelem-bajnok; sebesen löki fejére, 's nem is tudva, hogy a' nyitott levél kezében van, elér a' báróné kastéljába, 's lobbal siet-fel a' grádicsokon. Váratlan zaj hatja fülét. — Különös! bucsúzatlanul; igy hallja töpröngeni a' bárónét, ki egy szobaleánynyal volt a' szobában. Mire Kálmán ajtót nyitván: Ime, ime, szóll hozzá a' báróné; a' szép Lida, önnek bálványa, mindene, a' kedves, az alázatos, a' bizodalmas — —

'S mit akar mondani nagysád? kérdé iszonyú nyugtalansággal Kálmán.

Tehát Lida ... keresőben —

Hogy-hogy?

Elszökött, vagy kisétált, ha ugy tetszik. — 'S ez a' levél itt kiterjesztve mit jelent?

Hah, ez sok, igen sok! — rebegé Kálmán; 's erre a' levelet, mellyet a' báróné két ujjával megfogott, ennek kezében hagyván, zavarodva rohant-ki. — Bujdosik az üldözött bárány; — mondá habarva setét ábrándjai között, 's a' grádicsokon tántorgva. — Hol, hol van ő?

Róza szemköztt jöve. — Imrét lóra ültettem — mondá lihegve; — már vágtat. Ó Istenem!.. Erre elfakadt sirva.

Kisasszony! ég áldja-meg! — szólla Kálmán — jót akart nekem. Vajha boldogsággal fizethetnék érette. De a' sors irigylé nekem a' jót.

Róza szóllni akart, de Kálmán lesietett. —

Anyám — szóll ajtót nyitva Róza — Imre a' kertészlegény sebes nyargáló; már azóta messze vágtat, 's visszahozza őt.

'S ez a' levél! — rikoltá a' báróné, haragosan vetvén a' levelet Róza lábaihoz.

Jaj, micsoda! — mondá aláirására tekintvén az elfejérült leány; és felkapá a' levelet, 's öszveszaggatá.

Már későn, drága szépem! — mondá dühös gunnyal a' megséremlett anya. Egyik ellenségem, a' keblemben nevelt kigyó, szerencsésen elszökött: a' másik, kit gyalázatomra szültem, itt maradott.

Meg kell hallnom! — sikolta Róza. Ajkai vonaglának, reszkete, 's tántorga, és a' mellé szaladó szobaleány karjai közé rogyott, ki a' váratlanul sujtottat kivonzolá.

És ugy legyen, a' mint föltevém magamban — mondá kevés háborgás után az egyedül maradott báróné. Klastromba vele! ha ellenségemmé vált, legyen a' világnak is ellensége. Kis világ valék én magamnak: öröm, barátság, okosság, mulatságok, mind szolgáltak engem, 's általok diszpolczra valék emeltetve; 's most leányomtól hagyjam magamat tapodtatni, és kigyónak adjak eledelt hajlékomban?.. Nem, ez nem lehet.

Kevés percz mulva egyik apácza-fejdelemasszonynak kezde levelet irni. De eltörlé a' nem eléggé kevély sorokat. Dagályosabb pompával kezde leveléhez, és feszes gőggel folytatá 's végzé be azt.

* * *

A' Lida nyomozására kiküldött lovas ember magányosan térevissza, 's Róza keservére emlité, hogy Lidát bár három uton 's több helységben is keresé, meg nem lelte.

Husz nap mulva, melly idő alatt a' beteges Róza kemény megbántásról ábrándozó anyjának egész utálatja lön, egy kólya zörgött a' kastél elejébe. Egy igen csinos és deli uracs szökelle-ki abból, fürge inasától kisérve-föl a' kastélba. A' báróné már előbb az erkélyre menvén-ki, látá a' szép embert kiszállani, de majd arczának ismeretes vonásai tőrként ütődtek a' kevély özvegy szivébe. — Mondjátok, nem vagyok hon! — szólla cselédinek, a' konyhába sietvén-ki. De már késő vala ezen oktatás: éppen a' folyosón jöve szemközébe a' fris uracs. — Darvai uram! szólla hökkenve a' báróné; 's kegyed, házi csendem zavarója, bátorkodik ujra...

Ujra?.. nagyságos asszonyom!. kérem, — ezen megtámadás... Én Budáról jövök; első szerencsém..

Micsoda? — mondá a' báróné nem kis zavarral.

Igen — szólla a' Kálmánnak vélt ur sebesebb szóejtéssel mint Kálmáné volt; én nem győzök csudálkozni, hogy nagysád, ki még engem soha se láta, házi csende zavarójának méltóztatik bélyegezni. Én Darvai Sándor vagyok, Darvai Kálmán atyjának legifjabbik testvére.

Lehetséges-e? a' titoknok?

Nincs különben — viszonzá kedves mosolylyal ez — ide jöttemle öcsémet látogatni, kit éltemben még soha se láttam; 's nagysádnak is levelet hozok.

Ugyan, ugyan... töprönge felderülten a' báróné, hirtelen arra gondolván, hogy a' titoknok nőtelen lehet. Hallja édes titoknok ur! ön, ha öcscsét látni fogja, éppen annyi, mintha tükörben látná magát: egy ágon hasonlóbb két rózsa nem teremhet.

Igy hát... elkezdé a' titoknok; de a' báróné most vevé észre a' folyosón történt beszélgetés illetlen voltát, és szobába vezeté a' megkedvelt Budait.

És mit akart mondani? kérdé mosolygva a' báróné.

Igen, hogy házi csendzavaró, ha merem mondani, az öcsém volt. — És Sándor módosan nevete.

Hagyjuk azt!

Én tehát a' levelet általméltatom; ezt a' tudva levő fejdelemasszony irja, ki megtudván e' tájra készülésemet, hozzám küldé azt. 'S én most a' levélolvasásra nyugtot hagyván nagysádnak, öcsémet megyek fölkeresni.

A' kocsi szálljon-be, 's a' vacsora nálunk! mondá a' báróné, kezét a' titoknok vállára tevén.

Sándor illő köszönettel fogadá a' meghivást, 's kedvesen bucsúzva ment-el, és kólyája csakhamar belebbent az udvarra.

Kálmán messze volt. Sándor egyedül kasznárjával szóllhata, ki urának régi távullétét adá-elő. — Mármár három hete — mondá az udvari kasznár — urunk elmenetének; ő csak annyit monda, hogy Pestre, 's onnan maga se tudja hova menend. Mint homályosan érthetém, Bodrogi Lidát keresi. — Ezek után a' kasznár előbeszélé, mi esett Kálmánnal a' Szamosi háznál. Pontosan tudá mind azt, mi ott történt, előadni, mivel e' tiszt az ifjú Darvainak, mint becsületes 's maga-kedveltető ember, különös meghittje levén, ura neki majd mindent megpanaszolt.

Sándor fejét rázta, 's majd megértvén, hogy a' nevezetes kellemű 's angyaljóságú Szamosi Róza, kiről a' hir neki mint Kálmán

a

jegyeséről beszélt, Kálmántól el van mellőzve, hatalmas remény gyúla föl lelkében. 'S miután a' kasznár szállással kinálta volna meg, azt elfogadván csak hamar a' Szamosi házhoz visszasiete.

Rózát a' bárónénál találá. Kölcsönösen lepettek-meg Sándor és Róza: amaz a' hölgynek el nem képzelhetett viritó kecsein, imez Sándornak öcscséhez hasonlóságán. A' titoknok mindazáltal lelkes bájjal ömleszté üdvezlő szavait, de Róza elfogulva levén, igen keveset tuda mondani.

A' vacsora Szamosiéknál igen nyájas lön. Sándor jeles tulajdonokat fejte-ki magából beszéd 's viselete közben. Róza derültön derült, kivált midőn a' jeles titoknoknak bizalmasabbá vált édes szavából érté, hogy az senkit se vágyott annyira ismerni a' szépek seregéből, mint az országszerte dicsért báro Szamosi Rózát.

Majd a' kedvelt ifjú vacsora után a' reggeli kávéra meghivatván miután mint szállására menendő elbucsúzék, reményt hagya maga iránt a' báróné és Róza sziveikben.

Szamosiné kedves választ kapott az apácza-fejdelemnétől: az nem lett volna ollyan, hahogy a' bárónénak hirtelenitett kérelmét jóvá hagyja vala. Ugyanis a' felháborult anya leányát klastromba kéré vétetni; mire a' fejdelemné válaszolt, hogy ő előre tudja, miképen fogná a' báróné megbánni leányának monostori leköttetését. De nem is érti a' levélből a' nagyreményű hölgynek ezzel egyező akaratját: tehát legyen olly kegyes a' báróné, hogy bővebb meggondolás után több nap mulva irjon még egy levelet hozzá (a' fejdelemnéhez), mellyből megérthesse, hogy előbbi szándéka leányának akaratjával egyezőleg áll-e. — Van okom kivánni — ekképen fejezé levelét a' fejdelemné — vajha a' báróné szándéka egészen megváltozzék, 's a' világ kellemes leányát tartsa-meg a' világnak, hogy czáfoló példa maradjon ama vakbuzgók ellen, kik szeretik hinni, miképen a' világban romlás van, és semmi egyéb. Én ismerem az angyalerkölcsű okos szép Rózát; ő már Pesten laktában is igazlá, hogy a' világot tisztán 's bölcsen képes használni. Illy hibátlan erős szivnek klastrom záraira nincs szüksége.

A' béke Róza és anyja között helyre álla. Róza Sándornak esti elmente után szobájába vonulva önmagán csudálkozék, mig elhivé, hogy Kálmán helyét csak annak hasonlója foglalhatá-el, 's majd arra is gondolt heves képzelmei között, hogy a' külső hasonlat lelki diszszel egyesült; mert Sándornak ajánlatos alakján 's beszédjében ő tettetést nem hitt, a' mint nem is csalatkozék.

Sándor a' reggelire megjelenvén, majd szivének egész teljéből 's kellemes szerelmi zavarral adá-elő, miképen őt atyjáról maradott

szép jószágai élénk reménynyel töltik-el az iránt, hogy egy szive-szerinti nőt bizton eltarthat. — Én ugyan — ugymond jobban jobban piruló arczczal — talán fölösleg is bátor vagyok egy nagy ház leányát kérni-meg, de merényem igaz hűségen 's tiszta meggondoláson alapul. — 'S ezen szókra hevesen kele-föl székéről, és a' báróné kezét megcsókolván, majd a' lángpirosságba borult arczú Rózára nézvén, a' hölgy kezét mindkettejektől kérte, és megnyeré.

A' Szamosi ház öröm lakává lön, 's ámbár az áldott sorsú Róza még az elvesztett Lidát lelkében sinylé, még is nyert szerencséjének karjai között majd vigabban kezde róla képzelődni remélvén, hogy a' jámborság leányát az ég védendi, 's őt a' ritka hűségű Kálmán szorgos keresése által feltalálandja.

* * *

Szegény Lida! becsülete szavára hirtelenül cselekvék, 's majd midőn magát egy rengeteg erdő közepett találá, hirtelen borzadameg. — Egyedül! — igy kezd vala eszmélni — 's én tapasztalatlan elhagyatott árva!.. Ki véd engem más, ha Isten 's őrangyalom nem? .. Jól van — mond reszketésiből ocsódva — én még se vagyok egészen elhagyatva. — 'S ment, és nem sokára a' kunyhó, melly felé igyekezett, a' bükfák közül egészen elejébe tünt. Egy özvegy juhászné, az öreg Márta lakik vala ott, kihez a' Szamosi ház tavaszkor Lidával együtt ki szokott vala rándulni, hogy a' kivirult természetben gyönyörködjék; 's most midőn Lida a' holdvilágnál észrevevé, egy hintó állott a' kunyhó előtt. Lida megijedt annak látásán, 's dobogó szivvel elakará hagyni a' kunyhót. — De magadban 's őrzetlenül?! — mondá egy angyali sugalom; 's majd egy másik: Ne félj bemenni! valljon nem egy jótékony rendeltetés várakozik-e rád? — 'S bement a' pitvarba, hol egy közép idejű asszonyság áll vala. — Nincs itthon a' juhászné! szólla ez Lidának; mi járatban, édesem?

Ah! sohajta Lida; és könyűs szemeit az ajánlatos arczú asszonyra veté.

Kisasszony! — mondá meghitten ez; tehát csak magában, 's illy siralmas nézettel?

Hogyan?.. 's én ismeretes?

Nem ismeretes egyébként, hanem arczának nemes kellemű vonalmai, 's a' lelkes noha bágyadt tekintet, sokat mondanak. Ön szerencsétlen.

Egészen! — mondá felfohászkodva Lida, 's egy lóczára vetéle magát nyalábjával. Lankadt könyes szemekkel nézett a' biztos szavú asszonyságra, 's meghitten rebegé-el származását, sorsát, és nevét.

Angyallélek! kiálta részvéttel a' lelkes asszony; ha tetszik, oltalmamba veszem.

Ó vegyen! esenge Lida.

Örömest! szólla hozzá hajoltában a' jóságos asszony, és homlokát megcsókolá. *(Végzet következik.)*

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 's TÖRTÉNET.

Késő kori égiháború. Mult oct. 3-kán Szabolcs megyében Nyir Bélteken esti 7 és 8 óra közt nagy villámlás, menydörgés 's villámcsapások közt mintegy fél óráig olly nagy zápor ömlött, mint egyébkor nyáron szokott lenni; holott egy óranegyeddel az előtt legszebb holdvilág fénylett. — Ez talán hosszú őszt von maga után. (Pesten egész october borús és esős volt.)

Asszonyi termékenység. Cleveland dr. skót ország népességéről adott tudósításából kitetszik, hogy az 1821-ki összeirás szerint Invernesben az asszonyi népesség sokkal felülhaladta a' férjfiakéit. Volt akkor Invernesben 5.263 férjfi lakos és 7.061 asszonyi személy; ha feltesszük, hogy mind a' két nem 20 éves korában egyforma számmal volt, mi valóban volt is, valamint az a' grófság tudósításaiból kitetszik, ugy 3.500 férjfi és 3.500 asszonyszemély vala Invernesben 20 éves korukig, 's e' szerint a' 20 éven felüli korra még 3.500 asszony és 1.763 férjfi marad. Ha most a' férjfi-népesség egy harmadát e' 20 év feletti korban mint nem házast vesszük-fel, 's két harmadát házasodva (t. i. 588 — 1175): igy még 2.325 hajadon nember marad, 20 éven felül 588 nőtelen férjfi; melly viszony mintegy ugy áll, mint 4-hez egy.

Arsenik ellenmérge. Nyilvános hirlapok Bursen és Berthold göttingai orvosoknak azon felfedezését, melly szerint a' vassavany-hydratot az arsenikkal ételés ellen ellenszerül használják, már jóval ez előtt közzé tették. Több parisi orvosok ezen próbálatot többszeri tapasztalás utján valónak lenni találák; 's egy eschingeni orvos legujabban valamelly törvényes esetben arsenik által megétetett két embernél is nagy sikerrel használta. Ezen gyógyszer felfedezése egyébiránt azért is nagy hasznú, mivel szükség idejében a' kovácsok és lakatosok oltó vizökből is készittethetik.

Uj tápláló szer. Az orvosi társaságnak Parisban nem régiben valamelly uj tápláló szer nyujtatott-be, melly Indostane nevet kapott. Készittetik Hindostanban tenyésző bizonyos pálmafaj bélrészeiből, 's nagy hasonlatossága van a' salep és nyilgyökérrel; de táptulajdonai mellett még bizonyos nedvet is foglal magában, melly az állati organismusra igen jóltevőleg hat. Több legnevezetesb orvos által tett próbálatok következésében leginkább gyermekek eleségéül ajáltathatik, minthogy testi erejek kifejlését igen elősegiti, 's az anyai tejnek legjobb pótolója. Gyenge gyomrúakra 's tüdőbetegekre nézve is nagy hasznúnak mutatkozott az Indostane.

Nagy gyémánt. Egyike a' legnagyobb gyémántoknak, mellyeket földünkön ismerünk, Rundschit Singnek hatalmában van, mellyet a' kabul-i exkirálytól csikart-ki, 's Kohanur vagy is világosság hegyének neveztetik. Nem lehet valami szebbet gondolni ezen

drága kőnél; legtisztább kristályú, 's félakkora mint egy tojás. Nehezsége $3\frac{1}{2}$ rupia, értéke pedig, mint mondják, negyedfél millio hollandi arany. Karkötőbe van foglalva, 's mellette még két veréb tojásnyi nagy gyémánt ragyog. Ugyan ezen fejdelemnek egy 14 rupiát nyomó rubinja is van, mellybe több fejdelmek nevei vannak vésve. Ugy szinte egy topáz-köve fél akkora, mint valamelly billard-golyó, mellyért 20.000 hollandi aranyat adott.

KÜLÖNFÉLE.

Piócza bevitel franczia országba. Azon közönséges átnézet szerint, mellyet de Jonnes Moreau a' tudományok akademiája ülésében 1834-ki majusban előterjesztett, a' franczia országba bevitt piózák száma 1817-ben nem vala több 5.900 darabnál, 's igy legkisebb értékében 177 frank. 1825-ben már 9 milliónál többet vittek-be, mintegy 271.000 frank becsűt; 1826-ban 21 mill. 650.000 frank. 1827-ben 33 mill. 1 millio frank; 1828-ban 26 mill. 800.000 fr.; 1829-ben 44 mill; 1.337.000 fr.; 1830-ban 33 millio, 1831-ben 36 millio; 1832-ben 57.487.000 darabot, mellyek 1.724.610 frankba kerültek. — A' hires **Broussais** franczia orvos, kit közönségesen csak az orvosok köztti Robespierre-nek neveznek, azon számos vércsapolásokért, mellyeket betegein ejt, talán megtudná mutatni, hány font vérét vették-el a' franczia népnek ezen nagyszámú piózák.

Finom tolvajság. Beauchamp lord házából nem rég több drágaságok egyszerre csak eltüntek. A' lady rendőrségért küldött, 's valamennyi cselédei szoros vizsgálat alá vétettek, kivevén a' komornát, ki asszonyának egész bizodalmát birta. Mint csudálkozott tehát a' lady, midőn a' rendőrségi tiszt azt nyilatkoztatá-ki, hogy a' komornát nemcsak vizsgálat alá kell venni, hanem hogy ez volna az egyetlen egy személy, kit megvizsgálni kell, mert ő lopta-el a' drágaságot, mivel ő nem asszony, hanem — férjfi-személy. Valóban ugy volt; a' leánynak vélt komorna egy a' fékházból elillant szökevény vala, egy fiatal ember, ki több tolvajságai végett oda örökös fogságra itéltetett. Nyolcz hónapig szolgált igy asszonyruhába öltözve lady Beauchamp házában a' nélkül, hogy nemét csak sejditették is volna, 's fedhetlen viselete által a' ladynek határtalan bizodalmát birta. Most másként hegedülnek neki.

Furcsaság. Valaki felszámolá, hogy Parisban 1.700.843 orvos volna; pedig átalánosan véve beteg nincs több 1.400.650-nél. Ellenben mint ugyan azon uri ember állitja, van Parisban 1.900.403 ügyész, noha évenként csak 998.000 pör vagyon forgásban. Ha tehát a' 902.403 dolog nélküli ügyészek boszúságból meg nem betegszenek, ugy 300.192 orvos kezét ölébe rakhatja.

Franconi az ismeretes lovagművész, a' parisi cirque olimpique igazgatója, minap jó forma magosságról a' folyóba ugrott kiterjesztett karokkal, de a' viz olly keményen állt ellene, hogy karja legott kificzamodott, 's bizonyosan halálát lelte volna, ha valamelly nemes lelkű katonatiszt utána nem ugorván meg nem szabaditja vala.

JELESMONDÁS.

Jó és Igaz.

Jó és igaz, ez a' kettő
Vezéreljen mindenbe',
Ó! mert könnyen elveszthető
Az ut, melly visz édenbe.

De az olly két vezérrel
Semmi veszély nem ér-el,
'S könnyen halad utad fel.
Gr. Teleki Ferencz.

Törvény.

Ember hoz törvényt; megtartja, de rontja is ember;
Tartani emberség: rontani emberiség.
Vitkovics után S. Karolina.

A' kormány atyai gondoskodása, törvényekre szoros ügyelése 's hiv jobbágyiban helyeztetett bizodalma teszi a' nemzetet boldoggá 's erőssé; midőn ennek erkölcsi súlya azon sarkalat, mellyen biztosan 's rendülhetlen állhat még akkor is a' királyszék, mikor a' világnak fele másutt fel volna zendülve már 's bontakozva.

Gr. Széchenyi Ist. után S. Lotty.

Aphorismák Erdélyből. Az ember czimű néző játéknak elsőbb felvonásai rendszerint kinézés nélküliek; harmadikban 's negyedikben bogot köt az indulat; boldogoknak mondhatjuk magunkat, ha ötödikben erény bontja-fel azt.

Erény és értelem erős foglalói az érzékeny lelkeknek; mindig ujak és magokhoz vonzók, habár a' tele arczokat régóta ránczok fedik is, 's a' hajnak aranya őszszé változott által.

Az első szeretet minden tárgyat más szinbe öltöztet; a' veres fekete, a' setét pedig világos szint vált.

iffj. Thoroczkay László.

Tagrejtvény.

1) Két tag egész rejtvény; teszi irnok műszerit elsőm,
Tészi a' nyúgodalom fekveit édeseké;
Végső tagjával készitnek böjtnapos étket:
Barmaid és javaid vesztit okozza egész.

Garay Alajos.

Első tag.	Második tag.
2) Már ha engem nem birsz,	Tisztséget viselek
Tovább nem is élhetsz;	Minden menyekzőben,
Visszájáról ha irsz,	Megforditva élnek
Csak vizeknél lelhetsz.	Velem havas télben.

Az egész munkája
Egy tudós irónknak,
Fényes is lett dijja
Jeles szorgalmának.

Beőthy Ferencz.

Előbbi rejtvény: 1) Teve. 2) Kalapács.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utcza 612.

90.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap november 8kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Az árva leány. *(Végzet.)*

Homoriné emberszerető tisztes özvegy vala. Két éve mult, hogy bécsi lakát falusival cserélte-föl, 's a' Tisza mellett tölté csendes napjait. A' szerencse nem nagy birtokkal áldá-meg; azonban az okosság, melly fő tulajdonai közé számláltatott, elégülést ada jámbor szivének. Férje királyi tiszt vala, az élet középszakában hunyt-el, 's tőle egy kis nemesi jószágrész, egykét ezerből álló tőkesumma, 's teljesen szabadlét maradt gyermektelen özvegyére, ki később igen ohajtá: vajha egy jó háztól származott árva leányt nyerhetne maga mellé; 's im most a' szegény Lidát nyeré-meg. Éppen egy régen szándékba vett utat akara tenni a' felföldre, öreg főesperes bátyját meglátogatandó. Egy szolga 's meghitt agg gazdasszonya valának uti társai; majd ügyetlen kocsisa eltéveszté az egyenes utat, mit Homoriné sejditeni kezde, 's a' fák közül kifejérlő házacska szemébe tünvén, ott kivána utba igazittatni. Igy került a' juhászlakba, hol az öreg juhásznénak legényfiját találá, 's ezzel értekezék. Majd pedig cselédeit a' szük szobácskában hagyván, ő a' pitvarba jöve-ki, hogy, mig a' kocsis kifogott és lovait mezőn éteti, a' viruló természetet holdvilágnál nézdelje. Ekkor érkezék Lida.

A' kocsis elővezeté hat lovát, 's Homoriné fogatni parancsolván a' lovak csakhamar be is fogattak. Gyermekem — szólla most Lidához — tetszik-e tehát velem jőnöd? Most még nem haza ugyan. — 'S itt elbeszélé a' ritka nyájasságú asszony, hova szándékozik. Bátyám — ugymond — vendégszerető, 's én nála téged mint fogadott leányomat mutatlak-be. Ezennel anyád lettem én, 's tiszamelléki falucskám és csendes házam tied is. Erős lélekkel tett lemondásod még nagyobb jutalmat is érdemelne, de hiszem, mellettem édes nyugalom fog ringatni. — Lida keblére borult jóakarójának, ki őt anyailag ölelgeté, 's igy folytatá szavait. — Félek itt ezen rideg szük kunyhóban maradni éjre; különben is szép holdvilág van, azért tehát a' közel faluba igyekszem. — Most a' cselédek is kijövének a' házból, 's miután Homoriné Lidát a' kocsiban maga mellé

rendelé ülni, és kiki saját helyét elfoglalá, a' juhászlegény utasitásánál fogvást a' kocsi éjszak felé elrobogott.

Lida szinte ujjá született: a' kólyának csendes lebegése, fölötte a' hold-világitotta csillagos ég, az illatos majusi lebel, Homoriné jósága, 's az öreg Brigittának vidám és jámbor beszédei mind meg annyi vigasztaló angyalok valának, mellyek az árvát élénkké 's boldoggá tevék.

Az irányzott falu félórányira volt csak, 's nem vala még éjfél, mire utazóink oda értek, és a' falu házához szálltak, hol az emberséges öreg biró az utasok nyugalmára mindent szorgosan elrendele; itt magokat kipihenvén, reggel elindultak.

Igy utazott az árva Lida jámbor társaságban. Megjárák a' felföldet, 's visszatérvén, Homoriné házában az árva szüzet tiszta kegy 's béke fogák karjaikra. Majd ollykor-ollykor megdobbant szive, midőn Kálmán- 's Rózára eszmélt; de foglalatosságot kerese magának, 's egy kisded kertben találá fő kedvét, hol ártatlan virágok-vetemények- 's ékes gyümölcsfákkal társalkodék, 's igy erősité lelkét legtisztább gyönyörködéssel. Álmai gyakran mutaták ugyan neki Kálmánt, 's ő fanyalgott, de csendesen; gyakorta reggelenként ablakára szállongó galambjai viditgaták, 's a' megjelenő gyámanyának ezen vidám szavai: „mint nyugodtál?“ őt önmagával egész békülésbe hozák.

Darab-ideig igy éldegelt Lida, 's csupán egykét szomszédlátogatók tevének változatot Homoriné házánál; mig végre egy ifjú közbirtokos jöve a' faluba, ki egy szép részjószágot imént vásárla meg ottan. Gátori Zsigmond vala neve; ki midőn meglátogatná Homorinét, a' kellemes Lida legottan szemébe 's onnan lelkébe ötlék. Gátori huszonöt évű jeles fiatal ember volt; még nőtelen, gazdag, 's mint sokak előtt tudva lön, nagy gazda, előre-látó, meggondoló, 's mind a' mellett is vidor és tréfás. Egy év előtt házasodni akart, de a' választott hölgy nem felelt-meg reményének. Ez ritka szép sajátokkal biró, a' felső magyarország egyik szögletében lakó, árva báro kisasszony vala, ki a' deli Gátorinak fürdői utjában igen megtetszvén, nehány szóváltások után bátor volt annak kezét kérni; mire a' hölgy nem késett hajlomását mutatni: de egy évet kért magának, hogy az alatt gyámjával, ki nehány ezer forintját tartá, végezhessen. Gátori biztatá a' gyönyörű Lucziát, hogy ő nem szorult annak örökjére, mellyet házasságuk ideje alatt is megkereshetőnek vélt. De Luczia nem távozott föltételétől, 's az egy évet folyton kiköté magának. Gátori engedett; de mély gondolatokba merülten hagyá-el Lucziát, 's majd akaratosnak itélé; azonban még is Luczia birhatásáról le nem monda. — Illy függelme közben láto-

gatá ő Homoriékat, 's az alatt forróbban megkedvelvén Lidát, magában lemonda Luczziáról. — Midőn pedig egykor Homorinét Lidával együtt otthon nem találná, az öreg Brigittával szóba ereszkedék, 's ekkor tudá-ki Lida származását, mellyet Brigitta a' leányka esetével együtt Gátorinak hiven elbeszélt.

Ekkor a' nemes szivű Gátori homlokához kapva, mintha álmából ébredne-föl, fejét fölebb emelé, 's legkisebb késedelem nélkül visszaindult, és gyors léptei közben monda jó éjszakát Brigittának.

Ez csudálkozék, 's nem tudván megfogni Gátori viseletét, erről hazaérkező asszonyainak hosszas álmélkodó beszédet tarta.

* * *

Gátori elutazott; hova, senki se tudá hon hagyott cselédei közül a' felőle kérdezkedő Homorinénak megmondani. Lida tisztelé őt, de belsőbb hajlomása iránta nem volt, 's most enyelgően emlegeté, hogy, ha Gátori menyasszonyt hozand, sokkal vigabb lesz a' falu, 's reményli, hogy a' nemes lelkű férjfi nemes lelkű nőt nyerend, kivel öröm lesz társalkodni.

Gátori el- és visszautazása csak nyolcz napba került. Egy reggel Brigitta asszony nagy lobbal jött-be kivülről, jelentvén, hogy ő a' kapu előtt állván egész társaságot láta három hintón a' faluba hajtatni. Homoriné és Lida megdöbbentek a' váratlan eseten, mindketten azon háborodván-fel, hogy csendességök háboritva leend, mivel a' vidám Gátori majd egész társaságot hozand csend-szokta házokba. De Brigitta örült: Hah, lakodalom! — mondá — vigan leszünk a' faluban; hála Istennek! — 'S most kocsik zörgése hallatszék. Homoriné 's Lida dobogó kebleikkel egyszerre szaladtak az ablakhoz, 's most ijedve láták, hogy három kólya éppen házok kapuja előtt álla-meg. Gátori lön első, ki a' harmadik kólyából kiszökelvén 's az elsőhez szaladván, nem várva a' bakon álló inas leugrását, nyitá a' hintóajtócskát, 's mindjárt egy szép éltes asszonyt emele-ki. Lida nem tuda ráismerni, de utána egy kém-tekintetű deli ifjú szökött-ki. — Hah! sikoltá Lida; ez Darvai! — és a' hóta mögött álló Brigitta karjai tarták-fenn az alélót, 's most a' megrettent Homoriné is segitségére fordulván, a' pamlagra tétetett. Mig őt ápolgatnák, a' társaság bejöve. — Ajulás, semmi egyéb! — kiálta Gátori; 's a' felé forduló házi asszonynak rendre bemutatá a' vendégeket, kik közül a' szép lelkű Róza, most már Darvai Sándor nője, kiterjesztett karokkal szalada Lidához, ki heves csókjai alatt élede-föl; 's mi váratlanság! maga előtt látni kedves Rózáját anyjával 's a' két Darvaival együtt, kik közül Kálmánt nem tudá kiismerni.

Ég és föld! — kiáltá Lida, tántorgva kelvén-föl — mi ez? — 's most Szamosiné szoritá őt karjaiba. — Ez itt Kálmán! mondá a' tré-

fás Gátori, Sándort vezetvén Lidához. — Nincsen ugy — szólla a' kedves Róza — ez itt Kálmán, imez pedig bátyja, az én férjem. — Kálmán meredező tekintettel álla-meg, a' mint Róza előbbvoná, és Lida félénken tekinte Szamosiné vállán felül, 's most a' hűséges Klári, Róza szobaleánya, csókolá-meg karját. — Tehát, minden, minden! zokogá örömsirás között Lida; és erőt nyerve néze körül, a' mint szeretett Kálmánja mellé jöve, és karját karjába füzé. — Ő tehát szabad! — susogá; 's révedezve tekinte Kálmánra. — Minden — rebegé ujra. — Minden, minden helyre állott! szólla közbe a' vidám Gátori; hanem asszonyaim, uraim, itt ne legyen a' meglepetés annyira feszitő: üljünk-le! Most nekem kell mondani ezt, mert házi asszonyunk meg van lepetve, én pedig csendes eszmélettel birok. — Én is barátom! esék szavába Darvai Sándor. — Ám legyen — viszonzá Gátori — de én leszek itt a' szóvivő: itt fejteni és érteni kell. — 'S erre Homori a' nagyobb terembe vivé vendégeit és Lidát. Klári és Brigitta az ajtónál állottak-meg. Gátori a' székeket körszerűleg raká-el, 's a' társaság leülvén, igy kezdé beszédét a' vidám Gátori, többnyire a' házi asszonyra és Lidára tekintvén, kik a' szövényt legkevesbbé se tudhaták.

Én Darvai Kálmánnak gyermekségem óta ismerőse 's pesti együtt tanulásunktól fogvást barátja vagyok. Elhata hozzám minden esete: ugyanis kasznárja nekem megirá, mint szereté-meg Lidát, mint veszté-el, 's mint kereste tovább egy hónapnál. De a' makacs sors ugy akará: éppen ezen tiszamelléki tájat kerülte-el. Velem is öszvejött győri utjában; tanácslám neki, térne haza, 's ne aggódnék, én kémlelkedni fogok hölgye után, minthogy különben is az országban, kivált a' vásárokon, sok helyen meg szoktam fordulni. Biztatám a' kétkedőt, 's végre annyira vittem, hogy sajnos kebellel ugyan, de haza ment. Egyszer veszem levelét, mellyben többek köztt ezt irja: „Barátom, ha Lida itthon volna most, sem ég, se föld nem tagadná-meg őt tőlem; mert Róza Sándor bátyámnak jegyese, 's igy a' báróné... — Most hirtelen eszméle Gátori, 's az elpiruló bárónéra rezzenve tekintett.

Csak tovább! — mondá a' báróné, 's büszkén elneveté magát.

Hiszen ugy is tudva van, hogy nagysád ellenzé Lidának — szólla hunyászan mosolygva Gátori.

Igen, hogy Kálmánt szeresse; — közbe vága segitőleg Róza. — De ne akadjon-el édes Gátori: ám én nem szégyenlem megvallani, hogy Kálmánra számoltam, és anyám se piruland érette; reménylem, hogy nekem kivánta őt.

Érdemes férjet ohajték gyermekemnek; Kálmán bátyjával együtt ollyan; — szóllt a' báróné.

Kálmán lesüté szemeit, és Sándor hizelgve csókola kezet mellette ülő napájának.

Elég hozzá — folytatá szavait Gátori — barátom irá, hogy a' báróné sem ellenzené már Lidát elvennie, miután Darvai Sándor Rózával igen érdemes pár lön, 's igy ő szabad, de még se szabad. Ezután történt, hogy én ezen tájra származtam, 's Lidát a' házi asszonyság egyetlen magzatjának hivém; mig Brigitta megfejté a' mesét, 's én mit sem késve utnak indulék, barátomat személyesen tudósitandó Lidája felől. Szerencsésen el is értem hozzá, 's bátyját is nála leltem; az örvendeztető hir után Kálmánt, noha a' Szamosi háztól idegenkedék, Sándorral ügyesen oda csaltuk, 's Rózánkat és a' bárónét tudósitottuk Lida hollétéről. Erre egyszerre lobbanásba jött a' Szamosi ház és Sándornak e' szavára: „menjünk mindnyájan érte!" még csak egy ellenvetés se támadott, 's mi jöttünk, láttunk; és hiszem, mindjárt elmondhatom, győztünk is.

Nem lehetne eléggé festeni a' Gátori előadásán támadott különféle indulatokat, örömküzdéseket. Lida első lön, ki elragadtatva felszóllalt: ah nincs módom elviselhetni. És fölkele, 's Róza utána ment a' másik szobába, kiket majd Gátori és Kálmán is követtek.

Most már a' társaság csendesebbé vált. Szamosi báróné hálásan köszönté a' házi asszonyt, hogy az árva Lidát oltalmába vette; de a' jóságos asszonynak könyek gyülének szemeibe, 's érzékenyen panaszolá leendő veszteségét, mivel Lida neki már leánya 's legfőbb gyönyöre volt.

Gátori, ki ezeket hallá, rögtön bejöve. — Én is vesztek — szólla — 's igy ketten vesztjük-el Lidát; de ezen veszteségen épitsük örömünket, mivel őt legboldogabb rendeltetésének adjuk-által; mi tudniillik, kik legjobbat-kivánóji vagyunk.

Gátori ada lakomát a' társaságnak, melly harmad nap multán hazatért, miután Lida és Kálmán a' helybeli pap által öszveesketének. A' társaságban ment a' nemes lelkű Homoriné is Gátorival együtt, 's egy hét mulva tértek-vissza, a' boldogokat kevés idő után ismét látni ohajtók.

Makáry.

INNEPLÉS.

Farsang eltemettetése Marseille-ban.

A' farsangnak Marseilleban csak egy szép napja van, azt. i. mellyben sirba vitetik; de ez csak szóllásmód, mert tulajdonképpi sirba nem teszik, hanem megégetik 's lánglobogva a' tengerbe vetik. Ezen temetés nagy pompával megy végbe, 's a' városnak mindannyi lakosai részesülnek benne.

A' boldogult farsang temetési menetele az Arena nevű gyönyörű utszán megy végig. Ezen utsza egyik oldalán mezei lakások vannak épit-

ve meneteles dombzaton, melly tarka barka korcsmájival és vidám borivójival mintegy mozogni és élni látszatik. A' kikötőből tekintve, jobbra szabad tér, balra a' tenger sikja terjed-el.

Hamvazószerdán már korán reggeltől kezdve az Arenát egy hosszú kocsiláncz lepi-el. Longchampsban (Parisban, nagy héti sétahely) ugyan szebb és pompásabb equipage-okat láthatni, de itt bizonyára sokfélébbeket. Ez csigahazhoz hasonlit, amaz hajó formájú; egy másik bőrzsákot, egy harmadik madár-fészket ábrázol, 's igy tovább; és mind ezekbe egész családok telepednek-le. A' gyermekeket a' kocsi elejére gyömöszölik, hogy meg ne fuljanak, az inasok lovon a' kocsi mellett nyargalnak, hogy a' veszélyt elharitsák; de ez szinte lehetetlen. A' következő kocsinak lova az első kocsi hátuljára teszi fejét, 's csaknem elalszik a' lassú haladás közben; éppen igy tesz a' harmadik ló, 's igy tovább egészen a' legutósóig, ugy hogy mindnyájan egy hosszú láncz-sort ábrázolnak, melly csaknem két órányi hosszaságra nyúlik.

A' tenger hasonlóképp különös tekintetet nyujt. Számos kicsiny, festett, zászlókkal ellátott hajócskák damask sátorokkal szaladoznak rajta fel-alá. Mindegyike ezeknek tele van velenczei álarczosokkal. Most egyszerre mindannyin partra tartanak az Arena felé. Itt már minden szerfelett nagy élénkségben van; a' vendéglők, a' halak 's egyéb tengeri állatok elkészitéséről hiresek, ezen napon kezdik-el tavaszi vendéglőjeket kinyitni. Halászok egész hálóval vetik a' halakat partra, 's már ott állnak a' szakácsok azokat megtisztitandók, 's forró olajba vetendők. Mások uszással töltik idejeket, mig más vidékekben a' folyók még mind jegesek.

Maga a' farsang egy személyesitett lény által ábrázoltatik, mellynek neve Carême entrant. A' revolutio előtt Carême entrant egy szalmából kitömött philosophus volt hóna alatt Rousseau Contratsocial-jával, 's a' tenger partján megégetteték. A' revolutio ideje alatt egyházi ember volt, a' kit elégettek; a' császárság alatt egy nemzetségi fával felczifrázott nemesember. A' restauratiokor pedig egy veresbe öltözött Angolnak kellett lennie. Mit égetnek-el mai nap, nem merem kimondani. *(Végzet köv.)*

KÜLÖNFÉLE.

Az asszony és a' könyv.

Asszonyok és könyvek köztt igen nagy hasonlatosság uralkodik. Vannak iskola- olvasó- tanitó- számoló- és szakácskönyvek. Az asszonyokat csaknem illyféleképp osztályozhatni.

Mielőtt valamelly könyv a' világba kilép, előbb meg kell censuráltatnia; alighogy egy fiatal leány kilép a' világba, mindjárt censuráiba veszik, 's itt-ott jó nevének, szépségének vagy erényének egy-egy helye kegyetlenül kitörültetik. Minden, emberi szeretetből.

A' könyveket sokszor arra tartják, hogy bennek valamit felkeressenek; ha az ember valamelly város „Chronik scandalös"-ében valamit fel akar keresni, csak valamelly kiváncsi asszonyhoz folyamodjék, 's többet fog hallani, mint maga is kivánt.

Szépen bekötött könyvek bájolják a' szemet, ha mindjárt belseje nem is ér sokat; ugyan ez történik gyakran az asszonyoknál, hol a' bekötés a' tartalomnál sokkal többet ér.

Gyermekek mindig szattyánba kötött arany metszésű könyvek után nyulnak: — mi férjfiak az asszonyok ellenében szintén gyermekek vagyunk; mi is az aranyszélek után nyúlunk, a' tartalommal keveset gondolók.

De a' legszebben bekötött könyveket gyakran haszonvétlen állitjuk a' könyvtárba; 's igy történik azon asszonyokkal is, kiknél a' bekötés több a' tartalomnál; mert sokszor a' csak közönséges brochürbe kötött könyvek a' legérdekesebbek, valamint az asszonyok is percail vagy vászon ruhában.

A' könyveknél sokszor az előbeszéd legjobb; az asszonyoknál ellenben az utánbeszéd legroszabb.

Ha valamelly könyv tartalmát tudni akarjuk, csak a' mutató táblát kell elolvasni. Igy némelly asszonynyal csak négy szót kell szóllni, 's az ember az egész foglalatot ismeri.

Mindjárt a' bevezetés után sokszor az egész könyv tartalmát kitalálhatni: igy némelly asszonynak nem kell többet mondani, mint: „köszönöm kegyednek" 's az ember már tudja, hányat ütött az óra.

Sok könyvnél csak a' fejezetek felirásait kell elolvasni, 's az ember már tudja, mi rejtezik alatta; de ha az asszony a' férjnek fejét mossa, sokszor bizony nem tudja szegény férj, mi rejtezik alatta, — ha netalán valamelly schawl vagy kalap.

Mik a' literaturai ujságok könyvekre nézve; azok a' társaságok az asszonyra nézve. Mindkettő ezekben recenseáltatik.

Üres helyeket az ember könyvben nem szeret. Ha valamelly asszony fejében vagy szivében üresség van, a' bizony nagyon fatalis dolog!

Öngyilkosság A-moll-ból. K.... lord Nagybrittannia három egyesült királyságaiban legnagyobb muzsika-bolond volt, 's hetenként legalább egyszer mindent összegyüjte magánál, mit London jelesebb hangászokban, énekesekben 's hangszerzőkben előmutathatott. Április egyik estjére valamelly rendkivüli hangversenyt hirdetett-ki, a' szokottnál sokkal nagyobb számú vendégeket hiván-meg. Ezek valamelly nagy, feketével bevont, teremben fogadtattak, hol a' lord czimere ezüsthimvarrásban diszkedett. A' terem négy szögleteiben egy-egy sirmécs pislogott komor világosságot terjesztőleg. A' hangászkar egy a' társaságtól csak falszőnyeg által elkülönzött mellékszobában vala felállitva. Csudálkozás fogá-el mindegyiket a' lordnak ezen furcsa ötletét látván; de minthogy az asszonyok csak hamar eszrevevék, hogy fehér arczbőrük e' setét teremben igen kedvelteti magát, tehát nyugodalmasan várák a' muzsika kezdetét. Kezdődött ez az ismeretes „Stabat mater"-ral 's azután Lesueurs „halotti miséjének kiválogatott darabjai folytattak. Most valamelly lövés hallatszott, melly az egész társaságot megrettenté. Mindnyájan felemelkedének, de ismét mozdulatlan megállának, midőn a' „requiem" méltóságos hangjai most megzendültek. A' megrettenés felsőbb fokra hágott, midőn egyik inas ezen szókkal szaladt-be: „Mylord magát agyonlőtte." — A' lord valóban élet nélkül találtatott egy diványon fekve. A' kályhán következő tartalmú levelke volt: „Nagyon meguntam magamat e' világon; szeretem a' muzsikát, 's akarom, hogy a' leglágyabb harmonia kövesse utósó lélekzetemet. Jobb halál

ez, mint ha nyomorún beteg ágyomban kellene kimulnom. Megparancsoltam a' hangászoknak, mihelyt pisztol-lövést hallanak, legott a' requiemet játszják. Ha nem tették ugy, mint parancsolám, ne kapjanak semmi fizetést; mert igy lelkem nyugodalmát rablák-el tőlem. Minden vendégeimnek szives istenhozzádot mondok, 's felhívom őket bátran követni példámat.“ — Azonban az eszelősnek példáját még eddig senki se követte.

JELESMONDÁS.

Munkásság.

Áldott, a' ki hagyá azt, hogy munkáljon az ember,
'S orcza-verejték köztt egye étkét, mellytül üdüljön.
A' henye tespesedés romlást hoz. Szorgalom és mű
Termik az életet: itt, mint termő törzsökön, a' rény,
Tiszta tökély és üdv, bokros kellembe' viritnak.

Baksay.

Vigasztalás.

Nem tart örökké a' Török átka; és
Felkél talán még szunnyadozásiból
A' nemzet, és áldván porunkat
Sirva sohajtja nevünk' 's kezet fog.

Miskoltzy István.

Elvek. Az, ki másnak nyomorúságát látja csak, korán se tudhatja, milly keserű az: 's ekkép nem nagy bajnak ítéli az igazságtalan, ha másnak vesz barma, másnak zaklatják lovát, másnak rontják legelőjét, másnak rohad gabonája a' mezőn, más koplal, más fázik, mást vernek.

Egy képviseleti alkotmány mind addig felette nagy veszélyben van, 's azt csak a' véletlen tartja fenn: mig egy felekezet szabadsága az egészre nézve csaknem több kárt okoz, mint a' mennyit egynek legkorlátlanabb önkénye hozhatna.

Ha nem szégyen embernek lenni, azaz a' földi salak minden nyomorúságit kebelben hordani: akkor a' büntető törvények alatt álni se szégyen; de az a' szégyenek szégyene, éppen azon törvényeket büntetlen sérteni akarni, mellyek másokat legirgalmatlanabbul sujtanak.

S. után T. L.

Betűrejtvény.

Eladó portéka becséből
Saru készítésre szorultam.
B-vel sóhajtozik ember,
C-vel fő fénybe' ragyogtatsz,
K-val szerzesz sok ezer bajt,
M-el multnak vezetője,
P-vel többet teszek egynél,
S-el felhő szüleménye
T-vel nevem illik utánad
Fegyver, könyv, pénz, ruha, élet.
V-vel mond védhelyet ajkad.

Debreczenből Mlgr.

Előbbi rejtvény: 1) Tolvaj. — 2) Vérnász.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

94.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön november 12kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Szeget szeggel.

(Négy levélben.)

M. I-tól.

I.

Felem! a' hir szárnyra kapott; 's csak gondold-el, megint túlságot aggatnak rám, minek halálos ellensége egész házunk; mert ősi hagyományként szereti 's tapodja a' közép utat. — Csak azért boszonkodtam Pestre, mivel benne kereszteltek gyáva Ferinek; 's ime! már utálni kellene szülőföldemet is, pedig nehány nap előtt léptem rá. Millyen a' világ! Pesten egy vendéglőben mászó ráknak kaczaga bizonyos sáppadt társaság, mivel még solo-rákonat szopogattam, midőn ők már meg is éheztek hat tál spanyolszél lecsusztatása után, 's nem gondolták-meg: hogy a' ráknak csont- vagy hártyájában, vagy húsz lábában rejteng a' zsir; ezt pedig csak ki kellett szivogatnom? — Pannonián is szuszogó légynek dömhöge a' kormányos, minthogy sajkán kellett nyomoznom; pedig nem gondolta ám meg: hogy nem a' rak- hanem széna-piaczon háltam-meg! — Egy optokuláriomos, vagy szemcsővész akarom mondani, fülem hallottára lassú homok-tiprónak káromolt a' hid gyalogutján; pedig uramfija! öklelésig siettem, 's aztán nem hogy olvasta volna a' kiszegzett tilalmat; hisz' ha barmot tilos futással kinozni, mennél inkább kell kimélni embert; de bagó rugja-meg szemfényorzóját! mestersége alkalmasint benne produkálta az első vak-remeket. — A' Tatár tudja, minek nem tetszettek elnevezni! gyávának, csuszómászónak, szuszogónak, lassúnak, hüle- gyáva- mamlasz- dőremálé- 's tudod jól még minek nem neveztek; pedig legfölebb elaludtam, vagy órám csalt-meg, vagy más efféle. — Jól emlékezem boszonkodásomra, mikor te gonosz csont! teli torokkal lármáztad ablakodból: „Feri te borjú vagy!“ 's lelkemre mondom félóráig se néztem Nagy Kristófot; pedig arra oktatott nagyapám: hogy a' mit megnézünk, ugyancsak meg legyen nézve. — Hidd-el mind ezekért örömmel hagytam oda Pestet; 's itt ellenkező csapás ér!

Jól tudod Vendelem, hogy a' szelet nem szenvedhetem, 's hogy ha hatalmamtól függne, a' természetből is kiirtanám ez ördög leheletét; sőt igaz! többször kikaczagtál Endrénkkel, hogy derült időben kiszegzett esernyővel mentem; de mikor én a' szélnek csak nevétől is csömört kapok. — Azt is jól tudod barátom, hogy a' név is egyik édes tulajdona az embernek. Már most halld a' szörnyű csapást! Engem falunkban mindnyájan szelesnek hivnak, 's atyám e' borzasztó nevet még szeleburdinak czifrázta-el. Igen imeleg ettől belsőm; hidegtöréstől tartok. Ha már üldöznie kell a' sorsnak középszerűségemet, akkor tartaná-meg inkább a' már megszokott gyáva fegyvert; de a' szél atyafiságába kevertetni milly gyötrelem! Még csak nehány hason-szavát hallám ez uj ostromlómnak, p. o. szeleburdi, vaklégy, hübelebalást; 's csaknem nyavalatörésig restelem; hátha még létániára szaporodnak à la pestiek?! 'S Vendelem milly ártatlanul tapadt ez rám! csak halld! Pestet végképp elhagyván, uj csikaimon 's hurkámon (lelkemre kötötted, hogy tiszta magyarsággal éljek) önnöneimhez repteték. Hat óra futásra etettem az idmegi csárdánál. Jakab kocsisom kábultáig idogált, 's igy elegendő okom vala villányvérűimnek kormányát kezembe fogni. Repültünk. Alkonyodni kezdett, 's mi már hegyfarknál néztük a' háztetőken elvonult füstöt; tátosaim büszkébben látszottak lépdelni; alkalmasint hajtójok örömét sejték a' gyakor pattogásból. Már fülbillentve a' falu derekán ballagtak; de szemeimet egy halk buri-buri elcsalta rólok; 's ó emberi gyarlóság! sárga libáknak morzsát potyogtató egy gyönyörű alak annyira elbájolt, hogy azon pillanatban rögtön gondolám: bár én is ollyan kis libácska volnék, hogy szemeibe tekinthetnék, hókezei etetnének, — 's még egy két illyes félét. — Azalatt a' szomszédnak komondora hatalmas ugatással csikaimnak ugrik, 's ezek már ragadtak. Én szelet érezvén, édeske álmomból föleszméltem, 's tartoztatni akarom, de nincsen kengyel kezemben. Láttad volna barátom két sárkányomat! verem- pernye- ganéj-dombokon keresztül kasul hordtak nyilsebességgel. A' vén Viharyné szórójit szétüzték, a' buzarakást valódilag szerteszórva. Én a' bakból kiestem, Jakabom egy tátott buzaverembe hullott, a' másodikba kocsim kereke megfeszült, 's igy prüszögve dombolva kénytelenittettek megállni. Lábikrámat sántikálásig ütöttem-meg. Barátom! ez semmi se volt a' fölbőszült Viharyné nyelvdörgéséhez képest; leforrázott ez villám záporával, szeles pesti ördögnek is kurjantott, 's még kárpotlást is emlegetett; azután ő e' vidéki rettenetes hirszajkó! — A' szórók segitségökkel rendbe hoztam kocsimat (Jakab veremben aludta-ki mámorát), 's ugy léptettem haza Viharyné átkainak kiséretében. Atyám jöttömről tudó-

sittatva levén, kapuban eresztgette füstnek az időt. (Értesz Vendelem? — Atyámnak „korcs unoka“ bélyege se tud azon állításomtól elmozditani: hogy a' dohányzás tökéletlenség.) Ő is szeleburdinak köszöntött; pedig látod barátom, hogy a' lovak voltak szelesek; de hijába beszél az ember! — Szivesen fogadott egyébként atyám; föl se boszontottam őt, midőn egyik bizonyságát hazafiúságának lehágtam; (tudod barátom, hogy a' sarkanytyúban én a' grönlandi orr- és ajak-függőket látom; ezt pedig pengni vagy pengetni szerető hazámfijaival is gyermeki ész szüleményének nézzük. — Csak az a' kölönbség, hogy nálunk hátra 's bokára köttetik az üresség hirdetője ezópusi büntarisznyaként, hogy szembe ne szökjenek) — mivel elismerte: hogy bomlott csiga-lépcsőnken nehéz járás esik, főképp egy sántikálónak. De! hátra maradván egy lépéssel, nehogy a' másik taréjost is kifeszitsem, atyám az ajtóhoz ért. Perse tiszteletből én az ajtónyitást irányoztam, midőn ő is hozzá kapott; a' fatum ekkor egyszerre inditá-meg rántó izmainkat, 's a' kilincs biz lekapta atyám megpókhálósodott köntösének hajtókáját. Ekkor már megindult a' jó öreg; hijába mentegettem magamat, hogy kilincs; — „deisz fiam nem kilincs, — bilincs kellene a' te szeles fejedre!“ — Ezzel előre bocsájtott, nehogy őt ismét valami érje. — Én meglepni akartam a' bentlevőket, és szokásom ellenére hirtelen betaszitom az ajtót; 's hevenyében egy sikoltás és szeleverdi hatja fülemet. Méltán sejtettem ebben az örömérzés kifakadását; de egy meztéllábas kisasszonykának pityergése az ajtószugban zavart hiedelmemben. De hát minek vonja ő kegyelme magát az ajtóhoz! — Rendre öleltem kedveseimet, 's örültem, hogy már egyszer békepartra jutottam. — Láttam egy korosabb tisztességes külsejű személyt is, kiben éppen mostanra várt ángyomat néztem, minthogy ő is örvendetes mosolylyal látszott fogadni. (Talán hogy sánta voltam; mivel: rongyos czipőnek örül a' varga. —) Tiszteletből kezét ajkaimhoz nyomtam. Ez piruló mosolylyal elragadá azt, 's a' kezében villogott valami veres reszelő formával vérig karczolta orrom hegyét, 's csak akkor mondá hugom, hogy tyukszem-irtó asszony. — Képzeld zavaromat! boszúságból kalapomat a' pohárszékre csapom; 's most kezde üdvözleni a' tyúkszem-asszony. Nézek, mit szándékozik kalapommal; hát! nevessek-, piruljak-e? tyúkszem kenőcsét vagy flastromát kalapommal lelapintottam. Sajnálni kezdtem természetesen uj süvegemet; „nem ugy, nem — szóllt a' tulajdonos, — ezt granumként vesszük, fizessen az ur!“ Perse vagy két uncia kalapomra ragadt; mit volt tennem, öt ezüstössel állitottam-meg szélmalmát. Arcz-pirulva kénytelenittetem megvallani kéznyaló botlásomat, 's ezt legalább egy hónapig hirdetni fogja orrom hegye;

— uj kalap oda, — öt ezüst forint oda, — 's még egy kis angyalt annyira megkinoztam! A' jelenkor csak mindent kitalál! Szegényke, mintha csalánnal koszorúztatott volna; forgottam is körülte, igen szépen esengtem bocsánatért, mire ő hajlott is, ámbár a' valét nagyobb nyöszögéssel mondta a' salvénál. — Elmenetele után kérdém: ki legyen e' szelid bárány? 's jaj nekem! Viharyné fájáról meszszire gördült alma ő. Utána iramlám, 's aranygyürűt toltam ujjára; hogy anyjának haragját engeszteljem. De mind e' mellett édes anyósom igy vigasztalt: „noisz majd lesz ezért leves; mért vagy ollyan szeleverdi? Pesten te bizonyosan naponként betörsz egy egy boltelőtti ékalmáriomot, azért olly költséges ott az élet!"

Egy kis órában ennyi baj! De ezt is mind elfelejteném, csak azt a' hidegfujó szeles praedicatumot ne perzselték volna rám. Félek hogy túlságig türetlen leszek. Eddig hébekorba csak el-elnyeltem az epekortyokat; de most ürmösét akónként szüri számomra a' kegyetlen sors; pedig ennyitől ha nem bolondul, bizonyosan megrészegszik az ember, 's akkor csuda-e, ha mindent tör, ront?

Első éjjel meglehetősen nyugodtam; eszem ágába se jött, hogy itt is szájról szájra adatik talán minden, 's a' kis liba-etető édesité álmomat. Viradóra misére mentem, 's még a' suhanczok is egymáshoz bujva, mint a' juhnyáj, ha farkas közelget, egészen a' hallásig susogták: „jön a' szeles!" Viharyné, mint hallom, perbe ohajt idézni; bár tenné, addig falunk alszegébe nem tanácsos mennem. 'S képzeld! még agg atyám se kimél; ő is csak ollyan jó öreg, ki megszereti mondani, mit érez. Pandolg- 's Ugary-éknál együtt levén tisztelkedésen, mindenhol szeleburdi fijának mutatott-be; pedig ezek már mindent jobban tudtak, 's csuklásig is nevettek. Főfájás ürügye alatt a' liba-etetőéknél még nem mutattam magamat; oda, ha kiderülök, egyedül igyekszem eltévedni. A' kis angyal szünet nélkül előttem lebeg, 's ha ez nem lenne édes tárgya merengésemnek, régen ketté pattantam volna; de néműleg ez orozza nyugtalanságomat. Alig várom a' tisztelkedés napját; addig is reményben keresem viditásomat.

Hiven tudósitottalak, 's ezentul is fogadását tartja őszinte

Feled Légfy.

II.

Vendelem! Biz igaz, hogy a' nép szava, Isten szava. Én szeles vagyok. Őszintén megvallom, hogy szeles lettem, a' nép jövendölése, vagy is sejtése valósodik, 's én ennek igen igen örülök. — A' kis liba-etetőt láttam; ah milly gyönyörű ő! Szőke haja, kék szeme, tejhab-arcza, szóval elbájolásig szép a' kis baba; 's milly nyájas, milly szerény; olly őszinte, mint önnön szivem; szóval:

szivem megnyugszik rajta. Milly deli, ha beszél, ha mosolyg; — de vége se lenne. Engedj-meg barátom! tudod, hogy minden levél szivtolmács. — Harmadnapja hugomnál tölté délutánját; ez ohajtásomnál is okosabb ötlet volt. Négy óra folyásig kötött nálunk, 's ez az idő szélként elrepült. Beszélt, nevetett, enyelgett is velem. Neve: Tercsi. Meg nem foghatám, milly iskolából került-ki; szélről beszélt; egy hajós kapitánnál jobban tudta elszámlálni a' sok szelet; 's milly édesdeden zenge-le ajkiról még ez utált név is! — elragadtatásig dalolt egy széldalt; szélvészekről, szélmalmokról olly érzékenyeket regélt, hogy reggelig is elhallgattam volna; — a' szélnek sok oldalú hasznát meggyőződőleg számlálta-el; 's vége felé hugocskámnak azon kérdésére: „honnan jön a' szél?" még származatját is elmondta: t. i. hogy szél nem más, mint súlyegyent elvesztett levegő, 's igy, hogy hibásan hivják a' szelet sokan gőztorlatnak, felhők szülöttjének, vagy ördög leheletének, vagy másnak; helyesebben hivhatni pedig levegő fijának, vagy röviden: légfinak. — Ezen fölkiáltással indult pedig bucsúzni: „szivemből örülök, hogy engem is Szélnek hivnak! én szeretem a' szelet, — és szelest!" — Ezzel bucsút vett, 's elment.

Én ablakomhoz sieték, gondolhatod miért, (Szél=Légfi; és szeles –) 's az egész délután egy gomolyagba olvadva, szememet, fülemet, számat bedrótozta; szivemen is csak egy nyilást hagyott, mellyen ollyan valami heves szél forma bugyant-föl. Jó fertályig állék édes álmomtól elragadtatva, 's csak akkor ötlött eszembe, hogy czélomat nem értem az ablaknál szivem szele miatt. Rögtön kihajlom, 's a' ragadozó szél lekapta kedves házi sipkámat. Ki nem rohant volna utána nyakrafőre? én repültem, 's utomban lépcsőnken egy emberfélét orra bukkantatok. De mért is tipeg tapog illy setétben?! Én csak az emléksipkáért futék; de kegyes volt a' szél, (nem hijába dicsérte Szél Tercsike!) kincsem ott, a' pottyant helyen feküdt. Visszamenet is nyögött még a' letaszittatott; gyertya lett lármahangom; 's ki hitte volna! az én Tercsám vérben uszott, a' jámbor galamb! Ezerszer bocsánatért esengtem. Megmostuk: de orrocskáján hasonmássa látszott orrbélyegemnek. Szivem olvadozott bújában, 's csak hamar fölvirult a' remény; ő megengedett, 's karomat kérte kiséretre. Áldott büntetés! — Karöltve ballagván Tercsikámmal; kevélyebben biczegett főm a' fehér páváénál. Nem ohajtok én most liba lenni! Megfoghatlan nyájassága Tercsámnak az esés után is.

Tempe völgyénél bájlóbb volt most sovány falunk; Zephyrnél kellemesebben csókolgatott az éjszaki fuvalom; szives kézszoritás viszonzá elválási kivánatimat, 's e'váltunk. — Én ki-kimentem szőleink alá, jobban érezhetni szél-kellemeket, 's kecsteli ábrándozásban

szeleltettem magamat éjfélutánig; 's ha nem botlom Viharyné ágasában, talán hajnalig gyönyörködtem volna a' légfi üvöltéseiben. De nyoszolámban is füleltem a' szélhangokra. Szóval: hidd-el! egész örömem a' szél; ennek gyengéd legyintéseit eléggé nem magasztalhatom; operákat, concertokat fölülmúl ennek harmoniája. (Pardont barátom! hogy tisztaság ellen vétkezem! Daljátékot, hangversenyt, öszhangot akartam irni; már tollam is hajlong a' szelességre, mindenem fölhagy előbbi előítéletemmel!) Una voce dicendo valami édes, nem tudom mi, vonul szivembe, valahányszor csak említtetik is a' szél. Fölötte örülök azon is: hogy a' szélnek =ja légfi, 's hogy csikaim eragadtak; ezekben aligha nem rejteng jövendő egemnek jelképe!

Legyen most elég. Áldjon-meg téged is barátom a' jó szél! kivánja hived Légfy.

(Végzet következik.)

INNEPLÉS.

Farsang eltemettetése Marseille-ban. *(Végzet.)*

A' templomok közül, mellyek hamvazó szerdán meglátogattatnak, St. Victor temploma a' legnevezetesebb azon csudák végett, mellyeket ott egykor a' „fekete szüz" tett. Sz. Victor hajdanta apátság volt; a' revolutio alkalmával feldúlatott, 's belőle dohánygyár készittetett. A' császárság ideje alatt egy hamuzsir-gyár emeltetett mellé. A' restauratio a' még hátra levő részt timsógyárrá tette, 's igy semmi se maradt-meg magán a' templomon kivül. Ez a' fekete szüz, mint mondtuk, hamvazó szerdán leginkább tiszteltetik. Ő többé nem gazdag jövedelmű; vágytársa a' Notre-Dame de la Garde csaknem minden kincseitől megfosztotta. Csak valamelly zöldes világ pislog lábainál, melly mintegy 50 évvel ezelőtt következő jelenetet világita-meg:

„A' farsang végén volt. Éppen éjfélt harangoztak sz. Victor tornyáról. A' hivek bünbánó arczczal jelennek-meg mult héti kicsapongásaikért, 's letérdelnek a' fekete szüz elébe, a' szent hamuban résztveendők, mi arra emlékezteti a' kereszténytet, miből lett az ember, és mivé leend ismét.

A' setétkomor zöld világ kimeritett és lankadt arczokra veté fényét. A' pap minden jelenlevőket a' halottak hamvával behinté. Ezek közt volt egy ollyan is, ki farsangi álarczát még le nem veté. A' fekete szüz, úgy látszott, igen különösen nézett reá, 's zöld világa fényét mérgesen lövelé az álarczra. Hogy őt az örökös kárhozattól megmentse, nehány körülálló hiveknek megsugá: intenék meg az istentelen botránkoztatót; de az álarczos szóba sem állt, hanem még gunykaczajra fakadt.

Midőn a' paphoz közelednék a' szent hamvat homlokára elfogadandó, az oltár szolgája visszaborzadt 's parancsolá, hogy az álarczot legott venné-le képéről. A' gonosztevő nemmel felelt. Erre a' pap a' csak hivek homlokát diszesiteni méltó hamvat a' hitetlen homlokára nyomá, 's az álarczos eltávozott. De midőn a' templomon kivül volna már, 's álarczát levenni akarta, egy láthatlan hatalom azt bőrével egye-

sitette. Hijában voltak minden erőködései; a' vér csurgott arczáról, de az álarcz le nem jött; hussá változott. Ezen ember örökös maskarává ítéltetve megőrült, 's utóbb ön körmei okozta sebeiben halt-meg."

Parisban 's egyebütt sok helyen a' hamvazó szerda elmulik a' nélkül, hogy az arczokon nagy bünbánás mutatkoznék. Marseilleban e' napon minden arczon nyomai látszanak a' hamunak. Főképp az alsó néposztály igen vakbuzgó, 's ha franczia ország el agoltatnék, Marseille olly valódi olasz város lenne, mint Calais angol lett.

KÜLÖNFÉLE.

Népszokás. Ha azon népeknél, mellyek az 58-ik fok alatt laknak Hudson-Bay felé, valamelly aggastyán olly öreggé lett, hogy magát eltartani képtelen, akkor gyermekei sirt ásnak neki, 's megfojtván bele temetik. Ha gyermekei nincsenek, valamelly rokon, vagy jóbarát teszi-meg neki ezen szivességet. Sokszor a' helyett, hogy megölnék, egészen elhagyják az öregeket. A' betegekkel csaknem szinte ezen módon bánnak. Azonban mind ezen kegyetlenkedések mellett nagy sirást jajgatást kezdenek megholt szülőjeik felett, 's ujjaikat metélik kétségbeesésök jeléül.

Nagy ehető. Phago nevű alakos, kit leginkább kedvelt Aurelianus romai császár, olly nagy ehető volt, hogy egy napon a' császár asztalán maga megevett egy egész vadat, 100 kenyeret, egy ürut, 's egy malaczot. A' bort tölcséren itta, és egy csöbörnél többet megivott.

Simon Ferencz. Keszthelyről.

Ház- és ablak-adó angol országban. Ezen felette nyommasztó 's egyenetlenül felosztott adó III. Vilmos királysága alatt kezdődött. Elejénte csak 2 schillinget tett (mintegy 16 garas) évenként minden háztól, mellyben laktak, kivevén a' szalmával fedetteket. Minden ház, mellynek 20 vagy több ablaka volt, ezen kivül még 10 schillinget (3 tallér 8 garas) fizetett. Ezen adó egész 1792-ig mindig feljebb-feljebb emelkedett, 's az emlitett évben már 927.630 font sterlinget hozott-be csupán az ablakokból; 163.413 fontot pedig a' házakból. Azonban 1792-ben már igen felemeltetett, ugy, hogy 1800-ban csupán az ablakok 1.412.620-at a' házak pedig 218.778 font sterlinget szolgáltattak. A' legbántóbb dolog ezen ablakadókban az, hogy igen egyenetlenül van felosztva: a' nagyoknak pompás kastéljaik 's palotájik nem fizetnek többet, mint a' közönséges mesteremberekneк kis tekintetlen házaik.

Külföldi borfogyasztás Angliában. 1833-ban angol ország 6.207.000 gallone külföldi bort fogyasztott-el, mellyből 2.596.000 gall. portugali bor volt; 2.246.000 gall. spanyol bor; 545.000 gall. fokhegyi; 232.000 gall. franczia; 161.000 gall. madeirai; 69.000 kanariai; 44.000 gall. rhénusi, és 314.000 gall. siciliai bor vala.

Török igazság. Dr. Clarke tudósitása szerint a' nagyurnak egyik fregatja egykor Szamos szigetén hajótörést szenvedt. A' capudanpasa a' görög törvényhatóságoktól kártéritést követelt: „mert — ugymond — ha szigetetek nem volt volna utban, ugy hajónk törést nem szenved vala." — A' Görögök ellenvetéseket tettek, de hasztalan; az ökölerő győzött, 's nekik a' kárt meg kelle téríteniek.

Az irlandi parasztkunyhók igen kicsinyek, szegényesek, kényelmetlenek 's piszkosak. Nem lehet semmi építési szorgalmat eszre venni rajtok, nem legkisebb jelét, melly azon vágyat árulná-el, hogy a' mi szép lehetne, tisztán megtartani kivánnák. A' falak és tető nagyobb részint omladozó állapotban vannak, vagy füsttől bekormolva, melly a' mindig nyitott ajtóból kitolakodik. Az ajtó előtt soha sem hibázik egy szemét- vagy ganéjdomb, 's közönségesen belül is látni vagy hallani egy két sertést. Az asszonynak 's gyermeknek se czipője, se harisnyája; 's a' gyermek igen gyakran egészen meztelen jár. A' kunyhó ajtaja olly alacsony, hogy mindig mély meghajlással lehet belé menni.

JELESMONDÁS.

Szobor.

Büszke vitéz hamvát márvány födi tette jutalmul,
A' hiv sirja felett dalt rebeg a' szerelem.
'S messze időken mig gyöngéd érzelme elárad,
Hány szobrot letipor vak diadalmi erő.

Kisfaludy Kár. után S. Karolina.

Sorsunk. Mindnyájan birunk erővel és tehetséggel. 'S a' mint ezek czél felé, vagy ellene, miveltetnek: a' szerint fejlik-ki sorsunk is. Igyekezzünk tehát velünk született tehetségeinket miveltségre emelni; igyekezzünk történeteinket ismerni, vezetni, és hasznunkra forditani: 's ekképpen a' nekünk jutott, nekünk teremtett életformát, vagy sorsot, legteljesebben tölthetjük-be; 's érdemeink mértékében leszünk boldogok — 's ennél többet nem várhatunk.

Szemere Aur. 1835.

Tátovány. Az arany szabadság 's halálnál is veszedelmesb rabszolgaság köztt egy tátovány nyilong; az ész mentőként nyujtja véd kezét, mondani akarja: ne lépj! mert, ha átlépted, többé senki vissza nem ránthat, 's boldogságodnak — önmagadnak sem adhat többé vissza.

Faliczky Jánosné.

Engedelmesség. Nem könnyen képes valaki másoknak parancsolni, ha maga is vonakodást mutatott illő figyelmet szentelni azok tanácsának, kik előjárói voltak.

IV-dik György angol király.

Gnomák. Az anyai boldogság forrása gyermekeiből csörgedez, 's ha tiszta zavartalan forrásokat lát körülötte fakadozni, boldogsága forrásai tengerré gyülnek öszve anyai szivében.

A' gyermekeitől szeretett szülő ott is virágokat szed, hol az érzéketlenek kórókban botlanak; ott is reménysugár árad reá, hol mások kétségbe estek.

Dambó E. után K. S.

Visszásrejtvény.

Illat, bűz, és gőz kebléből szórogat engem;
Álom 's részegnek végszava is lehetek.
Sokszor-ürügy képpen használtatom a' Magyar által;
Szülhet a' bor 's a' ser is, 's minden erős italok.
Lelsz hevitő szerben, pinczében, sőt patikában,
'S minden edényben, hol most vagyok, és ha valék,
Egy tagu szóm egyiránt hangzik, bár honnan is olvasd,
Hangja előről vagy vissza felé ugyan az.

R. J.

Előbbi rejtvény: ár, bár 's a' t.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

92.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap november 15kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Szeget szeggel. *(Végzet.)*

III.

Barátom! Igen jól érzem magamat; a' sors kegyes minden oldalról. Tegnap atyám Dúszsákyhoz kényszeritett menni; pedig oda egyedül akartam tévedni, mivel Tercsim e' nyolczvan éves öregnek fogadott leánya. Nem is rettegtem ok nélkül; jó atyám ismét szeleburdi fiaként mutatott-be öreg iskolás pajtásának. De öröm! gondold csak ki nevét ezen uj tüneménynek! A' derék öreg igy válaszolt: „az jó, ha tüz van a' fiatalban; én is ollyan voltam, 's ollyan lennék; mit ér ollyan lomha, mint Tercsám; szeget szeggel — szóllt folytatólag — a' kövezet is szikrázott patkóm alatt juratus koromban.“ — 'S több effélével némitotta atyámat. Egyszer ismét igy nyilatkozott ránczos mondókája: „igen örülök azon édes öcsém uram, hogy lassú Tercsámat orrabuktatással oktatá fürgeségre; ugy kell; szeget szeggel; én a' málékot kikaczagtam, össze vissza öklöztem tolongáskor; szeget szeggel; éljen, mozogjon kiki.“ — 'S igy hármunk köztt folyt a' beszéd, és tudod jobbára ollyan voltról; pedig én csak jobban szeretem a' jelennek virágit szedni, vagy a' jövőről is most! — 'S mit szóllsz erre? Derék pecsétes kalapomról azt következtette, hogy jó gazda vagyok; már most csak megengedem, hogy mindennek (a' tyukszemnek is) vagyon jó oldala is. — Én ollyan nem egészen nyugodt voltam; pedig a' vidor kedvű házi ur helyeseket szegzett elő; 's végre is félve kimentem, 's ah! Tercsit, mint első megpillantásakor, libakörben találtam. Képzelheted, hogy a' halk buri-buri kedvesebben hatott érzékeimre, mint bent a' szeg-zápor. — Ő mosolylyal fogadott, 's mintha el is pirult volna; de csuda-e, mikor orrhegyemről sugárzott vissza ügyességünk bélyege! Én viszont örömemben helyet nem leltem: én is buri-burizni kezdék, 's a' gonosz sárgák szétfutottak törtfazék-hangomra. Tisztemben állott őket összecsődíteni; de a' mászók közül vissza léptemben egyet agyon tiportam. Inkább még egyszer fölforditattam volna! Tercsi sajnálta, talán könyezett is; mivel én biz

kerültem szemeit. Éppen legnagyobb habozással küzködtem, bocsánat-kérésre szókat kerestem; 's milly terv-zavaró lép-be a' kapun? Viharyné sodródott-be oldalaslag, mint a' puttonyosok, csipelyéhez is feszité kezeit. — Oda voltam. Igen alázottan keze után nyulék, mondván: „bocsánatot kérek Viharyné asszonyság!" — De ő szavamba vág: „mit még Viharyné? lánczos szedte tacskóját, Viharyné?! Bagó rugja-ki szeles szemét; csak házam felé pislogjon, letöröm derekát! Nézd a' pesti koszt minő hetyke! fizessen, mert leránczigálom köntösét!" — Tercsim mámika-szóllitással hozzá csuszlogott, kezeit csipelyéről leemelte megcsókolásra; de még e' jámbor gerlét is nyakon vágta. Eddig fabáb voltam; mindazáltal erre megindult hátráló erem; féltem harpyai (ezt nem szivtam-be anyám tejével) simogatásaitól. Egy fertályig, 's még egy ideig (magyarosan) pattogott, 's teli torokkal. Képzelhetlenek himzett nyelv-kanyarodásai; egészen felülhaladta ő a' más efféle asszonyokat; a' komáromi gesztenyésnék csak csiripelnek hozzá képest. Kazalokról nézték a' távuliak, mit az utszai röhögők közt látott Jakabom. Barátom! Pesten a' fóra nem hangzik illy dévajkiváncsággal, mint az ide sereglettek hahotája. Őszintén megvallom: egy morzsám se maradt tisztán; még csillagomra is kilehelte ármányos ködét! — Volt is könnyebbülésemre öregeinknek kirohanta a' vég ebfajtakor; pedig mindkettő nagyot hall. Beczirógatták szerencsésen. — Ah a' vén szatyor be lehordott! 's ha Tercsi sövényen túl nem löki az összetiprott sárgát, 's engem vigasztalni nem jön, talán kutnak ugornám; de ő felém jött; pedig vajmi örvendetes fájdalmainknak társát látni! — Szépen kezemen fog, 's igy szóll: „édes Légfy ur, semmit se gondoljon vele, ez az én anyám ollyan —" — „Anyja?" — kérdém. — „Persze édes anyám; hisz az boszontotta-föl, hogy undok Viharyné nevén szóllitá; az én atyám Szél volt, 's ő Szélné; hanem az emberek —" 'S ezzel pirulva némult a' jó gyermek. —

Most magyarázható lett a' Viharyné név; a' pórnép őt pattogásai miatt Viharok atyafiságába magasztalta-föl. Most foghattam-meg idegen udvarban a' házi kisasszony bizodalmas nyak-üdvözletét. Én mentem, merre szemem látott; Tercsi jó álmot kivánt, 's én nem is viszonozhatám; nyelvem égészen elakadt volt.

Csaknem kétségbe-esésig tünődtem falaim köztt. Hogy is ne? Illy bekormozást kilátott?! Hazajövet látásomra kifutottak a' falusiak. Főleg az sarczolt, hogy Tercsa az ő leánya; már csak ezen gondolatra is elpislogott lángzó reményem; pedig olly igen szivem szerinti ő; 's a' hanyatló Dúszsákynak nincs más örököse; és a' mint hitelesen értesittettem, már meg is van Tercsi részére a' királyi megegyezés; 's ez mind oda! — Milly kín foghatott-el! — Ha-

bozásomat atyám zavarta nagy kaczajával. — „No fiam — mond ő — megkaptad? semmi az, csak szaporán, Jakab vigyen Szélnéhez egy szapu tisztát; magad mégy vele; kezet ne csókolj; ezt ő méltatlanságnak tartja fölserdültnél; nénikének hivd, 's bizonyosan meg fogod engesztelni!" — Kivántattak ugyan okoskodások eltökéletemig! de rábirt atyám; mivel eszembe is ötlött, hogy kisebb leányát nem is menyédörgé elő, pedig még most is sántit; (jó volt az előre látás!) el is mentem.

Ridete coeli! még édes Légfymnek is hivott; ez nem csuda? — Maga mellé ültetett, Tercsijét eldicsérte, hogy derék asszony válik belőle, 's hogy majd nem sokára én is házasodom; illyeseket hordott elő késő estig. Főhajtással csendes nyugalmat kivántam drága nénikémnek, 's ő máskorra is kikérte a' szerencsét. — Philosopháljon illyenkor az ész! Tapasztalati okosság! te, te vagy az élet legbiztosabb kormánya!

Örömtelve futottam egybe Dúszsákyékhoz, hogy gorombaságomért megkövessem, elmondtam tetőtől talpig a' történteket mentségül. „Ugy-e öcsém uram szeget szeggel, a' haragot nyájassággal sarokból is ki lehet forgatni? 'Deisz nincs józanabb zsinórmérték világon az enyimnél; csak ezt tartsa Légfy öcsém szeme előtt: szeget szeggel, 's győz. Ugy-e az uszót is simogatva csalogatják a' habok, és ő rugdalózva játsza-ki őket. A' dühösen rohanó oroszlánt is csendesen rászegzett szemek csillapitják-le; nem de olvasta? Im a' mindennapi: a' hideget tüzzel, a' tüzet vizzel üzzük-el. 'S látja: lassú Tercsám nehány nap óta frisebb; a' szelesség segitett rajta; ha ha ha! — csak szeget szeggel, én ettől félvilágért sem állok-el." — Tudja a' kakuk, még hány példával nem fontositotta az öreg ur tettlegesen elvét. Én erősen igenlém. (Álljon elő most bár milly theoreticus, mutassa-meg az ellenkezőt!) Alig tehettem szert jó éjszaka-kivánásra; az ajtócsukáskori nyiláson Tercsi pilláiból kivettem, hogy ő is örül, 's evvel szélnek eresztettem magamat.

Nálunk már álmodtak. A' harcznak szerencsés kivivta után én is nyugalomra feküdtem. Munka után édes lett a' nyugodalom; álom ugyan nem lepett; Viharyné Szélné se fordult-meg agyamban; mivel csak örülni tudtam. Még is csak jó, ha az ember derék logicus (okos ember)! Barátom, én igy okoskodtam: Dúszsákynak élet-elve ez: szeget, szeggel; Tercsi lassú, én szeles, 's igy mi két ellenkezők vagyunk; tehát összekelésünket is el fogja határozni azon elv: szeget szeggel. — Ugy-e jól van? — Ezt százszor is elgondoltam. 's illy édes ábrándozások közt hömpölygtem az álom karjai közé. Másfél óra előtt ébredtem csak; most délután, 's igy későn van, holnap atyám-

mal tanácskozni fogok Tercsi jobbjáról. Minden jót reménylek, 's ezt neked is kivánja hived Légfy.

IV.

Vendelem! Nem hijába forog földgolyónk; de lakosinak élete is egy valódi keringő; ki szeszélyest, ki szenvedélyest, ki komolyt jár, ki pedig ugy tánczol, mint neki a' sors fütyül. Én az utóbbiakhoz tartozom.

Már mindent elvégeztem volt atyámmal; Tercsi szivelt; Dúszsáki hajlongni látszott a' megegyezésre; Szélné is kedvező hangon beszélt; szóval: minden minden rendjében volt. Már a' vidék urai is markukban tartották meghivó levelemet; 's egy félnap mit nem tesz! — Itt volt Dúszsákynak ügyésze; jól ismered Pestről a' Pintést; emlékezel! a' spanyolszéltől éhező, 's engemet mászó ráknak röhögő sáppadt társaságnak fője. Ez eszközlötte-ki a' fölséges megegyezést (örökségit) Tercsi számára, 's az óta legalább minden két hétben megfordult a' háznál. Szép nyaklánczot is kapott már tőle a' lány. Tudhatod, hova czélzott. A' napokban is ide jött ebédre. A' hosszú ételek közti szünetekben (mivel Tercsi volt szakácsné) Pintés több oldalú házassági töredékeket hordott elő. Az öreg is belé vágott e' tárgyba; ifjú korából több házassági tréfát szegzett elő. Jelenkorunkra is rákerültek, 's a' többi között meghittjének kitalálta mondani a' nyilt szivű öreg, hogy Tercsát nekem szánta. — Jobban ugyan nem sápulhatott; hanem ajkaiból kezdte kirágni az ellenokokat. Azt jól tudod: ha szivpör kél, akkor annyi véd- és ellen-ok patakzik, sőt lehet mondani, özönlik a' felperes szivéből, hogy azokat leirni teljes lehetetlenség. Ugy Pintésnek se kellett sokáig rágdalóznia; mindjárt szemébe lobbantá Dúszsákynak tettleges elvét, a' szeget szeggel, 's állhatatlanságnak és igen veszedelmesnek állitá lenni az attól elválást, 's hatalmasan terjeszté elő a' károst, veszedelmest, rútat, gonosz oldalt is házasságunkban, és ezt kitelhető ügyvédi tekervényes csavaritásokkal, szinte szónoki hangon, 's költői villanatokkal adá elő. Meghökkent erre az őszbe borult. „Isz inkább igen is ragaszkodom zsinórmértékemhez — szólla ő — Légfynél pedig szelesebb ifjat nagyapám se látott.“ — Akkor kezdé Pintés tettetésnek mondani szelességemet álmélkodó hangon; előszámlálta pesti késéseimet, a' rák-evést, 's mindent, mindent, mit csak tudott, vagy tán többet is. Végre fölfüggesztést imponált addig, mig ő száztól is aláirt bizonyságlevelet hoz arról, hogy engem egész város lassú Ferinek nevezett. — Vonakodott ugyan ezt elhinni Dúszsáky; de még is kénytelenittetett biczegni, 's abban állapodott-meg: hogy lépteimet vizsgaszem alá veszi. Ebéd után Pintés boszút fúva elvágtatott.

Erről én mit se tudtam. Délután atyámmal jegygyürűt mentünk váltani. Hevenyében azt véltem, hogy guta parittyája sujt agyon, midőn „nem“ választ kaptam. „Nem, öcsém uram, én kétségbe vonom szelességét, pedig a' „szeget szeggel“ előttem szent.“ — Atyám is hült, hogy szelességemről kételkedik, 's fölvilágositást kért vén pajtásától. Ekkor beszélte-el az öreg ur Pintésnek epekeverő szavalatát. — Egészen oda, levert voltam; alig tudtam mozogni, 's még szelességemnek bizonyságát kelle adni!

Ezeket Tercsi szokatlan kiváncsisággal az ajtónál kihallgatta; de mintha villám szökött volna szivébe a' kérést megtagadó nem-re. Még az nap vagy tiz fazekat letaszitott, elejtett, lebökött a' polczról. Vacsora alatt minden tányér-váltásra egy egy palaczkot nyakazott-le. Az ajtókat csapdosta. Többször már kemény hangon is megintette apósa, hogy ne szeleskednék; 's gondolod, parancsolhatott volna magának a' szüntelenül elmerült? Nyilként repült, döntött, csuszott, az irósvajas döbönkével elsikamlott mindjárt a' második grádicson, az ujonan olvasztott vaj kidült, a' döbönke nehány tejfölös köcsögöt vert-le, 's a' szegény pára egészen lesompolygott; vajas, tejfölös, poros lett haj- arcz- ruha- mindene. Dúszsáky éppen pipát gyujt a' tüzhelynél, midőn Tercsa magát mosni jött. Ez a' tarka rém-alakot megpillantja: „ugy kell te szeles szarka!“ 's még előtte a' kanna vizet is kitálalja, mi által apósát nadrág-váltásra kényszerité.

Az alatt, mig Tercsi tudtom nélkül igy szeleskedettt, én egészen elbágyadtam gyötrelmemben, minden élenkségem elhalt; Szélnéhez is csak csuszlogtam kedv nélkül, mintegy életunt, pártfogásért esedezni. Alig szótagoltam-ki ügyemet, azonnal villogtatta ő átokseregét, (hogy az ő szavaival éljek): „ne féljen semmit édes Légfym! védszárnyam alá veszem én, tudom hogy sok torban leszek részes magánál! — Majd kiküszöbölöm én azt a' korhelyt; elhordja irháját falunkból! nem fog áskálódni a' lélekvesztő. Mindjárt indulok bátyámhoz.“ — Egészen felviditott Szélné, 's ime egyszeri szem-ásóm most védangyalommá lett, ez második Pál-fordulás.

Haza jöttemkor tüstént Dúszsákyhoz hivattattam. Nyiltszivűen megvallom kisdednél is alábbvalóságomat; illy kis lelkű, olly gyáva és haszontalan tudtomra még soha se voltam, ugy annyira, hogy magamat is resteltem; halálért is fohászkodtam vagy egykétszer.

Elmentem. Az udvar közepén álló bérkocsi öldöklő előjel volt. Benyitom az ajtót. Dúszsákyval Pintés, az epegyártó, asztal mellett féliveket forgatott. „Ez bizonynyal az aláirt bizonyság“ — gyanitám fölháborodva; 's nem is csalódtam. A' házi ur Isten-hoztá-val leültetett, 's elkezd olvasni. — Barátom! nem akarok terhedre lenni! Elég legyen mondva: igen sokat szedett össze Pintés, a' rák-evést, gőz-

hajózást, opticusi találkozást; még a' Nagy-Kristófi bámulás is ott volt, 's a' név-litania; mind mind ott létezett szóról szóra, a' mit összeszedhetett emberi szorgalom; az aláirás maga másfél ivet tett, pedig szembetünő nevek is feketültek ott tanúul, hogy engemet Pesten lassú, gyáva Ferinek hivtak. — Ezt hallgatni, 's ennek sikerét előlegesen képzelni, pokolkín. A' 3—4 ivnek átolvasta után vallatni kezd Dúszsáky: igaz-e ez? Vendelem jól tudod, hogy én inkább bőrömből bujnám-ki, mintsem hogy Istenemet megbántsam, 's emberi méltóságomat lealacsonyitsam; én biz nem hazudtam; akár mi lesz velem, őszintén megvallám: hogy ugy van. — Ekkor szóllalt-meg Pintés legelőszer: „ön vallomás tens ur!" — „No ha ugy van — ugy mond erre az após — szeget szeggel!" — Ezzel beszóllitja Tercsát, ki beléptében, hihetőleg szivrettegésből, ollyat botlott a' küszöbön, hogy az asztalt itszés tintatartóstul 's mindenestül földöntené; ez által a' bizonyság-irat megsemmisittetett; Dúszsákynak csizmaszára megé, de legfőképpen Pintés fehér nadrágjába szivódott a' fekete nedv. Ezek fölugrottak. Én is fölálltam, 's midőn azokon a' tinta, bennem a' vér és ollyan méreg-féle pezsgett hevesen, szinte megütközésemre kezd Dúszsáky nevetve szóllani: „helyesen édes szeles lányom, add ide kezedet!" Már már gyilokért akartam kiáltani; 's mi bámulás lepe! az após felém fordul, jobbomat fogja, 's folytatja beszédjét komolyan: „szeget szeggel! Légfy lassú, Tercsám pedig valódi Szél; boldogitsátok egymást áldásommal!" — Én tántorogtam; álmodtam-e? szellemi regés világban repkedtem-e? vagy mi történt személyemmel, meg nem foghattam. — Midőn igy magokon kivül olvadoztak egygyé sziveink, Szélné belép: „no igy édes gyermekeim! vegyétek anyai áldásomat, majd elutasitjuk a' pesti lőcslábat, csak jöjjön!" — Ezt magára vélte czélzani az ablakban böffögő Pintés, 's ajtót kerese kiillanásra; de gerundiumos gátra akadott; ki Szélné volt nyelve furkósával, mellyel mintegy a' menydörgést megszégyenitő zuhanást hallata Pintés hátáról ledördülni. — Futott a' görbe uton vadászó ügyevesztett, 's még a' távulban is kisérték Szél-mámim szerencse kivánatai. Jelenleg boldog jegyes vagyok. Istenemmel nem sokára Tercsimnek boldog férje leendek. Reménylem, hogy jelenléteddel kettőztetni fogod vőlegényi örömét

hű Légfydnek.

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Czápa torkossága. Tudva van, hogy ezen hal felette sokat eszik; torkossága bebizonyitására állitják, hogy egykor Ilona szigetén egy czápa hasában valamelly pattantyúst leltek formaruhásan, fegyveresen és csizmásan!

Mím-ügyesség. Coryate Tamás bizonyos emberről emlékezik, ki olly nagy ügyességre vitte arcza izmainak elforgatását, szóval a' mímet, hogy ugyan azon egy időben arczának egyik felén sirni, másikán nevetni tudott.

Nyelvbénaság gyógyitása galvanismus által. Parisban a' tudományok akademiája mult évi dec. 22-ki ülésében Palaprat Fabré ur bizonyos Roula nevű 45 esztendős emberről értekezett, kinek nyelvét 13 évvel ezelőtt a' guta ütötte-meg. A' betegről több igen jeles orvos már lemondott, mint gyógyithatlanról. November 27-kén Palaprat ur orvoslását azzal kezdé-el, hogy a' nyakszirten találtató tűpontozást a' velőalap környékén galvanizálta; majd a' beteg nyelvére sóvizzel megáztatott 's rongyba kötözött platina-lapocska tétetett. A' beteg most egymás után nagyobb-nagyobb megrázkodtatásokat kapott, mellyek elég erősek valának neki élénk szurásokat adni, ezen kivül még egy szenvedhetlen ércz-izet és a' nyelvben 's gyomorban tetemes összeszoritást okozni. A' megrázkodtatások végre olly fokra hágtak, hogy a' gyomrot 's annak azon izmait, mellyek hányáskor vannak cselekvőségben, még jobban összeszoritották. Most a' beteg hangosan felsikoltott, felugrott, 's érthetőleg ezt mondá: „Most beszélhetek; köszönöm kegyednek orvos ur! köszönöm szépen!“ — 'S valóban ezen pillanat óta mindent utána tudott mondani, a' mit előtte elmondtak, csak hogy a' szavak mintegy a' torkából kirohanni hallatszottak; e' mellett még az R és Zs betűket se tudá kimondani. További ötszer ismételt orvoslás után azonban ezen nehezség is elgörditteték. Mind ezek mellett Roulának mintegy egészen előről kelle kezdeni a' beszélni tanulást, 's még most is igen nehezére esik a' szókat torkából nem mondani, mi által főleg a' beszédrészek vége igen érthetlen marad. Roula az ülésben maga is jelen volt, 's több félét beszélt; de látni lehetett rajta, hogy a' beszéd igen nagy megerőtetésébe került.

KÜLÖNFÉLE.

Gabona árának befolyása a' halandóságra.

Miután Barton ur pontos számolások által a' halottak és házasok számát a' buzának árával 40 év óta és alatt t. i. 1780 — 1820-ig összehasonlitotta volna — következő biztos és világos következményű tapasztalásra jutott: „Hogy a' legmagosb és legkisebb ár extremumai a' dolgozó néposztály jóllétére nézve káros befolyással vannak. — Hogy a' középárból azok legsikeresbek, mellyek a' legnagyobb extremumhoz közelednek. — Hogy még a' kézmiveseknél is a' legkisebb ár káros, noha kisebb mennyiségben, mint a' mezei munkával foglalatoskodóknál. — Továbbá, hogy a' házasságok száma szabályszerint 's haladva a' szerint szaporodik, miképpen a' gabonaár csökken; kivéve a' legcsekélyebb árnál, hol a' házasságok száma ismét kevesedik, és (mint minden felhozottak általános következménye) hogy állandó gabonaár a' legnagyobb desideratum volna.

Egy évsor általános erkölcsiségében nagy változatosság lép-be, a' szerint, mint a' gabonaár a' középbecsen felül vagy alá száll. A' középár, vagy az, melly a' legfelsőbb árhoz közeledik, bizonyára legkedvezőbb a' szegények jóllétére (welfare) nézve.

Barton ur megmutatja továbbá, hogy közönségesen véve csaknem hetvenezer ember jön tönkre angol országban egy-egy évben, ha a' buza 100 schillingről 50-re esik-le. Ezek nem theoreticai vélemények, hanem hivatalos tudósitásokból meritett szigorú következtetések, olly kimeritő, 's pontos tudósitásokból, minőket talán semmi más országban nem kaphatni.

A' gabonaár legkisebb állásakor a' mezei munkával foglalatoskodók erkölcsisége 17 pcenttal több mint a' kézmiveseknél. Közép árnál e' két néposztály egymáshoz csaknem egyforma erkölcsi viszonyban all. A' legfelsőbb árnál ellenben a' kézmivesek erkölcsisége 16 pcenttel nagyobb a' földmivelőkéénél.

Mind ezen arányok a' gabonaárnak emelkedése vagy esése arányában csaknem egyformán emelkednek vagy esnek. De a' csekély árok a' kézmiveseknél is szaporitják a' halandóság számát, mivel akkor nevelkedő iszákosság kap lábra olly esztendőkben, mellyekben a' kézmivesek igen sokat dolgoznak, 's az ételnemük olcsóbbak voltak.

JELESMONDÁS.

Erény.

Nincs, nincsen érczkebel
Mellyen ne hatna át a' szűz erény.
Horváth Czyrill.

Sorsunk.

Létünk mulékony: porbul eredt valónk,
Onnét került volt minden, a' mit birunk,
Élelmeink is tőle vannak,
'S porhadozásba megyünk megint át.
Miskoltzy István.

Koronás férjfi. A' napnak életünk amaz alapanyagait, a' világot 's meleget, földünkre vezető sugarai számtalan csirákat hoznak letre, mellyek különben az éjnek mereveszto homalyától fedetve, észrevétlenül 's élet nélkül mentek volna megsemmisedésök elejébe. Illyen az erő- és lélek-teljes férjfiúnak tekintete, kit a' sors mások felett magosra emelvén trónusra helyezett. A' sokaságra lebocsájtkozik az, 's jótékony melege éleszti, táplálja, miveli a' lángészt (miután maga szorgalmas munkásséghoz fogékonyságot talált), mig amaz nagyra nevekedvén, neki fényes lépcsőül szolgál, mellyen ő a' halhatlanság templomához lép-fel. Tasch. f. d. vat. Gesch. 1823.

Gnomák. Tékozlók, kik vendégeskedésben, tobzódás, játék, és vadászatban fecsérlik pénzöket, olly tárgyakra, mellyeknek rövid vagy éppen semmi emlékezetét nem hagyandják.

Okosság nélkül az igazság sokat tehet, de igazság nélkül az okosság semmit.

Minden társaság köztt legjelesebb 's kedvesebb az, melly a' köztársaságban és mindenikünk köztt létez. Kedvesek a' szülők, kedvesek a' magzatok, rokonok, atyafiak: de mind ezeknek szeretetét a' hon fogja-fel: mellyért ki jó kétkedhetnék életét feláldozni, ha neki használand?
Cicero után B. F.

Kérdő rejtvény.

1) Mellyik huron nem lehet muzsikálni?
2) Mi illik legjobban a' görbe fához?
3) Hol terem a' bor?
4) Mért esznek a' fehér birkák többet, mint a' feketék?
Keszthelyről Simon Ferencz.

Előbbi rejtvény: Szesz.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

93.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön november 19kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Somogyi képek.

Fankenburg Adolftól.

Dreht Euch im Kreise, ihr Ritter und Frauen!
Lieblich sind Ritter und Damen zu schauen,
Webt sie als Blüten der Minne der Tanz
Ein in des Freudenfest's rosigen Kranz.
C. F. van der Velde.

Marczali tánczmulatság Sz. Mihály hava 27-én. — Leányok, mort de ma vie! leányok mint a' majusi nap a' havasok ormain, mint a' kifakadó baraczkvirág, mint Italia narancs-tavasza, mint — mit is mondjak, hogy eleget mondjak? — mint önnék szép olvasóném! tüntek, lebegtek, repültek, tánczoltak-el előttünk. — „Mind illyen a' somogyi leány" sugám büszkélkedve szomszédmegyei házasulandó barátom fülébe. — „„És még is hatodik vármegyéből hoztad feleségedet"" — válaszola ez ismeretes gúnyképpel, mellyért iskolai éveinkből sok vitákat, vulgo ütlegeket, emlithetnék. — „Nemzetiségünkhez tartozik szebbnek látni azt, mi távulabbról jön" — mondám; és hóharmatos kesztyűimet, mellyeket a' zsidó-szatócs itt két annyi áron szokott a' vevőre tolni, mint a' három kegyistennék Pesten, kezemre dugván, ezen estvének legszebb leányával, az ezredesnek bájos kisasszonyával, szöktem-fel a' fényes rendek között.

Egy hétben ez a' harmadik és utósó tánczmulatság vala, melly egyszersmind János főherczeg dragonyos ezrede szemléjét bevégezze. Valóban sok derék vitézek együtt, kik a' jelen-ülő szépeken, mint annyi gyengén oltalmazott várakon, bizonyosan könnyebb győzedelmet nyertek, mint régi emlékezetű társaik a' Wlaska alatti cseh Amazokon. — „Az előbbi bálok fényesebbek voltak!" fuvolyáza mellettem a' rózsavizű L—né, és Rospini theátrum-csőjével teljes megelégüléssel nézé szemlére hozott egyik kisasszonyát előtte oda repülni; a' másik magosan verő kebellel jobbjára ült, és kis várakozást kért-ki tőlem." — „Én önt a' mult bálokban nem láttam" — szólla hozzám a' gyönyörködő anya. — Bizonyossá tevém, hogy

mult vasárnap Börne levelei, és szerdán a' feleségemtől játszott Moscheles „les charmes de Paris“ rondója elfelejteték velem a' bál hijányát; de a' már tánczra felkelő kisasszony nem gondolhatá-el, miként pótolhatja-ki illy közönséges valami csak egy óráját is a' bálnak — „Bocsánat Börne, és Moscheles! Mina kisasszony nem tudja, mit beszél?“ — Mina kisasszony nem szokott mást olvasni, mint arany nyakú imádójinak nagyobbodó számát; egy Strauss vagy Lanneri keringőn kivül nem is tudott remekebb hangművekről álmodozni, valamint semmi szivemelhetőbbről az appelre hivó harsány trombita hallásánál! —

Izzadva, mint egy bagage-hős a' futásnál, vetém magamat a' kemény padra egy kinyitott ablak és egy kisasszony mellé, ki mivel civilista és házas — itt két megbocsájthatlan hiba — voltam, velem mit sem gondolván időt engede a' teremet és körömet nyugodtabban átnézni. — Ötvennyolcz surrogált viasz gyertya kevesebb fényt, mint egy bal parée kivilágitására kivánható, öntött ugyan le a' földalatti tánczszobába; de nem szeret-e gyenge homályt a' varázs?! és nem volt-e varázs-nézet, egy gyönyörű varázs-kép az öszvefont pároknak előttem ellebegésök; mint egy holdtele nyári estén a' Najadok tündértáncza illatos fák árnyai alatt, hova a' patak ezüst hangszereit hozza; és a' rétnek virágai, a' parti ibolyák kellemes illattal valódi mille fleurs-el özönzik-be a' tiszta léget. Egy iszonyú vastagságú kályha, mintha a' mértékletes társaság elnöke lett volna tiz esztendőn által, kalapokkal, kendőkkel 's a' t. felpiperézve, pöffeszkedő szemtelenséggel akadályozá a' heves tánczolókat, kikkel többnyire ütleges viszonyokba került, azonban tarka rendjei tekintetéből séretlenek maradtak. Körülötte édes zavarban ültek az ostromlott hölgyek, szüntelen hatás és visszahatási gépelyek tüzei között; hány szem! hány csalódás!? A' bálesti szerelmesek addig keverik öszve minden felindult érzetöket, mig szivök habzik, mint egy hangzatka ledolgozása után a' költő feje: ők ezt tele szivnek nevezik, mi nem egyéb az erőtetett 's nem sokára füstbe menő semminél! — Jobbról egy főrangú asszonyság tevé bájtestét hóditó helyzetbe, ki mint az üstökös csillag a' többi vegyes tánczsereget maga után ragadá, mit tán rangjának inkább, mint szépségének akartam tulajdonitni. — Örömtől sugárzó arczczal, mit a' tiszta megelégedés adhat, jött minap előmbe P. ur; kezemet erősen megszoritá, és egy Taglioni pas-val próbált nyakamba ugrani: „én a' legboldogabb ember vagyok!“ kiálta, és odább szaladt. És mi okozá boldogságát? Gróf N. a' soiréeban öt egész minutumig méltatott vele beszélleni, és a' grófné legyezőjével kezére ütött a' whist parthienál!

„Tászi! igen sokat tánczolsz“ — szóllitá-meg pipacs-szinü feleségét a' tünődő férj. ki, mint a' holdvilág, feleségétől orozá fényét. Tászi nevetett; a' sok gőztől kéken befutott tükörhöz állott, és kellemes zavarba hozott hajfürtjeit rendbe szedé, 's egy fiatal tiszttel a' negyvenedik tourt tánczolá-le:

„Ja das muss wahr sein, müde können sich die Weiber tanzen, aber nimmer satt!“

A' férj teljes örömmel morzsolá öszve ex officio kövér kezeit, azt csak meg nem fogható, mikép győzi háziurnéja a' negyvenedik tourt, ki a' tiz ölnyi távulságra eső templomba négy konyhalóval huzatja magát.

De sétáljanak velem feljebb kegynéim! menjünk-el a' lüszter alatt is, mellyen még egyszer annyi gyertya elférhetne, és hallgassuk-meg Straussnak varázs zenéit, mellyek az ezeredi hangászkar által valóban hiv eredetiséggel játszattak-le. Milly tarka, milly bájos egyvelege minden hangoknak, mint a' szellő, ha kerti virágokkal bujálkodik, mint fürdő lányka dalát ha partra viszik a' hullámok! mennyi életöröm, mennyi gyógy-ir csak egy keringőben is? — Strauss, és Orpheus! milly rosz egybehasonlitás a' berlini napilevekben? Orpheus oktalan állatokat, lelketlen lényeket, és köveket mozdithata-meg égi hangjaival; a' megbántott Euridicén egy török-kendő tán még nagyobb behatást tön: de hány csudaszép lányka, hány mindent elfelejtő hölgyecske, hány cherubi, seraphi, vagy millyen „i“ alakok szöknek Strauss elébe? Strauss-t sohajtja számtalan bibor- eper- rózsa- száj; Straussért dobog a' hókebel; Straussnak hódul minden tüzesebb mozdulatja a' kegytestnek; Strauss fut keresztül kisértő szerelmeskedéseivel minden tagon, minden ütőéren. Valóban Nagy Sándorral mondhatnám: „ha én nagygombai birtokos, és a' Regélő irótársa nem volnék, Strauss szeretnék lenni.“

Igen szivesen nevezném az érdeme szerint derék hangászkart tökéletesnek, sőt fellengezőnek is, ha az alantit annak szabad nevezni, miután minden tökélyt, erényt, szépet, és bájost csak magosról jönni hiszünk. Az orchestrum helye madár-kalitka formában van a' falhoz szegezve, hol czivódás nélkül négy, mond négy barna fülkinzók huros hangszereivel, ide nem értvén azonban az ugy nevezett czimbalmot, lemacskázhatnak a' jó téres terembe. Mint Dyonisius kardja függött a' fiatal karigazgató felett a' madár-üres rekesz, ki ügyes társaival minden közelgő veszedelem daczára is egy hosszú fehér asztalnál ülve vig lármával hivá tánczra lábainkat. — Boldog visszaemlékezet! előjössz-e ismét multad homályüregéből, és azért tünsz-e fel a' már elfelejtett évek

gyönyöreiből, hogy könnyebben türjem kinos hijányodat? — Rakj te puposhátú marqueur még palaczkokat és poharakat a' hosszú asztalra, és Bécsben vagyok a' L—külvárosi serházban!" — Morelli, a' bécsi kolbászkák, neudorfi ser, és — Krisztina, te bogárszemű, te magos keblű! boldog visszaemlékezet! — Krisztina, édes kisasszonykám, csak szobaleány volt, egy azon kedves lények közül, mellyek első látásunkra nyakunkba repülnek: „fi donc! egy szobaleány!" Igen, igen, nagysád! egy szobaleány! de Krisztina igen jól tánczolt, jobban, mint ön, és biztosabban simult hozzám, mint nagysád a' hadnagyon kivül máshoz. Boldog visszaemlékezet!

A' cotillon, mellynek untató hosszúságát igen kellemes tánczosném és a' jó hangászat felejteté-el, valahára mint minden szép és unalmas elvégződött, és én a' csemegetár- vagy csak az ugy nevezett credenz-szobába frisitőért siettem. De mennyi fáradtság, mig áttolhatám magamat az ajtónál kandikáló szolgálók, szakácsnék 's egyéb konyhaszemélyzet csoportján, kikről en passant-i utamban szóváltás nélkül uraságunknak egész vacsoráját leszagolhatám. Tömve volt a' credenz minden nemű emberrel. Igazi örömmel vevém észre, mennyire halad a' mindenben első Somogy itt is előre az emberibb izlés elveiben? Békes, vagy is lármás egyességben ül itt egy asztalnál inasával az ur, adósával a' hitelező, tiszti-társával a' tiszti-társ, 's a' t. az önkényt csak a' merész bál-adó gyakorolja, ki két ugy nevezett lassú pinczérjeivel jégbe vert czukor-surrogatumait negyvenöt krajczárért meri fagylalt helyett a' vendégekre beszélleni.

Azonban a' fényes társaság, és a' tánczra hivó „pesti emlék" nem sokára mindent felejtetett ismét, és éjfélutáni három óráig vigan adóztam a' kegynéknek. „El ne hagyjon még minket!" — siránkozék Betti kisasszony, kinek én valék csak egyedülies tánczosa; és ha én megyek, lemegy a' bál-napja, mint a' tisztnek, szép felesége halálával, előmenetele. — Harminczöt éves szemei kisértősen nyugvának rajtam, keble emelkedni akart, ha tudott volna, — és én még is otthagytam; a' szó legszorosabbi értelmében ülni hagytam. — B. ur szives volt kocsijával megkinálni — 's én érzéketlen! mehettem! —

Berekesztésül ide zárom két trombitásnak a' setét udvaron meglesett beszélgetésöket. Az első. És nem lesz-e még vége? A' második. Nem hinném: tudod, hogy az uraságok mindenben olly telhetetlenek.

ORSZÁG- 's NÉPISMERTETÉS.

Malta.

A' siciliai partoktól délre, felső Afrikáétól éjszakra, fekvő Malta szigete régi időktől fogva a' kereskedésnek 's tengeri hatalomnak egyik legnevezetesebb pontja volt. Azért minden, ki a' tengeren hatalmas vala, igyekezett Maltát kezébe keriteni. — Az első kereskedői nép, a' Phönicziaiak használták először Maltának felséges kikötőjit — mellyeket maga a' természet sziklák közé alkota — 's kereskedői gyarmatokat szállitottak ide. — Ő utánok birták a' Karthagobeliek, mig a' Romaiak hatalma alá nem került az egész földközi tenger. Legnevezetesebb időszaka V-dik Károly császár idejébe esik; ez ide szóllitá t. i. 1530. a' hires János- vagy maltai-rendet, mellyet a' keresztes hadak zivatarjai köztt alkottak a' brémai kereskedők és egy darab ideig Rhodos szigetén tartozkodtak.

Ezen rendnek tagjai papi vitézek voltak, kik szerzetesek módjára szegénységet, házasságtalan életet 's engedelmességet esküdtek fejeiknek; de e' mellett a' jerusalemi szent koporsót kelle oltalmazniok a' pogány Töröknek gyakori erőszaka ellen. Meg is feleltek a' maltai rend tagjai szép czéljoknak, 's a' legnagyobb vitézség és bátorság próbáit tették-le mind szárazon mind tengeren. Különösen nagymesterök Lavalette a' török Szolimannak egész szárazi és tengeri seregén, rettenetes megtámadás után, szép győzedelmet nyert, 's ez által rendje világszerte dicső hirre tett szert. Bennek egész Europa a' középtenger őrzőjit, az egész kereszténység védfalát nézte a' Törökök ellen, 's Europa legfőbb familiáji tiszteltetve érzették magokat, ha unokájik melljére a' maltai rend keresztjét tüzhették. Most is vannak még különféle tartományokban a' régi rend dicsőségének részesei, ámbár a' rend már rég elvesztette tetemes bizodalmait, fontosságát 's ősi fényét.

Legujabb időkben a' kevély Anglia hatalmának hódult Malta, melly innen hatalmas szárnyát elterjeszti az egész földközi tenger hullámaira. Az egész sziget 6 négyszegű mértföldet tesz, 's mészkősziklákból áll, mellyek a' partoknál meredeken ereszkednek-le a' tengerbe, 's a' legtöbb helyeken rendületlen falakat képeznek a' ellenséges hajók ellen. Hegy éppen nincs; csak halomhullám formájára vonulnak-el a' kősziklák a' sziget szinén, 's azokat nem kopár 8—9 ujnyi töltés-föld takarja. A' monda szerint mesterséggel kellett Malta szinére földet hozni; ez egy törvény által történt, mellynek következésében minden a' maltai partokon kikötendő hajó köteleztetett sulyteher gyanánt a' szigetre földet hozni. *(Végzet következik.)*

Utazási töredék.

Marmaros Szigetről Szathmár vármegyébe a' bánya-városokba utazni fáradtságos ugyan a' vagy $2\frac{1}{2}$ statióig tartó igen rosz utak végett, de tapasztalásra nézve érdemes. — Én Szigethet elhagyván két óra alatt jó csinált uton Sugatakra jutottam, hol a' kamarának nagy kiterjedésű sóaknáji vannak; — de bezzeg itten van már a' világ vége, mivel vége a' jó utnak; 's árkokon, hegyen 's völgyön, kőszirteken keresztül nagy fáradtsággal 's legbiztosabban ökör-forsponttal juthat az utazó Kapnikbánya városába. Magam tovább 4 óránál gyalog jártam, 's a' kapniki nagy hegyen a' szép virágok szedésével enyhitettem fáradtságos utamat. — Felérvén az ugy nevezett kapniki-hegynek marmarosi oldal-tetejére, itt a' gyönyörű látás fogja-el a' halandó érzéseit; mivel majd csak egész Marmaros vármegyét egy hosszú gyönyörű völgyben látja szabad szemmel maga előtt, a' kisebb hegyeknek pedig külön formáji és szinei igen szép árnyéklatot adnak az egész látmánynak; — 's hogy ha ezen valóban igen rosz ut nem volna, ugy kinek kinek ezen különös látás végett ajánlanám az ide utazást: — egyébiránt, ki valaha arra minden félelem és kocsija iránti aggodalom nélkül utazni kiván, azt szekeren ülve bátran végbe viheti; mivel én két sóvágó ember kiséretének és legényem fáradhatlan gondoskodásinak köszönhetem egyedül kocsimnak Kapnikra szerencsés eljutását. — Emliteni kivánom mindazáltal, hogy csak ezen egyetlen egy ut visz Szigetről Budfalván által Szathmár vármegyébe; — pedig ezen igen rosz ut a' posta-ut! — Beértem nagy fáradtan Kapnikbányára. — Ez nagy hegyek közé keskeny völgybe szorult kis bányaváros; két sor házai vannak, 's a' köz monda szerint egész várost az igen közel érő hegy- csúcsok végett tető alá lehetne venni. — Itt az olvasztó kályhákat megnéztem, hol S—ó felvigyázó urnak és az érczmesternek szivességök által hamarjában az ezüst-olvasztás mesterségét, az ezüstnek ólomtól és aranytól elválasztás-módját in praxi látván utamat tovább folytattam. — A' város végében egy csinos bányai lemenetelt láttam illy felirással — „Serenissimo Principi Rainero Fodinas Kapnikenses intranti MCCCXVIII. — Innen kellemes völgyeken 's jó utakon által juték Felső Bányára, melly csinos fekvése, nehány szép házai és rendes piacza végett nekem igen megtetszett; itt mindazáltal nem mulatván, siettem $\frac{3}{4}$ órányira fekvő Nagy-Bánya városába, régi barátim látására. — Nagy-Bánya körül már szelidebb a' természet; a' mezei gazdaság nagyobb virágzása észrevehető; — a' városnak hegy-oldalban szép fekvését a' nagy kiterjedésű szőlőhegyek 's viruló gesztenyések még inkább nevelik. Ugyan csak érkezésem napján volt alkalmatosságom Bánya városa érdemes lakójit majd mind látni 's megismerni; mivel a' nagykárolyi magyar muzsika-banda felsegélése végett a' Hammerschmid-kertben Piknik tartatott, hol esti 7 óra tájban a' rokon érzésű közönség összegyülvén, ugyan csak a' közönség mulatságára az emlitett kertben készült lövöldözőhely nyári tánczteremében szóllott a' muzsika, 's ifjú, éltes, egy kedvvel, egy lélekkel tánczolván vigadott. El nem hallgathatom t. H. János urnak fáradhatlan igyekezetét, ki a' nevezett familiai kertet bel- és külföldi fákkal 's csemetékkel beültetvén, gyönyörű parthiák elrendelésével az egészet egy kis paradicsommá változtatá, hol a' szomszéd két bányaváros lakosai nyáron

majd minden vasárnap számosan megjelenvén rokon nyájassággal mulatoznak. — Van többi között ezen kertben eleven ágakból készült theatrum is, hol majus hónapban, a' nagykárolyi színész-társaság némelly előadásaival mulattatta a' közönséget. — Nevezetesebb részei ezen kertnek a' Marialiget, Therézia-tér, és a' fohász-fasor. — Hozzá járulván a' kertnek két szép szomszéd hegyek közti fekvése, a' természetnek és fáradhatlan kertész gazdájának sok szép jövendőt köszönhet még Bánya városa.

Másnap bányász vezetők által bejutottam a' kereszthegyi bányába, 's a' föld alatti fa-gerendákból készitett uton több mint 600 ölnyire voltam a' föld gyomrában; — igen érdekesnek találtam vagy 450 ölnyire benn készült 's 12 lóval hajtott vizmerítő gépelyt, melly óránként sok akó vizet hajt-ki a' föld üregéből. — Végre igen dicséretre méltónak találám a' hegy alatt sok költséggel és nehéz munkával készült vas-utat, melly alkotására nézve örökös, és az emberi köz munkára nézve alkalmatos egy remek mű; — mert e' szerint két emberi könnyű erővel 40 mázsa nehézség vitetik-ki 's be a' bányából. — Ha tökéleteségre jő a' munka, vajmi nagy könnyebbségre szolgál az mind az erő mind pedig a' pénzbeli tehetségnek. Ugyan azon napi délután szives barátim körétől megvalván utamat folytattam Szathmár felé. — A' várost róna helyen épitve nagy térségű piaczczal 's csinos házakkal épitve találám. — Említésre méltónak tartom az uj templom két tornyait, mellyek nagy költséggel és csinosan épittettek; de sajnálkodva érintem, hogy a' templomnak két hátulsó része a' tornyok symetriájával nem egyezik. — Végre Szathmár vármegye azon völgyén, hol mult esztendőben a' földrengés szörnyű károkat okozott, azoknak szem-tanúja levén — tértem vissza N. Váradra.

KÜLÖNFÉLE.

Chinai gastronomia. A' Chinaiak mindent megesznek. Utszákon 's nyilvános helyeken örökös rakhelyeit látni az ételneműknek, még pedig sokszor olly tárgyakat, mellyek a' mi gyomrunknál nem legjobb renoméban vannak, mint: sólyom, sas, bagoly, gólya. Semmi se nevetteti-meg jobban az Europait, mint midőn a' Chinait egy póznával látja jönni, mellynek egyik végéről kalitkában valamelly macska, a' másikban kutya ül galamb helyett. A' kutyák ezen kalitkákban egész csendességgel ülnek, de a' macskák hangosan lármáznak, mintha sorsukat előre éreznék. Húsok, ha meghizlaltattak, nagy tekintetben tartatik a' gazdagok asztalán. A' patkányokat szegényebb néposztálynak hagyják. Azonban a' chinai gastromia is bünhödik. A' nem-emészthetés bajain kivül, mint mondják, a' kutyák is reá ismernek a' kutyaevőkre szaglásból. Körül veszik őket, 's megugatják, sokszor jól meg is szabdalják. Furcsa ellenmondás az emberi szokásokban! Némelly nemzeteknél a' kutya embereknek barátja, másoknál gyülöli és üldözi őket.

Mulattató. Estók, egy mátrahegyi palócz gyerkőcze, minap fuvarban ment Egerbe. Itt észrevevén egy fűszeres bolt előtt álló hordóban a' heringeket, nem ugyan vevő szándékból, hanem kiváncsiságból bekiált a' bolt ajtaján: „Héj atyafi! hanyat ebbül az apadt szemű halacsj

kábul egy garasé?“ — A' boltos sejtvén a' bohókás kérdezőnek szándékát felelé: „„biz abból atyafi tizet.““ — „Adjon ké harminczat, ugy veszek!“ mond a' Palócz. — „„Nem adhatok annyit““ felele a' boltos. — „Nohát Isten kével!“ viszonza Estók, 's tovább folytatá utját.

JELESMONDÁS.

Ifjúság álmai.

Kellők az első kornak álmai,
Hir és szerencsepálya nyitja-meg
Szép templomát az ifjúság előtt.

Vörösmarty.

Szerelem. Fagylalt sziv. Vannak pillanatok az élet fontos szakában, midőn a' szerelem, melly előbb olly fennyen uralkodék, kialuva, kihalva látszik a' szivben; 's helyét kétség, aggodalmak, félelem, kölcsönös megfoghatlan feszültség, idegenkedés, sőt meghülés foglalják-el. — Bár erőt vesz is a' lélek azon rettegésen, mellyel egy elláthatlan jövendő mindenkor ellepi: azon gondolat, hogy örök, bonthatlan a' frigy — pedig akarjuk, ohajtjuk, hogy az legyen! — leveri, megszomoritja a' szivet, melly olly kimondhatlanul szereti és félti szabadságát, 's makacs és büszke elfogadni a' boldogságot, ha arra bár mi kötelesség, bár mi szent tartozás kényszeritik. Az illy lesujtott, elfagylalt sziv könnyen kislelkű és bizalmatlan.

Szemere Aur. 1835.

Gnomák. Nem lehet embernek magosb érdeme, mint mikor méltatlanul szenvedvén békén tür.

Minden teher csak egésznek teher. Kettőnek nincs teher; vagy nem teher a' teher. Valkó Béla után S. Karolina.

Aphorismák Nagykátáról. Érzéktelen sziv előtt a' szenvedőnek forró könnye nem egyéb, mint verőfény a' kősziklán; ez soha sem olvad.

Sokszor sorsunk nevünk csak vetlő a' takácsnál, vagy lapla a' játékosnál; kézről kézre, nyelvről nyelvre megy.

Tehetségen túli fény után borongni annyi, mint inakhoz nem mért sebes szaladásban czél előtt rokkanni. Csernyánszky.

Szórejtvény.

Első szavam sokra hasznos,
Vagy állandón egy helyt áll,
Vagy fűövezte patakban.
Csörgedezve folydogál.

Másikomban a' keresztény
Hite bélyegét leli,
Azért a' hol feltalálja,
Idvezelve tiszteli.

Kapcsold össze, 's ünnep neve,
Mellyen nem süt a' nyár heve,
Nincsen virág, nincsen zöld,
Álmát szendergi a' föld.

Fell — János.

Előbbi rejtvény. 1) A' tyukhuron. — 2) Saját héjja. — 3) A' szőlő-mag körül. — 4) Mert fehér birka több van feketénél.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utcza 612.

94.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap november 22kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi díjja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Szegény Dorka.

Nehány évvel ez előtt Augsburgon keresztül olasz országba utazván, dél tájban *** herczegségben fekvő ***i postaház előtt megállék. Kocsimról leszállván, láttam a' ház előtt levő padon egy fiatal leányt ülni, ki szépsége által, valamint szokatlan külseje miatt, egész figyelmemet magára voná.

A' leányka öltözete tiszta, polgári rendre mutató, 's nemzeti szokás szerinti volt; csak hogy hajadon fővel. Szép barna haja szabadon repült nyaka körül; egy rozs-virág koszorú függött arról. Kezeit öszve kúcsolva ölébe eresztvén merően maga elébe nézett. Mig azonban inasom a' kocsiról podgyászomat lehordá, én a' kapuban megállék. A'házból senki se jelenvén-meg, közeliték végre a' csudálatos teremtményhez, és kérdém leemelt kalappal olly nyájason mint csak lehete:

„Édesem! tán nincs itthon senki?“

Ezen szók és hangom mintegy felriasztani látszának őt szenderedéséből; felveté szép fekete szemeit, mellyekben félig kialudt tüz loboga; gyenge rózsapirosság futotta-el az előbb halvány, beesett, kerekded, kellemes arczot; bezárt ajaki jó szivű mosolyra nyiltak.

„A' postamester — ugymond — réten van; neje pedig a' hátulsó házban.“

Ugyan édes gyermekem megtennéd —

„Igen örömest!“ — 's felugrott.

Te ezen háznál hon vagy, ugy-e? — kérdém továbbá kezét meg-fogván.

„Én sehol se vagyok hon“ — mond ő, és egy köny gördült-ki földre szegzett szomorú szemeiből. — Ezen szóknál kirántá magát kezemből. — „Elhivom!“ — ugy mond egy mély sohaj után — 's a' házba tünt.

Igen megilletődve lépék a' vendégszobába. A' postamesterné bejött, 's utána csak hamar a' postamester. A' leányka nem jelentmeg. — Én az ablakhoz menék: — de a' pad üres volt. Egy közös

beszélgetés után ama leánykáról tudakozódám, kit a' postaház előtt lelék; világosabban akarám őt ismerni.

„Ah! — ugy mond a' postamesterné — az bizonyosan szegény Dorka volt!"

A' szegény Dorka?!

„Egy tébolyodott leányka, ki mindenhol, ugy szintén nálunk is, ki- 's bejár."

Érdekem iránta nőttön nőtt, 's tovább kérdezősködém.

„Dorka — igy beszélé a' postamesterné — árva leányka. Atyja tehetős mészáros volt e' városkában; Dorka 17 évű levén megismerkedék egy vándor molnár legénynyel, kinek atyja gazdag sütő volt Reichstadtban mintegy harmincz órányira innét; csak gazdag Istvánnak hivták őt. Bőven költött; vig és illedelmes volt; egyéb iránt becsületes, jó szivű. — Látta Dorkát, szerette, 's tőle viszont szeretteteti. Az eljegyzés megtörtént az ifjú atyjának megegyezésével, 's az egybekelés akkorra határoztatott, ha az ifjúnak vándor ideje kitelik. István tovább vándorlott; Dorkának a' legérzelgőbb leveleket irá, — mellyekben örök hűséget esküvék. — Szegény hű Dorka állandón hitt neki, 's minden kérőjit elutasitá. — Ő az egész helységben a' legcsendesebb és erényesb leány volt.

Istvánnak vándor évei már végökhez közelgének; de ekkor a' halál elragadá Dorka atyját; ki sok italnak adta volt magát. Adósságokat, egy beteges özvegyet, és Dorkát hagyá maga után. Háza törvényes itélet szerint eladaték. Dorka beteg anyját ápolá, és kézi munkájából táplálá haláláig; mert finomul kötött 's vart. Most ő szegény egyedül maradt; szorgosan dolgozott, és szeretett Istvánját várta; de ennek levelei mindig ritkábbak lettek, 's végre egészen is elmaradtak. — Dorka hallá, hogy István már hon, és egy gazdag molnár-leánynyal jegyben van, 's csak atyjának hosszas betegsége késlelteti egybekelését.

Dorka eleintén mély gondolatokba merült volt; végre elhagyá bérbe fogadott kis szobáját, éjjel nappal a' mezőken és a' közel falukba kóborlott, senkinek nem mutatván magát.

Nehány hónap multával ismét előjöve nyugodtan, de magába vonulva. Házról házra járt munkát kérendő, 's az óta csak jön 's megy ide oda a' városkában; örömest segit apró házi dolgokban, de semmit el nem fogad, kivevén igen kevés táplálékot, 's ott alszik, hova ér, minden fedél nélkül. — Egyébiránt mindig barátságos, nyájas, de csendes, és komoly. — Ha szerelmet emlitnek előtte, akkor fölriad, eleintén kötődő és dévaj, azután ismét vissza merül mély gondolataiba."

Szegény gyermek! — és senki se gondol vele?

„Sehol se marad. Belső nyugtalansága üzi, hajtja őt szüntelen.“

'S mennyi ideje hogy ezen állapotban van?

„Mintegy nyolcz hónapja.“

Nem láthatnám-e még meg Dorkát?

„A' jó Isten tudja, hol van már ő.“

„ ‚Itt ül megint a' padon — mond a' postamester, ki az ablaknál áll vala — — és az utsza-gyermekek körülötte kétség kivül.“

Én kifuték az ajtón, 's ott ült szegény Dorka tébolygó vad tekintettel, de mosolygó nyájas ajakkal, a' körülötte csoportozó ifjúságot eltávoztatni akarván, kik hol ruháját, hol koszorúját rángaták, majd pedig vad lármával körüle ugrándoztak.

Én őket fenyegető tekintettel és egy marok pénzzel, mellyet közökbe szórék, csak hamar eloszlatám; közeliték a' szegény szorongó teremtményhez, 's mindkét kezét megfogám.

Dorka!

Merőn szemembe néze.

Dorka! ugy-e bár, te nagyon szerencsétlen vagy? —

Szemeit földre szegzé.

„Ugy-e — mond ő leirhatlan érzékeny hangon — ugy-e ön jó? — jó!“ — ismétlé lassú hangon.

Én szánlak tégedet szegény Dorka! — mondám fájdalmamtól, részvéttől, és szánakozástól elragadtatva, és a' nélkül hogy tudnám, mit akarok. — Jőjj velem gondom lesz reád!

Ezen szóknál gyönyörű arczának minden erei irtózatos vonaglásra nyultak; nagy hahotára fakadt, kiránta magát kezeimből, 's nyil-sebesen elfutott. A' rozs-virág koszorú lehullott utána lebegő fürtjeiről. Én felemelém.

A' lovak be voltak fogva, 's a' postakocsis sipjába fujt. Legmélyebb fájdalommal nézék a' repülő 's az utsza-gyermekektől követetett leányka után.

Kocsimba vetém magamat, 's tovább utáztam; milly érzések közt, gyanithatja az érzékeny kebel.

Mintegy öt hónap multával olasz országból visszatértemkor ismét azon postán válték lovakat. Idő és elszoródások nem törték-ki elméből Dorka emlékét.

A' padnak meglátásán egész erővel felébredt az bennem. Legelső kérdésem a' postaházba léptemkor Dorka volt.

„Neki már semmi baja! — mond a' postamesterné. — A' szegény Dorka meghalt!“

Meghalt!? — felkiálték iszonyodva.

„Tán egy hónap mulva, hogy ön itt keresztül utazott, hallá Dorka egy utazó mesterlegénytől, ki István helységéből való volt,

a

hogy Istvánnak atyja meghalt, és hogy azon ifiúnak esküvője a' legközelebb következett hónapnak első keddjére vala határozva. Ezen hirre Dorka eltünt; később hallottuk, hogy Reichstadtba vándorlott, 's ott a' nász-napig elrejtvén magát, akkor széjjel szórt hajakkal, ugy mint kegyed látta volt őt, a' templomba rohant, és az oltár előtt térdeplő nász-pár közé, mintegy élet nélkül, rogyott. — Felemelék őt, 's az őrültek házába vivék, hol nehány hónap mulva megszünt élni."

Ssegény Dorka! — Ez volt mind, mit fájdalomtól lesujtva 's elfásulva szorult keblemből kisajtolhaték.

Elhagyám a' csudálkozó postamesternét; kisieték, és szorgosan kerülve azon padot, mellyen Dorkát legelőszer ülni látám — kocsimba ülék, és szivemet köny-özön által könnyyitém!

T. S.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

M a l t a. *(Vegzet.)*

Mind e' mellett Europának egy föld darabja se táplál kiterjedésére nézve annyi embert, mint Malta. — Mert mit a' természet elmulasztott, helyre pótol az emberi kéz. Minden ujnyi föld használtatik, miveltetik, 's az esztendő minden részei más termésekkel kedveskednek. Különös ügyességgel is birnak az Angolok a' föld termékenyitésében.

Legfőbb 's legkiterjedtebb Maltán a' pamut-tenyésztés. Ezen bokornak magvai — marháknál eleségül is használják — aprilisban vettetnek egyenes rendben. Az egész növény $1\frac{1}{2}$—2 lábnyi magosságú lesz; virágja augustusban fejlik-ki, mire septemberben a' 4 részű 's dió alakú tok feldagad, és szétpattan. A' diók vagy tokok nap kelte előtt metéltetnek-le; mert a' nap heve a' pamutot megsárgitja. Egy széles pamut-mező különös látvány; a' gallyak sáppadt zöldszinűek, és a' nagy tisztaságú virág nem takarja eléggé-el a' kődarabokat, mellyek a' termékeny föld nélküli részt minden felől előtüntetik. Leginkább hasonló egy pamut-mező valamelly burgonya-telekhez. — Gabonát alig terem a' sziget annyit, mennyit a' lakosok tized része megemészt. — A' sziget egyik legdrágább termése a' maltai narancs veres hússal, melly világ-szerte legjobbnak tartatik, 's a' szigeten kis erdőkben termesztetik. — Nem kevesbbé jeles a' maltai szőlő is. — Az óvilágban nevezetesek voltak már a' maltai rózsák, 's általjában a'virágok itt különös fűszeres illatúak.

Az állatországból legjelesebb a' szamár; itt éri-el legnagyobb tökéletességét, és mérsékelt ló nagyságú. —

Malta kétségen kivül Europának legnépesebb része, és a' familiák olly számosak, hogy 12—15 gyermekűek nem ritkák. Általában véve 15.000 lakos jön egy négyszegű mértföldre. A' lakóhelyek száma nagy; 3 város, 6 mezőváros 's 40 falu van az egész szigeten, 's mind ezek czélirányos utakkal egyesülnek; ezek 's a' 10 felséges kikötő a' szigetet legfőbb ponttá teszik a' közép tengerben. A' lakosoknak számuk 90.000. — Nem jutnak mindazáltal gazdagságra, mivel az Angolok minden beviendő portékákra, még az élet szükségesebb tárgyaira is iszonyú adót vetnek. Azért a' Maltai lakos boszú-forraltan néz urának elébe.

Legelső város a' szigeten Lavalette, mellyet az ugyan ezen nevű nagymester alapitott 1566. — Ez egy durva kopár halmon fekszik. A' Citta nuova egyenes utakkal ékesül. A' nagymester kastélja, mellyben most az angol igazgató lakik, legdiszesebb épület. 26 egyház tornyai emelkednek-fel az 1500 lakóház felett, mellyeknek nagyobb része márványból van épitve.

Malta városaiban és faluiban nagy élékenység uralkodik. A' Maltaiak természettől már szép termetűek 's izmosak. Arczvonalaik 's szinök afrikai eredetre mutatnak. Egy nemzet se mulja-fel őket a' haza és szabadság szeretetében, és soha sem engedik-meg az Angoloknak — kik őket még hitetleneknek mondják — hogy eldődeiknek a' maltai vitézek alatt jobb dolguk volt. K. S.

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

A' vizi ló, igy neveztetve életmódjáról 's a' lóéhoz hasonló nyihogásáról, a' legnagyobb 's legvadabb négy lábú állatok közé tartozik. Teste valamelly idomtalan, kicsiny vastag lábaktól vitt tömeg; bőrén keresztül sem izmokat, se csontokat nem venni eszre; nyaka a' többi testtől csak egyetlenegy ráncz által különbözik, 's feje vastag husú, széles és lapos ajakokba végződik, mi az állat idomtalanságát befejezi.

Mozdulatai hasonlók formájához; közönségesen folyók partjain az iszapban tartozkodik, 's nagyobbára csak esténként hagyja azt el, és a' legkisebb zörejre legott lebukik a' viz mélyére, onnét csak néha-néha vetvén-fel orrát lélekzet-vevésre. Semmi se nehezebb, mint valamelly vizi lovat agyonlőni, annál inkább, mivel a' közönséges puskagolyók bőréről visszapattannak, 's halálos sebet csak fején szenved.

Ezen állatnak egészen különös fogrendszere van. A' nyolcz metsző fog közül négy hátra felé hajlik, a' négy alsó pedig hosszú, henger formájú, hegyes, és kifelé domboruló. Ezen utóbbiakat a' földből gubók 's gyökök ásására használja. Ezeken kivül még hat zápfoga van egy-egy álkapczában; a' három első egyszerű, és tompa, mivel a' harapásban kevés részt vesznek; a' három utóbbi, mielőtt nincsenek elkopva, kettős csúcsba végződnek, 's ha elkopnak, igen hasonlitnak a' dupla lóher levélhez.

A' metsző fogak, mivel az elefant csontnál fehérebbek 's keményebbek, ennél sok tekintetben többre becsültetnek, 's leginkább', mesterséges fogak készitésére használtatnak; ez okból kereskedési czikkelylyé lettek, 's mint látszik, ez az egyetlen rész, mit az Europaiak eddigelé a' vizilóból használni tudnak: ellenben husát azon országbeli népek igen szeretik, 's bőrét is egyre másra feldolgozzák.

A' XVII. század elején valamelly olasz természetvizsgáló szerencsés vala Egyptusban két vizilovat fogni, egy himet 's egy nőstényt; az első szájának végétől kezdve egészen a' fark-tőig 16 láb 9 hüvelyknyi hosszú 's 6 láb magos vala: lábai mintegy 2 láb 10 hüvelyk, feje $3\frac{1}{2}$ láb, nagyobb fogai 1 lábnál hosszabbak valának, 's kinyitott torkolatja mintegy 2 láb 4 h. kerületű.

„Illy hatalmas fegyverekkel — mond Buffon — 's illy iszonyú testi erővel minden egyéb állatok réme lehetne a' vizi ló, ha természete szelid nem volna; e' mellett pedig olly nehézkes és lassú, hogy semmiféle négy lábú állatot utól nem érhet. Uszni sokkal sebesebben tud, mint szaladni; vadászni szokott halakra, 's éppen olly örömest lakik vizben, mint szárazon.

Nincsenek ugyan mint a' hódnak vagy vidrának uszószárnyai lábujjai között, de ugy látszik, hogy hasa terjedtsége által uszik olly könnyen. Egyébként a' viz fenekén is sokáig ellehet, 's olly könnyen szalad ott, mint a' szabad levegőben; ha a' vizből kijön legelni, czukornádat, kölest, rist, és gyököket eszik. Sokat eszik és szint' annyit pusztit, ha a' vetésföldekbe jut; de mivel a' szárazon félénkebb mint a' vizben, nem sok bajba kerül őt elriasztani. Közönségesen megszalad, ha kergettetik; de mihelyt megsértik vagy felboszontják, dühösen megfordul, a' csónakokat fogaival megkapja, 's vagy kiharapja, vagy sokszor el is meriti.

A' vizi lovak elejénte kétségen kivül egész Afrikát lakták, kivevén az Atlas éjszaki és nyugoti vidékeit: mai időben, hol már Egyiptusból is eltüntek, még csak Abyssiniában találtatnak 's a' nagy sivatag délre fekvő részeiben egészen a' jó remény fokáig; azonban már itt is igen megfogytak.

Még kevessé ismertetik érzéki organumaik alkotása, mellyeknek külső részeik csak középszerűleg vannak, ugy látszik, kifejtve. A' szem igen kicsiny, valamint a' fül tányéra is. Az orrlyukak előre domborulók. Izlelő organumaik még nincsenek megirva, de hihetőleg tapintása, főképpen az ajkaké, igen finom lehet.

Az egész bőr, mellynek vastagsága és keménysége rendkivülinek mondathatik, csaknem egészen kopasz; csak itt-ott láthatni egy-egy csomó szőrt; sőt még az ajkak bajusz-szálai is gyérek. A' lábnak négy ujja van, jó formán egy nagyságúak, 's kivülről csak a' kis körmöket lehet látni, mellyekben végződnek. Farka rövid és vastag, lecsüggő 's keveset izgatható. Átalános szine setét feketebarna; hasán ezen szin kevessé világosabb.

A' vizi lónak metsző fogai, 's főképp a' két szegletfog az alsó álkapczában olly kemény tömegből állnak, hogy aczéllal megcsapva tüzet adnak; 's alkalmasint innét származott az öregeknél ama mese, mintha a' vizi ló tüzet tudna bocsátani szájából.

Hihetőleg a' nőstény csak egy kölyket vet évenként, 's azt uszáskor hátára veszi.

Bár milly ritka is ezen állat, még is Romában különböző időkben többszer láttatott; de a' régi Romaiak letünvén a' földről, azóta alkalmasint még egy élő vizi lovat se látott Europa, ha csak Konstantinápolyban nem volt.

Ha a' vizi ló mai időben egyetlen egy a' maga nemében, 's még csak Afrikában találtatik, ugy bizonyos a' vizilónak azon ásványos csontjaiból, mellyek olasz és franczia országban felfedeztettek, 's alkalmasint még máshol is felfedezendők, hogy ez hajdanta, mielőtt a' száraz föld emberektől el volt lepve, egészen másként vala.

Hal-viadal. A' Birmanok és Siamesek halakat nevelnek, mellyeket egymással viaskodni hagynak. Ezek kis halacskák 's csak fris vizben élnek. Egyenként tartogatják őket korsókban, 's ha a' viadalra kirendelt idő elérkezik, mindegyik a' maga halát valamelly vizkávába veti, hol azok tüstént legnagyobb dühösséggel rohannak egymásra. A' tulajdonosok 's nézők illy alkalmatossággal nem megvetendő fogadásokat szoknak tenni. — Siamban ezen halak plakat nevet viselnek.

KÜLÖNFÉLE.

Hidegvérűség és bátor elszántság. Manly nevű angol czet halászó hajónak kapitánja, Davies ur, megmutatá a' minap, mit tehet a' hidegvérűség és bátor elszánás, még a' legveszélyesebb körülményekben is. A' hajó legénysége, melly fegyverekkel 's eleséggel jól ellátva volt, összeesküdött, hogy a' kapitánt adandó első alkalommal a' tengerbe vesse, a' hajót elfoglalja, 's tengeri rablást gyakoroljon. Csak ketten közülök, az ács 's még egy, maradtak a' kapitánhoz hivek, 's neki az összeesküvést felfedezék. Davies átlátá, hogy védelmezésről szó se lehet; eltökélé tehát magában, hogy mind magát mind az orgyilkosokat semmivé tegye. Ennek következésében titkon puskaporral megrakott hat hordót, mindegyiket 100 fonttal, hozatott kajütjébe, kinyitá azokat, 's két pisztolt töltött-meg. E' közben az orgyilkosok tervöknek kiviteléhez készültek; az első hadnagynak kellett a' többi tisztek segitségével a' kapitánt megtámadni. Davies nem sokára látván a' három tisztet feléje közeledni, felállott, 's egyik pisztolát az ajtónak, másikat a' nyitott hordókra szegezé. Ezt látván az első hadnagy térdeire esék, 's kegyelmet kért; a' kapitán őt egy mellék kajütbe tolá, 's az ajtót rácsukta. Ekkor várá a' többi gyilkosokat; de ezek nem jöttek. Egy rész hajlandó volt magát a' kapitánnak alávetni, de a' kapitán erősen fenyegetődzött, hogy az elsőt, ki parancsainak ellene szegezi magát, azonnal leüti, vagy az egész hajót azonnal felvetteti puskaporral. Igy tartotta a' gyilkosokat fenyitékben, de mindig a' puskaporos hordók mellett maradt, 's ott is aludt, mig váltogatva majd az ács, majd a' másik virasztott. Szerencsére a' hajó közel járt La Plata folyóhoz; a' kapitán oda evezett, 's három nap mulva egy angol fregatára talált. A' lázadók lánczra veretvén erre takarittattak, 's angol országba küldettek, hogy ott érdemlett büntetésöket elvegyék.

A' feleségétől megvert férj. Még nem multak-el minden régi szokások. Minap Parisban számos gyülekezet mulatá magát egy

szegény ember rovására, ki valamelly szamaron vala kénytelen egy előtte fuvolázó embernek kiséretében az utszákon végig nyargalni, és pedig azért, mivel feleségétől magát meg hagyta veretni. Az őrsereg számos vizhordozó 's hamuszedő emberből állott, 's a' megveretett, papiros kalappal és szamárfülekkel felékesitett férj, igy tétetett-ki a' közönség csufságaul. Ő pedig könyeket ejtett 's fülhasitó panaszok köztt jajgatá, milly gyalázatos dolog az neki, hogy magát meg hagyta feleségétől veretni.

JELESMONDÁS.

Sziv. Ész.

Az életnek tengerében
Két örvény van: sziv és ész;
Ezek közül egyikében
A' jobb ember könnyen vész.

Az ész ezer bajt okozó,
De el lehet kerülni:
A' sziv minthogy ragadozó,
Könnyű itt elmerülni.

Kisfaludy Sánd. után S. Karolina.

Asszonyi öszvehangzás 's temperamentum. Öszvehangzó! A' legjobb húr is utóbb hamis hangot ad. Mi pedig a' temperamentumot illeti a' szépeknél, mindenik megfordul. Mig fiatal, sanguinicus, mindenfelé szökell, szemről szemre néz, könnyen szeret, könnyen felejt, sir és nevet, mint a' pillanat kivánja — tüz-érzékei intézik érzelmét. Az első virág hulltával a' cholera jelenti magát; tele van feltétellel, melly, ha törik szakad, nyomoztatik; az indulat boszúra 's áldozatra kész; uralkodni vágyik, 's ha csak lehet, férjét szugba szoritja. Őszkor, ha már kedves tolvajok nem igen kisértik, beáll a' melancholia; ekkor mindent komor szinben lát, irigyelve más jó kedvét, mindenben 's mindenütt hijányt érez, szenved; beteg, nem tudja mért, panaszkodik a' világ — de leginkább a' férjfiak ellen. A' legnagyobb télben jön a' jótevő phlegma; de mivel ritka asszony ismeri-el telét, a' phlegma is ritkán találtatik nálok. Kisfaludy Kár.

Gnomák. A' nőtelenség nem egyéb, mint egy kietlen puszta, hol az ember magányos szomorúságban emészti napjait.

A' szerelmet egészen eloltani felette nagy erőszak a' természeten. Nevelni, 's még is soha ki nem elégiteni, olly nagy kin, hogy Plato tanitványaival hajdan ez képzeltette legelevenebben a' pokol gyötrelmeit.

Ki szüntelen gyanúság között él, élete hasonló olly katonához, ki szüntelen őrt áll, 's éjjel nappal vigyáz, hogy a' lest álló ellenség cseleit kikerülhesse. (Péczeli József után Simon Ferencz.

Hasonszórejtvény.

Illyennek mondjuk kikeletkor a' harmatot, a' nap
Hogyha sugárfényét játszva reá löveli.
Illyen volt Magyarok pompásabb köntöse hajdan,
Hölgyek is illy pártát tettek a' fejre diszül.
Most már ezt ritkán láthat'd, 's csak nemzeti innep
Hozza homályából szinre ez ős piperét.
Még neve fenn maradott; patak és város visel ollyant
Mátrahegy oldalain, hogyha nyugotra tekintsz.
Kis folyam is Vasban, siet ömleni Rába ölébe;
Mellék 's puszta — Somogy térein illy nevü van.

Cs. G.

Előbbi rejtvény: Vizkereszt.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

95.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön november 26kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthátni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Három vőlegény 's csak egy menyasszony.

Telegdy Malvina, ki szép házzal, takaros gazdasággal, virágzó szépséggel 's szünetlen jó szeszélylyel birt, alig haladá-el huszadik évkorát, midőn éppen elhunyt első férjéért viselt gyászfátyolát készüle magáról letenni.

A' körülmények illy létében méltán 's bizalmasan lehete állitani, hogy imádók hijányában nem szenvede, mi valóban ugy is volt. A' boldog Malvina számtalan kérőtől vétetek körül, kik közül azonban három hódult neki leghatalmasbban; t. i.

Ökörháj Tamás rendkivül kövér, 's testes, hajdan dúzs kereskedő. Még most is annak tartaték ugyan, de ez csak üres gőz volt, — és gazdasága voltakép csak adósságokból álla. Miután néhány tönkre jutott kereskedései őt igen szorongó állapotba döntötték vala, aszúkórságos pénzügyét más szerencsésebb berélgetés által vágyott felsegélni, az az: a' szép fiatal özvegyet, ennek még bájlóbb hozzávalójával együtt, mesterségesen kivetett hálójába igyekezék édesgetni.

Vasevő ur, kapitán, legjobb korú férjfi, élte pályáján a' szerelem körében magának sokféle tapasztalásokat szerezvén éppen nem látszott hajlatlannak a' házasság kikötőjébe evezni. De minthogy tulajdon vagyonnal nem birt, felette helyesnek találá, hogy jövendő nője azzal birjon; 's mivel szerény kivánságinak a' szép Malvina meglehetősen megfelelt, magát eltökélé, bár milly módon is, őt kezével szerencsésiteni.

Gyulay tanácsnok, szép, igen jeles szivű 's elméjű fiatal ember, de — vagyontalan, első szerelem tüzével szereté Malvinát; azonban félénksége soká elcsüggeszté bátorságát, hogy neki — az imádottnak — komoly ajánlatit nyilatkoztatná. A' szép özvegy csak hamar eszre vevé belső küzdését, 's mivel szenvedése csak ugyan szivére hatott, addig nem szünt-meg őt vigasztalni, mig szerelmét 's kivánatit neki nyilttan meg nem vallá. Édes kézszoritás fejezé-be ezen jelenetet, és a' szerencsés Gyulay azon igéretet nyeré, hogy nem

sokára neki Malvina az oltárnál jobbját nyujtandja; de addig csak hallgatná-el a' dolgot, mig pörét, mellyet örökségi ügyben boldogult férjének rokonai ellen inditott, 's melly neki kedvezőleg már el is igazittatott, egészen be nem végzendi. — Az öröm-ittas vőlegény mindenre szivesen reá állott; azután eltávozék, hogy dolgai után lásson, olly igérettel, hogy esti 8 órakor vacsorára ismét visszatérend.

Malvina most himzéséhez ült; — de nem vala képes mit sem dolgozni. Majd eme majd ama könyvet forgatta: — de soha eddig olvasásban annyi unalmat nem érze, mint most. Mit akart tehát tulajdonkép? A' holddal szeretett volna fecsegni; de fájdalom! esti 6 órakor a' hold még nem mutatkozott. — Leült tehát a' zongorához, és mesterséges játszását ezüstcsengésű hangjával kisérte, éneklésül a' kellemes romance-t Precios a-ból választván; 's a' sodronyhúrok édes hangja mindig halkabb 's halkabb öszhangzatban enyészett-el.

„Bravo, bravissimo! — ön már csak hangászatjával is eltarthatná magát — kiálta Ökörháj ur, ki láttatlan szinte Malvina széke mögé lopózkodott.

Malvina. Ugyan nem kevessé ijesztett-meg Ökörháj ur! egész testemen remegek.

Ökörháj. Ej ej! olly formán nem jó önnek lélekismeretе; vagy talán igen gyengék idegjei, vagy — — — —

Malv. 'S még egy vagy? mi lehetne az?

Ökörh. Hihihi! sejtés, rokonszenv, vagy mint is nevezhetni azt. O kedves bájos Malvina! hát csakugyan éppen semmit se sejdit?

Malv. Semmit, valóban semmit; talán csak nem fenyeget valami szerencsétlenség?

Ökörh. Nem! ó nem, semmi szerencsétlenség, sőt inkább szerencse, egy szörnyű — irtóztató szerencse mosolyg ez életben reánk, hogyha ön engem meghallgat! Ime itt fekszem térdeimen előtte, és örök szerelmet esküszöm. Nyujtsa nekem kezét, hiven fogom követni sirjáig, 's vigasztalatlanul azután megsiratni! O falak, asztalok és székek! egyesitsétek kéréstöket az enyimekkel!

Malv. Hagyjon-fel, szünjék-meg! — mit vélhetni, ha önt igy meglepnék?

Ökörh. Ön tehát szeret engem?

Malv. Majd erről máskor, de most keljen-fel, kérem!

Ökörh. Nem előbb, mig nekem bizonyságot nem ad! (Egy kocsit hallani az udvarba hajtani.)

Malv. (Aggodalmasan) Kérem, mindenre kérem, ugyan kelj-en-fel Ökörháj ur!

Ökörh. Ah de nem birok!

(Egy szózat az udvaron: „menj haza kocsis, ma már többé szükségem nem leend kocsira!“)

Malv. (Nagy szorongással) Ökörháj ur, ha engem valóban szeret, 's ha csak egy szikra becsület-érzés hevül keblében, kelj-en-fel! Én az udvarban a' kapitán szavát hallám!

Ökörh. (Nyöszörgve) Ah de nem birok! és ha bár az egész világgal kinálna is meg — sikeretlen — hiszen nem birok, kövérségem nehézsége felkelésemet gátolja!

Lehetetlen volt, hogy Malvina ezen nyiltszivű vallomáson ne nevessen, annyival inkább mivel térdelő imádója mindenekre kérte, hogy őt valahová rejtené-el, minthogy tegnap a' kapitánnal összeczivakodott, a' miért most ez minden bizonynyal kiállhatlan elménczkedésitől őt meg nem kimélné.

A' szorongó aggodalom óriási erőt kölcsönze Malvinának; minden erőtetéssel igyekezett a' tömérdek testet felemelni, de hasztalan; Ökörháj mintegy leszegezve térdelt, 's lehetetlen vala őt felemelni.

Most kénytelen volt Malvina magát valamihez hirtelen eltökélni; behivá komornáját, és ennek segitségével Ökörhájt felemelé; 's mivel a' kapitán már az ajtóhoz közeledni hallatszott, csak hamar az üveg ajtón át az erkelyre taszitották. Ezen pillanatban a' kapitán belép.

Kapitán. Szép asszony! szerencsém van tiszteletemet tenni! (Kezét csókolja)

Malv. Szolgálónéja; — milly szerencsés esetnek köszönhetem itt létét?

Kapitán. Ó gunyoljon bár szép asszony! ön szájából még a' guny is kellemesen hangzik.

Malv. (Magát meghajtva) Igen udvarias! de az semmi ujság; mivel kapitán ur mindig nehány tuczat hizelkedést tart készen.

Kapitán. Emberségemre mondom, semmi hizelgés. Önnek átellenben még a' hazug se szóllhatna egyebet igaznál. — Azonban most másról!

Malv. Igen igen valami másról, mert máskép ki se jövünk a' sok tisztelkedésből. — Hogy mulatott tegnap?

Kapitán. Ha csak ön környékében nem vagyok, magam' éppen nem mulathatom; egyébként tegnap egy igen komoly szóvitába keveredtem Ökörháj urral. Még most is, ha eszembe jut, szörnyen mérgelődöm ezen történet felett. De halasztás még nem felhagyás!

— Ha ezen ember még egyszer kezeim közé kerül, — semmiért sem állok; egynek el kell esni közülünk, vagy neki, vagy nekem.

Malv. Brr! A' katona urak mindjárt készek a' karddal és pisztollal!

Kapit. Ha ha! már ez igy van szokásunkban; azonban asszonyságoknál tudunk mi szeliden is bánni. Ön, például, szép asszony, engem igen könnyen szelidithet-meg.

Malv. Én? nem tudnám, miképp!

Kapit. Ó ne tettesse magát! mellyik hölgy nem veszi észre, ha hiv imádója hódul neki?! (Térdel) Szép asszony, én önt szeretem!!

Malv. Ho ho! kapitán ur! az asszony szive nem erősség, mellyet ostrommal vehetni-be.

Kapitán. Ha ha! én nagylelkű ellenség vagyok (felkelve); alkudozást ajánlok: — de ha ismét jövök, akkor semmi kegyelem (kezét csokolván). Jó egészséget szép asszony, — ha ismét jövök, semmi kegyelem többé!

A' kapitán már kezébe vevé kalapját 's botját, midőn rögtön hallgatózva megálla. — Ugy tetszett neki, mintha erős zápor hullana, 's valóban nem is csalódott. Az eső olly sürű és nehéz cseppekben esett, hogy semmi kilátás se lehete az esőnek hamar megszünésére.

Mivel pedig nem csak azon időpont, mellyben Gyulay eljönni igérkezék, igen igen közeledett, hanem azon felül még a' kapitán az erkelyre is ki akara menni nézendő, valljon még soká tartand-e az eső — Malvina, kinek mind ez, mind amaz — tudván t. i. hogy Gyulay szerelemféltő, az erkelyen pedig Ökörháj van — igen alkalmatlan 's kellemetlen volt, nem kis aggodalmaktól kinoztatott. — Ezen nem csekély zavarban Malvina a' kapitánnak hazamenetre saját kocsiját ajánlá ugyan, azonban csak hamar boszonkodására hallá, hogy kocsisa sehol se található. — Mit tegyen? — Kénytelen volt most egy merész tettre eltökélni magát. — A' kapitánt egy mellékszobába vezeté, 's nyilsebességgel Ökörhájhoz siete. A' szegény, hogy az üveg ajtón keresztül észre ne vétessék, az erkelyre lefeküdt, 's nemcsak egész testéig átázott, hanem ott az eső csaknem egy kis tavat képezvén majd mint valamelly fördőben feküdt.

„Ó mindenek felett legderekabb Ökörháj ur — szólla Malvina — most érkezett azon pillanat, mellyben szeretetét próbára tehetem; a' kapitánnak innen azonnal el kell mennie; én kocsimat ajánlám neki, de fájdalom! kocsisom jelenleg nincs itthon; inasom ugyan befogott már, de mivel kocsizni nem tud, tehát majd önnek kell azt magára vállalni. — Menjen tehát az istállóba, öltse magára a' kocsis-formaruhát és vigye a' kapitánt lakására.

Noha ez ellen Ökörháj mindenféle mentséget halmozott elő, főképp pedig, hogy ő sem érti a' lovakat kormányozni, de még is mind ez mit sem használt. Malvina komornájának segitségével őt a' szobából kivezette, és alig telt-el öt percz, már ő köpönyegben 's arany-szélzett kalapban a' kocsibakon, a' kapitán pedig benn ült.

Az ujoncz kocsis talán vagy egy kis negyed óráig őt rosz ismeretlen utakon vihette, midőn egyszerre a' kocsi felfordul. „Ezer villám! — kiálta a' kapitán, ki tetőtől talpig csupa sár volt — te semmire kellő! talán részeg vagy!? de várj, asszonyodnál majd szépen megdicsérlek! te gaz tacskó te! Azt előre mondom, ha holnap asszonyod' feleségül veszem, tégedet holnapután bizonyosan elhajtlak.

Ökörháj nem értett mindent, mit a' kapitán még tovább magában morgott; azonban segitségével a' kocsit ismét felállitá; de mivel a' kapitán vele tovább menni nem akart, tehát örömest arra vissza fordult, honnan jött.

„Ha ha! — nevetett magában ez — a' kapitán majd furcsán nézend, ha megtudja, hogy nem ő, hanem én vagyok a' szerencsés vőlegény! ó mint örülök azon pillanatra, mellyben ő" —

„Holla kocsis! állj meg! éppen jó, hogy veled találkozom; ezen szörnyű időben elkéstem, és már 8 órakor asszonyodnál kell lennem. Ezen találkozás reám nézve igen kivánatos!"

Ez Gyulay volt. Ökörháj kénytelen vala, bár akaratja ellen, tovább is a' kocsis szerepét játszani. Leszált a' bakról, 's Gyulayt a' kocsiba felsegélvén, őt szerencsésen Malvinához hozta; miért is a' felette szerencsés Gyulay neki két huszast nyomott kezébe.

A' szerencsétlen szerelmes, ki egyik verseny-társát ki, a' másikot pedig be- imádottja házába ön maga kocsizta, legkisebbé se búsult, hanem édes reményekkel telve haza ment, hogy minél előbb keresztül ázott ruháját szárazokkal cserélje-fel.

Másnap innepiesen felpiperézve elballagott választottjához. Ott megérkezve őt a' kapitán a' lépcsőken utóérte, ki ugyan azon okból jött vala ide. Diadalmaskodva, 's gúnyolódva néze egyik a' másikra, tetőtől talpig megszemlélvén egymást, mig Malvina szobájának küszöbéig nem értek. Kinyitják az ajtót, és — „ezer villám! — kiálta a' kapitán — mit látnak szemeim! — ugy tetszik, hogy a' vár már be van véve, és későn jövök már! No örvendek, — örvendek!"

„Mit — mit? — dadoga Ökörháj — nekem tehát hijába kellett volna tegnap ki-'s bekocsizni ezen urakat?"

„Ön! ön volt tehát a' kocsis?“ felszóllamlának egyszerre mind a' kapitán, mind Gyulay, és tele torokkal nevettek; Malvina pedig addig hizelgett a' febőszült kocsisnak, mig ő maga is furcsa kalandján szivből nevetett.

Erre a' vig társaság együtt maradt a' vidám lakomán késő éjfélig, és mivel Malvina a' birói itéletet megnyert pöre tárgyában már megkapta volt, ezentúl eljegyzését többé nem titkolá, és a' két elmaradt vőlegény több palaczk pezsgőt ürite-ki a' szerencsés uj házas pár boldog léte és egészségére.

Magyarositá Z. Leopoldina.

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 's TÖRTÉNET.

Cachelot vagy fizéterhal, potthal. A' czethalaknak ezen neme, melly az ismeretes halvelőt (sperma ceti, Wallrath) szolgáltatja, különféle betegségeknek van alája vetve, többek köztt a' tökéletes megvakulásnak. Swain hajóskapitán illy egészen vak halat fogott; szemei végképpen desorganisálva voltak; szemgolyója t. i. vallamelly taplónemű igen kiálló tömegből vala, mi jele, hogy a' hal már hosszabb idő óta veszté-el szeme világát; mindazáltal kövér volt, 's éppen annyi halzsirt adott, mint akármelly más hasonló nagyságú. A' vakságon kivül még az alsó álkapczának kinövését is tapasztalhatni sokszor ezen halnemnél; magam láttam ennek két példáját, hol a' kinövés akkora volt, hogy szinte lehetetlennek látszott, hogy e' hal kisebb 's nagyobb állatokat könnyen elnyelhetett volna; még is éppen annyi halzsirt adott, mint más hasonló nagyságú. — Éltes, tapasztalt czethalászok állitják, hogy az állnak ezen elcsonkulása azon viaskodásoktól származik, mellyeket ez állatok egymással véghez visznek. Torkaikat tetemesen feltátva viaskodnak 's rohannak egymásra, mindegyiknek az levén czélja, hogy ellenfelét alsó állkapczájánál ragadja meg, 's ezen helyzetben egész erejek ráforditásával harczolnak. Ezen allitást még jobban elhihetjük, ha gondolóra vesszük ezen állatoknak rendkivüli nagy erejeket arányosan állkapczájok gyengeségével; végre azon körülményt, hogy a' nőstényeknél ezen csonkulást nem, vagy csak felette ritkán venni eszre. — Az előhozottakból következtetni lehet, hogy egy vak 's igy elcsonkitott hal egészen képtelen élelmét megszerezni, ha csak ez neki egyenesen — a' szó legsajátságosb értelmében — torkába nem uszik. Tudva van, hogy sok halfajak fehér és ragyogó szinek által elcsábittatnak, 's nemcsak az éhes czápa, hanem az ügyes delphin is sokszor lesz áldozatja ezen kiváncsiságának. — Minden fizéter-hal, kicsiny és nagy, bizonyos jeladás által értesiti egymást a' közeledő veszedelem felől, még pedig sokszor 4—5 sőt néha 7 angol mértföldnyi távulságról is. Miben áll ezen jeladás, még tökéletesen nem tudhatni. A' fizéter hal soha vagy igen ritkán találtatik csekély mélységben; ő a' fenéktelen oczean mélységeit lakja, fijait ott szüli 's neveli-fel. Sokszor eljön ugyan a' partok szomszédságába is, de soha sem oda, hol a' viz nem nagyon mély.

KÜLÖNFÉLE.

Régi mesterség. Midőn az első indiai szemfényvesztők legelőször, mintegy 15 évvel ezelőtt, jöttek német országba, leginkább azon mesterségök vonta az embereknek álmélkodását magára, mellyel a' kardot egészen gyomrukig tudták döfni a' szájon által. Későbben az europai szemfényvesztők őket ebben utánozák; a többek közt bizonyos Brera nevű olasz is mutogatá e' mesterséget, 's torkában levén a' kard, ezen felül még a' gyertyát is elfuvá. — Azonban az egész mesterség nem igen sokból áll. A' chirurgiában ez gyakran előjön olly betegeknél, hol az emésztes a' gyomorig bocsájtott bizonyos ruganyos nyeldeklő által hajtatik végre; p. o. némelly torok-sebeknél; 's itt azt senki se tartja mesterségnek. Ezen felül a' vad Osagok papjai ezt már igen régen tették éjszaki Amerikában, hogy a' népet ámitsák. Ők a' kést, mellyet gyomrukba meritettek, csak akkor vonták-ki, miután vérök „à gros buillons" ömlött-ki, mint a' Nouvelles annales des Voyages XXXV. része 263. lap. magát kifejezi.

Venczel cseh király alattvalóinak idegenkedését kegyetlensége 's kicsapongásai által vonta magára. Legkedvesebb embere a' hóhér vala; Venczel őt mint gyermeket keresztelésre vitte, sőt keresztfijának nevezte, és soha nélküle sétálni nem ment. Sokszor a' legelsőt, kit előtalált, minden teketória nélkül jó kedvéből felakasztatá legott. A' Csehek fellázadtak ellene; 's először szabadságát, azután országát veszté-el. De ő megint mind a' kettőt kezére keritette, minthogy tömlöczéből megszökött, 's a' pápa kegyét megnyerte. Midőn egykor hirül hozák neki, hogy Visegrade palotája leégett, kérdé, hogy borának nem lett-e baja? 's erre nem-et hallván: „no — ugymond — igy nem sok kár történt; ha borom megmaradt, azzal én megelégszem.

Nemes boszú. Midőn Nagy Sándor katonáji Thebét pusztitanák, Thimocleának, egy thebai tiszta életű nemes asszonyságnak házára is ütöttek. Mig a' közkatonák raboltak, addig a' gonosz tiszt buja erőszakának áldozatjává tevé az asszonyt, 's kérdé ezt azután, volna-e elrejtett aranya 's ezüstje. — „Van; — ugymond Thimoclea, 's kezén fogva a' tisztet kertjébe vezeté — im' e' kutba rejtém minden kincsemet, midőn a' város ostromoltatott." — Mig a' tiszt a' kutba nézegetne, hátulról az asszony megkapván lábait, őt a' mélységbe fordità, 's reá köveket hányván, belé fujtá az alávalót. De csak hamar kötözve viteték az asszony Sándor elejébe, ki, midőn őt kiléte felől kérdezné, rettegés nélkül lépe vezetőjei után a' király elejébe, 's igy felelt nemes bátorsággal: „Theagenes huga vagyok, ki a' görög szabadságért Fülöp ellen harczolván Chaeronea táján, mint vezér, vitézül esék-el az ütközetben." — Az illy bátor feleleten megilletődött Sándor boszúvétel nélkül szabadon bocsájtá őt gyermekével együtt. **Simon Ferencz.**

JELESMONDÁS.

Vitéz.

Nemcsak a' had szemlél vitézeket; —
Az élet harcz! — ki tűr gyötrelmeket
'S nem zúg — arra is illik Caesar fényje.

Kis János.

Élet bajai.

Ki tudja életünk számtalan csapásit
Leirni? Minden óra újakat szül,
Ujabb veszélyt hoz minden perczenet.
Itt a' mosolygás sirással vegyül,
Itt minden édes mérget rejt magába,
'S gigászi harczot minden nyúgalom.

Berzsenyi.

Illendőség megvetője. Ki az illendőség törvényeit akarva nem tiszteli, nem méltó, hogy kiméltessék, sőt nem méltó, hogy ezen törvények csak pártolják is. Bajza után D. E.

Gnomák. Az ember az embernek semmije sem.

Az igazság ollyan mint az égi harmat; ki tisztán kiván hozzájutni, tiszta edénybe fogja-fel.

Az ember hasonló a' szajkóhoz: utána mondja azt, mit gyakran hall.

Deáky Fülöp Samuel után Simon Ferencz.

Aphorismák Erdélyből. Erős a' becsület rugója. Se veszély, sem a' halálnak rémitő képe nem képesek lebilincselni a' rendczimer után nyuló kezeket. De ezerszer tántorithatlanabb a' szeretet-rajzolta terv. Ez egyedül az, melly mosolygva rohan a' dühösködő hullámok közé; pajkosan játszadozik kőszirtekkel 's hegyekkel, megtehetvén mind azt, mit csak ő 's a' halál tehet, t. i. mindnyájunkat egymáshoz egyenlőkké.

Az első hazudással akkép van, mint az első tobák-szippantással: ettől prüszkölünk, attól pirulunk.

iffj. Thoroczkay László.

Csererejtvény.

1—10. Belém minden ember járhat,
'S nyers étket itt vásárolhat.
1. 9. 3. 4. Tüz adja-meg keménységét,
A' viz pedig fehérségét.
2. 7. 8. Léleké, mondják némellyek,
Tagadják a' hivtelenek.
1. 9. 6. 2. 7. 8. Illyen legyél a' csatában,
2. 6. Nedveket hord állatokban.
5. 6. Kalmárok, ha nagy, szeretik,
De vargák is hasznát veszik.
10. 5. 6. Tanácslom, mindenkor kerüld.
10. 2. 10. Szin, illyet látsz, ha ég derült.
6. 9. 3. 4. Egész nélküle nem lehet.
7. 8. 2. 10. Négy lába van, még se mehet.
3. 5. 7. Völgyi lapályon lelheted
6. 5. 10. Böjtnapokon megeheted.

Zsitnyánszky István.

Előbbi rejtvény: Gyöngyös.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utcza 612.

96.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap november 29kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Buda Pest
az előkorból ismertetve.

(Rajzával együtt 1638-ból.)

Az idő diadalmaskodik mindenen. A' bérczek idővel lesorvadnak, a' völgyek fölemelkednek; az ember-lakta helyek rengeteg erdőkké, ezek roppant városokká válnak idővel. Sok várost dönte már az idő rendetlen kőhalomra, vagy temetett-el egészen, egy követ sem hagyván, mellyre az átballagó késő ivadék leülvén, a' hajdani történetekre visszaemlékezhetnék: de „Buda Pest áll!“ Századok, gyászos századok röpültek-el kevély bérczre rakott falai fölött, 's bár változtak, nem volt képes azokat összeromokitni a' hosszú időnek vas foga. Szivdöbögve tekint-fel reá a' vándor, 's bámulja; de a' benne véghezvitt történeteket nem ismervén, édes visszaemlékezése előtt bezáratik a' multnak ajtaja, 's csak a' jelenben szigorog annál inkább — szomorú igazság! — mivel hajdani vitéz magyar apáink nem ügyelvén országunknak régiségeire, ennek csak határait védték, 's igy sok történeti tárgyakat homályba engedtek merülni — ó! mert ha találunk is valamit, az időrozsda igen megrongálta annak kapcsait. Pedig milly szép! csendes andalgásban bejárni a' hajdant!

E' szempontból, mai képünk, német eredeti után, Buda Pest-nek 1638-ban volt állapotját tünteti előnkbe; tiszt. esztergomi nevendék-pap Majer István urnak, a' művészet szép lelkű barátjának (életében harmadik próbatételi) metszése. — Történeti leirásáról könyveket birván, itt csak egy két szót eredetéről, terjedéséről és nevezetesb változásairól a' régi esetek emlékezetének megujitására.

A' történetirók egyezőleg emlitik, hogy a' mai Ó-Budának helyén hajdani hires romai gyarmat (colonia) Acincum v. Aquincum, későbben Sicambria nevezetű feküdt. Ennek a' város romjaiban és hamvedrekben többnyire Valerian 's Galien korából (256 év) találtatott pénzek néma tanúji.

Hogy azon nemzet, melly Europába átkelvén, most az északi tenger partjain, majd a' francz és olasz hon szivében, sőt Konstantinápol falai alatt is győzedelmes fegyvereivel megjelent, vitéz Arpád apánk előtt is történetekkel birt legyen, csak az fogja tagadni, ki azt égből cseppentnek képzeli. Voltak már Mózeseink, kik neműleg a' nyomós vizsgálódás hegyéről a' hajdan nemzetünklakta tartományokat sejditék. Támadand még magyar Józsue is, ki azokba bevezetend; csakhogy, midőn utjait elrendeli, és most Egyptusban, majd Afrikában, még a' spanyol honban is tört ösvényre akad, a' magyar Izraelnak némelly fija, részrehajlás, vagy tudatlanság miatt, hahotára ne fakadjon.

Hiszem, a' nemzetek vándorlása tudva van mindnyájunk előtt. 'S jóllehet ázsiai eleink felől nem sok bizonyost tudunk, igaz az, hogy Attila, vagy Etele, mostani honunk földjét meghóditotta, 's merre kelt, győzedelmet aratott. Ő a' maga korában, bár ördögtől származott csuda a) vagy tigris b) névvel törpittetik, nagy fejedelem és ember vala. Elhunyt — 's halála után fijainak egyenetlenségök miatt, mint a' kártya-torony, halomra dült a' nagy birodalom. — Idővel felkeresték az utódok örökségüket. Azon ázsiai nemzet ugyan is, mellyről Kr. sz. után 462-dik év körül említést tesznek a' görög történetirók, Arpád vezérlése alatt 903-dik eszt. Pannoniát piros vérével jegyzé-el magáénak, tulajdonának.

Árpád vezérnek ide jöttekor a' fennebb említett Aquincum v. Sicambria, a' mai Ó-Buda, Etelvárnak, németül Etzelburg, romai nyelven Civitas Athilae Regis hivatott. Etelvár magyar nevezet idővel kiveszett, 's annyi bizonyos, hogy Béla király névtelen jegyzője idejében Ó-Budát Budvárnak nevezték eleink c).

Ezen régi Budának kiterjedése, már a' magyar nemzet ide jöttekor olly jeles volt, hogy Árpád fejedelmi állandó lakhelyéül választaná d). A' keresztény hitvallás és királyi méltóság behozatása után első István, később nagy Gyéza, sz. László és második Gyéza királyaink uj meg uj roppant templomokkal, épületekkel szaporitották Budának diszeit. Nevekedett a' lakosoknak számuk, 's igy történt, hogy a' budai prépost és káptalan egy uj nagy várat (Uj-Budát, ó-budai várat), vagy Nagy Budát épittetné, mellynek haszonvételéért a' királyi várnagy évenként egy aranyat fizetett a'

a) Jornandes de rebus Geticis C. 24.
b) Schlötzer Allgemeine Weltgeschichte T. I. p. 368.
c) „Quae per lingvam hungaricam dicitur nunc Buduvár" I. fejezetben.
d) Béla Király névtelen Jegyzője XLVII 's a' t. fejezetben.

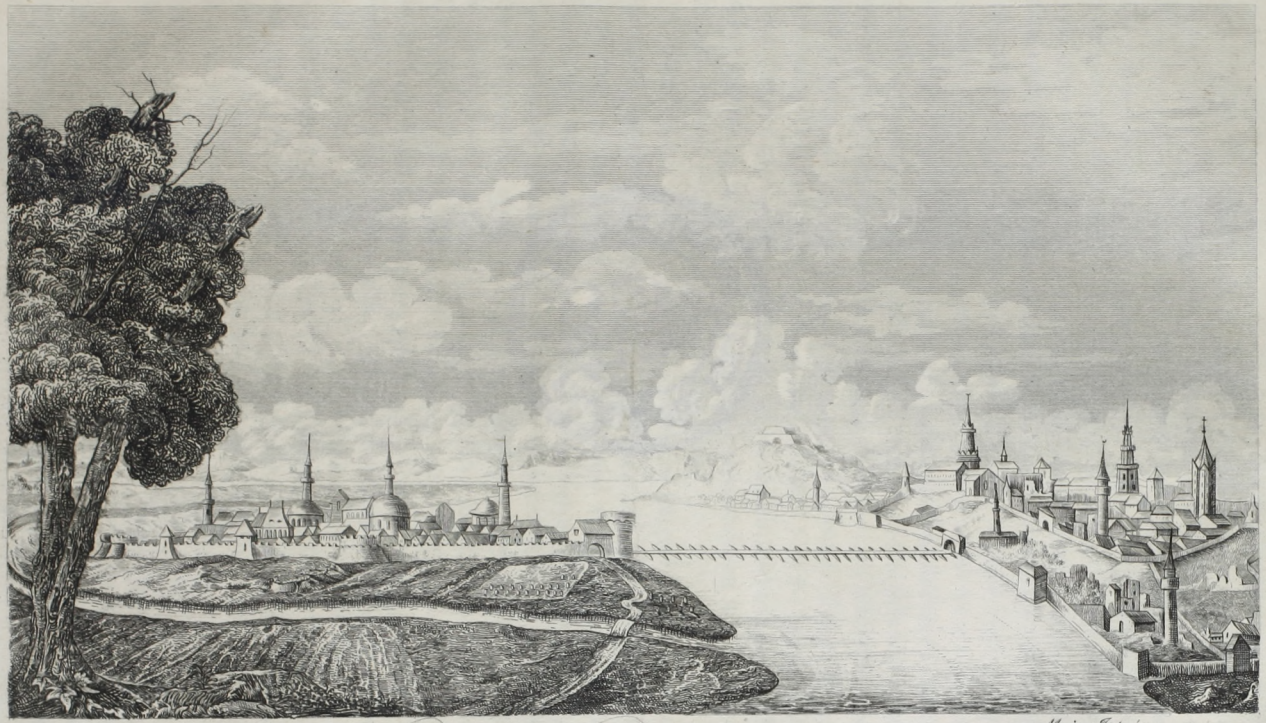

Majer István metsz.

Buda Pest 1638-ban.

1835. 9/t. Regélő melléke.

BIBLIOTH. REG. SCIENT. UNIVERSIT. HUNGARICAE

felépitő félnek e). Észre kell azonban venni, hogy e' vár épitése nem a' mostani Budavárról mondatik; mert ez az emlitett oklevélben is uj pesti hegynek neveztetett. Harmadik Béla és V. István uralkodóink alatt már olly téres volt régi Budának kiterjedése, hogy három nevezetes részből állana. Egyik Ó-Buda város, másik Uj- Buda, Nagy- Buda, v. ó- budai vár, magányos névvel Budvár, melly, a' mint emlitők, eredetét az ó-budai prépositól és káptalantól nyerte, 's Ó- Budánál kezdve a' Neustift (uj- város) helyét elfödvén a' harmadik részig terjedt; ez pedig a' szent Háromság városa, más névvel Fölhévviz volt, melly Uj- Budától fogva a' mai országutnak (Landstrasse) némelly részeit lepte-el alá felé. Ezek voltak régi Budának jelesebb szakaszai még nagy Lajos királyunk alatt is, ki Visegrádból ide tette által a' királyi-lakot, és Uj- Budát királyné városává nevezte. Tehát az egész táj, melly Fölhévviztől (a' mostani császár - fördő környyékétől) szent Gellért bércze tövéig fekszik, a' legrégibb időkben is nem Budához tartozott; 's innét, mik a' régibb századokban Budáról mondattak, a' mai Budára nem alkalmazhatók.

Fölhévviztől kezdve (vitéz őseinknek a' Dunán által kelésüktől) egész az ugy nevezett Kelem vagy Kelény bércznek, az az: a' mostani Gellért hegyének tövéig semmi épület nem találtatott. Pestvár polgárjai a' Dunán tul fekvő Kelemföldet használni, 's a' kereskedést előmozditani ohajtván, az emlitett bércz alá állandó révet helyeztek, melly a' régi történetiróktól egyezőleg Pesti — Révnek — Portus Pest-nek hivatik. Ezen pesti révet Kéza II. k. 3-dik fej. és Thurótzi világosan megkülönböztetik. Ebben öletett-meg Gellért csanádi püspök, kitől ma a' régi pesti hegy sz. Gellért hegyének neveztetik. Ebben is temetteték ő el a' bold. szüz tiszteletére épült kápolnába. Később itt, 's nem Pestváratt épittetett templom sz. Gellértnek tiszteletére. Második Gyéza ajtatosságból 1148-ban a' Pesti-Rév jövedelmét az ó- budai káptalannak ajándékozta. — Első András kir. idejében a' révész-házakból egy falucska támadott 's terjedett napról napra ugy, hogy belőle a' sz. Gellért hegye alatt szent Erzsébetfalva, fölül pedig Kis Pest (Minor Pest) eredne f). — Ez időtől fogva olvashatni diplomákban megkülönböztetés végett a' Nagy, v. Régi, ismét Uj, v. Kis Pest elneveztetést. Fennmaradott ezen nevezet egész tatár járásig. Kis Pest mellett egy hegy nyult-el; 's mivel már a' sz. Gellért he-

e) L. Nagy Lajos kir. 13 5-ből költ Dipl. tek. Miller. János urnál in Epitome Vicissitudinum de urbe Budensi.

f) Lásd szent Margit életrajzát 353 lap. — IV. Béla 1244-beli arany bulláját.

gye pesti hegynek is mondatott, amazt uj pesti hegynek nevezék. Ezen fekszik a' mai Budavára. Azt vélik némellyek, hogy már sz. István korában némelly épületek mutatkoztak rajta a' királyi család különös használására. Azt is állitják mások, hogy ama gyászos emlékezetű évben, mellyben a' vad Tatárok sáska sereg gyanánt dulták-fel honunkat, némelly hazánkfijai maguknak és jovaiknak az uj pesti hegynek falai között kerestek és találtak menedéket. Igazabb mindezeknél az, hogy honunk második alapitója IV. Béla az emésztő hadak után városaink javitására 's diszesitésére fordította igyekezetét. Ekkor épittetett ő az emlitett hegyen Kis Pest diszére egy uj várat, melly uj pesti hegy várának (Castrum novi montis Pestinensis) neveztetett. Maga Béla bizonyitja ezt némelly 1255-diki diplomájának ime szavaiban: „Mi egyéb országunk védelmére alkalmas várak között a' pesti hegyen némelly várat épitettünk, mellyben tömérdek sokaság lakozik." — Ezen uj pesti hegy vára nem a' régi Budához, hanem Pestvárhoz tartozott. Budától független levén, hajdan magát Budának soha nem nevezte, mint a' hivatalbeli irások bizonyitják. g).

Azonban, mint IV. Béla is bizonyitá, az uj pesti hegy vára igen népesedvén leginkább fölhévviz felé kezdett elnyulni, 's már Béla országlása alatt vásárokat tartott. 1391-dikben több külvárost számlált, mellyek között, Sünden a' Zsigmond kir. által alapitott fő-iskolának lakhelye a' konstanczi gyülésben is elhiresedett. Igy történt, hogy a' 14-dik század vége felé fölhévvizzel, a' régi Buda egyik részével, összekeveredett, 's a' Budavár név reá ragada. Valóban IX-dik Bonifácz pápa 1401-dikben költ bullájában a' sokszor emlitett uj-várat most Buda, majd pesti uj hegy várának nevezi. Elvégre is Buda név alatt lett az uj pesti hegyvár nagy Mátyásnak, a' maga korabeli királyok királyának, fáradhatlan igyekezete által országunk fő-városává. Régi nevét mindazáltal, jelesen hivatalos irásaiban, tovább is teljességgel meg nem veté, annál inkább, minthogy szabadságai Pestvár szabadságaiban gyökereztek.

Bár mint szépült Béla idejében a' budai vár, Europa fényes városaival csak Zsigmond kir. alatt kezde mérközni. Kiszabadult a' siklósi várból e' nemes fogoly, 's midőn cseh országból fegyveres kézzel jött jogát keresni, Buda ölelve fogadta. Zsigmond azt palotájával, 's több más jeles épületekkel diszesitette.

Ulászló alatt, ki a' körülmények miatt majd itt, majd Bécsben lakott, Amuráth legyőzetése után az ugynevezett fejérvári kapuval

---

g) L. Topographia Magni Regni Hungariae Viennae 1759. pag. 195.

szebbült, de más felől fölhévviz elhamvadott. Itt lehet emliteni Budának szent György terét is, mellyen 1458-diki marcz. 13-án hunyt el azon ártatlan, kit a' III-dik évi Aurorának 295-dik lapján Kacskovics igy panaszolkodtat:

Hunyadi László panasza.

Istent hazámat forróan szeretni
Volt éltem czélja hajnaléviben
A' tiszta rényt imádni fényiben,
'S dicső atyám hősnyomdokát követni.

A' pór-személynek lánczait levetni
Késtem, szivemnek olvadt kéjiben,
E' földi létnek bájos mennyiben
Reméltem én is rózsákat szedhetni.

De ah! komornak enyhe álmait,
Bellona csalfán mirtusz enyhelemből
Kizárta, 's ifjan alkatott egemből
Elvonta sorsom szép malasztait.

'S midőn az érdem égi fényre lobbant
Bátran nyujtám elébe jobbomat,
Csatákban vérrel védeni honomat,
A' gyászt nem sejtve, melly fejemre robbant.

Hűségemért irigylőm bünt talált,
Legjobb királyom' ellenem hevitvén,
Pártosság fertelmit reám teritvén,
Hogy türni tudtam, mér-ki illy halált.

Int a' mulás! pallos ragyog felém;
Előtted ah te kedvelt Hunnia!
Imigy gyalázva nagy hősed fija
'S véd angyalom te benned sem lelém.

El, el! bús képzetem homálya,
Mellytől dicst vágyó lelkem rettege,
E' rút jelennek kormos fellege
A' földi kénynek hullámzó dagálya.

Szebb lángba gyúl a' nap köd-szőnyegén,
Nem osztja bérét a' lét ön maga
Feltün még tán erkölcsöm csillaga
A' késő kornak szunnyadó egén.

Mátyás a' nagy és igazságos, kiben a' Magyarnak méltó oka van dicsekedésre, roppant épületekkel, fegyver- 's könyv-tárral 's a't. emelte Buda diszét. Itt kelt egybe Beatrix herczeg asszonynyal a' boldogs. szüz templomában. — Emlitést érdemel Budának 1473-iki könyvnyomtató intézete is, mellyben Hes András által a' budai krónika nyomatott-ki legelőszer. Budavárának Mátyás alatti ál-

lapotját képzelni is alig lehet. Egészen megváltozott ez az ő idejétől. Hol ma utszákat és téreket szemlélünk, ott alatta paloták emelkedtek. Csak maga a' királyi lak számos épületeket foglalt magában, mellyek erős falakkal, bástyákkal, kinyuló őrtornyokkal kerittettek-be. Az idő változtat mindent. *(Végzet következik.)*

KÜLÖNFÉLE.

Szeretet és barátság.

(Gondolatok nov. 19-dikén)

A' szeretet szives vonzódás; szabad belső vágyódás a' szép, jó, 's tökélyes után; lélekegyesület, melly szükségképpen 's kirekesztőleg a' jó, szép, 's tökélyes képzetén alapul.

A' lélek legdiszesb ékesség hijányával van, ha szeretettel szükölködik. Csak a' szeretet sugarain fesel-ki az emberi életnek szép 's egész virága. — Szeretet nélküli élet — Göthe szerint — festett tüz, melly se világot se meleget nem ad. — A' sors kegyetlen keze nem vághat rajtunk olly égő sebet, mellyet a' szeretet nem enyhitene, ha balzsamát beléje csepegteti. —

A' szeretet változatlan; örökké áll, 's mennyei tüze nem alszik-ki az idők hullámai köztt.

A' szeretet — tisztán felfogva — nem merő érzés, nem érzéki felháborodása a' könyörületességnek, részvétnek, jószivűségnek; hanem erős alapokra épült jó akaró eltökélet, szándék. — Érzelgések az erénynek nem tartós elemei, csak tiszta egen fénylő csillagok, mellyeknek világát a' legcsekélyebb homályfelhő kioltja. — Az igen élékeny érzelgés lélek-ittasság, 's megzavarja az itéletet.

Elmúl az öröm, mul a' szenvedelem,
Elfolynak az évek a' sors folyamán,
A' szép nap elalszik, a' föld elenyész,
Fenn csak te maradsz örökė szeretet!

Hol nem szinlett, tiszta, tettleges szeretet munkálodik, hol mindenek vetélkednek egymás iránti jószivűség által az élet örömeit édesiteni, ott van a' menny; — 's ezen menny mindenhol nyiltan áll; még a' setét börtönbe, a' nehéz lánczok közé is elhat jótevő sugara. — A' tövisek, mellyek itteni utunkat fedik, kevesbbé lesznek érezhetők, ha a' szeretet puha rózsalevelei közé takarjuk őket. — A' szeretet országában minden boldogitó. — Minden élet-teher könnyebbül azon meggyőződésnél, hogy egy hasonérzetű valóság vesz részt abban. — Csak a' szeretetben lel az ember pótlást, enyhet, vigasztalást, ha az élet zürzavarjában őt felhők körzik, 's főkép sugarain diszlik mivelődése a' tiszta emberiségnek.

A' legnemesb emberi szeretetben ébredez azon szives, 's mély tisztelet — barátság — melly a' rokon lelkeket egy biztos, meghitt szivegyesületben kapcsolja öszve. — A' barátság — leggazdagabb értelemben — lélekegyesület — szivek, czélok, 's erények egyenlősége — a' gondolatok, igyekezetek leglehetségesb öszvehangzására alapulva — jószivűséggel és szeretettel párosulva.

Az igaz barátság — Cicero után — csak jók köztt áll-fel; csak ott találtatik, hol két lélek olvad egybe, 's egyik a' másikban magát leli-

fel. Összehangzó lelkek belső viszonyos részvéte nélkül az élet-öröm 's ürömeiben nincs igaz barátság. — Mit mindennapi barátságnak nevezznek, tulajdon értelemben, csak — ismeretségek. — Van egy bizonyos embernem, melly az utósó értelemben könnyen barátságot köt: de szint' olly könnyen szétbontja is azt. — Az igaz barátság halhatlan, mint lelkünk. A' hamis barátság a' napórához hasonlit, melly csak napfénynél használható. — A' barátság — irta egyszer Nagy Fridrik Voltairehoz — ne hasonlitson a' légmérőhez, melly tiszta 's ködös idő szerint majd sülyed, majd emelkedik. Én pedig hozzá teszem „a' fecskéhez se" melly csak addig mulatoz nálunk, meddig nyarunk tart.

Ki barát nélkül él, idegen itt, senkihez nem tartozik; a' szeretet maga félboldogság barátság nélkül. Barát nélküli élet — félhalál. — Barátság az élet koronája marad, 's ha zivatar környez is minket, ön becsünkért egy más barátságos valóságban kezeskedik.

Inkább nem akarok élni, mint barát nélkül élni, kinek kebelére szükségben biztosan hajthatom fömet. — Széthomolt barátság szét bomolt élet.

Semmi se fáj a' baráti szivnek annyira, mint azon gondolatnak lehető teljesedése, hogy barátságunk szét bomolhat, mi már — sajnos félreértésekből gyakorta megtörtént. — Valamint semmi sem éri-fel a' barátság-szerezte boldogságot; ugy nincs utálatosabb 's veszélyesebb az álbarátságnál. — Egy megesküdt ellenség ellen kiki tud fegyvert fogni; de annál biztosabban találnak az álbarát tőrei; mert nyájosan közelg velek hozzánk. — Minden szinlés utálatos, de mindenek felett, ha a' legfeketébb gonoszság a' szent barátság leple alá menekszik, hogy annál biztosabban találjon halálos gyilka.

Kllr után S.. E.nek K. S.

Caninius Revilius csak egy nap volt polgármester, mivel reggel választatván e' hivatalra, már estve (gonoszsága miatt) tisztségétől meg is fosztatott. Felőle mondá Cicero, hogy soha se látott Romában olly ébres polgármestert, ki egyszer se hunyta-be szemét egész polgármestersége alatt. S. Karolina.

Simecz Agnes. — Zágrábban folyó év augustus 28-kán valamelly ollóköszörűsnek hátrahagyott özvegye, Simecz Agnes, halt-meg életének 109-ik évében. Ő olasz országban született, 's egy fiat hagyott maga után Simecz Józsefet, egy czipőkészitőt, ki jelenleg 80 esztendős. Ezen Józsefnek fija szinte már 50 esztendős, 's van egy 30 esztendős fija. A' megholt Simecz Agnes 29 évig kegyelem-kenyeret evett Berbanics táblabiró urnál, kinél előbb szolgálatban volt.

Cigarro-dohányzás. A' gyalog járókra nézve olly alkalmatlan szokás, nyilvános utszákon cigarrókat szivni, annyira elterjedett Londonban, hogy még iskolás gyermekeket is lehete látni így iskolába menni. Két század óta ezen szokás mindinkább terjedtebb lön, 's már 1616-ban olly kiállhatlan vala, hogy valamelly gazdag gentleman, a' derby-i grófságból, öregebb fijának egész jószágát hagyá végintézetében, de azon feltétel alatt, hogy soha se dohányozzék, 's azon óvással, hogy mindegyik testvére, ki őt dohányozni látandja, örökétől megfoszthatja.

Érdemlett büntetés. Charlestown-ban Amerikában bizonyos Carrol nevű ember bevádoltatott, hogy a' rabszolga-kereskedést előmozditja; minél fogva őt derekasan elpáholák, halzsirral bemázolák, 's gyapjú-zsákba varva utszákon keresztül hurczolták. Háza feldúlatott, 's minden bútorai és háznéműi eladattak.

JELESMONDÁS.

Cselekedni kell.

A' tölgy kis makk volt hajdan —
'S im most a' pásztort, 's nyáját hivesíti homálya.
Mindent nem tehetünk; ne tegyünk hát semmit is? A' vad
Indus is irtóznék, e' törvényt hogyha követnők.

Horvát Endre.

Ártatlanság. Az az igazi ártatlanság, mellynek még csak mértéke sincsen a' gonoszt felfoghatni, sőt annak képzetét se.

Fáy.

Gondviselés. Senki kétségbe ne essék! van isteni gondviselés; ha beborul is néha látkörünk, kitisztul az ismét.

Szentmiklóssy Aloyz.

Udvariság. Örömest kötelességévé teszi a' szerény érzetű udvari ember: senkit zavarba nem ejteni; arra, mi palástolandó, figyelmet nem forditani 's nem gerjeszteni, hanem inkább észrevétetlen hagyni, vagy ha elkerülhetlen, rajta sebesen átszökni, 's kellőbb tárgyra feszitni a' figyelmes lelkeket. Lencsés Antal.

A' jót magáért kell szeretnünk, nem mivel hasznunkra 's becsületünkre válik. Pichler Karolina után Agárdi György.

Kincs és gazdagság az élet könyebbitésére rendeltettek: de az ember cselekedte, hogy egyszersmind nagy nyugtalanságot és gondot szerezzenek. Ki azokban leginkább bővelkedik, legtöbb gondon megy keresztül. Birkés.

Tagrejtvény.

Első tag.

Bár mire nézz, minden tárgynak láthat'd e' sajátját;
Ámbár szem nélkül senki sem ismeri azt:
Csalfa ürügy, 's festő gyakran hasznát veszi, 's diszre
Méltó, hogy ha helyes módra találva lehet.

Második tag.

Mennyei szép adomány, ha ki józanul élni tud azzal,
Élete pályáját boldogitandja vele.
Sok rosz 's károsnak, bú 's gondnak kutfeje volt már,
Bár a' természet tiszta javunkra adá.

Egész.

Művésznek mondhat'd az egészt, ha egészen utóját
Birja, 's nevét méltán, érdemesen viseli
Mert másként az előtag csak bélyegzi művét is,
Kontár és nem egyéb, 's disztelen áll mezején.

Cs. J.

Előbbi rejtvény: mészárszék.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

Majer István metsz.

Buda Pest 1638-ban. .

97.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön december 3kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

Buda Pest *(Vegzet.)*

Dobse László, kit Isvánfi VI. könyvének 55. lapján fekete szinnel méltán rajzolt-le, említést sem érdemel. Ez a' külső zavarok között fejedelmi kötelességének meg nem felelvén, Budának Mátyás által szerzett ékét homályositotta, ha csak a' könyvtárból elpazarlott megbecsülhetlen kincseket vesszük is szemügyre.

A' mohácsi veszedelmet, 's ebben szerencsétlen II-dik Lajosunk elestét mindenki jól tudja. Ezen időtől kezdve annyi vész érte honunk szivét Budát, mint magát a' uagy testet. 1526-dik év sept. 2-án a' Török majd nem üresen találván megszállotta, 's kirabolta. — Még füstölögtek az épületek, 's már a' Zápolyaiak rohanták-meg. Tizenegyszer álla ellenök Nádasdy Tamás, Ferdinand kir. részéről volt várparancsnok; de Pesserer és Taubinger hivtelen német századosok Szoliman kezére játszák: ez pedig kedvenczének Zápolyának a' k. koronával együtt által adta Ferdinand, Rogendorf vezérsége alatt, Budát october 31-dikétől december 19-ig ostromoltatja; de Zápolya hatalmasan ellentáll, a' közelgető Török pedig felszabaditja. Most Zápolya uj falakkal és sánczokkal erősité, a' benn munkálkodó polgároknak szorgalmukat kiváltságokkal jutalmazván. Zápolya elhunyt, de Izabellának a' Törökökkel szövetkezése Ferdinandnak igyekezetét tovább is sikeretlenné tette. Szoliman 1541-ki september 2-án csalfasággal Budába beférkezett, 's minden vérontás nélkül hatalma alá hóditotta; ennek napját a' fejérvári kapu belső kövére bevésette. Itt kezdődik a' török hatalom alatti nyomorúságnak szakadatlan láncza.

Miután Ferdinand alatt 1530—40—41—42-dik esztendőkben, Rudolf alatt pedig 1598-ban haszontalan kisértettük a' visszavételt; 1602-ben Roswurm cs. kir. vezér september napjaiban Buda alatt termett. Először is a' buda-pesti közösülést kivánván gátlani a' hidat szétszórta. Pestet második rohanásra elfoglalta, 's már már Buda is hanyatlott, midőn Hassan török vezér a' Rákos mezején megjelent. 'S igy Pest a' mieinknek, de Buda minden erőködés mel-

lett is a' Törökök birtokában maradott, hihetőleg Roswurm pénzszomja miatt, ki csak ugyan 1604-ben Prágában lefejeztetett.

1605-dikben a' budai zsidók a' Törökök ellen összeesküsznek, de szándékuk fölfedeztetik, 's a' fejérvári kapu elejébe bástyát kelle épitniek. (Ez 1723-dik évben, husvét napján, a' lőpor meggyulásától légbe vettetett.) — 1635-dikben majd minden ház, ágyúk talpai, kereskedők portékái, és több 1000 embernél — 1669ben pedig csaknem egész Buda, Mátyás kir. lakhelye, fegyvertára 's a' t. és a' keresztény rabokon kivül 4000 török lett a' lőpor lángjának áldozatja.

1682-ben Tököly Imre Budán a' nagy vezérrel tanakodik. A' haza ügyét szivén hordozó józanabb rész Leopoldhoz folyamodik Buda visszavételét esengve. 'S valóban

1684-ben Margit szigete és Gellért hegye hatalmunkba estek: de végre november 31-kén Lotharingi Károlynak hátrálnia kellett az önvállalkozottakon kivül 23.000 közlegény, 639 tisznek veszteségével.

Az 1685-dik évi győzedelem annyira megtörte a' Töröknek nyakát, hogy fegyverszünést koldulna, melly azonban megtagadtatott. — Szerencsénkre! mert 1686-dik september 2-dik napján esti 6 óra felé a' keresztény tábor három hónapi ostrom után közönségesen megrohaná Budát, 's az egész kereszténység örömére visszavette. — Ezután kezdett ismét felkelni düledékiből, 's jelesül Maria Therézia alatt uj fényre kapni.

A' mondottakból nyilvános, hogy Buda 1638-ban a' Törökök birtokában volt. Ha ekkori rajzolatjára még egy pillanatot vetünk, a' szembetünő mecsetek királyaink alatti roppant templomokra emlékeztetnek. Illyen vala hajdan Alamizsnás sz. Jánosé, mellyet Korv. Mátyás nagyobbitott, 's mellynek prépostja „Comes Capell. Reg.“ czimet és királyi titoknoki hivatalt viselt; — sz. László kápolnája; — Zsigmond temploma a' Csehek számára (ebbe temettetett-el Kunigunda, Mátyás hitese); — sz. György, 's Magdolna temploma. Ezen utóbbi volt a' Magyaroké, mellyet a' Törökök mecsetté változtattak, 's végre Buda visszavétele után a' tér nagyobbitása végett széthánytak; — sz. Pál, Miklós, József, ker. János kápolnáji — 's mindenek fölött a' ma is fennálló, legrégibb, Maria menybemeneteléről nevezett, plebania-templom.

A' mi hidját illeti, ez elejétől fogva majd repülő, majd hajón álló vala. 1638—1646 körül 33 hajón álló hiddal köttetett össze a' két testvér város.

Kapuira nézve, a' fennebb emlitett fejérvári kapu ellenében állott a' vizi, vagy konstantinápoli kapu. Ezen a' végső harczban a'

Törökök legtöbbszer rohantak-ki. A' bécsi kapu zsidó kapunak is neveztetett. A' vár- vagy uj kapu II. József alatt nyittatott.

Hires levén Buda az ő fördőiről, észre kell vennünk, hogy azokat már a' régi történetirók említik, de név-jegyzet nélkül Föl- és Al-hévviz czim alatt. Neveik, valamint uraik változtak; mert pédául Istvánfi szerint a' mostani rudas-fördő a' Törökök alatt Mustafa nevet visele.

Elvégre, ha a' Budán alól fekvő, mintegy 360 lábnyi magosságra emelkedő, az időnek sok viharait kiállott ősz Gellért hegyre tekintünk, még ennek is hátán a' változás nyomait leljük-föl; mert rajta a' sz. Gellért tiszteletére épittetett templomot később fellegvár, ezt pedig 1812-ben csillagvizsgáló torony váltá-fel. — Láss mindenkor boldog csillagzatokat édes m. haza! Lásson fő városod is Buda —

Pest!

A' ki Budapestnek nevéről szónyomozólag kiván értesittetni, azt nagy tudományú tek. Horvát István urnak erről irt értekezéséhez (mellyet a' többi között e' rövid ismertetésben is zsinór-mértékül használtunk) utasitjuk. (Nyomatott Pesten Trattner Mátyás betűivel 1810.) A' mi Pest eredetét illeti, a' némellyektől Acincum ellenébe helyeztetni szokott Trans-Acincum hidfő csak vélemény. Pest városnak eredete későbbi a' Magyarok ide jötténél, de régibb a' királyi méltóság behozatásánál. Béla király névtelen jegyzője a' Dunán átkeletvén vitéz öseinket, mélyen hallgat Pestvárosról, 's helyébe a' Magyar-Révet (portum Moger) iktatja. Zsolt vezér kijelelte országunk határait, 's várakat épittetvén megyékre felosztotta; hihető tehát, hogy ekkor épittetett atyáinktól a' hasonló vármegyének elnevezést adó Pestvár is az előbbi Magyar-Rév helyén. Taksony vezérsége alatt Pestvár bizonyosan már fennállott. Beszéli ugyan is Béla kir. névtelen jegyzője, hogy Pestvárt egyéb számos helyekkel a' bolgár földről nagy sereg Ismaelitákkal hozzánk költözködött Billa és Bars fő nemeseknek ajándékozta, 's hogy ugyan ezek népségöknek két részét Pestvár jobbágyaivá tették. (LVII. fejez.)

Ezen Ismaeliták vagy szerecsenek megtagadva Mahomet profétájokat (mert Engel ur bizonyitása szerint vallásuk nem Judaismus volt), szent László királyunk alatt kereszténységre lettek, Nagy Kálmán pedig erőszakoskodva is őket Magyarokká változtatá, megparancsolván törvényében, hogy a' szerecsenek leányaikat csak Magyaroknak adhassák feleségül h.) Ó be elpirulhatnak nagy

h) Coll. Decr. libr. I. Cap. 46. 's a't.

királyunk gondolatján a' nyelvünk terjesztését gátló honiak!! — A' szerecseneknek kedves foglalatosságuk levén a' kereskedés, ennek szeretetét a' pesti magyar lakosokba is beoltották. Innen a' város népessége nőttön nőtt, és szaporodott gazdasága. Nevelték ezt különösen a' rákosi országgyülések, azt pedig a' nyereség reményétől különféle időkben Pest falai közé édesgetett Németek; ugy hogy már sz. Gellért életirója Civitas-nak, melly név csak a' nagyobb kiterjedésü helyeknek tulajdonittatott, Rogerius pedig a' 13-dik században nagy és gazdag városnak nevezi.

1241-dik évben a' Tatárok feldulván hazánkat, elhamvadott Pest város is. IV-dik Béla kir. visszajötte után különféle népek telepedtek keblébe, 's annyira épült, hogy tiszteltem királyunk arany bullájú privilegiumában szabadságokkal ékesitené-föl, i), 1255-dik évbenpedig szövet-gyárokat birna.

Ez időtől, mint Buda, a' körülállások szerint most pusztult, majd virágzott. Zsigmond kir. lakosainak vásárt engedett, 's hatalmat, hogy az országgyülésekre szavazattal és helylyel biró követeket küldhessenek.

1458-ban a' didergető fagyos télben a' leghevesebb országgyülés tartatott Rákos mezején. Itt dörgé-el Szilágyi azon szivet rázó magyar beszédet, melly a' nagyobb részt Mátyáshoz hajlitá. Alig választatott ez, már a' pesti gyermekek magyar énekkel tisztelték j).

II-dik Ulászló alatt a' rövid de véres pórhadat állá-ki. II-dik Lajos alatt pedig, mint Buda, Pest is szenvedett. Az 1526-dik évi országgyülés utósó volt Rákoson; azért utósó, mert sikeretlen. Szoliman győzött. Pest a' láng martalékja, lakosai a' mészárlás szerencsétlen áldozatjai lettek. Az élőknek csak egyetlen vigasztalás lehete, hogy a' pogány visszatértével 1527-ben Ferdinand szárnyai alá jutottak. Hajh de 1529-ben kitört a' Török, uj vész érte Pestet; mert vad iga alatt kelle nyögnie, 's ha egyik év felszabaditotta is, a' másik lesujtá. Igy folyt kedvező és kedvetlen változások között állapotja mindaddig, mig 1686-ban a' szabaditó sereg minden ellentállás nélkül, miután ötödikszer és most utószor volt a' Török hatalmában, elfoglalta. Szomorúbb volt most képe, mint 1538-ban. Az összerongált 's repedezett házakat török szeny lepte. Kőfallal, sőt, mint rajzunkon láthatni, csatornával is keritve; de minden külváros nélkül, csekély számú lakosokkal, kik elvesztett javaikat, feleségeiket siratták. Sajgó sebeiket enyhité az idő.

---

i) Kaprinai Hist. Dipl. P. I. pag. 483—490. 1244.

j) Thuróczi p. 4. Bonfin. dec. 3. Székel Estván Chronic. Krakó. 1559.

Már I-sŏ Leopold alatt virágozni kezdett Pest, 's 1703-dikban a' királyi városok sorában találjuk. Ez óta mindenben napról napra óriási lépésekkel előre halad. „Adja a' magyar nemzet Istene (tek. és tudós Horvát István urnak szavaival végzem-el e' rövid jegyzetemet), hogy egyesüljön a' hajdan egy várost tevő mostani két város, 's igy egy roppant testben századokig hirdethesse Nemzeti Fönlétünket és Méltóságunkat!!

A' Peserék.

Mennyire megy a' magára hagyatott természet az ember kimivelésében, láthatni a' tüzföldi (Feuerlandi) lakosoknál, kik Bougainville után Peseréknek neveztetnek. Midőn Forster hozzájok jutott, holott a' délszaki tenger öblében tanyázó más népek hangos kurjongatással 's vidám kiabálásokkal sietnek a' hozzájok érkező Europaiakhoz, amazok közel a' hajónál legkisebb megszóllamlás által se nyilatkoztatták-ki részvételöket. Semmi más szózatot nem hallani tőlek, csak ezt: Peseréh. Minekutána több izbeli integetésre a' hajóhoz lehetett nehányat birni, sem örömnek, sem a' kiváncsiságnak valamelly jeleit bennek tapasztalni nem lehetett. Egész külső tekintetők nyomorúságukat hirdeté; egyetlen egy ruhájok ócska tengeri borjúbőrből állott, melly némelly zsinóron csüggött vállaikról. — Többnyire mind az asszonyok, mind a' férjfiak csupa mezitelenek, minden tisztesség és szemérmetesség jele nélkül. Csak nehánynak lógott keblök körül egy darab folt czifraságul. Nyakukon egy szijon gyöngyöcskék és béka-tekenyőcskék függöttek. Fejöken egy lud-tollal megrakott gucsma. Ezen szón kivül Peseréh, mellyet majd jajgató, majd enyelgő hangon ejtének, — csak egy kettő böffentett-ki olly más nehány szót, mellyek merő mássalhangzókból és torok-betűkből állának. Egyenlő velek nem törődéssel fogadák ők el az Europaiaktól a' ritkaságokat; sőt ezen állati emberek az Europaiaknak még hajóikra is, az emberi észnek ezen remekeire, minden illetődés nélkül pillantottak. Általában caracterök butaság, semmivel se törődés, 's tunyaság vegyesen. Némi nemű okosságnak és munkásságuknak jegyeik csupán fegyvereik: a' nyil, iv, és lándsa. Döglött és büdösödő tengeri borjak husával, kivált undoritó zsirjával, tengődnek; ezeket az asszonyok kis kosarakkal fogdossák a' tengeri csigákkal együtt. Ha ezek nélkül szükölködnek, mindent megesznek. Kisded csónakjok fa-kéregből áll. Ők is kóborlók ugyan, de hol letelepednek, együtt maradnak nyomorult gunyhójikban. Két ágast t. i. egymásba támasztanak; felső kerületét gallyakkal, gazzal, és tengeri borjú vagy Guanaka bőrével rakják-be; tenger felőli oldala nyitva marad; itt

tüz mellett remeg télen nyáron ez a' hidegvette nemzet. Legfeljebb ötvenen tanyáznak együtt. Az állapot és sors különbségének, 's az előjáróságnak semmi nyomait se vehetni észre közöttek. Állapotjok tehát legközelebb esik az állatokééhoz. Azok, kik földünket körül hajózták, örömest váltak-meg ezen büdös 's aljas emberektől.

Munkácsi Gaidler Pál.

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Furcsa halandóság. Lipcsében azon furcsa 's igen szembetünő eset vonta magára az emberek figyelmét, hogy augustus 8-kától, kezdve 14-ig csak 5 személy halt-meg. Tudva van a' halotti jegyzékből, hogy ezen eset csak 49[1]/[2]évvel ezelőtt, 's csaknem ugyan azon időtájban, t. i. aug. 12-től kezdve 18-ig, történt. Akkor az öt halott közül 1 a' városból, 2 a' külvárosból, 's kettő az árvaházból került; jelenleg 3 a' városból, 1 a' külvárosból, és 1 a' Jakabispotálból. Még érdekesebb lesz ezen arányzatosság, ha meggondoljuk, hogy Lipcse nem sokára az emlitett év után t. i. 1789-ben 32 144 lakost számlált, midőn ellenben most 44.802-őt számlál. — A' 32 ezer lakosú Lipcsének tehát már 49 év előtt is volt árvaháza! — és nálunk. — ?!)

Tanult kutyák. — Bécsben nem régiben valamelly tanult kutya nagy lármát gerjeszte azzal, hogy akárkivel is olly jól játszott egy-egy parthia „dominót" — hogy közönségesen a' nyertes ő lett. Valamelly franczia nyugalmazott katonatiszt pedig — mint nyilvános hirlapok beszélik — két uszkárt (pudlit) tanitott-meg, mellyek egymással legnagyobb neki-feszültséggel sakkot játszanak, 's mindkettő annyi ügyességet és megfontolást fejt-ki magából, hogy átalánosan nem lehet eléggé csudálni. Minthogy a' nyertes fél mindannyiszor egy-egy darab pecsenyét kap jutalmul, innét igen nagy versenyzés uralkodik a' két játszó között, 's mihelyt az egyik megéhezik, a' saktáblához szalad, 's addig ugat társára, mig az — szinte azon reménységtől kecsegtetve, hogy egy darab pecsenyét szolgál-meg — a' játékhoz hozzá fog.

Roszul gyógyitott ebmarás. — Parisban nehány héttel ezelőtt valamelly fiatal ember hozattatott a' Hotel-Dieu-be, kin az őrjöngés jelei mutatkoztak. A' legkisebb zörej benne rendkivüli felindulást okozott. Ha az ember kézzel végig simitotta haját, heves vonaglásokba esett. Mint minden illy szerencsétlen, ő is vizundort érzett, de e' mellett a' világosságot se szenvedheté. Néha egészen eszére jött, tudta szomorú állapotját, 's előre érzé közel halálát. Utósó vonaglásai főképp gégéje alatt valának láthatók, 's illyenkor ugy tetszett, mintha valamelly vas kéz fojtogatná őt. A' görcsök, mellyek éppen olly fájdalmasak valának ő reá, milly borzasztók a' körülállókra nézve, halála előtt nehány perczczel megszüntek. — E' szegény ifiút nehány hónappal előbb dühös eb marà-meg; sebe ugyan kiégettetett, de nem elég mélyen.

KÜLÖNFÉLE.

A' samokleski jószágnak lotto-huzása mult novemb. 26-kán menvén végbe Bécsben, következő számok lettek főnyertesek:

636. nyerte az uradalmat; — 63.849 nyert 15.000 ftot; 95.812 — 12.000 forintot; 38.738 — 10.000; 10.798 — 5 000; 5.574 — 4000; 128.303 — 3.500; 153.106 — 3.000; 64.808 — 2.000; 26.711 — 1.500; 82.417 — 1.300; 18.437 — 1.200 ftot. — Szabad sorsok közül 18.989 nyert 20.000 forintot; 104. 598 — 6.000; 43.663 — 3.250; 18.965 — 2.250 forintot.

Szerencsétlen lövés. Schweiczból jött hizonyos utazó következő igen borzasztó történetet beszélt, mellynek, mint mondja, szemmel látott tanúja vala. Schweicznak t. i. több helységeiben valamint bajor országban is, a' kormánynak minden tilalma mellett még mindig uralkodik azon szokás, hogy lövöldöznek keresztelések alkalmával. Valamelly fiatal ficzkó a' bern i canton egyik helységében szeretőjének tiszteletére, kit valamelly parasztasszony komaasszonynak meghivott, jóformán durrogatni akart, mig az a' templomban volna. De minthogy illy alkalomkor több e' féle durrogatók találkoznak, hogy ő jól eszrevétessék, egy szegletre vonta magát, mellynél a' kedvesnek okvetetlen el kellett mennie. — A' keresztelők valóban eljöttek; a' fiatal koma-asszony falusiasan felpiperézve, 's mellette a' gyermeket vivő bába; midőn n' fiatal ficzkó tele mohó vágygyal, hogy az első lövést ő tehesse, puskáját kilövi: — de ime! a' durranásra mind a' kománé mind a' bába halva rogynak-le; a' ficzkó t. i. siettében a' puskavesszőt kivenni elfeledé, melly a' bábának nyakán keresztül a' kedvest homlokon sujtá. Az első a' gyermeket is agyon nyomá. E' szerencsétlen esetet hallván a' gyermek anyja, egy fiatal egészséges gyermekágyas, tele kétségbeeséssel — noha éppen a' köles-himlő volt rajta — kiszalad a' szerencsétlenség helyére; de alig mehetett egykét ház-hosszat, midőn halva lerogyék. A' fiatal ficzkó pedig, midőn kedvesét agyon lőve látná, őrülthez hasonlón rohant-ki a' faluból egyenesen Weiher folyóba, hol életét végzé.

Amerikai kötéljárók. New-Yorkban a' mult évben valamelly kötéljáró társaság láttatá magát, melly közönséges csudálkozást gerjeszte maga iránt. A' táncz-alj valamelly háló nemű, kötelekből készült fonományból állott, melly két ölnyire a' földön felül emelkedett, 's két lábnyi nagy négyszegű nyilásokat képezett. Ezen rostélyzaton a' társaság, melly hat férjfiból és hat leányból állott, ensemble-tánczokat járt-el csudálkozásra méltó biztossággal, kellemmel és pontossággal.

Angol gyüjtés-düh. Bizonyos gazdag angol birtokos már tiz esztendő óta utazgat Europában, hogy hajfürtöket, ujkörmöket, fogakat, csontdarabokat, ruharészeket, bútorforgácsokat 's több e'féléket gyüjtsön össze, mellyek nevezetes személyekéi voltak. A' nevezett urnak ezen gyüjteménye Londonban már is 4 teremből és harmincz szobából álló egész épületet foglal-el.

Külföldi censura. A' berni törvényhatóság az ismeretes Langenschwarz hevenyész illy czimü vigjátékának: „Cholera kisasszony a' divatárusné" előadását megtiltá, még pedig „a' botránkoztató czim" végett, és „minthogy sejteni lehete, hogy alkalmasint a' cholerát kigunyolandja." Igy adja ezt elő a' bécsi szinészeti hirlap.

JELESMONDÁS.

Boldog.

Boldog, a' ki e' világnak
Rabja többé nem lehet,
'S a' ki már ott van, hol a' jó
Tiszta forrásból ered.

Virág.

Hasznos kitérés.

Mámoros ember előtt legerényesb félrevonulnod:
Jó szó nem fog eszén; szivedért rút szitkot aratsz.

Baksay.

Keveset tudunk. Minél többet tud valaki, annál jobban látja, mi sok van még hátra. Ki hát azt gondolja, hogy a' bölcsek kövét megtalálta, megmutatja, mi hátra van. Toldi Ferencz.

Veszedelmes próbák. Vannak olly próbák, mellyekre még a' nemes erkölcsöknek se bátorságos magokat vetni.

Báróczy Sándor.

Öröm. Az életet csak az öröm teszi. Csak annyit éltünk, mennyit örültünk akár lelki akár testi részünkre nézve. Életünknek minden egyéb része nem egyéb, mint örömeink eszköze. A' melly embernek egész életében egy öröm-pohár se jutott — — az nem élt, hanem a' pokolban égett, és Tantalusként a' viz közepében szomjazott.

Udvardy János.

Idő. Adott a' természet orvost a' veszteség legnagyobb fájdalmának is — az időt. Lassanként feledünk nem mindent, de sokat; lassanként enyhülünk, nem egészen, de nagyot. Az a' boldogtalan, kinek fájdalma nem másként, csak megkeményedés, csak neki-makacsulás által tompul-meg. A' szenvedés, ha szeliden szétoszló felleg gyanánt tünikel, szivet és lelket nemesit. Kölcsey.

Betűrejtvény.

K-val szivedet busítom
P-vel nem egyet jelentek
S-sel utadat hosszítom,
V-vel védhelyre vezetlek;
Cz-vel fényes méltóságom,
De már gyanús magyarságom.

B. F.

Előbbi rejtvény: Színész.

Kérelem. Folyó esztendőnk utósó havába lépvén, tisztelettel kéretetnek e' folyóirát pártfogóji, hogy annak jövő évi folyamatja iránt minél előbb méltóztassanak megtenni rendelésöket akár a' cs. k. postahivatalokon, akár Pesten a' kiadó hivatalban.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utcza 612.

98.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap december 6kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Próbasétáim menyasszony után.

Bevezetés.

Az ember ritkán tudja, mit akar. Ingatag fenékre vagy igen magos helyre, mint a' monblanc-i napoleonoszlop, rakja perczenetszülte elveit, és a' közelebbi nap erősebb hatása, egy váratlan időváltozás, szétdönti gyenge akaratjának merész műveit. Mi igen jó még, ha a' tervet tervekre halmozó ember kármentten épitheti-fel ismét leomlott fellegvárait, romjaik alatt öröknéma sirját nem találva. — Én, ki az egész holdalatti világgal hosszú frigyet kötni, perlekedő embertársaimat káröröm és haszonkeresés nélkül egyesitni akartam, szivemet számon hordoztam, és az igaz dolgot védeni tanultam, most iménti ben ügyész lettem, egy somogyi faluban huszonnyolcz közbirtokos között a' huszonkilenczediknek állottam, és — házasodni készülök. A' leányok — igy irtam vala ezelőtt két hónappal antihymeni észrevételekkel tömött souvenirembe — az Oronocco és Duna virányain, a' Pariák es nemes Magyarok lakában, az alpesi idyllvilág és a' claureni románéldelet viszonyaiban, a' libapásztorné ugy, mint a' felpiperézett franczia magyarkisasszony, mindenütt egy mintára alkattak. Kéjtlehelő bimbók a' felébredő élet reggelén: hol elrejtve a' völgynek csendes árnyában, de láthatók a' növenyésznek; hol büszke szemérmességgel, mint egy véltlen hirhez jutott iró munkájinak második kiadását kisérő előbeszédje, a' magos hegyháton köszöntik a' feljövő napot. A' férjfiú linné-i szemekkel fut-el a' bájvirágok tarka kelyhein; utóbb a' legszebbikét kikeresve gyenge szorgalommal ápolja, és viszi meleg keblében, óvja az ártalmas lég befolyásától, és a' csipős szelek erejétől; de mi hamar, miután a' remény szép oltmányaival, a' házassági jövő örömek mindigzöldjével (Immergrün), a' fanyar gondokat elüző életfüvel (Panacée) neveli, és egybeköti varázsgyönyört igérő sarjadozását, mi igen hamar hervad-el minden a' kiburkolt virággal, és a' férj, a' megcsalatott tapasztalatlan férj, marad ezen illatját és szinét változtatott füzérben csak a' vész partjáig sinlődő

kínvirág (Passionsblume). — És most ezen igen való észrevételeimet meghamisitani, és zsebkönyvemből, melly eddig, mint egy ausztriai utmutató az igaz utra, ugy engemet józanabb életre vezetett, kitépni szándékozom.

Gyula barátom, egy igen jószivű derék fiú, meglátogata tegnap uj nőjével. Ő nekem félesztendő előtt kötött házasságát a' legszebb és legritkább 's még egynehány tuczat erényes epithetumokkal felcherubozott angyali nemleánynyal tudtomra adá, és megigéré, hogy hazajövetelemkor mindjárt bemutatandja külvilági tüneményét. — „Julia, az én uj nőm!" — monda az első viszonlátási barátságos csókok után. — Gondolhatni, milly varázséletet vihet, ha feleségét félesztendő multával még ujnak lehet mondania!!. — De helyes ízlése is vala barátomnak. Julia szép és elmés; a' mint egy fertályperczeneti ránézésből, és egy órai beszélgetésből kivehettem, urához vonzó mint a' magnestő éjszakhoz; pipere nélkül, szende viseletű, józan itélettel, és kellemes szeméremmel. Valóban Gyulának igaza van; nője legritkább asszony a' földhátán. — „Az ég legtisztább örömeit mérte reám; — folytatá azalatti viszonyait elbeszélő barátom — mert egy angyalát küldé előizlésül jövő boldogságáról" — Itt Juliának egy forró minutumi csókot nyomott ajkára, melly az elhasadt földieperhez hasonlita. Én vizenyős számat sohajtva megtöröltem, és Venus-Julia bájos szeméremmel lesüté gyönyörű szemeit. — „Házasodj, barátom! a' jó asszony egy rendkivüli drágakő életörömeink kincstárában, fényét és becsét mindig változatlanul magában hordozva; ujabb meg ujabb kéjek köszöntik haladó napjainkat, és a' gyermekek" — — Julia itt elpirult, mint az ablakomon besusogó esthajnal, és egy kimondhatlan lágy 's kérő pillanattal a' jövő definitio végett tulságos férjének száját kis hókezével eltakarta. — „'S te gondolod — kérdém állhatatlan hangon a' silentiariust — hogy sorsomat jobbithatom, ha házasodni indulok? Ki tudja, akadok-e egész életemben egy Juliára!?" — Gyula nője helyett hajtá-meg magát udvarias kétségemre, ki az alatt egy ismételt arczpirulással a' falon függő nagy Széchenyi Ferenczet nézdelte, és Rousseau uj Heloise-jét dolgozó asztalomról felemelvén egy hozzám küldött félpillanattal ezt válaszolá: „Férjem barátja nem fog soká keresni, miután igen könnyen választhat egy nálam érdemesebb társnét, ki sok jóságát elismerni és megjutalmazni tudja." — Most én hajtogatám magamat olly mélyen és lekötelezve, mintha egész életemben csupán udvari szolgálatot tettem volna, és a' kávéval beszerényelő gazdaasszonyomat (egy hosszú, száraz, pártamegunt harminczhatost) majd hogy ki-nem-küszöböltem. — Gyula nevetett, és vállamra ütvén: „házasodj — ugymond — és minél előbb;

mert az agglegény nem más, mint sok kontárköltőnek hold- és Lauradaljaiban az ó — és — ah! felkiáltások pótlásul vannak, és a' nyomorult csinálmányt még se szebbitik; egy pausa az élet harmoniájában; egy argumentum, hol a' data ratione kimarad; egy magány-ének szók kisérése nélkül, és (itt a' gazdaasszonyomtól átvett melange-t megkóstolván) egy tejeskávé czukor nélkül." — „Regina (ez volt neve házkormányzónémnak; kit én kurtitva csak Régi-nek szólliték) a' kávét valóban czukor nélkül adá-fel és hibáját előbb észre nem vevé, mig vigyáztalanságáért csipősebben nem kezdém dorgálni. Savanyú arczczal, mint egy elidősült városi szépség a' tükörhez deshabillé-ban, ment a' czukorszelencze után éppen nem terpsichorei lépésekkel Régim; de az almáriom kulcsát valahova félretevé, és elég nagy boszúmra most reá nem akadhatott. Minden szugolyt kikeresett, zsebeit felforgatta; de mind hasztalan: utóbb irásaimnak készült, mellyektől mindazonáltal keményen eltiltám; mert inkább engemet forgasson-fel valaki, mint irásaimat. Vendégeim arczán gyenge káröröm látszatott, 's a' kávét bizonyosan czukor nélkül kénytelenittettek volna meginni, ha szerencsémre iróasztalom egyik fiókjában nem akadok Hanszim (egy csudaszép canárimnak) részére félrerakott nehány czukordabra. Mentegetém magamat, mikép lehetett; Régim a' középajtónál kisuhant, első boszúmat elkerülvén. — „Semmi az — nevete ismét Gyula barátom — a' nőtelennél hamar megvan a' rendetlenség; házasodj tehát, a' feleség mindenre tud ügyelni!" — „„És irásait soha se fogja felforgatni" " — monda ironiai hanggal az uj nő, kinek szavamat és kezemet kelle adnom, hogy két hónapra viszonlátogásra viszem hozzájok még Isten tudja hol létező feleségemet.

Szives bucsút vettek szeretett vendégeim, és haza kocsiztak. Az est gyönyörű volt; mindig távulabbról hallám a' kocsizörgést; végre elnémult, és az öreg béres az udvarkaput csikorogva csaptabe, mintha egri bálmuzsikus lett volna. Még egy fertályig a' térdig gazos és elhagyatott kertben sétálgaték barátom és szép Juliája tanácsait méltányolva, és uj élettervekkel megrakva, mint egy uralkodó helytartói practicans (Castelli szerint) előmeneteli kinézésekkel, siettem vissza szobámba. A' falon levő képek kinevetni látszattak minden terveimmel; de főkép egy gyönyörű az iróasztalom felett lehunyorgó kaczér leánykának rajza ezen aláirattal: „ne soyez pas de glace, quand je suis amour!" — édes gunynyal, mint kivenni akarám, mereszté beléptemkor reám szemeit. Régit ma már nem láttam: vacsoránál a' leves kozmás, a' tészta megégve, és a' pecsenye száraz volt; ágyamon egy kandur macska, éjjeli szekrényem előtt a' földön hálósüvegem és Börne parisi levelei barátságos egyet-

értésben, mintha egyik a' másiknak devise gyanánt szolgálna, hevertek; kandallómban kiégett a' tüz; és a' nyitvahagyott ablakot dörrenve üté-be az esti szél. — Többször is volt már illy rendetlenség házamnál; többször huztam-ki az ágy vagy asztal alul szükséges szereimet; többször is kerestem valamit, mire nem akadtam; de ezelőtt mind ez nem olly érzetesen hatott reám, mint éppen most, midőn egy igen könnyen jobbitható sorsnak felébresztett tervét hordoztam magammal. Ollyan voltam, mint a' kaczér világleány, ha imádóját megunta, vagy változtatni akarja: száz hibát talál benne, félszegnek és éppen kellemetlennek látja; minden előbb észre se vett hijányok szembetünőbbek lesznek; röviden, annyi jó se marad a' szerencsétlenen, mint eszme a' beretválkozó tükörben; és ez mind azért, mivel őt elhagyni és uj hódulóra szert tenni készül. -- „Te megházasodol!" kezdék gondolkozni, miután a' világot eloltám, és behunyt szemekkel varázsolám elő jövendő életem rózsaszinű napjait. Mindig szebb és szebb képek, mint a' kelet tündérregéji, különféle idomokban köszönték felhevült ábrándomat; az égnek szerencse-türökje látszott egész valómra kiöntve lenni. Reménylett hölgyem arkádiai ligetekből szökelt mellemre; három csudagyönyörű aranyfürtös lény mosolyga felém hófuvta karján; én angyaloknak nézem, ha szárnyok lett volna. — „Gyermekeid, — az én gyermekeim!" susogá ismeretlen érzéktuli látványom, és szent szeméremmel rejté-el fényes örömarczát vállamon. — Most elváltozott a' jelenet: házi körömnek csendes 's derült ege köszöntött-be: huszárokat festettem, kardot, és csákót készitettem táblapapirosból gyermekeimnek; hol ismét felváltva térdeimen lovagoltattam őket; a' kopár hegyeket, völgyet, erdőt velek megmásztam, versenyt futottam, 's a t. és mindenütt, minden uj élvben, minden reám serkenő derültebb napban őt láttam, szeretett hitesemet, mint annyi meg annyi tiszta örömeim létszerét. — Későn, de még is korábban, mint akarám és kivántam, ébredék-fel szép álmaimból; a' nap bezuzott ablakomon keresztül kiváncsian nézegélt-be szüzágyamra, mellyből mind két lábammal egyszerre kiugorván jövendőm elrendelésével már már rendben valék.

Leányok szépek és kegyesek, mint a' házasság előtt szoktak többnyire lenni, laktak körülöttem; én éppen nem megvető legény vagyok; mit ha tükrömnek nem is, de a' szekrényem fiókjában furcsa egyvelegbe rakott szerelmi zálogok, selyemerszénykék, óravánkosok, virághimzetek, hajlánczok, gyürük, fürtök, rózsa vagy violaszinű levelkék 's a' t. illatozó halmának minden, sokszor igen is tulságos, szerénységem mellett is elhinni kényszerittetém. — Apám keveset hagyott reám, mivel kelleténél becsületesebb ember volt,

és azon elvet követé egész életében: „ne bántsd a' másét.“ — Látni, hogy boldogult nemzőm setét időkben élt. — Az utósarjadék, mint minden régi elvnek és szónak esküdt ellensége, remélhetni, illy elélt mondásokat is nem sokára ki fog küszöbölni. Mindazonáltal öregbátyámnak én és gazdaasszonya örökösei levén mindkettőnkre annyi maradott, hogy ez különös bánat nélkül tudott visszanézni elmult napjainak hosszú sorára, és én gondatlanabbul, mint egy banquerott-ra jutott atya négy leányaival, kik éppen egy századot tesznek, a' jövendőre. Szénám helyes rendben volt; hivatal és czimek után soha se vágytam; mert igát huzni, 's idő előtt megőszülni nem akartam. — „És még is házasodik!“ — mondják, vagy legalább gondolják kegyes olvasóim: de uraim, (vagy ha a' gondolkodók között nehány kisasszony is találkoznék, ki a' világ hiúságát megunván klastromba készül) és kisasszonyaim! nem iga a' házasság; hanem örömeink és bajaink édes cseréje. „Halb ist die Lust und halb der Schmerz, welchen nur allein man fühlt“ — mondja Schiller, vagy legalább igy akarta mondani; és mi későn adok helyet ezen nagy igazságnak! A' férjfiú kitalálja a' körnek négyszögét, de házi dolgai mindig félszegek maradnak, a' csillagok átnézhetlen tengerében uszik, és nem tudja, mi történik körülötte; husz ives értekezésekben terveket közöl a' világgal, és belügyei öszvedülnek; nemzeteket kormányoz tanácsával, és szakácsnéja vaspálczája alul nem tud kimenekedni; szóval, az Isten sem akarta, hogy az ember maga legyen, és feleséget adott neki. Ma kezdem-el próbasétáimat; ha tetszik, induljunk: emberismeretet és vig szeszélyt viszek az utra; reménylem, hogy kedves uti társaim velem unatkozni nem fognak, és utfélben el nem hagyandnak.

A' nap, mint mondám, már egészen kibukott a' láthatárra; a' reggeli borúk, mint minutumi gondok a' könnyelmű homlokáról, eloszlottak, és tiszta meleg ég mosolygott alá. Én ablakom párkányára dülve elhagyatott virágkertembe néztem, és kényelmesen szivtam mellembe az illatos léget. A' madarak nagy hangversenyt adának az egész felébredő természetnek. Nem Rossini vagy ennek legmerészebb utánzója Auber végetlen ismétlései, nem a' Norma-Vestapapné hattyúdanáji untattak drága pénzemért; eredeti, mesterségtelen, és gyönyörű hangok érinték kéjben uszó füleimet. — Ugy voltam én most minden nemű kedves érzéseim birtokában, mint hajdan a' kedvelt emlékezetű Popeban a' golcondai királyné ifiúsági barátja. Ismeretes igen szeretett tájon látám magamat; de ismeretlen varázsvilágba merülve égett körülöttem az egész növényélet; régi, édes hangok repültek-be hozzám a' kiviruló ágakról, a' rózsalugosból; de szebbek ujabbak voltak ezen hangok, mellyek a' nagy mestert sejdittették; olly kimond-

hatlanul jól, olly szabadon érzém vándor-önségem: és még is keblembe egy édes elfogultság szállott; a' boldog, 's biztos jövendő komoly fátyola felgördült előttem, és merő fénytől mit sem láttam.— Egy átkozott pinty, mint valamelly nyakas determinált Ernst-tista, harsány és tudatlan fütyölésével érzelgős (sentimental) korányálmaimat és igen kellemes tollas művészeimet háborgatni kezdé; de Heinefetter-csalogány ezüsttiszta trillájival, lágy, epedő, az égtől lehozott mélyen beható énekével csak hamar diadalmat nyert a' felbérlett pajkos karzathősen. — Egész lélekismerettel ajálhatom kertidalosaimat minden operaigazgatónak, arról előre is jót állván, hogy az én férjfi- és dáma-személyzetem minden tulságos igények nélkül levő, és semmiféle kikeresett mentségek okok 's a't. előadásával se fog torka egyikének is annyiszor elrekedni; a' gage igen kevés, és a' mi legtöbbet fog a' kibérlő tisztelt egészségére használni clienseim mindent prima vista énekelnek. *(Folytatás következik.)*

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

Fertő tavának legujabban munkába vett lecsapoltatását Honművészünk közelebbi 95-dik száma említé. Régi ohajtása ez a' Fertő körüli birtokos uraságoknak, 's már Széchényi Zigmond gróf is gondolkodott erről, midőn 1742-ben Esterházy Miklós herczeggel levelezés által tanácskozott a' Fertőnek káros kiáradásai végett. Bizonyitják ezt az említett grófnak a' Széchényiek levéltárában találtatott levelei. Sőt Schönleben ur még azt is akarja állitani, hogy a' hajdani Romaiak idejében Peiso nevet viselt Fertő már Kr. sz. u. 308-dik évben is a' Rábába lecsapoltatott. Hogy Fertő tava csak lassanként terjedett olly nagyra, mint most ismertetik, több régi irományból bebizonyitható. Jelesen 1741-ben 1763-ban nevezetesen nagyobbult. Nagyon hihető, hogy erős földindulások is segiték elő nagyobbodását, kivált ha emlékezünk, hogy 1763-ban is a' vitnyédi Rábán felül Pomogy felé azon erős gyep, mellyen terhes szekerek jártak, a' nagy földingás által megrepedvén 50 ölnyi hosszú és 4—5 ölnyi tóvá változott. Földrengés okozhatá ama szerencsétlenséget is, melly által a' Fertő partján levő legközelebbi helységek örökre ugy elöntettek, hogy ma nyomaikra se találhatni. Ezeknek számát Esterházy herczeg levéltárában levő egyik oklevél 14-re teszi; a' fraknó-vári régi irományokban pedig olvashatók öt illy szerencsétlen helységnek neveik, 's azon említés, hogy ezek még 1230-ban, 's 4-dik Béla király, és György győri püspök idejében léteztek; u. m. Feketető (Schwarzlaken, v. Teich), Jakabfalva (St. Jakob), Fertő (See, See-Wiese), Sárosvölgye (Kottingsthal, Koththal), Kendervölgye (Hanifthal, Hanfsthal, Grünthal). A' kismartoni levéltárban van egy régi urbarium, melly 1687-ban Esterházy Pál herczeg parancsolatjára egy régibb 1360-ki, már alig olvasható urbariumból másoltatott-le. Ebből kitetszik, hogy még 1360-ban is fenn állottak ama helységek, minthogy abban megneveztetnek; sőt ezeken kivül még emlittetnek a' ma már nem létező következő faluk is: Bod-

zafalva (Zauzendorf), Czundra, Jókut (Schönbrunn), Macskásd, Vadczere (Au), Udvar (Hof). — Sopron városának 1199. és 1327-dik évi donatiójiban Rákos és Balf között fekvő Pakha vagy Pagya is neveztetik. — Remélhetni, hogy a' Fertőnek folytatva eszközlött lecsapolása után ezen elöntött helységeknek némi nyomaira 's talán érdekes régiségekre is fognak akadni.

KÜLÖNFÉLE.

Kikövette-el az eredeti bünt, Ádám-e vagy Éva? A' férjfiak igaztalansága őket mindig arra birta, hogy a' vétek eredetét az első asszonynak tulajdonitsák, 's ezt minden bajaink és gyengeségeink fő okának nevezzék. De ekkor a' szent irást roszul értették. A' Genesis 2 fejezetének 2. 13. 17. 19. és 20. versei bizonyitják, hogy Éva az isteni parancs kiadatásakor még nem volt megteremtve, 's következésképpen az első vétek terhe egészen Ádámra esik, minthogy a' parancs csak őt illeté, kinek még Éva nem volt alávetve. Ugyan ezt szent Czyrill is mondja. Ezen szent atya állitja, hogy Éva éppen nem álmélkodott, midőn a' kigyót beszélni hallá, nem tudván, hogy a' beszélő tehetség ezen állatnak nem természeti adománya. Hihetőleg a' kigyó igen hizelgő és csábitó beszédet tarta neki, mivel még azt is merte állitani, hogy nem fogna meghalni, sőt olly dolgoknak tudásához jutand, mellyek őt egészen az Istenhez teendik hasonlóvá. Azok, kik ezekben kételkednének, olvassák-meg a' Genesis 3. fejezetét, hol a' bizonyitás világos. Meg kell tehát engedni, hogy első anyánk akkor igen kritikai helyzetben volt; egyedül látá magát csábitójával, határozatlan és remegve a' vétkezéstől félelem 's az égő remény között, melly neki uj ismereteket 's uj fényt igér vala. 'S ha mindjárt nem is lehet egészen bebizonyitani, mint az emlitett atya vélekedék, hogy felhevült állapotjában a' kigyót férjénél felsőbb lénynek gondolá, 's jobbnak gondolta, ha ennek követné inkább tanácsát: de Ő egyedül csak kiváncsiságból vétkezett, és pedig olly kiváncsiságból, melly tökély után törekedett. Mi Ádámot illeti, ez, noha a' tilalmat magától az Istentől kapá, készakarva vétkezett, minden kérdés 's legkisebb ellentállás nélkül, midőn felesége őt megkinálta. Ez a' Genesis 3. fejezetének 6. verséből sül-ki, hol egészen egyszerűn mondatik, hogy Éva neki a' gyümölcsöt oda nyujtá megkóstolásra, 's ő evett belőle, 's ezt alkalmasint csak torkosságból tette.

Ezen kivül Ádám sokkal bünösebbé tette magát felelete által, mint Éva. — Sz. Ágoston mondja, hogy Ádám az Istennek ezen szókkal: „Az asszony az, mellyet társomul adál" csendes ellenvetést tett. Ennyire megy — ugy mond a' szent atya — a' férjfinak szemtelen gőgössége. Mi Évát illeti, ez alázatosan megvallja bünét, 's megelégszik e' szókkal: „A' kigyó engem megcsalt, és én vétkeztem!" Ő nem panaszkodik 's átkozódik tovább a' pokoli szörnyeteg ellen, mellyet most elhatározott ellenségének megismer. Itéletének valósága vele legott érezteti, hogy igen is hiszelékeny volt, 's lelki nagysága nem engedi, hogy lealacsonyitó szemrehányásokra vetemüljön. De lássuk, mint viselé magát Ádám. Nem ellenségét vádolja-be, hanem egy szeretetre méltó asszonyt, kit valóban szeret. De szerelmi mámorának ellenére is, mellybe illy bájos

lény megtekintése őt ejté, igy kiálta-fel: „Csontom csontja! testem teste!“ Még is már az első veszedelemben sárban hagyja kedves élete párját, 's magát kisimitva őt egyedül akarja az Isten haragjának kitenni! Nem látjuk ezekben a' férjfit egészen ugy, mint van? Milly különbség az érzeményekben! A' férjfiban csak alávalóságot és állhatatlanságot, de az asszonynál nemeslelkűséget és caracter-szilárdságot találni. Azért a' férjfi keményebben is büntetteték-meg az asszonynál. — „Arczod verejtékével egyed kenyeredet, mig ismét földdé nem leszesz, mellyből vétettél“ szólla az Isten Ádamhoz; de az asszonyt csak arra kárhoztatá, hogy férjének alattvalója legyen 's fájdalommal szüljön. Egy minden esetre nehéz büntetés, mellyet az Isten itt az asszonyokra szabott, ha férjhez menni akarnak; de melly alól magokat kivonhatják, ha pártában akarnak maradni, vagy fátyolt felvenni.

Ö — r — né.

Furcsa kiszámolás. Valamelly jeles angol földmérő kiszámolta, hogy minden négy lovas kocsi, melly 100 angol (mintegy 18 magyar) mértföldet halad az uton, 12 font vasat koptat-el. Minthogy pedig London és Birmingham között naponként 20 illy kocsi jár; tehát naponként ott 240 font vas hagyatik az uton. Ezen kiszámitás a' kocsikerekek és patkók pontos megvizsgálásán alapszik.

Levél a' pesti játékszin ügyében.

Barátom Dicsvágyi! Miket a' hatvani kapunál épülő játékszinről hallottam, ezek. — Győzősy Julius, ki ez előtt négy hónappal melegebb tartományokba utazott, azt állitá, hogy azokra, mellyek az érintett játékszin ellen a' hirlapokban annyiszor előhordatnak, az ő eljövetelekor tettel fognak azon játékszin pártolói felelni: de ha még többet akarsz tudni, mindent el fog neked beszélni az uj játékszinben felvonások között Győzősy Julius testvére

Augustus.

Visszásrejtvény.

Egykép hangzom, akármelly végemről nevem olvasd.
Majd fedelül használsz, majd takaród lehetek.
Igy a' fedő, boriték, teritő nevet érted alattam;
Ablak elejbe tehetsz, 's ágyad' is ékesitem.
Mások védelmül szeretik használni szavacskám',
'S burkolják ügyöket titkosan árnyam alá.
Engem azonban ügyesb kéz majd könnyen felemelhet,
'S álnok rejtekemet bölcs esze felfedezi.

Cs. J.

Előbbi rejtvény: Kár 's a't.

Kérelem. Folyó esztendőnk utósó havába lépvén, tisztelettel kéretnek e' folyóirát pártfogói, hogy jannak jövő évi folyamatja iránt minél előbb méltóztassanak megtenni rendelésöket akár a' cs. k. postahivatalokon, akár Pesten a' kiadó hivatalban.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utcza 612.

99.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön december 10kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Próbasétáim menyasszony után. *(Folyt.)*

Régim bizonytalan lépésekkel, mint a' falusi kisasszony egy nyalka figurans karján a' cotillonra, czammoga-be a' reggelivel. — Ha boszonkodtam is előbb a' hivatlan fütyölőkre, de most inkább lehetett okom olly gyönyörű álmok és varázsnézetek után neheztelni a' még az irigységtől sem elismerhetett kellemes háborgatónéra, ki boldogságom kapuja előtt mint kárörvendő eunuchus mozgatlanul látszott állani. — A' „jó reggel" félig torkában maradt, midőn az ablaktól elfordulván egy minden mosolytól megfosztott háromfertály pillanatot löveltem elsárguló arczára (mi nála mindig az elpirulás helyett szolgált), és rugékony török pamlagomra dülve tejes kávémba kezdém áztatni az utósó száraz fánkot. Öt csendes minutum az alatt lefolyt. Régi kiakarta nézdelni bors-szemeivel a' csehüveg-csésze fenekére sütött szemeimből, ha a' tegnapi délutánt és estvét viszonyos czukrával együtt elfelejtém-e? Én a' csészét kiüritettem, és jobb kezemmel elvitelét nógatám. Ismét öt minutum. Régi most egy hosszú lélekzet után, mellyet egy rövid 's gyenge követe, mentségére 's megbékülésemre nehány habozó szót bocsájtott lassú hangon; mit, ha kevéssel távulabb ültem volna tőle, minden bizonynyal egy styriai deszkamalom zörejének gondolhattam. „Semmi" mondám, miután a' zörej megszünt, és a' vádlott öszveszedé a' reggelit; de ezen s e m m i mind az által nem olly lágy és édes muzsika-hangon repült-ki költés nélküli számon, mint az igen kedvelt semmi-irónak annyiszor leénekeltetett bájleánykája „semmije" Auroráinkban, mellyet más éppen nem kedves semmi irók, vagy inkább papiros özönzők utánozván (de mivel az igen türelmes magyar olvasó, ha minden egyéb sok roszat is, a' semmit akármilly egészséges gyomorral még sem emészthetti-meg, mert semmit sem rághat) sikeröket csak hamar semmisülve látták. — „Semmi — mondám — csak nehány héttel is ezután reménylem, hogy

minden rendes helyén fog állani; mert még ma feleség után nézek.“ — Felvetém szemeimet — és ki irja-le méltán e' kis együgyű szónál „feleség“ Réginek ajtatos-csunya torzképét!? „Arczán egy mosoly, köny a' szemében“ mint Andromache „δακρυσεν γελασασα“ után Scott, Scott után Bulwer, és én Bulwer után majmolom; de csak hamar ezen kényszeritett mosoly és kipréselt könyü ujabb meg ujabb kitörő indulatoknak engedének helyet: setétzöld szemei, mellyek iméntiben, az az: három lustrum előtt, reményszineivel reményt sugároltak, hirtelen elállottak, mint a' szélmalom csendes időben; az előbb beköszönő sárgulás nevekedett; hegyes orra rubinfényü csucsával leereszkedék sovány dermedő áljához, ugy hogy a' közébe szorult száj egy hosszú hegyszorosnak látszék, mellyen a' nem egészen elfedhető fog utmutatóul szolgált. — Eldobom messze ecsetemet; én itt remekelni Hogarth kezével se lennék képes. — „Feleség?“ rebege egy halotti csend után, mellyben elavult szive minden ütéseit hallottam. — „Igen igen — viszonzék nevetve — feleség! — ő fog ezután a' háznál asszony lenni, és előre látom, hogy a' legkisebb rendetlenséget se fogja olly könnyen elnézni, mint én eddig elég balgatagul tenni szoktam.“ — „Ugy tehát én hátralevő fizetésemért könyörögvén, kénytelen vagyok szolgálatomat időnek előtte felmondani — susogá gazdáném — mert két asszony a' házba csak több rendetlenséget hozna!“ — „A' hogy tetszik“ — volt válaszom, nem keveset megütközve, hogy az alig félesztendős quoad usum gazdaasszony a' házi asszonynyal egyenlő jogot kiván tartani, vagy megférni nem tud. Régi a' kulcsokért ment, én hátralevő bérét kőasztalomra olvastam, és megirtam elbocsájtó levelét, a' másikát, mellyet ő hozott, hozzá mellékelve. Ebből nézém-ki, mi előbb nem tünt annyira szemembe, hogy ő, t. i. Regina, Tisza mellékén gazdasszonyoskodott ezelőtt, hol az efféle néha igen tetszetős lények igen szeretik elcserélni 'a' feleség és gazdaasszony szerepét elannyira, hogy később az első hatalmával és a' másik nevével birnak. — Fél óra mulva Régi gazdaságából jött hasznok, előmenetelek, szaporitások felszámlálását elvégezvén, bucsút vett. Az első változás uj terveimben; és tán nem éppen a' legrosszabbik; ha bár nehány nőtelen agglegény, kiknek elég okuk van megelégedni gazdaságukkal, pipőkésen reám kiáltanak is: „maradjunk meg a' réginél.“ — Nem sokára azután bevetém magamat Goldmann czenki gyárnok szerencsés izlésü hintójába. — „Hova?“ kérdezé Jankó. — „P — re!“ — felelék én, és dörrenve repült oda a' kocsi.

Első próbasétám.

Luiza.

Um ein verlornes Leben zu verschmerzen,
Ward ich mit jedem Reitz, mit jeder Lust vertraut.
Harro Harring.

P. igen kellemes egy város; utszájiban munkás élet, szép ipar, de kövezete egy somogyi birtokos szobapadlatánál is roszabb. „Az arany sashoz“ czimű vendégház fényes és minden kényelemmel ellátott; csak a' falépcsők akarnak nekem ugy tetszeni, mint a' csehkövek sok dámáink hattyúkezén. — Ablakom ellenében szegfű, sárgaviola, és georginiák között mosolygott-le egy gyönyörű Guido-Reni-fő, a' polgármester egyetlene. Setét hajfürtök környezék bájos rendetlenségben homlokát és arczát, mint napot a' felhők, vagy sürű erdők a' rózsaligetet. Száz lépéssel feljebb egy deszkaházban mutogatták a' tengeri lovat, mellyről a' theatrumi czédulával berepülő pinczér hirtelen tudtomra adá, hogy ezen állatnak, miután már hat hétnél tovább létezne a' városban, birtokosa, mint mondják, a' polgári just készül megszerezni. — „A' Walpurgis-éj, ama sokiróné Birch Pfeiffer azon viharos darabjainak egyike, mellyek közönségesen igen keveset érnek, állott abonnement-suspenduval a' czédulán. A' német személyzetet átfutám, és csak hamar virág-főm után néztem ismét; de eltünt szép testvérei köréből az édes lányka. Boszonkodtam az elménczelő pinczérre, a' Walpurgis-éjre, a' rosz irónéra, még az abbonnement-suspendura is; mivel kevéssel ezelőtt olly jóizűen és annyi ideig tudtam nevetni a' maga magát megcsaló igazgatónak ábrányán, kinek alig van husz becsületes abonnense, és még ezeket is suspendálja!

Es liegt ein Drang in unserer Menschenbrust,
Mit einem Wahne thöricht eins zu werden.

Öltözetemet kitelhető szorgalommal rendbe szedni lesiettem a' kávéházba. — „A' Jelenkort és a' Regélőt!“ — kiálték egy fel alá tánczoló marqueurnak, ki a' tükörfalak előtt háborgatá borzas hajját. „Engedelmet kérek — hajlonga felém a' kávés — mi itt az e' félét nem tartjuk, mivel igen ritkán akad egy vendég ide, ki magyar ujságot akarna olvasni; a' többiek pedig, többnyire honosiak, magyarul nem tudnak!“ — Mélyen hallgattam. — A' kávés a' „Theater-Zeitungot“ nyujtá oda, és az „Allgemeiné-t.“ — Az elsőt, ezen igen drága képeskönyvet, mellynek „Originalblatt“ czimzete is csalékony, nem szivesen olvasom. Saphir, akarhogy iparkodik is egy ujoncz irónk őt Jean Paulhoz hasonlitani, nem más, mintegy elkényeztetett szerelmes, ki mióta libakedvesének (a' publicumnak t. i. melly éretlen patriotismusból érdeke-

sebb folyóiratokat nem is akar ismerni) határtalan kegyét megtudta nyerni, már már tulságos kifejezéseiben válogatlanabb, öltözetében nem olly szorgalmas, a' társaságban untató, és minden egészségesebb izlésű embernek kiállhatlan lesz. — Az „Allgemeinét" kénytelenittetem a' békesség végett több falusi collegáimmal tartani: annak politicai czikkelyeit is jó eleve tudom; de most jó kedvemet velek éppen nem akartam elrontani. Félre tevém tehát mind a' kettőt, és hogy ebéd előtt még valamit tegyek, Havanna-cigarrót dugtam számba, 's a' körülem ácsorgó vegyült sereget, melly mindazáltal nem igen sokból állott, mint egy második Noë átfutván, néha néha egy vágyó, gitáron A-mollban adható, pillantatot repülteték-ki a' magos ablakon félórai szépem felé.

Egy fiatal uriember mellém ült, és magyarul szóllita-meg. Jótékonyul hatott füleimre tiszta beszédje, valamint tetszetős külseje szememre, és igy hamar öszvebarátkoztunk. Az utazásban nyiltabbak szoktak lenni minden érzékeink: és csak igen hamar szövünk ismeretséget az első akárkivel is, minél jobban vágyunk nézeteinket 's véleményünket közölhetni, vagy ön tudákosságunkat kielégiteni. Uj barátom Pozsonból csak iméntiben jött haza, honnét gyönyörű terveket hozott-le. — Bizony mostani századunk egy valóságos projectumi-század; ujságaink, folyóirataink, hirlapjaink, sőt még álmaink, visió-ink, szivünk, elménk, fejünk is merő tervekből állanak. Minden gyermek, ki pofaszőre növesztésén még egészen meg nem egyezhetett borbélyjával, terveket gondol, kohol, közöl, projectál, kivisz, és kidolgozva, t. i. papiroson, a' tervekkel álmodozó publicumnak nyakába veti; és már ismét uj tervekhez viszi tollát, a' soha meg nem szünendőt, 's a' t.

Ellenünkben egy gömbölyű asztalnál két ur és egy fiatal csinos menyecske ült; előttek állott egy jó vastag vigkedvű emberke, ki az ülő trifoliumot minduntalan harsány kaczajra inditá. Én végét akarván találni már már komolyabb beszélgetésünknek, szives szomszédomat megkértem, hogy a' jelenlevőkkel, ha lehet, ismertessen-meg. Kávéházi Orestes-Ciceroné-m papiros kalapját a' hosszú „Intelligenz Blatt-ra" veté, és lassú susogó hangon, mint két szerelmesnek ablak-ömledezései, ha a' mama a' mellék szobában alszik, csepegteté fülembe referádáját; mondom csepegteté; mert barátom is száz más beszélőhez vagy susogóhoz hasonlita, kiknek minden periodusát egy gyenge száj-eső követi, ugy hogy a' hallgató ritkán tudja, beszédre vigyázzon-e, vagy esernyőt huzzon egész fejére. — „A' vastag emberke — igy esőzék ellenszéllel a' Pozsonból visszajött ur — maga a' vendéglő, kit az idegennek nincs mindjárt szerencséje ismerni, ha csak ő is korcsmáros vagy ökör-

kereskedő nem; mert Gáspár ur (igy nevezzük közönségesen) ezeknek szokta mindig első tiszteletét megtenni; a' többi jövevényekkel az ebédnél vagy vacsoránál lép barátságba, miután ő más vendégek módjára helyet foglal akármilly asztalnál az ebédlő teremben, és barátságos merész beszélgetéseiből 's tréfájiból minden a' ház szokásaiba be nem avatott idegentől utitársnak nézetik; mig a' fizetésnél csak hamar ismét vendéglőnek át nem változik, és az ebédet végző kedvetlenebbül, mint hajdan Europa kisasszony a' Jupiter-bikára, ismer a' fogadósra. A' két ur, egyik harminczadi fizetés nélküli practicans, a' másik, ki minduntalan bajuszát ébresztgeti, és néha a' menyecskére emeli szemeit, egy nyugalomra üzetett urasági tiszt; mindkettő a' vendéglőnek házibarátja, az az feleségének, ki közöttek ül, rendszeres hódolói." — „Lizi! egy pohár czukros vizet!" kiálta most referensem, mialatt én beözönzött arczomat törülgetém. E' szempillanatban a' házibarátok idősbike reggelit parancsolt. Lizi egy csinos egészséges leányka a' kivánttal oda sietett; és a' kávésné maga, egy száraz delicat asszony, a' vizet előnkbe tevé olly pillantással, melly szerencsének állitsa, hogy ő, a' valóban nem hébei kinézésű udvarlóné, hozta legyen az italt. Ezen asszony — folytatá barátom — egy bécsi megbukott selyemgyárnok-gyermeke; mostani *ura*, vagy alkalmasabban *férje*, Herr von Spitzerl, carrierját mint háziszolga feleségének, vagy alkalmasabban asszonyának, papájánál kezdé-meg, hol később gyármű-osztogató, azután felvigyázó, utóbb mindenes, végre, midőn a' nyár hanyatlani, a' creditorok alkalmatlankodni *kezdének*, és a' házikisasszony nyőlni és remélni *megszünt*, szerencsés birtokosa az utósó hátramaradott darabnak. — Azon komoly arcz ott jobbról a' szugolyban, fél zsemlével kezében, egyik német szinészünk, ki még tegnap igen boszonkodott egy névtelen iróra a' Theater-Zeitungban, hogy őt és műtársait csak „a' jó emberek"-nek nevezte. — A' más kettő az ajtónál gabonakereskedő; az egyik mindig rosz kedvű, ha az idő esőre fordul; a' másik egy gyenge jégesőért könyörög. — A' ki most az udvarló leányt megcsipte, egy kéthetes katona, és — tiszt: nehány rosz nyelvek azt rebesgetik, hogy keresztlevelén nem száraz még a' tinta." — „És a' tisztes öreg ur, ki a' lüszter alatt olly ajtatosan olvassa az ujságot?" — kérdezém a' czukros viz ivóját. — „Az a' polgármester." — „Mit? a' polgármester? kinek az a' gyönyörű leánya, az a' virág-angyal? itt ellenbenáltal?" — „Igen, igen." — „Mindjárt meg kell vele ismerkednem." „Tud-e barátom uram *jól* whistezni?" kérdé lassú gunynyal szomszédom. — „Mire az?" tudakozám a' mosolygót. — „Mert az *atyával* csak igy ismerkedhetik-meg, és (a' katonatiszt formaruhájára

mutatván) abban csak a' leányával.“ Ezután vizét letöltvén, udvariasan meghajtá magát, és miután engemet, ha tovább itt maradni szándékoznám, szivesen megkért, hogy látogatnám-meg, az ajtón kirepült. Én nevét és ház-számát felirtam, 's egy fél pillantatot a' még mindig olvasó polgármesterre, egy egészet, szánakozót, szép láthatlannémra küldvén, kedvetlenül léptem az ebédlő-terembe.

(Folytatás következik.)

KÜLONFÉLE.

A' tizenegyedik. Alexandriában a' cholera mult hónapokban egyre dühösködék, de alig halt-meg husz közül egy. Ezen kivül még a' pestisnek is maradtak nyomai, mi sejteni hagyja, hogy a' következő tavaszszal ismét lábra kap. Ezen pestisből az Alexandriaiak következő történetet tartottak fenn. Mi alatt a' pestis legdühösebben uralkodott, egy itteni musulman kereskedő azt álmodta, hogy házában 11 személy fog meghalni pestisben. Felébredvén, megszámlálta magában háznépét, 's felette megrettent, hogy háznépének száma csak tiz, és magával együtt volt 11. Félelme nagyobbodott, midőn mindjárt más nap felesége, két rabnő és két gyermeke meghalt; de saját halálát bizonyosnak tartá, midőn negyed napra még hátra levő két gyermeke, két szolgája 's egy öreg szolgálónéja is meghalt. Előkészületeit tehát megtevé az örökkévalóságba átmenendő, 's elbeszélé álmát nehány barátjainak, kérvén őket, hogy minden reggel néznének utána, ha nem halt-e meg. Bizonyos furfangos eszű tolvaj, ki ezt hallá, használta a' kereskedő félelmét. Benyitott éjjel a' kereskedőhez, 's ennek kérdésére „ki lenne“ — igy szóllott: „a' halál angyala!“ — 's mig amaz paplanjai közé magát elbujkolná, a' tolvaj minden a' házban találtató drágaságot magához vett. De szerencsétlenségre ő is megkapta azon nyomban a' pestist, 's már a lépcsőn halva rogyott össze. Már jó fenn vala a' nap, midőn a' remegő kereskedő még mindig paplanja alatt hunyászkodott, 's felpillantani nem mert; ez alatt barátjai eljöttek, és a' tolvajt 's az ellopott tárgyakat megtalálván, neki mindent elbeszéltek. Most a' kereskedő éppen olly bizonyos volt életéről, mint előbb haláláról; 's valóban nem csalatkozott számitásában, mert még most is él, 's önmaga beszélgeti-el a' történetet barátjainak és szomszédjainak.

Fokhagyma. Ha a' Spanyol a' pyrenei vagy más hegyeket akarja megjárni, reggel piritott fokhagymával nagyon megkent kenyeret eszik. Ki ezt enni elmulasztja, az minden 20—30 lépésnyire egész az alélásig elfárad. — Bármilly kellemetlen legyen is némellyeknek ezen reggeli, még is tanácsolható; mert a' hegymászás terheit felette könnyiti.

Orosz parasztok nyári viselete. Egy parasztnak öltözete festett inghől, festett harisnyanadrágból (mind a' kettő vagy vászon vagy pamut) 's egy pár csizmából áll; ingét a' nadrágon felül lógatja-el: ellenben a' csizmákat e' fölé huzza. Illy ruházat neki 4 rubel papiros pénzébe kerül, vagy is mintegy 1 fr. 51 kr. váltóba. A' nadrágért és ingért 2 rubelt 50 krt, a' csizmáért 1 rubelt 50 krt fizet. — Az orosz parasztleányok nyári ruhája éppen olly könnyű, mint a' férjfiakéi.

A' test egészen kényelmes benne: ha több izlés és csinosság járulna hozzá, szépnek lehetne nevezni. Ez egy ingből, egy hosszú, előről bekapcsolt Sarafan nevű ruhából, festett harisnyából és fekete füzőszíjból, mellyet világos veres bőr takar, 's összekötözött czipőkből áll. A' fehér ing nyak körül kapcsoltatik össze, 's igen széles; de a' kezekhez szüken tapadó ujjai vannak. Tarkaveres, a' vállon átvetett, szalagok tartják a' tarka, egészen a' kebel feléig felérő, veresrojtú ruhát. Hasonló szinű öv csatolja a' mell alatt a' be nem szoritott testet. A' csipelyeket 's hónaljakat hasonlókép veres, sokszor himzett szalag fedi; ez a' kebelről egészen le a' ruha széléig ér. A' felfelé fésült hajak körül széles himzett aranyszalag lebeg, a' fej hátulján a' haj két fonatékban lóg-le, mellyek végéről fekete szalagok lógnak. — Az asszonyok ruházatja a' leányokéitól egyedül fejékesség által különböztetik-meg. De nem áll nekik olly jól, mint emezeknek. A' fejdisz duplapapirosból készült sipkából áll, melly majd valamelly egyszerű fehér, majd tarka, sokszor himzett szövettel van befedve. Közönségesen e' fölé még egy szines, sokszor selyem kendőt takarnak, melly egyszersmind nyakkendőül is szolgál. Ezen sipka alatt a' hajak szorgalmatosan eltakartatnak; mert egy tiszteletre méltó férjnél levő orosznénak nem szabad többé ezeket férje szemei előtt mutatni. Még a' türedelmes pap maga is fogná korholni ezen szokás általhágását.

Görbe nyak meggyógyittatása. Londonban éppen a' napokban jelent-meg egy mulatságos munkácska illy czim alatt: „Random Shots a Rifleman, by Capitain Kincaid 's a' t. London 1835. 8.“ mellyből következőt közlünk. 1812-ki aprilisban tiszteinknek egyike golyóval lövetett-meg jobb fülébe, melly golyó a' nyaknak hátulsó részén ismét kiment; 's noha fájdalmas betegség után a' tiszt ismét felgyógyult, még is feje annyira el volt forditva, hogy jobb vállán kellett néznie. A' vaterlooi csatában 1815. bal füle lövetett-meg, és a' golyó a' jobb fül mellett, közel az előbbi sebhez, jött-ki, 's ime! a' tiszt ismét egyenes nyakat kapott. — Neve Worsley, egy gazdag gentleman Nottinghamshireben, ki még mostan is él.

Laconicai felelet. Midőn 2-dik Szoliman török császár Sziget várát ostromolni kezdé, illy rövid tartalmú levelet irt Zrinyi Miklósnak: „Küld-el kardodat, ha élni akarsz!“ — Miklós erre következő rövidséggel felelt: „Magad jer a' kardért, ha halni akarsz!“

S. Karolina.

JELESMONDÁS.

Emelkedés.

Felemelte az ég felé
Bölcs alkotód, fejedet;
Fogadd szavát, 's mind felfelé
Forditsd gondos szemedet:
Mulandóra ne tekints,
A' szép, jó, 's nagy, földön nincs;
Fenn keressed, ott a' kincs.

Gr. Teleki Ferencz.

Tehetségünk használása. Mi melegitheti a' nemes vitézt édesebben, és mi által felelhet az ember jobban meg titoktele ittlétének — mellyben minden kétes 's rejtett, 's hol még a' legvilágosabban látó szebb lelki felemelkedéssel is csak sejdithet — mint midőn önállás helyén, mellyre a' sors állitá, hazája 's ez által a' mindenség tökéletesbitéséhez tehetsége szerint járulhat.

Gr. Széchenyi Ist. után S. Karolina.

Utasitás. Érdemes foglalatosság más hibájit és tévedéseit igazitani, de csak ugy, ha az igazitó maga ujabb hibákba nem botlik.

Horvát István.

Gyermek gondolkodása. Nem rosz, ha gondolkodik a' gyermek, 's ha meggyőződést keres: de gondolkodjék olly tárgyak felett, mellyekhez van ereje; 's meg nem kell engedni, hogy az elmélkedés benne elméskedéssé váljon, és tisztelést kivánó 's érdemlő dolgoknak tiszteletlen feszegetésökké. Sőt szoktassuk arra kisdedinket, hogy midőn a' dolgokat, mint nekik talán látszatnak, gyenge oldalaiknál fogva kapták-fel, keressék és találják-meg jobb oldalaikat is.

Kazinczy.

Indulat gátlása. A' szélvésztől hányatott hajó másként meg nem áll, hacsak a' viz fenekére bocsájtott horgonytól fenn nem tartatik: igy az indulatok habozási köztt az észnek kell az elmét tartoztatni, hogy azoktól el ne ragadtassék. Birkés.

Gnomák. Sokszor véljük, hogy másnak szivét áttekintettük, ha csak tulajdon szivünk sugallását követtük.

Elvesztett boldogság után legnagyobb szerencsénk a' feledékenység. Z. Leopoldina.

Számrejtvény.

Bizonyos Tochaffen Lukács nevű ausztriai paraszt az arlbergi uradalomban, Montane völgyben, 1612-ben született. A' mértékletes életű pór nagy kort ért, 's vénségének késő napjait olly roppant számú utódok édesiték, hogy tetemes emlék-tehetség kellett nevöken szóllithatásukra. Mint valamelly százados roppant tölgy, mellynek gyökereiből számtalan fiatalok hajtván-ki, utóbb egész erdőt teremt elő: ugy a' szóban levő öreg is több mint ezer sarjadéktól volt körül koszorúzva hanyatló korában.

Volt t. i. a' jámbor ősznek 5 gyermeke: János, Lukács, Péter, Ulrich, Nina.

Ezektől volt 87 unokája; még pedig Ulrichtól 1-el több mint Ninától; Pétertől 14-el több mint Ulrichtól; Lukácstól 8-al kevesebb mint Pétertől; Jánostól 3-al kevesebb mint Lukácstól.

Volt 456 másod-unokája; még pedig Ulrich gyermekeitől 1-el kevesebb mint Ninaéitól; Péter gyermekeitől 53-al több, mint Ulrichéitól; Lukács magzatjaitól 3-al több mint Péteréitől; János gyermekeitől 15-el több mint Lukácséitól.

Volt 543 harmad-unokája, még pedig Ulrich unokájitól 26-al több, mint Ninaéitól; Péter unokájitól 39-el több mint Ulrichéitól; Lukács unokájitól 5-el több mint Péteréitől; 's végre János unokájitól 12-vel több mint Lukácséitól.

Kérdés. Mindenik gyermekétől külön külön hány unokája, hány másod és hány harmad unokája volt az öreg Tochaffennak.

Előbbi rejtvény: lepel.

Kérelem. Folyó esztendőnk utósó havába lépvén, tisztelettel kéret tetnek e' folyóirat pártfogóji, hogy annak jövő évi folyamatja iránt minél előbb méltóztassanak megtenni rendelésöket akár a' cs. k. postahivatalokon, akár Pesten a' kiadó hivatalban.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utcza 612.

100.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap december 13kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Próbasétáim menyasszony után. *(Folyt.)*

Az ebédlő terem tömve volt mindennemű vendéggel. Az itt őrkedő lovagezredi vasas tisztek egészen elfoglalták a' felsőbb asztalt, mint a' raktárokat ellenföldön, 's vig és hangos lármával készültek a' sokféle szárnyas 's nem szárnyas seregek eltörlésére, felbonczolására, 's a' t. Egy félszemű pinczér, ki látáshiányi tévedésből a' parancsolt egész kappan helyett egy felet hoz, mellyet a' számoló épszemű főpinczér mindazonáltal egésznek szokott felróni, helyet mutatott három abonnensek között, kik ebédjeket már már elvégezték, egy kerek-asztalnál közel a' vitéz urakhoz. Az előfizetők, mint minden előfizetőnél bevett szokás, szüntelen gyalázták az étkeket, a' kényelmetlenséget, a' pinczérek restségét, a' penészes bort. Gáspár ur zöld bárson sipkájával gömbölyű kezében egyik asztaltól a' másikhoz réczézett, hol tréfát, hol ujságot, vagy napitörténetet lemosolyogván. — A' fiatal tisztek szerelemcsatákat emlegettek. „Gondold-el csak barátom — monda egy csinos derék fiú mellette ülő társához — az özvegy generalisné eltiltott házától, mert sokkal szebb leányának kezdém az udvarlást tenni; van-e nevetségesebb, mint egy szerelmes asszony, ha szép leánya van?

A' szomszéd. Mint mondják, most Irmát Bécsbe küldendi tanácsnok bátyjához, hogy utban ne legyen itthon.

Az első. Lehetetlen! — Tehát ismét reményem akad legyezőjét és kegyét zsebemben hordozhatni; — ma foi! ha olly delicat asztalt nem tartana, én régen elmaradtam volna: hol a' szivnek eledele nincs, legyen ott a' gyomoruak.

Mindnyájan nevettek. Én Irmának szerencsét és jó utat kivántam. —

Egy harmadik. Ha, ha, ha! Én egy egész fertály esztendeig hiven szeretett Ninámtól rózsaszinű levelkéimet mind vissza-

kaptam. Tegnap hallottam az ebédnél obersteréknél, hogy férjhez akar menni egy gazdag földes urhoz —

Egy negyedik. Igen igen Turinyihoz, kitől minap azt a' szép kocsilovamat vettem. Igen becsületes ember; vivat Turinyi!

Egy ötödik. És az epedő levelkéket mire használod?

A' harmadik. Ismét szerelmes levelkékre. Tegnap az ebédnél — hiszen te ott voltál — az a' kellemes leányka, ki mellettem ült — őt is Ninának hivják, 's igy elvagyok látva érzelgős kifejezésekkel, ha csak keveset gazdálkodom is, egy fél esztendőre a' nélkül, hogy ujra le kellene irni azokat.

Ismét egy közönséges nevetés. — Furcsák vagyunk mi! Egy csak véltlenül oda mondott és mástól félreértett szó miatt párviadalra kelünk; és ha társunk minél több leányt tudott megcsalni, mi valóban a' legkönnyebb de legalacsonyabb mesterség is, vagy elámitani, őt finomul nevelt világfinak tartjuk, és érdemesnek barátságunkra. — Szegény második Nina! mért ettél éppen tegnap az obersternél?!

A' félszemű pinczér az utósó étket rakta elömbe, midőn nagy kardcsörgést hallottam; az ajtó kinyilt, és azon katonatiszt, ki iméntiben Lizit megcsipte, feltett sipkával, mellyet csak a' tisztiasztalhoz elérve emelt-le fejéről, rohant-be. „Te ma bizonyosan nem voltál még Sidinél — kiálta az a' kéthetes egy eddig mélyen hallgató fiatal tisztre, ki most piros lett, mint az előttem álló ruszti — mind untalan ablaknál látom; ő vagy téged, vagy az egész tisztikart nézi.“ — Mindnyájan az ablakhoz siettek.

Akaratom ellen én is a' szép váróné után néztem — és ott nevetett-le sürű virágai közül a' polgármester-angyal, büszkén, mint a' diadal angyala, és elbizottan; mivel jól tudta, hogy ő ezerszer szebb virágainál.

„Vigyázz — monda ismét nevetve a' kéthetes — gróf Lodán a' huszárkapitán tegnap a' páholyban igen sokat látszott Sidivel enyelegni. —

A' negyedik. Bátyját, az alezredest Majlandban, rebesgetik sokan, kivel szüntelen levélváltásban áll.

„Az hazug hir! — pattana-fel a' felingerelt pirosló — a' kapitán és Sidi már mint gyermekek ismerték egymást. Lodán keresztül utazván, mig itt mulatand, mindennapos polgármesteréknél, és a' kisasszonytól játszótársképpen nézetik most is; hol annál kevesbbé lehet szorosabb vonzódásra mindkét részről gondolni, miután a' gróf bizonyos jegyese már egy szeretetre méltó leánykának honában, hova most utazni szándékozik.

Az ötödik. Tiltott gyümölcsök kivánatosbbak; és Sidi nem az első és utósó szép leány volna, ki miatt szivesen elfelejthetnők első szerelmünket.

„És becsületszavunkat, adott eskünket is?“ kérdé villámló szemekkel az oltalmazó. — Egy minutumi csend állott-be, mialatt a' vendégek, a' tiszteken kivül, mind eloszlottak; és én a' magos ablakon lenéztem, nem kevessé kivánesi többet hallhatni vis-à-vis-mról.

„'S a' bátyjával levélváltás — folytatá elhatározott hangon a' buzgalmas Sidista — egy nyomorult koholmány; mert elmellőzve azt, hogy az alezredes a' kisasszonynak apja lehetne, semmi egyéb kitünő érdemei vagy kellemei — “

„Megállj pajtás — közbevág a' negyedik — ha Te külső vagy belső érdemek szerint akarod megitélni a' leányokat, ugy akárhogy buzgalmaskodol is, még sem ismered őket. Távul legyen tőlem, hogy én szép cliensnédet megbántsam: de a' leányok közönségesen 's mindenütt csak leányok. — Tégy nekik oda egy bábot, és ölts reá férjfiköntöst, de kivált formaruhát, a' gépely minden esetre tetszeni fog. Valóban, ha átlátnók, mért győzünk olly hamar szépeinknél, önszeretetünk igen megcsökkenne: mert mi kevés kell arra! Nincs kiállhatlanabb gondolat a' leány előtt, ki tiz és hat évén túl esett, mintha egy makacs, énséges férjfiúra akad, ki nem akar a' kivetett hálóba csuszni, es diadalkocsiján nyögni. Mindig győz a' leány, ha bár meggyőzöttnek látszik is; legyen a' férjfi olly mozdulatlan, mint egy dalszinésznek szavalata, vagy becsnélküli, mint a' magos erkölcs egy gunyhóban.“

„Ollyan a' leány — nevete egy alacsony momusképű vitéz a' kályha oldalánál — mint a' dohány; a' fatapló is meggyujtja.“

Ismét egy harsány kaczaj. — Én ebédemet kifizetvén elmentem. „Sidi nem hozzád illik“ — gondolám magamban. — „Ollyan legyen feleséged — olvasám valahol — kiről, ha férjhez megy, az egész város azt tudakozza: ki az a' leány? mi nem ismerjük.“ — Sidi még mindig az ablakról alá nézelt. Szép volt ő, valóban szép, mint a' tavasz kifakadó bimbója; de én részvételes szemeimet bezárván, elmém 's szivemből elég szerencsés voltam őt végképpen kitiltani.

A' szinház beléptemkor setét volt és üres, mint a' tizennégy napos férjnek erszénye, ha Pestről jön feleségével. A' padlatról egy tolvaj-lámpás függött (itt ugyan argandiai nevezet alatt, mint a' leányokat angyaloknak szoktuk nevezni), melly szük világát csak a' körülötte forgó páholyokra ereszté, a' földszinét pedig, a' nemtelen tömeg szokott állását, bizonytalan homályban hagyá. Elmondatám

a

később magamnak, hogy a' főnemesség, vagy a' vele egy rendben lenni akaró városi praetendensek, a' páholyokat mind elfoglalják à la Cromwell, Caesar, et Napoleon; és mivel ezeknek száma azok seregéhez igen csekély, legtöbben otthon maradnak X-ik Károlyi resignátióval inkább, mint leereszkedni álomlajtorjáikról a' puszta földszinre. Mindazáltal itt is találtatnak a' zártszékeken nehány illyen más agyagúak; de ezeket előbb üstökös csillagoknak lehet a' többi bolygók között nézni. — Én is zártszéket nyittattam mindjárt az első sorban rövid szemeim és némelly átláthatlan kalapok miatt; hanem milly igen hamar kellett megtudnom, hogy nem jó mindenkor elsőnek lenni! Éppen a' hangászkar után ültem, melly valóban minden birálat alatt levő. Boldogult Haydn! kinek most egyik trióját ledolgozták, kelj-fel még egyszer sirodból, és üsd fejökhez az előttem ülő, tegnapi mámorát ki nem aluvó, tornyos párnak baranyai szekérként csikorgó hegedűjét; dugd-be rekedt trombitáját a' harmadiknak, és kergesd haza őket, mint hajdan hires bucsúvétedben tevéd: csak a' gyertyákat el ne oltasd, mert a' földszinti qua emberek igy kénytelenek volnának semmit se látni! A' pokolzaj ördög Robertben és az ismeretes londoni macskamuzsika csuda egyvelegben hasiták füleimet, mellyek a' hamvazó szerdára visszamaradott hajadonok panaszait hallották már, és még se rettegtek! Mennyei muzsika, milly emberi vagy! — A' karpit valahára felgördült lassan és megakadva, mint egyik honi pörünk, és a' játék elkezdődött. A' színészek alkalmasan kezdék ledolgozni szerepeiket, különféle németséggel ugyan, mi ugy tetszett, mintha a' boszorkányok lakomájára az egész német birodalomból öszvegyültek volna; de jobbithatnák magokat, ha a' szüntelen taps el nem kényeztetné őket. A' taps átaljában nagy divatba jött, mint az irók eredetisége, melly ha utóbb alább nem száll, mind tapsunkat, mind eredetiségünket kölcsön veendjük. Schröder-Devrient, ha nem csalatkozom, azt állitá, hogy öt esztendős koráig a' tapsnak jelentését még el nem gondolhatta. Lehetséges-e ez? nálunk legalább a' szinjátszónék, ha szépek, már anyjok keblében igen jól értik a' tapsnak különféle változatait!

Az első felvonásnak vége volt, és a' hangászi jeremiade kezdődött. Schreiber! Schreiber! hallottad-e te az első sorban a' p—i muzsikát, midőn ezt irád felőle?

„Und freundlich kommt sie zu uns nieder,
Und zu dem Wohnsitz ew'ger Lust,
Zum Zaubertempel ihrer Lieder
Weiht sie des Menschen treue Brust.“ —

Én szokásom szerint a' játszóhelynek hátat vetvén, messzelátó csőmmel szomszédnéimat és a' páholyokba rekesztett tarka aris-

tocratánékat elfuttattam előttem. — De kinek adnak ott a' földszin homályos balján mindenek tisztelettel helyet? Ki tolong ott keresztül a' nemtelen tömegen? Közelebb jön a' kétes homályból, és épen felém tart egy asszonyi alak. — Cherub-e vagy Seraphim? még nem tudom. — Fehér fátyol fedi-el arczát és fél testét; égszin selyem köpönyeg repült-el tele válláról, melly alól hosszú nyulánk teste hasonszinű ruhába takarva büszke elbizottságban láttatá magát. A' zártszék utánam lecsattant, és a' beleplezett egy könnyű főhajtással kalap-emelésemre leült. Milly kellem volt ezen leülésben! Most levevé ő is beleplezett főernyőjét, mellyet egy mellette álló, zártszékre nem illő, cavalier servente kisvárosi ügyességgel a' fogasra tüzött, honnét a' homályból, mint estve a' szerelmes leány kendőlebegtetése, fehérlett-le. A' legszebb fő szőke fürtökbe félig elrejtve mosolyga felém, és az egész zártszéki környékre, mint hajdan a' Moysest megszóllító csipkebokor, kimondhatlan bájt és kellemvilágot öntött. Szép volt a' leány, mint kikeleti virág tarka mezőn; szebb, mint az elfelejtett nefelejtsnek igéző rézmetszései; szebb, mint leirni tudnám, ha költői hevem volna. Én messzelátó csőmet lorgnetommal felcserélvén, négyeseimet merészen, mint hajdani collegáim Pesten vagy Pozsonban szokják, az előttem mint állónak, vagy utánam mint ülőnek levő ismeretlen lényre eresztém. A' leány arczvonásai nevetésre készültek, mi azonban egy gyenge mosolyra változott csak által, millyent az akaró is nem is nevető arczán lehet észrevenni. Ő tőlem egy mellette ülő kisasszonykán, ki már több kosarat oszthatott-el, keresztül egy harmadikhoz fordult, és csinos francziával szóllitá-meg, ha apjának a' tőle felvett zürchi tóvidék rajza tetszett-e? „Igen köszönöm — monda egy másik ismét — édes Luizám! Thalberg rondóját: nénike igen szeretné tőled hallani" — és Luizának lerepülő nyakkendőjét, melly alatt carrarai márványbánya rejtezett, rendbe hozá. Boszonkodtam a' hivatlan szobaleányra, mint a' nyomorult iróra, ha a' finom velint mocskos mázolatjai fedik-be. Egy minutum alatt tehát tudtam, hogy bájoló szomszédném ügyesen beszél francziául, utazott, rajzolt, muzsikált, és hogy őt Luizának hivják. Luiza! bájnév! szomor-édes név! Nemakarva is megilletődtem neve hallására. Szeretett édes hugom! Téged is Luizának hivtak! Erényeid tüntek-e fel előttem e' név hallására, vagy azokat e' szinházi Luizában véltem-e egyesülve lelni? Minden esetre egy különös varázserő húzott uj Luizámhoz; egy édes kivánat, egy ismeretlen vágy, mi a' serdülő szerelem első boldog érzése, futott keresztül szivemen, melly boldog volt, hogy remélhetett. Ha lelki erényei hasonlók külkellemeihez, nem szeretném-e őt kalandom kitüzött czéljának nézni? *(Folyt. köv.)*

ÉLET-TÖRTÉNET.

Chao Kang.

Chao Kang, a' chinai Hia uralkodó házból hatodik császár, megtartatását csupán csak anyja okosságának 's gyengéd szeretetének köszönheté. Atyja Tisang elesék a' pártos Hantsouval történt ütközetben, ki magát császárnak kiáltatá, 's parancsolatot adott-ki, hogy a' Hia házból eredett minden herczeg ölettessék-meg. Az anyai örömek első reményével, mellyet szive alatt hordozott, a' hohér elérkezése elől elillant Min, 's egy távul városkában rejtezék-el, hol nem ismertetve senkitől, hozá világra Chao Kangot.

Szeretett férje veszteségéből áradott fájdalmát enyhité néműleg az idő; de fija jövendője iránti aggodalmait nem tudá legyőzni. Igy folytle nyolcz búterhelte év, 's Hantsou gyönyör-részegülten szinte feledni látszatott az elillant császárnőt, midőn a' fő városban sebesrohanású árként elterjede azon hir, hogy Tisangnak egy gyermeke még életben lenne.

Ez természetesen Hantsou füleibe is elhatott, ki késedelem nélkül hú embereket futtata széjjel, kik az ifjú herczeget keresnék-fel. A' gondos anya hűségben állhatatos némelly barátjai által eleve tudósittatván a' fenyegető veszély felől, rongyokba burkolva fiját, mint valami pásztor-gyermeket, hegyek közé küldi, hol ő ezen lealacsonitó állapotban több éven által folytatja szolgai munkáját. Itt is reá ismernek. Hantsou kémjeitől üldöztetve egy más tartományba szalad, 's mint konyha-inas, My szolgálatjába áll. Ez hajdan mandarin volt, — de Tisang őt udvarától elüldözé, 's azóta csendes magányban élt elvonultan jószágában. Az ifjú módot talál sikerült szaladásáról 's tartozkodása helyéről anyját értesitni, mi által ennek aggodalmait csak sokszorozta; mert nem ők voltak-e okai My számüzetésének, 's nem félhete-e fijának sorsa miatt, ha ellenségétől megismertetik, kinek tudtán kivül magát kezébe játszá. 'S My valóban a' herczegnek már legelső beléptekor gyanút kapott iránta.

Az ifjúnak nemes külseje 's ábrázat-vonásainak atyjáéihoz nagy hasonlatossága figyelmessé tevék legott My t a' titokra, 's gondos nyomozódásai gyanitását mindinkább erősiték. Teljes bizonyosság szerzéséért maga elébe szóllittatja egykor a' herczeget. Félve lép elébe az ifjú 's annyival szorongóbban, minthogy anyja ijedkezve inté-meg, titkolná származását a' „sérelmes“ előtt. Igyekszik tehát My kérdéseit kikerülni, azokra tagadólag felel, 's e' mellett makacsul áll.

My most más módot próbál. Felhagy minden további nyomozódással, 's az utóbbi idők történeteiről kezd beszélni. Szenvedélyes hevültséggel kárhoztatja Chao atyját keménysége 's kegyetlensége miatt, és szerencsétlensége okának tartja azon undok vétkeket, mellyeket szinből reá halmoz.

Nagy könyők állnak Chao szemén, 's arczán a' félelem hideg sárgaságát a' felháborodott méltatlanság tüze váltja. Midőn pedig My éppen olly kedvezés nélkül, mint atyját, anyját is kárhoztatná, az ifjú többé nem türköztetheté magát. „Hazudsz! — kiálta a' büszkeségnek erőteljes kitörésével — ölj meg, árulj-el, adj-ki engem: de büntelen anyámat ne rágalmazd!“

Milly bámulás fogá-el őt, midőn az ezüst fürtű öreg ezen pillanatban lábai előtt térdre hulla. „Engedj-meg nekem — szólla tovább azokért, miket szóllék neked, hogy születésedről bizonyosságot szerezzek magamnak! Én titeket ohajtálak megszabadithatni. Én ezt tehetem, 's akarom! Anyád, reménylem, elégségesen meg fog győződni, hogy én soha ellensége, mint véli, nem valék. Te pedig, mint törvényes uralkodómnak gyermeke, fogadd legelőbb tőlem a' megtörhetlen hűség esküjét!"

Még ezen éjre kelve a' nemes My titkon a' herczeget a' birodalom legszélsőbb tartományában fekvő jószágába küldé, 's a' remegő anyát fija sorsa iránt kiváná megnyugtatni. Ezeknek és saját barátival együtt egy tervet kezdett készitni, hogy tudniillik a' már közönségesen gyülölt Hantsou fejéről a' rablott koronát ragadják-le. Nehány éven által érlelődik ezen öszve-esküvés, 's az ifjú herczeg mármár biztosan mutatja magát közönséges helyeken. Örömmel repül mindenki zászlója alá. Egy ütközet, — 's atyai öröksége kiviva! Hantsou elfogatott, 's mint pártütő halállal lakolt.

Min a' szép keblű anya még élt; 's nem kisebb vala az egész népnek érzékeny részvéte az anyai hűség ezen szép győzelmi ünnepén, mint az ő öröme, élte egyetlen kivánságának gondterhelte évek hosszú sora után teljesülésén! Fényhegyi Laura.

KÜLÖNFÉLE.

A' cuneoi asszonyok, mint tudva van, midőn városukat I-ső Ferencz franczia király megtámadá, legélénkebb részt vettek a' város oltalmazásában, férjeiknek lőszereket hoztak, a' várépitéssel foglalatoskodtak, sőt önmagok is kiállottak harczolni a' bástyákra. Midőn végre az ostrom sikertelen levén az ellenség eltávoznék, nagy lármára 's kiabálásokra fakadtak e' hősnék a' falakon, 's az eltávozó ellenséget gúnydalokkal 's gyalázó tagmozdulatokkal csufolák-ki. — Hasonló furcsa eset történt nem régiben, midőn e' városban a' cholera elkezde dühösködni. Mindenki elfutott, 's nem csak betegek ápolására nem találtattak emberek, hanem még a' megholtak eltakaritására sem akart senki is ajálkozni. A' szükség felette érezhető és sehonnét segitségre kinézés nem vala. Ekkor tizenkét fehér személy, kik erkölcseikre nézve legroszabb hirben állottak, ajálkozék, hogy a' cholerabetegeket ápolni akarják. 'S ime! mind a' tizenkettő hiven megfelelt tisztjének, azt pontosan, szorgalommal 's egész maga odaadásával végezé, ugy hogy sokan egyedül nekik köszönheték életöket.

Az angol ötletek, mint tudjuk, nagyon furcsák! Jelenleg Londonban egy szobát állitottak-fel egészen hasonlót ahhoz, mellyben Fieschi a' pokolgépely mestere lakott. A' zsaluk megett a' pokolgépely mássa látható, mellette Fieschi térdepel viaszból, éppen mintha kisütni akarná; a' szétrepedt csőket is láthatni; a' szoba butorai egy szalmazsák, két hitvány szalmaszék, két szürke kalap, 's a' szökésre felállitott kötéllétra. — Egy feketével bevont mellékszobában Fieschit az ágyban láthatni, mind annyi sebeivel, mellyekkel teste elboritva lön.

JELESMONDÁS.

Kis ellenség.

Kisded ellenséged' Vékony a' hajszál is
Semminek ne véljed, 'S árnyéka van még is,
'S ne gerjesszed haragra: Árnyéka fekszik másra;
És ollykor nagy vadak
Kicsiny madaraknak
Hányatának prédára.

Beniczki Péter (XVII. századi költő) után K. Mária.

Haszonkeresés.

Köz lelket illet a' hasonlesés
Midőn hazánk int.

Horváth Czyrill.

Nyiltszivűség. Félistenek volnánk mi emberek, 's boldog égilak földünk, ha szivünk mindenkor ajkunkon lebegne. Ki birna olly gaz lenni, hogy maga hirdesse önnön magát annak? Ki kárhoztatná társa gyengéjeit: mellyekről önmagában minden emberi ajak, 's köztte saját ajka is vallomást tenni kénytelen? Mi bő forrása dugatnék-be az emberi nyomoroknak, betikkadna a' kétszin, az egymást nem értés, vagy félreértés forrása. Fáy.

Gnomák. Tégy jót, a' hol lehet; mert a' kegyesség 's irgalom teszi a' föld nagyjait nagyokká 's földi istenekké.

Schiller után S. Karolina.

Az állhatatos, ha akadályok mutatkoznak is, folytatja utját; nyomdokai alatt elsimulnak a' hegyek, 's lábai alatt kiszáradnak a' tenger vizei; áttör a' csaták zivatarjain, 's elüzi kezével a' halál ijedelmeit.

Dambó E. után K. S.

Életünk igen szövevényes. Elbiznák magokat erényes tetteink, ha vétkesek által meg nem aláztatnának: 's viszont kétségbe esnének ezek, ha amazoktól nem támogattatnának.

Shakespeare után S—i Ján.

Kérdő rejtvény.

1) Mit csinál a' kép, ha megforditjuk?
2) Millyen erénynyel kell a' szép lónak birnia?
3) Hol csak egy kos van, miként láthatunk sokat?

S—i Ján. Egerből.

4) Millyen csutorából ivott az, ki a' legelsőt csinálta.

Simon F.

Előbbi rejtvény: Tochaffen Lukácsnak

Gyermekei.		Unokáji.		Másod unokájl.		Harmad unokáji.
János.	—	16.	—	126.	—	142.
Lukács.	—	19.	—	111.	—	130.
Péter.	—	27.	—	108.	—	125.
Ulrich.	—	13.	—	55.	—	86.
Nina.	—	12.	—	56.	—	60.
Öszvesen 5.	—	87.	—	456.	—	543.

E' szerint az öreg Tochaffennak 1091 ivadéka volt, kiket hanyatló korában mind életben láthatott.

Kérelem. Folyó esztendőnk utósó havába lépvén, tisztelettel kéretnek e' folyóirat pártfogóji, hogy annak jövő évi folyamatja iránt minél előbb méltóztassanak megtenni rendelésöket akár a' cs. k. postahivatalokon, akár Pesten a' kiadó hivatalban.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

101.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön december 17kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Próbasétáim menyasszony után. *(Folyt.)*

„Igen lágy szive lehet önnek — vélik szép és nem szép olvasónéim — egy minutum alatt akármellyik szépséget övének nevezi!“ — Engedelmet, hogy bele szóllok: nálunk most minden minutumos lön, mért nem a' szerelem rövid álmával is? Mi egy pár minutum alatt tájakat festünk, mint Claude Lorrain; számolunk, mint az uj Pugliesi, és annyi nyelvet tanulunk, hogy a' jövő hónapra mi sem marad tanulni való. Feltételünk, igéretünk, iparunkkal 's egyéb fényes semminkkel négylovas gyorsszekérre ülünk, hogy száz mértföldnyi szomszédinkat egy minutum alatt elérjük; de ime! mázsás vázlatink alatt a' lovak kiállanak, mint az agg leány imádói, és mi ülve maradunk, ha haladunk. — Ennyit lágy szivem vádjára. — Ha belül annyi, mint kivül, ő az én feleségem: 's e' fontos akarattal, éppen midőn egy igéző pillanatja ezer kellemektől, mint meg annyi könnyű lovaktól, kisérve üveges szemeimre szállott, megszóllitani készültem; — és a' karpit ismét felgördült. Kedvetlenül és boszonkodva, mint mikor a' mamát találjuk otthon, ha leányához jövünk, fordultam-el az édes csudagyermektől: kalapom, melly a' keskeny párkányzaton feküdt, hirtelen fordulásommal elveszté sulyegyenét, és a' már elszenderegni kezdő hárántsiposnak orrán tul kivilágositott lábaihoz sietett. Az egy világ a' setétben! — „Pardon!“ susogám a' felébredőhez, és hátszomszédnémat lassan nevetni hallottam.

„Igen kár az embert álmából felébreszteni!“ — Ezen szók olly lágy és tiszta hangon, mint Graff klavirján az E-moll-i hanglétra, mint ha a' virágokról jövő szellő az aeolhárfa hurjait pengeti, köszönték füleimet. Én hirtelen megfordultam; a' leány még mindig nevetett: „kivált ha ön dala ringatá álomba —“

Én. Valóban, ha álma ollyan, mint éneke —

Luiza. Nyomorult, az igaz, mint a' költőné darabja és asszonyisága illy színészek kezei között.

Én. Még is nyomorult álmát mindenik olly szivesen alussza —

Luiza. Mert nem hiszi annak.

Én. Nekem legalább eddig még mindig többet igért, mint remélni mertem.

Luiza. Fogja ön az álmot 's a' nagy urat szavánál, és levegővárakat épit.

Én. Boldogságom' és vágyaimat szivem mélyéből, egy igaz tiszta világból hozom: az álom megcsal, de elmul; és — (itt leszedém üvegeimet, 's egyet azon pillantatok közül küldék quasi-ellenemhez, mellyet előcsapatul használtam többnyire győzelmemben) boldogságomat, ha el nem érem is, a' lemondás édes kinjával magamban hordozom.

Luiza. Ön ábrándozó, — és talán veszedelmes ábrándozó; mit azonban külseje éppen nem mutat, mert —

Én. „Szabad a' kisasszonytól okát hallani?" — A' játék hőse, egy iszonyú nagyságú szász szülemény, hivtelen érzelmeit kezdé lebőgni a' pusztai hirnök stentor szavával, ugy hogy az alanti község szinte kénytelen volt őt meghallgatni, miután önbeszédjét nem értheté: én azonban Luizához közelebbre hajoltam, mivel szentségtörésnek véltem egy szavát is félreérteni, melly, mint Memnon rézoszlopát a' feljövő nap, belsőm édes érzeteit rokon köszöntéssel fogadá.

Luiza. Az ábrándozók megelégedetlen halavány emberek, kik a' holdhoz térnek, ha napot látnak, és kedveseik tarka szemeit a' csillagok milliónyi világában keresik, — és milly furcsának képzelem én, ha ön — de meg ne haragudjék — parole d' honneur!? —

És oda nyujtá kiszabadult kezét, mellyet a' téli hótól befuvatott rózsalevélnek néztem, és ajakomhoz szoritám: „parole d'honneur!" mondám. A' cavalier servente egy hosszú képet, a' kosarakat adó szomszéd kisasszony gunyra forduló szájat csinált.

Luiza. Ha ön a' holdat szemüvegekkel nézné, és kedvese csillagait messzelátó csővel keresné —

E' barokk észvételre mindketten hangos nevetésre fakadtunk, mit egy közönséges pszt! követe a' nyolcz garasát lehallgatni akaró földszintiektől. Én a' körülem levőkkel, valamint az egész világgal mit sem gondolok; hanem Luiza intésére nehezen ugyan, de szives engedelmességgel elfordultam, szemeimet merően a' szinpadra függesztvén, és lángoló belsőm minden érzeteivel egy padsorral utánam telepedvén.

„Szép ideje Te a' tavasznak! — mond egy őszbe forduló német iró, mint a' világ fija füstbe ment vagyonáról — szép ideje Te a' ta-

vasznak! midőn még kevesebb vér mozog rugékony idegünkben, minden erek tüzesen futnak, és az ifjúság arany billikoma tele életerőben pezseg: „gebt ungebändigt jene Triebe; gebt Götter Jugend mir zurück.“ És szép ideje Te a' tavasznak, kiben élek, mondom én is: gyönyörű kor! szerelmemmel fiatal keblemben, reményem, vágyaim, kivánatom, és merengő képeim kedves ajándékival: valóban az ember csak akkor boldog, ha szeret! Helyzete egy királyé, ha mindazáltal ennek helyzetét mindig boldognak lehet állitani: az egész világot milliónyi kellemeivel övének hiszi, neki nyilnak a' virányok bájtözönlő szines bimbói; neki hódul és kézcsókolására siet az egész természet; és a' sziv — a' sziv tiszta felébredő érzelmeivel, e' fényes hirnöke és fő czerimoniariusa az embernek, bevezeti a' szeretett alattvalókat az arany és ezüsttel burkolt magos terembe, és lakásaiba fogadja, 's örömet és vigságot készit a' tarka seregnek; mindenek egybeolvadnak rangkülönbség nélkül, és viszonyos boldogság üti-fel csillagi sátorát.

Kérdezzék kegyes olvasóméim tőlem a' Valpurgis-éj folyamatját az utósó felvonásokban, 's bátran tehetik bájoló szépségöket csekély személyemre: és szépségök változatlan, 's én örök rabjok maradok. — Bocsánat Madame Birch-Pfeiffer! bizony én tündéres darabjából annyit se tudok, mint a' R—ok birálóji a' sulyegyenről; annyit sem, mint az ártatlan leány égszin szemei a' győzelemről; (?) annyit sem, mint a' hegedűjével hazahónaló tornyos: de talán sokkal jobb is, hogy uj szerelmemen kivül másra nem ügyeltem; különben kegyedet, ki sokkal jobb szinészné, mint iróné, műveit, mellyek gyengébbek, mint Angely és Holtei remek bohóságai, élesebb ollóval nyirkálhatnám; noha szép és kellemes nemét eddig természetéhez képest könnyű és puha ludtollal szoktam mindig magasztalni.

A' karpit valahára nagy örömre legördült; a' jelenvoltak szabadabban lihegni és mozogni kezdettek. Én is hirtelen megfordultam és menyasszonyomra in spe vetém fegyverszemeimet, ki éppen egy félékeny pillantatot ajándékozott a' már emlitett inamoroso-nak, ki mint a' hires lipcsei fővezér a' kettős sas diadal-lobogóját, ugy tartá fehérszőnyeges selyem fedelét a' kitolongó fejesek felett hosszú de erős kézzel. A' kalap, post tot discrimina rerum, elfoglalta helyét; egy gyönyörű szőke fő nevetett-ki alóla, és e' főben két csillag futkosott, és rózsalevelekkel 's eperjvirággal volt behintve a' nevető arczocska. Én téres köpönyegemet vállamra vetém, és Luiza fehér kezére huzván kesztyűjét még egyszer hozzám fordul egy lassú és szives „jó éjszakát“ susogván. — „Hosszú estvém lesz, mert napom elhagy“ — mondám lélekszorulva és a' leglágyabb moll-tenor-

ban. — „„Ön olly igen kegyes, az álnapot igazinak venni, vagy látni: törje-el Rospini üvegeit, ha olly hamisan mutatnak!“ — volt csintalan és el nem értést szinlő válasza. — „És mikor fogom hamis napomat ismét látni?“ — kérdém tovább; de a' kisasszony szomszédnéja karjába tevén kezét tőlem hamar elfordulván kifelé sietett. — Dagadó kebellel 's nagy érzésekkel nézett szép országa, eltünt hire 's magos kilátásai után az uj világ legnagyobb embere Elbába vitelekor a' nélkül, hogy ébredező reményeit megsemmisitve, legmerészebb elveit kivihetleneknek gondolná. Igy néztem én is édes vágyaimmal egy faoszlopnak dülve szeretett órányi szépnémnek futkosó pillantatja és kellemes arcza után, ki ugyan a' szó legszigorúbb értelmében helyben, az az: álló helyben hagyott; mindazáltal én ezen helyben hagyást tudósitott hajlandóságom helybenhagyásának véltem annál is inkább az ő részéről, minél jobban hitethetém-el magammal, hogy egy szerelmes és bátor kinyilatkoztatás, mellyet kellemeitől elragadtatva a' leánynak teszünk, még egyikét se bántotta-meg; és az én szerelmem tiszta szivből jött; tiszta volt minden szenvedélyem, mint a' többszer leszürt viz; és viszonzása, Luiza szerelme, engem' boldogabbá tehetne, mint egy ujságszerkező a' fiatal irót, ha lapjaiban ennek első hangzatkáját közli.

Kalapomat fejembe nyomván, a' bájleány után, kitől még egy csintalan oldalpillanatot nyerék, ügettem. Mint a' felindult szél a' taró mezőn keresztül, törtem én is az érzéketlen seregen által itt ott nyomos lökéseket osztván a' nemtelen oldaloknak a' nélkül, hogy tovább, mint szivem, kivánatom és szemem vihetett vala, juthatnék; sőt még nehány sokat igérő ellenlökéseket is kellett türnöm, mellyek olly kevés tiszteletet árultak-el a' főnemesi kezek kegyes piszkálása iránt, hogy ezek hamar megbánván lealázásukat ismét visszatértek előbbi helyökre, mint Minkné asszony Pestre, miután mint ennek énekeit, ugy azoknak értelmességét a' miveletlen tömeg érteni vagy nem tudta, vagy nem akarta. Valóban csupa boszúság ez a' tizenkilenczedik századi Jahnhagel! Merő reactio! — mindig mozog, ha vakarja valami; ellenvetéseket merészel tenni, és az önkényt számüzetni kivánja: utójára még azt hiszi, hogy ő is ollyan ember mint mi, kivel con amore viaskodhatunk, ha szétbomolhatlan tagjain keresztül egy szép leány után akarunk szaladni.

Luiza még egyszer visszanézett, mint a' boldog emlékezet virágnapjainkból; és én egy elszánt sokatjelentő lökéssel közelebb ütém magamat, midőn a' csatahely közepén ismét előttem állott mozdulatlan és némán azon fatalis kalaptartó quasilipcsei hős egy kiállhatlan gunyarczczal és olly resignált vonásokkal, mintha mondani akarná. „idáig és nem tovább!“

Ezelőtt négy évvel a' szomszéd Steyer és Carinthia gyönyörű virághegy tengerét megutazván egy igen kedves társaságban, a' Wechselre is, köz vélemény szerint az ország legnagyobb hegyére, felmásztunk. Bájos képek! szép emlékezet! visszatértek-e ismét elfelejtő mellembe az elmultnak ködvirányiból, hogy álmomat ki ne aludhassam, és tovább hordjam gyönyörrel kevert búmat felébredő magányszivemben!? — Egy hosszan elnyuló szirtkövön a' hegynek legmagosabb fokán ültem vele az elfelejthetlennel: fenyő és tölgyfa erdők állottak rendithetlen méltóságban körülünk, mint szerelmünk magos 's néma tanúji; egy ki nem mérhető mesterrajz feküdt lábaink alatt; számtalan virágok kisérték a' téren keresztül futó patakokat, mellyek majd a' hegyek közé bujtak, majd ismét kettős fénynyel és sebességgel jöttek elő, mint a' fiatal leány, ki nem tudja, mit csináljon első szerelmével: mélyen rejtse-e tiszta keblében el, vagy az egész világgal láttassa, milly boldog, milly szép az ő első érzése? Távulabbról a' föld setétzöld zanótját egy tükörtiszta tó váltá-fel, és messze a' láthatár szélén köszöntének által kedves hazámnak kék hegyei, 's mint annyi szürke pontok állottak ott Thalberg, Pinkafeld, Reitenau; és örök tiszta ég mosolygott felettek. — „Szeretsz-e?“ — kérdém lágy de elakadt hangon Siphonet, ki fekete nagy szemeivel lenézett az alatta elterülő világra. Gyenge pirosság, mi a' reggeli napot szokta megelőzni, futott ábrándozó arczára; egy lassú sohaj jött-fel kebléből és hozzám simulván az első szerelmi csókot hivém már számra repülni; — midőn egy óriási határőr (Gränzjäger) a' legprosaicusabb arczczal állott előttünk tudósitást kérvén egy elszökött dohányszállitóról. — Igy állott most ismét előttem a' hivatlan rivális, ezen éppen hangnélküli hosszú intermezzo egy eleven ambra és eau-de-Cologne-palaczk benyomott dugaszával, 'az az: fejével; bevizezett batiszt kendőjét álja és orra alá dugta, mint ha beretválkozni készülne, és bokros szemöldökei közül olly pillantatokat vetett szegény valómra, millyeket lélekismeretesen senki feleségének nem ajálhatok. Igy állott ő áthághatlan, mint a' chinai nagy fal, és utójára láttam a' leányt felbukni az öszvesodrott sereg között:

Die Menschen tauchen auf und nieder;
Das Mädchen bringt doch Niemand wieder.

(Folytatás következik.)

TERMÉSZET-TUDOMÁNY 'S TÖRTÉNET.

A' mózeli bornak (Moselwein) kellemes ize van, 's e' mellett szelid tüzű. Terem a' napsütötte hegyoldalakon Trier körül, melly az éjszaki szélességnek 49 és a' hossz. 25. foka alatt fekszik. Ezen borok legjobbika közé tartozik az augenscheini — közel a' folyóhoz a' Mosel bal partján, 's azért neveztetik annak, mivel a' szentmariai apátság egykori szerzetesei azt mindig szem előtt látták; de minden borok koronája még is a' grünhäuser-i. Bizonyos hollandi kereskedő 1793-ban a' maximini apátságban Trier mellett egy egy szekér vagy vitel borért 1144 rh. forintot fizetett. Oertelius bizonysága szerint (Hist. Luxemb.) a' Romaiak idejében olly bőség vala Trier körül e' borból, hogy Bittburgon (Badonis pagus) egy keresztül vezető borcsatornát ástak, hogy Colonia Agrippina (Köln) lakosai hozzá legközelebb uton juthassanak. — A' ki hiszi, higyje!

Gyulladó betegség. Keletindia nehány vidékeiben valamelly saját bélyegű betegség mutatkozott, melly a' gyulladó betegségek közé számittathatik, 's mint látszik ragadóssá kezd lenni. Bőrgyulladással kezdődik, melly egymás után az egész testen elharapódzik, 's nehány nap alatt hideg gyulladásba megy által. A beteg ezen állapotban még nehány napig a' legnagyobb érzéketlenségben fekszik, 's végre minden fájdalom jele nélkül csendesen és békesen meghal.

Csudálatos forrás. Selmeczbánya szomszédságában egy 's ugyanazon bányaérben sokszor aranyat is ezüstöt is találnak rézzel keverve. Igy volt Körmöcz alatt is egy forrás, mellynek vize a' vasat rézzé változtatá. Ha az emberek vas pléhet vetnek belé, mintegy 30—35 napig benne hagyják, 's ha most ismét kiveszik, a' legszebb rézhez hasonlit, és ugyan azon tulajdonsága és természete van, melly a' réznek. Nem jönnek ugyan e' pléhtáblák olly simán a' vizből ki, mint abba belé veték; felületök durvább, 's mint a' spongyia lyukacsos. Ezen viznek valamelly rendkivüli edző ereje van. Forrása kis patakot képez, melly az állatokat, ha belőle innának, rövid idő alatt megmérgezné. A' király parancsolatjára őrök állittattak fel, hogy a' viznek e' mérgező tulajdonságát senki se használhassa, vagy vele visszaéljen. Az utazók illy pléhből lett rézből magoknak edényeket készittetnek, hogy azokat mint ritkaságokat magokkal elvigyék.

KÜLÖNFÉLE.

Okos atya. Pisistratus leánya egykor bizonyos vallásbeli szertartásban foglalatoskodott. Egy őt halálban szerető ifiú hozzá szaladt, 's megölelte, sőt nem sokára az után elszöktetni is igyekezett. Pisistratus az őt mindezekért boszúra unszoló rokonainak igy felelt: „ha gyülöljük azokat, kik szeretnek, mit miveljünk azokkal, kik minket gyülölnek?!“ — 's minden haladék nélkül azon ifiú embert leánya férjeül választá. Simon Ferencz.

Epaminondast némelly Thebaiak megalázni akarván Telearchai (utsza-tisztitásra ügyelő) aljas hivatallal kinálák-meg. Ő ezt szerényen elfogadá mondván: „nem a' hivatal ad becset 's érdemet az embernek, hanem az ember a' hivatalnak.“ — Utódjainál a' telearchai nevezet tisztes 's a' hivatal becses lön. S—i Ján. Egerből.

Drágakő-kereskedés. Livornóból irják, hogy a' gyémánt és drágakőkereskedők igen nagy munkásságban vannak, 's egész olasz ország mintegy el van árasztva drágakövekkel. Ezen köveknek rendkivüli szépsége mutatja, mennyivel becsesebbek a' régi gyémántok azoknál, mellyek most találtatnak; 's nem lehet kételkedni, hogy amazok eredetileg mind a' spanyol kolostorokból származnak, nevezetesen mivel többeket közülök már a' leirásból is ismernek. A' spanyol kivándorlott szerzetesek, kik illyeket megmentettek, Turinban, Genuában és Livornóban pénzzé teszik őket. Ezen kereskedés a' gyémántárosok nagy kárára egészen alsó olaszországig, Majlandba, sőt Bécsig is elterjed.

A' Spanyol és Franczia közötti különbség. A' Franczia hosszú hajakat visel, a' Spanyol rövidet; a' Franczia sebesen és sokat eszik, a' Spanyol halkan és keveset; a' Franczia előbb főzeléket és húst adat magának, a' Spanyol előbb pecsenyét; a' Franczia közönségesen vizet borra iszik, a' Spanyol bort vizre; a' Franczia sokat beszél ebéd felett, a' Spanyol egy szót se szóll; a' Franczia ebéd után sétálni megy, a' Spanyol ül, vagy alszik; a' Franczia sebesen jár, a' Spanyol halkan; a' franczia inasok uraik után mennek, a' Spanyolokéi az ur előtt lépdelnek; a' Franczia udvariságból a' magosabb kövezetet engedi által, a' Spanyol az alantabbat; a' Franczia utósó lép-be valahova 's ki valamelly házból, a' Spanyol elsőnek veti-fel magát mindenütt; a' Franczia alázattal kér alamizsnát, a' Spanyol méltósággal, hogy ne mondjam rátartással; az elszegényedett Franczia mindenét eladja, végre ingét is, a' Spanyol az ingnél kezdi, 's a' köpönyeget, kardot, és fodrot utójára hagyja. Ha a' Franczia köntösét begombolja, a' gallérnál kezdi 's alól végzi: a' Spanyol a' gallérnál végzi. A' Francziák és Spanyolok csak egyben egyeznek-meg: a' polgári háborúban.

Mulattató 1) P. zsugori egyik jó barátjától szivesen fogadtatván minden zsugorisága mellett (ha talán szivből nem is) meghivá ezt viszontlátogatásra házához. A' kijelelt napon azonban látván P. a' látogatóba jövő barátját, padlásra rejté magát, miután megparancsolá cselédjeinek honléte eltagadását barátja előtt. Miként veendi majd ez a' cselédeknek váratlan válaszát, P. kiváncsi levén tudni, a' padlás ablakján kidugott fővel hallgatózott: de barátja éppen akkor nézvén magát körül a' házi ur fejét megpillantá, 's azt izené a' haza érkezendő házi urnak, hogy ha hazulról elmegy, máskor fejét hon ne felejtse. **Birkés.**

2) Éhes vala Gyuri czigány, midőn P. városban vásárlott vas póznát czipelt az öreg dade után. Hogy gyomrával kissé megbéküljön, az öregnek háta megül egy udvarba osont, hogy ott valami eledelt kérjen. A' konyhában senkit se vön észre, 's a' szobaajtón tett kopogatásira se hallott szózatot, és azt zárva lelé. Most tehát éhsége azon tökéletre ösztönzé, hogy bár mikép is a' szobába törjön. E' czélja létesitéséhez kevesebb erőt talált szükségesnek, ha inkább a' kályhát mint az ajtót feszitendi-be. Vas póznájával a' kályha azonnal be vala rontva, 's ő már félig keresztül jutott a' tört nyiláson, midőn a' szobában megpillant valakit, ki a' zörejre felébredett. Zavarodtában tehát a' vas póznát mutatá a' bámulónak e' kérdés mellett: „nem ves azs ur pipa-surkálót?“ **S—i Ján.**

JELESMONDÁS.

Szabadság.

Az olly madár igen ritka
Mellynek kedves a' kalitka
Bár aranynyal van befedve,
Még se telik benne kedve;
Bár meg ne kelljen szükülni,
Még is mindig fog készülni
Kirepülni.
Csokonai után K. Mária.

Csapodár élet.

A' csapongó élet üdvtelen
Rövid gyönyörből hosszú fájdalom,
Vagy élt napoknak zsibbadt mámora.
Vörösmarty.

Az élet tövisekkel teljes. Nem tudunk jobbat tenni, mintha azokat bátran letiporjuk. Voltaire után Szentmiklóssy.

Hizelkedés. A' mindenre kész hizelkedő nyakát mindenre használhatónak gondolja az ember, és nem bocsátja-meg neki, ha minekutána emberi méltóságának érzése benne felébredvén valamelly gyalázatos szolgatételtől megvonatkozik. Lencsés.

Tanulás vágya. A' fiatal, tudomány-szomjas sziv a' vizsgálódásnak bármelly tövises ösvényét, bármelly szövevényes erdejét, vagy kietlen pusztáját se tartja rémitőnek; mert mindenhol talál törekedései után gyümölcsöket. Kis János.

Gnomák. Szivet kormányozni, haragot mérsékelni, győzedelmet fékelni, ellenséget szerelni, ész és erény által tündöklőt de elhagyatottat felemelni, sőt régi méltóságába visszahelyezni ollyas mik, hogy azt, ki ezeket miveli, nem jeles férjfiakhoz, hanem magához az istenséghez itélem hasonlónak. Cicero után —

Az ocsmánynak és rútnak követésében mindnyájan tanulékonyak vagyunk. Plutarch után —

Mindent ugy mivelj, mintha embertársaid szemlélnék tettedet. Nem maradand semmi titokban. Isokrates után B. F.

Szórejtvény.

Öt betűből áll az egész tagom, 's tesz
Olly magot, mellyből terem a' Magyarnak
Főzelék, mellyet kidarálva főz-meg
Vas fazekában.

Egy nemű mérték fejemet levágva
Leszek, elsőmből falut is csinálhatsz,
Vissza forditván tele sok zsidóval
A' Tisza partján.

Rendesen végsőm falu, 's megtalálod,
Váradon túl egy felemelkedett domb
Oldalán, melly lesz vadak elfogásuk
Eszköze, módja.

Mlgr.

Előbbi rejtvény: 1) Kenyeret süt; t. i. a' pék. — 2) Serénynyel. — 2) Ha a' kos szót visszájáról olvassuk. 4) Ujból.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

102.

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap december 20kán 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Próbaséláim menyasszony után. *(Folyt.)*

Az ég setét fátyolt vont magára, melly alul a' csillagok, mint a' szemérmes leány elrejtett szemei, kaczér-lopva néztek alá a' lármás utszákra, és a' nyomorult városi kivilágitásra, melly egészen a' nemes tanács fejéhez volt alkalmazva. Sok büszke és nem büszke (az esztendők száma szerint) szépségöket rejtvén belrészökben a' hintók, sebesen gördültek-el mellettem; mi, ha sár lett volna, a' trottoir-nélküli három öles utszán szorgalmas öltözetemet bizonyosan nem hagyná kiméletlenül. Egyébiránt az estve hüs volt, mint szükség idejében a' magyar patriotismus. Egy haldoklani készülő lámpa-matador megé állottam, és órámat kihuztam; de kevesebbet láttam, mint többnyire akarunk látni, ha semmit se látunk. E' pillanatban egy homályos alak könnyü lebegő lépésekkel suhant-el mellettem, A' lámpa hasztalanul, mint közjó ügyében a' szóvita, kinálá tehetlenségét; szemüvegeim, mellyek mindenkor, csak szükségben nem mutatnak jól, két ép szemeimmel a' semmit se látásban vételkedének, és az ismeretlen alak mindinkább előre haladott, mintha más égövből jönne! Vannak előérzések ez tagadhatlan kivált ha erősen érezzük azt, mi bizonyosan meg fog történni; illyen volt az is, melly a' haladót nemzetbelimnek ugyan, de Luizának ismerteté. Bizonytalan és sebes lépésekkel siettem az alig ismert lény után, mig elég közel érheték hozzá, hogy belérzéseimet valósulva láthatám. Luiza volt. „Ah! jó estvét kedves ur!“ — susogá ismert ezüst hangjával, melly csak iméntiben bájolá-meg gyönyör varázszsal füleimet, és most mint egy édes viszhang boldog egünk multából szólloit, lebegett hozzám; felrázta minden szebb emberibb érzéseimet 's vágyaimat. — „Gondolja-el, milly alkalmatlan helyzetben vagyok! Szobaleányomat nem találom, barátnéimat a' keresés alatt elvesztém, és igy kénytelenittetem e' kiállhatlan setétségben egyedül haza bolyongani!“ — „„Remélhetem-e, hogy

a' kisasszony segédkaromat elfogadja?"" — és nyugtalanabbul csügtem az elpattant baraczkhoz hasonló szájnak nyilásán, mint az utósó pénzét feltevő játékos a' kártyáját kinzó lassúsággal felfedő banquier érdeketlen arczvonásain. — „Igen szivesen!" — lön a' kegyes válasz — ha a' távulabb ut önt el nem ijeszti!" — Háromszor keres a' becsületes ember egész éltében szókat, és nem talál: ha egy nagy ur ebéddel kinálja, hogy nyomorult munkájit dicsérje; ha a' tisztségeket osztó pseudo-feleségének kezét megcsókolni akarván a' kedvencz mopsznak lábára hág; és ha egy bájos csudaleányka első kérelmét teljesiti. Én se találtam szókat, bár milly izzadva üztem is őket — mint Saphir mindig tágosabbra oldott eszméjeit — kiakartam kiáltani szerencsémet; de az öröm, hirtelen valósulása merényletemnek, Luizának bizodalmas hozzámsimulása, és a' jövendőnek öszvezavart képzelmei nehány perczenetig elnémulni hagyának, ki szép védenczemet most olly bátran és egyszersmind olly ajtatosan ragadám-meg, mintha benne hinném védőnémet, mennyemet és boldogságomat.

A' leány karomon csüggött; valóban tisztább érzéssel, mint orrfintorogva némellyik szép olvasóném közül hinni akarná. Minél szebb és férjhez menésre alkalmasabb a' leány — állitásom az egész világban létesül — bizonyosan több leány- mint férjfi-szemek vigyáznak reá: csupa gyönyörrel ugyan ezek, mint tavaszreggelén a' felébredő természet áldására; de savanyú recensensi arczczal azok: kilármázza a' szomszéd kávés körnek, meghittebb barátnénéjainak, az egész városnak szebb társnéja iszonyú hibáját, hogy ő t. i. egy házasulandó férjfiú kitünő hódulását nyilván elfogadja; mialatt az ál-heracliteszi tarka sereg féltuczat rejtvény-ajtókon bocsátja-be toilette-jéhez az egynapi lepkeimádót.

„Valóban igen furcsa" — kezdé Luiza, miután két perczenetig némán vezettem a' setét utszákon keresztül merészebb terveimbe 's kilátásaiba merülve — „igen furcsa, milly contrasztban áll néha a' külszin belérzéseinkkel!? Mi nem ismerjük egymást; egészen idegenek" — „„Idegenek? — félbeszakasztám elfogult hanggal a' leányt, ki az „idegen" szót lassabban ejté-ki, mint magammal elhitetni akartam — idegenek? És azt egyedül a' név nemtudása teszi?"" — Itt egy betanult coup des mains-t küldék előpostául, és legalább több sikert reménylék tőle, mint a' polgárkirály Lajos Fülöp, midőn közönséges cour-napokban lecsókolt kesztyűjét nyujtja a' népnek: de a' merész attentat, ezen néma kézkérdés Luiza részéről viszonozottlan maradott. — „Nem hizelkedés ugyan — folytatá a' kikerülni látszó — ha valakinek azt mondjuk, hogy képe

ismeretes előttünk; nekem mindazáltal ugy tetszik, mintha ön t ma nem legelőszer látnám!" — „„Az igen könnyen kitalálható — válaszolám én — illyen arczok, mint az enyim, az egész világot befutják, mert igen közönségesek!"

Luiza. Ön nagyon szerény neme legszerénytelenebb tulajdonságában: az önszeretetben!

Én. És ebben még is csak tökéletlen dilettansok maradunk nagy mesternéink mellett. Szabad a' tanitványnak szép mesternéje nevét tudni?

Luiza. Meghittjeimnek Luiza, tanitványomnak Szel—nyi kisasszony vagyok.

Én Mit? Luiza! — Szel—nyi! — a' kisasszonynak bátyja?

Luiza. Huszárhadnagy az N—i ezredben; mondják, hogy sokat hasonlit hozzám. Ön tán ismeri?

Én. (felhevülve.) A' legszebb, a' legderekabb huszár a' világ minden kétposztósai között!

Luiza. Huga köszöni a' kettős complimentet!

Én. Gyermekségünktől fogva ismerjük egymást — a' legjobb barátok vagyunk — taval már azon ponton állottunk, hogy atyafiságba —

Luiza. Tehát ön azon F.ur, kivel bátyám az ebreichsdorfi —

Én. Éppen az — igen, igen — mult télen volt az; — szép idők! — azóta nem láttam többé —

Luiza. Ha jól emlékezem, Sándor uraságodnak igen szeretetre méltó feleségéről —

Most akaratom ellen is pirulnom kellett. — Luiza csintalan gunynyal, mintha őszinte vallományomat arról, mit már bátyjától tudhatott, várná, szemembe nézett — és éppen ekkor a' fatális hold kibukott az el-eltünő felhők közül, 's a' csillagok fényesen és kipiperézve állottak körülötte, mint meg annyi circassi és georginiai szépségek, ha a' Nagyur kendőt lebegtetve revuet járatja őket; — és szemtelenül arczomra sütött, mellyet a' leány fürkésző pillantatjai olly kényelmesen és kiméletlenül jártak-be, mint a' contrebandot kereső vámos kocsiládánkat. Az őszinte gyónásnak meg kellett történni: annyi hihető volt, hogy Luiza nevem tudására ezt valóban kivánta volt, és minden esetre saját számból akarta hallani, hogy tudná, mit higyjen a' mindent nagyitó-üvegen látó világnak, és, mint határtalan önszeretetem sugallá, hogy minutumi házasságomat, mellyet Sándornak elválásunk után nem sokára körülményesen megirtam, 's ő hugának bizonyosan piquant kimenetelét elmondá, most ismét magamtól értené hamisnak lenni. Gyónni kellett — itt semmi se használt egyéb — és nem

szivesebben tevém e' szép vétkem tanújává a' kecses, kéjéletet adó Luizát, legjobb barátom gyönyörhugát, mint az érzésein túl élt, világunta komoly férjfiút? — Luizának mindent tudni kellett, ha reményim valósulását ohajtám, és rózsaszinű hóditó terveimet, mint a' corsicai nagy hős, megfagyva látni nem akarám: neki tudni kellett, milly véltlenül jövék az álházassághoz, milly tünékeny vala akkori szerelmem; hogy az egész vendégszobai és kerti jelenetet egy reám bizatott kisasszony becsületének fenntartása okozá *), kinek eddig fényesebb szerencséje akadott, mint én néki valaha igérhettem volna; hogy ennekutána feleségem választásában minden tulságos és románo s nézeteket elmellőzve nemcsak szivemet, hanem eszemet is birálóvá akarom tenni. Mind ezt Luizának hiven előszámolgatám, midőn a' patakhidon tul értünk, és a' rosz kövezetben néha erősen megbotlottam a' lámpa, hold és csillagfény daczára. — „Eddig szivem — igy végzém vallásomat — hasonló volt Clauren, Spiesz, Cramer, 's egyéb társaik románjához, melly majd egy sáppadt sentimentalis libácska toilettején és szivében, majd egy okosabb, műértőbb tudósné hálóköntösén és hajfürtjeiben; majd egy kerekded szobaleány eszében és téglázó vasán; vagy egy szatócs gyujtófácskáji és liptói sajtjai között a' legkellemesebb kötetlenségben tévedezett.“ — „„Minden szépnek sorsa ez!““ nevete Luiza, és egy csintalan gunyvonás repült-fel biborszája széleiről, mint egy magos háznak, mellynél megállottunk, kivilágitott ablakjainál kivehetém. — Én hosszú feneket kerítő beszédemből mindazáltal ki nem gázolhaték: „kötetlen valék — susogám az illyes esetekre mindig készen tartott cromaticai hangommal, és Luiza kesztyűtől megfosztott puha kezét ismét gyengén megszoritám minden viszonzás nélkül — és szabad, noha olvastattam; — két óra előtt még lényem, érzelmeim, eszem és szivemmel teljes rendben — a' kisasszony —“

„„Ez lakásom! — hirtelen közbevág Luiza a' magos házra mutatván — igen nagy köszönettel vagyok uraságod fáradtsága 's bizalmáért; ha bátyámnak irok, igen érdemes barátjáról bizonyosan kedves említést teendek!““

„És olly igen hamar odahagyjam minden reményemet a' kisasszonyt láthatni?“ sohajték én a' héven megragadt leány kezére, mellyre midőn hosszú csókomat nyomtam, a' rózsák 's lehullott eperjvirágok hófuvatában gondolám fürészteni számat. Luiza kezét el nem vonta, mint féltém; egy szempillantatig nyugvék reszkető ujaim között: és midőn merész indulatimtól felbátoritva szivemhez vevém, egy alig érezhető, lágy és rövid nyomását érzém. — „„Én

*) Lásd 1835-iki Regélő 15. 16. 's a' t. számát: „bécsi kalandom.“

mindenkor szivesen fogom önt látni; — ez lakásom!“ “ susogá bájhangjával Luiza, és gyönyörkezét hirtelen lerántván égő szivemről — selyemkesztyűjét birtokomban hagyván — a' lépcsőken felsietett, az utána néző szemeimnek nem sokára eltünendő.

„Ő szeret!“ kiálték-le részeg örömmel lelkem legbelsőbb mélységébe. „Luiza téged szeret!“ viszhangzá szivemben, minden legkisebb ütőeremben. Ott állottam a' lépcső — mellyen mint Jákob lajtorjáján egy angyal lebegett-fel, 's a' házkapu előtt csupa gyönyörtől mozdulhatlan, nagyobb, mélyebb érzelemmel, mint valaha a' Grossglockneron egy augustusi csudaestvén, midőn felettem a' lement naptól bibor szinnel festett felhődrapperiát elragadtatva néztem. Ajtatosan, mint valamelly szent ereklyét, rejtém-el keblemben a' selyemkesztyűt, a' legkisebb legyönyörűbb kéznek átlátszó harmatfátyolát Luiza kezének, melly szivemen nyugodt, 's mellynek szelid nyomása varázslánggal fut keresztül egész testemen, ugy hogy minden embert, még halálos ellenségemet is, az egész világot átölelhetném. — Sokáig állottam volna még ott meleg szivemmel a' hüs este daczára is, ha egy a' szomszédságban kitörő serenade vagy jobban macskarád, mellyet a' már fülhasitó emlékezetű qua-hangászok lekarczolának, minden bocsánatot igérő jószivűségem mellett is, a' kedves kör varázsaiból el nem tiltana. „So leb' denn wohl, du stilles Haus! Der Katzenchor jagt mich hinaus.“

Jóformán átfázva, mintha zsebemben a' tizenkilencz dijt nem nyert szomorújátékot, és szivemben egy országos tervet hordoztam volna Luiza kesztyűje és szerelme helyett, értem valahára az átkozott rosz kövezeten keresztül szállásomra. Kocsisom a' kapu előtt ült még: „hány órakor fogjak?“ kérdezé a' kiégett pipát mellényzsebébe dugván. „„Még holnap nem indulunk, tán holnap után sem“ válaszolék dideregve, 's a' meleg vendégterembe siettem. Ez is üres volt, ha a' jobbik szugolyban a' szép 's kerekded korcsmárosnét nem akartam látni igen kellemesen mulatva egy a' reserve-corps-nál hátramaradott csinos lovagtiszttel. A' háromszemű bájos pinczérpár csuda-sebes capriolekben teljesité parancsomat a' német éteklajstromból, mi éppen nem legdicsőbb szokásuk. Egy nyomorult parodia a' szomszéd Bécsnek seraphlényű szobaleányaira vezete-fel égő gyertyával szobámba: „jeder Zoll eine Hässlichkeit“ kiálthaték vala fel Lear királylyal, ha ma rózsaszinben nem látok mindent; és a' dolgok sebes változásaira régtől szokni nem tudok. — Szebb és vigabb érzelemmel vetém magamat a' lágy dunyhák közé jövendő éltem tervét kiképzendő, mint eddig rideg gazdaságom gondjai tenni engedék: 's igaz örömmel, férjfias meggondolás-

sal hivám ez estve varázsjeleneteit vissza; mellyeknek reményeit a' holnapi naptól egészen teljesülve hinni szerettem.

(Vége. következik.)

ÉLET-TÖRTÉNET.

Maria Therézia.

(Arczképével együtt)

Habár melly történet könyvében keresünk is egy jelest, kit a' hálás késő ség koszorúzni törekedett emlékében: bizonynyal áldott emlékű koronás asszonyunk, dicső M. Therézián k, lesz ollyan, kit fejedelmi nagysága, hazánk 's nemzetünk iránt nagyobb érdeme, láng szeretete, bölcs kormánya, tettek örökké elfelejthetlenné!

Őt 1717-ben majus hava 13-kán III-dik Károly király és Erzsébet braunschweigi herczegasszonytól adá e' magyar földnek a' kegyes ég. Nagy emlékű atyja látván, hogy minden férjfi-örökös nélkül kénytelen majd fény-trónjáról sirjába leszenderedni, oda birá hűséges, örökös tartományait, hogy egyetlen egy leányát törvényes örökösnek elismerék; kiis midőn 1736-diki februar 12-kén Ferenczhez; a' lotharingi herczeghez, hitesül adatnék, 1740-ben, atyjának halála után, már általvevé e' dicső asszonyunk a' haza kormányát! — Alig terjedt-el hire felséges Theréziánk trónjának, már is ellene zendült fél Europánk! — Felkelének: Károly a' bajor fejedelem; III-dik Ágoston lengyel király; V-dik Filep spanyol; Károly Emmánuel sardiniai, és II-dik Fridrik porosz király, mind egyik just tartván magyar koronánkhoz. Illy villongásoknak közepette dicső fejedelem asszonyunk, 1741-ben martius 13-kán szülé Józsefet, magzatját. Látván a' fergeteget, zajt, veszélyt, melly főképp aprilis 10-kén a' molloitzi nagy ütközetből áradott birodalmára, rögtöni három hónapos béke-idő alatt, melylyet egyedül Neuperg bajnokunknak köszönhetünk, elfelejthetlen királynénk csakhamar öszvehivá hűséges Magyarjait Pozsonba, és magát megkoronáztatá. — Alig végzé e' nagy fény-ünnepét a' Magyar, már Fridrik Liegnicz Schveidnicz alatt (Sléziában) 40.000-rel a' bajor Károlytól, Franciától és Spanyoltól ápoltatva, ugyan annyi hadi erővel Belleisle vezérlete alatt a' Rhénusnál fenyegeté Theréziát, sőt dühödő pusztitásokkal rohanának birodalmára. Illy zugó viharok özönében ismét öszverendelé a' Magyarokat Pozsonba, 's Józsefet, felséges magzatját, anyai karjain bemutatá, mint jövendő fejedelmet 1741. sept. 11-kén. A' gyászba öltözött királyné ékes latin beszédjére, mellyben fiját, magát 's királyszékét a' Magyarok oltalmába ajánlá, egy szivvel 's lélekkel kiáltának az országos Rendek: „életünket és vérünket királyunkért M. Theréziáért!"

Hogy annál dicsőbb kimenetelt remélhessen illy kettős hatalmasság ellen dicső asszonyunk, a' lengyel királylyal és szász választó fejedelemmel békét kötött, 's arra serkenté Magyarjait, hogy országáért, koronájáért emelnék karjaikat. Egybevetvén vállaikat, az Angoltól segitségül nyert 300.000 font sterling erő mellett, egyesült lélekkel szállának szembe (minekutána 1742-ben a' boroszlói békeszerződés Fridrikkel is megtörtént volna) a' Franciákkal, kik Károlyért vivának. A' Magya-

roknak illy egybeforott ereje csak hamar visszaszoritá a' franczia sereget egészen a' Rhenusig. 1743-ban látván Károly a' bajor fejedelem, hogy nincs már erő, nincs már remény részére a' Franczia karjaiban, sőt hogy már bajor országba nyomulna Ausztriának győztes sasa, fegyverszünést kére győztes asszonyunktól; — kiis megindulván annyi vérnek párolgásán, közönséges békét köttetett Aachenban 1746-ban.

Fridrik állhatatlan levén, ismét fegyvert emele! 's itt kezdődött 1756-ban amaz elfelejthetlen 7 esztendős harcz viadalma! Ezen hosszas vérengzés abban is nevezetes, hogy ez üdőben ama collini nagy győzedelmünk emlékére dicső asszonyunk, a' maga nevéről, Therézia-vitézrendet alkota. — Tartott tehát e' borzasztó háborúskodás 1763-dik esztendeig. Ekkor valahára, habár sokára, kivirított a' békének kellemes pálma-ága február 15-kén.

1765-ben koronás asszonyunk, férjével együtt, II-dik fijának Leopoldnak, spanyol herczeg aszszony Luizával leendő egybekelési pompájára ment Innsbruckba; hanem itt, mély bánatjára, Ferencz felséges férje hirtelen meghalálozott. Még tizenhárom évig élt e' felséges asszony, örökös tartományait boldogitva mély gyászában: mig 1780-ban november 29-kén egekbe költözék. E' boldog emlékű fejedelem asszonynak köszöni hazánk a' magyar testőr-seregnek (gárda) létesülését, a' tudományos egyetem, 's academiák, számos uj népiskolák, és több más hasznos intézetek elrendezését, régi visszaélések eltörültetését.

Csernyánszky.

KÜLÖNFÉLE.

Csalódások. A' Courrier l'Ain emliti, hogy a' lapjainkban is megnevezett Junod nevű genfi órás, ki bizonyos Angoltól ama nagy örökséget nyerte volna, ezt fanaticus lelkesedésében csak képzelte magában, 's a' dologban semmi való nem volt. Ő azonban már Genf szomszédságában több nagy palotát megvett, 's mivel nagy gazdagságát bizonyosnak hitték, neki azokat igen drága árra szabták. Azonban, kik őt megcsalni akarták, magok csalódtak-meg; mivel a' vásárlás most meg nem történhetik. A' gazdag örökös most gazdag palotájiból az őrültek házába fog sétálni.

Indus temetés Londonban. Harmad nap mulva — igy ir egyik londoni hirlap — a' holttest fekete, ékesen és gazdagon felpiperézett koporsóba tételték; de ki a' koporsóban feküdt, nemzete ruhájába vala felöltöztetve, felette igen mesterségesen készült szemfödéllel levén takarva. Valamelly keskeny, veressel beszegett szalag zöld posztóból lógott-le két oldalról, egy virágbokréta feküdt keblén az elnyugodottnak; drága függők ragyogtak füleiben, arczát gyengéd, mesterséges pirosság boritá. Drágaságai melléje voltak lerakva, 's egy pompás indiai schawl volt a' felső takaró. Igy kisértetett a' fejedelmi hölgy utósó nyughelyére, St. John temetőjébe a' waterlooi ut végén. A' szemfödél végszéleit hat jóbarátja tartá. A' gyászolók között a' fejedelem ment elő a' megholtnak nővérével; utánok három Indus 's hat ur a' Victoria-szinházból. Számos nép csatlá magát ezekhez, 's a' holtat innepélyesen és némán kiséré a' templomig. Miután itt a' szokott szertartások vég-

hez vitettek, a' holt test utósó hazájának átadatott, 's bármilly mélyen sebzé is a' fejdelem szivét fájdalma mind eddig, e' pillanatban még is férjfias magatartással türé. A' sir lábainál álló kőre némelly indiai betűket vésett; imádság vala ez a' nagy szellemhez, hogy semmi idegennek lába a' helyet meg ne fertőztesse, 's a' bevésett szavak, minden e' családból származott 's ide jutó személynek bizonyos jelül szolgáljanak, ki van itt eltemetve. Erre Mak Coonse egy fehér rózsát vetett a' sirba, 's egyike a' nemzetségebelieknek Shaw Whasch (a' széles fegyver) indiai nyelven halotti beszédet tarta. A' temetés napja ugyan az volt, mellyen ezen indus fejedelemnek az angol királynál kellett volna bevezettetnie.

JELESMONDÁS.

Fél. Egész.

Gyülölöm én a' félséget,
A' fél szivet, szerelmet,
A' fél halált, fél életet,
A' fél észt, fél értelmet.

Vedd el dőre kórjaidat!
Módot nyujt a' józan ész!
'S ha jó, ha rosz, harcz háború,
Akármi, — de légy egész!

Kisfaludy Sándor után —

Nemes elme.

Mig más érdemeit köz lélek alázni törekszik,
Fényre deríteni azt a' nemes elme buzog.

Kisfaludy Károly után S. Karolina.

Köz tisztelet. Mi szebb, mint embertársaink 's közvélemény tiszteletében állani? mint annak érzete, hogy azon homlok, mellyet a' nyugalom órájiban veritékeiből megtörlünk, a' közjónak védelmében izzada. Bajza.

A' jó barát nagy vigasztalas a' magányosságban, nagy segitség az állapotok rendezésében, és nagy védelem a' bántasokban, tanács a' veszedelemben, igazgató a' kétségben, 's menedékhely a' szomorúságban. Birkés.

A' pénz ama tündér vesszö, mellyel nagy csudak eszközöltethetnek. Nagy Fridrik király után S—i Ján.

Aphorismák N. Kátáról. Harom elteti létünket: hit, remény, szeretet: de ugyan ezek veszélyeztetik is, ha az első könnyű, a' 2-dik hiú, 3-dik vak.

Féktelen indulatú emberrel versenygni annyi, mint szembe fuvalló szélnek sarat hányni. Csernyánszky.

Szórejtvény.

Szép várost nevezel, ha kimondod hármas egészem'
Hagyd fejem' és lábom': gaz leszek igy 's fünövény.
Első két tagomat szeded erdőkben 's a' mezőken;
Szívemet ügyvédek kedvelik és keresik.

Beőthy Ferencz.

Előbbi rejtvény: Köles.

Kérelem. E' folyóirat mind budapesti mind vidéki pártfogóji kéretteinek, hogy annak jövő évi folyamatja iránt rendelésöket megtenni mennél előbb méltóztassanak.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

Köhlmann m.

1835. 102-ik Regélő melle'.

Tömörling után rajz. Manielli *K. m.*

Gróf Széchenyi István.

1835-ki 53. Regélő melléke.

103.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön december 24kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengöben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Próbaséláim menyasszony után. *(Folyt.)*

Luizáról álmodtam egész éjjel, mint illik, és természetes is; 's valóban boldogabbnak érzém magamat egy tizesztendei fogolynál ki, mint én, unalmas és kinos setétség után ismét a' napot láthatja derült egén feljönni. Szorgalmasabban öltözködém, mint másszor, és a' kávéházba siettem reggelimet magamhoz venni. Börne a' parisi estaminet-eket igen elmésen irta-le: „a' pinczérek — ugy „mond — ó a' szerencsés délhoniak! tisztátlanok, és természetesek, „mint természetök: a' pinczérek éppen azon dugaszhuzókkal üritik-„ki a' pipafőket, mellyekkel iméntiben a' champagnei palaczkokat „bonták-fel, és senki se neheztelt miatta. A' szobák fényesek vol-„tak; török szőnyegek, órák, selyem függönyök; a' pénzes asz-„talnál egy szép leány, a' cigarrók mint annyi ámornyilak az arany-„nyal bemázolt tegezben; magos tükrök a' falakon, mert ezek nél-„kül el nem lehet a' Franczia, ki szivesen fizet kétszer: magáért „és képért a' tükörben, melly mindig vele eszik és iszik. Ha-„nem milly pipafüst! 's a' t.“ — Milly pipafüst! sohajtozék én is, midőn a' mahagoni szárnyajtón beléptem, és a' tegnapi vendégeket az ujságasztal körül némán, de iszonyú füstfellegek között ülni láttam. A' pipázók háta mögött egy széken állott velem szemköztt a' csinos kávé-Hippocrene igen profán, vagy magyarul, pórdolgát a' lámpadörgölést végezve, és, mint Fortuna a' három Nestroyhősre, nézett-le kellem-mosolylyal az ujságokat betűző füstös trifoliumra in duplo. Önalkotta nimbus között hivém lebegni a' pipacsleányt, ha a' beléptem után mindjárt orromba gőzölgő vitnyédi szag nem viszi alkalmatlan valóságra mennyei álmaimat; a' lesütött fők azonban fésületlen hajokkal eszembe tolták somogy-honom komor erdőjit, midőn esőt érezve gőzködbe burkolva állanak előttem! — Mit volt még is tennem? Luizához menni, egy városi kisasszonyhoz kilencz órakor? ezt felette koránylám: szobám és a' reggel igen hüvös; férjfi-ismerősöm senki; a' sétahely távul és embertelen, az

az: sétálók nélkül; 's igy akaratom ellen itt kelle maradnom, és füstbe mennem, kevesebb szivütéssel ugyan, mint a' már születése előtt is ezeredesnek rendelt nagy ur szülöttje, de még is nem örömest és kénytetve.

Jó távul a' nimbustól egy asztalkához ültem és kávét parancsoltam. A' marqueur-ek kellemes kiméletlenséggel fedezék-fel előttem a' billardot, 's a' hosszú bőrt lábaim alá, az az: a' kávés asztalka alá alkalmazák. Én kávémat a' tükrös fal mellé vitettem; itt ismét egy másik orrom elébe tevé a' kettős létrát, és a' legnagyobb udvariassággal a' magos tükörről reám söpörte a' port. Én kávémmal két ölnyire tovább ültem, de a' kitárt ablakon első kézből jövő csipős szél innét is csak hamar elüzött, mig végre minden szugolyból kitiltva mintegy elszánva a' néma gőzgépelyek közé szorultam. Az original bécsi theatrum-ujság még szabadon hevert a' gömbölyű asztalon, 's én unalomból felkapám; „ismét fordítás! — sohajtozék elég hangosan — vagy tán ez eredeti fordítás?“ — „„A' kutfőt még is megnevezi!““ szóllala-meg egy felbukó füst-sugárzó fő ironiai mosolylyal. — „„„Inkább gyengébb eredeti, mint jó fordítás!““ ““ ismét egy másik. — „„„„„A' Bécsiek átalánosan mindeniket szeretik, kivált mi idegené, és nem övék!““ ““ ““ egy harmadik, egy hatalmas baritonista, mellyre az egész chorus unisono hangos kaczajt inditott. — Nem sokára mindenik félretevén ujságát beszélgetésnek eredtünk, természetesen politicainak; mert mi nem politicai most nálunk? Igy hamarabb mult-el, mint gondolám, a' hosszúnak és unalmasnak féltett óra, 's én könnyű meghajtás után az utszán voltam. A' virágfő ismét ablakánál állva kegyarczot és mosolyt hinte-le alatta szüntelen tolongó imádójira. Titusként elvesztettnek tartván a' napot, mellyen senkit se boldogithat. — Luiza házkapujánál egy kissé megállottam, hogy duodecz-kesztyűjét selyem mellényem alul kiszabaditsam, azt szép urnéjának jól betanult innepélyes beszédemmel átadó. A' kesztyű batiszt és háromféle szagos vizzel beözönzött kendőbe volt takarva; 's milly átkozott eset! a' kendő helyett édes zálogával a' hosszú „bécsi ujságot“ mellyet még tegnap estve álompor gyanánt olvastam, 's ma reggel feledékenységből, vagy szerelmes sietségből, vagy rosz szemem végett mellembe dugtam, rántám-ki felpiperézett ujjaimba. Nevettem is, nem is; boszonkodtam is, nem is: vissza kelle fordulni, azon igen örvendve, hogy a' diadalmas mell-nyilás Luiza előtt nem történvén első völegényi látogatásommal mindjárt nevetségessé nem lettem. Mert furcsák vagyunk mi emberek! könnyebben türünk mindent, mint a' gunyt; és inkább gazlelkűek, mint nevetségeseknek aka-

runk látszatni: valóban „rettenetes igazság“ mond egy német költő, és szomorú köztapasztalásból meritve!“

Szállásomra akartam éppen áttérni X. selyem-gyárnok boltja mellett, midőn ebben futtomban Luizát pillantám-meg, és ő engemet. Mi természetesb annál, mint hogy előbbi viszontagságimat felejtve urnémhoz csatlám magamat? „Jó reggelt, édes F!“ susogá a' legpiczinyebb száj a' világ minden szájai között: „Önnek jó izlése segéljen egy menyasszonyi ruhát kiválasztani.“ — „„Menyasszonyit? — kérdém nevetve kezét számhoz vivém — és kinek?“ “ — „Bizoyosan nekem“ monda olly elhatározottan, és olly komoly pillantattal a' csintalan leány, hogy kivülem mindenki hitelt adott volna tréfás állitásának. Mindenik szemében egy szeszély-isten lappanga, ki aranyfürtű fejét hirtelenül rázta-meg előttem, és eldugott mosolylyal hazudtolta-meg kegyurnéját. Én azonban hasonló komoly arczot, és pillantatot remekelvén a' legnagyobb béketüréssel birálgatám a' ki- és elrakó sima kalmárlegény selyemszövetjeit; mig végre hasonérzet vagy izlésből-e? egy kék és virágokkal szövött atlasznál egyezénk-meg, mellyet a' jelenlevő asszonyszabó Luizától ezen intéssel: „ma estve, vagy legfeljebb holnap nyolcz órára reggel“ átvett, gyors szolgálatját és magát ajálván. A' bolthól, vagy gyárból, ha ugy tetszik, kilépvén az álmenyasszonynak karomat nyujtám, és reggeli kín-óráim előszámlása alatt észrevétlenül lakjához értünk.

„A' kisasszony megengedi?“ kérdém Luizát, ki karomból éppen kibonyolódni készült. — „„Ha idejét jobbra nem szánja — “ “ és a' széles lépcsőken feltánczoltunk. Bőség és nemes izlés mutatkozott a' két szobában, mellyeken Luiza keresztül vezete, vagy inkább én őt vivém. — „Atyám tegnap jószágára rándult; minden órában várom: — monda a' megmentett, midőn a' látogató szobába értünk — itt vannak könyvek, itt a' klavir, itt angol-rézmetszvények; tessék addig unalmát megcsalni, mig átöltözködöm; öt minutum alatt itt vagyok.“ — Egy csinos átöltöztető szépség szökelt Luiza után a' mellékcabinetba, 's én magam valék, magam szerelmes vágyaimmal, képeimmel, 's egymást üző elveimmel; közel imádott urnémhoz, közel azon órához, melly jövendőm fényes vagy borús egét elhatározza. Ez a' Luiza egy rendkivüli, furcsa leány még is — gondolám magamban — csupa ártatlanság és bizodalom! Többet látszik becsületemnek, mint emberiségemnek hinni: a' csaknem egészen idegent atyja honnemlétében elfogadja, vele bizalmasan enyeleg, és nem elég homályosan takarja-el előtte több mint futó hajlandóságát; vagy tán ezt mind Sándor barátom tulságos dicséreteinek köszönhetem? de nem beoltott természete-e minden leánynak,

(itt a' magos tükör elébe állottam) szivesen mulatni egy türhető férjfiúval? vagy nem gondolta-e, ha minden órában várta, atyját hon lenni már? — Ezer gondolatok, mellyek között minden esetre sokigen világiak is szöktek fejemben keresztül, a' nélkül hogy egyiknek is szoros hitelt vagy helybenhagyást adhattam volna. Régi igazság, hogy rejtvény marad mindig az asszony: de én a' leányt hiszem csak annak; az asszony többnyire akkor van kitalálva, ha nincs eltalálva!

Byron, le Sage, Florian, Bronikowsky, és a' Hernani költője hevertek az asztalkán; Hummel, Weber, Moscheles a' Streicher-klaviron. A' hangászatot szenvedélyesen kedvelem, a' mennyei leányt, ki tiszta szeplőtlen kellemivel a' legvadabb érzelmeket megszeliditi, és a' szenvedő embert, az elhagyatottat, lágy és csengő kebléhez csatolja, jobb jövendőt idézve könyűi, bánatja, reménytől megfosztott élte elébe. A' hangműveket sokáig szemlélgetém; milly varázsországa a' hangoknak! Luiza hátam mögött állott egyszerű csinos házi öltözetben. — „Ön szereti a' muzsikát?“ kérdé bájos pillantattal. — „ „Mint idvességemet — viszonzék hevesen — mint örök létem reményét.“ “ — „Én nem gondolhatom jó embernek, ki nem ugy érez; de tegnap a' szinházi“ — „ „Valóban — neveték fel — előmennynek sem akarom hinni“ “ — „Vagy inkább hangászati izlésünk becsületére csak parodiának képzeljük, miután az többnyire nyomorult szokott lenni;“ — „ „vagy legalább a' közönségesen igen alul.“ “ — „Én csak egy jó parodiát ismerek — monda Luiza, és a' klavir mellé ült — Maltitz országgyülését Schiller kesztyűjére.“ — „ „Én én — viszonzék nem annyira udvariasan mint szivem tiszta mélyéből — csak egy originált, mellyhez mássa tökéletesen hiv marad (itt a' gyönyörű lánykát a' klavirhoz vezettem) — t. i. Luiza és a' hangok lélekteljes varázskellemeit!“ “ — Gyenge pirosság a' szemérem részrehajlatlan előhirnöke, mintha rózsalevelek szökelnek a' marcziusi havon keresztül, bukott-fel Luiza menynyei arczán: ő nem haragudott; mert teheti-e ezt egy asszony is, kinek nem annyira hiúságát, mint önszeretetét ébresztgetjük? nem biztos utilevél-e a' hizelkedés, melly által közöttünk a' legcsekélyebbik is átjárhatja szivök és eszöket?! —

Luiza kérésemre a' klavirhoz ült, és játszott: — de leirhatom-e én, miképp játszott? kimondhatom-e azon érzéseket, mellyek a' hangok nevekedő bájaival bennem nagyobbodtak? — Nem lehet a' lágy szellő jöttét tudni, ha virágbimbók között tévedez, és szebb valóra költi andalgó lelkünk édenálmait: ismeretlen marad a' természet szent és mély rejtvénye, a' hangok túlvilága, melly csak megpendíti ezüst hurjait keblünknek, mint az előérzet titkos sugallata, és pillantato-

kig kitárja előttünk öröm-mennye kapuit, hogy lássunk, és ismét elzárt kellemeit hiven őrizzük ujonnani felszóllitására bájolvadott magunkban.

Megigézve állottam a' remeklőné mellett, ki, mint a' felkelő nap Memnon szobrából, kimondhatlan édes zenéket csalt-ki hangszeréből. Alkalmasb időt vártam mindig a' térdesésre, szerelemvallásomra, 's a' t. ujabb mesterművek után fürkésző, mintegy zabolázva felingerelni keresvén ki-kitörő indulataim hevét. Herz változatjai között egy magyar énekre „a' tél" találtam, és a' fantasiáját végző csudaleánynak öszvekúcsolt kezekkel és kérő pillantattal megmutattam. „Ah! az én kedves énekem! — mosolyga-fel Luiza, midőn elébe helyezém — szerzőjét igen jól ismerem, ő egy fiatal, de szerencsétlen ember szerelme által." — „Lehet-e a' szerelem szerencsétlen?" " kérdém enyelegve. — „Ó igen is, kivált ha vágyaink tulságosak, 's a' józan észnél tovább mennek." — „„A' ki határt ismer, nem szeret." " — „Igen merész állitás! — gondolá Luiza — igy tehát az ég szülöttje, a' tiszta, szent szerelem gyermekekre, vagy — itt csintalan gunynyal veté-fel hozzám a' virágfőt — elmeszegényekre szorulna?" — A' felelettel adóssá kelle maradnom, mert ezen szempillantatban rózsaujjaival a' klavir tastaturáján felfuta, és az egyszerű szép stylbe öltözött éneket olly tiszta, csengő, ezüstharang szóval varázsolá-be keblem, szivem legmélyébe, hogy szenvedéseimet, kinaim és bajaimat égi gyönyörnek szeretném hinni, ha őket illy bájú hattyúdal kisérné. — Az ének ez volt:

Durva szél jár a' havasról,
Megfagyott a' bájvidék:
Mint szerelmem lángja, mellyet
Hiv szivemben hordozék.

A' virágok mind alusznak,
Nincs, ki engemet szeret;
Puszta sirba eltemette
Bájait a' kikelet.

Hajh! szerettem én a' télnek
Hófagyát, mert hű vala.
A' leány is; most kemény ő,
Mint a' télnek hófagya.

Mentem én a' hivtelenhez,
Szél zugott, az ég borult:
Még is arczán, bár hideg volt,
Gyenge rózsafény pirult.

Két violát láttam égni,
Ha szemébe néztem én:
Hó van arczán, hó keblén is;
Hajh! de jég hűtlen szivén.

Nincs remény, melly vissza-adná
Elrabolta mennyemet;
Eljön a' tél, bár örökre
Béhavazná szívemet.

Az éneklőné elnémult, és egy kimondhatlan lágy érzést hagyott utána, mint Daulia nyáresti dala a' boldog szerelmes örömkeblében. Másfél perczenetig nyugodtak ajkaim a' mester kezén; mert képtelen valék belzajomat szavakra bizni. És van-e egy igazi öröm, egy nemesebb szenvedély, egy boldogság, mellyet a' magosabb ember puszta szókkal szencségtelenithet?

Luiza lassan elvoná kezét. „És elrabolja idvemet?“ kérdém sokáig reserveben tartott hóditó pillantatommal. — „„„Ha örömet okoz, itt van mind a' kettő“ “ — mosolyga ő, és mind két kezét forró kezemben hagyá. — „Kisasszony! — Luiza!“ akadozék. Luiza mosolygóan álla előttem. Éppen szivem örömmélyéből akarám kiszabaditni szerelmi vallomásomat, midőn azon pillantatban kocsizörgést, és a' lépcsőken lábnyomokat hallottunk: én a' boldogitó kezeket e l e r e s z t é m; Isten tudja, ugy volt, mint ha ö r ö k r e. Az ajtó megnyilt, és egy tisztes öreg ur vidám arczczal lépett-be egy deli uhlan tiszt kiséretében. Luiza az öreg ur nyakán volt: „F. ur Somogyból, édes atyám! — susogá az engem apjának bemutató — Sándor bátyám igen jó barátja!“ — Azután hozzám fordult: „ez édes jó atyám!“ — és a' katonatisztre mutatván: „B. kapitán!“ — Az öreg ur kezet nyujta, a' kapitán Luiza kezét tüzesebben, mint látni szerettem, megcsókolta. — Örömélet terült-el a' csudaleány arczán, melly, mint a' havas felhők közül kibukó nap a' zöldelő természet bájaira, mosolygott a' tisztnek aranynyal terhelt zöld formaruhájára, melly olly szépen simult kellemtermetéhez, hogy igen keserűen kezdém magamat vele egybehasonlitani, hol én természetesen minden toilette-i mesterségemmel együtt messze hátramaradtam. Mit ezer szerelmi sohajtások, levelkék, versek, 's a' t. esztendőkig is alig érhetnek-el, ahhoz egy pillanat alatt eljut a' formaruha. — Igen szeretem hinni, hogy a' kigyó, melly tőrbe ejté dédanyánkat, formaruhába öltözött; mert küldj asszonynak egy formaruhát, a b b a n egy parányi észt, ha csak annyit is, mint egy kisvárosi maitre de plaisir-nek szokott lenni, és győzni fogsz. A' legjobbiknak is két gyengesége van: a' hiúság, és — a' f o r m a r u h a!

(Végz. következik.)

INNEPLÉS.

Menyekző a' damaskusi keresztényeknél.

A' damaskusi keresztények igen mulatságvadászóknak tartatnak; életök nevezetesebb évszakaiban jelesül a' menyekzők olly innepek, mellyek különféle mulatságokra szolgáltatnak alkalmat, 's a' résztvevők emlékezetében sokáig fenntartatnak. Én annyi nevezetest és körülményest szedtem össze a' damaskusi keresztények menyekzői innepléseikről, mennyit nehezen mutathat elő bármilly utazási értesités.

Mint tudva van, a' Muselmanoknak házassági kötéseik egyedül a' Kadi (bíró) jelenlétében kötött egyezésekre vannak korlátozva; a' keletnek mindannyi tartományaiban ellenben a' keresztények menyekzői annál nagyobb pompával tartatnak, 's annál nagyobb örömmel és zajjal innepeltetnek. Én több illy innepléseu voltam jelen; de mit az ember Damaskusban lát, sokkal érdekesebb és ujabb az europai utazóra nézve. — Először az eljegyzésről szóllunk.

A' család megkér valamelly papot, hogy e' vagy ama' leányt megkérje. A' leány szülőji két napot kérnek-ki magoknak meggondolásra, melly nekik meg is adatik; harmadik napon a' pap elmegy a' válaszért. Ha a' szülők megegyeznek a' hazasságban, a' házasulandó ifiú legott 10 zechinát, egy himzett zsebkendőt, két nagy musselin nyakkendőt 's egy szalagra füzött gyürűt küld a' leánynak; e' gyürűt a' pap füzte-fel, 's a' házasság napján neki kell leoldania. Ezen naptól fogva a' fiatal férjfi és leány „jegyeseknek" tartatnak, 's kiki siet a' két szerencsés családnak szerencse-kivánatait kinyilatkoztatni. Uj esztendő napján szokás, hogy a' vőlegény menyasszonyának ajándékot vegyen. Egyébiránt a' két jegyes egymástól elválasztva él, nehogy egyik a' másikát láthassa. A' szerelemnek semmi része ezen házassági kötésekben, és sokszor megtörténik, hogy valamelly fiatal ember menyaszonyát csak a' menyekző napján látja legelőszer. Végre mind a' két család meghatározza a' mennyekző napját. Tizennégy nappal az előtt a' vőlegény menyasszonyának egy pár arany, vagy körülmények szerint gyémánt karkötőt, egy darab aranyszövetet, 's 160 piastert küld a' házassági szertartásokra költségül. A' menyekző mindig vasárnap estétől hétfői virradóra tartatik.

Három nappal menyekző előtt, tehát csötörtökön estve, összegyülnek a' legközelebbi rokonok a' menyasszony házában; az éj nagy részét a' menyekzői ebéd készitésével töltik-el, melly czukorsüteményből és pástétomokból áll. Pénteken a' menyasszony fürdőbe vitetik az asszonyok által, kik őt a' menyekző végéig el nem hagyják; fürdő után kezeit veresre festik, arczának pelyheit száritott mézzel leveszik, kifestik szemöldeit, és szép formát adnak nekik; ezután más munkálatokhoz fognak, mellyek a' mi erkölcsi szokásainktól messzebb esnek, hogysem rólok szóllnom szabad. — Szombaton a' menyasszony egyedül marad szobájában, egyedül eszik, és egész napon által senkit se lát, mint azon matrónát, ki neki szolgál. Vasárnap reggel a' szoba egyik zugába kell ülnie, ugy hogy arczát a' fal felé fordítsa, egyébiránt egész arczát fátyol fedi; ezen helyzetben mozdulatlan marad három óráig napnyugtán. Mind ez a' mi szép olvasónéink előtt nem igen mulatságosnak tetszhetik; azt hinné az ember, hogy a' házasság szép örömeiért előre akarják büntetni.

Vasárnap esve, mintegy négy órával napnyugta után, a' menyasszonyt pomparuhájába öltözteti minden ezen innepiségben résztveendő asszony; mindegyik asszony vagy leány egy-egy gyertyát kap; a' menyasszony ötöt visz mindegyik kezében; ezen gyertyák meg vannak aranyozva 's egymáshoz kötve. Erre a' menyasszony, valamennyi asszonynak kiséretében dal és örömzaj között a' ház udvarán körülhordoztatik. Ő ezen körjárást két asszonytól karon vezetve háromszor teszi-meg a' kút vagy vizkáva körül, melly közönségesen az udvar közepén áll; 's e' körjárás három óranegyedig tart. Ezen menet után a' menyasszony dobszó kiséretével szobájába visszavitetik; a' dobverő közönségesen ama fennevezett matróna szokott lenni, kinek egyedüli kötelessége a' menyasszonynak felöltöztetése. Szobajába érvén a' menyasszony ismét leteszi ékességeit. Mind ezek éjfél utáni egy órakor már véghez vitettek. *(Végzet következik.)*

KÜLÖNFÉLE.

Különös fürdő. Zürichben a' hinweili kerületben Gyrenbad nevű fürdő vagyon, mellyet más néven „faldokló" fürdőnek is hivnak, mivel, mint mondják, az étvágyat módnélkül ingerli. Mondatik, hogy német ország sok vendéglői kérelmet nyujtának-be az orvosoknak, hogy betegeiket ezen fürdőbe küldjék, főleg ollyakat, kiknél a' jó élet képzelt betegségeket szül, ugy hogy az orvosok, nehogy türödelmöket végkép elveszitsék, mig betegeiket darab időre fürdeni küldik, magoknak — vacatiót csinálhatnak.

Orrfüggők. Éjszakamerika némelly városaiban a' fiatal dámák arany gyürűket nemcsak ujokon és fülekben, hanem orrokban is kezdenek hordozni. Ők ezen bizarr divatot a' szép vadnőktől lesték-el, 's ha a' szem egyszer hozzá szokott ezen orrékességhez, éppen ugy emeli az arcz-bájait, mint a' fülfüggők. — Minden a' szokástól függ!

JELESMONDÁS.

Bölcs.

Nyerés az élet 's veszteség.
Örök cserében jár a' bú 's öröm;
Edz egyik, a' más lágyit hajladón:
Itt e' középben áll a' bölcs szive.

Döbrentei.

Nemes. Egy valóságos nemes ember soha se vetemedhetik olly alacson gondolatra, melly örökös szégyent hozzon emlékezetére.

Baróczy.

Maximák. Szomorú dolog magányban elepedni szeretet miatt.

Két nemű ismeretek világositják az embert: a' szájról szájra adott emlegetések, mellyeknek költők a' tolmácsai, és a' tapasztalás, mellyet az öregek szerzettek.

Deáky Fülöp Sámuel után Simon Ferencz.

Aphorismák Erdélyből. A' vénség a' nyomorúságnak, szükségnek, 's terméketlenségnek ideje. Boldog, ki a' jövővel gondolva mértékletesség által jó gyomrot, mozgás által erőt, tapasztalással bölcsességet szerze, 's végre olvasásával emlékező tehetségének kamaráját kiékesitette. Valamint oszlopokon nyugszik a' dulni indult ház, ugy e' szerint legyőzheti gyengeségeit a' vénség, 's ekkép irtózatos ellenségét, az unalmat elüzi tapasztalás által, melly a' miveltség leánya.

Egy a' szivtől éldelt szempillanat órakkal ér-fel, mellyekben a' test tobzódott.

iffj. Thoroczkay László.

Hasonszórejtvény.

Hús szintugy lehetek, valamint fa a' rengeteg erdőn,
Szóm pedig egy tagból áll, 's teszi ezt vagy amazt.
Nélkülem a' barmok létét képzelni se tudnád;
Emberek ételnek húsomat is szeretik.
Barmodat, a' fámról hullván, hizlalja gyümölcsöm,
Jó taplót is adok, 's gomba is ugy lehetek.

Cs. G.

Előbbi rejtvény: Eperjes.

Figyelmeztetés. Az innepek végett jövő postanapon Regélőnk nem fog megjelenni.

Kérelem. E' folyóirat mind budapesti mind vidéki pártfogóji kérettetnek, hogy annak jövő évi folyamatja iránt rendelésöket megtenni mennél előbb méltóztassanak.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

104.

REGÉLŐ.

PESTEN csötörtökön december 31kén 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi dijja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Karácson éjje.

(Vázlat 1829-ki esztendőből.)

Nőttön nőtt a' zivatar dühe, 's a' zordon északnak üvöltő fagyszele sürűn kavarta és csapta a' szállongó hópelyheket Vajda Kálmán vendégtől pezsgő lakjának zúzvirágos ablakaihoz, mellyeknek bent izzadó táblájin keresztül az áttört gyertyavilág ugy sütött az utszán bolygónak szemébe, mint a' jég-edzette Siberia lakójinak jurtájok *) kémény-ajtaján beható köd köztt a' nap vérfénye. Mielőtt az innepélyesen zugó harangok éjféli ajtatosságra szóllitanák a' buzgó kereszténységet, szokott mulatkozásra sereglett egybe Vajdának széles ágzatú családja *** városba. Az ifiak majd ón-öntéssel, majd vizzel tölt pohárba hányt 's az ott homokba göngyölt papiros daraboknak, mint kinek kinek kedveltje nevét magokba rejtő jóslatoknak, fellebbenésöket lesve, majd egyéb hasonló időtöltéssel kurtiták az éjfélt előző óráknak hosszadalmát. Vajdának a' hős Kerekyek véréből eredt agg neje kényelmesen mulatá magát a' fiatalság között egyik szobából másikba járva: mig maga a' házi ur karszékében bókolva mintegy lopva rövja vissza ama nyugalmi perczeket, mellyeket ma családja kedvéért Morphäustól vala megvonandó, csak ritkán és csupán feje felett Rákóczy vagy Lavotta magyarjait felváltva elzengő falórája hangjaira, vagy unokájinak vigalmi zajaira ébredvén-fel. Végre tizet ütött, 's Vajdáné bájos gyámleánya, Kereky Vilma, éppen ekkor huzá-ki a' gyürűt, mint férjhez-menetelt jósló jegyet, a' befedett olvasó, báb, viasz 's egyebek közül; mire öröm-zaj kerekedék a' mulató csoport között. 'S minthogy már ez előtt a' pipacs-szinnel fedett arczú házi kisasszony Menyhard nevet talált sors-huzás által: igen természetes, ha most kiki e' bűbájos jelből Csongrády Menyharddal leendő egybekelését következteté. A' grande-patience mellett

*) Jurtának nevezik a' Siberiaiak téli kunyhójokat, mellyek öt lábnyi mélységű, gömbölyeg tetővel fedett gödrök. Ezekbe az ember csak a' gödör szélén a' csucson felül készitett kényen mehet-le.

is elszenderült, de a' lármás kaczajra felébredt, 's minden jóslatok és vélemények makacs ellensége, az öreg házi ur „ugy lesz, mint Isten akarja" dörmögött szókkal kelt-fel székéből. Vilma pirult arczczal és lesütött szemekkel hallgata. Ekkor láb topogások 's vendég-érkezés hallatszott. Minden szem az ajtón függött, 's kiki nem mást mint Csongrádyt várta, a' család kedvenczét, jeles orvost, és kellemes társalkodású barátot; annyival inkább, minthogy ő, ki ma dél előtt a' szomszéd városba veszélyes tüdőgyulladásban sinlődő N. főjegyzőhez vitetett ugyan, de ezen estvére visszajönni erősen igérkezett. Azonban a' megnyilt ajtón a' már nem is vélt Endre, nejével 's öt éves unokával lép-be, szülőjeinek kézcsókolására. Köz ölelés és öröm következék; a' remény-csalatott Vilma kedveltjének elmaradásán aggódva, hogy némileg nyugtalanitó félelmét fedezze, mig Endre az erdőségi nagy hóban történt eltévedési kalandját beszélné, észrevehetlenül simult-ki a' vendégek szobájit sorra nézendő. Végre az egymást váltó hosszas beszédek után a' megéhezett Vajda Dőrin kisasszonyt, a' nevelőnét, megkérte, hogy tálaltasson; 's csak hamar ez után gazdag étkekkel terhelt asztal mellett üle a' számos háznép. Csak Csongrády hibázott, kinek helye üresen maradván Vilma szivében is olly hijányt okoza, mellyet betölteni senki se vala képes. Azonban minden guny kikerülése végett ő is vidám kedvet mutata, ámbár keblében csalódás keserve és féltés gyötrelme dühöngött. Mért nem tarthatá-meg szavát a' nyiltszivű 's tiszta erkölcsü, egyébiránt szavának álló Csongrády, lássuk a' következőből.

Miután emlitett betegét jó karba helyezve, sikeres orvosi szerekkel ellátva, 's minden nagy veszélytől féltés nélkül hagyhatá, legyőzvén a' szives marasztás terheit, 6 órakor vissza indult. Három hosszú óra unalmait a' kedves társasággal, mellyhez jutni sietett, törekvék édesiteni; midőn most *** városa alatt terem, és szánjával a' mély hó lepte külváros utszájit hasitván, egy előre nem látott történet gátlá őt édes ohajtásainak teljesülésében. A' végső utsza szegletén belvárosi kapuhoz vezető utnál, a' város kapuján kirohanva pislogó lámpával lélekszakadtan valamelly magos termetet lát futni egy alacson pórhajlékba, mellyből keserves jaj és zokogás hangjai nyomultak Cs. füleibe, mellyek őt, a' lelkes emberbarátot, tovább menni tilták. Kiszállván tehát szánjából, közelebb lép a' világító ablakhoz, mellyen keresztül lát egy háznépet fejre kúcsolt kezekkel zokogni az imént besuhant magos férjfiú körül, ki zsebéből nyomtatott levelkét vevén-ki, fuldokló hangon „el lehet temetni" szókat rebegé; mire a' keservtől elnyomott atya reszkető léptekkel közelitvén a' levél-olvasóhoz „hát csak ugyan

nem jön-ki megnézni?“ kérdezé. — „Nem — felel fejrázva az ifiú — mert azt mondja, hasztalan; halál ellen nincs orvosság! 's minthogy meghalt, egyéb nincs hátra, mint eltemettetés; 's ezen irást adá kezembe.“ — A' szinte sirja szélén tántorgó édes anya égre függesztvén könyes szemeit, fájdalmas sohajtások közt igy panaszkodék: „Istenem, be kevés egy embernek élete! Hát csak ennyire fekszik szivén a' sebésznek egy egész háznép bánatja és nyugalma, hogy annak, bár pór is, ha vérző sebére csak egy szavával nyujthatna irt 's gyógyitó balzsamot, még sem akar illy ritka esetben kijövetelével megnyugtatást szerezni?“

E' szókra Csongrády megnyitja az ajtót, 's vigasztaló hangon köszöntvén az őt álmélkodó tisztelettel fogadott búsongókat, kéri, mutatnák-meg neki halottjokat, 's mondanák-el annak betegségét, és halála idejét.

Erdős Laczi, a' megholtnak mátkája, ki a' sebész után járt, igy adá elő a' szerencsétlen esetet. „Ma estve, még gyertyagyujtás előtt, mindnyájan vigan mulattunk. Erzsikém kis fejfájásról és szédülésről panaszkodva ekkép szóllt hozzám: „„„No Laczi, megválik ma, mellyikünk él tovább, mihelyt gyertyát gyujtunk; mert azt mondják, hogy kinek fejárnyékát a' Karácson estéjén behozott gyertyavilágnál meglátni nem lehet, annak halála esztendő alatt bizonyos.“ “ — Erre én nagyot nevetve, hogy e' hiedelmet nem érdemlő babonával őt mulattassam, gyertyát gyujtok, 's a' szobába léptemkor szorgalmasan vizsgálom a' fejek árnyékait; mellyeket midőn egyről egyik a' magok eredeti másolatjában láthatnám — hála Istennek — mondám, közülünk csak egy se hal-meg. Lásd édes Erzsikém! balgaság helyt adni az illy hasztalan véleménynek; mert az ember élete Isten kezében van, 's igy az ő hatalmától, nem pedig illy semmi hatású jelek forgásától függ. — Ennek vége levén a' kalács kisüléseig hátra volt időt vigan töltöttük. A' mint szegény vacsoránknál a' forró kalácsot evegetnők, Erzsikém nagyot jajdit, el kezd halaványodni, ajkai elkékültek, szemei különös módon forgottak, fogai öszve kúcsolódtak. — „„„Az Isten szerelméért — kiáltánk — mi bajod Erzsikém?“ “ — De ő nem szóllhatott, halál verejtéke borsódzott orczáján, 's megmerevülten dült karjaink közé. Minden fáradságunk őt ismét életre hozni hasztalan levén, én mátkám vesztét látva kétségbeesés közt futék a' városba, hol Borotvási sebészt kérém, hogy sietne ide a' holtat megvizsgálni. De ő beszédemre vállat vonit, 's mutató ujját orrán végig fektetvén mondá: „„„Jaj, atyámfija! halál ellen nincs orvosság!““ 's ekkor e' nyomtatott levelet adá kezembe. Minden kérésem, hogy

ide jönne, sikeretlen volt; részint a' borzasztó időt emlegeté, részint hogy a' megholtnál minden emberi segitség hasztalan volna.“

Csongrády ez után a' holthoz közelite, ki fűttetlen szobában földre teritett gyékényen, felkötött állal feküdt. Midőn őt az emberszerető orvos szorgalmasan vizsgálná, a' sziv alatt még gyenge melegségnek némi maradványait érzé. Azonnal melegre viteti a' testet, 's kivül maradt kocsisát a' legközelebbi gyógyszertárba küldi némelly ébresztő szerekért. Ez alatt az elfásult testnek részeit szakadatlanul dörzsölteti. A' kétségbe esett háznép bánat 's remény köztt égből küldött szabaditónak tekinté a' hivatlan orvost. Miklós csak hamar megérkezék az ébresztő szeszekkel, mellyek azonnal a' halantékok kenetésére és orrhoz tartásra használtattak. A' holt elejébe tartott tükrön nem sokára lélekzés jele, a' vékony homály, látszaték; mi az orr alá tartott pelyhek mozgása által észrevehetőbb lön. Ekkor már Cs. ur a' kétségbe esett háznépet vigasztalhatta az álholtnak életbe jutásával, 's a' szerencsétlenséget görcs és ájulás által okozottnak mondá, kérvén őket, hogy e' történetet senkinek el ne beszéljék, nehogy az öreg Borotvásyt, kinek tudománya körén tul hat az illyes ritka történet, veszélybe döntsék, melly őt vég napjaiban kenyerétől megfosztaná, és keserű uj esztendőre juttatná. E' kérése teljesitését kérte egyedül minden fáradozásának nemes jutalmául. —

Az ájulásból felébredt leány minden veszélyen tul levén, a' megvigasztalt és hálát rebegő család köréből Csongrády éjfél után elbucsúzott viszonti látogatást igérve. Jó tettének önérzése minden kincsnél gazdagabban jutalmazá nemes segedelmét. Miklósnak is erősen meghagyván a' történet titokban tartását, siet Vilmájához elmaradásáért bocsánatot kérni.

Az alatt 12 órakor megkondultak a' harangok, 's Vajda háznépe az egyre búslakodó Vilmával számos szánon ment az éjféli ajtatosságra. Vilma szemeiből keserű könyek folytak, az álom kerülte őt, 's Menyhardért, mint valamelly holtért, viraszta, mig megérkezék. A' nyájas orvos szerencsésen megérkezvén könnyen megengesztelé kétszeres örömre derült Vilmáját, kivált azon igéret után, hogy az uj esztendőt nem másnak, mint neki, 's egyedül szerelmöknek fogja áldozni. M l g r.

Próbaséláim menyasszony után. *(Végzet.)*

„Sándornak is ma vevém levelét — monda Luizához az öreg ur — mellyben megigéri, hogy minden bizonynyal, ha csak ezredese engedelmét kinyerheti, el fog jönni menyegzőre!“ — „„Menyegzőjére!?“ “ kérdém rebegő ajakkal, és az egész szoba kerin-

gőst járt velem; Luiza arczrózsáji pipacscsá váltak. — „Igen, igen — lön a' válasz — ha Isten akarja, holnap. Kapitán ur a' vőlegény; és leányom —" — „„Igen szivesen látjuk önt is"" — szólla lassú és kimélő hangon a' menyasszony — bátyám különösen örülni fog, ha huga boldogságában jó barátját is részesülni láthatja!"" — Itt Luiza a' kapitán aranymelljére simult, ki forró csókot — — de ki akarja tudni helyzetemet, ha hallgatok? vagy megmondhatnám-e, ha tudom is? — Annyit azonban, hogy elválásom és szállásomra jöttöm előttem is mindig ismeretlen leend. — Ellenségem, ki többet kérdez.

Ott feküdt még Luiza kesztyűje az asztalon batiszt kendőbe takarva. Kibontám a' kendőt; de milly ellentiség egy óra alatt!? a' kesztyű, mellybe az előtt a' világ minden kellemeit varázsolám, most duodecz mintájából toronymagosságú kosárrá változott, és a' menyasszony nélküli vőlegényt minden elbizott reményeivel, képeivel, 's a' t. kinevetni látszott. „Tudja-e, hol laknak Szelényiek?" kérdém az ágyamat rendező szobaleányt, Guido Venusa legremekebb ellendarabját. Ő igenlette: én a' kesztyűt ismét betakartam, és ezen levelkével: „vissza adom a' kedves zálogot, életem örömegével; „rövid és merész álmomat, hogy foglalatját birhassam, kia„ludtam: holnap indulok-el rideg magányomba a' kisasszony szép „emlékét szivemben vivén: barátomnak kellemhuga szerencsés lesz; „de van-e boldogság, melly másnak romjain nem épülne?!" Luizá„nak küldém.

„Hova?" kérdeze ismét kocsisom, mint elindulásunkkor Somogyból. „Haza!" lön hirtelen válaszom; és mig befogott, reggeliztem a' kávéházban, a' tegnapi reggelt keserűen hasonlitgatván a' maihoz. Egyszerre czifra hintók még czifrább bennülőkkel dörögtek-el a' rosz kövezeten; a' gyermekek kurjongva üzék egymást. „Most viszik a' szép Szelényi Luizát" kiálta-fel mellettem kávés szomszédom, és az ablakajtóhoz sietett. Én a' meleg mérget torkomba töltém; egy pillanat alatt a' hintóba ülék, és vágtatva vivém a' menyegzői kólyák után — kosaramat.

Frankenburg Adolf.

INNEPLÉS.

Menyekző a' damaskusi kereszténeknél. *(Végzet.)*

Nem sokára ezután három asszony jelen-meg, a' vőlegény rokonai, hogy a' menyasszonyt elvezessék; utánok égő gyertyákkal a' vőlegénynek minden barátjai különféle hangszereken játszók, minők a' „santir" melly a' magyar czimbalomhoz hasonlit, az arab mandoline, másként „tambur charky" — a' nád-sip vagy „nay" mint azt keleten nevezik.

Ezek a' menyasszony ajtaja előtt gyülekeznek össze; 's mivel azt zárva találják, kiáltoznak és esengenek annak kinyittatásáért, de hasztalan. Ekkor nyilatkozásokra fakadnak; belül „ki vagy"-ot kérdeznek; a' külsők felelnek, és szinből fenyegetőznek; végre kinyilik az ajtó; a' három asszony a' menyasszony szobájába lép, a' férjfiak máshova vezettetnek. Ott a' vendégek legnagyobb vigasságnak adják által magokat, és most vacsora adatik-fel számukra, melly után mindenik egy pohár czukros vizet iszik. Alig kell megemliteni, hogy minden szertartások közötti időközök dohányzással és kávézással töltetnek-be. Fél órával vacsora után a' férjfiak megint nagy lármával kérik a' menyasszonyt, 's minden gyertya és fáklya ismét lobogásban van. A' menyaszszoay most valamelly hosszú fehér fátyolba van burkolva, 's bucsút vesz családjától. A' menet nem sokára el van rendelve, 's dal, örömzaj és arab symphoniák kiséretével olly lassan, mint csak lehetséges, közelednek a' vőlegény lakásához. Minél lassabban jár a' menyasszony, annál nagyobb tiszteletet mutatnak iránta; igen rosz véleményre szolgáltatna okot olly leány, ki tiz percznyi utnál legalább is egy órát nem töltene; mert a' menyasszonynak azt kell gondolni, hogy minden lépését melly őt vőlegényéhez közelebb viszi, szemérmetességből késeltetnie kell.

A' vőlegény háza előtt a' menet szétoszlik 's eltávozik; a' menyasszony az öreg matrónával 's egy vén bábával magára hagyatik; a' vőlegény házában tisztelettel és megbecsüléssel fogadtatik; aloe-olaj ég mellette, 's rózsaviz illatozik lábai alatt. Mihelyt a' számára rendelt szobába megérkezik, először a' szugba ültettetik valamelly magosabb zsámolyra, hol zárt szemekkel a' fal felé fordulva egész hétfőn délutánig, tehát mintegy hét óráig kell ezen helyzetben maradnia. A' menyasszony anyja, nővérei és rokonai a' vőlegényhez meghivattatnak; ezek eleintén vonakodnak, de azután elmennek, 's az összeesketésre, melly a' házban történik, megjelennek. Az esketés után kezébe veszi a' pap a' gyürűt és szalagot, melly a' leánynak jegy fejében küldetett, elválasztja a' gyürűt a' szalagtól, 's először a' menyasszony kis ujjára tüzi, azután a' vőlegényéére, onnét ismét a' menyasszonyééra, hol aztán meghagyja. Ezen gyürűnek nem egészen az a' sorsa van, mint nálunk; itt csak a' szertartási eszközökhez tartozik, 's a' feleségnek nem kell azt viselnie; de közönségesen még is megtartják, mint drága emléket.

Elvégzett esketés után a' fiatal asszony innét ama zsámolyra vezettetik, 's a' vendégek az innepi teremben összegyülekeznek, mig ő matrónájával egyedül marad. Vendégeskedés után tánczolnak és énekelnek; a' hangászat megriad; minden szivek örömittasok, csak az uj nő van mindezekből kizárva. Ha az est bekövetkezik, menyekzői pomparuháját ismét magára veszi, valamint minden asszony ujra felöltözködik, 's gyertyájikat meggyujtják. Az uj nő ismétli asszonyaival a' körjárást az udvaron; most is három kerülő tétetik; az első fordulat után egyik vendég a' menyasszony fátyolát félig felemeli; de a' menyasszony szemeit még mindig zárva tartja; ezután szobába vezettetik, hol az uj férj 's ennek szülőji őt nagy tisztelettel fogadják. Belépvén a' szobába uj férje leveszi a' menyasszony fátyolát. Egyszerű ebéd hordatik-fel; a' fiatal férj szemköztt feleségével foglal helyet az asztalnál; minden étellel szolgál feleségének, 's kinálja őt, hogy egyék; de ez vonakodik, mozdulat-

lan, szemeit lesüti 's egy szót se szóll, egy falatot sem eszik. Végre elérkezik az innepélyes óra, a' vendégek felkelnek, 's elszélednek, minden zaj elnémul, még maga a' matróna is eltávozik, 's én, ki kegyeteket az innepiségbe bevezettem, immár többet nem mondhatok. —

Engedelmet kérek-e' félbeszakasztásért; ismét elbeszélésemhez kezdek; mert vannak még némelly szertartások, mellyek kizárólag az uj házasokat illetik, de a' mellyeket ama félbeszakasztás nélkül nem folytathattam.

Csötörtökön, pénteken és szombaton a' vőlegény házában csaknem ugyan azon dolgok történnek, mellyek előbb a' menyasszonyéénál. Vasárnap a' vendégek számosan megjelennek, 's a' borbély a' vőlegény fejét megborotválja, mig az alatt a' vendégek körülötte vigadnak és zajognak. Ugyan azon nap este étel után elkezdődik a' táncz 's egész reggeli 3 óráig tart; midőn a' vőlegény mindenek szemei elől eltünik; elrejti magát a' ház legrejtettebb szugolyába; a' ház rokonai és ismerősei felkeresik 's megtalálják őt; ugy tetteti magát, mintha szökni akarna; de erősen tartatik, 's vonakodása ellenére is diadalmasan elvitetik, és egy pamlagra ültettetik. Minden hivatalos égő fáklyákkal együtt felkeresi az uj férjnek menyekzői ruhajit, mellyek muzsikaszó alatt reá adatnak. — A' következő napok semmi emlékezetest nem nyujtanak, a' mi őt illetné. Engedelmet kérek a' következő napi szertartások leirása elhallgatásáért is, mellyek egyedül arra szolgálnak, hogy a' fiatal hölgy tisztessége valamennyiek szeme előtt nyilvánositassék. Ezen, az Európai előtt igen furcsa, szertartás a' keletnek csaknem minden tartományaiban szokásban van. A' menyecske e' napon fátyol nélkül mutatja magát; minden rokonnak, vendégnek, és mindenkinek, ki neki pénzbeli ajándékot nyujt, kezeit mély tisztelettel megcsókolja. Husztól egész ötven piaszterig szokás adni neki ajándékot.

Igy innepeltetik Damaskusban a' házassági szertartás. Ugy látszik, két belyeg egyesül és jelentetik-ki benne, t. i. a' régi görög és arab, vagy is perzsa erkölcsök bélyege. A' fennleirt szertartásokban vonások kerülnek elő, mellyek Odysseára, Gulistanra, Athenára, és Bagdadra emlékeztetnek. Mondják p. o. a' fiatal hölgynek: „Növésed ollyan mint a' pálmafáé, fekete szemed szilaj fényben sugárol; szájad hasonló az arany gyürűhez, melly éppen most került-ki az ötvös kezéből.“ A' fiatal férjnek pedig: „Nyisd-fel szemeidet alvó! vizsgáld-meg csak ruhájának szegélyét; nézdsze csak, nézdsze, hozunk neked feleséget, melly szultánra méltó.“

KÜLÖNFÉLE.

Daczoskodás következménye. (Valami a' szinésznék számára). Azon körülmény, hogy Mars a' hires parisi szinésznő, egy Scribe-től készült uj darabban a' nagy-anya szerepét el nem vállalta, arra birta a' „Bon Sens“ hirlap szerkezőjét, hogy a' művésznének évkorát pontosan meghatározza. Szerinte tehát Mars 1778-ban ugyan azon évben, midőn Voltaire 84 éves korában meghalt, december 19-kén született, 's igy ő most 56 esztendős, noha legutósó úti levele, mellyel már 19 év óta utazik, csak 36 évet mutat. Fija 37 esztendős; 's igy a' művésznével könnyen ugyan az történhetnék, mi egykor egyik társnéjával, ki Napoleontól kérdeztetvén, mennyi idős volna, felelé: 35. „És kegyed?“ — 's ezzel a' szinésznő fijához fordult. „„Én, Sire, 36.““ — „Aha! tehát csak egy évvel idősebb anyjánál!“ monda nevetve a' császár, 's megfordult.

Hosszas élet táplálmány nélkül. Egyik skót lap következő rendkivüli esetről tudósit. — Folyó évben october 8-kán valamelly szénbánya üregben egy 60 éves ember a' beomlott földtömeg által elborittatott, 's egész 31-ig a' mély árokban maradt a' nélkül, hogy egy falatot is evett volna. Midőn a' szerencsétlenség történt, valami kevés dohany 's két üveggel lámpaolaj volt nála. Ő ezen olajt sokszor de hasztalan törekedett lenyelni, 's koronként valamelly kőanyaggal telt vizet ivott. Egészsége semmit se szenvedett, de teste mód nélkül megsoványodott. Midőn szomorú helyzetéből kiszabadittatott, ütőere még jó

formán erősen vert, egy-egy perczben 84 ütést adván. Legott első táplálatul tejet adának neki ön kérelmére, maniok-lisztet 's egy két kanálnyi bort. Reménylik, hogy életben megtartathatik.

Névcsere Paganinival. Ama Paganini, ki Genuában cholerából meghalt, 's a' hegedűs mesterrel felcseréltetett, orvos vala, 's igen nagy muzsikabarát. Hatrahagyott birtoka mintegy 4 millio forintra megy (névrokonának alig van ennek fele). Ezen nagy kincséből dr. Paganini végintézete szerint a' legnagyobb részt Paganini kapitánnak hagyá, ki pápai katonaságnál szolgál, 's egy szép énekesnével, mint mondják, titkos házasságban él. Valamelly fiatal személy, kit az elhunyt külföldön utaztakor elszöktetett, 's kivel azóta élt, 100.000 frankot kap évenként. A' hangászkar igazgatók a' turini és sienai játékszinekben, kiket mint árvákat ő nevelt-fel és miveltetett, tőle egyenként 10.000 frank évenkénti jövedelmet nyertek örökül.

Svéd vendégeskedés. Ha valaki a' Svédeknél ebédre meghivatik, már akkor vacsorára is ott marad. Egy Svéd a' palaczk hatod vagy nyolczad részét egy kortyra tudja lenyelni; ki csak felét veszi 's rajta kétszer háromszor nyeldes, az iszáknak tartatik; de egy huzomra kiinni, ha mindjárt két annyit is, 's napjában többször is, már ez nem tartatik illetlennek. Estve minden bucsúzás és köszönet nélkül eltávoznak; de legközelebbi összetalálkozáskor a' vendég megköszöni vendéglőjének legutóbbi nyájasságát.

JELESMONDÁS.

Bú. Tél.

Mint a' tél nem soká tavaszszá változik:
Ugy a' bú fellege hamar eltávozik. Kis János.

Bölcs.

Előbb lehetne a' lángból viz és jég,
'S az égi fényből vastag éjszaka,
Mint a' valódi bölcsből rút gonosz.
Berzsenyi.

Boldogitás. Kötő lánczszeme lenni más boldogságának, egy szép neme saját boldogságunknak. Fáy András.

Szív vezére. A' bal sorsban remény, a' jóban félelem a' nemes szivnek vezére. Sz. Miklóssy Aloyz.

Maximák. A' ki haragban büntet, soha azon közepet nem tartja, melly a' sok és kevés között van. Cicero után

Nincs ocsmányabb nyavala a' zabolátlan nyelvnél. A' rosz szolgának is ez a' leggonoszabb része. Juvenalis után

A' természet tudomány nélkül vak, 's a' tudomány természet nélkül hiú: mindkettőt a' gyakorlás tökélyesiti.
Plutarch után B. F.

Csererejtvény.

1. 2. 3. 4. 5. Ebben láthatod szemed' jól.
4. 5. 4. 3. Vége hossza nincs.
1. 2. 5. Igy tesz, a' ki vissza nem szóll.
3. 2. 5. 1. Jászberényi kincs.
4. 1. Hatnak öcscse, bátyja négynek
A' Magyarnak szép Budája
1. 4. 5. 4. 3. Ennek egykoronn igája
'S körme köztt nyögött.
Márkli József.

Előbbi rejtvény: Tölgy.

Kérelem. E' folyóirat mind budapesti mind vidéki pártfogóji kérettetnek, hogy annak jövő évi folyamatja iránt rendelésöket megtenni mennél előbb méltóztassanak.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.